BRITANNIA.

SIVE

FLORENTISSIMORVM REGNORVM, ANGLIÆ, SCOTIÆ, HIBERNIÆ, ET INSVLARVM adiacentium ex intima antiquitate Chorographica descriptio.

Authore

GVILIELMO CAMDENO.

Nunc tertiò recognita, & magna accessione adaucta.

LONDINI impensis Georg. Bishop.

Cum gratia & priuilegio Regiæ Maiestatis.

1590.

CLARISSIMO, ET HONORATISSIMO VIRO, DOMINO GVILIELMO CECILIO, BARONI BVRGHLÆO, Georgiani ordinis Equiti aurato, Summo Angliæ Thesaurario, Regiæ Maiestati à sanctioribus consilijs, bonarum literarum, & Collegij Westmon. Patrono singulari. S. P.

ANNVS IAM AGItur decimus (vir longè Honoratissime) cùm eximius vniuersæ Geographiæ instaurator *Abrahamus Ortelius* mecũ pluribus egit, vt Britanniam nostram antiquam illam illustrarem: hoc est, vt Britanniæ antiquitatem, & suæ antiquitati Britanniam restituerem, vt vetustis nouitatem, obscuris lucem, dubijs fidem adderem; & vt veritatem in rebus nostris, quam vel scriptorum securitas, vel vulgi credulitas proscripserunt, quoad fieri posset, postliminiò reuocarem. Opus sanè arduum, & plusquàm difficile, in

quo quantoperè sit sudandum vt nemo ferè sentit : sic nemo planè credit, nisi qui ipse aliquando periculum fecit. A proposito tamen, quantum rei difficultas me deterruit, tantùm ad id ipsum aggrediendũ patrię gloria excitauit. Ita dum simul onus subire metui, & patriæ gloriæ, quantum in me sit, deesse nolui; res diuersissimas, timiditatem & audaciam, quę nunquam in eundem hominem cadere posse putaui, nescio quo pacto, in me iam coniuncta animaduerti. Verumenimuerò iacta est alea, & res non solùm adfecta, sed confecta. Britanniæ τυμον, primos incolas, diuisiones antiquas, &c. timidè & audactèr perueſtigaui. In singulis Anglię Regionibus, qui sunt limites, quæ terræ dotes, quę antiquioris memoriæ loca, qui Duces, qui Comites fuerunt, paucis perstrinxi. Quid verò pręstiterim dicant, qui rectè iudicare norunt; & mihi ipsi hoc liceat pręfari, tria illa quæ ad antiquitatis veritatem eruendam plurimum habent momenti, neutiquam à me fuisse neglecta. Subsidio mihi Britannorum antiquissimorum linguam comparaui, partem huius regni longè maximam perlustraui, in patrijs scriptoribus diu multúmque versatus fui, & quod Antiquarium decet, fide sanè antiquâ, & optima. In fidem enim, aut Genium meum peccare mihi religio. Hoc autem solum malè metuo, ne in Etymologijs, & coniecturis paulò quibusdam videar esse audacior : quas tamen, vt scientes medici vulnera, leui & pendente manu tracto : si verò ex Platonis pręcepto rei naturam non exprimant, si non sint liquidæ, puræ, ex natura ipsa petitæ, explodãtur, eijciantur, exulent. Cæterùm qualecunque hoc sit opus, sub fœliciſſimi, & æterni tui nominis patrocinio vt publici iuris faciam, imperârunt causæ publicæ, impulerunt priuatæ. Publicæ sunt, virtutes tuę nulla vitiorum nebula infuscatæ, prudentia quę nulli non Britanniæ parti radijs salutaribus illuxit, ex quo DIVA nostra ELIZABETHA meritissimis honoribus eam in Reipub. vsum euocârit, & charitas in patriam maxima, quam non sen-

ſenſu tuo, ſed ipſius patriæ ſalute, & gloria ita metiris: vt homo planè nemo ſit, cui Britannia plus debere ſe non ſolùm agnoſcat, verumetiam profiteatur. Sed in laudes tuas hoc in loco inſurgere non eſt animus, orationem meam ad tuam modeſtiam, moderationémque ſubmitto. Priuatę verò quę impulerunt cauſæ ſunt benignitas tua perſpecta planè ac cognita, qua Collegium hoc noſtrũ Weſtmonaſterienſe amplexaris, & foues, humanitas in me ſingularis, politiſſimum in his, & huiuſmodi eruditis ſtudijs iudicium, & lux non exigua quæ mihi in his ſcriptis è tua inſtructiſſima Bibliotheca effulſit. Cùm igitur nemo ſit, cui plus ex officio debeam, cui magis ex animi propenſione velim, hoc literarium munus, prolem ſcilicet meam tenellam illam, & ἀμπεχόνιον, more illo antiquiſſimo à Ptolemęorum temporibus iam inde recepto, tuæ Amplitudini quàm poſſum humillimè inſcribo, & animo qui æternùm erit deuotiſſimus, lubens meritò conſecro. Simúlque preces Deo Opt. Max. indies adhibeo, vt amplitudinem tuam Reipub. noſtræ diutiſſimè incolumem pręſtet, cumulatéque virtutis tuæ laudem æterna gloria florentem adaugeat.

Weſtm. 2. Maij.
1586.

Amplitudini tuæ deuotiſſimus

Guilielmus Camdenus.

Beneuolo Lectori S.

Æ ego parùm prudens, & minùs verecundus videar, (humaniſſime lector) qui cùm bene latêre potuerim, in eruditiſſimi huius ſæculi theatrum, inter varios ingeniorum, & iudiciorum guſtus prodierim. Sed vt quod res eſt, liberè ac ingenuè dicam, patrię charitas, Britannici nominis gloria, amicorum conſilium verecundiam meam expugnârunt, & velim nolim, etiam aduerſus iudicium meum me perſonam hanc ſuſcipere coëgerunt. Iudicia enim, prę iudicia, cenſuras, obtrectationes, reprehenſiones, confertim quaſi ſub ſignis in procinctu vndique me circumſtare proſpicio. Alij ſunt qui totum hoc rei antiquarię ſtudium vt curioſam in prętcritum diligentiam omninò aſpernantur, & reijciunt. Quorum authoritatem vt non penitùs totam contemno, ita ſanè prudentiam non valde admiror. Nec mihi rationes deſunt, quibus bonis, & cordatis hominibus, qui patriam illuſtratam cupiunt, hoc inſtitutum facilè probare, & in his ſtudijs ſuauiſimam animorum oblectationem, & libero homine non indignam dicere poſſim. Si qui verò ſint, qui in vrbe ſua hoſpites, in patria ſua peregrini, & cognitione ſemper pueri eſſe velint, ſibi per me placeant, ſibi dormiant, non ego illis hęc conſcribo, non illis vigilo. Sunt alij qui mihi tenue dicendi filum, & horridulam, ac incomptam orationem obijcient. Agnoſco ſanè, nec enim aurificis ſtatêra (quod iubet Varo) verbum vnumquodque appendi, nec orationis omnes vndique loſ-

culos

culos carperę decreui. At quid hęc obijcient, cùm ipse eloquentię parens Cicero hoc argumenti genus αἰσθεγγεκφῆδας posse neget, & vt inquit Pomponius, *facundiæ minimè sit capax*. Complures etiam veteo nomine forsitàn insultabunt, quod coniecturis subinde antiquorum nominum origines venari, & indagare ausim. Qui si coniecturas omninò pergent porrò excludere: vereor ne magna politioris literaturę, atque adeò humanę cognitionis pars pulsa tandem exulet. Mentis enim nostræ acies ita plerunque est hebes, vt multa in omnibus artibus coniecturis persequi & explicare cogamur. In re medica σημεῖα, τεκμήρια, εἰκότα, quæ nihil ferè aliud sunt quàm coniecturæ, locum obtinent. In Rhetorica, Iure ciuili, & alijs artibus, coniecturæ suam sedem habent, eámque tuentur. Cùm autem coniecturæ rei latentis sint indicia, & (vt inquit Fabius) rationis ad veritatem directiones, inter αἰτίας quibus TEMPVS VERITATEM in Democriti puteo demersam haurire, & subducere solet, ego semper numerandas existimaui. Quòd si animum inducant aliquem cõiecturis locum tribuere, vt mihi etiam veniam tribuant non dubito quin modestia, & moderatio mea in his tractandis facilè impetrauerit. Plato in Cratylo iubet vt nominum origines ad Barbaricas linguas, vtique antiquiores reuocemus: ego ad Britannicam siue Wallicam (vt iam vocant) linguam, qua primęui, & antiquissimi huius regionis incolę vsi sunt, in etymis, & coniecturis semper recurro. Iubet ille vt rei nomen, nomini res consonet: si dissonet, ego minimè admitto. In rebus, inquit ille, est φωτὸς, χύμα, & χεῦμα: si hęc nomine non exprimantur cum contemptu vbique reijcio. Etymologias obscuriores, duriusculas, ęgrè detortas, & quę in varias partes duci possint, hisce nostris commentariolis intexere non sum dignatus. Denique in coniecturis adeò parcus, & prouidè cautus fui, (vt nisi me fallam) ęquo lectori si non ἐντελμος, certè τολμηρὸς videri non potuero. Licet vero semel atque iterũ in hoc suaui ingeniorum prolusione, vnam & alteram coniecturam in vna eadémque re attulerim; VNITATEM tamen VERITATI consecratam esse interim non obliuiscor. In cęteris ferè omnibus aut tabulę, aut authorum fide dignissimorum testimonia in rem prędentem proferri possint. Fieri tamen potest vt à nonnullis, quibus fidem adhibui, perperàm sim edoctus. At insimulabunt iam Mathematici, & in crimẽ vocabunt quasi in Geographicis Latitudinis, & Longitudinis dimensionibus toto cœlo aberrarim. Audi quęso, tabulas Astronomicas, nouas, antiquas, manuscriptas, Oxonienses, Cantabrigienses, Regis Henrici Quinti diligenter contuli. In Latitudine à Ptolemæo plurimum discrepant, inter se ferè conspirant: nec tamen terram è suo centro dimotam esse cum Stadio existimo. His igitur vsus sum. In Longitudine autem nullus consensus, concentus nullus. Quid igitur facerem? Cùm recentiores perpendiculum in nauigatoria pixide magnete illitum inter *Asores* in-

sulas rectà Polum Borealem respicere deprehenderint, inde Longitudinis principium tanquam à primo Meridiano cum illis duxi, quam nec vbique λεπτομερῶς permensus sum. Ab Heraldis nostris, siue Fæcialibus, tantùm abest vt reprehensionem metuam; vt etiam me gratiam ab illis inituram sperem, adeò parcè, adeò lentè, quæ ad illorum artem spectant, passim tractaui. Obscuritatis, fabularum, aut vagæ narrationis culpam non est, vt spero, cur deprecer. Ab obscuritate nullum est periculum nisi illis, qui literas antiquas, & historias nostras primoribus labris non gustârunt. Fabulis ne tantillum quidem tribui, & ne digressionibus hinc inde vagarer, titulum (quod monet Plinius) sæpiùs legi, & identidem me interrogaui quid scribere incœperim. Nonnulli fortasse erunt qui tabulas Chorographicas hîc expectent, quas lenocinante pictura oculis esse iucundiores, & in his Geographicis studijs plurimùm interesse fateor, maximè, si mutis tabulis literarum etiam lumen accedat. Hoc tamen præstare facultatis non est nostræ, & Angliam accuratissimè in tabulis seorsim ornatissimus vir Thomas Secfordus Regiæ Maiestati à Supplicum libellis, suis impensis, & Christophori Saxtoni optimi Chorographi opera, magna cum laude descripsit.

Sed ne nimis in proœmio excurrat oratio, & vt vela iam contraham. Ad hoc opus elimandum, id est, ad antiquissimam Britannorum, & Anglorum originem indagandam, & vetustas Britanniæ vrbes, quarum meminerunt Ptolemæus, Antoninus, & alij, è tenebris eruendas, omne industriæ meæ curriculum, hos aliquot annos subcisiuis operis, elaboratum est. Angliam ferè omnem peragraui; scriptores Græcos, Latinos, patrios studiosè euolui; linguæ Britannicæ Glossaria, & peritissimum quemque sedulò consului. In omnibus pertinaci diligentia, & fide antiqua syncerè sum vsus. Gentem nullam in calumniam rapui, nullius famam læsi, nullius in nomen lusi, nullius fidem imminui, ne Galfredi quidem Monumethensis, cuius historia, (quàm magnoperè confirmare velim) inter omnes eruditos habetur sanè suspectior. In plurimis tamen me errare posse fateor, nec erroribus indulgebo, quis toramidiem iaculans semper collineet? multa sunt in his studijs, vt inquit ille, *cineri suppositæ doloso*. Errata possint esse multa à memoria. Quis enim in memoriæ thesauro omnia simul sic complectatur, vt pro arbitratu suo possit expromere? Errata possint esse plura ab imperitia, Quis enim tam peritus, vt in cæco hoc antiquitatis mari cum Tempore colluctatus scopulis non allidatur? Hæc tamen à te, Humanissime lector, tua humanitas, mea industria, patriæ charitas, & Britannici nominis dignitas mihi exorent, vt quid mei sit iudicij, sine aliorum præiudicio liberè proferam, vt eadem via qua alij in his studijs solent, insistam, & vt erratis, si ego agnoscam, tu ignoscas. Quæ vt ab æquis, & bonis magis spe-

speranda, quàm petenda sentio: ita iniquos, & malos, qui omnes in conuiuijs rodunt, in circulis vellicant, inuident, calumniantur, obtrectant, nihil moror. Obtrectationem enim stultorum esse thesaurum, quem in linguis gerunt, è Comico didici; & Inuidiam (dicam Inuidia adstante) non in alio, quàm degeneri, minuto, & ieiuno animo domicilium sibi collocare exploratè cognoui. Vale, faue, & fruere.

Terentianus Maurus.

Pro captu lectoris habent sua fata libelli.

Εἰς Βρεττανικὴν ἀρχαιολογίαν Γ. Λίθρυε Καμδένου
πανσοφ. ἐντυπωθεῖσαν, ἐξάστιχον
Β. Δουδγκτώνε.

Γραῦμῦδμὸς, φιλαλήθὴς, πολυμαθὴς τε παρελθὼν,
Καμδένῦος πάτρη φωσφόρος ἐξεφάνη.
Γήχθη δ' ἀμφίδδγον λευκόλινος εἴπα πόθεινῇ,
Τηλυγέτῳ μῦθῳ ἢ φάτο Βρεττανίη.
Χαῖρε γραμμὰν ὅς ὅσος αἰνιγμάτων ἀπέδειξας,
Κοινωνὸς τιμῆς ἔσσεαι αὐδηκέτης.

Eiusdem in eundem Latine.

Quæ peperit charum fœlice Britannia partu,
Ortum Camdeno nunc referátq; ſuum.
Eruta ſic tenebris caput extulit alma profundis,
Fabula nec fucum ſpreta fouere poteſt.
Præſtitit hoc doctrina, fides, labor omnis alumni,
Qui ſtudijs clarum quęrit vtrique decus.

Ad Guil. Camdenum eruditæ Antiquitatis diligentem inuestigatorem,

Ed. Grant sacræ Theologiæ Doctor, Scholæ Westmonast. moderator.

Ergóne priscorum lustras monumenta virorum,
Vt possis facili contexere singula filo,
Quæ latuere diu cæcis immersa tenebris,
Antiquata vsu, priscum sumptura nitorem?
Vnde Britannorum nomen? quo cœperit ortu?
Incola quis primus celebres habitauerit oras?
In quauis regione doces, quæcunque vetustæ
Sunt vrbes, quæ vera simul Comitúmq; Ducúmq;
Stemmata: quæ terræ dotes: quis limes agrorum,
Ordine perspicuo perstringis singula plenè.
Egregium moliris opus, vel iudice Momo,
Quod semper præsens, quod postera prædicet ætas,
Te patriæ stimulauit amor, te docta vetustas
Excitat, vt cunctis patriæ spatiêris in agris.
Multi multa canunt, tu multum scribere tentas,
Hoc multo multos superas, qui multa tulerunt.
Tu Camdenus eris seros celebrandus in annos,
Ergo age quo tendis gressu, patriámque venustá,
Ne labor iste tuus desit cupientibus ista.

Εἰς τὴν Βρεττανίαν Γ. λόμιε τὸν Καμδένου.

Θεῖς Σόλων, ὡς κλλὰ πίδαξας λαὸν Ἀθηνᾶς,
Ἀντιπολαμβῶσι πατρίδι, ἠδὲ φίλοις:
Γειδόμενος δυσμοῖσι τοῖς δρεπόμεια τοῦτο
Ἦλθε Καμδένος πατρὶδ' ἄγαλμα φίλη.
Εἰπὲ Σόλων, ὄφελον πλεῖον ὀφείλει πατρίδι χάρη,
Ἢ ἄρχ Καμδένῳ πλεῖον ὀφειλε πάτρις;

H. C.

In antiquam Guilielmi Camdeni Britanniam.

Errabat quærens ANTIQVA BRITANNIA lumen,
At, Camdene, tuam venit vt illa domum;
Inuenit lumen, manſit, cupiénſque poliri;
Hoſpes ait mihi ſis, qui mihi lumen eris.

I. W. Gen.

In Guilielmi Camdeni Britanniam.

Neſcia penè ſui, generiſque oblita prioris,
Anglia cùm iacuit ſemiſepulta ſitu,
O quis, ait, tantum aut animis, aut arte valebit,
Vindice qui tractet vulnera noſtra manu?
Camdenus patriæ lugentis imagine motus
Ingenium, artem, animos verſat: opémq; tulit.
Mortua reſtituit veteris cognomina gentis,
Mortis & eripuit ſe patriámque metu,
Aeternùm per te, Camdene, Britannia vivit,
Cíuesque tua aternùm, tu quoque gente manes.

G. C.

Ad eundem.

Quæ vix nota ſibi fuit antè Britannia, vtriq;
Nunc Camdene, orbi munere nota tuo eſt,
Ignotæq; velut fuerat non vlla cupido,
Sic modo ſic notam mundus vterq; cupit

Sed

Sed tamen ineassum: nimia nam dote superba
Indignum nullum non sui amoris habet.

Ianus Gruterus I. C.

In Britanniam à Guil. Camdeno illustratam
F. Aderb. Carmen.

PICTVS atrox Hebridas, glacialem SCOTVS Hibernem
Mouerat, ATTACOTVS Vararim, SAXóque Visurgim,
Coniunctis armis, animísque excindere gentes,
Subruere eximias cumulatis cladibus vrbes,
Atque Britannorum nomen demergere bellis.
Vt tamen emergant quæ sunt immersa ruinis,
Et decus antiquum rediuiua Britannia cernat,
Ecce vetustatem Camdenius eruit omnem,
Magnarum rerum scrutatus magna sepulchra,
Submouit cineres, nigrantes dispulit vmbras:
Inque prius retrò studijs se contulit æuum;
Contulit atque decus patriæque, sibíque labore.

In antiquam Camdeni Britanniam

H. N. L. χάλκεμα.

Prisca Britannorum deleuit nomina Tempus,
Antiquas vrbes exitióque dedit.
Iuncta triumphato Camdenus tempore reddit,
Ingenio priscum restituítque decus.
Ingenio cedat tempus, cedátque vetustas:
Ingenium maius Tempore robur habet.

BRITANNIA.

SI iactare licet magnorum munera diuûm,
Sibique veris fas placere dotibus;
Cur mihi non videar fortunatiſſima tellus?
Digna eſt malis, bona quæ parùm nouit ſua.
Vltima lanigeris animoſa eſt India lucis,
Suis ſuperbus eſt Arabs odoribus.
Thuriferis gaudet Panchaia diues arenis;
Ibera flumen terra iactat aureum.
Ægypto faciunt animos ſeptem oſtia Nili,
Laudata Rheni vina tollunt accolas.
Læta nec vberibus ſibi diſplicet Affrica glebis;
Hæc portubus ſuperbit, illa mercibus:
At mihi nec fontes, nec ditia flumina deſunt,
Sulcive pingues, prata nec ridentia.
Fæta viris, fæcunda feris, fæcunda metallis;
Ne glorier, quòd ambiens largas opes
Porrigit Oceanus, neu quòd nec amicius vllâ
Cœlum, nec aura dulciùs ſpirat plagâ.
Serus in occiduas mihi Phæbus conditur vndas,
Sororque noctes blanda ducit lucidas.
Poſſem ego laudati contemnere vellera Bæti.
Vbi villus albis mollior bidentibus?
Et tua non nequeam miracula temnere Memphi.
Verùm illa maior, iuſtiorque gloria,
Quòd Latijs, quòd ſum celebrata BRITANNIA Graijs,
Orbem vetuſtas, quòd vocârit alterum.

Alphabetum Anglo-Saxonicum, hîc apponendum curauimus, vt Saxonica nomina *quæ passim in libro* occurrunt, faciliùs legantur.

Publius Ouidius Naso.

Nescio quà natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

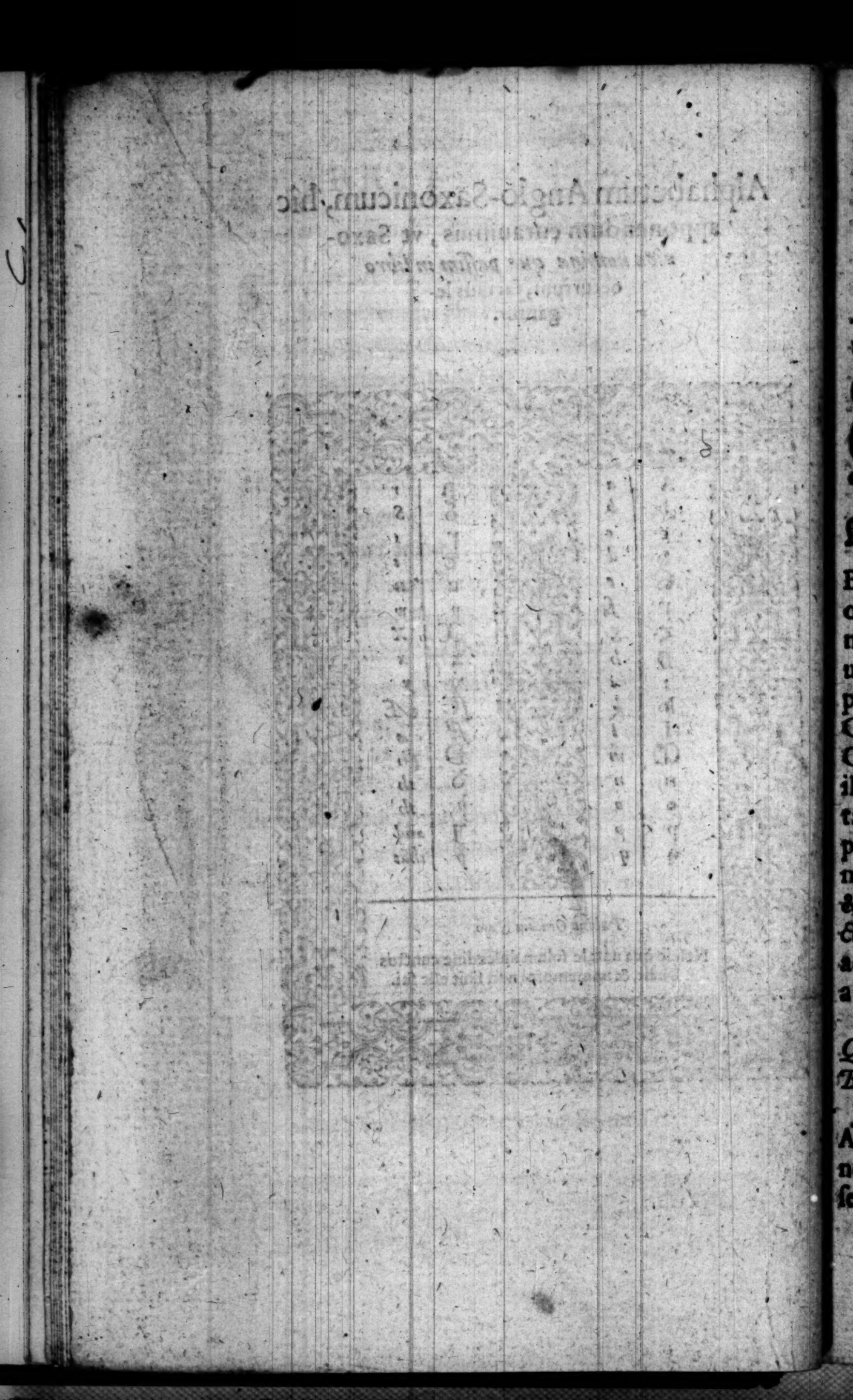

BRITANNIA.

BRITANNIA, quæ & ALBION, Græcis ΒΡΕΤΑΝΙΑ, ΒΡΕΤΑΝΙΚΗ, ΠΡΕΤΑΝΙΣ, ΑΛΒΙΩΝ, ΑΛΟΤΙΩΝ, insula totius orbis longè celeberrima, interfuso Oceano ab Europę continente discreta, Germaniæ, & Galliæ figura triquetra obiacet, tribus nimirùm in diuersa procurrentibus promontorijs: BELERIO, quod solem occidentem, CANTIO, quod orientem, TARVISIO, siue ORCADE, quod Septentriones prospectat. Ab occasu, quà Hibernia sita est, Vergiuius Oceanus irrumpit, à Septentrione, vastissimo, & apertissimo Hyperboreo mari pulsatur, ab Ortu, quà Germaniæ prætenditur, Germanico, à Meridie, quà Galliæ opponitur, Britannico vrgetur. A circumuicinis illis regionibus commodo vndique interuallo disiuncta, patentibus gremijs vniuersi orbis commercio opportuna, & tanquam ad iuuandos mortales auidè in mare omni ex parte se proijciens. Inter Cantium enim, & Caletum Galliæ, ita in altum se euehit, & adeò in arctum mare agitur, vt perfossas ibi terras anteà excluſa admisisse maria opinentur nonnulli, opinionisque suæ assertores adferunt Virgilium in illo versu,

Et penitus toto diuisos orbe Britannos:

Quia, inquit Seruius Honoratus, *olim iuncta erat continenti Britanniæ*; & Claudianum, qui illum imitatus cecinit

Nostro diducta Britannia mundo.

An hoc verum sit, & an insulæ fuerint ante Diluuium, non est in animo hîc disputare, nec de diuinis operibus sententiam supinè ferre libet. Diuinam prouidentiam

diuersas res ad vnum finem disposuisse noui : & sanè sparsas in æquore terras, non minùs ad vniuersi ornatum facere, quàm lacus in terra diffusos, & montes sublimè extructos semper existimaui.

Liuius & Fabius Rusticus oblongæ scutulæ, siue bipenni huius formam assimulauêrunt, & ea certè facies est ad Austrum (vt habet Tacitus) vnde in vniuersam fama transgressa est. Sed ad Arctum enorme spatium proiectarum extremo littore terrarum veluti in cuneum tenuatur. Tantam tamq; immensam circuitu crediderunt veteres, vt Cæsar ille, qui primus Romanorum aperuit, alium se orbem terrarum scripserit reperisse, tantę magnitudinis arbitratus, vt non circũfusa Oceano, sed complexa Oceanum videretur. Iuliúsq; Solinus Polyhistor sua amplitudine penè alterius orbis nomen mereri prodiderit. Nostra autem ætas ex multis multorum itineribus certam quodammodo totius insulę iam tandem deprehendit dimensionem. A Taruisio enim circumactis curuatísq; littoribus per occasum ad Belerium plus minùs DCCCXII.mill.pass.numerantur, inde cõuersa in Austrum littoris fronte ad Cantium CCCXX.mill.pass.Hinc secundum Germanicum mare angulosis recessibus per DCCIIII.mill.pass.ad Taruisium protenditur, vt hac ratione totius insulæ ambitus M.DCCCXXXVI.mill.pass.colligat. Quæ mensura, vt Plinij multò, sic etiam Cæsaris aliquantò minor. Schitinium autem Chium nõ est cur memorem, qui cùm apud Apolloniũ in Mirabilibus, fabulatus fuerit, fructus sine nucleis, vuásq; sine acino in Britannia nasci; eius circuitum CCCC.tantùm stadijs definierit.

Panegyricus, Constantio dictus & falsò Maximiano inscriptus.

Qui verò cœli spacia terræ tractibus accuratiùs comparârunt, Britanniam octauo Climati subiecêrunt, Parallelis decimo octauo, & vicesimo sexto includêrunt. Diem maximum horarum Æquinoctialium XVIII. cum semisse putant. At Belerium in conuexo terræ situ ab vltimo occidente XVI. temporibus L.scrupulis. Cantium XXI.temporibus secundum longitudinẽ describunt. Latitudinem in australi ora L.grad. X.scrupulis, Taruisium

LIX. grad. XL. scrup. metiuntur: vsque adeò vt hic situs Britanniam definiat cœlo, & solo iuxtà fœlicissimo, & mitissimo. Cœlum enim ita mite, & temperatum est, vt æstates minùs feruidæ sint, calores enim mitigant perennes auræ, quæ cùm terrę nascentia recreant, tùm homini pecoríq; saluberrimè, & iucundissimè adblandiuntur: & hyemes sint clementissimæ, frigoris etenim vim (vt taceam aërem crassiusculum) frequentes & sedatæ pluuiæ sic dissoluunt, maréq; circumfusum ita moderato tepore terram fouet, vt multò remissius sit apud nos frigus, quàm in nonnullis Galliæ, & Italiæ regionibus. Vnde Minutius Fœlix, cùm docet diuinum numen sua prouidentia non solùm vniuersitati, sed & partibus consulere, *Britannia* inquit, *sole deficitur, sed circumfluentis maris tepore recreatur.* Quò etiam spectasse videtur Cescenius Getulicus, Poëta inprimis vetustus, cùm de Britannia cecinerit.

Non illic Aries verno ferit aëra cornu,
Gnosia nec Gemini præcedunt cornua Tauri,
Sicca Lycaonius resupinat plaustra Bootes.

Probus in Virgilij Georg.

Cæsar etiam, *Loca sunt in Britannia temperatiora, quàm in Gallia remissioribus frigoribus.* Corn. item Tacitus, *Asperitas frigorum abest.* Addit etiam, *Solum præter oleam vitémq; & cætera calidioribus terris oriri sueta, patiens frugum fœcundum, tardè mitescunt, citò proueniunt, eadem vtriusq; rei caussa, multus humor terrarum, cœlique.* Ab omni tamen frugum genere ita beatum, vt Cereris sedem fuisse dixerit Orpheus. Nam de hac nostra insula intelligendum illud est

* id' ὕρια δώμασι κεῖται ἀπ' ἐσσοῦς
Δήμητρος

* *Cereris regalia sunt hîc Amplæ Deæ.*

Et Occidentalis imperij quasi horreum, & cella penuaria fuerit, vnde DCCC. nauibus, quæ lembis maiores erant, magnum frumenti numerum in Germaniam ad limitaneos exercitus alendos quotannis exportauerint Romani. Sed ne in patrię laudes effusior lasciuire videar, audi pro me veterem oratorem eius laudes pleno ore celebrantem. *O fortunata & omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidisti: meritò te omnibus*

Zosimus.

Panegyricus Constantino dictus.

cœli, ac ſoli bonis natura donauit, in quâ nec rigor eſt nimius hyemis, nec ardor æſtatis, in qua ſegetum tanta fœcunditas, vt muneribus vtriuſque ſufficiat, & Cereris & Liberi: in qua nemora ſine immanibus beſtijs, terra ſine ſerpentibus noxijs, contrà, pecorum mitium innumerabilis multitudo, lacte diſtenta & onuſta velleribus: certè, quod propter vitam diligitur, longiſſimi dies, & nulla ſine aliqua luce noctes, dum illa littorum extrema planities non attollit vmbras, noctiſq; metam cœli, & ſyderum tranſit aſpectus, vt ſol ipſe qui nobis videtur occidere, ibi appareat præterire. Et quia noſtra Britannia ab optimis principibus ſemper fuerit fœliciſſima, nec minùs nunc fœlix, Sereniſs. DIVA ELIZABETHA regnante, quàm tum temporis fuerat Conſtantino Maximo imperante, adiungam & clauſulam ſubſequentem, quæ fœliciſſimo noſtro tempore, de DIVA noſtra veriſſimè vſurpari poſſit, *Dij boni quid hoc eſt, quod ſemper ex aliquo ſupremo fine mundi noua Deûm numina vniuerſo orbi colenda deſcendunt?*

Panegyricus Conſtantio dictus.

Alium item ſi placet, Conſtantium Conſtantini Magni patrem ſic alloquentem audi. *Et ſanè non ſicut Britanniæ nomen vnum, ita mediocris iacturæ erat Reipub. terra, tanto frugum vbere, tanto læta numero paſcuorum, tot metallorum fluentis, tot vectigalibus quæſtuoſa, tot accincta portubus, &c.*

Opulenta hæc Britanniæ vbertas, & beata amœnitas fidem fecit nonnullis, Fortunatas, ſiue Beatorum inſulas, in quibus omnia perpetuo vere ridere ſcribunt Poëtæ, apud nos fuiſſe. Hoc enim Iſacius *Tzetzes* non minimi inter Græcos nominis affirmat, maiorésq; noſtri ad veritatem credidiſſe videntur. Cùm enim, vt eſt apud Robertum Auesburienſem, Clemens VI. Pontifex Romanus, Lodouicum de *Hiſpania* Fortunatarum Inſularum Principem deſignaſſet, & in eius ſubſidium delectum in Gallia & Italia haberet, perſuaſiſſimum noſtris erat illum Britanniæ Principem deſignatum fuiſſe, & in Britanniam, quaſi vnam de Fortunatis, vt inquit ille, omnem iſtum apparatum fieri. Ipſiq; viri prudentiſſimi, noſtri apud Pontificem legati, ita hanc opinionem imbiberunt vt ſtatim ſe Roma ſubduxerint, & in Angliam, vt ſuo certiore

In comment. ad Lycophronem.

1344.

certiores facerent, aduolârint. Nec aliud nunc iudicarit, qui fortunatas, & beatas Britannię dotes penitiùs nouerit, est enim naturæ gaudentis opus, quam quasi alterum orbem, extra orbem ad delicias humani generis constituisse, & tanquam formam quandam ad eximiam pulchritudinem, & vniuersi ornatum egregiè depinxisse videatur. Ea varietate gemmea, & descriptione amœna oculi quocunque inciderint, reficiuntur. Vt incolas taceam, optima corporis habitudine, commodissimis moribus, mitissimis ingenijs, & maximis animis, quorum virtus rebus domíque, bellíq; gestis est vniuerso terrarum orbi testatissima.

Primi incol.

Qui verò vetustissimi, adeóque primæui insulæ huius incolæ fuerint, quæ item Britanniæ nominis originatio, variæ subinde enatæ sunt opiniones, & multos (vt inquit ille) incertos certare hanc rem vidimus. Quidam primos incolas Aborigines fuisse censent, non aliunde aduectos, sed ipsa terra æditos, quos Gigantes nostri historici vocant, referúntq; Brutum quendam patricidam, origine Troianũ, Æneæ magni ex Syluio Posthumo abnepotem, exiguas Troianorum reliquias secum trahentẽ huc tandem, peragrata Græcia, & alijs regionibus, ex Dianæ oraculo delatum, Aborigines illos deuicisse, & à suo nomine Britanniæ nomen indidisse. Th. Eliottus vir equestris dignitatis & singularis eruditionis à Græco fonte repetit, Πρυτανεῖα scilicet, qua dictione suos redditus publicos vocârunt Athenienses. Lhuyddus qui in antiquitatis cognitione familiam quodammodo inter nostros ducit, ad Britannicam dictionem PRID-CAIN, id est, forma candida, confidentiùs refert. Pomponius Lętus Gallo-Britones ex Armorica nomen dedisse contendit: Gotopius Becanus Danos hîc sedes quæsiuisse, & BRIDANIAM, id est, liberam Daniam, Brye pro Free denominâsse. Alij à PRVTENIA Germania regione, Bodinus à BRETTA Hispanorum dictione, quæ terram significaret, nominatam arbitratur: Forcatulus à BRITHIN, quo, vt est apud Athenæum, pro potu vsi sunt Græci. Alij à BRV-

TIS Italiæ, quos Βρεττίους Græci dixerunt, deducunt.

Hæ sunt omnes (quod sciam) quæ de Britannię nomine inualuere diuinationes. Sed vt in hac re exterorum commenta non possumus non risu excipere, ita nostratium non admodum probamus. Nam prętęrquam quòd absurdum sit huius nominis rationem ex aliena lingua petere; Lætum consspirans omnium meliorum historicorum consensus refellit, qui docent illos Galliæ Britones hinc demigrâsse & nomen secum detulisse. Britannia item hoc nomine multis seculis floruit, antè Daniæ & Pruteniæ nomina enata. Quid autę Britanniæ cum Hispanorum *Bretta*? quod dubito an sit Hispanicum, & cur magis hæc insula sic dicatur, quàm quæuis alia terra? *Brithin* in vsu nostris fuisse vix doceri possit, & genti nostrę à Græcorum potu nomen facere ridiculum. Brutios verò Italiæ, qui Βρέττιοι dicti erant à Lucanis, teste Strabone, quasi transfugæ, in Britanniam transfugisse nunquam probari poterit. Quod ad nostratium verò coniecturas attinet. Eliottæ Πρυτανεῖα haud probabile videtur, cùm illud fuerit peculiare Athenienssium vocabulum, & Græci hanc insulam Βρεττανίαν, non Πρυτανεῖον dixerint. Lhuiddi *Prid-Cain* pro Britannia, tùm altiùs repetita, tùm duriusculè deducta videtur, vt taceam *Cain* illud ex Latinorum *Candido* in prouincialem Britannorum linguam subrepsisse. Illam autem de Bruto historiolam, quam suffulcire valdè velim, conuellere planè non ausim, illud enim esset Χοῖρῳ πολεμεῖν, & in præoccupatis animis, vix veritati locum fore videmus. In hac re suum cuiq; liberum esto per me iudicium, quicquid existimârit lector, haud equidem in magno ponam discrimine. Detur hæc venia antiquitati, vt miscendo falsa veris & humana diuinis, primordia gentium, & vrbium augustiora faciat. Hoc tamen admonere liceat, Bruti illius nomen non prius mundo auditum, quàm barbaro seculo, inter densissimas ignorantię nubes, Hunibaldus ineptus scriptor Francionem Troianum Priami regis filium Franciæ gentis fuisse conditorem fabulatus fuisset. Cùm enim nostri Francos vicino

à Troianis genus ducere accepissent, deforme existimârunt ab ijs origine superari, quos virtute æquarent; Galfredus itaq; quidam Monumethensis Brutum istum origine etiam Troianũ quasi Britannicæ gentis authorem, ante annos plùs minùs quadringẽtos, Britannis nostris primus, vt multi sentiunt, progenuit. Anteà verò homo planè nemo de Bruto illo, quòd vspiam legi, meminerit.

Sub id quoque tempus Scoti ne in postremis consistere viderentur, Scotam Pharaonis Ægyptij filiam suæ nationis conditricem ementiti sunt. Tunc etiam Hibernis suum Hiberum, Danis suum Danum, Brabantijs suum Brabonem, Gothis suum Gothum, Saxonibus suum Saxonem, quasi gentium authores, homines quidam ingenio & otio intemperanter abusi, affinxerunt. Sed cùm nostrâ ætate, quæ è fatalibus illis ignorantiæ tenebris emersit, Franci suo Francioni tanquam ementito patri renunciauerint, Scoti sanioris iudicij suam Scotam reiecerint, Hiberum etiam, Danum, Brabonem, & eius farinæ cæteros vmbratiles heroas veritas ipsa fugauerit: cur Britanni suo Bruto adhæreſcant doceant alij, ego verò nihil video, quomodo illum suffulciam, quẽ Viues, Had. Iunius, Buchananus, Polidorus, Bodinus, & alij magno iudicio viri coniunctis sententijs denegant, & ex nostratibus quàmplurimi eruditi, vt suppositium non agnoscunt. Inter quos vnus Ioannes de *Wheathamsted*, abbas S. Albani, vir summi iudicij, instar omnium erit, qui olim hac de re in suo Granario sic scripsit. *Iuxta historias alias quibus quorundam iudicio, maior adhibenda est fides, totus processus de Bruto isto, poeticus est, potiùs quàm historicus, opinatiúsq; magis propter causas varias, quàm realis, tùm primò quia nec de interfectione patris, nec de generatione, aut de abdicatione prolis fit alicubi mentio in historijs apud Rom. tùm secundò, quia Ascanius iuxta varios, nullum talem filium genuit, qui Siluius proprio nomine dictus erat. Solùm enim secundum filium genuit vnicum videlicet Iulum, à quo posteriùs familia Iulia sumpsit suum ortum, &c. Tertióq; Siluius Posthumus de quo forsan intelligit Galfredus, Æneæ ex vxore Lauinia filius fuerat, filiúmque*

Floruit anno Christi 1440.

Æneam generans in anno sui regiminis 38. morte naturali vi-
tæ stadium consumebat. Non igitur vt volent varij, ex Bruto filio
Siluij regnum quod iam vocatur Anglia, dudum dicta erat Bri-
tannia. Est igitur secundum illos, opus vanitatis, & satis plenum
ridiculi vendicare dignitatem sanguinis, & carere vendicationis
probabili fundamento. Sola enim virtus facit gentem nobilem,
solúsq; est animus, & ratio perfecta quæ reddunt hominem gene-
Epistola 44. *rosum. Quare è Platone scribit Seneca in suis Epistolis: Nemi-*
nem regem non ex seruis oriundum, neminem non seruum ex re-
gibus. Sufficiat igitur Britannis pro nobilitatis suæ origine, quòd
sint fortes, & potentes in prælijs, quódq; vndique debellant aduer-
sarios, nullúmq; penitus patiantur iugum seruitutis. Hęc Abbas
ille. Alij Galfredi ineptias, & delicias in historiâ istâ ex-
cutiunt, totámq; ex absonis, & absurdis consarcinatam
persuadere volunt, alij obseruant quomodo isti qui Bru-
tum maximè admirantur, de suo Bruto æstuant, & fluc-
tuant. Ille, inquiunt, qui Gildæ nomen, & personam in-
duit, primùm Brutum hunc fuisse consulem Romanum,
inde Siluij, & demum Hesticionis filium comminiscitur.
Aliorum iudicio magis probabilem, & minùs humilem
Britannorum originẽ reliquissent, si vel à Britone Cen-
tauro, cuius meminit Higinus, genus ementiti fuissent;
vel à Bretano illo, ex cuius filia Celtice, Parthenius Ni-
cæus author inprimis antiquus, Herculem Celtum Cel-
tarum patrem susceptisse prodit, & à quo Britanniam de-
ducit Hesichius. Quod igitur ad nominis notionem, &
primorum incolarum originem attinet, haud quisquã
facilè certum narrauerit, cùm Cæsaris & Taciti ætate, vt
inter barbaros, hoc minimè compertum, & indigenas
interiora tenuisse creditum fuerit. Nos tamen bona cum
lectoris venia, qui primi illi incolę fuerint, licèt in vltimã
vetustatis recessu lateant, quoad poterimus, inuestiga-
bimus. Illis enim inuentis fœliciùs, & faciliùs nomi-
rationem, vt speramus, expiscabimur.

Vt verò altiùs rem repetamus, & Cæsarem cum Dio-
doro omittamus, qui Britannos αὐτόχθονας fuisse volue-
runt, hominésq; blittarum, & fungorum instar è terra, in

principi

principio germinâſſe ſuſpicati ſunt. Ex ſacra Moſis hiſtoria docemur, à diluuio tres Noachi filios, Sem, Cham, & Iaphet, numeroſiore prole adauctos, ab Armeniæ montibus, vbi arca hæſerat, in diuerſos terræ cardines ſeceſſiſſe, & per orbis vaſtitatem gentes propagâſſe. Ad noſtram etiam inſulam, diſſeminatis paulatim familijs, ex eorum poſteris quoſdam peruenisse cùm ipſa ratio, tùm Theophili Antiocheni authoritas comprobat. *Cùm*, inquit ille, *priſcis temporibus pauci forent homines in Arabia & Chaldæa, poſt linguarum diuiſionem aucti & multiplicati paulatim ſunt: hinc quidam abiêrunt verſus Orientem, quidam cõceſsêre ad partes maioris continentis, alij porrò profecti ſunt ad Septentrionem ſedes quæſituri, nec priùs deſierant terram vbiq; occupare, quàm etiam ad Britannias in Arctois climatibus acceſſerint.* Nec minùs diſertè hoc docet ipſe Moſes, cùm ſcribat à Iapheti poſteris inſulas gentium, in regionibus ſuis diuiſas fuiſſe. Inſulæ gentium Theologis vocantur, quæ ſunt remotiſſimæ, & Wolphgangus Muſculus non infimi ordinis Theologus, exiſtimat gentes & familias, quæ à Iapheto profluxerunt, primùm occupâſſe inſulas Europæ, quales ſunt, inquit ille, Anglia, Sicilia, &c. Iapheto autem huic & eius proli Europam ceſſiſſe præter Theologos, etiam Ioſephus alijque meminerunt, & in Europæis illam Noachi benedictionem *Dilatet Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem, ſitq; Chanaan ſeruus eius*, adimpletam vidimus. Europa enim victoris omnium gentium populi, vt inquit Plinius, altrix, de reliquis orbis partibus, quæ Semo & Chamo obtigerunt, non ſemel triumphauit, & Iapheti proſapia in hac parte longè latéq; ſe diffudit. Eius etenim filij *Magog* Maſſagetas, *Iauan* Iones, *Thubal* Hiſpanos, *Meſech* Moſchos procreauit. *Gomerus* verò filius natu maximus *Gomeris*, qui poſtea *Cimbri* & *Cimerij* dicti, in his vltimis Europę finibus & originem dedit, & nomen impoſuit. *Cimbrorum* enim ſiue *Cimeriorum* nomen hanc orbis partem quodammodo oppleuit, nec ſolùm in Germaniâ, ſed etiam in Galliâ latiſſimè patuit. *Qui nunc ſunt Galli*, vt habet Ioſephus, & Zonaras,

Geneſis 9.

Gomeri, Cimerij, Cumeri, &c.

Zonaras, *Gomari, Gomerai, & Gomerita à Gomero vocabantur.* Ab his Galliæ *Gomaris*, siue *Gomeris* Britannos nostros originem duxisse, & nomen in originis argumentum detulisse semper existimaui; ipsúmq; proprium, & peculiare Britannorum nomẽ idem persuasit. Ipsi enim se *Kumero*, & *Kumeri*, mulierem Britannicam *Kumeraes*, & linguam *Kumeraec* appellitant. Nec alia agnoscunt illi nomina, licèt ex his scioli quidam *Cambros*, & *Cambriam* procuderint. Et vnde quæso hæc nomina profluxisse existimemus, quàm à Gomero illo, & *Gomaris* in proximâ Galliâ? quę priscorum Gomerorum sedes? Germanos ab Aschenaz, Turcas à Togorma Gomeri filijs prognatos credunt eruditi, quòd hi *Togormath*, illi *Aschenaz* hodie Iudęis vocentur. *Thraces, Iones, Riphæos, Moschos, &c.* à Thirax, Iauan, Riphat, & Moschi oriundos nemo inficiatur, propterea quòd nomina non discrepant: *Æthiopas* item à Chus, *Ægyptios* à Misraim Chami filijs prosemi-natos fuisse, quòd ijsdem nominibus, suâ ipsorum linguâ dicantur, nemo non fatetur. Cur ergo non fateamur Britannos, siue Cumeros nostros ipsissimos esse Gomeri posteros, & à Gomero nominatos. Nomen enim optimè consonat, & in confesso est illos extremos Europæ fines insedisse. Quod etiam ipsum Gomeri nomen non temerè, sed diuinitùs datum innuit. *Gomer* etenim linguâ sanctâ *Finiens* interpretatur. Nec quis detrahẽdi studio nostris Cumeris, siue Cimbris obijciat quòd Cimbros linguâ Gallicâ latrones dici Sextus Pompeius scripserit. Licèt enim Cimbri, inter quos, & nostros Cumeros fuisse probabile est, in illa δυμικῇ mundi ætate, qua fortitudo bellica excelluit, ab his Europæ finibus errabundi, vt author est Possidonius, ad Paludem ysq; Mœotidem latrocinando militiam agitarint: non tamen *Cimber* magis latronem significat, quàm Ægyptius superstitiosum, Chaldæus Astrologum, & Sibarita delicatulum. Sed quia tales fuerunt illæ nationes, de earum nomine qui tales sunt vocantur: & in hoc iuxtà mecum sentit eruditionis lumen Iosephus Scaliger. Nec quis miretur quòd

Pb. Melanchon.

quòd Berosum hîc in partem non vocem, vnde tantum instrumenti scriptores hodie habent. Certè (vt semel dicam) acies authoritatis Berosi illius qui circumfertur, ita apud me hebescit, vt nihil aliud, quàm tenebrionis, & impostoris alicuius ridiculum commentum, cum eruditissimis nostri seculi hominibus, & inprimis cum Gaspare Varrerio existimem. Qui in sua de Berosо Censura Romæ impressa, insitum illum de hoc scriptore errorem facilè ex animis euellere potest. *Censura de Berosо.*

Hæc mea est de Britannorum ortu sententia, & hic ortus à Gomero, & è Galliâ, quàm à Bruto, & Troia grauior, antiquior, & verior videtur. Imò ad veritatem propendere, nostrósq; Britannos veram esse Gallorum propaginem, è nomine, situ, religione, moribus, & lingua comprobabo, quibus omnibus antiquissimi Galli, & Britanni quasi communione quadam coniuncti fuerunt. Hoc vt probem, liceat mihi quęso, cum bona lectoris venia, liberiùs paulisper exspatiari.

De nomine verò, cùm superiùs dictum sit, hoc solummodò repetam, quòd, vt prisci Galli *Gomeræi*, *Gomerita*, & contractè *Cimbri*, sic etiam Britanni nostri *Cumeri*, & *Kimbri* dicuntur. Gallos autem Gomeros dictos fuisse Iosephus & Zonaras, vt dixi, comprobant, Cimbros etiam appellatos fuisse è Cicerone & Appiano colligi possit; Barbaros quos Marius oppressit, Cicero planè Gallos vocat, *C. Marius*, inquit, *influentes in Italiam Gallorum copias repressit.* At historici omnes Cimbros fuisse contestantur, loricáque Belei regis illorum ad Aquas Sextias, vbi Marius illos fudit, effossa hoc docuit, peregrinis enim literis inscripta erat, Belgos Cimbros. Qui Delphos item Græcię, duce Brenno diripuerunt, Gallos fuisse vna voce, & mente scriptores consentiunt omnes; hos tamen Cimbros vocatos fuisse testatur in Illyricis Appianus. *Celtæ, siue Galli*, inquit, *quos Cimbros vocant.* Neque hîc in partem vocabo Lucanum, qui percussorem ad Marij cædem immissum *Cimbrum* vocat, quem Liuius, & alij *Gallum* fuisse asserunt, nec Reinerum Reineccium *Nomen.* *De Pro. Consul.* *Forcatulus ex Galanal.* 1235

um adducam, qui ex Plutarchi Sertorio Gallos & Cimbros eadem lingua vsos fuisse constanter affirmat.

Sinus.

Cùm igitur antiquissimo nomine hæ gentes conuenerint, vnde hoc nomen in hanc insulam enauigauit, nisi cum primis incolis è vicinâ Galliâ exiguo diuortio separatâ? Non enim simul,& semel orbis cultus,sed regiones, quæ Armeniæ montibus propiores sunt, priùs habitatas fuisse fatendum est, vtpote Asiam minorem, & Græciam ante Italiam, Italiam ante Galliam,& Galliam ante Britanniam. Quâ in re suauissima est consideratio, summum conditorem ita regiones coniunxisse, & insulas sparsisse, vt inter nullas tantum interiectum sit interuallum,quin,quę maximè distat è vicinâ aliqua conspici possit, & quasi oculis signari. Nec alio cõsilio hoc factum, nisi vt gentes cùm exundarent, cernerent, quò se exonerent; donec orbis terrarum vniuersitas,incolis ad conditoris gloriam compleretur. Par igitur est vt credamus *Gomeros* antiquos, vel ab alijs insequentibus protrusos,vel multitudinis minuendę causa eiectos,vel vlteriora visendi innato mortalibus studio incensos, in hanc insulam, quam è continente despicere poterant, primùm transmisisse. Nec aliunde Britannorum incunabula accersunt scriptores. *Britanniæ pars interior*,inquit Cæsar,*ab ijs incolitur, quos natos in insula ipsa memoriæ proditum dicunt,maritima pars ab ijs qui belli inferendi causa ex Belgio Galliæ transierunt*. Tacitus item, *In vniuersum* (inquit) *æstimanti Gallos vicinum Britanniæ solum occupasse credibile est*. Beda etiam inter omnes nostros scriptores veritatis amicus, *Inprimis*, inquit, *hæc insula Britones solùm, à quibus nomen accepit, incolas habuit, qui à tractu Armoricano,vt fertur,Britanniam aduecti,australes sibi partes illius vendicârunt*. Armoricanum tractum vocat illas maritimas Galliæ regiones insulę nostrę oppositas. In quo etiam præsentem facere videtur, quòd Cæsar memoriæ suæ memoria Diuitiacum Gallum, cùm magnam partem Galliæ,tùm etiam Britanniæ imperium obtinuisse

Eraſmus Michaelius de re nautica.

Religio.

Eadem etiam religio vtriq; genti colebatur. *Apud Britannos*

tannos, inquit Tacitus, *Gallorum sacra deprehendas superstitionum persuasione. Galli detestabili sacrorum ritu*, inquit Solinus, *non ad honorem, sed potiùs iniuriam religionis, humanis letabant sacris*. Idem Britannos feciſſe præter alios, author eſt in Nerone, Dio Caſſius. Vtramq; gentem ſuos Druidas habuiſſe Cæſar & Tacitus authores ſunt locupletiſſimi. Hi ſapiẽtiæ erant magiſtri, ſacrificia publica & priuata procurabant, religiones interpretabantur, de controuerſijs cõſtituebant, animas non interire docebant, multa prætereà de ſyderibus, eorum motu, de mundo, & terrarum magnitudine, &c. iuuentuti tradebant, quę non fas exiſtimarunt literis mandare. Vnde eos ſic affatur Lucanus, Druidæ.

Et vos barbaricos ritus, moremque ſiniſtrum
Sacrorum Druidæ poſitis repetiſtis ab armis.
Solis noſſe deos, & cœli ſydera vobis,
Aut ſolis neſcire datum: nemora alta remotis
Incolitis lucis. vobis autoribus, umbræ
Non tacitas Erebi ſedes, Ditiſque profundi
Pallida regna petunt, regit idem ſpiritus artus,
Orbe alio longæ, canitis ſi cognita, vitæ
Mors media eſt. certe populi, quos deſpicit Arctos
Felices errore ſuo, quos ille timorum
Maximus haud vrget lethi metus: inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæq; capaces
Mortis: & ignauum eſt reditura parcere vitæ.

De his ſi plura deſideras, ad Cæſarem, Plinium, Lactantium, Euſebium in Pręparatione Euangelica, & Pſeudoplauti Aululariam remittimus. Quocunque nomine, hi ſuis Celtis, & Britannis innotuerint, mihi perſuaſiſſimum eſt hoc Druidum nomen à Græco fonte ſcilicet δρῦς, i. robur, ſiue quercus, profluxiſſe, non ſolùm quòd viſco è robore nihil illis fuerit ſacratius, vnde Ouidius,

At viſcum Druidæ, Druidæ clamare ſolebant,

vtique qui roborum lucos incolerent, nec vlla ſacra ſine ea fronde conficerent: verum etiam quòd Diodorus Siculus hos Gallorum ſacerdotes eodem ſenſu οὐεργίδας vocarit,

carit, quod vocabulum quercus, siue robora sonare sciunt omnes qui Græcè sciunt. Cæterùm ab his Druidibus videatur, quòd Saxones nostri, vt apud Alfricum legimus, Magum Dry sua lingua vocarint.

Bardi. *Bardos* item inter suos religiosos habuerunt Galli, qui fortia virorum illustrium facta versibus composita lyræ modulis cantitarunt. Vnde ad eos idem ipse Lucanus

Vos quoq; qui fortes animas, belloq; peremptas
Laudibus in longum vates dimittitis ævum,
Plurima securi fudistis carmina Bardi.

Eosdem etiam eodem nomine, etiamnum Britanni nostri habent, *Bard* enim indigitant, qui præterquam quòd eo munere funguntur, etiam pertexendis Genealogijs operam inprimis studiosè nauant. An verò Britanni, vt Galli, se à Dite patre prognatos crediderint proditum non est, quòd eam ob causam, spatia omnis tẽporis non numero dierum, sed noctium finierint Galli, vt noctem dies subsequatur: idem planè obseruarint nostri Britanni. Quod enim Latini septimanam, & duas septimanas, dicunt; illi *Wythnos*, id est, octo noctes, & *Pethefnos*, i. sedecem noctes appellant.

Reipub. Reipub. formam etiam eandem vtraq; gens sibi descripsisse videtur. Non enim vnius imperij regebantur, sed vt Gallia, sic quoque Britannia plures reges habuit. Vtque Galli in rebus difficilioribus publicum gentis cõcilium egerunt, & vnum imperatorem designârunt: idem Britannos præstitisse ex his Cæsaris verbis elici possit. *Summa imperij belliq; administrandi communi consilio permissa est Cassiuellauno.*

Mores. Nec dissimiles moribus, & institutis hæ gentes fuerant, nam, vt taceam vtramque gentem bellicosissimam fuisse, cædis auidissimam, ad conserenda prælia, deposcendáque pericula eandem audaciam, quod ex Strabone, Tacito, Dione, Herodiano, & alijs constat. *Moribus* inquit Strabo, *partim Gallis similes sunt Britanni*, & statim subiungit, *instar Gallorum quorundam in bellis gerendis sunt vt plurimùm immanes.*

Bri

Britannorum ædificia ferè Gallicis consimilia, & syluis circundata fuisse docet cum Cæsare Strabo.

Britannos dimicasse Gallicè armatos prodit Mela.

Gallos & Britannos in medio digito vsos fuisse annulo, author est Plinius.

In more fuit vtrique genti, in bello ita aciem per nationes struere, vt discreta virtus clariùs eluceſceret. Hoc Gallos fecisse his verbis testatur Cæsar. *Galli distributi in ciuitates vada obtinebant.* Quod de Britannis sic confirmat Tacitus in prælio Caratacı. *Caterua nationum pro munimentis constiterant.*

Galli, inquit Strabo, *ingenio docili, & ad doctrinã prompto fuere*, nec minùs Britanni, quorũ ingenia studijs Gallorũ anteferebat apud Tacitũ Agricola, vt qui modo linguam Romanã abnuebant, eloquentiã concupiscerent.

Mente candida & simplici fuisse Gallos tradit Strabo, quod Tacitus de Britannis innuere videtur, cùm scribat illos delectum, tributa, & iniuncta imperij munera impigrè obire, si iniuriæ absint.

Mobilitate & animi leuitate nouis imperijs studuisse Gallos refert Cæsar; Britanni similiter factionibus, & studijs trahebantur, inquit Tacitus.

Ex hac Gallorum mobilitate, quam infirmitatem honestiùs Cæsar vocat, credulitas tanta in eorum animos irrepsit, vt Gallica credulitas in prouerbium cesserit, & Poeta cecinerit,

Et tumidus Galla credulitate fruar.

Necdũ in ea Britanni nostri degenerârint, qui vel Milesijs fabulis auidã aurẽ admouent, & ineptissimis vaticinijs superstitiosa vel spe, vel sollicitudine statim credũt.

Gallos propinquis, quos violatos viderint maximè indoluisse legitur apud Strabonem. Eandem sympathiam nostris Britannis inesse, notius est quàm dici possit, & vulgò cantitatum.

Galli, vt est apud Cæsarem, vti quisque genere, copijsque amplissimis, ita plurimos circum se Ambactos, i. seruos & clientes habuerunt: hanc vnam gratiã, potentiám-

tiámq; nouerunt. Nec aliam hodie nobiles noſtri Britãni gratiam nouerunt, à quibus, vt exiſtimatur, Angli tãta aſſectantium famulorum agmina ſecum trahere didicerunt; qua in re Europæis omnibus longè antecellunt.

Galli, vt teſtis eſt Strabo, aureos torques collo geſſerunt, nec alibi hodie illud ornamentum magis eſt in vſu, quàm in hac inſula, & apud noſtros Britannos.

Gallos comas aluiſſe, memorat idem Strabo, & Britannos promiſſo fuiſſe capillo teſtatur Cæſar.

Apud plures extat authores Gallos veſtimentis quibuſdam vſos fuiſſe, quæ Brachas patrio ſermone dixerunt: hæc & noſtris Britannis communia fuiſſe docet Martialis verſiculus,

Quàm veteres Bracha Britonis pauperis.

Alia attexerem quibus hæ gentes inter ſe conuenêrunt, ſed illud mihi perplacet. Omnia modicè & intra modum; & infirmius forſitan videatur, quod hinc ducitur argumentum.

Lingua. Nunc ad linguam ventum eſt, in qua maximũ eſt huius diſputationis firmamentum, & certiſſimum originis gentium argumentum. Qui enim linguæ ſocietate coniuncti ſunt, originis etiam communione fuiſſe coniunctos homo opinor nemo inficiabitur. Quod ſi omnes omnium hiſtoriæ intercidiſſent, & nemo literis prodidiſſet nos Anglos è Germanis, genuinos Scotos ex Hibernis, Britones Armoricanos à noſtris Britannis prognatos fuiſſe: ipſarum linguarum communitas hoc facilè euinceret, imò faciliùs, quàm vel grauiſſimorũ hiſtoricorum authoritas. Si igitur priſcos Gallos, & noſtros Britannos eâdem vſos fuiſſe lingua docuero, eiuſdem etiam originis fuiſſe, vt fateamur, ipſa vis veritatis extorquebit. Nec moror quòd ipſos Gallos lingua diſcreto ſcripſerit Cęſar, Dialecto tantùm diſcrepaſſe docet Strabo. *Eadem*, inquit, *non vſquequaq; lingua omnes, ſed paululùm variata.* Cęterùm veterum Gallorũ linguam eandẽ cum Britannica fuiſſe (niſi fortè Dialecti varietate) docet ipſe Cęſar, qui ſcribit moris fuiſſe, vt Galli qui Druidum diſciplinam

ciplinam diligentiùs cognoscere vellent, in Britanniam ad nostros Druidas proficiscerentur. Cùm autem illi libris nullis vterentur, consentaneùm est eos eodem, quo Galli, vsos fuisse in docendo sermone. Quod Cornelius Tacitus disertiùs affirmat. *Britãnorum*, inquit ille, *& Gallorum sermo haud multùm diuersus.* Vnde in hanc opinionẽ cõcesserunt Beatus Rhenanus, Gesnerus, Hottomãnus, Petrus Daniel, Picardus, & omnes qui venerandæ antiquitati litarũt, præter pauculos, qui Gallos Germanicè loquutos volunt, & contendunt. Sed ne quis hac in re nobis puluerem ob oculos spargat, ex authoribus quæ possumus, veterum Gallorum verba, tanquam tabulas è naufragio (cùm ea lingua obliuionis fluctibus iam submergatur) colligamus, & cõferamus. Plurima enim non ægrè, & violenter, sed facilimè, & null â ferè conuersione, cum nostris Britannicis & sono & sensu consonare videbimus.

Vsi sumus in his dictionibus Britannico Glossario Guil. Salisburij, & alio M. S.

Diuona Deorum fontem Gallica lingua significâsse author est Ausonius in illo versu,

Diuona.

Diuona Celtarum lingua fons addite Diuis,

Deum verò *Dyw* & fontem *Vonan* vocant Britanni nostri, ex quibus coalescit *Diuonan*, & Latinâ analogia metri gratia *Diuona.*

Iouem, qui à tonitru Græcis Βροντᾶιος, & Latinis Tonans, sub *Taranis* nomine Gallis cultum fuisse non pauci scriptores memorarunt. *Taran* autem Britannis tonare denotat, qua etiam significatione Germani Iouem Thonder dixisse videntur. Diem enim Iouis Thonderdach, id est, Tonantis diem vocant.

Taranis.

Deum alium habuerunt Galli *Hesum* Lucano, *Heum* Lactantio dictum, Anubim latrantem author Queroli vocauit, quòd caninâ forma pingeretur, & *Huadh* canem Britannis nostris significat.

Heus.

Mercurium sub *Teutatis* nomine Gallos vt artium inuentorem, & itinerum ducem coluisse certissimum est, & *Diw taith* itineris Deum Britannicè sonat. De his tribus Gallorum Dijs, tres habe, si placet Lucani versiculos,

Teutates.

Lib. 1.

Et quibus immitis placatur sanguine diro
Teutates, horrénsq; feris altaribus Hesus,
Et Taranis, Scythica non mitior ara Dianæ.

Dusij. Dęmonas incubos à Gallis *Dusios* nuncupatos fuis
quia assiduè immunditiam illam peragant, author
sunt Diuus Augustinus, & Isidorus: quod verò assiduu
& diurnum *Dyth* Britannis etiamnum dicitur.

Scribit Pomponius Mela. Antistites cuiusdam Gallic
numinis perpetua virginitate sanctas Galli *Senas* vocā
Lenas, ego si ausim, legere malim. Virgines enim sacra
quas Moniales, & sanctimoniales nunc dicunt, Britan
(vt est in antiquo Glossario) *Leanes* vocarunt, vnde v
tustissimum inter Britannos Monialium monasterium
Lean-minister, nunc Lemster dictum, nomen traxit.

Gessatæ. Galli, inquit Polibius, milites conductitios *Gessat*
sua linguâ nominarunt: seruos verò conductitios *Gus*
sin Britanni nunc appellant.

Gessi. Viri fortes, scribit Seruius, Gallis *Gessi* nominabā
tur, & *Guassdewr* idem Britannis sonat, quòd Latinis for
tis & strenuus.

Caterua. Vt Phalanx Macedonum, sic *Caterua* propriè Gallo
rum legio erat, vti videre est apud Vegetium. Nec ho
Britannis exoleuit, qui bellum *Kad*, & belli robur quo
in legione positum *Kaderne* vocitant, & *Caterna* in no
nullis Vegetij exemplaribus concipitur.

Cateia. Ad hoc *Kad*, etiam Cateia quod teli bellici apud Ga
los genus erat, vt habet Isidorus, non incommodè r
ferri potest.

Gessa. *Gessa* telum Gallicum, hastā virilem interpretatur Se
uius, cui affine Britannum *Cethilcu* videtur, quod sude
præustas, & semen bellicosum interpretatur Nennius.

Galli, quos Brennus in Gręciam duxit, equestris pug
næ institutionem, quæ ex tribus equis constabat, patr
Trimarcia. voce, inquit Pausannias, *Trimarciam* nominarunt, equ
enim *Marcam* appellarunt: quod purum putum Bri
tannicum est eâdem significatione.

Thireos. Eodem libro prodit Pausannias, Gallos scuta patr
Thire

Thireos vocasse, quæ hodie etiam *Tarian* Britanni nominant.

Cęsar in Ephemeridibus suis scripsit, vt est apud Seruium. Cùm ab hoste in Gallia raptus equo eius portaretur armatus, occurrit quidam de hostibus qui eum nosset, & insultans ait, *Cetos Cæsar*, quod Gallorum lingua dimitte significat, & *Geduch* idem Britannicè denotat. *Cetos.*

Rheda Gallorum vocabulum, inquit Quintilianus, eiusdem est significationis, cuius apud Latinos Caruca, id est, currus. Hoc Britannica lingua nunc non agnoscit, in vsu tamen Britannis fuisse *Rhediad* pro cursu, *Rhedec* currere, & *Rhedecfa* curriculum demonstrant, quæ ex eadem esse cum Rheda traduce, non est cur quispiam dubitet. Nec absurdum erit *Eporediam* Salassorum ciuitatem hinc deducere, quam sic dictam ab equorum domitoribus scribit Plinius. *Rheda.*

Aliud vehiculi genus vtrique genti in vsu fuit, quod vno vocabulo *Couinum*, eiúsque aurigam *Couinarium* dixerunt, *Essedum* Cęsaris fuisse credam. Licèt verò hoc nomen cum ipso vehiculo euanuerit, eius tamen primitiuum, vt ita loquar, apud Britannos remanet, quibus *Kowain*, in vehiculo vehere significet. *Couinus.*

Circius, ventus est nomine notissimus, cui Diuus Augustus templum in Gallia & vouit, & fecit. Vocem autem esse Gallicam Phauorinus Gallus apud Agellium ostendit. *Nostri*, inquit, *Galli ventum ex sua terra flantem, quem sauissimum patiuntur, Circium appellant à turbine, opinor, eius & vertigine*. Hunc omnium ventorum impetuosissimum & violentissimum esse constat: *Cyrch* autem impetum & violentiam Britannis significat, vt ex eorum Litania videre est. *Circius.*

Alpibus Penninis, quæ Cęsari summæ sunt Alpes, nomẽ inditum scribit Liuius, non ab Annibale Pęno, sed ab eo quem summo sacratum vertice *Penninum* montani Galli nominârunt; *Pen* verò summitates montium etiamnum Britannis vocantur, vnde *Pen-mon maur*, *Pendle*, & *Pennigent* montes apud nos æditissimi nomen inuenêrunt, *Penninum.*

runt, nec aliundè nomen est Apennino Italiæ.

Armorica. Ciuitates Galliæ, quę Oceanum attingunt, *Aremoricas* Gallorum consuetudine appellari scribit Cęsar, quibuscum Britanni eâdem voce eadem in re conspirant; *Ar-mor* enim ad mare, vel supra mare illis significat.

Bachauda. Diocleſiano imperante, tumultum Rusticani in Gallia concitarunt, factioníque suę *Bacaudarum* nomen imposuerunt, & *Beichiad* Britannis subulci, rusticíque nominantur.

Varga. Indigenas latrunculos *Vargorum* nomine Galli, inquit Sidonius lib. 4. Epistola 6. nuncuparunt, & latronem Britannicè *Veriad* olim dictos fuisse in Glossario Eccleſię Landauensis inueni.

Bracha. Brachas communes fuisse Gallorum & Britannorum vestes antè docuimus, vestes intonsas varijque coloris Diodorus Siculus vocat: vestes autem squallidas & laceras *Brati* nunc Britanni appellant.

Laina. Si *Laina* vox fuit Gallica, quod indicare videtur Strabo cùm scribit, *Ex Lana densâ saga texunt Galli, quas Lainas vocant:* non longè ab ea abierunt Britannni, qui Lanam sua lingua *Glawn* appellant.

Bardocucullus. *Bardocucullum* Bardorum Gallicorum fuisse, ex Martiale, & alijs docemur: vt vero *Bard*, sic etiam altera verbi pars integra Britannis manet, quibus pallium *Cucul* dicitur.

Brance. Gallię, inquit Plinius, suum genus farris dedere, quod illi *Brance* vocant, apud nos sandalũ nitidissimi generis. Apud Britannos item candidissimi grani far, *Guinenth vranc* nominatur, & in Norfolcia apud nos Wranke.

Pempedula. Quę Græcis *Pentaphyllon* à quinque folijs, *Pempedulan* Gallis dictam docet Apuleius. *Pempt* autem Britannis, quinque, & *Deilen* folium denotat.

Petoritum. Vt *Pempt* quinque, sic *Petor* quatuor, Gallis designasse è Festo discimus, qui *Petoritum* Gallicum fuisse vehiculum à quatuor rotis sic dictum tradit, & vox *Pedar* Britannis quatuor significat.

Inter instrumenta lignaria Canterium quod nobis à

Leaner,

Leauer, *Guuiam* Gallicè dictum scribit Isidorus, & nunc *Gwif* Britannicè dicitur. *Betullam* quam nos Birch vocamus, Gallicam arborem vocat Plinius. Britannicam etiam iam vocaret: in Britannia enim lętissimè prouenit, & *Bedu* Britannicè nominatur. *Guuiam.* *Betullam.*

Sic, ne omnia consecter, apud Dioscoridem, quę Latinis Filix, Gallis priscis *Ratis*, Britannis *Redin*. Quæ Latinis Sambucus, Gallis *Scouies*, Britannis *Iscaw*. Quę Italis *Serratula*, Gallis *Vetonica*, Britannis & nobis *Betany*: Quæ apud Plinium Latinis terra adeps, Gallis *Marga*, Britannis *Marle*. Quæ Latinis candida Marga, Gallis *Gliscomarga*, Britannis *Gluysmarle* dici potuit. *Gluys* enim illis splendidum sonat. Quę Latinis Sellula tripes, Gallis *Tripetia* apud Sulpitium Seuerum, Britannis *Tribet*. Quod Latinis centum pedes, Gallis *Candetum* apud Columellam, Britannis *Cantroed*. Quod Latinis auis rostrum, Gallis apud Suetonium *Becco*, Britannis *Pic*. *Ratis.* *Scouies.* *Vetonica.* *Marga.* *Glisco marga.* *Tripetia.* *Candetum.* *Becco.*

Nec Goropij insaniam insanirem, si reuocarem *Galbam* Suetonij pro prępingui, ad *Galbus* Britannicum, quod pręgrandem significat. *Bulgam* Verri Flacci pro sacco scorteo, ad *Butsiet* Britannicum, *Soldurios* Cæsaris pro deuotis hominibus ad *Sowdiwr*. *Planarat* Plinij, pro aratro ad *Arat*, quod aratrum significat. *Taxeam* Isidori pro lardo ad *Tew*. *Zithum* Diodori Siculi ad *Sider*. *Cerusiam* ad *Keirch*, i. auenam, è qua potum illum Britanni multis in locis conficiunt. *Galba.* *Bulga.* *Soldurij.* *Planarat.* *Taxea.* *Zithum.* *Cerusia.*

Hæc omnia Gallorum veterum fuisse verba, ex authoribus illis constat, & vides quàm appositè, & sono, & sensu cum nostris Britannicis conueniant.

Huc accedit, quòd cùm locorũ nomina apud vtramque gentẽ eadem terminatione clauderentur scilicet in *Duno*, *Briua*, *Rito*, *Duro*, *Mago*, *&c*, has gentes minimè diuersas fuisse colligi possit, equidem vel hinc argumentũ nõ leue arripi potest nos Anglos à Germanis ortos esse, quòd recentiora oppidorũ nomina desinant in Burrow, Berry, Ham, Sted, Ford, Thorp, & Wich, quę Germanorum terminationibus Burg, Berg, Heim, Stadt,

Furdt, Dorpe, Mit, pariter æqualitérq; respondent.

Viciſſim nominum quorundam Gallicorum ratio ita commodè poſſit ex Britannica noſtra lingua reddi, conſentiente rei natura, vt vel à Britannis impoſita, vel Britannos Gallicè loquutos fuiſſe neceſſariò fateamur. Sed ſufficiat vnum & alterum in medium adferre.

Garumna. Nobiliſſimum Galliæ flumen *Garumnam* torrentiùs, & quaſi exaſperatis vndis ferri notiſſimum eſt, vnde poetis Validus Garumna, Æquoreus, Rapidus, & hoc *Garrw* Britannicè deſignat.

Arar. Flumen *Arar* incredibili lenitate fluit, ita vt oculis in vtram partem fluat, iudicari non poſſit, hinc apud Poetas Araris tardior, & lentus Arar; *Ara* vero Britannis lentum, & tardum ſignificat.

Rhodanus. *Rhodanus*, cui Arar ſe infert, prærapida celeritate decurrit, vnde incitus, celer & præceps dicitur, quod à *Rhedec*, quæ celeriter currendi ſignificationem habet, non multùm abſonat.

Campi Lapidei. Ad littus Galliæ Narbonenſis, vbi Herculem, & Albionem concertaſſe fabulantur, lapides adeò multi paſſim, & latè iacent, vt lapides pluiſſe credas; vnde *Littus lapideum*, & *Campus lapideus* ab authoribus nuncupatur, Gallis hodie *le Craux* dicitur. Nominis tamen rationem neſciunt, at lapides *Craig* Britannica lingua nominãtur.

Morini. Qui maritimam Galliæ regionem nobis proximam olim inſederunt *Morini* ſua lingua dicebantur: & mare *Mor* Britannicè vocatur, vnde illud profluxiſſe videtur. Maritimos enim *Morinwyr* appellant. Rurſus, vt nullus in hac re ſcrupulus relinquatur, cùm conſtet recentem linguam Gallicam Latinæ & Germanicæ ita eſſe propaginem, vt in ea tamẽ plurima è veteri Gallica ſuperſint: accepi ab illis qui vtriuſque linguæ periti ſunt, plurima ex illis Gallicis dictionibus, quæ nec ad Latinam nec Germanicam originẽ referri poſſint, & proinde ex antiqua Gallica videantur, arctiſſima affinitate Britannica attingere, exempli gratia, Galli hodie *Guerir*, Britanni *Guerif*, pro ſanare, Galli *Guaine*, Britanni *Gwain*, pro vagi-

ni

na, Galli *Derechef*, Britanni *Derchefu*, pro denuò, Galli *Camur*, Britanni *Cam*, pro incuruo, Galli *Bateau*, Britanni *Bad* pro cimba, Galli *Gourmond* pro nimium edace, Britanni *Gormod*, pro nimis, vel ſupra modum, Galli *Baſton*, Britãni *Paſtwn*, pro baculo, Galli *Accabler*, Britãni *Cablu*, pro opprimere vſurpãt, & id genus alia, quæ lectori fortaſſe minùs ſapiant, licèt ad hanc rem inprimis faciant.

Hinc concludi poſſit, Gallos veteres & Britannos eâdem vſos fuiſſe lingua, & ex neceſſaria conſecutione Britannorum originem ad Gallos referendam. Fatendum enim eſt Galliã, vt iam diximus, priùs habitatam, vtpote Armeniæ propiorem. Nec honori non ſummo Britannis eſſe poſſit, à priſcis illis Gallis originem duxiſſe, qui bellica fortitudine inprimis excelluerunt, quíque, vt Poetę potiùs quàm meis verbis vtar,

Per omnem
Inuecti Europam, quaſi grando Aquilone, vel Auſtro
Importata, graui paſſim ſonuere tumultu.
Scit Romanus adhuc, & quam Tarpeia videtis
Arx attollentem caput illo in monte ſuperbum,
Pannones, Æmathij norunt, ſcit Delphica rupes.

Et paulò pòſt:

Intrauere Aſia fines: prope littora Ponti
In gentem creuêre nouam, quæ tenditur vſque
Ad iuga Pamphilûm, Garamantica ſydera contra,
Inter Cappadoces poſita, & Bythinica regna.

Sin autem Britanni noſtri, velit, nolit veritas, origine Troiani eſſe velint, me ſanè repugnante non habebunt, per Gallos tamen ſe cõmodiſſimè, vt mihi videtur Troianis imputabunt. *Aiunt enim quidam*, vt eſt apud Ammianum, *paucos poſt excidium Troiæ fugitantes, Galliam tunc vacuam occupaſſe.* In hac verò linguarum conſideratione non poſſumus non maximè admirari, & prędicare diuinam ſummi creatoris benignitatem in noſtros Britannos antiqui Gomeri poſteros, qui quamuis à Romanis, Saxonibus, & Normannis deuicti & triumphati fuerint: auitum tamen nomen, & primigeniam linguam ſartam

tectam hactenus conseruârint; quanquam etiam latis legibus abolere studuerint Normanni. Vt non ab re respondisse videatur nobilis senex Britannus, qui ab Henrico II. Anglorum rege interrogatus, quid sibi videretur de viribus Britannorum, & regio in eos apparatu,

Giraldus in Topographia Walliæ.

Grauari, inquit, *plurimáque ex parte destrui, vel debilitari vestris, Rex, aliorúmque viribus, nunc vt olim, & pluriès gens ista valebit. Ad plenum autem propter hominis iram, nisi & ira Dei concurrerit, non delebitur. Nec alia, vt arbitror, gens quàm Cambrica, nec alia lingua pro parte maiori in die districti examinis coràm supremo iudice, quicquid de ampliori contingat, pro hoc terrarum angulo respondebit.*

BRITANNIÆ NOMEN.

T inquies, si *Cumero* sit primæuum incolarum nomen, vnde *Albion*, vnde *Britannia*? quæ ita inualuit, vt illi quodammodo tenebras offuderit. Audi quęso, quod mihi persuasissimum quia verissimũ. Et res eædem varijs possunt circumstantijs considerari, varijsque adeò nominibus designari, vt docet in Cratylo Plato; & si recentia, & antiqua percurras singula, obseruabis singulas gentes, diuersis ac ipsi vsi sint nominibus, ab alijs denominari. Sic, qui patria lingua Israelitæ vocabantur, Græcis *Hebræi*, & *Iudæi*, atque Ægyptijs *Hueſi* (teste Manethone) nominabantur, quòd reges pastores habuerunt, sic Græci eos *Syros*, qui se (vt author est Iosephus) *Aramæos* dixerunt, Qui se *Chusæos*, Græci ab atro vultu *Aethiopes* vocarunt. Qui sibi sua lingua *Celtæ*, Græcis *Gallatæ* dicti, à lacteo forsitan candore, facies enim (vt ex Petronio colligo) incretabant. Sic qui seipsos sua lingua Teutsch, *Numidas*, & *Hellenas* nuncuparunt, à Romanis *Germani*, *Mauri*, *Græci*, appellantur. Sic hodie ne plura persequar, qui suo ipsorum idiomate *Muselmanni*, *Megari*, *Czechi*, *Besermanni* dicuntur, ab Europæis omnibus *Turcæ*, *Hungari*, *Bohemi*, & *Tartari* nuncupantur.

cupantur. Et nos ipsi Angli, qui nobis nostra lingua Englishmen vocamur, Britannis, Hibernicis, & Sylvestribus Scotis *Sassen* appellamur. Eadem ratione iudicandū est, maiores nostros, qui se *Cumero* dixerunt, alia de causa, vel à se, vel ab alijs *Britones* dictos fuisse, vnde Græci Βρεττανους conflarunt, & quasi per manus Romanis tradiderunt. Hoc posito, in insulæ nostræ nomina nunc inquiramus.

De nomine *Albion* non multùm laboro, quod huic insulæ imposuerunt Græci ad differentiam, cùm circumiacinę insulę omnes Britannicæ vocarentur. A Græcorum enim vanitate, fabulositate & desultoria illa in fingendis nominibus leuitate, quam ipsi ἄσκοπον ἐυριπολογίαν dixerunt, enatum videtur. Cùm enim illi Italiam ab Hespero Atlantis filio Hesperiam, Galliam à Polyphemi, Gallatiam, &c. fabulosè dixerint: non possum non credere, quin hanc insulam ab Albione Neptuni filio Albionem etiam fabulosè denominarint, quod Perottus & Lilius Giraldus prodiderunt. Nisi quis malit ab Αλφον deducere, quod, teste Festo, album Græcis sonat, vnde & Alpes appellatę. Albicantibus enim rupibus, quas *mirificas moles* Cicero vocat, coronatur, vnde in Antonini Pij, & Seueri nummis Britānia muliebri habitu, rupibus insidens figuratur, & ipsis Britannis *Inis Wen*, id est, insula alba indigitatur: vt taceam Orpheum in Argonauticis insulam proximè Hiberniam siue Iernin, quæ necessariò sit hęc nostra Λευκῆν χθόνα, id est, albicantem terram dixisse, quam ante pauculos versus Νῆσον περικλυτὴν pro λευκὴν vocasse videatur. Nec est cur anxiè inquiramus qua de causa Britannia, *Insula Cæruli* in Parodia illa antiqua contra Ventidium Bassum dicatur, cùm circumfusa sit Oceano, qui Cęrulus, & Cęrulum poetis vocatur, vnde de Britannia Claudianus.

Albion.

Insula Cæruli.

cuius vestigia verrit.

Cærulus.

Sed de Britannię nomine & originatione valdè dubia pro hominū ingenijs fluctuat veritas. Qua in re, vt mihi meam

meam interponere liceat ſententiam, Britannis noſtris prefabor, vt linguis animíſque faueant, vt dum cognoſcere cupiant, ignoſcere velint, & non mihi intercludant eam viam, qua Eliotta, Lelandus, Lhuidus, & alij inſtiterunt. i. vt aliunde quàm à Bruto repetam; nimirum ex ipſa Britannica lingua, quę vt minimè permiſta, & longè vetuſtiſſima, ita huic negotio multum inſtrumenti allatura videtur. Linguę enim antiquę ad origines perſcrutandas inprimis neceſſarię cenſentur, & prima nomina longo temporis ſitu obſoleta in Barbaris linguis, vt antiquioribus, conſeruari docet Plato. Quanquam verò his rebus à memoria propter vetuſtatem remotis tanta offuſa ſit caligo, vt vota potiùs facienda, quàm veritas ſperanda videatur; elaborabo tamen veritatem limare, & quod mei iudicij ſit, quàm poſſum breuiſſimè, proferam, nemini quicquam prejudicati allaturus, ſed ſi quis probabilius attulerit, libentiſſimo animo exoſculaturus. Non enim in meipſo, magis quàm alio veritatem amo, complectárque quocunque videro.

In Cratilo.

Primùm hoc mihi pro conceſſo, & probato, cum bona lectoris venia ſumam, vetuſtos populos principio ſua nomina habuiſſe, & ex illis poſteà in analogiam deflexis Grecos, & Latinos nomina regionibus indidiſſe, i. vt planiùs dicã, populos ante regiones nominibus inſignitos, & à populis regiones denominatas fuiſſe. Quis neget *Iudæorũ, Medorum, Perſarum, Scytharũ, Alamanorum, Gallorũ, Getulorum, Saxonum, Anglorum, Scotorũ, &c.* appellationes priùs extitiſſe, quàm *Iudæa, Media, Perſia, Scythia, Alamãnia, Gallia, Getulia, Saxonia, Anglia, Scotia, &c.* Et hęc vocabula ex illis ſuperioribus enata quis nõ videt? A Samnitibus, Inſubribus, & Belgis Liuiũ & Cęſarẽ ipſas regiones *Samnitium, Inſubrium, & Belgium*, primùm nominaſſe legimus. A Francis Conſtantini Maximi tẽporibus, vt in nummis videre eſt, *Francia* primùm deducta eſt, & à Burgundis *Burgundiam* primus efformauit Sidonius Apollinaris. Eadem ratione neceſſariò credamus hanc noſtrã inſulam Britanniam ab incolis denominatam eſſe, quos

Brit,

Brit, vel *Brith* barbarè dictos fuisse persuadent nonnulla; Inprimis vetustissimus ille Sibillę versus.

* Ἔστιν δὲ Βρύτταισι καὶ Γαλλοῖς πολυχρύσοις
Ὠκεανὸς κελαδῶν πλησίβροος αἵματι πολλῷ.

* *In Gallia auro locupletibus, atq; Britannis, Oceanus multo resonabit sanguine plenus*

Prętereà Martialis, Iuuenalis, Ausoniique authoritas, Procopius etiam cui insula hęc BRITIA appellatur, inscriptiones item veteres ab ipsis Britannis positę, in quibus leguntur *Brito, Britones*, COH. BRITON. ORDINIS BRITTON, & Romę ad S. Mariam Rotundam, NATIONE BRITTO. ipsi etiam Saxones, Britones Bpitr sua lingua dixerunt, & Witichindus Saxo pro Britannis vbique *Britas* concipit, vt procul dubio BRIT sit [illegible] vnde *Brito* deducitur, & vnde lumen huic nomini Britannię exoriatur.

Quum verò gentes nomina ex eo inuenerint, quo reliquis vel prętarent, vel à reliquis internoscerentur, siue pro primi conditoris dignitate, vt *Iones* à Iauan, *Israëlitæ* ab Israële, *Chananæi*, à Chanan filio Chami, siue pro naturę, morum, & studiorum ratione, vt *Iberi* Hebraica origine, quòd fossores, *Heneti* quòd vagabundi, *Nomades* quòd rei pecuarię studerent, *Alamanni* & *Germani*, quòd viri strenui censerentur, *Franci* quòd in libertatem se asserent, *Æthiopes*, quòd atri essent, *Pannones*, quòd manicatis è panno, vt placet Dioni, vterentur tunicis. Cúmque nostrates, qui communi cum vicinis nomine, *Cimbri* & *Cumeri* dicerentur, nullam notam habuerint, qua internosci & secerni à finitimis meliùs poterant, quàm ritu illo corpora sua pingendi: Britannos enim se glasto (*Glass* cęruleũ etiamnum illis significat) depinxisse grauissimi quíque authores Cęsar, Mela, Plinius, &c. doceant: quid si à depictis corporibus Britones dictos fuisse coniectarim? Quicquid enim depictum & coloratum, *Brith* patria, & antiqua lingua appellãt. Nec est cur quis hanc duriusculam aut absurdam esse Britonum etymologiam existimet, cùm quę in etymis maximè requiruntur, & voces consonent, & nomen, tanquam rei imago, rem ipsam exprimat. *Brith* etenim & *Brit* optimè consonant,

Britones vnde dicti.

nant,& *Brith* illud Britonibus denotat,quod Britones r
ipsa erant. i. picti,depicti, infecti, colorati,vt Latinis po-
etis dicuntur , & Ποικίλοτυπους, i. variegatum tergum haben-
tes , vt Oppiano in Cynegeticorum primo nominantur.
Vt interim taceam Britonem *Brithon* Britannicè in hi-
storijs dici.Aspirationis notam nihil moror, cùm Britan-
ni quibus , vt inquit Chrysostomus, lingua erat sibila, a
spirationibus gaudeant , quas Latini studiosè vitarunt.
Iam vt à *Brith* Brito, sic etiam Britannia, vt mihi videtu
promanauit. *Britannia*,inquit Isidorus,*à vocabulo suæ gen-
tis cognominata est*. Cùm enim Græci vetustissimi(hi nam-
que primi huius insulę nomen sic concepêrunt) vel py-
raticam, vel mercaturam exercentes, disiunctissimas re-
giones, littora legendo, vt ait Eratosthenes, adierint, &
hanc gentem vel ab ipsis incolis, vel à Gallis quibus vn
eadémque lingua, *Brith* & *Brithon* appellari accepissent
illi ad BRITH,TANIA addiderunt.Quod vt est in Glossa-
rijs,regionem Græcè significat, vnde Βρεττανία, id est, Brito-
num regio, conflarunt, pro qua Βριτανία perperàm scrip-
serunt,sed rectiùs Lucretius & Cęsar *Britannia*, qui prim
Latinorum eius meminerunt.Hanc rem ita se habere fa-
miùs credo, quòd in spatiosissimo orbis terrarum thea-
tro tria tantùm pręter nostram Britanniam, maiorum
regionum nomina reperias,quę in TANIA terminantur,
& illę quidem in Occidua hac orbis plaga, MAVRITA-
NIA videlicet,LVSITANIA,& AQVITANIA,quę nomin
Græcos feciisse,& Latinis tradidisse minimè dubito,vtpo-
te qui has terras primi perlustrauerunt. A Mauris enim
Mauritaniam quasi Maurorum regionem fecerunt,qui
indigenę, teste Strabone, Numidiam vocarunt, à Lusi
Liberi filio *Lusitaniam* quasi Lusi regionem, & *Aquitan-
am* forsitan,vt Iuoni Carnotensi videtur, ab aquis, quas
ad aquas regionem, quo sensu, vt habet Plinius, prius
Armorica,id est,ad mare,dicebatur. Nec nouum est,vo-
cabulum aliquod ex peregrino & Græco componi.*Com-
ponuntur*, inquit Quintilianus,*nomina aut ex nostro & pere-
grino,vt Biclinium, contrà Epitogium, Anticato, aut ex duobu*
peregri-

In ferm. Pentecost.

Tania.

Sic hodie Germani Landt, regionum nomi-nibus adiungunt.

Lib.1.

peregrinis, vt Epirrhedium. Et receptissima est hęc compositionis ratio in regionum nominibus, Nonne Ireland ex Hibernica *Erin*, & Anglica Land, nonne *Angleterre* ex Anglica dictione, & Gallica, nonne *Franclond* (sic enim Saxones nostri Franciam vocarunt è Francica, & Saxonica, nonne *Poleland*, è Polonica & Germanica, nonne *Danmarch* è Danica, & Germanica *March*, quę limitem significat, compositione coaluit? Sed in re tam perspicua non pluribus vtar. Nec est cur Grecam hanc adiectionę TANIA miremur, cùm per omnia Europę littora, & insulas vsque ad hanc nostram Grecos fuisse accolas, ex antiquissimis authoribus doceat B. Hieronimus in Quęstionibus ad Genesim. *Legamus*, inquit, *Varronis de antiquitatibus libros, & Sisinnij Capitonis, & Gracum Phlegonta, cæterósq; eruditissimos viros, & videbimus penè omnes insulas, & totius orbis littora, terrásq; mari vicinas, Græcis accolis occupatas: qui vt suprà diximus, ab Amano & Tauro montibus omnia maritima loca vsq; ad Oceanum possedêre Britannicum.*

Hęc mea est de Britonum originatione sententia, & de Britanniæ nomine, siue error, siue coniectura, cui, si à vero aliena sit, vtinam veritas ipsa intercedat. Si quis me pro veritatis tribunali sisteret, non aliud est quod respõdeam. Britannos autem nostros doctiores vel precibus omnibus oro, & obtestor, omnẽ operam, industriam, cogitationem, mentem deniq; omnem in hac disquisitione tantisper figant: vt veritas tandem aliquando inuenta omnes coniecturarum nebulas sua luce discutiat.

Quid verò Britanni primis temporibus gesserint, quã Reipublicæ formã habuerint, quibus institutis vixerint, vir optimus & eruditione ornatissimus D. Daniel Rogersius optime de me meritus suis scriptis nos docebit. Quod tamen ad mores antiquos attinet hęc paucula ipsis antiquorum verbis habe.

Cæsar. *Vtuntur Britanni nummo æreo, aut* annulis ferreis, ad certum pondus examinatis, pro nummo: leporem, & gallinam & anserem gustare, fas non putant: hæc tamen alunt, animi, voluptatisq; causa. Ex his omnibus longe sunt humanissimi qui Cantium*

* *Alij legunt Lamini.*

um incolunt, quæ regio est maritima omnis, neq; multum à Gallica differunt consuetudine: interiores plerique frumenta non serunt; sed lacte & carne viuunt: pellibúsque sunt vestiti: omnes vero se Britanni luteo inficiunt: quod cæruleum effecit colorem, atq; hoc horribiliore in pugna aspectu: capillóq; sunt promisso, atque omni parte corporis rasa, præter caput, & labrū superius: vxores habent deni, duodenique inter se communes, & maxime fratres cum fratribus, & parētes cum liberis: sed si qui sunt ex his nati eorum habentur liberi, à quibus primum virgines quæque ductæ sunt. In prælijs plerunque vti cōsuêrunt essedarijs. Primò per omnes partes perequitant, & tela cōijciunt, atq; ipso terrore equorum & strepitu rotarum ordines plerumque perturbant: & cum se inter equitum turmas insinuauêre, ex essedis dissiliunt & pedibus præliantur. Auriga interim paulùm è prælio excedunt, atq; ita se collocant, vt si illi à multitudine hostium premantur, expeditum receptum habeant. Ita mobilitatem equitum, stabilitatem peditum in prælijs præstant, ac tantum vsu quotidiano & exercitatione efficiunt, vt in declini ac præcipiti loco incitatos equos sustinere, & breui moderari, ac flectere, & per temonem percurrere, & in iugo insistere, & inde se in currus citissimè recipere consuerint. Illi etiam consultò plerumque cedunt, & cùm paululum à legionibus nostros remouissent, ex essedis desiliunt, & pedibus dispari prælio contendunt. Equestris autem prælij ratio & cedentibus, & insequentibus par atque idem periculum inferebat. Atque cedebant huc vt nunquam conferti, sed rari, magnísq; interuallis præliarentur: stationésq; dispositas haberent, atque alij alios excipiebant inceps exciperent, & recentes defatigatis succederent.

Strabo. *Britanni Gallos proceritate superant, minúsq; flauos habent crines: laxioribus autem sunt corporibus: magnitudinis argumentum esto, quòd nos ipsi, adolescentes Romæ vidimus, quos etiam semisse pedes superarent altissimos homines: erant autem pedibus male suffulti, & reliqua corporis lineamenta constitutionem non elegantem referebant. Ingenio Gallorum partim sunt feroces sunt, partim simpliciores, & magis barbari, adeo vt quidam eorum ob imperitiam caseos nullos conficiant, cum tamen lacte abundent: alij hortos colendi, & aliarum partium agriculturæ studiosi sunt. Complures apud eos sunt dominationes. Ad bella ex-*

dor-

dorum vtuntur multitudine, vt & quidam Gallorum. Vrbium loco ipsis sunt nemora. Arboribus enim deiectis vbi amplum circulum sepierunt, ipsi casas ibidem sibi ponunt, & pecori stabula condunt, ad vsum quidem non longi temporis.

Diodorus Siculus. *Britanni priscorum more vitam degunt, vtuntur in pugna curribus velut antiquos Græcorum heroas vsos in bello Troiano ferunt. Domos ex calamis vel lignis, vt plurimum, habent compactas, frumento cum aristis sub tecta reponunt, inde quod satis in diem sit vsui terentes. Moribus simplices integrisq; sunt, longè à nostrorum hominum astutia & versutia remoti, cibo simplici victúq; vitam degunt, atque à diuitum delitijs alieno. Multitudinis hominum insula plena est.*

Pomponius Mela. *Fert Britanni populos regésque populorum, sed sunt inculti omnes, atq; vt longius à continenti absunt, ita aliarum opum ignari magis, tantùm pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud,* vltro corpora infecti. Causas autem bellorum ex libidine contrahunt, ac se frequenter inuicem infestant, maximè imperitandi cupidine, studioque ea prolatandi quæ possident. Dimicant non equitatu modò, aut pedite, verùm & bigis, & curribus, Gallicè armatis, Couinos vocant, quorum falcatis axibus vtuntur.* * Glasto.

Cornelius Tacitus. *Proximi Gallis, & similes sunt: seu durante originis vi; seu procurrentibus in diuersa terris, positio cœli corporibus habitum dedit. In vniuersum tamen æstimanti, Gallos vicinum solum occupasse credibile est. Gallorum sacra deprehendas, superstitionum persuasione. Sermo haud multùm diuersus, in deposcendis periculis eadem audacia; & vbi aduenere, in detractandis eadem formido, plus tamen ferociæ Britanni præferunt, vt quos nondum longa pax emollierit: nam Gallos quoq; in bellis floruisse accepimus, mox segnitia cum otio intrauit, amissa virtute pariter ac libertate: quod Britannorum olim euictis euenit, cæteri manent quales Galli fuerunt. In pedite robur, quadam nationes & curru præliantur: honestior auriga, clientes propugnant: olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & studijs trahuntur: nec aliud aduersus validissimas gentes pro Romanis vtilius, quàm quod in commune non consulunt. Rarus duabus tribúsq; ciuitatibus, ad propulsandum cõmune periculum*

culum conuentus: ita dum singuli pugnant, vniuersi vincuntur.

Dio, Nicæus ex Xiphilini epitome de Britannis in Septentrionali insulæ parte. *Agros nullos colunt: de præda & venatione, fructibúsq; arborum viuunt: nam pisces, quorum ibi maxima est & innumerabilis copia, non gustant. Degunt in tentorijs nudi & sine calceis: vtuntur communibus vxoribus, liberósq; omnes alunt. Apud hos populus magna ex parte principatum tenet: latrocinantur libentissimè: militant de curribus: equos habent paruos & celeres: pedites currunt celerrimè: dum stant, firmissimi sunt. Horum arma sunt scutum, & hasta breui, in cuius inferiore parte pomum ex ære, vt, dum concutitur, hostes sonitu perterrefaciant. Pugiones quoq; habent: sed in primis famem, frigúsque, ac labores omnes perferunt. Nam meri in paludibus capite tenus, per multos dies inediam sustinent: in syluis autem, corticibus atq; radicibus arborum aluntur. Certum cibi genus parant ad omnia, quem si ceperint, quanta est vnius fabæ magnitudo, minimè esurire aut sitire solent.*

Herodianus. *Vestis vsum non cognoscunt, sed ventrem atq; ceruicem ferro incingunt, ornamentum id esse, ac diuitiarum argumentum existimantes, perinde vt aurum cæteri barbari, qui ipsa notant corpora pictura varia, & omnifariam formis animalium, quocirca ne induuntur quidem, videlicet picturam corporis ne adoperiant. Sunt autem bellicosissima gens, atq; auidissima cædis, tantùm scuto angusto, lanceáq; cõtenti, præterea à gladio nudis corporibus dependente, lorica ac galea penitùs ignorant vsum, impedimentum id esse transgrediendis paludibus arbitrantes, quarum vaporibus, æstúq; cœlum ibi semper caliginosum.*

Qui fuerint illi *vetusti immanium tyrannorum anni*, de quibus Gildas, me latet, nisi illos innuat, qui in hac regione imperium sibi contra Romanos arripuerunt, eóque tempore Tyranni vocabantur. Subiungit enim ille. *Porphyrius rabidus orientalis aduersus ecclesiam canis dementiæ suæ, ac vanitatis stylo hoc etiam adnexuit. Britannia, inquiens, fertilis prouincia tyrannorum.* Nec de prisca eorum religione verba faciam, quę ne religio quidem, sed tristissimæ superstitionum chaos. Cùm enim Diabolus cumulata caligine veram doctrinam demersisset, Britannię *portenta*

eran

erant, inquit ille Gildas, *ipsa Diabolica, penè numero Ægyptiaca vincentia, quorum nonnulla lineamentis adhuc deformibus, intra vel extra deserta mœnia, solito more rigentia torvis vultibus intuemur.*

Quòd verò Britannos vnà cum Hercule in Hesiones raptu adfuisse colligatur ex his Cornelij, vt existimant, Nepotis versibus, dum nuptias Telamonis & Hesiones describit.

& in aurea pocula fusi
Inuitant sese pateris plebs mixta, Britanni, &c.

Planè Poeticum est, & illius authorem non fuisse Cornelium Nepotem, vt Germani volunt, sed Iosephum Iscanum, siue Exonienſem dilucidè & quasi obsignatis tabulis probare possum. Vtiq; qui Henrici nostri Secundi & Thomæ Cantuarienſis Archiepiscopi meminerit.

An Vlisses huc penetrârit, quem in Caledonia appulsum ara Græcis literis inscripta, vt habet Solinus, manifestauit, dubitarim ego cum Brodæo, & potiùs in Vlissis honorem, quàm ab Vlisse positâ iudicarim: etiamsi Vlissem illum Elizzam Iapheti nepotem fuisse contendâm. *Brodæus lib. 3. cap. 4. Miscel.*

Quòd Ioannes Tzetzes in varijs historijs scripserit Reges nostros Britanniços Catonem illum maiorem, qui cum P. R. moribus bellum gessit, muneribus virtutis ergô affeciſſe, longè antequam Britanniæ nomen Romanis innotuerit: fidem ipse suam liberet, quàm fabulosus sit scriptor, norunt omnes.

Nec quis putet Hannibalem in Britannia militasse, quòd apud Polybium vndecimi libri eclogis legatur, Τῶν δ' ἐν τῇ νήσῳ συγκλειομένων εἰς Βρεττανίαν εἰς ἄλλην Ἑσπερίαν νῆσον ἐπέκλυσε πλῆθος ὕδατος. Mendosus etenim est locus, & pro Βρεττανίαν Βρεττανίας, legendum, vt etiam apud Dionem lib. 42. Agitur enim vtrobique de Brutijs in Italia. Græcos tamen circa hæc tempora insulam nostram adijsse non diffiteor. Dum enim Athenæus nauem illam Hieronis, cuius magnitudo & artificium cunctis miraculo fuit, è Moschione vetustissimo authore descripsit, præcipuum malum difficultèr in Britanniæ nostræ montibus à subulco inuentum, & *Naui Hieronis.*

à Philea Tauromenite mechanico in Siciliam deductum prodit.

Britones in expeditionibus cum Cimbris.

Britãnos autẽ cum Cimbris & Gallis permistos fuisse in expeditionibus illis in Italiam & Græciã videtur. Nã præter nomen commune, in Britannico Triadum libro vetustissimo, vbi tres maximi exercitus, qui è Britannia conscripti erant, memorantur, proditum est, exercitum quendam ducem, longè maximum exercitum hinc contraxisse, qui, populata magna Europæ parte, tandem ad Græcum mare (forsitan Gallatiam innuit) consederit.

Britomarus Brito.

Britomarum item ducem inter illos militarem, cuius meminit Florus & Appianus, Britonem fuisse nomen euincit, quod Britonem magnum significat. Nec tot quebo illud Strabonis, qui Brennum natione Praussum fuisse scribit, vt natione Britonem faciam. Nec quod

Lib. 2. cap. 13

Ottho Frisingensis tradit ad Draui scaturiginem Cimbrorum prolem *Briones* sedisse, in Britones conuertendum, etsi quid non audeant temporis nostri Critici?

Diuitiacus Celta Britanniæ præfuit.

Ante Iulij Cęsaris tempora, nihil de Britannis explo-ratè cognitum est, nisi Diuitiacum Suessionum regem Britanniæ imperium obtinuisse. Cùm autem virtus & fortuna ita conuenissent, aut potiùs diuinum statuisset consilium, vt Roma iugum omnibus terris imponeret, Caius Iulius Cęsar Galliasiam victorijs emẽsus, vt quæ natura diremerat, victorijs cõmitteret, Britanniam primùm ingressus est anno ante Christum natũ quinquagesimo quarto, sed *acerba pugna*, vt inquit Eutropius, *fatigatus & aduersa tempestate correptus*, nihil fetè præstitit. Anno autem insequente, primo vere, maiori classe, auctis copijs redijt, & Cassibellino nostro multis detrimentis fracto, partem aliquam insulę in deditionem accepit, obsides imperauit, quid in annos singulos Romanis penderetur, constituit, reuersúsq; ad mare Calendis Septembr. ad vi. Calendas Octobr. soluit, & exercitum in Gallias reportauit. Vnde antiquus de illo Poeta,

Cæsaris in Britan. ingressus. Vide in Cæsare.

Vir inuicta viri reparata classe Britannos
Vicit, & hostiles Rheni compescuit vndas.

Sed hæc fusè persequitur ipse Cæsar. Veruntamen, aliorum iudicio Britannos tantùm prospera pugna terruit, vel vt Lucanus cecinit, qui Cæsarum familiæ iniquior, Lib. 4. Epist. Atticum Epist. 14.

Territa quæsitis ostendit terga Britannis.

Grauissimúsq; scriptor Tacitus scribit illum Britanniam tantùm ostendisse, non tradidisse Romanis. Tantùm abest vt verum sit illud quod Aulicus ille Historicus Velleius Paterculus scripserit, *Bis penetrata Britannia à Cæsare*, vt vix ab illo intrata fuerit. Annos enim viginti ab hoc Cæsaris ingressu, nostra insula, vt ex Dione colligi possit, *suis regibus concessa, & suis legibus vsa*, præfectos non habuit. Cùm Cæsar Augustus bellũ huc translaturus esset, Britanniæq; principes dona Dijs in Capitolio offerentes, se in eius fidem permitterent, vectigalia pensitare cœpit. Quo tempore ad Fortunam Antianam Horatius, Lib. 53. Ante v. C. 127. Dio. Strabo. Britannia vectigalis.

Seruet iturum Cæsarem in vltimos
Orbis Britannos.

Etsi probabile videatur Augustum cõsultò Britanniam neglexisse, qui imperiũ intra terminos coercere statuit. Deinde agitasse Caium Cæsarem de hac insula intranda satis constat, ni velox ingenio, & mobilis pœnitentia & ingentes aduersus Germaniam conatus frustrà fuissent. Posteà Claudius trãsuectis legionibus, auxilijsque, & assumpto in partem rerũ Vespasiano, gentes domuit, reges cœpit, & maritimas insulæ partes quæ Belgicam, & Galliam prospiciunt in Prouinciæ formam redegit.

Deinde interior Britannia magis ciuilibus bellis, & partium studijs, quàm Romanorũ viribus attrita, post varias clades vltrò citróq; illatas, in Romanorum potestatem paulatim concessit. Hanc de nostris victoriam inter præclarissima monumẽta, & testimonia Romanæ virtutis habuerunt scriptores, vnde Ægesippus. *Testis est Britannia extra orbem posita, Romanorum virtute in orbem redacta, quos ætas superior ignorauit, didicit Romanorum victoria, seruiunt & ipsi, qui, quid esset seruitus ignorabant, soli sibi nati, & semper sibi liberi, qui a superiorum potentia interfuso Oceano secreti metuere non poterant, quos nescibant. Plus itaque*

transisse ad Britannos, quàm triumphasse de Britannis. Et alibi *Britaniam quoque inter vndas adhuc latentem Romano imperio armis acquisierat, cuius triumpho opibus Roma ditior, Claudius consultior, Nero fortunatior æstimabatur.* Poeta item antiquus inter alia in Claudij Imperatoris laudem,

Oceanus iam terga dedit, nec pervius vlli,
Cæsareos fasces, imperiúmque tulit.
Illa procul nostro semota, exclusáque cælo,
Alluitur nostra victa Britannis, aqua.

Annus tamen triceſſimus ſupra centeſſimum agebatur, priuſquàm plenè prouincia facta eſſet. Eo enim tempore, imperante Domitiano, Iulius Agricola in vltimo insulæ tractus victor penetrauit, Romana classis Britanniam circumuecta insulam esse primò affirmauit, vlteriorísque illa parte, vt aspera & infrugifera, Barbaris relicta, hęc citerior planè & plenè in prouinciam fuit redacta. Quæ nec *Consularis*, nec *Proconsularis*, sed *Præsidialis*, & Cæsarum censebatur. Vtpote quæ Romano imperio post diuisionem Prouinciarum ab Augusto factam, accessit, & suos Propretores habuit. Posteà cùm nouam Reipub. formam descripsisset Constantinus Maximus sub Præfecto Prætorio Galliarum Vicarius præficiebatur, & cum illo in rebus bellicis Comes Britanniarum, Comes littoris Saxonici per Britanniam, & Dux Britanniarum, præter Præsides, Rationales, &c. Tribus etiam legionibus è XXIX. quas Romani per imperium constituerant, coercebatur: Legione Secunda Augusta, Legione Sexta Victrice, & Viceſſima Victrice. Sed hoc de Seueri tempore capiendum, anteà enim & alias, & plures fuisse ex authoribus discimus. Quamuis enim scribat Strabo ad Britanniam continendam non plus vno ordine militum opus fuisse: sub Claudio tamen locatæ hic fuerunt præter illas, quas dixi, Legio IX. Hiſpaniensis, & Legio XIIII. Gemina Martia Victrix, imò sub ipsa Vespasiani tempora, quatuor Legiones in hac insula militâsse docet Ioſephus: *Britannia*, inquit, *circundatur Oceano, & penè non minor quàm noster orbis est, habitantes Romanæ*

Britannia Præsidialis prouincia.

Quæ legiones in Britannia. Dio. 55.

redegerat

redegerunt in ditionem suam, quatuórq; legiones tantæ multitudinis insulam tuentur. Hoc Romanorum iugum quamuis graue, tamen salutare fuit. Salutare enim IHESV CHRISTI lumen Britannis vnà affulsit, de quo posteà,& clarissimi illius imperij lux barbariem à nostrorum animis fugauit. Traductis namque Colonijs, & conuocatis in ciuilis vitę societatem indigenis, ita legibus temperârunt,& moribus excoluerunt, vt victu, cultúque cęteris prouincijs non concederet: ita ædificijs & magnificis operibus instruxerunt, vt eorum reliquiæ & ruderа summam iam intuentibus admirationem commoueant. Inprimis verò *Murus Picticus*, de quo suo loco, & viæ illæ admirando opere per omnem regionem, alicubi deficcatis paludibus, alibi aggeratis vallibus munitæ & constratæ, ea latitudine, vt occurrentia sibi inuicem vehicula liberè exciperent. Nunc verò alicubi interscissæ, rusticis inde glaream effodientibus, vix apparent, alibi per auia & pascua ducentes alto aggere sunt conspicuæ. Has illi vias *Consulares, Prætorias, Militares, & Publicas* vocarunt, vt videre est apud Vlpianum, & Iulium Frontinum. Historici nostri, in hoc proculdubio falsi, quatuor tantùm huiusmodi vias fuisse volunt, quarum primam Watlingstreat & Werlamstreat, quòd per Verolamium duxerit, alteram Ikenildstreat, quòd ab Icenis initium habuerit, tertiam Fosse quòd fossa, vt putant, vtrinque munita fuerit, & quartam Erminstreat Germanico vocabulo appellitant, à Mercurio (vt author est mihi vir eruditissimus I. Obsopæus) quem sub nomine *Irmunsull*, id est, *Mercurij columna*, Germani maiores nostri coluerunt. Illum autem vijs pręfuisse εὐόδιον nomen apud Græcos satis innuat, eiúsq; statuę quadratæ Hermæ dictæ olim vbique per vias dispositæ fuerunt. Creditũ est Mulmutium, nescio quem, multis ante Christum natum sæculis, has feciſſe, sed tantum abest, vt ego fidem adhibeam, vt confidenter dixerim Romanos paulatim substruxisse. Dum prętesset Agricola, inquit Tacitus. *Diuortia itinerum, & longinquitas regionum indicebatur, vt ciuitates à proximis*

Romanorum in Britannia opera.

Vallum siue Murus Picticus.

Viæ militares.

hibernis, in remota & auia deferrent. Et in Schidis antiquis legimus. *Diebus Honorij & Arcadij facti sunt in Britãnia calles à mari ad mare.* Romanorúmq; opus fuisse docet ipse Beda. *Habitabant*, inquit, *Romani intra vallam, (quod Seuerũ trans insulam fecisse commemoranimus,) ad plagam meridianã, quod ciuitates, fana, pontes, & strata ibidem facta vsq; hodie testantur.* Huiusmodi vijs struendis Romani soliti sunt milites, & multitudinẽ exercêre, ne otiosi nouis rebus studerent. *Stratas*, scribit Isidorus, *Romani per omnẽ penè orbẽ disposuerunt, propter rectitudinẽ itinerũ, & ne plebs esset otiosa,* videtúrque in Hispania via Salamantica, siue Argentea, & in Gallia viæ quædam militares à Rom. constratæ, vt taceam viam Appiam, Pompeiam, Valeriam.

Lib. 5. cap. 11.

Quia verò & locus exigere videtur, & sequenti narrationi lux maxima inde exoriatur, liceat mihi Romanorum in Britannia historiam non è fabellis nostris quas vani esset scribere, & stulti credere: sed ex incorruptis priscæ antiquitatis monumentis summatim, & carptim hîc perstringere; nec ego gloriæ segetem illis præcîdam qui hoc argumentum moliuntur. Cùm Cæsar Britanniam Romanis ostendisset, Augustus, Tiberius & Caligula frustra cogitassent; Claudius opera A. Plautij, Vespasiani, & Ostorij Scapulæ austrralem partem paulatim in ditionem redegit, de Britannis triumphauit, Caratacum Britannum cæpit. Auitus Didius Gallus, qui Ostorio suffectus, tantùm parta continuit. Sub Nerone Didium Veranius excepit qui nihil præstitit intra annum extinctus. Suetonius hinc Paullinus biennio prosperas res habuit, nationibusque subactis, ad Monam vsque penetrauit, cùm interim Britanni, Bunduica regia fæmina duce, sumptis armis, præsidijs expugnatis, Romanorum Colonia excisa, plurimis interfectis, Romanorum penitùs excussissent iugum, nisi vnius prælij fortuna prosperè subuenisset Paullinus. Verùm cùm ille arrogantior in deditos esset, & suæ iniuriæ vltor, missus est à Nerone Petronius Turpilianus, vir faciliori ingenio, qui rebus compositis, nihil vltrà ausus (vtique

Vide in Cantio.

Vide in Trinobantibus.

Vide in Icenis.

qui

qui honestum pacis nomen segni otio imposuit) Trebellio Maximo prouinciam tradidit, qui cùm exercitum otio lasciuire pateretur, eò à suis adactus est, vt sine authoritate vlla precariò præesset. Flagrante iam ciuili inter Galbam, Vitellium, & Othonem bello, Vectius Volanus erga hostes iners, maiori cum charitate, quàm authoritate prouinciam administrauit, adeò vt iam *missam Britanniam*. i. neglectam, dixerit Tacitus, nec enim amissa erat, vt aliqui noua lectione reponunt. *Tacitus explicatus.*

Extincto domestico illo inter Romanos bello, cùm Vespasianus iam rerum potiretur, Petilius Cerealis Brigantes maxima ex parte aut victoria, aut bello amplexus est; eiusque successor Iul. Frontinus pugnacem Silurum gentem armis subegit. Post illum Iulius Agricola Britanniam obtinuit, vir bellica prudentia longè clarissimus, qui deuictis Ordeuicibus, subacta Mona, debellato Calgaco, extremis gentibus domitis, & vltima Britannia penetrata, sua ipsius virtute, & Taciti generi sui scriptis æternitati inseritur. Iam plenè in prouinciam redacta Britannia, & Agricola à Domitiano qui hominis virtutibus & gloriæ infensior erat, reuocatus, successorem habuit, vt alijs placet, Cn. Trebellium, vt mihi videtur, Salustium Lucullum, quem Domitianus statim, quòd lanceas noua forma *Luculleas* appellari passus sit, occîdit. Qua etiam tempestate Aruiragus in hac insula floruit, non Claudij tempore, vt fabulatur Galfredus Monumethensis. De Domitiano enim Iuuenalis ille versus intelligendus *Suetonius.*

Omen habes, inquit, magni, clarique triumphi,
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Aruiragus.

Sub Nerua, & Traiano, Britanniæ mentionem intermiserunt scriptores. Imperante autem Adriano, Iulius Seuerus Insulæ nostræ præerat, qui cùm contra Iudæos tunc tumultuantes euocatus esset, Britanni sub Romana ditione teneri non poterant, nisi ipse Adrianus adijsset, qui multa correxit, murumque pro LXXX.

mill.pass.primus inter Barbaros Romanosq; duxit. Sub Antonino tamen hoc bellum denuò exarsit, quod per Lollium Vrbicum legatum, barbaris submotis, alioque muro cespititio ducto, restinxit: Sed Britanni bellum ex bello serentes, res sub Antonino Philosopho mouere ce-perunt, ad quas componendas missus est Calphurnius Agricola.

Capitolinus.

Quo tempore discussis superstitionum nebulis diui-nus Christianæ lucis fulgor regioni nostræ Lucij regis opera illuxit, qui alicubi Romanorum permissu (illi e-nim & reges seruitutis instrumenta habuerunt) hîc reg-nauit, vnde Nennius. *Lucius rex agnomine Leuer Maur. magni splendoris, propter fidem quæ in eius tempore venit.* Sub hæc, inquam, tempora, historiæ nonnullæ veram religio-nem ad nos primùm peruenisse produnt. Certum tamen est, Britannos in ipsa ecclesiæ infantia Christianam reli-gionem imbibisse. Nam vt Iosephum Aramathæum, & Claudiam Britannam A. Pudentis vxorẽ omittam, cuius D. Paulus in posteriori ad Timotheũ meminit, & Marti-alis poëta tantopere laudat: Dorotheus Tyri Episcopus in sua Apostolorum Synopsi, Simonẽ Zelotem qui Mau-ritaniam peragrauit, in Britannia tandem occisum, & se-pultum tradit: nec non Aristobulũ cuius meminit Pau-lus in Epistola ad Romanos, Britanniæ Episcopum fac-tum fuisse. Petrus etiã ipse, (si Lippomano credimus Simeo-nis Metaphrastis Græculi fide suffulto) huc penetrauit, & diuini verbi lumen diffudit. Et quid ni credamus? Cùm Nicephorus idem de Petro prodat. *Eandem*, inquit, *doc-trinam ad Occidentalem Oceanum, Britannicasque insulas per-fert.* Paulus etiam teste Sophronio, & Theodoreto, post secundam Romæ incarcerationem hanc nostram regio-nem adijt, vnde de illo Venantius Fortunatus.

Vide in agro Somerset.

Religio Chri-stiana in Bri-tannia re-cepta.

Transijt Oceanum, vel quà facit insula portum,
Quasque Britannus habet terras, quasque vltima Thule.

Hucetiam facit tùm Origines in 4. ad Ezechielem, tùm Tertullianus contra Iudæos. Hic enim intimas Britan-

niæ regiones, & inacceſſa Romanis loca ſua ętare Chriſtum amplexas fuiſſe tradit; ille verò Britannos in fidē conſenſiſſe, & ad Deum per Druidas viam ſibi muniuiſſe oſtendit, qui vnum eſſe Deum ſemper inculcârunt.

Sub Commodo omnia bellorum, ſeditionúmque per Britanniam pleniſſima erant. Barbari enim Britanni morum tranſgreſſi multa vaſtârunt, Romanum ducem, & milites obtruncârunt, ad quos reprimendos miſſus eſt Vlpius Marcellus, qui eorum audaciam adeò fœliciter contudit, vt eius virtutem iam inuidia laceraret, & renocatus fuerit. Quo facto, petulantia in caſtra irrupit, & laxatâ militari diſciplinâ, Commodi imperium Britannici exercitus recuſârunt, quamuis BRITANNICVS ab adulatoribus ſit appellatus. Has tamen ſeditiones Heluius Pertinax compeſcuit, nec ſine ingenti periculo, ipſe penè occiſus, certè inter occiſos relictus. Pacatam iam Britanniam accepit à Commodo Clodius Albinus, cui, quòd Cæſarum imperium liberiùs concione exagitaſſet, Iunius Seuerus datus eſt ſucceſſor. Commodo autem interfecto, & Pertinace ad imperium iam aſſumpto, in Britanniam remiſſus eſt Albinus. Summum deinde orbis terrarum faſtigium Septimius Seuerus conſequutus ad Britanniam obtinendam Heraclianum miſit, paulóque pòſt deuicto in Gallia Albino, qui cùm delecto Britannici exercitus robore ſe obiecerat, Britanniam ipſam adijt, belliſq; confectis, muro per tranſuerſam inſulam ducto muniuit, demumque Eboraci fatis conceſſit. Deinceps res Britannicas longo ſilentio prætereuecti ſunt ſcriptores, nec enim Alexander Seuerus in Sicilia Britanniæ vico, vt aliqui volunt, ſed in Gallia erat occiſus.

Vide in fine Cumberlandiæ.

Capitolinus.

Gallieno verò in omnem luxum diffluente, Triginta Tyranni imperium ſibi diuerſis in locis arripuerunt, è quibus Lollianus, Victorinus, Poſthumus, & Tetrici, in hac inſula, rerum (vt opinor) potiti ſunt, eorū enim nummi quotidiè hîc eruuntur. Sub Aureliano, Bonoſus ille bibaciſſimus, origine Britannus, imperium cum Proculo inuaſit

Triginta tyranni.

inuasit omnesque Britannias, Hispaniam, & Braccatam Galliam sibi vindicauit, sed longo grauiq; certamine Probo superatus laqueo vitam finiuit, iocusque extitit *Amphoram, non hominem pendêre*. Probum tamen nouæ Britannia turbæ exceperunt. Quidam enim (vt habet Zosimus) defectionem meditatus erat, quem ipse Probus Victorini Mauri familiaris sui commendatione adductus ad magistratum euexerat, vnde cum Victorinus expostulauit; qui impetrata ad illum abeundi potestate, se Imperatorem fugere simulans amantèr à Tyranno susceptus, noctu illum occîdit, ad Probum redijt, simulque prouincia ex hac turba emersit. Carus Augustus deinde Carino filio, hanc nostram regionem cum Gallijs, Hispanijs, & Illirico decreuit.

Vopiscus.

Carausius.

Sub Diocletiano Carausius qui propulsandis Germanis mare infestantibus præfectus erat, cùm parùm multos opprimeret, neque prædam omnem in ærarium referret, Maximiani metu à quo se cædi iussum comperat, Britanniam nostram, assumptis imperatorijs insignibus, occupauit, classem construxit, legionem Romanam, & Francorum copias in societatem illexit, & omnia circumquaque littora infesta habuit, ipsique aliquandiu remissum est insulæ imperium postquàm iussu & munimento incolarum contra gentes bellicosas opportunior est habitus. Contra barbaros enim murum *inter Cluds, & Caruni ostia reædificauit*, vt scribit Nennius Eluodugi discipulus, *& septem castellis muniuit, domumq; rotundam politis lapidibus super ripam fluminis Caruni, qui a suo nomine nomen accepit, fornicem triumphalem in victoria memoriam erigens construxit*. Quem tamen Termini fuisse templum credit Buchananus, vt in Scotia dicemus. Sed octauum post annum, cùm ad recuperandam Britanniam mitteretur Constantius, Carausium familiaris eius Allectus (cuius plures nummos vidimus) dolo interemit & purpuram induit. Statimque Allectum Asclepiodatus Prętorianis prefectus iusto prelio occidit, & Francos in vrbe Londinensi ad internecionem deleuit. Qua victoria

Vide in Middlesex.

Bri-

Britanniam plenè recuperatam magna cum laude administrauit Constantius ille Chlorus Christiani nominis admodum studiosus, breuique Eboraci diem obijt, vbi protinùs milites filio eius Constantino Magno purpuram iniecerunt, qui & Rempublicam Romanam in libertatem asseruit, & Christianam pietatem maximè instaurauit. Quo tempore Britannicum exercitum rexit Gratianus cognomine *Funarius*, qui pater Valentiniani Augusti. *Funarius* autem ille dictus vt hoc obiter Ammiani verbis notem, *quod nõdum adultus venalem circumferens funem, quinque militibus eum rapere studio magno conatis nequaquam cessit.*

Vide Eboracum.

Marcellinum.

Constantino defuncto, obtigit Britannia filio eius Constantino, qui cùm dominandi libidine percitus in aliena irrueret, à fratre Cõstante interfectus. Qua victoria ille tumidior Britanniam & reliquas prouincias occupauit, & in vitia iam præceps à Magnentio scelere circumuentus interficitur. Hic Magnentius patre Britanno natus, occiso Constante, regium habitum in Gallia induit, Britanniamque in suas partes pellexit, iámque per triennium acrioribus prælijs à Constantio exagitatus sibi manus intulit, Britanniaq; nostra Constantio se submisit, qui protinùs Paulum Hispanum cognomento *Catenam* huc misit, vt quosdam Magnentiani sceleris conscios ad se pertraheret, qui cùm omnium fortunis torrentis instar irruens grauissimè grassaretur, etiam Martinum Britanniarum Vicarium blandis verbis hominem lenire conatum, in communem periculorum sortem traxit, & ita exagitauit, vt abrepto ferro Paulum illum peteret, sed cùm languente dextra non læthalia ferire poterat, in proprium latus mucronem impegit.

Zonaras.

Paulus Catena. A. Marcellinus.

Deinde Scoti, Pictique excursionibus Britanniam vastarunt assiduis, ad quos comprimendos missus est à Iuliano tunc Galliam administrante Lupicinus. Constantio interim defuncto Iulianus ille Apostata, qui Augusti nomen assumpserat, Palladium primum ex magistro officiorum in Britanniam exterminauit, Alipiumque

que qui Britanniam pro Præfecto curauerat, ad Hier
ſolymam inſtaurandam miſit, ſed metuendi flamm
rum globi propè fundamenta erumpentes ab incep
deterruerunt.

Cùm Valentinianus Auguſtus ad Romani impe
gubernacula ſederet, bellicum per vniuerſum orbe
canentibus buccinis, Picti, Saxones, Scoti, Attacoti, B
tannos ærumnis vexauêre continuis. Nectaridius ma
timi tractus Comes interfectus, & Bulchobaudes hoſ
libus inſidijs circumuentus. Quibus magno cum tim
re compertis, Imp. primo Seuerum Domeſticorum C
mitem, poſteà Iouinum, & demum Theodoſium mag
cum exercitu huc miſit, qui prouinciam in libertat
& quietem reſtituit placidam, & Valentinianum Pann
nium hîc res nouas affectantem, antequam negotiu
efferueſceret, oppreſſit, vnde Equeſtris ſtatuæ hono
decoratus, vt docet nos Symachus, ad eius filium The
doſium Auguſtum, *Familiæ*, inquit *veſtræ & ſtirpis aul
rem, Africanum, quondam & Britannicum ducem, ſtatuis eq
ſtribus inter priſca nomina conſecrauit ordo ampliſſimus*.

Gratianus deinde imperium ſuſcepit, qui etiam Th
odoſium Auguſtum declarauit, quod Clemens Ma
mus eius æmulus, qui Britannico exercitui iam præe
ægrè ferens purpuram arripuit, *incurſantes Pictos, & Sc
tos ſtrenuè ſuperauit*, vt author eſt Proſper Tiro Aquitan
*deinde in Gallias tranſmiſit, & conflictu contra Gratianum A
guſtum habito, eundem fugitantem Lugduni interfecit*, Arm
ricam ſuis Britannicis militibus incolendam conce
Victorem filium ſuum Cæſarem deſignauit, tandemq
ad Aquileiam à Theodoſio captus obtruncatur, q
victoria adeò magna, & memorabilis viſa, vt teſta
Procopio, Romani deinceps illum diem quotannis
ſtum agitarint.

Theodoſio ſucceſſit in occidentali imperio fil
Honorius, ſub quo Stilico Britanniam contra Picto
& Saxones communiuit, vnde Britannia de ſe ap
Claudianum.

Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Munivit Stilico, totam quum Scotus Hyberwem
Movit, & infecto spumavit remige Thetis.
Illius effectum curis, ne bella timerem
Scotica, ne Pictum tremerem, ne littore toto
Prospicerem dubijs venientem Saxona ventis.

Satisque tuta ab hostibus Britannia tunc videbatur. Alibi enim canit ille Poeta

domito quod Saxone Thetis
Mitior, aut fracto secura Britannia Picto.

At cùm barbari vndique prouincias affligerent Britannicis exercitibus adeò erant formidabiles, vt ad Tyrannos eligẽdos se conuerterint, primùm Marcum in Regio solio collocârunt, eique tanquam rerum in his locis potienti paruerunt, eo deinde necato, veluti moribus illorum non respondente; Gratianum municipem in medium producunt, purpuráque, & corona cinctum, ceu principem obseruantes comitantur, verùm & huic neglecto post quatuor menses imperium abrogant, vitam eripiunt, & Constantino cuidam auspicati nominis omine rerum summam tradiderunt, qui in Galliam profectus cùm quatuor annos rerum potitus esset, Arelati captus, & trucidatus. Interim Honorius ciuitates Britanniæ auxilium postulantes literis hortatus est, vt sibi cauerent, & consulerent. His temporibus Chrysanthus Episcopi Martiani filius, & Victorinus Britanniam administrârunt; & in huius Victorini laudem, apud Rutilium Claudium hi extant versiculi.

Zosimus.

Vide in Hamshire.

Zosimus.

Conscius Oceanus virtutum, conscia Thule,
Et quacunque ferox arua Britannus arat.
Quà prafectorum vicibus frenata potestas
Perpetuum magni fœnus amaris habet.
Extremum pars illa quidem discessit in orbem,
Sed tanquam medio rector in orbe fuit.
Plus palmæ est illos inter voluisse placere,
Inter quos minor esse displicuisse pudor.

Romanum imperium nunc quasi ætate ingraueſcente, barba-

barbaricísque bellis præpeditum, planè mancum, omnibus membris captum iacuit. Britannique acce tis Honorij Augusti literis excitati arma sumpserunt, vrbes suas tuerentur, verùm cum barbaris vndique perinfusis pares non essent, *mittuntur*, vt inquit Gild *queruli legati scissis (vt dicitur) vestibus, opertísque sablone pitibus, impetrantes à Romanis auxilia, ac veluti timidi pulli trum fidissimis alis succumbentes, ne penitus misera patria leretur, nomenque Romanorum quod verbis tantùm apud auribus resultabat, vel exterarum gentium opprobrio obros vilesceret.* Quibus subinde auxilium submisit Ætius Galliæ præerat, murum primùm è cespite, deinde saxo viuo construendum curauit. Post decimum sext annum rursum miseri Britanni epistolam ad Ætium serunt hoc modo loquẽtes. ÆTIO III. COS. BRITA NORVM GEMITVS. *Et post pauca querentes: Repellunt B bari ad mare, repellit mare ad Barbaros. Inter hæc duo ge funerum aut iugulamur, aut mergimur.* Iam confecta era Britannia Romanorum imperij periodus, quingen simus nimirùm à Cæsaris ingressu annus, cùm The dosio Iuniore imperante, Romani transuectis ad G liam defendendam legionibus, & defossis (vt ha Florentius Vigornienſis) thesauris, Britanniam su uentute crebris delectibus exhaustam, omniq; præsi nudatam, Pictorũ & Scotorum immanitati reliquer Vnde Prosper Aquitanus verè scripsit, *Hac tẽpestate inualetudine Romanorum vires funditùs attẽnuata Britan*

Vide Murũ Picticum.

Ter. Consulũ Gildæ.

Romani è Britannia recedũt anno Christi 446. iuxta Bedam.

Nec multò pòst *Saxones* à Britonibus in auxilium uocati in hospites exitiabile bellum constârunt, mi lósque Britannos post ancipites bellorum euẽtus, v riori insulæ parte, & auitis sedibus exuerunt.

Saxones euocati.

Eodem tempore Britannorũ nonnulli saluti suæ co sulentes in Armoricam se contulêrunt, (vbi etiam a qui Maximo militârunt iam antè cõsederant) nomẽ nouum imposuêrunt, vnde Iul. Scaliger in Vrbibus.

Britones Armoricani

Vicit Aremoricas animosa Britannia gentes,
Et dedit impositio nomina prisca iugo.

Nec ante hæc tempora Britanni in Gallia habitarunt, nisi illi quos in Picardia Plinius locare videtur. Nam si quis ex 4. Strabonis existimet cum Volaterrano Britanniam vrbem fuisse in Gallia, codicem Græcum vel inspiciat, & se facile docebit illum de Britannia insula non de vrbe loquutũ fuisse. Illum autẽ Dionisij Afri versiculum.

Ἠχὼ Βρεττανὶς
Ὠκεανοῦ κάτω ψυχρὸς ῥόος, ἔνθα Βρεττανοὶ
Λευκὰ τὰ φῦλα νέμονται ἀρειμανίων Γερμανῶν.

Malim ego cum Stephano de nostris, quàm cum Eustathio de Armoricanis intelligere, maximè cùm Festus Avienus vetustus sane scriptor ita reddiderit.

Cauris nimium vicina Britannis,
Planáq; cæsariem Germania porrigit ora.

Ante Britannorum nostrorum aduentum hæc regio primùm *Armorica* dicta erat, i. ad mare sita, deinde Britanicè *Llydaw* i. littoralis, Latinè *Letania* apud nostros mediæ ætatis scriptores, vnde Leros fuisse suspicor quos in Gallia nominat Zosimus, postremò *Britannia Minor* à Britannis nostris. Qui vt est apud Nennium tenuerunt regiones *à stagno quod est super montem Ionis vsq; ad ciuitatem quæ vocatur Cantgine, & ad cumulum occidentalem i. Crucocohident.* Hi (vt ex Rutilio Claudio, & Ægidio Masserio colligi possit) qui quasi serui primò erant, libertatem in Armoricanos erexerunt, translata in se Repub. quam fortissimè primò sub regibus, posteà sub Comitibus, & nuper sub Ducibus contra Gothos & Francos propugnarunt. Quid de his fabulatur Nennius, accipe ipsius Nennij verbis. *Britones Armoricí qui vltra mare sunt, cum Maximo Tyranno hinc in expeditionem exeuntes, quum redire nequierant, occidentales partes Galliæ solo tenus vastauerunt, acceptísque eorũ vxoribus & filiabus in coniugium, omnes earũ linguã amputauerũt, ne eorum successio maternã linguam disceret, vnde & nos illos vocamus in nostra lingua* Lhet Vydion, *id est, semiuocantes, quoniã confuse loquuntur.* Sed reiectis fabellis. In eam potentiã statim excreuerũt, vt Gothis, quominùs Galliam totã occuparẽt obstaculo fuerunt, vt videre est apud Procopium, qui *Arboricos* pro *Armoricos*, &

In vrbibus.

Lei Gallia.

470

apud

apud Sid. Apollinarim, qui *Britannos super Ligerim sitos* appellat, & Riothimus Rex horum Britannorum XII. millia in auxilium Romanorum contra Gothos eduxerit, vt apud Iornandem legimus. Bella autem quibus posteà Carolum Magnum, & Francorum reges exercuerunt, Rheginо,& alij satis fusè explicârunt.

Reliqui Britannorum,qui patriam in patria quæsiuerunt, in Occiduos insulæ tractus naturæ munimentis, montibus & æstuarijs obseptos,scilicet in *Walliam*,quam nunc dicimus, & *Cornwalliam* se subduxerunt. Huius incolas Saxo Cornpealer,illius Britpealer nũcupauit,Quod enim exterum & peregrinum, Welsh illis dicitur, vnde etiam *Wallones* in Belgica, & *Vallachi* ad Danubium nomina traxerunt. Hi Britowalli bellicosissima gens, multis seculis libertatẽ sub suis regulis tutati sunt, licétque fossa admirandi operis, quam Offa Rex perduxit, ab Anglo-Saxonibus fuerint discluſi, eorum tamen vrbes ferro flammáque subinde vastarunt, itidémque ab illis grauissima quæque pertulêrunt. Nullo tamen modo induci potuerũt, vt seruitutis iugum subirent, nec vllâ ratione res componi,& funestissimum inter gentes odium restingui potuit, donec HENRICVS VII. ab illis oriundus salutarem manum iacentibus Britannis porrexerit, & HENRICVS VIII. in parem iuris,libertatísque conditionem, atque nos ipsi Angli sumus, acceperit. Ex quo tempore, & non paucis antè annis immobilem eorum fidem, obsequiúmq; Angliæ reges sunt experti. Illi vero *Cornwalli* licet vires omnes ad patriæ salutem tuendam animosè contulerint, citò tamen in Saxonum potestatem concesserunt, vtpote nec numero valuerunt, nec regio satis à natura munita eos tutari potuit.

Cornwalis.

Britwealcs.

Walli.

Hæc de Britannis & Romanis dicta sufficiant. Sed cùm de incolis agatur non tacendum est, quod Zosimus libro primo tradit, Probum Imperatorem *Vandalos*, & *Burgundos*, quos deuicerat, in Britanniam misisse, qui sedes hîc nacti vtilẽ operam Romanis præstiterint, quoties aliquis seditionem moliretur. Vbi verò sederint nescio,

Vandali & Burgundi in Britannia.

neſcio, niſi in agro Cantabrigienſi. Geruaſius enim Tilburienſis meminit antiqui valli in illo agro, quod Wandelſburg vocat, Vandalorúmque opus fuiſſe dicit.

Nec ſuſpicetur quiſpiam Conſtantij temporibus Pœnos hîc ſedes habuiſſe ex his Eumenij Rhetoris verbis, *Niſi fortè non grauior Britanniam ruina depreſſerat, quàm ſi perfuſo tegeretur Oceano, qua profundiſſimo Pœnorum gurgite liberata ad conſpectum Romanæ lucis emerſit.* Vetuſtus enim codex qui fuerat Humfredi Ducis Gloceſtrenſis, nunc eſt honoratiſſimi Baronis Burghlæi ſummi Angliæ Theſaurarij *pœnarum gurgitibus* legit, De calamitatibus enim & pœnis loqui videtur, quibus ſub Carauſio fuit affecta.

Quod Agathias in hiſtoriarum ſecundo habet, *Hunnica natio Britones ſunt*, ne quis inde Britannos in calumniam trahat, vel Hunnos exiſtimet. Βρίτωνες etenim Græco codice, non Britones legi, teſtatus eſt mihi iampridem vir eruditiſſimus Franciſcus Pithæus, & nunc prodidit I. Lewenclaius.

PICTI.

AD alios Britanniæ incolas nunc accedamus, & primùm ad Pictos, quibus primas in antiquitate poſt Britannos detulerunt Hiſtorici. Hos Hector Boetius ab Agathyrſis, Pomponius Lætus, Auentinus, & alij à Germanis, nonnulli à Pictonibus Galliæ, Beda à Scythis deducit. *Contigit*, inquit, *gentem Pictorum de Scythia (vt perhibent) longis nauibus in Britanniam peruenisse.* Ego verò in tanta varietate quid ſequar non video, vt tamen quod res ſit dicam, & ſententiam meam proferam. Niſi hac in re venerabilis Bedæ authoritas omnibus omnium coniecturis præponderaret, Pictos non aliunde aduectos, ſed ipſiſſimos fuiſſe Britannos, veram priſcorum Britannorum ſobolem exiſtimarem. Illos nimirum Britannos, qui ante Roma- *Picti.*

siorum aduentum Borealem insulæ partem insedêrunt, quique ad hos, seruitutis iugum repellentes (vt est natio seruitutis impatientissima,) posteà confluxerunt. Quemadmodum incursante Saxone, Britanni, qui sua libertate se abdicare nollent, in occiduas insulæ regiones, montibus asperas, *Walliam* & *Cornwalliam* se subduxerunt: sic proculdubiò, Romano ardente bello, Britanni ne seruitutem, omnium malorum extremum subirent: in has Boreales partes, quæ cœli inclementia rigent, confragosis locis horrent, & Oceani alluuionibus paludibúsque stagnant, se recepêrunt. Vbi non tam suis telis, quàm suo cœlo, & sydere armatæ, cum indigenis, quos ibi offendêrunt in numerosam gentem succreuerunt. Author enim est Tacitus Romanorum hostes in hanc partem veluti aliam insulam à socero suo Agricola submotos fuisse, & nemini dubium quin Britanni fuerint, qui has remotissimas insulæ partes incoluerunt. Quid omnes ne illos Britannos, Romanorum hostes, qui triginta millia armatorum contra Agricolam eduxêrunt, qui tantis cladibus Seuerum affecêrunt, vt vna expeditione septuaginta millia Romanorum, & sociorum desiderârit, ad internecionem deletos somniabimus? vt aduenis è Scythia, aut Thracia locum præberent, & nulli in semen relicti essent. Tantùm abest, vt ego hoc credam, nisi Beda scripsisset, vt potiùs affirmarim, illos ita auctos fuisse, vt solum, neque alere, neque capere posset, & proinde coactos Romanam prouinciam inundare, & quasi obruere, quod posteà, cùm Scoti aduenissent, factum nouimus. Sed quia Beda scripsit, vt alij illo tempore *perhibuerunt*, credam ego cum illo Pictos illos ex Scythia ad Britannos illos septentrionales accessisse. Ne quis tamen probabili mendacio me fidem accommodare opinetur: quod Picti ipsi Britanni fuerint, videor probare posse ex Pictorum more, nomine, & sermone, quibus optimè cum Britannis conuenisse videbimus.

Mor. Vt verò inter alia omittam, quòd nec Picti, vt prodit Beda,

Beda, nec Britanni, vt scribit Tacitus, sexum in imperijs discreuerint, aut fœminas à sceptris excluserint: ritus ille pingendi, & coloribus se oblinendi vtriq; genti communis erat. De Britannis iam anteà docuimus, de Pictis pro nobis docet Claudianus, qui canit

Nec falso nomine Pictos
Edomuit.

Et alibi *Perlegit exanimes Picto moriente figuras.* Nec minùs disertè Isidorus. *Non abest genti Pictorum nomen à corpore, quod minutis opifex acus punctis, expressos natiui graminis succos includit, vt has ad sua specimen cicatrices ferat, Pictis artubus maculosa nobilitas.* Iam existimabimus-ne hos Pictos, Germanos fuisse, qui hoc pingendi more nunquam sunt vsi, aut Agathyrsos Thraciæ tanto spatio dissitos? vel potiùs ipsos Britannos, cùm in eadem ipsa fuerint insulâ, & eundem pingendi morem retinuerint.

Nec alio nomine, quàm *Britanni*, Dioni, Herodiano, & Vopisco vocantur barbari illi, qui ex Septentrionali illa ora Romanos exercuerunt. Ausonius illos *Caledonios* Britannos vocat (forsitan quod duri, & asperi, id enim *Kaledion* Britannicè significat) dum viridi musco glareâ distincto eorum colorem assimulat in illo versu *Nomen.*

Tota Caledonijs talis pictura Britannis.

Tacitus etiam passim Britãnos vocat, quòd tamen ex rutilis comis, & magnis artubus eorum originẽ è Germania coniectat, rectiùs mea opinione diuinasset, si rubedinem illam, & magnitudinem in Septentrionalẽ cœli inclinationem retulisset. Sub *Septentrionibus*, inquit Vitruuius, *nutriuntur gentes immanibus corporibus, colore fusco, directo capillo, & rufo.* Caledones item, qui sine controuersia erant Britanni, eandem cùm Pictis fuisse gentem quodammodo innuit Panegyricus, cùm scribit *Caledonum, aliorúmque Pictorum syluas, &c.* quasi etiam Caledones Picti fuissent. Cæterùm vt hi longo iam tempore, non alio, quam Britannorum nomine innotuerunt, ídq; à depictis corporibus: sic posteà circa tempora Maximiani

& Diocleſiani (nec anteà Pictorum nomen apud ſcriptores occurrit) cùm Britannia tàm diù prouincia fuiſſet, vt incolæ prouincialem Latinam imbibiſſent, PICTI, vt videtur, dici cœperunt, ad diſtinctionem eorum, qui ſocij Romanorum erant, Britanníque dicebantur. Et vnde Picti dicerentur? niſi quòd ſe depingerent. Si quis verò ſit, qui non credat Britannos noſtros linguam Latinam prouincialem vſurpaſſe, næ ille nouerit, quantoperè Romani laborârint, vt Prouinciæ loquerentur Latinè, nec viderit quanta vis Latinarum dictionum in Britannicam linguam irrepſerit, vt Taciti authoritatem non vrgeam, qui ſcribit Britannos Domitiani tempore, Latinæ linguę eloquentiam concupijſſe. Quantum verò ad Pictorum nomen attinet, hunc ſcrupulum Flauij Vegetij authoritas facilè eximat, qui quodammodo demonſtrat Britannos hoc vocabulo *Picta* eodem planè ſenſu, quo Latini, pro re colorata vſos fuiſſe. Britannos enim noſtros ſcribit PICTAS vocaſſe ſcaphas illas exploratorias, quarum vela, & funes Veneto colore erant intincta, & quarum nautæ, & milites Venetam veLib. 4. ca. 37. ſtem induti erant. Certè ſi naues ob vela Veneto colore infecta PICTAS vocarint Britanni, quid impedit, quo minùs populum varijs coloribus depictum & in primis Veneto (is enim glaſtinus eſt è glaſto) PICTOS appellauerint.

Lingua. Ex lingua quò minùs pluribus argumẽtemur in cauſſa eſt, quod Picticæ linguæ vix verbulum ex authoribus colligi poſſit: eandem tamen cum Britannica fuiſſe videtur. Beda ſcripſit, vallum incipere in loco, qui Pictorum ſermone *Pennahel* appellatur, & *Pen-gwall* Britannis caput, ſiue principium valli expreſsè ſignificat. Toto etiam illo inſulę tractu, quem Picti tenuerunt (erat ea pars Scotię Orientalis) plurimorum locorum nomina originem Britannicam ſapiunt, vt *Morria*, *Marnia*, quòd regiones ſint maritimę, à *Mor* Britãnico. Aberden, Aberlothnet, Aberdozie, Aberneith, i. oſtium Deni, Lothnetti, Dori, Neithi; ab *Aber* quod Britannis oſtium denotat.

Strath

Strathbogy, Strathdée, Strathearn. i. vallis Bogy, Dee, & Earne, à *Strath*, quod Britannicè vallis est. Ipsa etiam primaria Pictorum sedes non aliam, quàm Britannicam originationem agnoscit, Edenburgum dico, quam CASTRVM ALATVM vocat Ptol. *Aden* enim ala Britannicè dicitur. Nec in argumenti locum arripiam, quod nonnulli Pictorum reguli Bridij sint dicti, id est Britannicè, vt sæpiùs diximus, depicti, Nec quòd Ninianus Britannus illos ad Christi fidem, & religionẽ conuerterit. Ex his vtique quicquid Beda dicit, linguam Pictorum à Britannica non diuersam fuisse, & proinde gentes non diuersas non absurdè concludatur.

Nec est cur quis mirẽtur, quòd Picti gentilibus suis Britannis tantas clades intulerint, cùm videamus hodiè in Hibernia, illos qui Anglico parent imperio, nullos adeò infestos hostes habere, quàm gentiles suos syluestres Hibernicos. *Quemadmodum enim*, vt Paulus Diaconus habet, *Gothi, Hyppogothi, Gepidi, & Vandali, nomen tantùm mutantes, vna eademque lingua vsi*, infestis signis sæpe inter se concurrẽrunt; sic etiam Picti, & Britanni, maximè, cùm hi iam essent Romanorum socij. Hæc erant, qualiacunque sunt, quæ mihi manum quasi iniecẽrunt, & animum ferè induxẽrunt, vt Pictos Britannorum reliquias iudicarim: sed hæc forsitan eleuat Bedæ authoritas, & vincat valeátque præ his coniecturis tanti viri sententia.

Pictos hos in DICALIDONIOS, & VECTVRIONES diuidit Ammianus Marcellinus, *Deucalidonios* legerim ego, & occiduam Scotiæ oram, quà Deucalidonius Oceanus irrumpit insedisse existimo. Quanquam hos sic dictos, quasi nigros Calidonios opinatus fuerim (*Dee*, enim nigrum Britannis significat) quemadmodum Hiberni hodiè eius tractus Scotos, *Duf Allibaun*, i. nigros Scotos vocant, & Britanni prædones ex hac ora mare infestantes, *Y lu du*. i. exercitus ater, dixerunt. A situ tamen nomen traxisse statuo. Etenim *Deheu Calidonij*, Caledonios dextrorsum habitantes, i. ad occasum notat. *Deucaledonij. Vecturiones*

Vt Picti alij qui siniſtrorsum tenuerunt, i. ad ortum, (quem siniſtralem plagam vocat Nennius) *Vecturiones* dicti fuerant, deflexo fortaſſe à *Westhy* vocabulo, quod siniſtram Britannis significat, quos VERNICONES corruptè apud Ptolemæum dici ſuſpicantur nonnulli. Antiquum fragmentum Saxonicum Pegþeoɲn vocare videtur, ſic enim inimicam Britannis gentem nominat, cùm ipſos Pictos Pehits Saxones appellârint. Vnde apud Whitkindum *Pehiti*, pro Picti paſſim legitur.

Pictorum mores.

Mores horum Pictorum, ſiue priſcorum, & barbarorum Britannorum, è Dione, & Herodiano iam anteà deſcripſimus. Nunc reliquum eſt, vt attexam, hos Pictos, cùm primùm per ſe, poſteà cum Scotis fœderatis hanc Romanorum prouinciam afflixiſſent, demùm ab ipſis Scotis ex Hibernia influentibus ita obtritos fuiſſe, vt in eorum nomen, & nationem tandem conceſſerint. Quod idem accidit potentiſſimæ Gallorum nationi, qui à Gothis & Francis deuicti in Francorum nomen quaſi ſubitò abierunt.

Quòd Panegyricus innuit ante Cæſaris tempora Britanniam, *Pictis & Hibernis hoſtibus aſſuetam fuiſſe*, more ſui temporis loqui videtur, certè Picti nomine, eo tempore in Britannia non erant.

Quòd etiam Sidonius Apollinaris in Panegyrico ad ſocerum cecinerit,

Victricia Cæſar
Signa Caledonios tranſuexit ad vſque Britannos,
Fuderit & quanquam Scotum, & cum Saxone Pictum.

Non poſſum non exclamare cum altero Poëta,

Sit nulla fides augentibus omnia Muſis.

Hæc Cæſar effuſè in ſuis ipſius laudibus prodigus, nunquam reticuiſſet, ſi modo præſtitiſſet. Sed hi non diſſimiles videntur bonis illis, & doctis hac ætate ſcriptoribus, qui dum Cæſaris hiſtoriam conſarcinant, illum Francos in Gallia, & Anglos in Britannia deuiciſſe ſcribunt, cùm illo tempore, nec in hac Anglorum,

nec

nec in illa Francorum nomen vel fando auditum fuisset, vtpote qui multis pòst sæculis in has regiones deuenerunt.

Pictones Galliæ eandem cum nostris Pictis fuisse gentem, cum Ioanne Picardo credere non ausim, cùm Pictonum nomen in Gallia etiam Cæsaris ætate fuerit celeberrimum, & nostri nusquam Pictones dicantur: vno tantùm Panegyrici loco *Pictonum* pro *Pictorum*, librariorum incuria subrepsisse scio.

SCOTI.

PRoximum à Pictis locum inter Britanniæ gentes Scoti sibi vendicãt, quorum ἔτυμος, & origo, ita σκοτίζεται, & caligine circumfusa latet, vt ipse perspicacissimus Buchananus vel parùm viderit, vel sibi viderit, intúsque cecinerit: omnium enim expectationem hac in re planè fefellit. Hinc ego iam diu me sustinuerim, ne in hanc arenam descenderem, & cum alijs, fabulas admirando, sauitèr ineptirem. Ad Deos enim æquè probabiliter Scotorum origo referatur, quàm ad illam Scotam Pharaonis Ægyptij somniatam filiolam. Sed vt hæc opinio è superstitione, & imperitia rudis antiquitatis enata, etiam à candidioribus Scotis reijcitur; ita altera illa recentior à Græco fonte deducta, quòd Scoti dicantur quasi σκότιοι. i. furto concepti, vt in gentis fortissimę contumeliam ab inuidis excogitata, mihi prorsus exploditur. Nec Florilegi nostri è Saxonica lingua petita originatio mihi arridet, Scotos nimirùm appellari quòd ex confusa gentium colluuione prognati fuerint; *Scot*, inquit, *illud dicitur quod ex diuersis rebus in vnum acervum aggregatur*. Sed cùm suos habeat Scotia alumnos, qui reiectis huiusmodi fabellis, originem ex intima antiquitate, potiùs quàm è suo sensu depromant, & suæ, patriæque gloriæ optimè consulant, si in hanc rem totam curam

omnémque animum ponerent; intendam ego tantùm digitum ad fontes, vnde veritatem hauriant, proponámque nonnulla quæ illos diligentiùs perpendere velim. Nam ego in hac re Scepticus. Et primùm de origine, posteà de loco vnde in Hiberniam transmigrarint. Constat enim illos ex Hibernia in Britanniam transmisisse, nam & Isidorus Hiberniam à Scotorum gente SCOTIAM vocat, Scotósque Hiberniam coluisse Orosius, Beda, & Eginardhus sunt testes omni exceptione maiores. Sed ad ea quæ Scotos perpendere velim.

Scotorum ergo.

Cùm qui veri & genuini sint Scoti, hoc Scotorum nomen non agnoscant, sed aliàs se *Gaoithel*, & *Albanach* indigitent, cúmque populi plurimi alijs ac ipsi vtuntur, à vicinis insigniantur nominibus, quibus gentium origines sæpè subindicãtur: vt Pannoniæ inferioris incolæ qui se *Magaros* dicunt. *Hungari* Germanicè vocantur, quòd origine sint Hunni, Syluæ Hercyniæ accolæ, qui sibi *Czechi* nominantur, alijs *Bohemi* appellantur, quòd à Boijs sint orti, Africæ incolas, qui & suum sibi nomen habent, *Alarbes* Hispanis dicuntur, quòd sint Arabes, & ipsi Hiberni, & Britanni nos Anglos non alio vocant nomine, quàm Sassen, quòd à Saxonibus originem ducamus; velim vt Scoti primùm perpendant, num sic dicti fuerint à vicinis quasi Scythæ. Quemadmodum enim Germani inferiores *Scythas* & *Scotos* vno nomine Scutten appellant, sic Britannos nostros vtrósq; *Y-Scot* dixisse è Britannicis scriptoribus obseruatum est. Vnde Nennius Britannus. *In quarta*, inquit, *mundi ætate Scythæ Hiberniam obtinuerunt.* Alfredus Rex qui Orosij historiam ante sexcentos annos in Anglicam linguam transtulit, Scotos in Scyttas conuertit: nostrique qui proximè Scotiam habitant, non Scotos, sed Skyttes & Skets sæpe appellitant. Ipsi etiam Hibernicorum historici Nemethum *Scytham*, & longo post tempore Delam è Nemethi progenie, id est, è Scythicâ, inter primos Hiberniæ habitatores connumerant. Eadem quoque olim Scotis quæ Scythis feritas, vnde Prudentio poetæ Christiano *Semifer Scotus*. Nam

præ-

præterquàm quòd vtrique cibi execrandi fuerint humana viscera, (Hoc enim B. Hieronimus, & Strabo produnt) cruorem è vulneribus interemptorum ebibunt, fœdus mutui sanguinis hausti sanciunt, & de numero cædium honorem crescere arbitrantur sylvestres Scoti & Hiberni, vt olim Scythæ. Accedit huc grauissimorum etiam virorum authoritas, Cisneri in præfatione ad Crantzium, & Reineri Reineccij, qui scribit: *Superest à Scythis gens Scotorum in Britannia, quod morum feritas vetus ostendit, Nam Anthropophagi erant Scoti, vti etiam Scythæ.* Tom. primus pag. 37. Nescio an huc faciat quòd *Vallem Scythicam* inter Scotos Gildas nominet, sic enim habet Parisiensis æditio, vbi alij nullo sensu *Styticam vallem* legunt. Dubito etiam cùm Getæ, & Scythæ ijdem fuerint, num Hibernos nostros Propertius innuat, dum canit,

Hiberniq; Getæ, pictóq; Britannia curru.

At Scotis suus honor constare non possit, nisi ex Hispania in Hiberniam deducantur, hoc enim & ipsi, & eorum historici vehementèr, tanquam pro aris & focis, contendunt. *Vnde Scoti in Hiberniam venerunt.* Opera itaque luditur, si Scythas in Hispania non inueniamus. *Scythæ in Hispania.* Scythas autem in Hispania fuisse, (vt taceam Scythicum in Cantabris promontorium Hiberniæ proximum, & quòd Strabo scribit, Cantabros cum Scythis moribus & feritate conueniisse) Silius Italicus ex Hispania oriundus apertissimè docet. CONCANOS enim Cantabriæ gentem è Massagetis, id est, Scythis procreatos hoc versu ostendit.

Et quæ Massagetem monstrans feritate parentem, Lib. 3.
Cornipedis fusa satiaris Concane venâ.

Pauculis interiectis versibus, Sarmatas quos Scythas fuisse fatentur omnes, Susanam Hispaniæ vrbem construxisse docet, dum canit.

Sarmaticos attollens Susana muros.

Ab his Sarmatis, siue Scythis, *Luceni*, quos in Hibernia locat Orosius, prognati videntur (cùm Susanam inter Lucensios Hispaniæ reponunt ipsi Hispani) vti à Concanis illis *Gangani* Hiberniæ. Lucensij enim & Concani

cani inter Cantabros erant vicini, vt Luceni & Gangani in illa Hiberniæ ora, quæ Hiſpaniam proſpectat. Si quis roget quinam illi Scythæ fuerint, qui in Hiſpaniam deuenerint, planè neſcio, niſi Germanos exiſtimes, & velim vt ipſi Scoti altiùs conſiderent. Germanos verò iam olim in Hiſpaniam penetrauiſſe, præter Plinium, qui *Oretanos* Hiſpaniæ, *Germanos* vocat, Seneca natione Hiſpanus docebit. *Pyrenæus*, inquit, *Germanorum tranſitus non inhibuit, per inuia, per incognita verſauit ſe humana leuitas*. Germanos autem Scythas dictos fuiſſe non ſolùm ex Ephoro, & Strabone colligitur, qui gentes ad Arctum omnes Scythas vocârunt, ſed etiam ex Plinio. *Scytharum*, inquit, *nomen vſquequaque tranſit in Sarmatas, atque Germanos*. Teſtíſque eſt Auentinus, Germanos ab Hungaris *Scythas* & *Scythulas* denominari.

Germani in Hiſpania.

De conſolatione ad Albinum.

Lib. 4. cap. 12

Si non ab his exorti ſint Scoti, velim ſecum perpendant, num Barbari illi fuerint, quos ex Gallæcia Hiſpaniæ Conſtantinum Maximum expuliſſe, Regis Alphonſi Chronica produnt. Ex illa enim parte in Hiberniam ſe demigraſſe volunt. Si quærant, qui fuerint illi Barbari, non dubito quin iuxtà mecum ſentient Germanos fuiſſe: Gallieno enim imperante, *Germani vlteriores*, inquit Oroſius, *abraſa potiti ſunt Hiſpania*; & Germani vlteriores qui fuerint niſi Scythę? At Aurelius Victor, quem Andreas Schottus ædidit, Germanos illos Francos vocat. Cùm autem Francos eoſdem fuiſſe qui *Cauci* & *Menapij* priùs dicti eſſent, probabile videtur *Caucos* & *Menapios* quos in Hibernia ſtatuunt Geographi, ab illis fuiſſe ſatos. Quandoquidem verò Franci illi, ſiue Cauci, & vlteriores Germani è Germania ſoluentes longiſſimè in Oceanum furoris æſtu eueherentur, & vt inquit Nazarius ad Conſtantinum, Hiſpanorum etiam oras armis infeſtas, per hęc noſtra maria, habuerint: quis credat illos Hiberniam vberrimam inſulam & ad Hiſpaniam infeſtandam oportunam exucco Cantabrię ſolo poſthabuiſſe? Verumenimuerò, vt Norwegi Caroli Magni ætate, & poſteà è Scandia ſępe Hiberniam agreſſi ſunt, ſe-

Veſſens.

déſq; ſibi fixerunt: ita Francos & Caucos idem anteà feciſſe opinari liceat, ſatíſque probabiliter, & hinc in Hiſpaniam tranſmiſiſſe, indéque à Conſtantino Magno exturbatos huc receſſiſſe. Credibile item eſt plures huc poſteà confluxiſſe, tũ cùm Vandali, & Gothi omnia in Hiſpania in fumũ & cinerem verterent, atq; etiam cùm Saracenorũ procella Hiſpanos percelleret, & in Gallitiam, & Cantabriam plurimos conijceret. Sed hęc viderint ipſi Scoti, ſit mihi ſatis quòd quaſi nubẽ ſubmouiſſe velim.

Quia verò Gothorum in Hiſpania meminerimus. Quî fit, quæſo perpendant ipſi Scoti, quòd Hiberni Scotorum ataui, & ipſi Scoti ſe *Gaiothel*, linguam ſuam *Gaiothealg*, & eam Britanniæ partem quam primò occuparunt *Argathel* nominârint: vnde hæc nomina promanâſſe dicant, à Gallæcis Hiſpaniæ, an à Gothis? Cur quęſo hoc *Gaiothel* à Gothis non profluxerit, perinde ac *Cathalonia* in Hiſpania, & *Gaſcoyn* in Gallia? & Gothos hæc nomina indidiſſe produnt doctiores. A lingua nulla hîc argumenta peti poſſunt, cùm Gothicæ linguę nulla ſuperſint veſtigia, & ipſa Hibernica cum alijs Europæ linguis, niſi cum Germanica & Britannica, nullam habeat affinitatem. Quàm verè ſcribit Huntingdonenſis. *Scoti ex Hiſpania in Hiberniam quarta mundi ætate venerunt, pars eorum quæ adhuc remanſit eâdem vtitur lingua, & Nauari vocantur*, quàm verè inquam dixerit, alij dixerint. *Danidem* verò *Chambres* Scotum hîc omitto, qui à Ieſuitis acceperit Scotorum linguam in India orientali vſurpari. Vereor ne diſiunctiſſima regio non mentiendi, ſed mendacium dicendi libertatem viro credulo fecerit. *Signius.*

Sin ex cultu argumenta hac in re depromi poſſint, idem hodie Scotis cultus & veſtitus, qui olim Gothis ex Sidonio ſtatim deprehenditur, qui dum Gothum deſcribit, planè Scotum Sylueſtrem depingit. *Flammei ſunt*, inquit, *croco, pedes perone ſetoſo talos ad vſque vinciuntur. Genua, crura, ſuraque ſunt ſine tegmine, veſtis alta, ſtricta, verſicolor vix appropinquans poplitibus exertis. Manica ſola brachiorum principia velantes, Viridantia ſaga limbis marginata puniceis.* *Gothorum, & Sylueſtrium Scotorũ idem habitus*

puniceis. Penduli ex humero balthei. Aurium legula crinium superiacentium flagellis operiuntur. (Sic enim multifidos & discriminatos Scotorum & Hibernorũ crines rectè flagella dixeris) *Lanceis etiam vncatis* (vncinata tela vocat Gildas) *securibúsque missilibus vtuntur.* Si hic non sit ipsissimus Hiberno-Scotorum cultus, ipsorũ iudicium esto. Simul velim considerent hæc Giraldi Cambrensis verba ex libro primo de institutione principis. *Cùm Maximus de Britannia in Galliam cum robore virorum, & virium, nec non & armorum insulæ toto ad occupandum imperium transuectus fuerat, Gratianus & Valentinianus fratres, & consortes imperij gentem hanc Goticam rebus in bellicis fortem, ac strenuam, sibi quoque vel confœderatam, vel subiectam, & imperialibus beneficijs obstrictam à Scythia finibus in aquilonares Britanniæ partes ad Britones infestandum, & tyrannum cum iuuentute reuocandum nauigio transmiserunt. Illi verò tùm quoniam pro innata Gothorum bellicositate prœualidi fuerunt, tùm quoniam insulam viris, ac viribus vacuam inuenêrunt; Boreales eiusdem partes ac prouincias non modicas ex prædonibus accolæ facti sibi vsurpatas occupauerũt.* Qui verò fuerint hi Gothi, si nó Scoti indicarint alij, & fortasse ex Procopio lucem aliquam habeant, apud quem Belisarius Gothis expostulantibus, quòd Siciliam Romanis concessissent, in hæc verba respondet. *Et nos item Britanniam Gothos habere sibi permittimus Sicilia longè præstantiorem, Romanorum quondam ditionis effectam. Par enim est, vt qui priores beneficia contulêre, vel gratiam parem vt referant, vel benefactorum vicissitudinem.* Huc etiam referenda videntur, quòd Fergusium Scotum Alarico Gotho in direptione Romæ comitem fuisse scribunt Scoti, quod Genstricum Vandalorum regem in Scotiam, & Britanniam transisse tradit Irenicus, quódque Cambrensis prodit *Gaidelos*, id est, Scotos, vt stirpem, sic nomen à Vandalis traxisse, quos eosdem cum Gothis fuisse docet P. Diaconus. Nec fraudi Scotico nomini esse potest se Gothorum prolem agnoscere, cùm potẽtissimi Hispaniarum reges hinc stemma ducere gloriantur, & apud Italos nobilissimi quique

Lib. 2. de bello Gothorum

Lib. 6. ca. 25.

à

à Gothis vel genus ducunt vel ementiuntur. Ipſeq; Imperator Carolus Quintus è Scandia,& Gothiæ tractibus totius Europæ nobilitatem exortam fuiſſe,ſeriò dictitare ſolebat. Nunc, vt verbo dicam, perpendere Scotos velim, num Scoti Germani illi Scythæ fuerint, ad quos poſteà Franci ſiue Germani ex Hiſpania exturbati, & Gothi ſiue Vandali acceſſerint, cùm Hiſpania funeſtiſſimis bellis vreretur. Interímque meminerint me nihil aſſeueraſſe, ſed tantùm quædam ſubindicaſſe, quæ ad hanc rem facere quodammodo videantur. Ex quibus ſi Scotorum origini lux nulla affulgeat,alias quærant:malè enim metuo,ne quod ad originem ſpectat, σκοτῶδες ſemper fuerint.

Leninus Lemnius.

De tempore, quo in Britanniâ primas ſedes poſuêrunt, nonnulla eſt quæſtio, litémq; Humfredo Lhuido Antiquario optimo Buchananus Poeta optimus intendit. Sed ſi quid video, cauſa cadet. Nunquam enim Scotorum nomen è ſcriptoribus ante Conſtantini Magni tempora eruet. Quod quia Lhuidus aſſerit,in hominem irruit, iugulum petit, duobúſque miſellis argumentis tranſſodere conatur, vno ex Panegyrico, ex coniectura altero. Quòd Panegyricus vetuſtus habet, Britanniam Cæſaris tempore Hibernis aſſuetam fuiſſe hoſtibus. Ideò ſi dijs placet, Scoti eo tempore in Britannia ſedes habuerunt, ſed nec Hibernos illos ſedes tunc habuiſſe, nedum Scotos fuiſſe doceri poſſit. Coniectura autem non ſua eſt, ſed literatiſſimi illius Ioſephi Scaligeri. Ille enim in Notis ad Propertium dum obitèr carmen illud è Senecæ ludo mendaret.

Quando Scoti in Britanniam aduenerint.

G. Buchananus.

H. Lhuidus.

Ille Britannos vltra noti littora ponti,
Et caruleos ſcuta Brigantes dare Romuleis
Colla cathenis iuſſit,& ipſum noua Romana
Iura ſecuris tremere Oceanum.

Scotobrigantes legit, & ſtatim exclamat, Scotos ſibi iam originem debere ſuam, ſed ego inuitus ſecum huic opinioni non acclamo,qui illum in multis cum eruditionis admiratione ſemper ſuſpexi. Non enim è libris, ſed ex ingenio

ingenio est hæc coniectura, & sensus ferat, vel *cæruleos scuta Brigantes*, vt libri omnes habẽt, vel *Cæruleos cute Brigantes*, vt legit doctiss. Hadr. Iunius. Buchananus tamen, qui maluit cum suo, & alterius acumine delirare, quàm cũ receptâ lectione rectè sentire, huic coniecturæ mirificè applaudit. Primùm quòd authores non produnt Britannos scuta pinxisse, Indè quòd differentiæ gratiâ *Scoto-Brigantes* dixit, vt distingueret à Brigantibus Hispaniæ, & Hiberniæ. Postremò quòd Britannos, & Brigantes hoc carmine separat, velut nationes diuersas. Sed si quis hæc excutiat, quid impedit quo minùs scuta pingerent, qui se, & currus pinxerint? Cur ad differentiam nouum verbũ *Scoto-Brigãtes* procuderet? Cùm cæruleos appellat, & à Claudio subactos ait, non ab alijs Brigantibus satis distinguit? Sed illa obseruatio de Britannis, & Brigantibus, quasi diuersis nationibus, vix Poetam sapit, quem Poetica illa loquendi forma κατ' ὅλον, ἀφ' μέρη latere non potuit. Quare cùm hæc causæ nihil prosint, Egesippum (qui vulgò vetustus admodùm creditur) quasi succenturiatum pro vetustate asserenda, à me Scoti habebunt: Scribit enim ille, vbi de Romanorum magnitudine agit, *Tremit hos Scotia qua terris nihil debet. Tremit Saxonia inaccessa paludibus.* Sed audi, hic post principia stabit; post Constantini enim tempora vixit, vt ex ipso videre est: nec ex hoc magis probari possit Scotos in Britannia habitasse, quàm ex illo Sidonij versu, quem modò attuli. Gerræ itaq; sunt, quòd Scoti scribunt Scotorum nomen, & regnum, plurimis ante Christum natum sæculis in Britannia floruisse. Sed tempus illud ex Giraldo habe, *Nello magno*, inquit, *Hiberniæ monarchiam obtinente, sex filij Muredi regis Vltoniæ, Boreales Britanniæ partes occupârunt. Vnde ab his gens propagata, & specificato vocabulo Scotia vocata, vsq; in hodiernum, angulum illum inhabitat.* Hoc verò accidisse eo tempore, quo Romana res pertè nutaret, hinc colligitur. Imperante apud Hibernos Lagerio Nelli illius filio, in Hiberniam venit Patricius Apostolus Hibernicus, cùm annus à Christo nato

Lib. 5. ca. 15.

quadra-

quadragenteſimus quadrageſſimus primus ageretur. Vt in Honorij Auguſti tempora hoc incidiſſe videatur. Tunc enim, cùm anteà per incerta vagantes, vt habet Ammianus, diu Britanniam, & condicta limitibus loca diuexaſſent, ſedes in Britannia poſuiſſe videntur. Ipſi verò tunc ſe ex Hibernia redijſſe volunt, quò antè à Romanis, & Britannis profligati ſe ſubduxerant, & illud Gildæ de hoc tempore intelligunt. *Reuertuntur impudentes graſſatores Hiberni domum, poſt non longum tempus reuerſuri.* Sub hoc tempus Reudam, cuius meminit Beda, ſibi ſedes in hac Inſula ferro, aut amicitia vindicaſſe credunt nonnulli. A quo duce, inquit ille, vſque hodie *Dalreudini vocantur: nam lingua eorum* Dal *partem ſignificat*, & ab hoc Reuda eſſe exiſtimant alij, quod nobis Redſhanks vocati fuerint. Illum etiam Simonem Brechum, quem ſuæ gentis conditorem aſſerunt Scoti, his temporibus floruiſſe opinio eſt. *Simbrech* verum hominis nomen erat, id eſt, *Sin* lentiginoſus, vt apud Fordonum legitur; Forteàn Brichus ille fuit qui circa Patricij ætatem cum Thuibaio, Macleio, Auſpaco, Scotis, Britanniam vexauit, vt in Carantoci vita legimus.

Cur autem Scoti, qui in Britannia agitant, regionem illam quam inſident *Alban* & *Albin*, & ipſi Hibernici *Allabany* nuncupant, (vndè Blondo Scoti-Albienſes vocantur,) haud illiberalis erat diſquiſitio. Sed dixerint Scoti, an hoc *Allabany* aliquid antiqui nominis Albionis in ſe veſtigium habeat, an ab albedine profluxerit quam *Ban* illi vocant, vt ſit quaſi *Ellan-ban*, id eſt, Inſula alba Scotis: vel ex Hibernia deuenerit, quæ *Banno* ſuis Poëtis appellatur, vt *Allabany* ſit vel altera Hibernia, vel ſecunda Hibernia. Hiberniam enim *Scotiam maiorem*, & Scotorum in Britannia regnum *Scotiam minorem* appellarunt hiſtorici. Cæterùm cùm Scoti ad Pictos in Britãniam acceſſiſſent, quamuis noſtros prælijs, & prædationibus continentèr laceſſerent, non tamen res Scotica ſtatim adoleuit, ſed in eo, quo appulêrunt angulo, diu delituerunt: nec, vt Beda innuit, per annos plùs minùs

centum

centum viginti ſeptem, contra Nordanhumbrorum regulos ſigna efferre auſi. Donec vno eodémque tempore Pictos ferè ad internecionem deleuiſſent, & Northumbriæ regnum inteſtinis malis, Danorúmque incurſionibus confectum, corruiſſet. Tunc enim omnis Septentrionalis Britanniæ plaga in Scotorum nomen conceſſit, vnà cum citeriori illa regione citra Cluidam, & Edenburgh frith. Illam enim Northumbriæ partem fuiſſe, & à Saxonibus poſſeſſam nemo repugnat; & hinc eſt quòd omnes qui Orientalem Scotiæ partem tenent, & Lawlandmen, id eſt, inferiores vocantur, ſint origine Anglo-ſaxones, & Anglicè loquantur. Qui verò Occidentalem oram incolunt, Yechtlandmen dicti, id eſt, ſuperiores, ſint Scoti, & Hibernicè loquantur, infeſtiſſimíque ſint illis inferioribus, qui Anglico idiomate vtuntur. Immanem feritatem Scotorum ex D. Hieronimo, Prudentio, & alijs, barbarúmque habitum ex Iſidoro, & Gilda, ſciens, hîc prætermitto, ne gentem præclariſſimam in calumniam ob vetuſtiſſimos mores patrios rapere viderer.

Lib. 1. cap. vlt.

Attacotti.

Vnà cum Scotis ATTACOTTOS bellicoſam hominum nationem Britanniam exagitaſſe author eſt Ammianus Marcellinus, quos è Scotica etiam gente fuiſſe coniectat H. Lhuidus: quàm verè neſcio, nondum enim video qui fuerint. Nec Attacoti fuiſſe videntur quos in vltima Aſia ſtatuit Plinius. Hoc ſolummodò ex Notitiarum libro conſtat, quòd ſub Romanis in ipſo imperij occaſu ſtipendia fecerint. Connumerantur enim inter auxilia Palatina intra Galliam, *Atecotti iuniores Gallicani, & Atecotti Honoriani ſeniores*, & intra Italiam *Atecotti Honoriani iuniores*. Ex hac adiectione *Honoriani*, ex barbaris illis fuiſſe videntur, quos Honorius Imp. in fœdus recepit, & in militiam adſcripſit.

Ambrones. Hiſt. Cantabrig. pag. 30.

Inter has etiam gentes, quę Britanniam incurſarunt, AMBRONES reponit Ioannes Caius vir optimis cùris exercitatus, & de Repub. literaria optimè meritus, quòd apud Gildã legerit, vbi de Pictis & Scotis agit. *Illi priores inimici,*

inimici, ac si ambrones lupi, profunda fame rabidi, siccis faucibus ouile transilientes, non comparente pastore, alis remorum, remigúmque brachijs, ac velis vento iuuatis vecti terminos rumpunt, cadúntque omnia. Obuersabatur bono seni, quod apud Festum legerat, Ambrones cum Cimbris in Italiam se effudisse. Et excidit illi aliud agenti *Ambronem*, vt notat Isidorus, deuoratorem significare. Nec, alio sensu verbum illud vsurpat Gildas, nec Monumethensis, qui etiam Saxones *Ambrones* vocauit.

SAXONES.

CVM iam Romanum imperium sub Valentiniano Iuniore, plusquàm diuergeret, & Britannia nostra iuuentute per crebros delectus exhausta, Romanique militis præsidio nudata, Pictorum Scotorúmque impetus diutiùs sustinere non posset: Vortigernus, cui rerum summam Britanni detulerant, vt rem proclinatam adiuuaret, Saxones è Germania in subsidium accersiuit. Hi statim, Hengisto & Horsa ducibus, Ciulis suis (sic pandos Myoparones vocarunt) Britanniam appellunt; vno & altero prælio prospero euentu contra Pictos, & Scotos defuncti, magnam sibi gloriam addunt, maiores è Germania copias, acquiescentibus in eorum virtute Britannis, euocant, qui pro limitibus excubarent, & maritimo bello hostes affligerent. *Guortigernus* (scribit Nennius) *suadente Hengisto, in auxilium accersiuit Octham, & Ebissam, qui cum quadraginta ciulis nauigantes circa Pictos, vastarunt Orcades insulas, & occuparunt plurimas insulas, & regiones trans* * *mare Fresicum, vsque ad confinia Pictorum.* Demùm verò cùm nostrorum agros, cultus, & copias adamare cœpissent, incolarum imbecillitate freti, stipendia non numerata, & commeatum non subministratum causati, icto cum Pictis fœdere, in hospites Britannos bellum longè funestissimum mouent, consternatos vbique obtruncant, agros depopulantur, vrbes excindunt, & post

Saxones,

Saxones aduenerunt anno Christi 450.

* *The Frith.*

ancipites bellorum euentus, contra duo illa propugnacula belli, Aurelium Ambrosium, qui purpuram hîc sibi assumpsit, & bellicosum Arturium, Britannos vberiori insulæ parte, auitísque sedibus exuunt. Quo tempore, vt vno verbo dicam, passi sunt miserrimi incolæ, quicquid aut victor auderet, vel victus timeret. Auxiliares enim copię indies è Germania confluxerunt, qui in defessos Britannos bellum subinde redintegrarent, SAXONES nimirùm, IVTÆ (sic enim legendũ non *Vitæ*) & ANGLI, qui proprijs his nominibus discreti erant, quamuis in commune Saxones vocarentur. Sed de his seorsim, & summatim agamus, vt videamus, si fieri possit, gentis cunabula nostræ.

SAXONVM, vt aliarum gentium, originem, & etymon non solùm monachi eruditæ antiquitatis ignari, verùm etiam recentiores limatuli iudicij homines commentitijs fabellis inuoluerunt, Alij à Saxone Negnonis filio, & Vandali fratre, alij à saxea natura, alij à Macedonij exceritus reliquijs, alij à cultellis, vnde rythmus est apud Engelhusium

Quippe breuis gladius apud illos Saxa *vocatur,*
Vnde sibi Saxo nomen traxisse putatur.

Crantzius autẽ à Cattis Germaniæ, & eruditus ille Capnio à Phrigibus deducit. Ex his quisque quod placeat, sequatur, Huiusmodi enim opinionum commenta non ego conuellam. Amplectar tamen illam Germanorum eruditissimorum, qui Saxones à Sacis præstantissimo Asiæ populo ortos, & sic dictos quasi Sacasones, i. Sacarum filij, & è Scythia, siue Sarmatia Asiatica, cum Getis, Sueuis, Dacis, & alijs paulatim se in Europam effudisse opinantur. Nec ratione caret hæc eorum opinio, quæ Saxones ex Asia deducit, in quo ortum, & multiplicatũ genus humanum. Nam præterquàm quòd Strabo scribit, *Sacas* illos, vt anteà Cimerij, longinquas inuasiones feciſſe, & Armeniæ partẽ de suo nomine *Sacacenam* dixisse: etiam Sassones, Sueuos, Massagetas, Dahos in illa Scythiæ parte collocat Ptolemæus, & obseruat Cisnerus,

Saxones à Sacis Asiæ.

Lib. 11. Melanctho. Cisnerus.

Ciſnerus, has gentes eandem propè in Europa conſeruaſſe vicinitatem, quæ ipſis olim inter ſe in Aſia fuerat.

Nec minùs probabile eſt, Saxones noſtros ab his vel Sacis, vel Saſſopibus Aſiæ veniſſe, quàm Germanos à Germanis Perſiæ, quorum meminit Herodotus, quod ipſi tamen ex linguæ affinitate quodammodo aſſeuerant. Nam Fader, Muder, Bzader, Tuchter, Band, & ſimilia, in Perſica lingua hodie reperîri, pro patre, matre, fratre, filia, vinculo, innuit ſingulari eruditione Ioſephus Scaliger. Cæterùm cùm Saxones primùm orbi innotuêrunt, in Cimbrica Cherſoneſo, quæ nunc Denmarke, agitarunt, vbi Ptolemæus illos ſtatuit, qui primus eorum mentionem fecit. Nec Saxones, vt habent nonnulli libri, ſed Axônes apud Lucanum veriùs legitur in illo verſu, *Michael Neander.*

Longíſque leues Axônes in armis.

Ex hac Cimbrica Cherſoneſo, Diocleſiani tempore, littora noſtra infeſta habuerunt, illíſq; propulſandis Carauſium noſtrum præfecerunt Romani. Poſteà Albim fluuium tranſuecti, partim in Sueuorum ſedes paulatim conceſſerunt, quæ nunc Saxoniæ Ducatus appellatur, partim in Friſiam & Batauiam Iuliani temporibus delati Salicam nationem à Francis profectam deturbârunt. Vnde Romanorum funeribus paſti, ſæpenumerò in Romanorum prouincias irruperunt, & hanc inſulam diu infeſtârunt, donec ipſe Hengiſtus aduenirent. Quem ex Batauia, ſiue Hollandia in Britanniam ſoluiſſe, & arcem illam Lugduni Batauorum, ſiue Leidæ conſtruxiſſe teſtantur Batauorum annales, & nobilis ille illuſtri ingenio, & doctrina Ianus Douſa, qui in Oda Lugdunenſi ſecunda, canit de Burgo, ſiue arce illa loquens, *Zoſimus.*

Quem circinato mœnium vt ambitu,
Sic arcuatis fornicibus nouum
Putatur Hengiſtus Britanno
Orbe redux poſuiſſe victor.

IVTÆ, quos à Gutis, Getis, ſiue Gothis dictos multi arbitrantur (Beatun enim in MS. codice legitur) *Iuta.*

superiorem Cymbricæ Chersonesi partē incoluisse certum est, quæ etiamnum Danis Iuitland dicitur.

Angli. Quas verò sedes *Angli* habuerunt, controuersum est, nec vna sunt omnes opinione. Plurimi in Westphalia ponunt, vbi Engern visitur, & *Sueui-Angli* à Tacito & Ptolemæo memorati consederunt. Alij in Pomerania, vbi Angloen oppidum floret. Sed quum hi in secretiora Germaniæ longiùs à mari porrigantur, alia nostrorum Anglorum sedes quærenda videtur, quàm vt inter Saxones, & Iutas quæreremus iussit Beda. *Angli*, inquit, *de illa patria, quæ Angulus dicitur, & ab eo tempore vsque manere deserta inter prouincias Iutarum & Saxonum perhibetur.* Cùm autem inter Iuitlandiam & Holsatiam antiquam Saxonum regionem, prouinciola sit in Daniæ regno, quę Angel hodiè dicitur, sub Flemsburg ciuitate, me tandem aduitam nostram sedem inuenisse, & inde Anglos in hanc insulam dimigrasse, affirmare ausim. Vtque veriùs affirmem, iam iussit vetusti scriptoris authoritas, quem Thomas Allen Oxonienſis plurimis & optimis artibus ornatissimus mihi suppeditauit. Inscribitur hic author *Patricius Consul Fabius Quæstor Ethelwerdus*. Adulfi Regis abnepos fuisse videtur, floruitque circa annum salutis 950. Verba autem eius hæc sunt: *Anglia vetus sita est inter Saxones & Giotos habens oppidum capitale, quod sermone Saxonico Sleswic, secundum verò Danos Haithby.* Quo in loco Saxones statuere Ptolemæus videtur, vt non falsò cecinerit ille medij temporis Poëta,

Lib. 1. ca. 15. Sic legit MS. nentiarum.

Angel in Dania Anglorum sedes.

Ethelwerdus author.

** Saxonia protulit Anglos,*
Hoc patet in lingua, niueóque colore. * * **

Horum Anglorum pars nonnulla in interiores Germaniæ tractus profecti Longobardis & Sueuis permixti in Italiam penetrarunt, & sui nominis vestigia in Engelheim Caroli Magni patria, *Ingolstadio*, Englburg, Englerute Germanię, & *Angleria* Italię reliquisse creduntur. Quæ autem nominis sit ratio pronunciare non ausim. Faceſſat Angulus filius Humbli, & Angela regina, quos nostræ gentis fuisse conditores, blaterant inepti. Nec ab

angulo

angulo nomen inditum arbitramur, quòd orbis sit angulus, vt veteri illo versu astruitur.

Angliaterra ferax, & fertilis angulus orbis,
Insula prædiues quæ toto vix eget orbe.

Nec Goropij coniectura fidem, sed potiùs risum meretur, qui *Anglos*, ab Angle, i. hamo piscatorio deducit, quòd, vt inquit ille, omnia sibi adhamarent, & fuerint, vt nos loquimur, Good Anglers, i. boni hamatores. Sed qui Engelberti, Engelhardi, & eiusmodi Germanicorũ nominum etymologiam videt, facilè etiam Anglorum notationem viderit. Hi sunt Germaniæ populi qui Britanniam occupârunt, quos vnam gentem fuisse, communíque nomine nunc *Anglos*, nunc *Saxones* vocatos ex Gilda, Beda, Bonifacio, & P. Diacono eruditissimus vir N. Cisnerus rectissimè collegit. *Saxones, Angli, & Iutæ gens vna.*

Hæc Saxonum, gens, vt habet Fabius ille Ethelwerdus, *in toto erat maritima à Rheno flumine vsque ad Doniam vrbem quæ nunc vulgò* Dan-marc *nuncupatur*. Quæ vrbs illa *Donia* fuerit, me latet, hinc tamen colligo omnes illos populos qui Iutiam, Sleswicum, Holsatiam, Episcopatum Bremensem, Comitatum Oldenburgensem, Frisiam vtramque, & maximam Hollandiæ partem insederunt, in Saxonum nomen eo tempore coaluisse. Frisones autem in Angliam vnà perueniisse author est Procopius libro 4. de Bello Gothico. Locum verò integrum cùm liber non extet, hîc proponere non grauabor, vti mihi descripsit è regia Bibliotheca Lutetiæ Fran. Pithæus, vir optimus & totius antiquitatis longe peritissimus,

Βρεττίων τὴν νῆσον ἔθνη τρία πολυανθρωπότατα ἔχουσι. βασιλεύς τε εἷς αὐτῶν ἑκάστῳ ἐφίστηκε, καὶ ὄνομα κεῖται τοῖς ἔθνεσι τούτοις, Ἄγγιλοι, καὶ φείσσοσσες, τε οἱ νῦν ὁμώνυμοι Βρεττίωνες, ποσείνη δὲ ἡ τῶν ἐθνῶν πολυανθρωπία φαίνεται οὖσα, ὥστε καὶ πάλιν ἔτος κατὰ πόλεις ἐνθένδε μεταναστέρμοι ξὺν γυναιξὶ, καὶ παισὶν εἰς φείγλιξ χώρους οἱ δὲ αὐτὰς ἐνοικίζουσιν ἐς γῆς τῆς ὀστέρας πάλαι ἐρημότερας δοκούσας εἶναι. καὶ ἀπ' αὐτῆς τὴν νῆσον φεγσποιεῖσθαι φασιν. ὥστε ἀμείλει ἐ πόλλῳ ὕστερον οἱ φείγλιοι βασιλεὺς ὠθεῖ πρεσβείᾳ τῶν οἱ ἱκετηρίαν τινὰς παρὰ βασιλέα Ἰουστινιανὸν ἐς Βυζάντιον στείλας ἄνδρας, αὐτοῖς ἐκ τῶν Ἀγγίλων ξυνέπεμψε, φιλοτιμούμενος ὡς καὶ ἡ νῆσος ἥδε ὑπὸ χεῖρας αὐτῷ ἔρχεται.

id est, vt crassiùs conuertam. *Britaniam insulam tres nume-*

merosissima gentes incolunt, quorum vnicuique suus rex imperat, nominantur hæ gentes Angili, Frisones, & qui eiusdem sunt cum insula cognominis Britones. Tanta verò hominum multitudo esse videtur, vt singulis annis inde magno numero cum vxoribus & liberis ad Francos emigrent, illi autem in eorum terram quæ maxime deserta videtur, excipiunt, vnde insulam sibi venditare ferunt: vtique non ita pridem, cùm Francorum Rex quosdam è suis Constantinopolim ad Iustinianũ legaret, Anglos etiam misit ambitiosiùs venditans, quasi hæc insula suo subesset imperio.

Saxonum mores.

Natio hæc omnis Saxonica erat bellicosissima *animi magnitudine, corporis viribus, laborum tolerantiâ, Germanorum fortissimi habiti*, vt inquit Zosimus, *Romanis maximè formidati, quia repentini*, vt habet Marcellinus, *virtute & agilitate terribiles*, vt inquit Diaconus. Homines staturâ procera, membrorum compositione, & lineamentorum conformatione conspicui. Vnde Witichindus Monachus de his Saxonibus. *Mirati sunt Franci præstantes corpore, & animo viros, & nouum habitum, arma quoq; & diffusa scapulas cæsarie, & supra omnia ingentem animi constantiam. Vestiti erant sagis, & armati longis lanceis, & subnixi stabant paruis scutis, & cultellos magnos ad renes habebant.* Primũ capillos ad cutem tondere nisi circa verticẽ, & lamina caput incingere, quod docet Sidonius de Saxone loquẽs.

Cuius verticis extimas per oras
Non contenta suos tenere morsus
Altat lamina marginem comarum.
Et sic crinibus ad cutem recisis,
Decrescit caput, additûrque vultus.

Deinde tamen capillos alere, & in scapulas diffundere soliti. Quòd ad vestimenta attinet, ex his P. Diaconi de Longobardis intelligas, *Vestimenta erant laxa, & maximè linea qualia Angli-saxones habere solent, ornata instítis latioribus vario colore contextis.*

Rei maritimę peritissimi erant, qui diu ita piraticam fecêrunt, vt assueti salo, solum timerent: & ita maritissima Britanniæ, & Galliæ vsq; ad Hispaniam afflixêrunt,

vt

vt dispositi fuerint per vtriusque regionis littora duces & milites ad eorum deprædationes coercendas, qui inde *Comites littoris Saxonici per Britanniam, & Galliam*, dicti fuerint. Illi nihilominùs sępissimè has oras vitilibus suis myoparonibus depręda ti sunt, quò spectant illi Sidonij Apollinaris versus. *Littora Saxonica.*

Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus
** Sperabat, cui pelle salum sulcare Britannum*
Ludus, & assuto glaucum mare findere lembo.

** i. Timebat.*

Quanta immanitate per hęc littora grassati sunt, audi, si placet, ipsum Sidoniũ. *Nuncius*, inquit, *cum quo dum tui obtentu aliquid sermocinãtèr extraximus, cõstanter asseuerauit nuper vos classicũ in classe cecinisse, atq; inter officia nunc nauta, modò militis, littoribus Oceani curuis inerrare contra Saxonum pandos myoparones, quorũ quot remiges videris, totidẽ te cernere putes archipiratas: ita simul omnes imperãt, parent, docent, discunt latrocinari, vt nunc etiã, vt quamplurimùm caueas, causa subsit maxima monẽdi. Hostis est omni hoste truculẽtior. Improuisus aggreditur, prouisus elabitur, spernit obiectos, sternit incautos; si sequatur intercipit, si fugiat, euadit. Ad hoc exercent illum naufragia, non terrent. Est eis quadam cum discriminibus pelagi non notitia sołũ, sed familiaritas. Namq; ipsa si qua tempestas est, hinc securos efficit occupãdos, hinc prospici vetat occupaturos. In medio fluctuum scopulorúmq; confragosorũ, spe superuentus lati periclitantur. Prætereà priusquam de continenti in patriam vela laxantes, hostico mordaces anchoras vado vellãt, mos est remeaturis, decimũ quemq; captorum per æquales, & cruciarias pœnas, plus ab hoc tristi, quod superstitioso ritu necare, subq; collectam turbã peritorum, mortis iniquitate sortis æquitatẽ dispergere, Talibus se ligant votis, victimis soluunt & per huiusmodi nõ tam sacrificia purgati, quã sacrilegia polluti, religiosum putant cædis infaustæ perpetratores de capite captiuo magis exigere tormẽta, quàm pretia.* Huc & illud ex antiquę historię apud Isidorũ fragmento referri possit. *Gens Saxonum Myoparonibus, non viribus nituntur, fugæ potiùs, quàm bello parati.* Ea verò animi fimitate erant (si fas sit ita vocare) vt sibi mortem potius inferre, & vitam proijcere, quàm ludibrio esse *Lib. 8. Epist. ad Namantium.*

maluerint. Vnde cùm Symmachus horum numerum in ſpectacula publica parauiſſet; eo die, quo in theatrum educi debuerant, faucibus fractis ſpem exhibendarum voluptatum præripuerunt. De quibus ille ipſe Symmachus, Lib. 2. Epiſtola 46. *Saxonum numerus morte contractus. Nam quando nõ prohibuiſſet priuata cuſtodia diſperatæ gentis impias manus, viginti & nouem fractas ſine laqueo fauces primus ludi gladiatorij dies viderit.*

Natio etiam omnium Saxonum admodum dedita ſuperſtitionibus, atque eam ob cauſam cum de rebus grauioribus conſulerent, præter aruſpicinam, equorum hinnitus tanquam præſagia inprimis obſeruabant, vnde fortaſſe ſit, quòd equum olim in inſignibus geſſerint Saxoniæ Duces. At cur Hengiſtus, & Horſa noſtri abequo nomen duxerint (vtriuſque enim nomen Saxonicè equum ſignificat) planè me latet, niſi in bellicæ virtutis omen, iuxta illud Maronis *Bello armantur equi, bella hæc armenta minantur*. Sortibus etiam ducendis multi erant, virgam enim fructiferæ arbori deciſam, in ſurculos amputabant, eoſque notis quibuſdam diſcretos ſuper candidam veſtem fortuitò ſpargebant. Mox ſi publica fuerit conſultatio, ſacerdos populi, ſi priuata, paterfamiliàs precatus Deos, cœlumque ſuſpiciens ter ſingulos tulit, ſublatos ſecundam impreſſam ante notam interpretabatur. Vt bellorum euentum explorarent, gentis, cui bellum indicerent, captiuum cum electo popularium ſuorum, patrijs quemque armis conmittere ſolebant, & ex victore, quę gens victoriam reportaret, coniectare.

Hæc Adamus Bremẽſis Saxonibus aſcribit, quæ Tacitus Suebis.

Dij Saxonũ. Deum Mercurium maximè coluerunt, quem **Woden** vocarunt, cui humanis hoſtijs litabant, & quartam hebdomadę feriam conſecrârunt, vnde **Wednesday** nobis hodie appellatur, vt ſextam Veneri, quam **Frea** dixerunt, vnde dies Veneris nobis **Friday** nominatur. **Eoſter** etiam Deam habuerunt, cui menſe Aprili ſacrificârunt, vnde Aprilem, inquit Beda in libro de temporibus, **Eoſter monath** vocarunt, & nos paſchatis feſtum etiamnùm **Eoſter** vocamus. Vnde Ethelwardus ille de ſuo tem-

Munſterus ex M.S. Lib.

tempore. *In tanta seductione oppressi sunt Aquilonares increduli, vt* Woden *sicut Dominum colãt in hodiernum diem Dani, Normandi, & Sueui,* & alibi, Woden *barbari vt Deum honorârunt, sacrificiumque obtulerunt pagani victoria caussa, siue virtutis.*

Sed hos errores fugauit tandem Christianę religionis veritas. Postquam enim in Britanniæ possessione pedem firmassent, in septem regna distribuerunt, Heptarchiámque constituerunt, in qua tamen qui plurimùm poterat, *Rex gentis Anglorum*, vt est apud Bedam, dicebatur, vt Monarchiam in ipsa Heptarchia semper fuisse videatur. Deinde verò vbi primùm Christi nomen annuntiatum est, adeò flagranti studio se Christo consecrârunt, vt incredibilem diligentiam sacris ædibus extruendis, rebus diuinis peragẽdis, & Christi nomine propagando adhibuerint, Regésque nonnulli sua sceptra monasticæ vitæ postposuerint. Ad meliores etiam artes iustaurandas animum adiunxerunt, & diuini verbi, necnon & literarum semina per Germaniam opera Winefridi, Willebrodi, & aliorum proseminârunt, quod Germanus Poeta his versibus docet.

Monarchiæ semper in Anglorum heptarchia. Lib. 2. cap. 5.

Hæc tamen Arctois laus est æterna Britannis
Quod post Pannonicis vastatum incursibus orbem,
Illa bonas artes, & Graia munera linguæ,
Stellarumq; vias, & magni sidera cæli
Obseruans, iterum turbatis intulit oris.
Quin se rellgio, multum debere Britannis
Seruata, & latè circum dispersa fatetur.
Quis nomen Winfride tuum, quis munera nescit?
Te duce, Germanis pietas se vera, fideſq;
Insinuans, cæpit ritus abolere profanos.
Quid non Alcuino facunda Lutetia debes?
Instaurare bonas tibi qui feliciter artes,
Barbariemq; procul solus depellere cæpit.
Quid? tibi diuinumq; Bedam, doctissimus olim
Tam varias vnus bene qui cognouerat artes
Debemus.

Nec

Anglo-Saxonũ in Germaniam remigratio.

Nec minus arma, quàm literas, & religionem in Germaniam intulerunt, & quod mireris Saxonibus illis qui Ducatum Saxonię incolunt, originem dediſſe his verbis Eginhardus nos docuit. *Saxonum gens, ſicut tradit antiquitas, ab Anglis Britanniæ incolis egreſſa, per Oceanum nauigans Germaniæ littoribus, ſtudio & neceſſitate quærendarum ſedium, appulſa eſt in loco qui vocatur Haduloha. Eo tempore, quo Thiedericus Rex Francorum, contra Hirminfridum Ducem Thuringorum genervm ſuum dimicans, terram eorum crudeliter vaſtauit ferro & igne. Et quum iam duobus præliis ancipiti pugna, incertaq; victoria miſerabili cade ſuorum decertaſſent, Theodericus ſpe vincendi fruſtratus, miſit Legatos ad Saxones, quorum Dux erat Hadugato, & vt audiuit cauſſam aduentus eorum, pollicitis pro victoria cohabitandi ſedibus, conduxit in adiutorium. Quibus ſecum quaſi iam pro libertate & patria fortiter dimicantibus, ſuperauit aduerſarios, vaſtatiſq; indigenis, & ad internecionem penè deletis, terram eorum iuxta pollicitationem ſuam, victoribus delegauit. Qui eam ſorte diuidentes, cùm multi ex eis in bello cecidiſſent, & pro raritate eorum, tota ab eis occupari nõ potuit, partem illius, maximè eam quæ reſpicit orientem, coloni tradebant, ſingulis pro ſua ſorte, ſub tributo exercendam. Cætera verò loca ipſi poſſederunt. A meridie quidem Francos habentes, & partẽ Thuringorũ, quos præcedens hoſtilis turbo non contigit, alueoq; fluminis Vnſtrote dirimuntur; A ſeptentrione verò Normãnos gẽtes ferociſſimas; ab ortu ſolis Obotritos; ab occaſu Friſas à quibus ſine intermiſſione, vel fœdere, vel cõcertatione neceſſaria finiũ ſuorũ ſpacia tuebãtur.* Sed ad noſtros iam reuertamur.

Diù florẽtiſſima res erat Saxonica ſub illa Heptarchia, donec regna illa inteſtinis bellis colliſa, in Occiduorum Saxonum poteſtatem tandem conceſſerint. Egbertus enim Occiduorum Saxonum rex quatuor ex his regna victoria complexus, cùm reliqua etiam duo ſpe deuoraſſet, vt quę in vnius imperium deueniſſent, in vnum item nomẽ coirent, & ſuę gentis memoriã conſeruaret, Heptarchiam, quã occuparunt Saxones, promulgato edicto Engleland vocari iuſſit, i. Anglorũ terra. Vnde Latinè ANGLIA dicta, ab Anglis facta appellatione, qui ex tribus his

Britannia Anglia dicta circa annum ſalutis 810.

his populis erant numerosissimi. Illi enim Northumbriã & Merciam amplissimas regiones, cum Orientali Anglia occupârunt, quum Iutarũ progenies solũmodò Cantiũ & Vectam insulam, & Saxones Saxoniam Orientalem, Australẽ, & Occidẽtalem tenuerint; exiguam sanè portionẽ, si ad amplas illas Anglorũ regiones conferatur. Anteà obliterato ferè Britãnię nomine, hęc insula *Trãsmarina Saxonia*, à Bonifacio Episcopo Mogũtinẽsi dicebatur, & quodlibet in ea regnũ suo seorsim nomine gaudebat. *In epistola ad Zachariam P P.*

Iam cùm Anglia diceretur, ad summum res Saxonum peruenerat, & ideò, vt circulus est mortalium, ad exitum properabat. *Dani* etenim complures annos littora nostra continuò infestantes, miserrimè hanc regionem dilaniare cœperunt.

DANI.

QVæ horum Danorum fuerit origo, ne Danis quidem ipsis satis constat, DANVM enim illum Gigantem Humbli filium & Goropium qui à Gallo gallinaceo deducit ex antiquitatis scholâ ipsa veritas iampridem explosit. Andreas Velleius Danus vir literatissimus à Dahis Scythię populo, & nomen à *Marc* quæ non limitem sed regionem significet, repetit, Ethelwerdus noster à *Donia* vrbe nomen factum credidit. A Dausionibus autem siue Dancionibus quos in Scandia statuit Ptolemæus, ortos fuisse, & inde in desertas Anglorum sedes, in Cimbricam scilicet Chersonessum se exoneraſſe ego semper existimaui. Nec ante Iustiniani tempora, circa annum salutis 570. eorum nomen orbi innotuit, tunc enim Galliam vastare cœperant. Sed de his audi Dudonem de S. Quintino, authorem satis vetustum è I. Stowæi studiosissimi vrbis Londinensis Antiquarij bibliotheca, quæ mihi semper patuit. *Dani è Scanza*, i. Scandia, *velut examen apum è canistro, & gladius è vagina, diuersitate multimoda, consuetudine barbarica prosiluerunt, cùm petulanti luxu* *Daci sæpè à nostris scriptoribus falsò vocantur.*

luxu exardescentes soboles innumeras genera uissent. Qui post-quàm adoleuerunt, de rerum possessionibus contra patres, auósq; aut sæpiùs inter se ferociter obiurgati, exuberantes, & terram quam incolunt habitare non sufficientes: collecta sorte multitudine pubescentium, veterrimo ritu, in externa regna extrudun-tur nationum, vt adquirant sibi præliando regna, quibus viuere possint. Caterùm in expletione suarum expulsionum atque exercituum sacrificabant olim venerantes * THVR *dominum suum, cui non aliquid pecudum, atq; pecorum, sed sanguinem mactabant hominum. Holocaustorum omnium putantes pretiosissimum, eò quòd sacerdote sortilego prædestinante, iuga boum vna vice diriter icebantur in capite, collisóq; vnicuiq; singulari ictu sorte electo, cerebro sternebatur in tellurem, perquirebatúrq; leuorsum fibra cordis scilicet vena, cuius exhausto sanguine ex more, sua, suorum capita linentes, librant celeriter nauium carbasa ventis, deósq; tali negotio putantes placare, velociter nauium insurgunt remis.*

* *Hinc dies Jouis nobis fortasse* Thursday *dictus.*

Danica vastatio.

Circa Ecberti illius tempora, anno Christi 800. nostra littora primùm infestârunt, posteà mare cœlo miscentes, multos annos per Angliam grassati, vrbibus excisis, templis succensis, & agris vastatis, omnia barbara immanitâte egêrunt, rapuérunt, vertêrunt. Merciorum, & Orientalium Anglorum regibus peremptis, eorum regna cum magna Northumbriæ parte occupârunt. Tributumq; Dangelt dictum misello populo ad horum latrocinia reprimẽda impositũ, quod, vt cuiusmodi fuerat intelligas, hęc paucula legas velim è legibus nostris antiquis descripta. *Danigeldi redditio propter pyratas primitùs statuta est. Patriam enim infestantes, vastationi eius pro posse suo insistebant. Ad eorum quidem insolentiam reprimendam statutum est Danigeldum annuatim reddi, scilicet* 12. *denarios ex vnaquáq; hida totius patriæ, ad conducendos eos qui piratarum irruptioni resistendo obuiarent. De hoc quoq; Danegeldo libera & quieta erat omnis ecclesia, & etiam omnis terra quæ in proprio dominio ecclesiæ erat, vbicúnq; iacebat, nihil prorsus in tali redditione persoluens, quia magis in ecclesiæ confidebant orationibus, quàm in armorum defensionibus.*

* *Dangelt.*

Verùm

Verùm cùm Alfredum Occidentalium Saxonum regem iam aggrederentur, ille nunc cedendo, nunc insistendo, victricibus armis non solùm à suis repulit, sed etiam, Danico Merciorum regulo interfecto, è Mercia ferè tota expulit, filiúsq; eius Edwardus Senior patris victorias persequutus Orientalem Angliam profligatis Danis sibi subiecit, vti Adelstanus eius filius nothus pleno ad victorias gradu, multa Danorum cæde Northumbriam debellauit, Danísq; tanto terrore institit, vt vel è regno excesserint, vel se dediderint. Horum Principum virtute è calamitatum gurgite emersit Anglia, annósq; quinquaginta à sanguinolento illo bello conquieuit. Cùm autem Etheldredus vir languido animo regnaret, Dani eius ignauia freti classicum denuò cecinerunt, regionémq; populati, Anglos magna quotannis pecunia pacem redimere coëgerunt, adeóq; insolenter se gesserunt, vt Angli coniuratione inita, vna nocte Danos omnes per Angliam ad vnum occiderint, rati hac sanguinis effusione se Danicum incendium restincturos, quod tamen in magis exitialem flammam exarsit. Sueno enim rex Danorum hac suorũ cæde irritatus numeroso exercitu Angliam inuasit, immanitérq; efferato animo grassatus Ethelredum fugauit, totúmq; regnum sibi subdidit, filióq; Canuto reliquit, qui sæuis asperísq; bellis varia fortuna cum Ethelredo reduce, & filio eius Edmundo, cognomine *Ferreum latus* conflictatus, duos filios successores habuit, Haraldum scilicet nothum, & Canutum Audacem, quibus mortuis, Danorum iugo excusso, ad Anglos denuò recidit imperium. Edwardus enim cognomento *Confessor*, ex Anglorum stirpe oriundus regiam recuperâuit dignitatẽ. Iam Anglia respirare cæpit, sed protinùs, vt inquit ille, mores rebus cessere secundis, Sacerdotes erant inertes, somni pleni & imperiti, populus luxu solutiori, otio torpescebat, disciplina intermortua iacebat, innumeris vitijs Respub. quasi ægra intabescebat, superbia autẽ, cuius pedissequa exitium, maximè inualescebat. Erant enim tunc temporis Angli,

1012

Dani 200. annos Angliam afflixerunt, regnarunt annos plus minus 20.

Edwardus Confessor.

Angli, vt scribit Guil. Malmesburiensis, *vestibus ad medium genu expediti, crines tonsi, barbas rasi, armillis aureis brachijs onerati, picturatis stigmatibus cutem picturati, Clerici literatura tumultuaria contenti, vix sacramentorum verba balbutiebant, &c.* Et vt de illo tempore loquitur Geruasius Dorobernensis, *Sic ad mala perpetranda festinatur, vt nescire crimina, crimen esse videatur*, quæ omnia planissimè excidium præcinuerunt.

NORMANNI.

EDwardo Confessore sine prole post viginti quatuor annos defuncto, Haraldus Godwini filius domus regiæ Maior, regnum occupauit, quẽ vt exturbarent, hinc Tosto frater, illinc Normanni omnem mouêrunt lapidem. Verùm cùm ille Tostonem fratrem, & Haraldum regem Norwegiæ, quem socium sibi Tosto adiunxerat, iusto prælio, non incruenta victoria propè Stamford brig in Eboracensi agro peremisset: ecce vix nouem interiectis diebus, GVILIELMVS nothus (cognomento *Bastardus,*) Normanniæ Dux, Edwardi modò defuncti promissis, adoptione, & affinitate fretus, magno conscripto exercitu, in Anglia inter Australes Saxones appulit. In quem signa statim conuertit Haraldus, lassato licèt milite, rebúsq; superiori bello omninò accisis. Ad Hastings concurritur, vbi Haraldus in medium prælium se inferens, acriter dimicans cecidit, magno Anglorum numero interfecto, difficile est ad fidem summas exacto numero concipere. GVILIELMVS victor protinùs infesto agmine per Wallenfordiam Londinum petit, admissúsq; Rex inauguratur, vtpote cui, vt ipse ait, *Regnum Dei prouidentia destinatum, & beneficio successionis Domini, & cognati glorioſi Regis Edwardi concessum*, & pauculis interpositis lineis, subiungit, *Benignissimus Rex*

Normanni. 1066

Charta Guil. Conquestoris.

Regem Edwardum illum in Regnum Anglia adoptiuum hæredem instituisse. Quanquam si historiæ S. Stephani Cadomensis credere libet, extremum spiritum in hæc verba emisit. *Diadema regale quod nullus antecessorum meorum gessit, adeptus sum, quod diuina solummodo gratia, non ius contulit hæreditarium.* Et paulò post. *Neminem Anglici regni constituo hæredem, sed æterno conditori, cuius sum, & in cuius manu sunt omnia, illud commendo. Non enim tantum decus hæreditario iure possedi, sed diro inflictu, & multa effusione sanguinis humani periuro regi Haraldo abstuli, & interfectis, vel fugatis fautoribus eius dominatui meo subegi.* Historia Monasterij S. Stephani Cadomi in Normannia.

Sed quid ego hanc maximã & recentissimam Britannici imperij conuersionem tam paucis percurro? en tibi si non pigeat legere quæ ego minus accuratè, minúsque fortasse cogitatè, ad historię tamen fidẽ tum scripsi, cùm imprudens res nostras Latinis literis illustrare cogitarẽ.

Edwardo Confessore iam sine sobole defuncto, ancipiti cura de nouo rege substituendo proceres populúsque distrahebantur. Edgarus cognomento Ætheling, *Edmundi* Ferrei Lateris *è filio abnepos solus è virili Saxonicorum regum stirpe supererat, cui iure hæreditario regnum debebatur. Verùm cùm ille ætate minori videretur, quàm vt reipublica gerenda par esset, & ingenium peregrinis moribus immiscuisset, vtique in Pannonia ex Agatha filia Henrici III. Imperatoris natus qui terrarum situ disiunctior erat, quàm vt adolescentem auxilio aut consilio iuuaret, Anglis minus erat gratus, quibus nihil antiquius erat quam regem sibi è suo quasi corpore creari: Haraldum igitur Godwini filium belli pacísq; & artibus & gloria florentem plerique omnes respexerunt. Quanquam enim ille vna tantùm imagine nobilis erat, & pater proditione, & rapinis æternam ignominiæ infamiam subierat, benigno tamen alloquio, comitate, liberalitate, & militari virtute maximam à populo iniuit gratiam. Nec enim alter erat in quo plus fuit audaciæ ad pericula compescenda, aut plus consilij inter ipsa pericula. Virtúsq; eius & fortuna in Wallico bello quod iampridem fœlicissimè confecerat ita emicuit, vt planè omnibus Imperatorijs artibus instructissimus, & ad imperium Anglicum instaurandum natus videretur. Da-*

nos

„ nos etiam qui solummodo huic regioni terrori erant, illi aquiores
„ fore sperabatur, quòd è Gytha Swenonis Regis Danici sorore na-
„ tus erat. Si qua alia vis siue externa siue domestica adoriretur,
„ ciuium beneuolentia & nobilium cognatione & affinitate satis
„ munitus videbatur. Sororem Morcari & Edwini fratrum qui
„ longè potentissimi erant in vxorem habuit, & Edricus Syluati-
„ cus vir animo excelso & authoritate summa arctissimo propin-
„ quitatis vinculo erat coniunctus. Per commodè etiam accidit, vt
„ eodem tempore Sueno Danus Suecico bello implicaretur, &
„ Guilielmo Normanno malè cum Philippo Francorum rege con-
„ ueniret, Guilielmo enim illi regnum conceptis verbis, si sine pro-
„ le obiret, promiserat Edwardus Confessor dum in Normania ex-
„ ularet, & ad illud promissum præstandum se sacramenti religio-
„ ne quasi sponsor obligauit Haraldus (cùm captiuus in Norman-
„ nia detineretur) addita etiam hac conditione vt Normanni fi-
„ liam in matrimonium haberet. Vnde consultissimum plurimi
„ videbatur Normanno regnum deferre, tum vt fidem liberando
„ bellum quod imminere prospiciebant, & exitium quod semper
„ periurij pœna auerteretur, tum Normanniam Angliæ adiun-
„ gendo regnum sub tanto principe firmaretur, & respublica plu-
„ rimùm augeretur. Cæterùm Haraldus omnes omnium delibe-
„ rationes incidit, qui nihil sibi cunctandum ratus eo ipso die quo
„ Edwardus sepulturæ traditus, imperium præter plurimorum ex-
„ pectationem arripuit, & diadema sine inaugurationis cæremonijs
„ ipse sibi imposuit. Quo facto Ecclesiasticam hominum nationem
„ quasi religionis violator plus nimiò irritauit. Ille autem non ig-
„ narus quàm difficile sit principi nouo imperium sine pietatis &
„ virtutis opinione tueri vt offensam illam obliteraret, & sceptrum
„ confirmaret ad rem Ecclesiasticam promouendam, & monaste-
„ ria ornanda nihil non fecit. Edgarum Ætheling, quem Oxonij
„ Comitem creauerat, reliquósq; nobiles omni beneuolentia com-
„ plexus est, populum magna tributorum parte subleuauit: vim
„ magnam pecuniarum in tenues effudit, denique alloquendi co-
„ mitate, audiendi lenitate, decernendi æqualitate charitatem vi-
„ nà cum authoritate comparauit sibi singularem. Vbi primùm
„ hæc certis nuntijs accepisset Guilielmus Normannus, Edwardi
„ mortem grauissimè dolere præ se tulit, cùm interim animo dis-

cruci-

cruciaretur, & Angliam quam iam spe deuorauerat, è faucibus sibi fuisse præreptam: Protinùs igitur ex suorum consilio legatos ad Haraldum mittit, qui promissorum & sponsionis admonerent, simúlque regnum repeterent. Ille re deliberata respondet, Quod ad Edwardi promissa pertinet Anglicum imperium promissis deferri non posse, nec se eius promissis teneri cùm electione non iure hereditario regnum sibi obuenerit. Quod ad suam sponsionem, ab homine capto vi, dolo, & perpetui carceris metu in Reipub. Anglicæ damnum & ordinum præiudicium extortam, & proinde irritam esse, quam nec præstare si poterat debuisset, nec si vellet potuisset, cùm rege nesciente & populo non adsentiente facta fuisset. Illud verò admodum iniquum videbatur postulare, vt Normanno peregrinæ stirpis principi regno cederet: quod tanto omnium ordinum consensu suscepisset. Hoc responsum parum aquis auribus accepit Normannus, Haraldúmque latebras periurio quærere existimauit: alios igitur protinùs eadem de causa legauit, qui commonefacerent qua iurisiurandi religione obstrictus teneretur, & periuros exitium apud Deum, & dedecus inter homines manere. Verùm quum iam Guilielmi filia Haraldo in pactis desponsa, quæ quasi firmamentum suæ sponsionis erat, fato erepta fuisset, minori cum humanitate tractati sunt, nec aliud quàm anteà responsum tulerunt. Ad bellum apertum iam omnia spectare cœperant. Haraldus classem instruit, milites conscribit, præsidia per littora locis opportunis disponit, & ad vim Normannicam propulsandam, quæ vsui videntur omnia parat. Prima tamen belli tempestas à Tostone germano Haraldi fratre præter omnium opinionem exorta est. Ille, vir animo elato & effero magna cum authoritate aliquandiu Nordanhumbris præfuit, verùm cum crudelitate in inferiores, superbia in principem, & odio in fratres grassaretur, ab Edwardo Confessore proscriptus in Galliam secessit, iámq; authore Balwino Flandriæ Comite, & suasore Guilielmo Normanno, vt probabile videtur (Tosto enim & Guilielmus duas Baldwini Flandrensis filias in matrimonio habuerunt) fratrem quem diu capitali odio, nunc aperto bello exercere incipit, è Flandria sexaginta pyraticarum nauium classe soluit, Vectam insulam populatur, Cantij oram maritimam infestat, sed regiæ classis aduẽtu territus, sublatis velis, ad remo-

„ tiores Anglia partes delatus in Lincolnienſi agro terram preda-
„ bundus conſcendit, vbi ab Edwino & Morcaro prælio exceptus
„ & fugatus Scotiam petijt, vt inde bellum redintegraret. Dupli-
„ ci iam belli expectatione hinc è Scotia, inde è Normannia omni-
„ um animi ſuſpenſi erant, eóque magis quòd in Feſto Paſchatis
„ Cometes triſti admodum ſpecie ſeptem plùs minùs diebus efful-
„ ſit, qui anxias hominum mentes (vt turbulento ſit tempore)
„ ad infauſtas præſenſiones conuertit. Haraldus verò intentis o-
„ culis omnes regni partes intuebatur, auſtrale littus præſidijs fir-
„ mabat. A Scotia & Toſtone minùs ſibi timuit cùm Mil-Co-
„ lumbus Rex Scotorum inteſtinis malis conflictaretur. Guili-
„ elmus interim multa animo de Anglia agitat, rem cum ducibus
„ ſubinde communicat, quos alacres & geſtiente ſpe plenos vidit:
„ pecuniæ autem in tantum bellum conflandæ ratio difficilior vi-
„ debatur. Namcùm in publico ordinum Normanniæ conuentu
„ de pecuniario ſubſidio proponeretur, reſponſum eſt opes ſuperiori
„ contra Gallos bello ita acciſas fuiſſe, vt ſi nouum ingrueret bel-
„ lum, vix ſua defendere potuerint, ſua potiùs tuenda quàm alie-
„ na inuadenda, bellum illud etſi iuſtum minùs tamen neceſſa-
„ rium & inprimis periculoſum videri, præterea Normannos
„ neutiquam teneri peregrè in militiam proficiſci. Nec vllaratio-
„ one ad pecuniam conficiendam adduci potuerunt. Quanquam
„ Guilielmus Fitzosbert vir ſumma apud Ducem & populum
„ gratia omni ratione obnixè id ageret, & vt alios pertraheret,
„ quadraginta naues ſuis impenſis in hoc bellum promitteret.
„ Dux quod publico conuentu non poterat, alia ratione aggredi-
„ tur: opulentiſſimum quemque ſeorſim ad ſe acerſit, blandè al-
„ loquitur, vt aliquantulum in hoc bellum conferant petit, illi
„ quaſi iam certamen eſſet iuuandi principis prolixè promittunt,
„ promiſſisque ſtatim in tabulas relatis, vis pecuniæ omnium opi-
„ nione maior citò coacta fuit. His rebus confectis opem & au-
„ xilium à vicinis principibus Andium ſcilicet, Pictonum, Ce-
„ nomanorum & Bononiæ Comitibus petit, quibus latifundia in
„ Anglia promittit. Philippum etiam Gallorum Regem adit, illiq;
„ modò opem ferret pro Anglia fidelitatis iuſurandum vt bene-
„ ficiarium præſtiturum ſpondet. Verùm cùm minimè è re Gallo-
„ rum videretur, vt vicinus Normannus qui iam minùs Gallo

obaudiret,

obaudiret, Angliæ accessione adaugeretur (vicinorum enim potentia principibus semper suspectior) tantùm aberat vt opem deferret, vt etiam ab inuadenda Anglia deterreret. At ille nullo modo ab incepto abduci poterat, sed multò erat iam alacrior, & erectior Alexandri Pontificis Romani authoritate munitus (ille enim iam primùm in principes authoritatem sibi vsurpare incepit) qui causa probata, sacratum vexillum in victoriæ & regni omen miserat. Copias igitur quas potuit maximas collegit, & classem numerosam ad S. Valerici oppidulum (quod est ad Somæ fluminis ostium) cogit, vbi diutiùs hæsit, ventum secundum expectans, quem vt eliceret, S. Valericum loci præsidem votis fatigauit & donarijs onerauit. Haraldus qui iamdiu eius aduentum cum suis frustrà præstolatus erat, exercitum dissoluere, classem subducere, & littus relinquere constituit, tùm rei frumentariæ inopia coactus, tùm quòd Flandriæ Comes ad illum scripserat, Guilielmum nihil hoc anno moturum: cui facilè credidit, quia anni tempore nauigationem præclusam existimaret, quòd Æquinoctium iam suberat. Dum hæc animo agitat, noui ex improuiso belli necessitate exercitum reuocare adactus est. Haraldus enim cognomento Durus & Harfager Rex Norwegiæ (qui pyraticam per Septentrionales Britanniæ partes exercuerat, & Orcadas insulas iam subegerat) à Tostone in spem regni Anglici euocatus Tinam flumen cum quingentis plus minùs mioparonibus intrat, vbi suam etiam classem adiunxit Tosto, cùm hîc aliquandiu agros populati essent: sublatis anchoris, Eboracensis agri littus legentes in Humbrum delati omni belli rabie circunquaq; grassari cæperunt. Ad quos reprimendos Edwinus & Morcarus Comites tumultuariam militum manum educunt, verùm illi Norwegorum impetum non tulerunt, sed effusa fuga plurimi vnà cum Comitibus sibi consulerunt, plures autem in Ousam flumen ruentes fluctibus sunt hausti. Norwegi tum obsidionem vrbi Eboraco inferre parant quam statim deditione, obsidibus vtrinque datis, recipiunt. Paucis interpositis diebus Haraldus noster omnibus vndique contractis copijs Eboracum contendit, & inde in Norwegos mouet, qui castris positis loco tutissimo consederant, à tergo enim Oceano, à sinistra Humbro æstuario, in quo eorum classis constitit,

„ à dextra verò, & à fronte Deruentione flumine quodammodo
„ muniti. In eos tamen Haraldus animosè inuehitur, primùm ad
„ pontẽ acriter decertatur, in quo Norwegum quendam aliquan-
„ diu vniuersum Anglorum exercitum sustinuisse fertur, donec
„ sagitta transfixus caderet. deinde aqua virtute fortunaq; in ipsis
„ castris aliquandiu pugnatur. Norwegi tamen demũ dissipati &
„ in medio Haraldus ipse Norwegorum Rex, & Tosto cùm maxi-
„ ma exercitus parte interfecti. Victori Haraldo præda admodum
„ opima obuenit, vis auri & argẽti magna, classisq; illa numerosa,
„ præter viginti nauiculas quas Paulo Orcadũ Comiti, & Olauo
„ Haraldi interfecti filio ad saucios auehendos concessit, iureiu-
„ rando priùs dato ipsos nihil in Angliam iam inde molituros. Hac
„ victoria Haraldo animum erexit, iamq; se terrori Normannis
„ fore existimauit, cùm suis odio esse cæperit, quòd prædam milii
„ non distribuerit. Ille tamen in Republica ordinanda quæ miserè
„ in hoc tractu conuulsa iacuit, totus erat. Intereà verò Guiliel-
„ mus Normannus idoneam nactus tempestatem, sub finem Sep-
„ tembris naues soluit & leni vento prouectus omnibus nauibus ad
„ Peuensey in Sussexia accessit, nudoq; potitus iam littore vt spẽ
„ fugæ suis præcideret, nauibus ignẽ iniecit, munimentoq; ibi posi-
„ to quod suis receptui esset, ad Hastings progreditur vbi etiã al-
„ terũ excitauit propugnaculum præsidiumq; imposuit. Causas belli
„ iam diuulgat, scilicet vt vlciscereturmortẽ Alfredi cognati sui
„ quem vnà cum plurimis Normannis Godwinus Haraldi pater
„ sustulit, vt persequeretur iniurias Haraldi qui cùm Robertum
„ Archiepiscopum Cantuariensem in exilium eiecerat, tùm reg-
„ num Angliæ sibi delatum conculeata sacramenti religione oc-
„ cuparat; suos autem ne hostiliter Anglis depopulationem in-
„ inferrent edicto vetuit. Celeriter hæc fama ad Haraldum
„ perferuntur qui omnibus consilijs anteuertendum ratus, vt
„ primo quoque tempore Normanum exciperet, dimittit quaqua-
„ versus nuncios, suos obtestatur vt in fide maneant, omnes vndi-
„ que copias contrahit, magnisque itineribus Londinum properat
„ vbi illum legatus à Guilielmo adit, qui cùm regnum pluribus xe-
„ peteret, parum abfuit quin Haraldus præcipiti ira percitus le-
„ gato vim intulerit. Difficile enim erat superbiã & spem bonam
„ victori detrahere. Protinùs suos ad Guilielmum legat qui inso-

lentiùs

lentiùs comminarentur niſi quàm primùm in Normanniam ſe " reciperet. Hos tamen facili reſponſo magnaque humanitate ille " demiſit. Delectum interim Londini Haraldus habet, reſq; ſuas " ſuperiori contra Norwegos prælio admodum attenuatas compe- " rit, exercitum tamen magnum ex nobilibus & alijs quos patriæ " charitas ad commune periculum propulſandum euocârat conflauit. Iam in Sutſexiam, matre nequicquam remorante, ducit, & " animo non infracto vix ſeptem mill. paſſ. à Normanno caſtris in " planitie poſitis conſedit. Quo etiam ſtatim exercitum ſuum ad- " mouit Normannus. Primùm exploratores vtrinq; ſubmiſſi, qui " ab Anglis erant, omnia ſiue veri ignorantia, ſiue mentiendi li- " bidine, Normanorum multitudinem, apparatum & diſciplinam " ſupra fidem extulerunt, adeò vt Gythus Haraldi frater mi- " nor natu bellicis operibus clarus de rerum ſumma non vno præ- " lio decertandum ratus, regem admonuerit, dubios eſſe Martis " euentus, victorias ſapiùs eſſe à fortuna quàm virtute, cunctati- " onem maturam maximam eſſe diſciplinæ militaris partem: ſi " modò fidem de regno Guilielmo dediſſet vt ipſum ſubduceret ad- " monuit, vtique nullis copijs contra conſcientiam muniri poſſe, " Deum de violata fide panas expetiturum, nec quicquam ma- " gis terrori Normannis fore, quàm ſi nouum conſcriberet exer- " citum quo nouis denuò prælijs exciperentur, ad hæc pro ſe ſpon- " det ſi eius prælij fortunam ſibi committeret, nec boni fratris, nec " fortis ducis officio defuturum, vtpote qui bona mentis conſcien- " tia fretus aut faciliùs hoſtes profligaret, aut fœliciùs patriæ vi- " tam profunderet. Non æquis auribus Rex hæc accepit quæ cum " ſuo dedecore coniuncta videbantur, vt enim belli euentum æquo " animo, ita timiditatis contumeliam nullo modo perferre potuit. " Normannorum itaque laudes obtriuit, nec è ſua dignitate aut " priſtina virtute exiſtimauit, cùm iam quaſi ad vltimum peri- " culi peruenisſet, inſtar meticuloſi pedem referre, æternamque " ignominiæ labem ſubire. Ita fortuna quos ſubuertere inſtitu- " it, conſilij expertes primùm reddit. Dum hæc aguntur Guiliel- " mus vt pio affectu reipublicæ Chriſtianæ ſit proſpectum & à " ſanguine Chriſtiano temperatum, monachum inter nuncium " mittit, qui Haraldo conditionem propoſuit vel regno prorſus ce- " deret, vel ſub Normanno clientelari iure ſe iam inde regnare "

„ agnoſceret, vel ſingulari certamine cum Guil. decertaret, ſaltẽ,
„ vt Pontificis Rom. iudicio de Anglico imperioſe ſiſteret. Ille autẽ
„ quaſi ſui impotens nullam conditionem amplexus ad diuinum
„ tribunal vniuerſam cauſa diſceptationem reiecit, & poſtero die
„ qui 2. Id. Octob. erat pugnandi copiã ſe facturũ, reſpondit, quem
„ credulo errore ſibi fauſtũ fore perſuaſerat eò quòd natalis eſſet.
„ Inſequentem noctem Angli ſolutiori luxu, commeſſationibus, &
„ vociferationibus, Normãni autem ſuſceptis pro exercitus ſalu-
„ te, & victoria votis, produxêrunt. Prima luce acies vtrinq; in-
„ ſtruunt, Haraldus in primo agmine Cantianos (quibus veteri in-
„ ſtituto exercitus frons debetur) cum bipennibus conſtituit, alte-
„ ro agmine ipſe cum fratre, mediterraneis Anglis, & Londinen-
„ ſibus conſtitit. Primam Normannorũ aciem ducebant Rogerus
„ Montegomericus, & Guil Fitzosberne, ea conſtabat ex equi-
„ tibus Andegauenſib. Perticenſib. Cenomannis, Britonibus, quo-
„ rũ plurimi Fergento Britoni militabant. Mediam quæ è Pictoni-
„ bus: Germaniſq; conſtabat Galfredus Martell, & ſtipendarius
„ Germanus regebant. Extremũ, agmen dux ipſe claudebat, cum
„ robore Normannorũ, & ſuæ nobilitatis flore. Sagittariorum ve-
„ rò cohortes vbiq; erant immiſtæ. Normanni non incondite ſub-
„ lato clamore, bellicum canentes agmina mouêrunt, primúmq; ſa-
„ gittarũ grandinẽ vndiq; emittunt, quod genus pugnæ vt Anglis
„ nouum, ita omninò terribile erat, adeò enim denſè recidebant, vt
„ in medijs copijs hoſtẽ habere viderentur. Deinde in primũ An-
„ glorum agmen præcipiti impetu incurſant, hi autem qui locum
„ quem ceperant corporibus tegere, potiùs quàm cedere obſirmato
„ animo deſtinarant, omnes connixi fortiter hoſtẽ magnâ cum cla-
„ de auerterunt, illi autẽ dennò irruunt, horrẽdóq; ſtrepitu vtrinq;
„ acies impellitur. Iam collato pede quaſi vir viro congrederetur,
„ acriter aliquandiu pugnatũ eſt, Angli autem conferti, & quaſi
„ cohærentes impetum ſuſtinent, adeò vt multis vulneribus accep-
„ tis iam regreſſuri eſſent, niſi Guil. non ducis magis, quàm militis
„ munere fungens ſua authoritate inhibuiſſet, hæret itaq; pugna,
„ & equites Normannici quàm concitatiſſimè immittuntur, &
„ ſupernè vi ſagittarum Angli quaſi obruuntur, agmen tamen non
„ perrumpitur. Haraldus enim intrepidi ducis munia obiens ſuis
„ vbiq; præſtò erat, nec minùs parte alia Guil. qui cùm vno, & al-

tero

tero equo suffosso, verâ virtute vincere non potuit, ad artẽ se con-
uertit, suis imperat vt receptui canant, & gradũ, seruatis tamẽ
ordinibus, referant. Angli iam, terga dedisse rati, & victoriã pre
manibus esse, ordines laxant suos, incompositiq; hostibus instant,
quasi certa iam, & explorata victoria, cũ illi reductis ex impro-
uiso agminibus, ex integro signa inferũt, & palantes Anglos ad-
orti, & circumfusi stragem maximam edunt. plurimi inter fugæ,
pugnæq; consilium oppressi, plures autem aditiorem locum occu-
pantes, cõglobati, & mutua adhortatione firmati præsentibus ni-
mis diu restiterunt, quasi locũ laudabili morti elegissent, donec
Haraldus sagitta caput transuerberatus, vnà cum Githo fratre
ceciderit, tũ Edwinus Morcarusq;, & pauculi, qui cadi superfue-
rãt fuga elapsi cesserũt Deo, cesserũt tẽpori, cùm ab horâ diei 7.
ad crepusculũ vsq; continenter pugnatum esset. Desiderati sunt
hoc prælio Normannorũ plùs minùs 6000, Anglorũ verò longè
plures. Guil. victor omnibus latitijs exultans supplicatione decre-
ta honorem Deo Opt. Max. habuit, positoq; inter medias stra-
ges tẽtorio, noctẽ traduxit. Postero die cùm suos inhumasset, An-
glisq; idem permisisset, ipse Hastingas regressus est, vt de perse-
quenda victoria consiliũ iniret & lassatũ militẽ tantisper refice-
ret. Quamprimum autẽ huius cladis fama nuntijs trepidis Lon-
dinum, & in alias Angliæ vrbes perlata esset, vniuersa regio per-
culsa, & quasi prostrata est. Githa regis mater lamentis muliebriter, ita se dedidit, vt nullam admitteret consolationem, insi-
misq; precibus filiorum cadauera à victore obtinuit, quæ sepultu-
ræ in monasterio Walthamiæ tradidit. Edwinus Algitham soro-
rem reginam in remotiores regni partes mittit, Regni tamen
proceres, populum ne animum desponderent, admonent, consili-
aq; de repub. conferunt. Archiepiscopus Eboracensis, ciues Lon-
dinenses, & Classiarij (quos Boteserles vocarunt) Eadgarum
in regẽ consecrandũ, bellumq; cum Guil. redintegrandum cen-
serunt, Edwinus, & Morcarus de regno sibi occupando clandesti-
na consilia struxerunt, Episcopis verò, & præsulibus, & alijs qui
Romani Anathematis fulmine perterriti erunt, optimum vide-
batur deditionem facere, & non efferatum victoris animum
ancipiti Marte proritare, nec Deo reluctandum, qui iam
Angliam peccatis ita exigentibus, quasi in manus Normanno

„ tradiderat. Gulielmus interim Haſtingas præſidio firmans infe-
„ ſto agmine Londinum petere conſtituit, verùm vt latius ſui ter-
„ rorem inferret, & à tergo omnia ſecura redderet, partitis copijs
„ per Cantij partem, Suthſexiam, Suthreiam, Suthantonenſem
„ agrum, & Bercherienſem peruagatur, vicos, & ædificia incen-
„ dit, prædaſq; agit, ad Walingfordiam, Tamiſim tranſmittit, &
„ terrore omnia complet. Proceres tamen in incerto habuerunt,
„ quidnam conſilij caperent, nec adduci poterant, vt poſitis ſimulta-
„ tibus, communi animo, Reipub. proſpicerent. Vt enim Eccleſiaſti-
„ cis ab execrationibus, & cenſuris Pontificis Romani (quibus ille
„ iam & in animos hominum, & in regna tyrannidem exercebat)
„ abſoluerentur, cum res iam non acciſa, ſed planè perdita eſſent, in
„ ſententia ita de deditione perſtiterunt, vt multi ſaluti conſulen-
„ tes ſe ex vrbe ſubduxerint. Alfredus verò Archiepiſcopus
„ Eboracenſis, Wolſtanus Epiſcopus Wigornienſis, præſuleſque alij
„ vnà cum Eadgaro Edtheling, Edwino, Morcaro, victori Norma-
„ no apud Berkhamſted occurrunt, obſidibuſque datis in fidem,
„ & deditionem ſe permittunt. Ille autem protinùs Londinum
„ aduolat, magna latitia, & feſtis acclamationibus exceptus Rex
„ ſalutatur, ad inaugurationis apparatum, quam in natalem Chriſti
„ indixerat, omnia parat, & ad regnum conſtituendum totus animo
„ & cogitatione inſtat.

„ Iam confecta erat Saxonici in Britannia imperij periodus,
„ quæ ſexcentis ſeptem annis definita erat, & conuerſio in An-
„ gliæ regno facta eſt inſignis, quam alij in magiſtratuum ſordes,
„ & præſulum ſuperſtitioſam ignauiam, alij in Cometem illum, &
„ vim ſyderum, alij in Deum qui regna iudicijs occultis, ſed
„ nunquam iniuſtis diſtribuit, reiecerunt. Alij autem qui in pro-
„ pinquiores cauſas inſpexerunt, prudentiam in Edwardo Re-
„ ge deſiderarunt, quòd dum ſpecioſo religioſæ caſtitatis prætextu
„ ſuſcipiendæ prolis curam abijceret, regnum ambitioſiſſimis ho-
„ minibus dilacerandum obijceret.

Quàm inſolens & crudelis hæc fuerit victoria, ſcriptores Monachi pleno ore intonant, nec dubitandum, quin in hâc victoriâ, vt aliâs, alacris exultarit improbitas. Victor Gulielmus in victoriæ quaſi trophæum, antiquatis maximam partem Anglorum legibus, Nor-

manniz

manniæ consuetudines induxit, causſáſque Gallicè disceptari iussit: exclusis hæreditate auitâ Anglis, agros & prædia militibus suis assignauit, ita tamen vt dominium directum sibi reseruaret, obsequiúmque clientelari iure sibi & successoribus deuinciret, id est, vt omnes in *Feudo*, siue fide tenerent, & nulli præter Regem essent viri Domini, sed potiùs fiduciarij Domini, & possessores. Quod vbi fecisset, nihil prius habuit, quàm Danici belli tempestatem, quæ impendit, auertere, & sibi quietem vel pecunia redimere, qua in re vsus est Adalberti Hamburgensis Archiepiscopi opera. Scribit enim Adam Bremensis. *Inter Suen, & Bastardum perpetua contentio de Anglia fuit, licèt noster Pontifex muneribus Guilielmi persuasus, inter reges pacem firmare voluerit.* Quæ etiam firmata videatur, iam inde enim Anglia nihil sibi à Danis metuit. Iamque ille ad imperium tuendum, & Rempub. optimis legibus temperandam se totum contulit. Scribit enim Geruasius Tilburiensis. *Cùm insignis subactor Angliæ Rex Wilhelmus vlteriores insulæ fines suo subiugasset imperio, & rebellium mentes terribilium perdomuisset exemplis, Ne libera de cætero daretur erroris facultas, decreuit subiectum sibi populum iuri scripto, legibúsque subijcere. Propositis igitur legibus Anglicanis, secundum triparitam earum distinctionem hoc est, Merchenlage, Denelage, Westsexenlage, quasdam reprobanit, quasdam autem approbans transmarinas Neustriæ leges, quæ ad regni pacem tuendam efficacissima videbantur, adiecit.* Deinde, vt author est qui eo tempore floruit, Ingulphus, *Hominium sibi facere, & contra omnes homines fidelitatem iurare omnem Angliæ incolam imperauit, totam terram descripsit, nec erat Hyda in tota Anglia, quin valorem eius, & possessorem sciuit, nec lacus, nec locus aliquis, quin in regis rotulo extitit descriptus, ac eius redditus ac prouentus, ipsa possessio, & eius possessor regia notitia manifestatus, iuxta taxatorum fidem qui electi de qualibet patria territorium proprium describebant. Iste Rotulus vocatus est Rotulus Wintoniæ, & ab Anglis pro sua generalitate, quòd omnia tenementa totius terræ integrè continuit* Domes-

day

Domesday Booke.

DAY, *cognominatur*. Huius Libri libentiùs meminerim, quòd eius subinde memoria vsurpanda sit, quemque *Librum Guil. Librum Censualem*, *Angliæ Notitiam*, *Angliæ commentarios Censuales*, *Acta publica & Angliæ lustrum* nominare placet.

Normanni vnde appellati.

Hinc regnum Normannorum in Angliâ initium habuit, qui à Septentrionali plaga sic dicti, nam *Nordmanni* nihil aliud significat quàm *viri septentrionales*, (commisti enim erant ex Noruegorum, Sueonum, & Danorum fortissimis, vt habet Helmoldus,) Caroli magni temporibus per Frisiam, Belgicam, Angliam, Hiberniam, & Galliam atrociter piraticam exercuerunt. Demum iuxta Sequanæ ostium consedêrunt, regionem, à suo nomine Normanniam denominârunt, quæ prius *Neustria* corruptè dicta erat, quòd pars fuerat Westrasię, sic enim mediæ ætatis scriptores dixerunt quod Germani Weſtenrisch. i. Occidentale regnum vocitârunt, comprehenditque quicquid inter Ligerim & Sequanam ad Oceanum interiacet. Porrò hi Normanni Carolum Simplicem Francorum regem eò adegerunt, vt Rollonem eorum principem Normanniæ Ducem declararet, filiam elocaret, & in dotem Normanniam confirmaret.

* *Neustria.*

* Non indignum erit quanquam sit ridiculum, hîc subiungere quod de alio Normannorum nomine legitur in veteri manuscripto codice monasterij Andegauensis. *Carolus stultus dedit Normanniam Rolloni cum filia sua Gisla, hic non est dignatus pedem Caroli osculari, cúmq; Comites illum admonerent vt pedem regis in acceptione tanti beneficij oscularetur, lingua Anglica respondet (Ne se Bi god) quòd interpretatur, Non per Deum. Rex verò & sui illum deridentes, & sermonem eius corruptè referentes, illum vocauerunt* Bigod, *vnde Normanni adhuc vocantur* Bigodhi.

Quantùm verò virtute bellica præstiterint Normanni, alij dixerint, satis mihi sit dixisse, quòd inter bellicosissimas gentes positi, non obsequijs, sed armis semper tuti fuerint, & nobilissima regna in Anglia & Sicilia constituerint. Tancredi enim Normanni posteri, profligatis

è

è Scilia Saracenis, non paucos annos regnũ tenuerunt, & in terra Sancta res maximas magna cum laude gesserunt. Vnde Rogerus Houedenus, *Audax Francia Normãnorum militiam experta delituit, ferox Anglia captiua succubuit, diues Apulia sortita resloruit, Hierosolyma famosa, & insignis Antiochia se vtráq; supposuit.* Iam inde Anglia non minùs belli gloria, quàm humanitatis cultu inter florentissimas orbis Christiani gentes imprimis floruit. Maculam verò quam Chalcondilas nostræ genti de vxoribns communibus asperfit, ipsa veritas eluit, & effluentem Græculi vanitatem comprimit. Nec enim, vti inquit eruditissimus & optimus mihi amicus Ortelius in hac ipsa re, semper vera sunt, quæ à quolibet de quibusuis narrantur. Hi sunt qui Britanniam insedêrunr populi, è quibus supersunt Britanni, Saxones siue Angli, Normannique permisti, & ad Septentriones Scoti, vnde duo in Insula regna, ANGLIA nimirum & SCOTIA. *Chalcondilas*

De Flandris qui ante quadringentos annos huc demigrârunt, & sedes in Wallia regum permissu acceperunt, nihil attinet nunc dicere, alibi dicemus. Sed hanc rem cum Seneca concludamus. *Est itáque manifestum, nihil eodem loco mansisse quo genitum est. Assiduus humani generis discursus est. Quotidiè aliquid in tàm magno orbe mutatur. Noua vrbium fundamenta iaciuntur. Noua gentium nomina, extinctis nominibus prioribus, aut in accessionem validioris conuersis, oriuntur.* *De consolatione ad Albinum.*

BRITANNIÆ DIVISIO.

AD Britanniæ diuisionem iam accingamur. Diuiduntur regiones à Geographis, vel φυσικῶς secundum naturam fluminum, & montium, vel ἐθνικῶς secundum gentium habitationes, vel ποικιλῶς, & πολιτικῶς, id est, variè, & politicè, iuxta principum voluntates, & iuris- *Quomodo regiones diuiduntur.*

iurisdictiones. Quum autem de primo & secundo huius diuisionis genere sparsim per librum tractabitur, tertia illa politica huius loci propria videtur: quæ tanta tamen superiorum temporum iniquitate circumfusa est caligine, vt multò facilius sit in hac re falsa conuincere, quàm vera inuenire.

Historici nostri antiquissimam Britanniæ diuisionem fuisse contendunt, qua in *Loegriam*, *Cambriam*, & *Albaniam* partitur, id est, vt explicatiùs dicam, in Angliam, Walliam, & Scotiam. Sed hanc recentiorem esse crediderim, tùm quòd triplex sit, à tribus enim populis, Anglis, Cambris, & Scotis, qui postremò Insulam inter se diuiserunt, enata videtur, tùm quòd eiusmodi partitio nusquam in classicis authoribus appareat ante nostrum Galfredum Monumethensem. Fabula enim, vt Critici nostri existimant, constare non poterat, nisi ille è Bruto tres filios Locrinum, Cambrum, & Albanactum progenuisset, eò quod hîc totidem cùm ille vixerit, florerent gentes: vt anteà Brutum creasset, eò quòd hæc insula Britannia diceretur. Nec dubitant quin plures ille liberos è Bruto procreasset, si plures diuersæ gentes eo tempore in Britannia extitissent.

Britannia. *Magna Parua.* Vetustissima diuisio, quam ego nouerim, apud Ptolemæum magnæ Constructionis lib. 2. extat, vbi insulam vniuersam in *Britanniam Magnam*, & *Paruam* diuidit. *Magnam* vocat hanc citeriorem ad Meridiem, *Paruam* verò vlteriorem illam ad Septentriones: cuius incolę in MAIATAS & CALEDONIOS distincti erant, id est, in campestres, & montanos, vt nunc Scoti in Yechtlandmen, & Lawlandmen. Cùm autem vlteriorem illam plagam neglexerint Romani, *quia*, vt inquit Appianus, *illis vtilis esse non poterat*; termino non procul ab Edenburgo posito, citeriorem partem in Prouinciam iam redactam primùm duplicem fecerunt, INFERIOREM scilicet & SVPERIOREM, vt ex Dione colligitur. Angliæ enim partem citeriorem cum Wallia SVPERIOREM, vlteriorem & Septentrionalem INFERIOREM vocat. Quod

Dio.

Britannia inferior & superior. Lib. 55.

ipsa

ipsæ Legionum sedes apud Dionem comprobant. *Legionem secundam Augustam*, quæ ad Caerleon in Walliâ, & *Victricem vicesimam*, quæ ad Chester, siue Deuæ egit, in Britannia Superiori locat, *Legionem* autem *Sextam Victricem*, quæ Eboraci egit, in Britannia Inferiori meruisse scribit. Hanc diuisionem à Seuero Imp. factam fuisse existimarem, quòd Herodianus prodat, illum, deuicto Albino, qui Britannico exercitui præerat & imperium occupârat, Britanniæ rebus ordinatis, totius Insulæ administrationem bifariàm diuisisse. *Isca, Caerleon ar Vsk.*

Posteà in tres partes Britanniæ prouinciam descripserunt Romani, vt ex Sexto Rufo videre est, videlicet in MAXIMAM CÆSARIENSEM, BRITANNIAM PRIMAM, & BRITANNIAM SECVNDAM: Quas ex Episcopis, & diocæsibus antiquis forsitan deprehendi. Lucius P R. apud Gratianum innuit ecclesiasticas Christianorum ditiones Romanorum magistratuum ditiones imitatas esse, illísq; in vrbibus Archiepiscopos consedisse, quibus olim præsides Romani. Cùm autem tres Archiepiscopos olim habuerit Britannia. Londinensem scilicet, Eboracensem, & vrbis Legionum: prouinciam quam nunc vocant Cantuariensem (eò in Londinensis sedes translata erat) Britanniam PRIMAM constituisse: Walliam quæ episcopo vrbis Legionum paruit BRITANNIAM fuisse SECVNDAM: Prouinciam verò Eboracensem, quæ tum ad limitem pertinuit, fuisse MAXIMAM CÆSARIENSEM existimo. *Britannia triplex.* *Dist. 80.*

Subsequens ætas, cùm Imperij Romani formula indies immutaretur, Britanniam quinque-partitam fecit, BRITANNIAM nimirum PRIMAM, SECVNDAM, MAXIMAM CÆSARIENSEM, VALENTIAM, & FLAVIAM CÆSARIENSEM. VALENTIA pars septentrionalis fuisse videtur Maximæ Cæsariensis, quam à Pictis & Scotis occupatam Theodosius Valentis Imp. Dux recuperauit, & *Valentiam* in eius honorem nominauit, quod his verbis planiùs ostendit Marcellinus. *Recuperatam prouinciam, quæ in ditionem concesserat hostium, ita reddiderat statui pristino:* *Britannia quinque partita.* *Lib. xxvij.*

ſtino: vt eodem referente, & rectorem haberet legitimum, & Valentia deinde vocaretur arbitrio principis. Huius Theodoſij filium, (qui Auguſtus creatus, Flauius Theodoſius dictus fuit, & plurima in imperio immutauit,) Flauiam addidiſſe conijcere licebit, quòd ante huius Flauij tempora, Britannia Flauia nuſquam legatur. Vt igitur ſummatim rem expediam. BRITANNIA PRIMA dicta fuit omnis regio Auſtralis, quæ hinc mare Britannicum, illinc Tamiſim & Sabrinianum fretum interiacet. BRITANNIA SECVNDA, quæ nunc Wallia, FLAVIA CÆSARIENSIS, à Tamiſi ad Humbrum porrecta fuit, MAXIMA CÆSARIENSIS ab Humbro ad Tinam, fl. ſiue Vallum Seueri; VALENTIA à Tina ad foſſam, iuxta Edenburgum, quam Scoti **Grameſdike** vocant, vbi Romani imperij limes vltimus.

Britannia prima.
Britannia ſecunda.
Flauia Cæſarienſis.
Maxima Cæſarienſis.
Valentia.

Non poſſum hîc non requirere quorundam eruditiſſimorum prudentiam, qui in hunc numerum Scotiam referunt, quam alij Maximam Cæſarienſem, alij Britanniam Secundam fuiſſe volunt. Quaſi verò Romani illam partem cœli quodammodo rigori damnatam non neglexerint, & hîc tantùm prouincias illas enumerârint, quas per Conſulares & Præſides adminiſtrârunt. Maxima enim Cæſarienſis, & Valentia à Conſularibus, reliquæ tres Britannia, Prima, Secunda, & Flauia à Præſidibus adminiſtrabantur.

Si quis me roget, quam huius partitionis meæ rationem habeam, & finium malè regundorum inſimulet: quid me in hanc ſententiam pellexerit, paucis accipiat. Cum obſeruârim Romanos eas Prouincias, ſemper *Primas* vocaſſe, quæ Romæ fuerant proximiores, vt *Germania Prima, Belgica Prima, Lugdunenſis Prima, Aquitania Prima, Pannonia Prima*, quæ omnes Romæ propiores erant, quàm quæ *Secundæ* nominantur, & has *Primas* ab elegantioribus *Superiores*, *Secundas*, Inferiores dictas fuiſſe: Auſtralem noſtræ inſulæ partem Romæque propiorem *Britanniam Primam* fuiſſe ſtatui. Eadem ratione cùm *Secunda prouincia*, quas vocant, à Roma diſiunctio-

disiunctiores essent, Walliam *Britanniam Secundam* putaui. Cùm etiam inclinante imperio, illas prouincias solummodò *Consulares* magistratus habuisse notauerim, quæ hostibus obiacebant, vt videre est apud librum Notitiarum, non solùm in Galliâ, sed etiam in Africâ; & apud nos *Valentia*, cum *Maxima Cæsariensi* in eo libro *Consulares* censeantur: eas Scotis & Pictis proximas expositásque in illis, quos dixi, locis iudicaui. *Flaviam* autem *Cæsariensem* hîc omnibus intermediam fuisse, & in Angliæ meditullio non possum non coniectare, & eò confidentiùs, quod idem mecum sentit antiquus ille scriptor Giraldus Cambrensis. Hæ fuêrunt sub Romanis Britanniæ diuisiones.

Posteà, barbaris vndique incursantibus, & ciuili bello inter Britannos indies ingraueścente, sanguine, & succo exhausta aliquandiu iacuit, sine vllo imperij simulachro. Demùm verò ea pars, quæ ad Arctos vergit, in duo regna *Scotorum* scilicet & *Pictorum* concessit, & Pentarchia Romanorum in hac citeriori parte, facta fuit *Heptarchia* Saxonum. Prouinciam enim Romanorum vniuersam, præter Walliam, quam Britannorum reliquiæ occupârunt, in septem regna descripsêrunt, *Cantium* scilicet, *Suthsexiam*, *East-angliam*, *Westsexiam*, *Northumbriam*, *Eastsexiam*, & *Merciam*. Quas regiones hæc regna complexa fuerint libet tabella, potiùs quàm verborum congerie, ob oculos hîc proponere. *Saxonum Heptarchia.*

1	2
CANTII regnum continebat.	SVSSEXIÆ, siue Australium Sax. regnum
Cantium.	*Suthsexiam.*
	Suthreiam.

EAST-

3

EASTANGLIÆ, siue Orientalium Anglorum regnum continebat

Norfolciam.
Suthfolciam.
Cantabrigiam, cum Insula Elye.

4

WESTSEXIÆ, siue Occiduorum Saxonum continebat

Cornwalliam.
Deuoniam.
Dorsetiam.
Somersetiam.
Wiltoniam.
Suthanptoniam.
Bercheriam.

5

NORTHVMBRIÆ regnum continebat

Lancastriam.
Eboracam.
Dunelmiam.
Cumbriam.
Westmariam.
Northumbriam, & regiones Scotiæ vsque ad Edenburgi fretum.

6

ESTSEXIÆ, siue Orientalium Saxonum regnum continebat

Essexiam.
Midlesexiam.
Partémque *Hertfordiæ.*

7

MERCIÆ regnum continebat

Glocestriam.
Herefordiam.
Wigorniam
Warwicum.
Leicestriam.
Rotelandiam.
Northantoniam.
Lincolniam.
Huntingdoniam.
Bedfordiam.
Buchinghamiam.
Oxenfordiam.
Staffordiam.
Salopiam.
Nottinghamiam.
Cestriam.
Partémque *Hertfordiæ* alteram.

Anglia in Comitatus diuisa.

NEC dum tamen, florente Heptarchia, Anglia ita in Comitatus diuisa (sic enim vulgò vocant) sed posteà, cùm solus Aluredus rerum potiretur, vt enim Germani maiores nostri, teste Tacito, iura per pagos, vicósq; reddebant, & Conteni ex plebe comites ad rem administrandam adiungebantur; sic ille (vt Ignul-

phi

phi Croulandensis verbis vtar) *primus Angliam in Comitatus diuisit, quòd indigenæ rapinas committebant, exempla, & colore Danorum: Comitatus porrò in Centurias,* id est, Hundreds, *& Decimas,* id est, Tithings, *distribui fecit, præcepitque vt omnis indigena, in aliqua esset Centuria, & Decima. Præfectos etiam Prouinciarum, qui antea Vicedomini vocabantur, in duo officia diuisit, videlicet, Iudices, nunc Iusticiarios, & Vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent. Horum cura, & industria tanta pax breui per totam prouinciam efloruit; vt si viator quantamcunque summam pecuniæ in campis, vel publicis compitis, vesperi demisisset, manè vel post mensem rediens integram, & intactam videret.* Quod fusiùs tibi explicabit Malmesburiensis historicus. *Qua occasione,* inquit, *barbarorum, etiam indigenæ in rapinas anhelauêrunt, adeò vt nulli tutus commeatus esset, sine armorum præsidijs, Centurias, quas* Hundreds *dicunt, & Decimas, quas* Tithings *vocant, instituit Aluredus, vt omnis Anglus legaliter duntaxat viuens, haberet & Centuriam, & Decimam. Quòd si quis delicti alicuius insimularetur, statim ex Centuria, & Decima exhiberet, qui eum vadarentur, qui verò istiusmodi vadem non reperiret, seueritatem legum horreret. Si quis verò reus ante vadationem, vel post transfugeret, omnes ex Centuria & Decima, regis mulctam incurrerent. Hoc commento pacem infudit Prouinciæ, vt per publicos aggeres, vbi semitæ per quadriuium finduntur, armillas aureas iuberet suspendi, qui viantium auiditatem riderent, dùm non esset, qui eas abriperet.* Centuria,

Cæterùm hæ Centuriæ in nonnullis regni partibus Wappentaches nominantur; causam si quæris ex Edwardi Confessoris legibus dicam. *Cum quis accipiebat præfecturam Wapentachij, die statuto in loco vbi consueuerant congregari, omnes maiores natu contra eum conueniebant, & descendente eo de equo suo, omnes assurgebant ei. Ipse verò erecta lancea sua ab omnibus secundum morem fœdus accipiebat: Omnes enim quotquot venissent cum lanceis suis ipsius hastam tangebant, & ita se confirmabant per contactum armorum, pace palam concessa. Anglice enim arma vocantur* pæpun, *&* Taccan *confirmare, quasi armorum confirmatio, vel vt magis ex-* Wappentacks, Tithings, & Lathes.

pressè

preſsè ſecundum linguam Anglicam dicamus Wapentac, *armorum tactus eſt*. pepun *enim arma ſonat*, tac *tactus eſt*. *Erant etiam & aliæ poteſtates ſuper Wapentachia quas vocabant* ðnihingaſ, *quod erat tertia pars prouincie*. *Qui verò ſuper eas dominabantur, vocabantur* ðnihingeneſ r, *ad hos deferebantur cauſæ quæ non poterant definiri in Wapentachijs*. *Sícque quod Angli vocabant Hundredam, iſti Wapentachium, Et quod Anglicè vocabant tres vel quatuor Hundredas, iſti vocabant* ðnihinge. *In quibuſdam verò prouincijs Anglicè vocabantur* Leþ *quod iſti dicunt Trihing, quod autem in* þnihinge *definiri non poterat, ferebatur in Scyram*.

Shyres.

Hos Comitatus (quos vel *Conuentus*, vel *Pagos* propriè, & Latinè voces) nos peculiari vocabulo Shyres appellamus, à Scýne Saxonica dictione, quæ partiri, & diuidere ſignificat: primáque diuiſione tantùm xxxii. numerabantur, anno enim à Chriſto nato 1016. Ethelredo regnante, non plures fuiſſe Malmesburienſis refert. Sic enim in Ethelredi illius vita ſcribit. *Dani hoc tempore, cùm numerantur in Anglia pagi* xxxii, *ſedecem inuaſerunt*. Eáque tempeſtate pro legum varietate hi Comitatus diuiſi erant, Leges enim Angliæ in triplici erant differentia,

Angliæ diuiſio pro ratione legum.

Occiduorum ſcilicet Saxonum quam *Weſtſaxenlage*, Danorum quam *Denelage*, & Merciorum quã *Merchenlage* dixerunt. Ad Occiduorum Saxonum legem ſpectarunt nouem Comitatus, vz. Cantium, Suſſexia, Suthria, Bercheria, Suthantonia, Wintonia, Somerſettia, Dorſettia,

Liber MS. Sancti Edmundi.

& Deuonia. Ad Danorum legem quindecim pertinuerunt Comitatus, vz. Eboracenſis, Derbia, Nottinghamia, Leiceſtria, Lincolnia, Northantonia, Bedfordia, Buckinghamia, Hertfordia, Eſſexia, Midleſexia, Nortfolcia, Soutfolcia, Cantabrigia, Huntingdonia. Reliqui octo Merciorum legẽ ſequebantur, hi erant Gloceſtria, Vigornia, Herefordia, Warewicus, Oxenfordia, Ceſtria, Salopia, & Staffordia. Cùm autem huius regni cenſum egerit Guilielmus primus, xxxvi. Comitatus, vt habet Polychronicon, numerabantur. Acta tamen publica, in

Domeſday Booke.

quæ

quæ censum ille retulit, duntaxat xxxiiii. percensent, Dunelmia, enim Lancastria, Northumbria, Westmorlandia, & Cumbria non eo numero habebantur, quòd hæ tres tunc temporis paruerint Scotis, vt quidam volunt, & alteræ illæ vel pensitationibus fuerint immunes, vel sub Eboracensi agro comprehensæ. Verùm posteà in numerum additæ xxxix. Comitatuum numerum compleuêrunt, quem hodiè habemus. Quibus xiii. pluresin Wallia adiunxit Henricus viii. qui primus eam regionem in Comitatus distribuit.

In his Comitatibus, difficilioribus temporibus, *Præfectus regius*, quem **Lieutenant** vocant, ne quid detrimenti Respub. caperet, constituitur. Singulis verò annis, nobilis aliquis ex incolis præficitur, quem *Vicecomitem*, quasi vicarium Comitis, & nostra lingua **Shiriffe**. i. Comitatus præpositum vocamus, qui etiam Comitatus vel prouinciæ Quæstor rectè dici potest. Eius enim est publicas pecunias Prouinciæ suæ conquirere, mulctas irrogatas, vel pignoribus ablatis, colligere, & ærario inferre. Iudicibus præstò adesse, & eorum mandata exequi. Duodecim viros cogere, qui in caussis de facto cognoscunt, & ad Iudices referunt, (Iudices enim apud nos iuris solùm, non facti sunt Iudices) condemnatos ad supplicium ducere, & in minoribus litibus cognoscere. In maioribus autem ius dicunt Iustitiarij, quos olim *Itinerantes*, nunc *Iustitiarios ad Assisas* vocant, qui quotannis hos Comitatus bis obeunt, vt de caussis cognoscant, & de incarceratis sententiam ferant. Henricus ii. hos itinerantes instituit, vel potiùs restituit. *Ille*, vt inquit Matthæus Parisiensis, *consilio filij suo, & episcoporum constituit Iustitiarios per sex partes regni, in qualibet parte tres, qui iurarent, quòd cuilibet ius suum conseruarent illæsum.*

Shiriffe of the shire.

Iustitiarij Itinerantes.

Quòd ad Ecclesiasticam iurisdictionem attinet. Cùm Romani Pontifices Ecclesias singulas singulis presbyteris assignâssent, & parochias eis diuisissent, Honorius Archiepiscopus Cantuariensis circa annum à salute reparata 636. Angliam primus in Parochias, vt legitur

Episcopi.

Anglia in Parochias diuisa.

in historia Cantuariensi, distribuere cœpit.

Duas autem nunc habet Anglia prouincias, Archiepiscopos item duos, Cantuariensem nimirùm, totius Angliæ Primatem, & Metropolitanum: & Eboracencem. Quibus subsunt xxv. Episcopi: Cantuariensi xxii. Eboracensi tres reliqui. Qui verò sunt hi Episcopatus, cum Comitatibus, siue Dioceſibus, quas nunc obtinẽt, optimus ille & reuerendissimus pater Matthæus Parkerus Archiepiscopus Cantuariensis, antiquitatis, & optimarum literarum patronus summè studiosus, his suis verbis ostendit.

IN PROVINCIA CANTVARIENSI.

Cantuariensis, inquit, *cum Roffensi, ipsum Cantium comitatum continet. Londinensis quæ Essexiam, Middlesexiam, partemque Hertfordensis Comitatus. Ciceſtrensis Southsexiam. Wintoniensis Southamtonensem, Surriam, & Vectam Insulam, Saliſburiensis Wilcheriam, & Bercheriam. Exoniensis Deuoniam, & Cornubiam. Bathoniensis, & Wellensis simul iunctæ Somerſetum. Gloceſtrensis Gloceſtrensem. Wigornienſis Wigornienſem, & partem Warwicensis. Herefordensis Herefordensem, & partem Salopiensis. Couentrensis, & Lichfeildensis vnà copulatæ, Staffordensem, Derbiensem, & reliquam partem Warwicensis, nec non Salopiensis partem eam, quæ ad Repillum fluuium ſpectat. Tum Lincolniensem omnium maximum sex terminant Comitatus, Lincolniensis, Leiceſtrensis, Huntingdona, Bedfordiensis, Buckinghamiensis, & reliqua pars Hertfordiensis: Eliensem Cantabrigia ipsaque Elie insula: Nordouicensem Norfolcia, atque Suffolcia: Oxfordiensem Oxfordiensis, Petroburgensem, Northamptona, & Rutelandia: Briſtoliensémque Dorceſtria. Quibus* xviii. *in Anglia Diocæſibus, addendæ sunt Walliæ, siue Cambriæ Diocæſes, quæ & Archiepiscopatu proprio priuatæ, & numero extenuatæ sunt, septem vix in quatuor abeuntibus, quæ sunt Meneuensis, quæ ad Fanum S. Da-*

uidis

uidis ſedet, Landauenſis, Banchorenſis, & Aſſaphenſis, ſiue Elwenſis.

IN PROVINCIA EBORACENSI.

EBoracenſis ipſe comprehendit agrum Eboracenſem, & Nottinghamienſem: Ceſtria Ceſtriam Comitatum, Richmondiam, & Lancaſtriam, partémque Flint, & Denbygh, in Wallia Comitatuum cõtinet: Dunelmenſis autem ipſum Dunelmenſem, atq; Northumbriam: Cariolenſis Cumbriam, Weſtmoriámque comitatus cingit.

ORDINES ANGLIÆ.

QVod ad Reipublicæ noſtræ diuiſionem attinet, conſtat ex Rege, ſiue Monarcha, Nobilibus, Ciuibus, Ingenuis, quos Yeomen vocamus, & opificibus.

REX, quem Saxonico verbo maiores noſtri Cyninge, nos contractiùs Kinge appellamus, ſupremam poteſtatem, & merum imperium apud nos habet; nec in imperij clientela eſt, nec inueſtituram ab alio quouis accipit, nec præter Deum, ſuperiorem agnoſcit. Nobiles verò noſtri diuiduntur in Maiores, & Minores. Nobiles Maiores vocamus Duces, Marchiones, Comites, & Barones, qui vel hæreditario iure his titulis gaudent, vel ijſdem virtutis ergô à Rege exornantur. Rex.

DVX primus eſt poſt Principem (quod nomen ſoli Regis filio natu maximo apud nos cõuenit) dignitatis titulus. Saxonico ſeculo plurimi erant hoc titulo conſpicui, quos ab exercitu ducendo ſua lingua Heretoga dixerunt, & *Duces* ſimpliciter ſine alicuius loci adiectione in Chartis antiquis concipiuntur, vt ſolummodò officiarij videantur. Normannico verò tempore, cùm

ipsi Normannici Reges, Normanniæ Duces essent, longo tempore, neminem eo honore ornârunt, donec Edwardus III. Edwardum filium Cornwalliæ Ducem creauerit. Iam inde plures erant hæreditarij apud nos Duces subinde creati, qui tamen nunc euanuêrunt omnes. Creabantur autem, vt ex ipsa Creationis formula loquar, *per cincturam gladij, cappæ & * circuli aurei in capite impositionem.*

* A Coronet.

Marchiones. MARCHIO, id est, præfectus limitaneus, secundum à Duce honoris locum habet. Hic titulus seriùs ad nos peruenit, nec antè Richardi secundi tempora cuiquam delatus. Ille enim Robertum Vere Oxoniæ Comitem, delicias suas, primùm Marchionem Dubliniæ designauit, merúmque erat honoris nomen. Nam qui anteà limitibus præfuerant, Lord Marchers vulgò vocabantur, & non Marquesses, vt hos vocamus. A Rege verò creantur *per cincturam gladij, ac cappæ honoris & dignitatis impositionem.*

Comites. COMITES, qui tertium locum tenent, à maioribus nostris Germanis habuisse videamur. Illis enim olim, vt author est Tacitus, *Comites erant qui Principibus consilium, & authoritas semper adessent.* A Romanis tamen ad nos, vti etiam ad Francos deueniisse existimant alij. Imperatores enim adulto iam imperio, domesticum quendam senatum circa se habere incæpêruut, qui Cæsaris Comitatus appellatus, & ipsi quorum consilio in bello & pace vtebantur, *Comites* dicti, vnde in Inscriptionibus antiquis frequens est. COMITI IMPP. Paucísque annis ita inualuit, vt *Comitis* nomen omnibus magistratibus datum, qui sacrum Comitatum obseruarunt, vel qui ex eo prodirent: & inde nomen posteà porrectum sit ad omnes qui alicui negotio præpositi erant, Suidęq; definitur Comes ὁ παῦ ἄρχων, vt Cuiacius in Paratitlis ad Cod. nos docuit. Ex quo etiam docemur ante Fl. Constantinum Comitis nomen, vt dignitatem denotaret in vsu non fuisse. Hic autem cùm imperij Rom. formam nouis distinctionibus mutaret, & quàm plurimos beneficio

neficio suo deuincere, atque honore cumulare niteretur, Comitis titulum honorarium sine administratione primùm instituit: erátque Comitiua facultas quædam, & priuilegium, Principem non solùm prodeuntem, sed in Palatio quoque & locis secretioribus comitandi, posse illius epulis, priuatisque sermonibus interesse. Tandem hoc beneficio ornatis alias dignitates cum functione concessit, & viciſſim, qui in magistratu & Reipub. administratione essent, illo honore affecit. Hinc Comitis nomen dignitatem, atque præfecturam, ab eo tempore significauit, initio temporariam, posteà vitæ æqualem. Deinceps verò cùm res Romana in plura regna distraheretur, hic etiam titulus retentus, & Saxones nostri, quos sua lingua Ealdoꝛman, Latinè *Comites* dixêrunt quos *Eorlas* Dani vocarunt, vt author est Ethelwerdus, quo nomine emollito Earles hodie appellantur. Diuque sanè & simpliciter hoc nomine nuncupati sunt, tandem loci etiam adiectione, cui cum authoritate præerant. Nec dum hæreditaria erat hæc dignitas, verùm cùm Guilielmus Normannus, iam victor summam rerum in hoc regno administraret, Comites creati sunt feudales, hæreditarij, & patrimoniales, & vt in antiquis Chartis videre est, de tertio denario Comitatus. Quod sic exponit liber vetustus Monasterij de Bello. *Consuetudinaliter per totam Angliam mos antiquitùs inoleuerat Comites prouinciarum tertium denarium sibi obtineri, inde Comites dicti.* Item alius Anonymus. *Comitatus à Comite dicitur, aut vice versâ. Comes autem est, quia tertiam portionem eorum quæ de placitis proueniunt, in quolibet Comitatu percipit, sed non omnes Comites ista percipiunt, sed hi quibus Rex hereditariò, aut personaliter concessit.* Vnde verè Polydorus ille. *Anglis mos est, vt Comitatuum tituli arbitratu principis dentur, etiam sine possessione locorum, è quibus ipsi tituli petantur. Quare rex solet iis qui nihil in eo Comitatu habeãt, ex suis vectigalibus dare quotannis aliquam pecuniæ summam in possessionis loco.* Creantur autem solummodò *per gladij cinctura*.

* Eorles, *hodie* Earles.

Vicecomites. Post Comites VICECOMITES ordine sequuntur, Vis counts nos vocamus. Hęc vetus officij, sed nova dignitatis appellatio, & Henrici VI. tempore apud nos primùm audita.

Barones. Inter nobiles maiores, locum vltimum obtinent BARONES. Etsi autem non me latet, quid de huius nominis, apud Ciceronem, significatione scribunt eruditi. Isidori tamen, & veteris Grammatici opinionem libens amplectar, qui *Barones* mercenarios milites esse volunt. Hoc enim notissimus ille apud Hirtium de bello Alexandrino locus euincere videtur. Qui sic se habet. *Concurritur ad Cassium defendendum, Semper enim Barones, complureſque euocatos cum telis secum habere consueuerat à quibus cæteri intercluduntur.* Verùm Baro ex illis nominibus videatur, quæ tempus paulatim meliora & moliora reddidit. Nam longo pòst tempore non milites, sed qui liberi erant domini, & *Thani* Saxonibus dicebantur, Barones vocari cæperunt. Nec dum magni honoris erat, nam & primis Normannorum temporibus Comites nonnulli suos sub se Barones habuerunt, & melioris notæ ciues *Barones* vocabantur. Paulò autem pòst eò honoris peruenit, vt nomine *Baronagij* Angliæ omnes quodammodo regni ordines continerentur. Plena enim honoris illa appellatio erat, & nemini aliquandiu collata nisi illis qui ob virtutem militarem belli, Baronatus, vt aiunt, vexillo donati, vel ob prudentiam domi, Regis rescripto Baronis nomine ad Comitia Parlamentaria euocati fuerint; donec Henricus VI. diplomatibus, vel potiùs honorarijs literis hunc honorem quibusdam primus detulerit. Hodiè hæc per diplomata Baronis creandi ratio, & illa per rescriptum solummodò sunt in vsu.

Dani hodie illustres dominos Thane vocant.

Vauasores. *Vauasores*, siue *Valuasores* proximum post Barones locum olim tenuerunt, quos à Valuis iuridici nostri deducunt, verùm horum dignitas iam euanuit, quę à Francis ad nos promanâsse videtur. Cùm enim illi rerum in Italia potirentur Valuasores, vt author est Sigonius, illos

illos dixerunt qui à Duce, Marchione, Comite, aut Capitaneo plebem, plebisue partem acceperant, & vt Butelerius Iurisconsultus inquit, summæ coercitionis, sed non nundinarum & mercatus ius habuerunt.

Baneretti etiam non ita pridem à Baronibus secundi erant, quibus inditum nomen à vexillo, concessum enim erat illis militaris virtutis ergô quadrato vexillo, perinde ac Barones vti, vnde & equites vexillarij à nonnullis Latinè vocantur. *Banereti.*

Nobiles minores sunt Equites aurati, Armigeri, & qui vulgò Generosi, & Gentlemen dicuntur. EQVES verò nemo nascitur, sed creatur vel ab ipso Rege, vel Regis in exercitu præfecto, idque aut ob bellicam virtutem, aut prudentiam. Flexis enim genibus, educto gladio leuiter in humero percutitur, princepsque his verbis Gallicè affatur *Sois Cheualier au nom de Dieu.* Quę forma equitis creandi Saxonico tempore, his verbis, qui tùm vixit ostendit Ignulphus. *Qui militiæ legitimè consecrandus esset, vespere præcedente, ad Episcopum, Abbatem, Monachum, vel sacerdotem contritus de peccatis confessionem faceret, & absolutus, orationibus deditus in ecclesia pernoctaret, in crastinum rem sacram auditurus, gladium super altare offerret, & post Euangelium, sacerdos benedictum gladium militis collo cum benedictione imponeret, & communicatus sacris Christi misteriis denuò legitimus miles permaneret.* Nec omninò sub Normannis exoleuit, scribit enim in Polycratico Ioannes Sarisburiensis. *Inoleuit consuetudo solennis, vt ea ipsa die, qua quisque militari cingulo decoratur, ecclesiam solemniter adeat, gladioque super altare posito, & oblato, quasi celebri professione facta, seipsum obsequio altaris deuoueat, & gladij, id est, officij sui ingem domino spondeat famulatum.* Tunc enim ad ornamentum præter gladium, cingulum & calcaria aurata accesserant, vnde Milites & Equites aurati hodie vocantur. Nec dubito quin hic mos à Germanis proauis nostris descēderit, apud quos, authore Tacito, primus honor iuuentæ *Equites.*

scuto

scuto frameaque à principe ornari, ante enim domus pars videbantur, sed iam Reipublicæ. Milites Balnei qui multis Balneorum & vigiliarum ceremonijs adhibitis patrum memoria creati fuerunt, sciens omitto, quòd hic ordo iampridem exoleuisse videtur.

Armigeri. ARMIGERI, nobis **Esquiers**, his proximi sunt, qui vel à clypeis gentilitijs, quę in nobilitatis insignia gestant, vel quia principibus, & maioribus illis nobilibus ab armis erant, nomen traxerunt. Hodiè verò quicunq; in aliquo Reipublicæ loco consistunt, vel Principi honestiori cõditione famulantur, hoc titulo quasi suo iure vtuntur.

Generosi. *Generosi*, vel promiscuè nobiles sunt, qui natalibus clari, aut quos Virtus aut Fortuna è fæce hominum extulit.

Cines, siue **Burgesses**, qui in sua quilibet vrbe publicis funguntur muneribus, & in Parlamentarijs nostris Comitijs locum habent.

Ingenui, siue **Yeomen** sunt, quos lex nostra homines legales dicit, & ex agris, quos optimo iure tenent, quadraginta ad minimum solidos quotannis colligunt.

Yeomen. *Zemen Saxonicè i. plebs.*

Opifices autem sunt, qui mercede operam locant, sedentarij, mechanici, fabri, &c. qui capite censi, & proletarij Romanis dicebantur.

TRIBVNALIA ANGLIÆ.

Tribunalia. QVod ad Curias nostras, siue Iuris fora attinet, in triplici sunt apud nos differentia, alia enim sunt Ecclesiastica, alia Temporalia, & vnum mixtũ, quod Saxones olim *pittena-gemott*, id est, sapientium conuentus, nos *Parlamentum*, & vt vniuersum Ætoliæ concilium *Panætolium* Liuio nominatur, ita PANANGLIVM rectè dici possit. Ex tribus enim Angliæ ordinibus constat, & totius Angliæ corpus repræsentat, à principe pro arbitrio indicitur, summámque & sacrosanctam authoritatem habet, in legibus ferendis, confirmandis, antiquandis, interpretandis, & in omnibus quæ ad Reipublicæ salutem spectant.

Parlamentũ.

Fora Temporalia sunt duplicia, iuris scilicet, aut æqui. Iuris sunt, *Bancus Regius* (liceat mihi nunc forensi Iuridicorum nostrorum stilo vti). *Curia Camera stellata, Bancus communis, Scaccarium, Curia Wardorum & liberationum, Admiraly, Assisæ*, alia quæ obscuriora sunt, omitto.

Bancus Regius ita dictus quòd Rex ipse in eo præsidere solebat, Coronę placita tractat. Iudices in hoc sunt Capitalis Iusticiarius Anglię, Iusticiarij assessores tres vel quatuor, officiarij sunt Clericus Coronę, Protonotarius, Ministri inferiores sex. *Bancus Regius.*

Camera stellata superiori seculo instituta fuit in qua tractantur criminalia, periuria, impostury, dolus malus, &c. Iudices sunt Dominus Cancellarius Anglię, D. Thesaurarius Angliæ, D. Prędes consilij priuati, D. Custos priuati sigilli, D. Senescallus hospitij, Secretarius Regis, Capitalis Iusticiarius Angliæ, Magister Rotulorum, Capitalis Iusticiarius communis Banci, & omnes Consiliarij status, tam Ecclesiastici, quàm Laici, & ex Parliamenti Baronibus illi, quos Princeps aduocabit. *Camera stellata.*

Bancus Communis quia communia placita inter subditos ex iure nostro quod Commune vocant, in hoc disceptantur, nomen habet. In hoc iudicant Capitalis Iusticiarius, Iusticiarij assessores tres, vel quatuor, officiarij sunt Custos sigilli, Custos Brevium, &c. *Bancus communis*

Scaccarium à tabula ad quam assidebant nomen traxit. Sic enim scribit Gervasius Tilburiensis. *Scaccarium tabula est quadrangula quæ longitudine quasi decem pedum, & quinque latitudine ad modum mensæ circumsedentibus apposita, vndique habet limbum latitudinis quasi quatuor digitorum. Supponitur Scaccario pannus in termino Paschæ emptus non quilibet, sed niger virgis distinctus, distantibus a se virgis vel pedis, vel palmæ extenta spatio.* Et paulò post. *Ab ipsa regni conquisitione per Regem Guilielmum facta hæc Curia cepisse dicitur, sumpta tamen eius ratione à Scaccario transmarino.* In hac omnes causę audiuntur quę ad Fiscum pertinent. Iudices sunt Dominus Thesaurarius Anglię, Cancellarius Scaccarij, Capitalis Baro, Barones, *Scaccarium.*

Barones alij tres. Ministri sunt, memoriæ Regis minister, Memoriæ Thesaurij minister. Clericus pipæ, Controrotulator pipæ, Auditores veteris reuentionis quinque. Forinsecarum oppositor, Clericus extractorum, Clericus placitorum, Marischallus, Clericus summonitionum. Deputati Camerarij. Secundarij in officio memoriæ Regis duo, Secundarij in officio Thesaurarij duo, Secundarij pipæ duo. Clerici in diuersis officijs quatuor, &c. In altera Scaccarij parte, quæ *Recepta* dicitur, hi sunt Officiarij. Camerarij duo, Vicethesaurarius, Clericus Talliarum, Clericus Pellis, Numeratores quatuor, Iunctores Talliarum duo, Deputati Camerarij duo, Clericus pro Tallijs, Custos Thesaurarij, Tabellarij ordinarij quatuor, Scribæ duo, &c. Officiarij item Decimarum & Primitiarum huc spectant. Cùm enim Papæ authoritas profligata esset, lege cautum est, vt Ecclesiasticorum beneficiorum decimæ, & primitiæ regi persoluerentur.

Curia Wardorum.

Curia Wardorum à pupillis quorum causas tractat nomen habet. Veteri enim instituto è Normannia deducto, & non ab Henrico tertio, vt aliqui scribunt, cùm quis defunctus sit qui possessiones à Rege tenet, tam hæredes quàm eorum patrimonium redditusque in Regis potestate & tutela sunt, donec alterum & vigesimum ætatis annum complerint. Verùm hanc Curiam primus instituit Henricus octauus, in qua Magister Generalis iudicat, subsunt autem Superuisor liberationum, Attornatus Generalis, Receptor Generalis, Auditor, Clericus Curiæ, Clericus liberationum, Assessores duo, Tabellarius, Feodarij quadraginta.

Admiralij Curia.

Admiralij Curia res maritimas tractat. In hac numerantur Admiralius Angliæ. Locumtenens & Iudex. Scribæ duo, Seruiens Curiæ, Viceadmiralij Angliæ.

Assisæ, quas dicimus, in quolibet Comitatu bis anno habentur, in quibus duo Assisarum Iusticiarij ad hoc deputati cum Eirenarchis, siue pacis Iusticiarijs comitati, & de ciuilibus, & criminalibus cognoscunt. Lo-

ci

ca vero & tempora in vnoquoque Comitatu edicto publico quindecem ante Assisas diebus denuntiantur.

Fora æquitatis sunt, *Cancellaria*, *Curia Requestarum*, Concilia in limitibus Walliæ, & parte Boreali.

Cancellaria, à Cancellario nomen traxit, quod nomen sub priscis Imperatoribus non adeò magnæ dignitatis fuisse ex Vopisco docemur. Nunc autem honoris est maximi, & in summum togatæ dignitatis fastigium euecti sunt Cancellarij. Quorum nomen quidam speciosè à cancellando id est, ductis cancellatim lineis inducendo, repetunt. Cassiodorus autem à Cancellis quòd intra secreta cancellorum septis clausa, caussas examinârunt, cæterùm in hac Curia ex æquo & bono iudicatur, & summum ius quod summa crux videri solet, temperatur. Hîc verò sedent Dominus Cancellarius Angliæ, Magister Rotulorum, Magistri Cancellariæ duodecim. Pertinéntque ad hanc Curiam Protonotarius, Clericus Coronæ, Clericus Hanaperij, Clerici Cancellariæ sex, Clerici paruæ Bagiæ tres, Examinatores Curiæ duo, Præco, Seruiens ad Arma, Sigillator, Ceræ minister, Contrarotulator Hanaperij, Clericus Cameræ Stellatæ, Clericus Præsentationum, Clericus ad Facultates, Clericus ad examinationem literarum Patentium, Registrarius, Clerici irrotulamentorum nouem, Clericus pro demissionibus, Clericus ad Appellationes, Clericus ad Protectiones, Clericus ad licentias, & pardonationes alienationis, Clericus ad Breuia, & Commissiones è Curia Wardorum, Clericus ad Breuia de *Sub Pœna* & Cursistæ Curiæ Cancellariæ viginti quatuor.

* *Cancellaria.*

Secretum, i. locus iudicij.

Requestarum Curia pauperum, & regiorum famulorum caussas audit, in hac sunt Magistri Requestarum, & Clericus. De Consilijs autem illis, & alijs Curijs, suo loco dicemus.

* *Requestarum Curia.*

Ecclesiastica fora præcipua sunt, *Synodus*, quæ *Conuocatio Cleri* dicitur, & semper simul cum Parliaméto habetur:

Ecclesiastica fora.

tur: & *Synodi prouinciales* in vtraque prouincia. Post hæc Archiepiscopi Cantuarienſis Curiæ numerantur, videlicet *Curia de Arcubus*, à loco sic dictus; cui Iudex præest *Decanus de Arcubus* appellatus, qui ad omnium in Cantuarienſi prouincia appellationes reſcribit. Aduocati in hac ſunt XVI. aut plures pro Archiepiſcopi arbitrio, omnes Legum Doctores, Scribæ duo, & Procuratores decem. *Curia Audientiæ*, quæ omnes Prouincialium querelas, cauſas, & appellationes recipit. *Curia Prærogatiuæ*, in qua Commiſſarius de hæreditatibus ab inteſtato, ſeu teſtamento delatis ius dicit. *Curia Facultatum*, in qua præfectus conſtituitur, qui deſideria cognoſcit eorum, qui Eccleſiaſtici iuris quandóque rigidi, atque ſtricti relaxationem petunt, & Regiſtrarius, qui conceſſas diſpenſationes in ſcripta refert. *Peculiarium Curiam*, quæ ad quaſdam parochias ab Epiſcopali iuriſdictione in nonnullis Diocæſibus ſeparatas, & Archiepiſcopo Cantuarienſi peculiares ſpectat, aliásq; obſcurioris notæ libens prætereo. Nec ego ſanè prudẽs, qui hiſce me immiſcuerim, ſed exemplo præiuit in Belgica deſcribenda Guicciardinus.

Curia de Arcubus.

Curia Audientiæ.

Curia Facultatum.

Curia Peculiarium.

Expectat hîc aliquis vt ex Aſtrologis attexam in cuius Signi, & Planetæ tutela ſit noſtra Britannia. Et attexam ſanè (nam & in doctis illis erroribus verſatus ſum) vt curioſis ſatisfaciam; quamuis tàm diuerſæ ſint de hac re Aſtrologorum coniecturę, vt ipſa diuerſitas rem omnem infirmare, & veritatem excludere videatur. M. Manilius Poeta antiquus Capricornũ præeſſe innuit in illo verſu,

Tu Capricorne regis quicquid ſub ſole cadente
Expoſitum.

Cui ſigno Britannia ſubiecta.

Ptolemæus, Albumazar, Cardanus Arietem præficiunt, Ioannes de *Muris* Saturnum, Frater Perſcrutator, Eſquidus, & Henricus Silen Lunam, eò quòd in ſeptimo, vt aiunt, ſit Climate, Rogerus Herefordenſis, Thomas Rauennas Philologus, & Hiſpalenſis Piſces, demúmq; Schonerus & Pitatus, vt nullus ſit conſenſus, nos non meliori ratione, Geminis ſubiecêrunt.

Nunc quod bonum, fœlix, fauſtum, fortunatúmq; ſit (vt

(vt antiqui rebus agendis præfari solebant) Deo duce, Prouincias, siuè Comitatus obeam. In quibus singulis qui fuerint antiqui incolæ, quæ nominis ratio, quæ terræ bonitas, quæ confinia, quæ loca cùm antiquioris memoriæ, tùm melioris notæ, qui item à Normannico imperio in quolibet fuerint vel Duces, vel Comites, quàm possum verissimè, planissimè & breuissimè explicabo. In hâc Comitum successione, vt ingenuè fatear, per quem profecerim: Thomam Talbottum in Chartophylacio aduarium diligentissimum, & antiquitatis nostræ scientissimum, mihi magnum lumen prætulisse libens meritò hîc agnosco. *Ordo.*

Ab vltimo autem Occidente, id est, à Cornwallia, auspicabor, & indè reliquas prouincias suo ordine perlustrabo, imitatus in hôc Strabonem, Ptolemæum, & vetustimos Geographos, qui ab Occiduis regionibus descriptiones suas semper exordiuntur.

DANMONII.

Regionem illam, quæ quasi prima totius Britanniæ longissimè in solis occasum, tanquam Chersonessus proijcitur, & à Septentrione freto Sabriniano, à meridie Britannico, ab occidente Oceano Verginio vrgetur, insedêrunt antiquitùs Britanni, qui Solino DVNMONII, *Ptolemæo* DAMNONII, *vel vt rectiùs alibi* DANMONII *dicti. Quod nomen si à stanni fodinis, quas* Moina *Britanni dicunt, non sit deductum: ab habitatione sub montibus factum videatur. Inferiùs enim, & conuallibus passim per hanc regionem habitatur, quod*

quod Dan-munith *Britannicè dicitur: quo etiam sensu proxima prouincia* Duffneint, *i. depressas valles incolens, à Britannis hodie vocatur. An verò* OSTIDAMNII, *qui &* OSTÆI, *&* OSTIONES, *quorum Strabo ex Pythæa Massilienſi meminit, ſint noſtri Danmonij, velim vt antiquitatis ſtudioſi paulò diligentiùs ſecum perpendant. In Europæ enim remotiſſimis, ad Occidentalem Oceanum, è regione Hiſpaniæ, non procul ab Vxantiſſu inſula, nunc* Vſhant, *ſiti erant. Quæ ſingula huic Danmoniorum regioni optimè & vndique conueniunt. Cúmque Artemidoro* Oſtiones *illi* COSSINI *vocentur (vt innuit in ſuis Vrbibus Stephanus) velim etiam conſiderent, quandoquidem hæc gens Corini etiam dicatur, an pro* COSSINI, CORINI *non ſint ſubſtituendi.* Fuſij *enim pro* Furij, *&* Valeſij *pro* Valerij *legũtur. Quo loco hos* Oſtidamnios, *&* Coſſinos *ad mare Occiduum Geographi ſtatuant, ne per nebulam quidem vident, ſi hinc excludantur. Cæterùm horum regio in duas hodie diuiditur partes* Cornwall *ſcilicet, &* Denſhire, *de quibus ſuo ordine dicendum eſt.*

Oſtidamnij.

Ceſſini.

Cornwall.

COrnwallia, quæ etiam recentioribus *Cornubia* dicitur, maximè totius Britanniæ in occidentem Solem vergit, & à Britannorum reliquijs, quos *Occidentales Britones* Marianus Scotus vocat, habitatur, à quibus, Britannica lingua (auitam enim linguam necdum omninò amiſerunt) *Kernaw* dicitur, quòd in cornu tenuatur, & in altum promontoriolis, quaſi cornibus vndiquaque excurrit. Cornu enim *Corn*, & Cornua *Kern*, multitudinis numero appellant Britanni: licèt alij à Corineo neſcio quo, Bruti ſocio, dictam velint *Cornwalliam, Coriniámque* nominent, iuxta fabuloſi Poetæ carmen.

Korn & Kern.

Pars

Pars Corinea datur Corineo, de duce nomen
Patria, déque viro gens Corinensis habet.

Sed nouum non est (si antiquitatem reuoluas) locos plurimos ab huiusmodi situ nomina sortiri. In Cretâ, & Tauricâ Chersonesso Κερατα μέτωπα promontoria dicuntur, quòd quasi arietis cornibus in mare procurrunt, Sic Cyprus *Cerastis* à Græcis olim dicta, quod procurrentibus promontorijs, veluti cornibus mari incumbit; vt minimè mirum sit, hunc tractum qui tanquam cornu, incuruus, & promontoriolis quodammodo cornutus, *Kernaw*, & *Corn* appellatum. Vnde cùm in hanc regionem, bello Saxonico ardente, plurimi Britanni se recepissent, naturæ loci confidentes, pedestria enim itinera montibus satis inuia, & æstuarijs concisa, nauigationem item impeditam propter insciti am locorum sciebant, Saxo victor qui exotica omnia, & alienos sua lingua pealh vocauit, huius incolas Cornpealer nuncupauit: Hinc enata Latina appellatio *Cornwallia*, & recentiori sæculo *Cornubia*. Tantùm abest, vt Cornwallia dicta fuerit à Gallis victoribus, quod quidem Gallico nomini blandientes effutiunt. Qui si perinde domi saperent, ac aliena curant, deprehenderent illorum Britanniam maritimam à nostra denominari, & in ea regiunculam *Cornouaille*, quæ Cornwallensium nostrorum lingua vtitur, à nostris eò transmigrantibus nomen sumpsisse. Nam vt Britanni hi nostri occidentales, Armoricis Galliæ, cùm in Cæsarem bellum mouerent, auxilia subministrarunt, vnde bello Britannico ille caussam prætexuit; posteáque, vt diximus, (eò commigrantes) *Britanniam* mutato nomine, dixerunt. Sic superioribus sæculis, Britannis popularibus suis contra Francos præstò aderant, & intonante Danica tempestate, huc etiam nonnulli concesserunt, recentiúsque hoc nomen *Cornouaille* reliquisse existimantur.

Walsh *quid significat.*

Cornouaille *in Britannia Armorica. Strabo.*

Hæc regio, veluti pensante æquorum cursus naturâ, vt plurimùm montibus attollitur, gleba in conuallibus satis fertili, quam alga marina Orewood dicta, & limo quodam

Orewood.

quodam ſupra quàm credi poſſit, lætificant. Ora maritima creberrimis nitet oppidis, quæ numeroſam claſſem conficere poſſint: interiora metallorum diuite vena abundant; Stannum enim non ſine vberrimo fructu, admiranda copia effoditur, ex quo vaſa domeſtica ducta, apud omnes Europæos, in menſarum vſu argenteis fulgore comparantur. Incolæ paſſim nigros lapillos, ex quibus ſtannum conflatur, vel effodiunt, vel ex arenis lotis eximunt, quod in continentem à Britannis priſcis nauigijs vitilibus corio circumſutis deuehi ſolebat. Horum autem ſtannariorum, ſiue metallicorum operum duo ſunt genera. Alterum Lode-works, alterũ Streame-works vocant; hoc in locis inferioribus eſt, cùm foſſis agendis ſtanni venas ſectantur, & fluuiorum alueos ſubindè deflectunt; illud in locis æditioribus cùm in montibus puteos, quos Shafts vocant, in magnam altitudinem defodiunt, & cuniculos agunt. In vtroque ingeniorum ſolertia admiranda, tàm in aquarum deriuationibus, & corriuationibus, quàm in puteorum ſubſtructionibus, & ſuffulcimentis, vt contundendi, lauandi, diſcernendi, & excoquendi rationes, quibus nihil eſt ſolertiùs, tacitus prætermittam. Verùm vt Britannos priſcos in hac arte elaboraſſe, ex Diodoro, & Æthico docemur: ſic Saxones, & Normannos diu neglexiſſe videntur, aut Arabum, ſiue Saracenorum opera vſos fuiſſe, deſertas enim fodinas *Attall Saraſin*, id eſt, Saracenorum reliquias ſua lingua vocant incolæ. Tandem verò circa annum 1270. impetratum eſt ab Edmundo Cornwalliæ Comite diploma, conceſſæ libertates, & leges metallicæ latæ, quas ſigillo ſuo muniuit, in quo ligonem, & rutrum impreſſum ferunt, & vectigal ſtanno impoſitum, quod Comitibus perſolueretur. Has libertates, priuilegia, & leges poſteà confirmauit, & adauxit Rex Edwardus III. Vniuerſam metallicorum rempublicam, quaſi vnum corpus in quatuor tribus, ſiue regiones deſcripſit, quas à locis, Foy-more, Blackmore, Trewarnaile, & Penwith dicunt. Omnibus Guardianum

Stannum.

Diodorus Siculus.

Opera Stannaria.

Metallicorum Politia.

num siuè Præsidem præfecit, qui tàm ex æquo & bono, quàm ex lege ius dicit, singulísque tribubus suos Propræsides constituit, qui singulis mensibus, in sua quisque regione lites dijudicat, quæ iudicia à stanno *Stannaria* vocantur, à quibus ad ipsum præsidem nonnunquam prouocatur. Et nè vectigalia subducerentur, & fraudi sit Regibus, quibus nunc vt Cornwalliæ Ducibus, pro singulis millenis stanni pondo, 40. solidi veteri instituto numerantur, lege cautum est, vt omne quod conflatur stannum, ad alterum è quatuor designatis oppidis deferatur, vbi bis anno dependitur, signatur, & vectigal illud persoluitur, nec anteà venundare, & distrahere sine grauissima mulcta cuiquam liceat. Nec tamen solo, quàm viris Cornwallia fœlicior, qui vt omni humanitate exculti, etiam priscis illis temporibus: *Mercatorum enim vsu qui stanni gratia eò nauigant*, vt habet Diodorus Siculus, *humaniores erga hospites erant*; ita & statura sunt procerâ, & olim Giganteæ magnitudinis fuisse perhibentur. Vnde Poeta quidam satis antiquus, cùm Gigantes quosdam Britannicos describeret, sic lusit de Britannia loquens

Titanibus illa
Sed paucis famulosa domus, quibus vda ferarum
Terga dabant vestes, cruor haustus, pocula trunci,
Antra lares, dumeta thoros, cœnacula rupes,
Preda cibos, raptus Venerem, spectacula cades,
Imperium vires, animos furor, impetus arma,
Mortem pugna, sepulchra rubus, monstrisq; gemebat
Monticolis tellus, sed eorum plurima tractus
Pars erat occidui, terror maiórque premebat
Te furor, extremum Zephiri Cornubia limen.

Vtrùm verò hæc Danmoniorum proceritas, quæ ex cálidi & humidi temperie profluit, ad genitalem mundi spiritum Fauonium, & Occidentalem situm referenda sit, vt in Germania Batauos, in Gallia Aquitanos, & Ruthenos, qui ad occasum extremi sunt proceriſſimos, & fortissimos videmus; an potiùs ad peculiârem

Occidui populi procerissimi.

aliquam cœli,& ſoli rationem,non eſt huius loci,curioſe inquirere.

Nunc Promontoria,vrbes,& flumina,quorum meminerunt antiqui (hoc enim inprimis inſtituti eſt noſtri) perſequamur.Ab ipſo extremo promontorio exorſi,primùm auſtrale,inde Septentrionale littus,& demùm Tamaræ fluuij decurſum, qui hunc agrum à Deuonienſi ſecludit, perluſtrantes.Extremum promõtorium quod Oceano Vergiuio incumbit, & XVII. tantùm temporibus in globoſa terræ ſuperficie à Fortunatis inſulis, vel potiùs Aſoris definitur, Ptolemæo BOLERIVM dicitur, Diodoro BELERIVM, fortaſſe à *Pell* Britannica dictione,quæ remotiſſimum ſignificat. Ἀντικαῖον, ſiue ANTIVESTAEVM eidem etiam Ptolemæo dicitur,Britannis *Penrhinguaed*, id eſt, promontorium ſanguinis,ſed tantùm Bardis, ſiue Poetis, Hiſtoricis verò Britannis *Penwith*, i.promontoriũ ad ſiniſtram, Saxonibus Penpiþ-ꝼteorꝛ. *Steort* enim illis proiectam in mare terram denotat, & hinc Centuria illa tota *Penwith* hodie dicitur, accolis ſua lingua *Pen von las*, id eſt,finis terræ, eodémque ſenſu Anglis, The lands end, quòd ſit totius inſulæ ad occidentem extremum. Quod ſi HELENVM hoc promontorium appellatum fuerit, vt Volaterranus, & recentiores habent, non ab Heleno Priami filio, ſed à *Pen Elin* profluxit, quod cubitum Britannis ſonat,vt *Ancon* Græcis. Cùm verò à Græcis littora incurua *Anconeſ* dicerentur, quod de Ancona Italię Plinius teſtatur, neutiquam abſurdum eſt hoc inflexum littus à Britannis *Pen-elin* eodem ſenſu nuncupatum, & inde Latinum illud *Helenum*. De Antiueſtæo autem ſubinde dubitare ſolebam, an Græcam ſaperet originem. Cum enim vidiſſem ſolenne apud Græcos fuiſſe nomina locis imponere ex nominibus oppoſitorum, non ſolùm in ipſa Græciâ, vbi *Rhium*, & *Antirrhium* habent, ſed ꝛ tiam in ſinu Arabico, vbi *Bacchium* & *Antibacchium*: & in Illyrico *Antibarrium*, quòd *Barrium* Italiæ è regione proſpiceret, ſedulò perquiſiui an locus aliquis *Veſtii* nomine

Belerium ſiue Antiueſtæum.

Steort quid ſignificat.

nomine insignitus, Antiuestæo nostro obijceretur; sed cùm nihil tale inuenerim, ad Britannicam linguam me retuli, nec tamẽ hîc me expedire possum. Cæterùm hoc promontorium longiùs se in occasum immisisse credũt incolæ, & ex ruderibus extractis affirmant nautæ. Terrámque ibi infuso mari adopertam, **Lioneſſe**, ex nescio qua fabula dictam fuisse asseuerant. Lioneſſe.

In extremis huius promontorij scopulis, quum recedente æstu nudantur Plumbi candidi, atque æris apparent venæ, impositanq; fuisse olim speculam, vnde indicium nauigantibus accenso igne factum, ex Orosio colligo. Altissimam enim Pharum in Gallitia Hispaniæ erectam fuisse dicit *ad speculam Britanniæ*, hoc est (si modò illum benè capio,) ex opposito speculæ Britannicæ, nec enim alius huius insulæ locus Hispaniam prospectat. Viculus nunc illi insidet, **Saint Buriens** dictus, Burienæ mulieri Hibernicæ sacer, Medioxumos enim Hibernicos, & indigites suos hæc gens, vt tutelares deos, ita semper suspexit, vt omnia ferè oppida illis consecrauerit. In huius vicinia in loco, quẽ **Biscawe Woune** dicunt, vndeuiginti lapides in orbem dispositi conspiciuntur, singuli XII. quasi pedibus inuicem distantes, & in centro cęteris omnibus multò maior exsurgit. Hoc, vt coniectura probabile est, trophæum aliquod Romanorum fuit sub posterioribus Imperatoribus, vel Athelstani Saxonis, cùm Danmonios in potestatem redegisset, & Asyli ius Burienæ ædiculæ concessit, eò quòd (vt fama est) victor à Sillinis insulis hîc appulisset. S. Buriens. *Trophæum.*

Hinc sensim in Austrum circumacto littore, sinus lunatus admittitur, **Mountes baye** vocant, in quo Oceanum auido meatu irruentem terras demersisse fama obtinet. Huic incumbit **Penſance** emporiolum, **Mousehole** Britannicè *Port Inis*. i. Insulę portus, & *Merkiu*, i. forum Iouis stationes malefidæ, & in ipso angulo, qui nomen sinui fecit *Mons Michaëlis*, *Dinsol* olim, vt in libro Landauensi habetur, incolis *Careg Cowse*, i. rupis canа, S. Michaels mount.

Laur. Noelus. na, Saxonicè Michelstop, i. Michaelis locus, vt annotauit Laurentius Noelus, vir rara doctrina insignis, & qui Saxonicam maiorum nostrorum linguam desuetudine intermortuam, & obliuione sepultam primus nostra ætate resuscitauit. Scopulus hic est satis altus & confragosus, quoties ex alto se æstus incitat, aquis circumfluus, quoties recedit, terræ coniunctus; vnde loci ingenio fretus Ioannes Oxonienſis Comes, non multis ante annis, in sedem belli contra Edwardum IIII. regem elegit, sed parùm fœlicitèr. Eius enim milites à Regijs tentati, statim se dedidêrũt. In ipso verò iugo intra propugnaculum sacellum erat Michaeli Archangelo sacrũ. Cellam ibi Guilielmus Moritonij Comes, qui latifundia in hoc tractu Guil. primi patrui sui munificentia tenuit, monacho vni, & alteri construxit, qui Michaëlem eo monte apparuisse prodidêrunt, quòd phantasma ad suum Garganum Itali, & ad suum Michaëlis montem in Armatura. Normannia Galli certatim rapiunt. Ad huius radices patrum memoria, dum stannum effoderêtur, cuspides, secures, & gladij æneilino inuoluta reperta erant, cuiusmodi effossa fuêrunt iam olim in Germaniæ Hercinijs, nec ita pridem in nostra Wallia. Constat enim ex antiquorum monumentis Græcos, Cimbros, & Britannos armis æneis fuisse vsos, quam uis ex ære vulnera sint minùs noxia, vtiq; cui (vt ex Aristotele habet Macrobius,) vis insit remedialis. Sed non erat illa ætas, perinde ac nostra in hominũ perniciem ingeniosa. In subiectis rupibus, vt etiam passim per hæc littora, fœtificat Pyrrhocorax, rostro & pedibus rubentibus cornix, nó Alpibus peculiaris, vt existimauit Plinius. Quam incendiariam esse auem, & furunculam deprehendêrunt indigenæ. Ignem enim clanculum ædibus sæpè subijcit, nummulósque sublegit, & abscondit.

Pyrrhocorax. Cornish Chough.

Hoc in loco, maximè contrahitur regio, quasi in Isthmum, vix enim quatuor milliaria hinc ad superum mare, siue Sabrinianum interiacent. Paul óque supra montem sinus satis latus patet Mountsbay à monte dictus, ybi

Mountsbay.

vbi tutissima nauium statio est, sæuiente Austro & Phœnicia, sex vel septem orgias medio maris recessu profunda.

Ad Austrum verò statim à Michaëlis monte protruditur Chersonesſus, ad cuius ingressum Heilston cernitur, *Hellas* patria lingua ob salsam aquam affusam, oppidum signandi stanni priuilegio celebre. Sub quo plurimis aquis confluis stagnum 2. mill. pass. longitudine efficitur, Loepole dicunt, tenui intercurrente pluuino à mari diuisum, quod cùm vndarum violentia perrumpitur, admirandus aquarum latratus tota vicinia longè exauditur. Nec ita procul indè sepimentum militare visitur, (Garth patria lingua vocant) è congestis sine cemento saxis magno ambitu constructum, cuiusmodi & alia hinc indè occurrunt, Danico bello, vt credimus, posita. Nec dissimile est, munitionibus illis Britannorum, quas rudes, & informes Saxorum compages, vocat Tacitus. Chersonesſus autem ipsa, quæ satis magna est, & viculis referta, Meneg appellatur, MENNA proculdubiò illa, quam ex Cornelio, nescio an Tacito, annalium scriptore, Iornandes in Geticis describit, & *Mamma* in nonnullis exemplaribus concipitur. *Est enim* (vt verissimè inquit ille) *in extrema Britanniæ parte, metallis plurimis copiosa, herbis frequens, & his feracior omnibus, quæ pecora magis, quàm homines alant.* Quod tamen *metallis etiam plurimis copiosam esse* dixerit, nunc ita est indiga, vt iam olim exhausta videatur. Hæc nautis hodiè the Lisard vocatur, Ptolemæo *Dannoniorum promontorium*, & OCRINVM, Æthico in sua portentosa Geographia, OCRANVM, Oceaníq; occidentalis montibus annumeratur. An ab *Ocra* quod, vt Sext. Pompeius habet, cófragosum montẽ sonat, non affirmârim: *Ocrea* tamen inter Alpes, *Ocriculũ*, & *Interocrea*, à prærupto situ, nomẽ traxêrunt. Verùm cùm *Ochr* Britannicè aciẽ sonat, quid si factam appellationem huic promontorio arbitrarer, quòd acuminatum sit, & in conum desinat? Reducto ab hoc Meneg littore, sinus frequentibus, & angulosis

Loopoole.

Menna.
Meneg.

Ocrinum.
The Lisard.

receſſibus portuoſus occurrit Vale fluuiolum recipiens, ad quem interiùs antiquum floruit oppidum VOLVBA, à Ptolemæo memoratum: ſed iam olim vel intercidit, vel nomen amiſit, quod tamen in Volemouth, ſiue Falemouth portu nunc ſupereſt. Portus hic eſt æquè nobilis, ac ipſum Italię Brunduſium, nauium capaciſſimus, & tutiſſimus. In ipſo aditu rupis ardua & prærupta *Crage* ab incolis vocata, eminet. Fauces vtrinque muniunt ad Reipub. præſidium & hoſtium terrorem caſtella, hinc S. *Mauditi* ad Ortum, & illinc *Pendinas* ad Occaſum, ab Henrico VIII. extructa. De quibus Poeta noſter Antiquarius.

Voluba. Falemouth.

Pendinas.

Pendinas *tenet aſperi cacumina*
Celſum montis, & intonat frequenter.
Mauditi *quoq; ſubſidet rotundum*
Caſtrum, & impetu fulminat furenti,
Portus oſtia quà patent Falenſis.

Portus verò ipſe, CENIONIS oſtium Ptolemæo nuncupatur, à *Genen* proculdubiò Britannica dictione, quæ oſtium & ingreſſum notat, ídque loquitur *Tregenie* oppidum adiunctum, hoc eſt, ſi interpretêris, oppidulum ad oſtium. Oppida interioribus huius portus ſinubus incumbunt nonnulla: Peryn celebris mercatus, vbi Walterus *Broneſcome* Epiſcopus Exonienſis anno 1288. Collegiatam Eccleſiam, *Glaſnith* vocant, & duodecim Prębendarios inſtituit, Arwenak vetuſtę & claræ familiæ Killegreworum ſedes, Truro Cornwallicè *Truſcu*, duobus riuulis quaſi incinctum, Maiore, quem vocant, & priuilegijs pro re metallica clarum, & Grampound, à portu diſiunctiſſimum, Cui ſubijcitur ad mare Roſſeland territorium, ita dictum, vt alijs placet; quaſi roſetum, vt mihi videtur, quod ericetum ſit. Hoc enim *Ros* Britannicè ſignificat. Vnde *Roſſiæ* in Scotia, & *Roſſiæ* alteri in Cambria nomen, tractus vtpotè ſiticuloſi, & aridi. Poſt hanc Roſſiam ſtatim Oceanus recedentes terras diffuſiore ſinu occupat, quem Trueardzaith bay vocant, id eſt, ſi interpretêris, oppidum ad ſabulum.

Cenienis oſtium.

Perin. Glaſnith.

Roſſia.

Vix

Vix duobus hinc milliaribus, quà **Fawey** fluuen mari illabitur, **Fowy** oppidum, *Foath* Britannicè, crepidine porrectum iacet, bellis naualibus superiori ætâte celebratissimum, quod & publica insignia testantur, quę ex quinque portuum insignibus componuntur. Ad portum moles vtrinque habet ab Edwardo IIII. positas, Qui breui pòst tempore Fawensibus istis subiratus, quòd Gallico bello sopito, prædabundi Gallicam oram infestâssent, naues omnes, & apparatum nauticum adêmit. Interiùs ad eundem fluuium VZELIA Ptolemæi situm habet, quæ nomine non prorsus deperdito, **Lestuthiell** hodiè dicitur, à situ nomen sortita: collem enim editum occupauit, vbi **Lestozmin** est castrum antiquum, nunc autem in conuallem translata subsidet. *Vchel* verò Britannicè idem sonat, quod altum & æditum, vnde & *Vxellodunum* Gallię nomen habet, quod in monte situ, præruptum esset vndiq; oppidum. *Pen-Vchel-coit*, i, mons æditus in sylua, Britannicâ historiâ, hęc vocatur, quam nonnulli Exoniam esse volunt. Verùm situs apud Ptolemęum & nomen superstes, Vzellam hanc esse antiquam contestantur. Nostra ætâte, exiguum est oppidum, minúsque frequens, propterea quòd *Fawey* fluuius, qui superiori ætate, accedente mari augescere ad ipsum oppidum, & par nauibus subuehendis esse solebat, ita arenis ex stanni fodînis alueum obstructum habet, (vnde omnibus huius prouinciæ portubus obstructionis periculum,) vt vix minimis nauigiolis nunc sufficiat. Totius tamen Conuentus, siue Comitatus primarium est oppidum, vbi Vicecomes (quem lex nostra Municipalis vocat) singulis mensibus causas dijudicat, & Metallicorum prędes suum carcerem habet: Signandi etiam stanni priuilegio gaudet, beneficio, vt inquiunt ipsi, Edmundi Cornubię Comitis, qui ibidem olim palatium suum habuerit. Sed Vzellę huius luminibus inprimis officiunt duo oppida, **Leskerd** ad ortum æditiori colli impositum, forum celebre, & **Bodman** ad Septentrionem vix duorum milliarium diuerticulo, *Bosuenna*, ni fallor, Britânicè, &

Foy.

Vzella. Britanni Biteram x non habent.

Vxellodunũ Gallię.

Vnde Portus in Cornwalka obstructi.

Bodman.

& *Bodminian*, in antiquis chartis. Hoc celebratissimum forum, ab ortu in occasum protensum, ciuibus frequens & ædibus satis excultum, signandique stanni priuilegio clarum. Sed clarius olim, vt aliqui volunt, dignitate Episcopali, donec Dani horrificum illud bellum intulerint. Tunc enim oppido vi Martis perculso, Episcopalis dignitas ad S. Germans translata, vbi ædicula S. Germano Antisiodorensi sacra, qui Pelagianam hæresim in Britannia repullulantem extirpauit. In qua cùm pauculi sedissent Episcopi, Leuinus præsul Cridiensis, qui gratia multùm apud Canutum Danum valebat, regia authoritate intercedente, obtinuit, vt suæ sedi coniungeretur. Ex quo tempore, vnus Episcopus, & huic prouinciæ, & Deuoniæ præfuit, qui nunc Exoniæ sedet, suffraganeóque suo hunc Germani viculum in sedem constituit. Nihil enim aliud hodiè est, quàm piscatorum viculus, qui satis copiosam exercent piscaturam in vicino Oceano, Liuero flumine præterfluente, & Tamara, qui Regionis est terminus. Hactenus australem oram, nunc Septentrionalem obeamus.

S. Germans.

Septentrionale littus ab ipso Belerio promontorio, primùm longo tractu arenosis cumulis aggeratum procurrit ad oppidulum lingula quadam in mare prominens, S. Ies appellatum, Iæ mulieri Hibernicæ nomen acceptum ferens, olim *Pendinas*, subiectúmque sinum, in quem Yail fluuiolus influit, suo nomine adoptauit, qui nautis S. Ies bay vocatur. Oppidum verò ipsum iam tenue est. Caurus enim huius littoris tyrannus arenas conuerrendo ita afflixit, vt subinde translatum fuerit. Hinc vtrinque spatiosior procurrit in ortum regio, & obliquiore flexu Septentrionale littus in Aquilonem tendit ad Padstow vsque, nec aliud antiquę notæ tota via habet, quàm in sabulo positum S. Pirano sacellum, qui Diuus etiam Hibernicus (si credere libet) decem Hiberniæ reges, & eorum exercitus tribus vaccis suis octo diebus aluit, & porcellos mortuos, nec non homines suscitauit, tandémque hîc hominem ipse exuit.

S. Ies.

De-

Deinde longiùs à littore *S. Columbani* oppidulum mercatorium ſedet, Columbani Scoti viri ſanctiſſimi memoriæ conſecratum, iuxta quod propiùs ad mare *Lanheron* cernitur ſedes equeſtris familiæ Arondelliorum, qui ob fortunas quas habuerunt, ampliſſimas *Arondellij magni* non ita pridem dicti ſunt. De *Hirundine* alicubi Latinè ſcribuntur, nec malè, (ſi quid ego iudico) Hirundo enim Gallicè *Arondell* dicitur, & in clypeo gentilitio quinque argenteis hirundinibus pro inſignibus vtuntur. S. Colomb. Lhanheron.

Non procul hinc *Alan* flumen, qui & *Camel*, à tortuoſo meatu; (Hoc enim *Cam* illis denotat) placidè in ſuperum fretum defluit, qui ad ſuum oſtium Padſtow emporiolum habet, contractè pro Petrokſtow (vt in ſanctorum hiſtorijs legitur,) à Petroco quodam Britannico in diuos relato, qui hîc Deo vacauit, cùm anteà *Loderic*, & *Laffenac* vocaretur. Ad huius Alani fontes, Camelford, alicubi Gaffelford, viculus cernitur, Camblam olim dictum iudicat Lælandus, qui Arthurum Hectorem noſtrum ibi cecidiſſe ſcribit. Fragmenta etenim (vt prodit ille) armorum, annuli, ænea equorum ornamenta, nonnunquam ab agricolis ibi eruuntur, famáque tot ſæculis conſeruata, inſignem hoc loco ſtragem factam fuiſſe prædicat. Extant etiam verſus, in neſcio quo medij temporis poëta, de Cambala cruore effuſo inundante, in prælio Arthurij contra Mordredum. Quos ſubijcere non pigebit, cùm Muſis non omninò inuitis ſcripti videantur. Padſtow. Camelford

Naturam Cambala fontis
Mutatam ſtupet eſſe ſui, tranſcendit inundans
Sanguineus torrens ripas, & ducit in æquor
Corpora cæſorum, plures natâre videres,
Et petere auxilium, quos vndis vita reliquit.

Certè (vt hoc de Arthuro non negem,) apud Marianum, Britannos & Saxones, anno inſtauratæ ſalutis, 820 funeſto prælio hîc concurriſſe legi, vt Marti ſacer hic locus videatur. Et ſi verum ſit, Arthurum hîc cecidiſſe, idem littus illi fuit fatale, quod natale. Ad littus enim proxi-

proximum *Tindagium*, Arthuri illius magni patria exertâ quasi lingulâ sedet, vtrinque fluctibus in sinum reductis, Tindagel hodiè appellant, nunc tantùm splendida ruina, olim castrũ magnificum, de quo quidam cecinit.

Tindagel. *Arthuri locus natalis.*

Est locus Abrini sinuoso littore ponti
Rupe situs media, refluus quem circuit æstus,
Fulminat hîc latè turrito vertice castrum,
Nomine Tindagium veteres dixére Corini.

* Longum esset ex historijs nostris hîc declarare quomodo Vtherus *Pendragon* Rex Britanniæ vxorem Gorlois Principis Cornubiæ in hoc castro deperiret, assumpta præstigijs magicis mariti specie, matronæ stuprum inferret, & Arthurum illum susciperet. Satis sit si Ioannis nostri Hauillensis versibus vtar

---------- facie dum falsus adulter
Tintagel irrupit, nec amoris Pendragon æstum
Vincit, & omnificas Merlini consulit artes
Mentiturq; ducis habitus, & rege latente,
Induit absentis præsentia Gorlois orá.

In eadem deinde ora, quæ minùs fœcunda, & syluis nuda, mari obijcitur Botereaux castrum, corruptè Bos castle vulgò, à Dominis de *Botereaux* conditum, qui tres bufones nigricantes scuto argenteo gestâbant, quorum hæreditas per Hungerfordos ad Hastingorum familiam est deuoluta.

Botereaux.

Vnde in altum euecta terra ita ad Boream prominet, vt XXIII. milliaria hîc in latitudine inter duo maria colligat regio, quæ hucusque in angustias quodammodo coarctata processit. In hac maxima latitudine TAMARA flumen, nunc Tamar, haud procul à Septentrionali littore fontes aperiens, celer, & fremens ad meridiem cursum agit, multis riuulorum alueis auctus, per TAMARAM oppidum à Ptolemæo memoratum, nunc Tamerton, & à ripa remotius Lanstuphadon, id est, fanum Stephani, vulgò Launston, olim *Dunenet*, oppidulum nitidum cliuo surgenti adfixum in quo primis Normannici imperij temporib. Guil. Comes Moritonij suum ca-

Tamara fl.

Launceston. *

stru

strum habuit. Recentiùs hoc nomen à S. Stephani monasterio assumpsit, quod Reginaldus Cornwalliæ Comes circa annum Domini 1150. extruxit, cui operi Episcopi Exonienses humano affectu plus nimis abducti & seducti, infensiùs aduersabantur, dum suæ iurisdictioni anxiè timerent. Hodie publico prouinciæ carcere, & sæpe Assisis, quas vocamus, est notissimum. Inferiùs iuxta Saltash quondam familię *Valtortorum* sedem, mercatoribus satis frequentem, Liuerum fluuium admittit, ad quem illud S. Germano sacrum visitur oppidum, Inde verò rectus soliduſque in Oceanum exit, portum efficiens Tamerworth in vita Indracti dictum: cùm iam Cornubiam à Deuonia diuiserit. Hunc enim Athelstanus rex limitem inter Britannos Cornubienses, & suos Anglos statuit postquam è Deuonia Britannos submouisset, vt testatur Malmesburiensis, qui *Tambram* vocat, & hodie etiam Deuoniam à Cornubia disterminat, vnde Alexander Nechamus in Diuinæ sapientiæ laudibus.

Loegria Tamaris diuisor Cornubiaque
Indigenas ditat pinguibus isicijs.

De Vrsula magnæ sanctitatis virgine hinc oriunda, quam Attila ille Dei flagellum, cum XI. millibus virginum martyrio affecit; & de Constantino illo, quem *immunda Leænæ Danmoniæ tyrannicum catulum* vocat Gildas, dicant historici, instituti enim non est mei. E Britannici sanguinis Comitibus solùm Cadocus vltimus Cornwalliæ Comes memoratur, qui, vt Heraldicæ artis periti tradunt, clypeum nigrum globulis aureis distinctum gerebat. E Normannico autem sanguine Comes primus erat Robertus Moritonius, Guilielmi Conquestoris ex Herlotta matre frater, cui successit Guilielmus filius. Sed cùm ille à Roberto Normanno contra Henricum primum Angliæ Regem staret, in prælio captus, & libertatem, & honores amisit, suffectúsque in eius locum Reginaldus Henrici primi filius naturalis, qui cùm diem sine prole obijsset, successorem habuit Ioannem Regis Henrici secundi filium, qui postea etiam Rex Angliæ

Comites Cornwallię.

inaugura-

inauguratus. Huius filius Rex Henricus III. fratrem Richardum hoc honore ornauit, qui nonnullos Germaniæ Septemuiros ita pecunia expugnauit, vt anno 1257. in Romanorum Regem eligeretur, vnde de eo peruulgatus est versiculus,

Numinus ait pro me, nubit Cornwallia Romæ.

Sed cùm in Germania omnia intestinis bellis flagrarent, imperio se abdicauit, & in Angliam citò redijt, vbi defunctus, filium Edmundum in Cornwalliæ comitatu successorem reliquit: quo sine sobole sublato, Edwardus, qui postea Rex Angliæ, eius nominis secundus, hunc titulum à patre accepit, cúmque iam rex esset, Petro Gauestono Vasconi contulit, qui eius adolescentiam corruptelarum illecebris irretierat. Cùm verò ille ob principem corruptum, & alia scelera capite truncaretur, successit Ioannes de *Eltham*, Edwardi II. filius natu minor, quo etiam, sine sobole, mortuo, Edwardus III. Cornwalliam in Ducatum erexit, Edwardúmque filium suum bellicis laudibus principem cumulatissimum, anno Christi 1336. Ducem Cornwalliæ dixit, Ex quo tempore, Walliæ Principes, fuêrunt itidem Cornwalliæ Duces, qui in actionum quibusdam formulis, rebus metallicis, naufragorum bonis, & portorijs iura Regalia habuêrunt. Sed hęc planiùs & pleniùs docebit Richardus Carew de *Anthonie* non minùs generis splendore, quàm virtute, & doctrina nobilis, qui huius regionis descriptionem latiore specie, & non ad tenue elimat.

Duces Cornwallie.

Sunt in hoc Comitatu parochiæ 161.

Denshire.

CITERIOR, quam dixi, Danmoniorum regio, Denshire vulgò nunc dicitur, Britannis Cornwallensibus *Dewnan*, Cambrobritannis, *Duffeneynt*, Saxonibus Deuenrhipe, vndè facta Latina

Latina appellatio *Deuonia*, & contracta illa, qua vulgus hominũ vtitur, Denshire, non à Danis, vt scioli quidam acerrimè cõtendũt. Regio, quæ vt maiori latitudinis incremẽto vtrinq; quàm Cornwallia excurrit, ita vtrinque portubus accincta cõmodioribus, nec minùs stanni venis diues, præsertim quà Occidentem spectat, pratis distincta lętioribus, syluis vestita frequẽtioribus, ædificijs, oppidîsq; refertissima: gleba autem alicubi perinde exili, quę tamen benigniùs colono respondet, si rei rusticæ prudentiã, agendi voluntatem, & impendendi facultatẽ conferre possit. Nec alibi ferè in Anglia maiorem impẽsam terra exigit, plurimis enim locis quodammodo sterilescit, nisi arena è mari inspergatur, quæ ad fœcunditatem efficax, quasi animam glebis infundit, atque in locis à littore remotioribus cariùs emitur.

In hac describenda primùm Occiduum latus, quod Tamara perstringit, inde Australe, quod Oceano incumbit, perlustrabo: ab hoc per Orientalem limitem, quo Dorcestriã, & Somersettiam attingit, ad Septẽtrionale littus, quod Sabriniano freto vrgetur, me recipiam.

Tamara, qui regiones has disterminat, primùm Lid fluuiolum ab ortu, hospitio excipit, ad quẽ Lidston, emporiolũ tenue, & Lidford nunc viculus, olim celebre oppidũ Danico turbine anno 997. concussum, quod (vt in illo libro, quo Angliæ lustrum condidit Guiliel. primus scribitur) non alio tẽpore, nec alia ratione, quàm Londinum censeri solebat. Indè æditũ montem longè protentum suspicit, Hengestdoun Marianus vocat, Hengistíq; monté interpretatur, vulgò Hengston hill dicitur. Qui Stanni venis satis est fœcundus, locúsq; solennis, vbi septimo, vel octauo quoq; anno, Cornwalliæ, & Deuoniæ metallici frequẽtes cõuenire soliti erant, & suis de rebus consilium inire. Ad hunc, anno salutis DCCCXXXV. Britãni Danmonij, qui Danis in auxiliũ adscitis, in Deuoniam irruperant, vt Saxones, qui eam sui iuris fecerãt, exturbarent, miserandâ strage, ab Egbrichto rege, ferè ad internecionem, vt author est ille Marianus, sunt occisi.

Lidford.

Hengston hill.

Inferiùs

Inferiùs *Teauum* fluuiolum recipit Tamara, ad quem Tauistoke. Teauistoke, vulgò Tauistoke floret, cœnobio quondam celebre, quod Ottgarus Deuoniæ Comes Edgari regis socer, virginibus sacris anno Christi 961. extruxit, *Locus*, vt inquit Malmesburiensis, *amœnus opportunitate nemorum, copiosa piscium captura, Ecclesiæ congruente fabrica, fluuialibus ripis per officinas decurrentibus, qui suo impetu effusi, quicquid inuenerint superfluum deferunt. Rumonus ibi sanctus prædicatur, & iacet Episcopus. Cernitúrque in eodem monasterio sepulchrum Ottgari illius, spectaculóque ducitur enormitas Mausolæi filij eius; Edulfus is vocatus est, gigantea molis, & immanis roboris:* vtpote qui portarum repagula perfringere, & fluuiolum decem pedes latum diuaricatis pedibus continuare poterat, si fidem Guilielmo illi adhibere libeat. Sed triceſſimus tertius ab hoc condito vix agebatur annus, cùm Danica incensum tempestate deflagrârit; refloruit tamen, laudabilíque instituto, auitæ nostræ linguæ, Saxonicam dico, quæ iam in desuetudinem abijt, lectiones in hoc vsque ad patrum memoriam habebantur, nè quod nunc euênit, huius linguæ cognitio intercideret. Recepto iam Teauo, Tamara proximè suum ostium accedit, vbi *Plimus* fluuius se vnà in Oceanum euoluit, noménq; oppido incumbenti Plimmouth fecit. Olim enim, vt accepimus, Sutton vocabatur, & superiori sęculo, ex viculo piscatorio in oppidum amplum, ciuiúmque frequentia vrbis æmulum, quale nunc cernitur, excreuit: portúsque commoditas hoc effêcit qui maxima nauigia in sinum minimè deductis velis admittit, tutissimámq; stationem nauibus quantumuis magnis tàm in Tamara, quàm Plimo præbet: & ad vim hostilem arcendam satis est munitus. In medio enim ostio insula S. Michaëlis præiacet, quæ & suas munitiones habet. Ipse verò portus ad oppidum vtrâque ex parte munitur, & catena interposita, cùm opus fuerit, clauditur, molésque ad Austrum obijcitur, & in colle proximo castrum à Valtortis, vt creditur, ad quos maxima pars oppidi olim spectâuit, positum. In quatuor tribus totum est

Prælectiones linguæ Saxonicæ.

Plimmouth

oppidum

oppidum descriptum, Warbes, nostra lingua vocamus, quibus omnibus Maior, siue Prætor præficitur, ab Henrico VI. constitutus, & sub eo singulis tribubus Capitaneus quondam prępositus erat, quorum quilibet & suos pedaneos magistratus habuit. De fabulosa illa Corinei cum *Gogmagog* Gigante, hoc in loco colluctatione, fat sit, quia credere non libet, vnum & alterum ex Architremio de Gigantibus nostris versiculum adiungere.

Hos auidum belli robur Corineus Auerno
Præcipites misit, cubitis ter quatuor altum
Gogmagog Herculeâ suspendit in aëre luctâ,
Anthæumque suum scopulo detrusit in æquor.
Potauitque dato Thetis ebria sanguine fluctus,
Diuisumq; tulit mare corpus, Cerberus umbram.

Scopulus verò ille, è quo Gigantem detrusum, ferunt, the Haw nunc dicitur, qui collis est inter oppidum, & Oceanum interiectus, in cuius summitate, quæ in amœnissimam planitiem sternitur, gratissimus vndiquaque patet prospectus, & in nauigantium vsum Index nauticus, quem *Compassum* dicunt, longè pulcherrimus erigitur. De hoc nihil aliud est quod attexam nisi regnante Guilielmo Rufo, Ealphegum Sacerdotem eruditum, & coniugatum hîc floruisse. Nec enim ante annum 1102. sacerdotibus vxores in Anglia interdictæ fuerunt. Tunc Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis sacris literis, & naturæ vim intulit, & (Henrici Huntingdonensis verbis vtar) *Anglorum sacerdotibus vxores anteà non prohibitas prohibuit. Quod quibusdam mundissimum visum, quibusdam periculosissimum, ne dum munditias viribus maiores appeterent, in immunditias horribiles ad Christiani nominis summum dedecus inciderent.*

Vxores sacerdotibus in Angliæ primùm interdictæ.

Interiùs non procul à Plimo flumine sedet Plimpton forum satis frequẽs, vbi reliquię deformésq; ruinæ castri se ostendunt, de quo plurimi quasi clientelari iure, vel vt Iurisperiti nostri loquuntur in castle garde tenuerunt, vtpote sedes erat primaria Reuersiorum qui Barones erant de Plimpton & Deuonię Comites. Huic proximũ

Plimpton.

erat Plinton S. Mary, cuius gloria tunc concidit cùm non ita pridem Canonicorũ collegiũ cecidit, quod Guil. *Warlewast* Episcopus Exonienſis iã olim condiderat. Ma-
Modbery. gis ad ortum Modbery cernitur, oppidũ exiguum, quod ad antiquã Campernulphorum, *Champernouns* vulgò vocant, familiã equeſtri ſplẽdore clarã ſpectare ſe agnoſcit.

A Plimi oſtio, vnde littus auſtrale huius regionis incipit, ſpatioſa grandi fronte procedit regio vſq; ad Dert promontorium (hoc enim ſignificat Saxonicũ illud) ſed quàm primùm ſe reduxerit littus, Dert fluuius erumpit, qui ex interiori regionis parte ſcatens per ſquallida mõ-
Magneti. tana Dertmore inde dicta, in quibus magnetes nuper ſunt inuenti, deiectus ruit, arenásq; ex fodinis, qui ſen-
Totnes. ſim alueum opplent, deuoluit vſq; ad Totnes vetuſtum oppidulum, quod in decliui montis ab occaſu ad ortum propendens. Magno olim honore floruit, *ſeruiebat Regi* (vt eſt in antiquo Angliæ Cenſuali libro) *quantum Exonia & Barnſtapla*, Ioannes Rex Maioris pro ſummo magiſtratu eligendi poteſtatem cõceſſit, & Edwardus primus varijs libertatibus adauxit. Mœnibus etiam olim caſtróque, vt credunt incolæ, à Zouchæis munitum. Baronum enim Zouchæorum patrimonium erat, donec Ioanne Barone Zouchęo proſcripto, quòd Richardi tyranni partes fouiſſet, R. Edgecombo viro nobili, & prudenti, vt accẽpi, elargiretur Henricus VII. Adiungitur huic oppido *Burgus Pomerye*, vulgò Bery Pomery, à Pomeriorum nobili inprimis hoc tractu familia, quæ paulo magis ad ortum ſuum caſtrum perelegans habuit à ripa remotiùs. Ab hoc Totnes, littus vicinum olim *Totoneſium* dictum fuit, Brutúmque illum noſtræ gentis authorem ad hoc appuliſſe Britannica tradit hiſtoria, Hauillanúsque, vt Poëta illam ſequutus, cecinit:

Inde dato curſu, Brutus comitatus Achate,
Gallorum ſpolijs cumulatis nauibus, aquor
Exarat, & ſuperis, auráq; fauentibus vſus,
Littora fœlices intrat Totoneſia portus.

Sed ille Dert, quem dixi, fluuius, cùm Totoneſij pon-

tem

tem reliquerit, ad quem arenas è fodinis vnà deuolutas exaggerat: nihil pręter fertiles agros vtrinque videt, donec fessus ad ostium deuenerit, cui colle porrecto imminet **Dertmouth**, ex portus commoditate, quem castella duo defendunt, mercatoribus, & instructissimis nauibus frequens. Prætorem habet à Ioanne rege concessum, Brianósque dominos quondam agnouit, séque subinde cótra Gallos strenuè defendit. Anno enim Christi 1404. Dominum *de Castell* Gallum, qui commercia hoc tractu latrocinijs præcluserat, & **Plimmouth** succenderat, dum hunc locum inuaderet, à rusticis & mulierculis interceptus, atque cum suis interfectus. Hinc refugientia ad Septentrionis mare subsequitur littora, magnóq; secessu sinus admittitur, qui x. plùs minùs mill. pass. in circuitu colligit, **Torbay** hodiè dicimus, qui nauibus admodum secura statio, cùm spiret Notolibycus, viculúmque eodem nomine adpositum habet, Bruerorũ quondam sedem, qui primis Normannorũ temporibus, magni nominis fuerunt. Paulò superiùs **Yarcombe** cernitur quondam habitatio Iordanis *Fitzstephens* militis inclyti, per cuius filiam Ceciliam in *Archidiaconorum* familiam deuenit, à qua itidem per Hugonem *Courtney* ad *Carewos* decursu temporis deuoluta est, quorum familia in his regionibus admodum clara & numerosa habetur. Inde **Teignemouth** viculus ad ostium *Teigni* flu. vnde & nomen, occurrit, ad quod Dani, qui ad Britanniæ situm, & aditum explorandum præmissi erant, primùm circa annum salutis 800. egressi, occisóque loci præfecto, omen futuræ victoriæ cœpêrunt, quam posteà per vniuersam insulam summa cum immanitate exercuêrunt. Interiúsque ad eundem fl. adsidet **Bishops Teignton**, sic appellatũ quod ad Episcopos spectârit, in quo, quia erat asylum, Ioannes de Grandisono Burgundus Episcopus Exoniensis quasi pręsagus futuri, pulcherrimas ędes extruxit, *vt haberent successores* (ex eius testamento loquor) *vbi caput suum reclinarent, si fortè in manum regis eorum temporalia caperentur*. Verùm tantùm abfuit vt consilium eius

Dertmouth

Torbay.

Dani primùm Britanniam ingressi.

expleretur, vt successores, & his ædibus, & alijs omninò iam exciderint.

Isca fl. Ad sextum inde milliare ISACA, siue rectiùs ISCA flumen, cuius meminit Ptol. magno ostio in Oceanum se immittit, Britannis *Isc*, Saxonibus & nobis Ex, fortasse ab *Hesk*. i. ab arundinibus, quæ ad eius ripas fœcundiùs nascuntur, & inter aquaticos frutices principatum tenent, quarum tegulo Septentrionales populi, vt Britanni, tecta operiebant, & nauium commissuras ferruminabant. Hic flu. ab Ermoze squallenti, & infœcundo iuxta Sabrinianum fretum solo, quod Somersettensis censetur agri, ad Austrum descendens per Twifordon, à vado duplici dictum, nunc Tewerton, campos satis lętos perstringit, duobúsque pręcipuis augetur fluuiolis, *Credeno* ab Occidente, & *Columbo* ab Oriente. Ad *Credenum* in primitiua Saxonum ecclesia, sedes floruit Episcopalis in eiusdem cognominis oppido Crediantun, nunc Kirton, quod natale solũ Winifridi illius, siue Bonifacij, qui Hassones, Thuringos, & Frisios Germanię ad Christum conuertit: nunc tantùm mercatu minùs frequenti, & Exonienſis Episcopi ædibus notum, patrũ autem memoriâ multò notius erat Collegio duodecem Prębendariorum, qui iam euanuerunt. *Columbus* flu. qui ab Oriente venit, Columbton oppidulum, quod suo nomini adoptauit, alluit, ab Alfredo Rege filio suo iuniori, olim testamento legatum. Iamque Ischa grandior, sed diuortijs ludens magna cum molarum oportunitate, ISCAM vrbem allabitur, cui nomen reliquit, vnde Alexander Nechamus:

Winifridus Germanorũ Apostolus.

Exonia fama celeberrimus Iscia nomen
---Prabuit.

Isca Danmoniorum. Exceſter. Vrbs hęc ISCA Ptolemęo dicitur, Antonino, ISCA DVNMONIORVM, pro Danmoniorum, alijs falsò *Augusta* quasi legio Secunda Augusta ibi egisset, cùm illam Iscæ Silurum stationem egisse, infrà docebitur, Saxonibus Exanceaster, Anglis hodiè Excester, olim Monketon, à monachis, Latinis *Exonia*, Britannis, *Caerisk*, *Caeruh*,

&

& *Pencaer*.i. vrbs primaria. *Caer* enim, vt semel hoc admoneam, apud nostros Britannos vrbem sonat, vnde Hierosolymam *Caer Salem*, Lutetiam *Caer Paris*, Romam *Caer Ruffayne* appellitant. Sic Carthago Punica lingua, *Cartheia*, teste Solino, dicebatur. i. Noua ciuitas. Syris itidem *Caer* vrbē significâsse accepimus, à quibus cùm totum terrarū orbem incolis refertum fuisse in cófesso sit, linguam quoq; posteris reliquisse, tanquam futurarū matricē probabile videatur. *Urbs ista*, vt inquit Malmesburiensis *licet solum adiacens humidū, & squallidum, vix steriles auenas, & plerumque inane folliculum sine grano producat, tamen & sua magnificentia, incolarum opulentia, & conuenarum frequentia, omne ita abundat commercium, vt nihil ibi frustrà desideres, quod vsui esse existimes*. Sedet autem ad orientalem Iscæ ripam, molli, & clementer ædito colle ad Orientem, & Occidentem decliui, fossis & mœnibus fortissimis cincta, turribus frequentèr interpositis, ambitúque suo M. D. passus colligit longè hinc inde procurrentibus suburbijs, ecclesiásque parochiales xv. numerat, & in ipsa altissima parte propè portam Orientalem castrum habet **Rugemount** dictum, quondam Regum Westsaxonię, posteà Comitum Cornubię sedem, nunc tantùm antiquitate, & situ commendatum. Subiectę enim vrbi, & regioni vndique minatur, periucūdóq; fruitur in mare prospectu. In Orientali vrbis parte ecclesia primaria cernitur, speciosis ædibus circumsepta, ab Athelstano rege, vt priuata loci historia testatur, Diuo Petro fundata, monachísque referta, quam demùm, monachis Westmonasterium traductis, episcopali dignitate Edwardus Confessor ornauit, Cornubiensi, & Crediensi sedibus huc translatis, Leofricúmque Britonem primum constituit Episcopum, cuius successores templum & ædificijs, & redditibus adauxêrunt, Guilielmúsque Bruer, qui ab eo nonus, Decanum, & XXIIII. Prębendarios induxit. Quo seculo floruit qui hinc oriundus & cognominatus Iosephus Iscanus splendidissimo ingenio Poeta, cuius

Caer, quid significat.

1224

Iosephus Iscanus.

ius scripta ita probabantur, vt ad veterum scriptorum laudē peruenerint: eius etenim de bello Troiano poema Germani semel atque iterum sub Cornelij Nepotis nomine diuulgârunt.

Quo tempore Isca in Romani imperij ius concesſit, non certè constat, tantùm enim abest, vt à Vespasiano expugnatam affirmârim, quod Monumethensis asserit, cùm sub Claudij imperatoris auspicijs in Britannia, vt inquit ille, satis monstrarêtur: vt vix dum fuisse conditā existimem: Antoninorū tamen temporibus satis celebris videatur, ad hanc enim, nec vlteriùs sua itinera hac in parte prosequutus est Antoninus. In Angloſaxonum potestatem, ante annum CCCCLXV. ab eorum in Britanniam ingressu non deuenit, tunc enim temporis, Athelstanus Britannos, qui æquo anteà iure cùm Saxonibus vrbē incoluissent, totā ciuitate deturbauit, vltra Tamaram submouit, vrbémq; vallo, muro ex quadrato lapide & propugnaculis circumdedit. Ex quo tempore, plurimis beneficijs à Regibus fuit affecta, & inter alia, vt in regis Guil. Victoris libro legimus. *Hæc ciuitas non geldabat, nisi quando Londinum, Eboracum, & Wintonia, hoc erat dimidium Marcæ argenti ad opus militis, Quando autem expeditio ibat per mare, aut terram seruiebat quantum quinq; hide.* Varijs item afflictata fuit subinde ruinis, Danica dilacerata rabie, anno reparatę salutis 875. sed grauissimè à Suenone Dano, anno salutis 1003. perfidia Hugonis cuiusdam Normanni vrbis præfecti, ab Orientali ad Occidentalem portam prostrata, vixque reflorêre cœperat, cùm Guil. Conquęstor arctissima obsidione incingeret; nec satis habuêre ciues eo tempore portas claudere, sed procacibus etiam verbis in ipsum iaculati sunt, verùm decidente muri parte (quod diuinitùs obtigisse historici antiqui referunt) deditio statim subsequuta. Quā tēpestate (vt est in Censuali illo libro) *Rex habuit in hac ciuitate 300. domos, reddebat quindecim libras per annum. Quadraginta octo domus destructæ erant postquam Rex venit Angliā.* Postea tribus obsidionibus pressa fuit,

fuit,quas tamen omnes facile eluſit. Prima ab Hugone Courtnæo Deuonię Comite, bello illo inteſtino inter familiã Lancaſtrenſem & Eboracẽſem; altera à Perkino Warbecco imaginario, & ſcenico principe,qui vltimæ ſortis iuuenis,Edwardi IIII. filium ſe ementitus periculoſum bellum concitâuit; tertia à ſeditioſis Cornwallenſibus,anno Chriſti,1549.cùm ciues omni rerum inopia grauiſſimè conflictati, in fide perſtitêrunt, donec Ioannes Baro Ruſſellius illos obſidione exemerit.

Sed ex his hoſtibus non tantũ damni fecit Isca,quantum ex molibus quibuſdã, (Weares vocat)quas Iscae fluminis alueo Edwardus Courtnæus Comes Deuoniæ ciuibus infenſior obiecit, quæ ita omnẽ nauibus ad vrbem aditũ pręcludunt,vt merces iãm inde à viculo Topeſham,tribus ab vrbe milliaribus, terreſtri itinere deferantur.Nec ſubmouentur illę moles, licèt Comitiorũ Parlamentariorũ iuſſerit authoritas.Antiquę Oxonienſes tabulę,quòd ad Geographicam rationẽ ſpectat, Iſcã longitudine,XIX.Gr.XI.ſcrup.latitudine,L.Gr.XL.ſcrup. definiunt. Vrbs etiam hęc,ne hoc omittam, tres Duces habuit,Ioannem ſcilicet Hollandum Huntindoniæ Comitem,quem Richardus II.quòd frater eſſet vterinus, Exoniæ Ducem creauit,de gradu à Rege Henrico IIII deiectum,cuius in locum ſuffectus eſt Thomas de *Beaufort* è familia Lancaſtrenſi, poſteà tamen Ioannes Hollandus iam dicti Ioannis filius paternum recepit honorem, quem Henrico filio reliquit, qui filiam ſolummodò ſuſcepit in Neuillorũ familiam matrimonio datam. Satis longo pòſt tempore Marchionem habuit Henricum Courtnæum eo honore ab Henrico VIII. exornatum,ſed huic Marchioni, & primo illi Duci,magna fortuna magnam concitauit tempeſtatem, quę illos rerum nouarum ſtudio abreptos citò ſubuertit. *Duces Exonię.*

Hinc ad ipſum oſtium nihil eſt antiquæ memoriæ pręter Erminſter, quondam Eranminſter, ab Alfredo rege filio iuniori legatum, & Powderham caſtrum, Courtnæorum ſedem, ab Iſabella de *Fortibus*

constructum: Altera verò ripa ipsi ostio adsidet Eranmouthe piscatorum oppidulum. Magis ad Ortum *Otterey* fluuiolus in mare prolabitur qui *Honniton* non ignotum oppidum subluit, nomenque suum nonnullis locis communicat quorum celeberrimus est *S. Marie Otterey* à Collegio S. Marię quod Guilielmus de *Grandisono* Episcopus Exoniensis statuit, qui omnium Ecclesiasticorum virorum in sua Diocęsi facultates ad se conuerterat: persuaserat enim vt in ipsum testamentis omnia sua transcriberent, vt pote qui in pios vsus conferret ecclesijs dotandis, Xenodochijs, Collegijsque construendis.

S. Marie Otterey.

Ab *Otterey* anfractuosè in ortum procurrit littus per Budley, Sidmouthe, & Seton, portus olim nobiles, quibus arena reciproco fluctuum meatu congesta ita obtẽditur, vt hanc cõmoditatem penè omninò iam eripuerit. Ad illum verò Seton, *Ax* fluuius, tenui admodum alueo se exonerat, quum Aranminster alluerit oppidum Saxonicorum regum tumulis tantummodò in antiquis monumentis celebre, & in ipso prouinciæ limite situm. Hinc enim Orientalis limes per ignobiles vicos obliquè tendit ad fretum Sabrinianum, quod nunc legamus.

Axminster.

Primum verò à Cornwallia littus, quod se in Sabrinianum fretum longè exporrigit, HERCVLIS PROMONTORIVM Ptolemæo dicitur, nominísque tantillum conseruat, Hertypoint hodie dictum: oppiduláq; habet Perton, & Hertlond Nectani sanctuli reliquijs olim clarum. In cuius honorem monasteriolũ hîc erexit Gytha Godwini Comitis vxor, quę Nectanum, tanquam Neptunum coluit, eò quod eius meritis maritum, efferatam tempestatẽ euasisse, credulo errore sibi persuaserat. Huius promontorij nomen fidem fabulę admodum speciosę fecit, Herculem nimirum in Britanniam aduenisse, & nescio quos Gigantes debellasse. At verum si sit, quod Mythiologi asserunt, Herculem nullum fuisse sed per eum humanę sapientię vim denotari, quà superbiam, libidinem, inuidiam, & id genus monstra superamus: vel si

Herculis Promontorium.

An Hercules Britanniam adierit.

si per Herculem, Solem, vt Gentium Theologi, & duodecem illos labores ab Hercule exantlatos, XII. notare signa Zodiaci volunt, quæ Sol annuo cursu permeat, viderint ipsi quid dixerint. Ego tamen Herculem fuisse libens credo, imò cum Varrone, vel XLIII. concederem, quorum omnium gesta vni Alcmenæ filio ascribunt; in animum tamen inducere non possum, Herculem huc penetrasse, nisi fortè poculo illo Oceanũ nauigarit quod Nereus sibi dederat, de quo Athenæus. At inquies, Franciscus Philelphus in epistolis, & Lilius Giraldus in Hercule suo illud affirmauit. Ignosce, quęso scriptores illi recentiores me mouere, sed non demouere possunt, quum Diodorus Siculus ex vltima antiquitatis memoria Gręcorum res persequutus, disertis verbis asserat, nec Herculem, nec Liberum patrem vnquam Britanniam adijsse. Quare persuasissimum mihi est Herculis nomen huic loco inditum vel à Græcorum vanitate, vel à Britannorum religione. Hi (gens bellicosissima) fortes viros maxima cum admiratione suspexêrunt, & monstrorum domitores summo loco habueruut; Illi autem quicquid vbique magnificum in Herculis claritatem retulêruut, & quoniam ille multùm peregrinatus est, qui peregrinabantur, illi sacra facere soliti sunt, eidémque loca ad quæ appulêrunt, consecrare. Hinc apud Campanos *Herculis petra*, apud Ligures *Herculis portus*, apud Germanos *Herculis lucus*, apud Mauritanos, Galatas, & Britannos *Herculis promontoria*.

Recedente ab hoc Herculis Promontorio littore, vno ostio, duo, quæ sola sunt in hâc Septentrionali orâ, flumina se effundunt, *Towridge* scilicet, & *Taw*. *Towridge* non procul à promontorio, quod dixi, ortus, in Orientem alueum agit *Ockumque* recipiens qui *Ockhamptonie* mercatorio oppidulo nomen fecit, vbi Richardi de *Briona* olim Baronia & Baldwini Vicecomitis Castrum erat, subitò flexus Septentriones petit per **Tourington**, cui nomen impertit, collis supercilio illi longo tractu imminens; & **Bedyford** hominum frequentia, pontèque Bediford.

saxeo

saxeo arcuato opere satis celebre, statímque Tawo se insinuat, qui è regionis meditullio profusus per Chimligh mercatorium oppidulum non procul à Chettelhampton viculo, vbi Hierytha Diua nupera requieuit primùm defertur, Indeq; Tawton præterlapsus, vbi Werstanus, & Putta primi Deuonię Episcopi, circa annum salutis 906. sederunt, (vt vir eruditus, & de Antiquitatis studio optimè meritus D. Ioannes Hookerus in suo de Episcopis Exon. libello testatur,) ad Berstaple properat, quæ antiquioris notæ habetur, & nonnullis ab Athelstano Rege immunitatibus concessis gaudet. *Barnstapla* in Censuali Libro, nominatur, *habuitque* (vt liber ille testatur) *quadraginta Burgenses intra Burgum, & nouem extra.* Iampridem verò Traceiorum sedes. Mœnibus olim incincta, nunc verò nudata, castróque à Ludhailo de *Totenais* munita, qui clientelari iure multos in hoc agro redditus à Guilielmo primo accepit. Cúmque ibi pontem magnificum à Stamfordo Ciue Londinensi constructum superauerit, Towridgi aquis auctior Sabrinianum mare petit. An verò Chimligh illa, sit Kinuith castrum cuius meminit Asserius, non facilè dixerim. Ad hoc enim littus, eius nominis castrum erat situ terrarum ab omni parte, præterquàm ab ortu, tutissimum, ad quod, An. Christi DCCCLXXIX. Hubba Danus, qui multis cladibus Anglos fatigârat, confossus occubuit. Locus deinceps Hubbleston ab historicis nostris vocatur. Vexillóque Danorum, Reafan dicto, tunc potiti sunt Angli. Quod lubentiùs adnoto, quia ex fabellâ apud Asserium Meneuensem, qui hæc prodidit, colligi potest, Danos coruo pro insignibus vsos fuisse, quem inuicto (vt putabant,) omine, Lothbroci Danici filias in vexillo acu pinxisse tradunt.

Berstaple.

Danorum vexillum.

Nihil deinceps in Septentrionali hoc littore visitur præter *Ilfarcomb* quę statio est nauium satis fida, & huic contermina *Combmarton* sub qua veteres plumbi fodinæ non sine argenti venis nuper sunt apertæ, *Comb* verò vt semel adnotem, quę vsitata est adiectio locorum nomi-

Comb *quid significat.*

nibus

nibus in hoc tractu, situm depressiorem aut conuallem denotat, deductumque videatur à *Kum* Britannorum quod idem significat.

In prima Normannici imperij infantia Rex Guilielmus primus Richardum de Brionia è nepti sua natum, hereditarium Deuoniæ Vicecomitem, Baronémque de Okehampton instituit, verùm ille paucos post annos sine prole obijt, & Henricus primus Baldwinum Reduersiũ, siue de *Riparijs* primò Dominum de Twiffordon, & Plimton, posteà Deuoniæ Comitem *de tertio*, vt illa ætate loquebantur, *Comitatus denario* creauit, qui cum à Matilde Augusta contra Stephanum staret, in exilium proiectus. Richardus tamen filius paternum hunc honorem recepit, qui duos filios reliquit Baldwinum & Richardum ambos suo ordine Deuoniæ Comites & sine prole defunctos. Recidit ergo honor ad eorum patruum Guilielmum de *Vernon* dictum. Ille verò Baldwinum genuit, qui ante patrem obijt, è Margareta tamen Gwarini *Fitz-Gerardi* filia Baldwinum eius nominis tertium Deuoniæ Comitem suscepit, qui auita insignia Griphem scilicet aureum in clypeo rubro mutauit in scutum aureum cum Leone cyaneo. Hic duos habuit liberos Baldwinum vltimum ex hac familia Comitem sine sobole defunctum, & Isabellam quę enupta Guilielmo de *Fortibus* Comiti Albemarlę hoc titulo maritum auxit, filiòque Thomæ qui statim mortuus reliquit, cuius soror Auellina Edmundo Lancastrensi in vxorem data, maritum eodem honore illustrauit. Sed cùm illa sine liberis obijsset, Hugoné Courtnæum regio Francorũ sanguine natum, cognationéq; superioribus Comitibus connexum, Rex Edwardus III. mandato Deuoniæ Comitem creauit, iussit enim vt hoc titulo vteretur. Illi successit Hugo filius, post qué Edwardus eius è filio Edwardo nepos sequutus est, Hugoniq; filio moriens reliquit, ille itidem Thomæ filio qui obijt 36. Regis Henrici sexti. Thomas ille tres filios suscepit Thomam, Henricum, & Ioannem quorum fortuna, flagrantibus inter Lancastrenses

Deuonia Comites.

Ludouico Cruso. Ti. Latius. Ba. lin. 6. Ri.

&

& Eboracenſes funeſtis diſſidijs, multum iactata fuit, dum à Lancaſtrenſibus obſirmato animo ſtarent. Thomas capite plexus eſt Eboraci, Henricus frater qui ſucceſſit ſeptimo pòſt anno eandem pœnam Sarisburiæ ſubiuit. Et quamuis Rex Edwardus quartus Humfredum Stafford in Deuoniæ Comitem euexerit qui eodem anno diem obijt, Ioannes tamen Courtnæus fratrum minimus natu hunc honorem donec in prælio ad *Tewkeſbury* ceciderit, mordicùs tenuit. Iam inde ſatis longo tempore hæc familia quodammodo extincta iacuit, ſub Henrico tamen ſeptimo emicuit, qui Edwardum Edwardi Comitis è fratre abnepotem auitis honoribus cumulauit. Hic genuit Guilielmum Deuoniæ Comitem qui Catharinam quartam Regis Edwardi quarti filiam in vxorem duxit, è qua ſuſcepit Henricum Comitem Deuoniæ, & Marchionem Exoniæ capite ſub Henrico octauo truncatum, cuius filius Edwardus in integrum à Maria Regina reſtitutus, nobiliſſimus, & optimæ ſpei adoleſcens immatura morte, noſtra memoriâ Patauij in Italia obijt, Optimi enim quíque (vt Quadrigarij verbo vtar) minimè diurnant.

(Vide hallucinantem Bodinum Polit. l. 1080.

Continentur in hôc agro Parochiales
eccleſiæ. 394

PRoximos Dannonijs ad Ortum DVROTRIGES statuit Ptolemæus, qui, vt author est Asserius, Dur-gweir Britannis, eorúmque regio Dorsetta Saxonibus, vti nobis hodie Dorsetshire. Nomen illud Britannicum DVROTRIGES à Dour, quod illis aquam, & Trig quod incolam denotat, enatum videatur, quasi aqua, siue maris accola. Saxonicum etiam illud Dorsetta idem valet ex vtráque lingua conflatum, Setta enim Saxonibus incolere sonuit, vnde monticolas sua lingua Dunsettan, & nemoris incolas in Germania Holtsatten dixerunt, quòd inter nemora habitarent. Eodémque planè sensu Durgweir, id est, viri maritimi Britannicè vocabantur. Etenim longissimo tractu Oceano nostro obuersa procurrit.

Dorsetshire.

HÆC regio à Septentrione agro Somersettensi, & Wiltoniensi, ab occasu Deuonensi, ab Ortu Southantonensi terminatur, ab Austro quà longissimè protenditur, tota est maritima, Oceano Britannico per L. plùs minùs milliaria anfractuoso littore incumbens. Gleba verò est fertili, quà Septentriones spectat syluæ & saltus diffunduntur, vnde crebris & herbidis collibus, qui numerosos ouium greges pascunt, gratis pascuis, & frugiferis conuallibus ad littus vsque descendit, quod nunc describendo legam, quum non alia commodior occurrat ratio.

In ipso statim à Deuonia limine Lyme prærupto in colle oppidulũ primum hoc littore se exhibet, quod vix portus nomen sibi vendicet, licèt piscatoribus sit frequens, nauiúmque stationem (Cobbe vocant) subiectam habeat scopulis, & proceris arboribus à vi ventorum satis *Lime.*

satis tutam. Iuxtà *Carrus* fluuius se euomit, vbi Carmouth viculus sedet, ad quam prædatoria Danorum audacia belli naualis fortunâ prosperè vsa, binas victorias ab Anglis reportauit: primùm Egberto rege, anno salutis 831. & octauo pòst anno, Æthelwulfo superato.

Burtport. *Cannabis optime.* Inde in agro optimæ cannabis feraci, Burtpoꝛt, vel rectiùs Birtpoꝛt, duobus fluuiolis confluentibus interponitur, in quo Edwardi Confessoris tẽpore centũ viginti domus, sub Guilielmo primo (vt est in Censuali libro) centum tantummodò numerabantur. Funibus nauticis, & rudentibus ducendis, iampridem ita celebre fuit, vt priuata, ad præfinitum tempus, lege cautum fuerit, non alibi funes, quibus Anglica classis vteretur, contorqueri. Nec hoc portus nomen tueri possit, licèt in fluminis, quo alluitur, ostio collibus vtrínque concluso, natura quasi consultò portum molita sit, & quodammodo efflagitet, vt ars, & opera adhibeatur.

Flexuoso hinc meatu longè se immittit littus, aggérque Chesill dictus, ex arenis agglomeratis, freto tenui interfuso, per 1x. mill. pass. obductus prætenditur, quem Auster, cùm ingruit, plerumq; interscindit, & Aquilo è contrà consolidat. Hoc aggere Poꝛtland quondam insula, nunc continenti adnectitur, cuius antiquius nomen planè latet, nisi, vt Saxonibus Poꝛtland sit dicta, quòd Weymouth, portui obiaceat, ita olim ab eodem Wey fluuiolo VINDELIS nominata fuerit. VINDELIVM enim insulã hoc in mari statuit Antoninus, quæ si ab hac alia fuerit, inuestigét alij. Hæc vergente Saxonũ imperio (nec anteà à scriptoribus memoratur) Danorum rabiem, si qua alia, subinde experta est. Sed Danico bello extincto, in ecclesiæ Wintoniensis possessionem cessit. Cùm enim Emma Edwardi Regis, & Confessoris mater, cuius fama dubia, læsæ pudicitiæ cum Aldwino Wintoniensi præsule insimulata, in summo Wintoniæ templo, nouem ignitos vomeres nudis pedibus illæsa pressisset (quod *Ordalium* tunc dictum, & eo tempore vsitatum examinis genus erat) séque ita expurgâsset, vt clariorem ad

Chesill.

Portland.

Vindelis.

Historia Cantuar.

Ordalium examinis genus.

ad posteros tanto miraculo pudicitiam feciſſet. Illa in rei memoriam Wintonienſi eccleſiæ nouem prædia, & Edwardus filius, pœnitentia ductus, quòd matrem in tam iniquam quęſtionem poſtulaſſet, hanc inſulam cum alijs redditibus donauit. Vix VII. milliaria ambitu colligit, margine ſcopulis celſior exſurgit, medio verò ſubſidet, ſparſim habitatur, frugum ſatis ferax, ouibus paſcendis commoda, ſyluis adeò indiga, vt fimo bubulo ſole exſiccato pro ignis fomite vtatur. Incolæ ſaxis funda librandis omnium Anglorum peritiſſimi, intérq; algas Iſidis plocamon ſæpiùs reperiunt, qui, vt author eſt è Iuba Plinius, frutex eſt marinus, corallio non diſſimilis, ſine folijs, præciſus mutato colore in nigrum dureſcit, & cadens facilè frangitur. Ad Ortum vnicam habet eccleſiam, pauculáſq; contiguas domos, ad Septentrionem, caſtrum ab Henrico VIII. extructum, quod etiam ingreſſum portus **Weymouth** defendit. Oppidulum illud eſt ad **Wey** tenuis fluuioli oſtium, cui è regione altera ripa adſidet **Melcombe** *Regis* cognominatum portu tantùm diuiſum. Quæ ſuis ſeorſim ſuperba priuilegijs, æmula olim fuerunt, nunc autem, quod in vtriúſque rem ſit, Parlamentaria authoritate coaluerunt.

Iſidis Plocamos.

Inde rectà littus porrigitur, per **Purbecke** inſulam, quam vocãt, magna ex parte ericetum, & ſaltuoſam, damis, ceruíſq; refertam, in cuius medio caſtrum vetus **Corffe**, diu cum vetuſtate colluctatum, iam victum tempori cedit, quod nouercalis odij teſtis admodum inſignis: Ælfritha enim vt filio ſuo Etheldredo ad regnum viam muniret, in priuignum Edwardum Anglorum regem, cùm ipſam ex venatione hîc inuiſeret, percuſſores immiſit, eiúſque cæde ſceleratiſſima nouerca oculos pauit: cuius facti infamiam ſera pœnitentia, ſanctimoniali habitu, & cœnobiorum extructione eluere mirum in modum poſteà ſategit. **Purbecke** hæc inſulâ vocâtur, quòd mari, niſi ab occaſu, circumfunditur. ad Ortum enim pelagus ripas inflectit, & anguſto admodùm littorum diuortio, cui inſula propugnaculi

Purbecke.

Odium nouercale.

naculi instar interiùs obijcitur, irrumpit, magnámque in latitudinem sinum aperit, cui impendet ad Boream latus in Peninsula Poole vrbecula, quæ superiori sæculo carecto, & pauculis piscatorum casulis in frequens emporium, maximis opibus affatim opulentum, ædificiisque exornatum pulchris emicuit. Nomen verò factum existimârunt nonnulli, quòd sinus iste subiectus, quasi stagnum sedentibus aquis videatur, cuiusmodi Poole nostra lingua vocamus.

Poole.

In huius sinus occidentalem angulum *Frome* nobilissimum huius tractus flumen euoluitur, sic vulgus vocat, Saxones verò, teste Asserio, Frau dixerunt, vnde cùm sinus iste Fraumouth olim diceretur, credidêrunt posteri *Frome* esse flumini nomen, sed Frau illud Saxonicum, vt coniectura probabile est, à vetustiore Britannico nomine *Vari* profluxit, vt Thiope à Thorpe, &c. *Varia* enim fluminis huius antiquum videtur nomen, nam ad fontes Cuarshot habet, i. si interpreteris, Vari scaturiginem. Hi fontes ferè sunt ad occiduum agri limitem, vnde in ortum aquas agit, non procul à Cerne monasterio, quod ædificauit Augustinus ille Anglorum Apostolus, cùm *Heil* Gentilium Saxonum idolum ibi comminuisset, superstitionúmque tenebras fugasset. Sub hoc aliquantò inferius *Varia* fluuius insulam spargit, & DVRNOVARIAM inuisit, id est, oppidum ad Variam fl. vel fluminis traiectus, vt alij interpretantur, DVRNIVM, & DVNIVM Ptolemæo pro exemplarium varietate dici videtur, nunc vulgò Dorchester. Primarium totius conuentus censetur oppidum, nec magnum tamen, nec speciosum, mœnibus Danorum iam olim furore nudatum, qui passim circa oppidum tumulos quosdam aggesserunt. Vetustatis autem expressa vestigia indies ostendit, viæ scilicèt militaris, siue prætoriæ aggerem, & Romanorum Imperatorum nummos æreos, & argenteos, *Duorum Regis denarios* vulgus hominum ibi vocat, quem oppidi conditorem fuisse ex nomine suauissimè somniant. Grauissimum autem vulnus tunc accepit cùm Sueno in-

Durnouaria Dorchester

portuna

portuna crudelitate bellum Danicum redintegrasset, & Hugo Normannus vir animo perfido, qui his regionibus præfuit, omnia agi, rapi pateretur. Qui tamen status eius fuerit primis Normannorum temporibus, habe si placet, ex Censuali Angliæ descriptione. *In Dorchestre tempore Edwardi Regis erant centum septuaginta domus, hæ pro omni seruitio Regis se defendebant, & geldabant pro decem hidis, sed ad opus Huscarlium vnam marcam argenti exceptis consuetudinibus, quæ pertinent ad firmam noctis. Ibi erant duo monetarij. Modò sunt ibi octoginta duæ domus, & centum penitùs destructæ à tempore Hugonis Vicecomitis.* Hæc si obscuriora videantur, vt Sextus Cæcilius in re simili dixit, non culpæ scribentium, sed inscitiæ non assequentium assignentur.

Hinc Varia præterfluit **Byndon**, Saxonicè Beandune, vbi Kinegilsus, anno 614. ancipiti bello Britannos vicit. Bindon. Iampridem Domini de *Marney* villa erat, nunc Vicecomitis titulum Thomæ Howardo è Norfolciensi familia præbet, qui vxorio iure amplam Marniorum, & Neubourorum hæreditatem hoc in agro creuit. **Warget** viculum posteà Varia allabitur, qui etiam ad *Variæ* nomen asserendum facit, & ad ipsum ostium **Warham** imponitur, Saxonicè peapeham, id est, habitatio ad Variam. Oppidum tutissimo vndique situ, nisi ab Occasu, ab alijs partibus fluminibus Trento, Varia, & mari circumseptum Edwardi Confessoris tempore, vt est in Censuali illo libro, CXLVIII. domos, & duos monetarios habuit, sed Guilielmo victore regnante, septuaginta tantùm domos numerauit. Deinde tamen refloruit, & murorum ambitu, officina monetaria, ciuium frequentia, & castro munitissimo, quod Guilielmus ille primus construxit, vsque ad Henrici II. tempora, florentissimum erat: sed iam inde bellis, fortuitis incendijs, marique paulatim portus commoditatem subducente, tantùm non concidit, & allium copiosè in ipso antiqui oppidi sinu profundit. Hoc etiam ostio vnà se eijcit *Trent* fluuiolus Asserio dictus, nunc verò accolis *Piddle*, à cuius Septentrionali

trionali ripa vix ad tertium milliare parietinas vetusti cœnobij *Middletoni* vidimus, quod Athelstanus rex fundauit, vt fratris Edwini manes expiaret, cui & regnum, & vitam præripuerat. Cùm enim sollicita illa regnandi cupiditas omnem iustitiæ memoriam ex animo extirpâsset, miserum adolescentulum regni hæredem designatum, cum seruulo actuariolæ omnibus armamentis nudatæ commisit, vt quod ipse delinqueret, vndis ascriberet, qui dolore euictus, & sui impotens inde se præcipitem in mare immisit.

Cæterùm vt regrediamur ad Occiduam agri partem. Ad Variæ, siue Fromi fontes, quà gleba est fœcundissima, Blackamoze saltus olim arboribus densus, nunc rarior, copiosam admodum præbet venationem, & adiunctum habet oppidum Shirburne, hoc est, si interpreteris *Fons limpidus*, vel vt alibi scribitur *Fons clarus*, in collis deuexo positum, *habitantium frequentia, & positionis gratia*, vt inquit Malmesburiensis, *suaue*, nunc verò totius huius Comitatus frequentissimum est, & lanificio maximum quæstum facit. Anno reparatæ salutis DCCIIII. sedes hîc Episcopalis constituta. Aldelmúsque primus consecratus Episcopus, sed post annos CCCLXX. Sarisburiam Osmundus hanc sedem transtulit, Shirburnámq; suis successoribus, ad quos etiamnùm spectat, in secessum reseruauit, è quibus Rogerus Poërius castellum munitum construxit in Orientali eius parte, cui palus ampla olim subiecta, nunc oppleta in lætissimum pratum conuertitur: Ecclesia verò, quæ cathedram Episcopalem habuit, statim à translatione ad cœnobium recidit, magnámque vetustatis speciem præ se fert, quamuis non multis antè annis, tumultu inter ciues, & monachos exorto deflagrârit, quod adustus in saxis color etiamnum planissimè loquitur. Sub hoc *Iuell* fl. de quo alibi dicemus, crebriori flexu subinde curuatus, in occasum prolabitur, ad *Clifton* quondam sedem stirpis de *Maulbauch*, à qua hæreditariò ad Equestrem Horseiorum familiam descendit, vbi Somersettensem prouinciam subintrat.

Shirburne.

Clifton.

Magis

Magis ad Ortum *Sture* flumen clarissimum defertur, tincarum, & anguillarum inprimis fœcundum; è sex fontibus in agro Wiltonienſi ebulliens ad Sturton sedem Baronum de *Sturton*, qui inde sibi nomen adsciuerunt, & hos suos fontes, in clypeo suo gentilitio areola aurea transuersè interiecta gestant. Vbi primùm hunc agrum intrauerit, Gillingham saltum interfluit, & à tertio milliari Shaftsbury salutat ædito colli affixum, Britannis olim *Caer Paladur*, vt falsò putat vulgus, & *Septonia*, Saxonibus Sceaftesbyrig, forsitan à Pyramide sacra, quæ illis Scheaf dicebatur. Paulò ante Normannica tempora domos CIIII, & tres monetarios habuit, vt in libro illo quem sæpè dixi, legimus. Sed Aquilæ vaticinantis de Britannici imperij conuersione fabella historicis nostris locus hic est notissimus. Nonnulli enim Aquilam auem, alij virum Aquilam dictum, Britannicum imperium, post Saxones, & Normannos ad veteres Britannos denuò recasurum hîc prædixisse volunt, qui vel Saturno hoc esse vetustius contendunt, cùm tamen ab Alfredo constructum, & Sanctimonialium æde ornatum fuisse sit certo certius. Malmesburiensis enim monachus sua ætate lapidem vetustum ex muri ruinis, in Sanctimonialium capitulum translatum prodidit, sic inscriptum.

Insignia Sturtonorum.

Shaftsbury.

Aquila vaticinium.

ANNO DOMINICÆ INCARNATIONIS
ELFREDVS REX FECIT HANC VRBEM
DCCCLXXX. REGNI SVI VIII.

Hanc inscriptionem libentiùs adiunxerim, quod in omnibus quæ vidi exemplaribus, desideratur, præterquam vno solo Domini Burghlæi summi Angliæ Thesaurarij.

Iam Sturus Sturminster petit, id est, monasterium ad Sturum. Exile oppidum humiliore situ, cui ponte saxeo coniungitur Newton castrum vbi moles magno labore aggesta eminet, sed castri ne tantillum præter nomen supereſt. De his nihil antiquius legerim quàm quòd El-

fredus Rex Sturminster filio suo iuniori legauerit. Hinc Blandford forum multis habitatoribus frequẽs adit, & cum suis flexibus alluerit, citato cursu ad antiquissimũ

Vindogladia oppidum VINDOGLADIAM, cuius meminit Antoninus,

Winburne. properat, quod Saxonice pinbupnham, vulgo Winburne, & à monasterio Winburnminster, exactéque hinc ad Dorchester XVI. milliaria numerantur, quot inter VINDOGLADIAM, & DVRNOVARIAM interponit Antonini Itinerarium. Nomen verò à situ factum conijcio, quòd inter duo flumina intersidet. *Windugledy* enim Britannicè inter duos gladios sonat. Fluuios autem à Britannis gladios peculiari phrasi appellari Milfordici portus nomẽ Britannicũ *Aberdugledian* docet, id est, ostium duorum gladiorum, eò quòd duo flumina *Cledian*, id est, gladij dicta, influunt. Nomen item recentius à fluminibus ductum videtur, Winburne enim coaluit à particula antiqui nominis *Vin*, & Saxonico Burne, quod illis riuum

Burne *quid Saxonibus.* significat, & eius adiectione soliti sunt Saxones loca ad flumina denominare. Oppidum ipsum ad collis ramentum sedet, amplum, & magna habitatorum multitudine refertum: Saxonico sæculo celeberrimum fuit, nec alia, credo, de caussa, quàm quòd Romanæ maiestatis tum temporis, præ se tulerit indicia. Anno DCCXIII. Cuthburga Inæ Occidentalium Saxonum Regis soror, cùm coniugij pertæsa, viro suo Northumbriæ Regi repudiũ misisset, monasterium virginibus hîc posuit, in quod superiori ætate Præbendarij sunt introducti, & nostra memoria Reginaldus Polus Cardinalis, Decanus institutus. Ethelredus Rex Angliæ in hoc conditur, ad cuius tumulum, qui non ita pridem restauratus videtur, hęc legitur inscriptio:

IN HOC LOCO QVIESCIT CORPVS S. ETHELREDI REGIS WESTSAXONVM MARTYRIS, QVI ANNO DOMINI DCCCLXXII. XXIII. APRILIS, PER MANVS DANORVM PAGANORVM OCCVBVIT.

Hic

Hic enim princeps longè optimus frater Alfredi, cùm acerrimo prælio Danos ad *Wittingham* exciperet, dum saucij integris, & viui mortuis cumularentur, vulnere accepto occubuit. Posteà cùm Dani malis artibus Anglos inter se bello committere conarentur, & coniunctionem inter Regem Edwardum Seniorem, & Athelwaldum eius patruelem dirimerent: Athelwaldus regnandi libidine percitus, & auersissimo à Principe suo animo, hoc oppidum quantis potuit operibus communiuit. Sed vbi primùm Edwardus cum suis accessit, & ad Badbury castra posuit, ille fuga se ad socios Danos proripuit. Badbury autem ille collis est oppido imminens, castrúmq; olim habuit Regum Vissaxonũ sedem, quo tempore Baddanbyrig vocabatur. Nunc vetò suis ruderibus sepultum iacet, villámq; habet Kingstone Lacciorum dictam, quòd ad Laccios Lincolniæ Comites vnà cum Winburna spectauit, à quibus hæreditario iure vtrumq; ad Lancastrensem familiam deuenit, quam sibi perbenignam sensit Winburna. Margareta enim Richmondia è Lancastrensi familia princeps pientissima, scholam ibi erudiendæ iuuentuti instituit. Badbury.

A *Winburna* Sturus Canford præterit, sub qua non ita pridem Iacobus Baro de *Montiay*, rei metallicæ admodum studiosus Chalcanthum, quod *Couperas* vocamus, conficere & alumen concoquere cœpit. E qua etiam olim (vt est in Walsinghamij historia) Ioannes Comes Warrenniæ Aliciam Laceiam Thomę Comitis Lancastrensis vxorem, magno cum famæ dispendio, & Anglię incommodo, (vt in nostris Annalibus videre est,) quasi per vim rapuit, & abduxit. Iam Durottiges relinquit Sturus, & Hantonensis agri nonnihil permensus, in Oceano tandem hospitatur. Canford. *Calcanthũ. Alumen.* 1317

Quod ad Comites & Marchiones spectat, Guilielmus Normannus, cùm iam imperij in Anglia potitus esset, Osmundum, qui Sagiensis erat in Normannia Comes, tùm Sarisburiensem Episcopum, tùm primùm Dorsettiæ Comitem, Cancellariumque sibi constituit, piam *Dorsettiæ Comites & Marchiones.*

hominis prudentiam, & egregias artes admiratus. Longo pòst tempore Rex Richardus secundus anno regni sui primo & vicessimo Ioannem *Beaufort* Ioannis Gandauensis filiũ Somersetti Comitem in Dorsettiæ Marchionem euexit, qua dignitate Rex Henricus quartus illum exuit, fratrémque eius minorem nomine Thomam Comitem Dorsettiæ creauit, Ducisque Exoniæ titulo adornauit. Post eius sine prole obitum, Henricus VI. Edmundũ ex eadem Lancastrensi familia, primùm Comitem, deinde Marchionem Dorsettiæ, tandemq; Ducem Somersetti dixit, cui item successit Henricus filius. His bello intestino sublatis, Edwardus IIII. cùm iam Lãcastrensis familia quasi prostrata, Thomam Greium ex familia Ruthinensi, qui gener eius (Grei enim matrem Rex duxerat) Dorsettię Marchionem creauit, cùm amplissimam Bonuillorum hæreditatem iure vxorio in hoc agro & vicinis creuisset. Hunc sequuti sunt eodem honore Thomas filius, & Henricus è Thoma nepos, qui etiam Dux Suffolciæ cùm Franciscam Caroli Brandoni Suffolciensis Ducis filiam, & Regis Henrici octaui è sorore neptim duxisset. Hic sub Maria Regina ob læsam maiestatem supplicio affectus, serò didicit, quanti sit
1553 periculi in Regiam familiam nuptijs inseri, & spem fouere ambitiosam.

Hic Comitatus Parœcias 248 *numerat.*

Vrotrigibus ad Septentriones & Ortum prætendebantur olim BELGÆ, *quos à Belgis Galliæ populo, in Britanniam demigrasse, & è nomine probabile, & auctoritate verisimile est. Belgæ enim è Germanis (vt Cæsar à Rhemis edoctus prodit) orti, Rhenum antiquitùs traducti, propter loci fertilitatem, ibi expulsis Gallis consederant,* & inde (*vt idem author habet*) in Britanniam prædæ, ac inferendi belli causa tranſiêrunt, omnésque ijs ciuitatum nominibus appellabantur, quibus orti ex ciuitatibus, eò peruenêrunt; & bello illato ibi remansêrunt, atque agros colere cœperunt. *Quo verò tempore huc commigrarunt, non liquet, niſi fortè Diuitiacus Sueſſionum Rex, qui ante Cæſarem floruit, huc Belgas ſuos traduxerit. Magna enim partis cùm Galliarum, tùm etiam Britanniæ imperium obtinuit ille. Vnde etiam Belgarum factum ſit nomen, non ſatis explicatum, Hubertus Thomas Leodius vir apprimè eruditus opinatus eſt Belgas eſſe vocabulum Germanicum, ideo quòd Germani Gallos, & Italos* Wallen, *& nonnulli* Welgen *appellitent. Ioannes Goropius Belga à Belgica dictione* Belke *ducit contendit, quæ illis iram ſignificat, quaſi facilius, quàm cæteri in bilem exardeſcant. Sed cùm Belgarum nomen non ex illa lingua petendum videatur, qua hodie Belgiogermani vtuntur, & eadem ferè eſt, cum noſtra Saxonica (à Saxonibus enim profluxit, quos in Brabantiam, & Flandriam Carolus Magnus traduxit) ego illis neutiquam fidem abrogare ſtatui qui ex antiqua Gallica lingua, quæ noſtris Britannis ferè incorrupta manet, deducunt, & Belgas dici volunt à* Pel, *quod illis remotum ſignificat. Totius enim Galliæ erant remotiſſimi, & vt à cultu, & humanitate prouincia, ſic etiam ſitu, & ſede*

Belgæ à Belgis Galliæ.

Belgæ vnde dicti.

longissimè aberant: & Poeta Morinos Belgicæ populos remotissimos esse innuit, cùm cecinit, Extremíque hominum Morini. *Sed ad Belgas nostros, qui longè latéque habitárunt per regionem Somersettensem, Wiltoniensem, Hantoniensisque agri partem interiorem, accedamus.*

Somersetshire.

SOmersettensis Comitatus, vulgò **Somersetshire**, ampla sanè & opulenta est regio, Sabriniano freto à Septentrione toto pulsata, ditis admodum soli, nusquam non ad fruges, aut pabula eximiè fertilis, incolis frequentissima, & portuum commoditate satis fœlix. Nonnulli nomen inditum credunt, quòd aura sit ibi lenis, & quasi æstiua, eóque sensu *Glas ar haf* Britannis hodiè dicitur, vocabulo è nostra lingua translato; nec temerè, vt enim æstate verè æstiua regio, sic non immeritò hyeme, hyberna dicatur, ita tota madescit, vliginosa, & palustris, non sine maxima itinerantium molestia. Veruntamen nomen proculdubiò à **Somerton** totius conuentus olim maximè celebrato oppido impositum credam ego, cùm Asserius author inprimis antiquus hunc agrum *Somertunensem* passim vocauerit.

Ad Sabrinianum fretum (quà hic ager Daumonijs est confinis) primùm occurrunt **Portlock**, Saxonicè Portlocan, & **Watchet**, olim **Wecedport**, nauium stationes, quas anno DCCCLXXXVI. Danica tempestas grauissimè perculit. His interponitur **Dunstor** castrum, loco depressiori, & collibus, nisi, quà mare prospicit, vndique concluso, à Moionis quondam huius agri Comitibus constructum, à quibus ad Luterellos deuenit. Huic adiacent duo viculi duobus indigitibus sacri, **Carantons** alter vocatur à Carantoco Britanno: alter **S. Decumbes** à Decumano, qui è Southwallia soluens, huc appulit, *in vasta* (vt antiquo Agonali legitur) *solitudine, frutetis,*

Dunstor Castle.

&

& vepribus obsita, densitate syluarum in longum, & latum spacioſe porrecta, montium eminentia educta, vallium que concauitate mirabiliter interrupta, vbi mundi vanitati valedicens, à sicario transfossus diuinum hònorem apud imperitum populum consequutus est. Inde ad Stertpoint prominet sensim littus, vbi duo totius agri maxima flumina confluа, vno ostio se euoluunt. VZELLA æstuarium Ptolemæo dicitur, ab Iuell flumine, quod iam antequam huc deuenerit, nomen deposuit. Oritur verò inter Durotriges, & quamprimùm Somertunensem agrum ingreditur, Cuell forum frequens suo nomine donat, riuulumque recipit, ad quem Camalet mons accliuis, & ascensu difficilis, in cuius vertice visuntur intermortui castri expressa vestigia, & egestę terræ vallum triplex, quod suo ambitu xx. iugera includit. Incolæ *Arthuri Palatium* dicunt; Romanorum autem opus fuisse, Romanorum numismata indies eruta docent. Quo autem nomine illis notum planè ignoro, nisi sit, quod Nennij Catalogo *Caer Calemion*, pro *Camelion* transpositis literis appellatur. *Cadburye* viculus proximus coniecturâ satis probabili videatur fuisse illud *Cathbregion*, vbi Arthurus Saxones (vt author est Nennius) memorabili prælio profligauit. Camalet. Cadburye.

Iuellus flumen hinc ISCHALIN à Ptolemęo memoratum petit, nunc Iuelcester, Nennij catalogo, ni fallar, *Pontauel Coit*, pro *Pont Iuel Coit*, id est, Pons ad Iuell in sylua, Florętio Wigornienſi Giuelcester, foro & antiquitate sua tantum hodiè celebris, olim amplam fuisse ex ruinis apparet, & sub ingressum Normannorum frequens erat, septem enim supra centum Burgenses numerabat. Tuta etiam & munita, siquidem anno salutis MLXXXVIII, cum Angliæ optimates nefaria opprimendi Regis Guil. Rufi consilia inijssent, vt Robertum eius fratrem Normannię Ducem in Regiam dignitatem euecherent, Robertus Moubraius vir bellicosus, cum Bathoniam succendisset, acritèr, verùm frustrà hanc oppugnauit, sed quod ille non poterat, tempus *Ischalis.* Iuelcester.

pus nunc tandem quodammodo expugnauit.

Paulò inferiùs *Iuellus*, & *Pedredus* confluentes insulam amnicam moliuntur Wuthelney, id est, Insula magna, dictam, in qua parietinæ visuntur veteris monasterij, quod Athelstanum Regem construxisse memorant scriptores. Pedred, vulgò Parret in ipso australi prouinciæ limite promanans, obliquiori alueo per Crocherne, Saxonicè Cruepne, & Pedderton, olim Pedredun Inæ regiam, cui nomen fecit, delatus, hîc Iuello influit, nomenque eripit. Quum in decursu à III. ad Ortum milliari, *Montem Acutum* salutarit, quem Comes Moritonij frater Guilielmi primi vterinus, qui castrum, & cœnobium ibi posuit, sic dixit, eò quod sensim in acumen exurgit; anteà enim Logoresburg vocabatur. Castrum verò ante multos annos disparuit saxis ad cœnobium, & ędificia alia instauranda asportatis. Stoke vnder Hamden huic vicinum subsidit vbi Gornaij suum castellum habuerunt, & collegium construxerunt. Hęc familia de *Gornaico* & vulgò *Gornay* dicta, inprimis antiqua & illustris erat, ex eadem stirpe qua Warrenni Surriæ Comites & Mortuomarij propagata; verũ superiori seculo defecit, & eorum hęredia nonnulla per Hamptonos in equestrem Newtonorum stirpem descenderunt, qui se è Wallia prognatos, & non ita pridem *Caradocos* dictos libentèr agnoscunt. *Pedredus* hinc limosam planitiem persecans in Septentriones contendit per Langport mercatum non infrequentem, & Aulre ex tuguriolis paucis viculum, qui melioris notę oppidum fuisse videatur. Cùm enim Alfredus Danos ita prędio fregisset, & obsessos ad deditionem subegisset, vt iurauerint se quàmprimùm ex suis ditionibus cessuros, & *Godrum* eorum Rex Christianitatem, vt inquit Asserius, subire promiserit: illum hoc in loco magna pompa de sacro baptismatis fonte leuauit.

Montacute

Gornaij.

Hinc ab occasu *Thonum* fluuium recipit Pedredus, qui longè in occidua agri parte, proxime Deuoniam exortus lętissimos rodit agros per Wellington defluens quod

quod nunc mercatorium est oppidulum, Edwardi autem Senioris tempore *terra sex erat manentium*, quando ille vnà cum *Lediard*, quæ *duodecem erat manentium* Shirburnensi Episcopo concederet. Inde leni, modicoque lapsu Thonton, vulgò Taunton alluit. Hoc elegans certè oppidum, lætissimóque situ, & vt verbo dicam, huius regionis alter ocellus: vbi Ina Rex Occidentalium Saxonum castrum construxit, quod Desburgia eius vxor solo æquauit, cùm Eadbricthum Australium Saxonum Regem inde exturbasset, qui iam sui iuris fecerat, & tanquam fræno domitæ gentis vteretur. Cùm Edwardus Confessor rerum potiretur, *geldabat*, (vt est in Angliæ commentario Censuali) *pro* LIIII *hidis*, *Burgenses* LXIIII *habuit*, *Episcopus Wintonienſis tenuit*, *eiusque Placita ter in anno hic tenebantur*. Hîc circumquàque regio virentibus pratis iucunda, hortensibus delicijs florens, & frequentibus villis spectantium oculis mirum in modum arridet. Inter villas autem nominatissima sunt *Hach-Beauchamp*, & *Curry-Mallet* à Dominis facta appellatione; hęc enim à Mallettis Normannici generis per quos ad Pointzios qui olim Barones de *Curry-Mallet* dicti, illa à Beauchampis Baronibus, vnde ad Seimeros hereditariò transiuit.

Charta Edw.

Taunton.

Inde quà Thonus Pedredo se insinuat, insulam amnicam efficit Aethelingaeg olim Saxonicè dictam, id est, *Nobilium insula*, nunc vulgò Athelney, quæ non minùs Alfredi regis latebris nobis nota, cùm iam Danus omnia permisceret, quàm Italis Minturnensium paludes Marij latibulo. Regi enim illi (vt Poeta antiquus de ipso cecinit)

Athelney.

Alfredus Rex.

Mixta dolori
Gaudia semper erant, spes semper mixta timori.
Si modò victor erat, ad crastina bella pauebat,
Si modo victus erat, ad crastina bella parabat.
Cui vestes sudore ingi, cui sica cruore
Tincta ingi, quantum sit onus regnare probârunt.

Et percommodum sanè erat hęc insula latibulum. Stagnanti-

nantibus vtique aquis & refusionibus inaccessa est (quæ Latino-Saxonico vocabulo *Gronnas* Asserius dixit) *Pantem olim habuit inter duas arces ab Elfredo constructas, alutum etiam permaximum capris, & feris plenum, sed solidam terram vix duobus ingeribus latam, cui imposuit ille monasteriolum, cuius* (Malmesburiensem, non me audis) *machinam totam quatuor postes solo infixi suspendêrunt, quatuor cancellis opere sphærico, in circuitu ductis.* Non longè ab hac collectis aquis solitarius Pedredus pererrauit, sed alterâ ab Ortu socium riuum accipit, qui Somerton prætersluit, olim primarium totius Comitatus oppidum, vtpote quod nomen fecit. Castrum Saxonico seculo habuit, quod perruptis muris Ethelbaldus Merciorum Rex occupauit; nunc verò vincêtibus annis ita cessit, vt omninò disparuerit, & oppidum vix nomen tueretur, nisi ex foro Boario, quod à Festo Palmarũ ad mediũ Iuniũ frequentissimũ habet, vicini enim rei pecuariæ inprimis student.

Somerton.

Hoc suscepto fluuio, Pedredus noster Bridgewater petit, oppidum magnum, & incolis refertum. Nomen à ponte inuênit, quo flumen coniungere cœpit Richardus Bruet, vir magnus, & præclarus, regnante Henrico secundo, perfecítque immensis sumptibus loci Dominus T. Triuet, è Cornubia nobilis. Nec aliud habet, quo glorietur (cùm castrum, quod Bruer ille construxit, iam ruinam minetur,) nisi quòd Comitatus título ab Henrico VII. exornatum fuerit, cùm Ægidium Daubeneium qui illi à cubiculo, Comitem de Bridgwater, creauit. Sub hoc, post pauca milliaria, vasto ostio in Sabrinianum fretum euoluitur Pedredus, quod, vt diximus, Vzella æstuarium Ptolemæo dicitur, nonnullis etiam hodiè Cuelmouth, sed Saxonibus Pedredan-muð, vbi, vt author est Marianus, palantem Danorum exercitum Ealstanus Episcopus Shirburnensis, circa annum salutis 845. fudit. Eôdem etiam æstuario aliud obuium occurrit flumen, *Brius* nonnullis dicitur, qui oritur è sylua illa ampliſſima, in Orientali huius agri limite, quam Britanni *Coit Maur*, Saxones Delwud dixêrunt, id est, inter-

Bridgwater

Comes de Bridgwater

Vzella.

prete-

prete Asserio, Sylua magna, non procul à Pen, ignobili viculo, vbi in Britannici nominis exitium, & Danorum cladem Mars conspirâsse videatur. Keniwalchus enim Vitisaxo ita secundo prælio hîc Britannos attriuit, vt vix posteà pugnandi copiam Saxoni fecerint: & multis pòst sæculis, eôdem loco, Edmundus cognomento *Ferreum latus*, Danos memorabili prælio deuicit, cùm Danicum Canutum, qui regnum occupârat, vndiq; agitaret. Hic fluuius primùm Bruiton, à se cognominatum inuisit, Moionorum tumulis celebre, longéque per viculos defluens, nonnullis riuulis auctior lætos gramine campos irrigat, cúmque solum mollius inuenerit, quodammodo stagnat, insulámque ambit *Anallon*, à pomis Britannicè olim sic dictam, posteà *Inis witrin. i.* vitrea insula, & eâdem significatione Saxonibus, Glastenÿ, Latiníque *Glasconia*, de qua Poeta satis antiquus.

Insula pomorum quæ fortunata vocatur
Ex re nomen habet, quia per se singula profert
Non opus est illi sulcantibus arua colonis,
Omnis abest cultus, nisi quem natura ministrat,
Vltrò fœcundas segetes producit, & vuas,
Natag; poma suis prætonso germine siluis.

In hac floruit monasterium Glastenbury, quod admodum antiquam repetit originem, à Iosepho scilicet Arimathensi illo, qui Christi corpus sepulchro mandârat, quemque Philippus Gallorum Apostolus in Britanniam misit, vt Christum prædicâret. Hoc enim & antiquissima huius monasterij monumẽta testantur, & Patricius Hibernienſium Apostolus, qui xxx. annos vitam monasticam hîc egit in sua prodidit epistola. Nec est cur hac de re ambigamus, cùm anteà docuerim Christianã religionem in prima enascentis ecclesiæ infantia huic nostræ insulæ illuxisse, & Freculphus Lexouiensis scripserit Philippum illũ *barbaras gentes, vicinasq; tenebris, & Oceano coniunctas ad scientiæ lucem, fideique portum deduxisse.* Sed ad monasterium, & ex Malmesburiensis hac de re libello. Cùm antiqua illa ædicula à Iosepho posita vetũstati

Glastenbury.

Vide Romã in Britannia pag. 40.

ſtati tandem aliquando concederet, Deui Menevenſis Epiſcopus nouam eò loci conſtruxit, quæ cùm iam etiam æuo fatiſceret, duodecim viri à Boreali Britanniæ parte profecti, eam reſtaurârunt, tandémque Ina Rex, cùm regnum vectigale Pontifici Romano, impoſito in ſingulas domos denario, feciſſet; hac demolita, magnificũ admodũ Chriſto, Petro, & Paulo cõſtruxit templũ, in cuius ſuprema præcinctione hos verſus deſcribi curauit.

Syderei montes ſpecioſa cacumine Sion
A Lybano gemina, flore comante, cedri,
Cœlorum porta lati duo lumina mundi:
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus
Inter Apoſtolicas radianti luce coronas,
Doctior hic monitis, celſior ille gradu.
Corda per hunc hominum reſerantur, & aſtra per illum.
Quos docet iſte ſtylo, ſuſcipit ille polo.
Pandit iter cœli hic dogmate, clauibus alter,
Eſt via cui Paulus, ianua fida Petrus.
Hic petra firma manens, ille Architectus habetur,
Surgit in his templum quod placet, ara Deo.
Anglia plaude lubens, mittit tibi Roma ſalutem,
Fulgor Apoſtolicus Glaſconiam irradiat.
A facie hoſtili duo propugnacula ſurgunt,
Quod fidei turres vrbs caput orbis habet.
Hæc pius egregio Rex Ina refertus amore,
Dona ſuo populo non moritura dedit.
Totus in affectu diuæ pietatis inhærens
Eccleſiaq; iuges amplificauit opes
Melchiſidech noſter meritò Rex, atq; Sacerdos,
Compleuit veræ religionis opus.
Publica iura regens, & celſa palatia ſeruans,
Vnica Pontificum gloria, norma fuit
Hinc abiens, illinc ---------- fulget honore,
Hîc quoq; geſtorum laude perennis erit.

Primis his temporibus viri ſanctiſſimi hîc Deo inuig- lârunt, & præcipuè Hibernici, qui ſtipendijs regijs ab- bantur, & adoleſcentes pietate, artibúſque ingenuis in- ſtruebant.

Monachi antiqui.

struebant. Solitariam enim vitam amplexi sunt, vt maiore cum tranquillitate sacris literis vacarent, & seuero vitæ genere ad crucem perferendam, se exercerent. Sed tandem Dunstanus subacto & versuto ingenio homo, cùm malis artibus, & blanditijs in principum consuetudinem se penitùs immersisset, pro his recentioris instituti monachos, scilicet Benedictinos induxit, ipséque primus Abbatis nomine numeroso Monachorum gregi præfuit: qui à bonis, & pijs principibus plusquàm regias opes consequuti, cùm omni rerum affluentia sexcentis annis quasi regnassent (eorum enim nutũ vicini omnes spectârunt,) ab Henrico VIII. exturbati sunt, monasteriúmque, quod iam in vrbeculam excreuerat, dirutum, & solo adæquatum. Antequam me hinc recipiam, accipe paucis, quod pluribus Giraldus Cambrensis, oculatus testis, de sepulchro Arthuri in huius cœmiterio retulit.

Arthurus heros Britannicus.

Cùm Henricus, secundus Rex Angliæ, ex Bardorum Britannicorum cantilenis accepisset Arthurum Britannorum nobilissimum heroëm, qui Saxonũ furorem virtute sæpe fregerat, Glasconiæ inter duas Pyramides situm esse, corpus inuestigari curauit: víxque iam septem pedes in terram defodissent, cùm inciderent in cippum, siue lapidem, cuius aduersæ parti rudis crux plumbea, latiori forma, inserta: quę extracta Epigraphen ostendit, & sub eo ad nouem ferè pedum altitudinẽ, sepulchrum inuentum, ex quercu cauata, in qua ossa incliti illius Arthuri reposita. Inscriptionem autem ex Protypo, in Glasconiensi cœnobio quòndam descriptàm, propter literarum antiquitatem subiungendam putaui, barbarum quiddam, & quasi Gothicum præ se ferunt literæ, & eius ætatis barbariem planè loquuntur, quæ adeò fatalibus tenebris inuoluta erat, vt nemo fuerit, cuius scriptis Arthuri nomen celebraretur. Materies proculdubiò doctissimi viri facultate, & copia digna, qui tantum principem celebrando propriam etiam ingenij laudem consecutus fuisset. Fortissimus enim Britannici imperij propugnator hoc solo nomine vel infœliciſſimus videtur,

tur, quòd suæ virtutis dignum præconem non inuenerit. Sed ecce inscriptionem:

HIC IACET SEPVLTVS IHCLITVS REX·ARTVRVS·IH IHSVLA·AVALO HIA·

Nec ab re erit, si quæ Ioseph us noster Iscanus non de populo Poëta olim in sua Antiocheide in Arthurum cecinit, hîc adiungam.

Hinc celebri fato fœlici claruit ortu
Flos regum Arthurus, cuius cùm facta stupori,
Non micuêre minus: totus quid in aure voluptas,
Et populo plaudente fauus. Quæcunque piorum
Inspice, Pelæum commendat fama tyrannum.
Pagina Cæsareos loquitur Romana triumphos,
Alcidem domitis attollit gloria monstris.
Sed nec pinetum corili, nec sydera solem
Æquant, annales Latios, Graiósque reuolue.
Prisca parem nescit, æqualem postera nullum,
Exhibitura dies. Reges supereminet omnes
Solus, præteritis melior, maiórque futuris.

Vocabatur verò hic heros, vt obiter hoc notem ex Nennio, Mab-Vter.i. *filius horribilis, quia à pueritia fuit crudelis,* & Artur *quod Britannicè sonat vrsum horribilem, vel malleum ferreum quo confringuntur molæ leonum.*

Alia etiam si placet, etsi non longissimæ vetustatis monumenta, è Guilielmo illo Malmesburiensi habe.

Illud

Illud quod clam planè omnibus est libenter prædicarem, si veritatem exculpere possem: quid illæ pyramides sibi velint, quæ aliquantis pedibus ab ecclesia vetusta positæ cæmiterium monachorum prætexunt. Procerior sanè, & propinquior Ecclesiæ habet quinque tabulatus, & altitudinem viginti sex pedum. Hæc præ nimia vetustate, etsi ruinam minetur, habet tamen antiquitatis nonnulla spectacula, quæ planè possunt legi, licèt non possint planè intelligi. In superiori enim tabulatu est imago pontificali schemate facta. In secundo imago regiam prætendens pompam, & literæ, HER. SEXI. *&* BLISWERH. *In tertio nihilominùs nomina.* WEMCHESTE. BANTOMP. WINEWEGN. *In quarto* HATE. WVLFREDE. *&* EANFLEDE. *In quinto, qui & inferior imago, & hæc scriptura* LOGWOR. WESLIELAS. *&* BREGDENE. SWELWES. HWINGENDES BERNE. *Altera verò pyramis habet octodecim pedes, & quatuor tabulatus, in quibus hæc leguntur.* HEDDE *episcopus, &* BREGORRED, *&* BEORWALDE. *Quid hæc significent non temere definio, sed ex suspicione colligo eorum interiùs in cauatis lapidibus contineri ossa, quorum exteriùs leguntur nomina. Certè* LOGWOR *is pro certo asseritur esse, de cuius nomine quondam* LOGWERESBEORH *dicebatur, qui nunc Mons Acutus dicitur.* BEORWALDE *nihilominùs abbas post* HEMGISELVM.

Occidentalium Saxonum reges qui hîc sepulturę traditi fuerunt, enumerare superuacaneum esset, Eadgarum tamen Pacificum, qui semper paci consuluit, vel hoc nomine non possum non meminisse, & epitaphium illo seculo non indignum subiungere.

Auctor opum, vindex scelerum, largitor honorum,
Sceptriger Edgarus regna superna petit.
Hic alter Salomon, legum pater, orbita pacis,
Quod caruit bellis, clarnit inde magis.
Templa Deo, templis monachos, monachis dedit agros,
Nequitiæ lapsum, iustitiæque locum.
Nouit enim regno verum perquirere falso
Immensum modico, perpetuúmque breui.

A Glasconia, tria quæ ibi confluunt flumina, palu-

dem efficiunt, & vno emissa ostiolo in Occasum vno alueo Vzellæ æstuarium petunt per Godney moze, vel vt alijs placet Godney moze, quam Dei insulam significare, & Iosepho Arimathensi concessam fuisse volunt, deinde per Meadmoze Alfredi villam, quam testamento Edwardo filio legârat, & paluſtrem illam regionem longè excurrentem Brentmersh, quam paluſtrium ranarum regionem: vt eius oppidulum Brentknol, ranarum monticulum interpretati sunt Glasconienses Monachi.

Mendippe hilles. Hinc ad Ortum *Mendippi colles* se longè latéque explicant, *Minerarios* vocat Lelandus, & rectè opinor, cùm Mineduppe in antiquis schidis dicantur, plumbi enim fodinis opulenti, & pascendis pecoribus apti. In his antrum est longo recessu, in quo putei quidam, & riuuli cernuntur, Dchiehole dicunt, de quo non minora somnia fingunt accolæ, quàm de suo Sybillæ antro in Apennino comminiscuntur Itali. Nomen proculdubiò inditum ab *Ogo* Britannica dictione, quæ antrum sonat, vbi etiam à simili antro, simili vocabulo Eubæa Insula olim Ochy hole. Serabo. Ocha dicta fuerit. Non procul ab hoc, regnante Henrico VIII, aratro eruta fuit oblonga plumbi lamina in trophæum olim erecta, & sic inscripta.

TI. CLAVDIVS CÆSAR AVG. P. M.
TRIB. P. VIIII. IMP. XVI. DE BRITAN.

Incidit hæc Claudij Tribunitia potestas VIIII. in annum vrbis conditæ DCCCII. Antiltio, & M. Suillio Coss. quo tempore, P. Ostorium Britanniæ Propretorem turbidè res excepêrunt. Ex hoc tempore liceat mihi quæso, bona cum venia ariolari. Hoc anno duo de Britannis Trophea Claudium statuisse nummus ipsius Claudij antiquus, rei certissimus testis demonstrat, in cuius priore parte hæc concepta inscriptio TI. CLAVD. CÆSAR AVG. P. M. TRI. VIIII. IMP. XVI. PP. OB. C. S. in auersa verò DE BRITAN. ibiq; expressus

expressus arcus triumphalis, cum equestri figura decurrente, & duobus tropheis. Qui verò fuerint hi Britanni deuicti, Tacitus docet: Claudium enim Ostorij auspiciis duas Britannicas gentes hoc anno deuicisse testatur, ICENOS scilicet & CANGOS: sed cùm Iceni alio quasi sub sole iacent, quid si de Cangis minori inter Belgas nostras popello constitutum hoc fuisse Trophæum, & CANGOS illos hîc consedisse dixero? Non procul enim hinc est mare, quod Hiberniam aspectat, quo situ ille Cangos locat, & Cangorum nominis vmbra in nonnullis hoc tractu locis supereſſe videtnr, in **Cannington** nimirum,& **Canings** regiunculis,siue Cēturijs, in **Wincaunton**,quod **Cangton** alibi dicitur,& **Kaingsham**,quasi Cangorum mansio. Sed de his penes lectorem iudicium, ego tantùm, vt dixi, ariolor, dum Cangos vestigijs inquiro. *Cangi Britannia populi.*

Sub **Mendippe** montibus,ad Septentriones est **Congersbury** viculus à Congaro quodam viro singularis sanctitatis sic dictus (Constantinopolitani Imp. filium fuisse comminiscitur Capgrauius) qui heremeticam vitam ibi duxit. Ad Austrum verò non procul ab illo antro, vrbecula Episcopalis subijcitur, olim vt habet Lelandus, *Theodorodunum*, nunc **Welles**, ita dicta à fontibus, qui passim in ipsa scaturiunt, vti etiam *Susa* Persiæ, *Croia* Dalmatiæ, & *Pagase* Macedoniæ, à fontibus nomina traxêrunt: vnde & *Fontanensis Ecclesia* hæc vocatur. Primas in hac Prouincia sibi suo iure vendicat tùm incolarum frequentia, tùm ædificiorum magnificentia. Templum habet ornatissimum & Collegium ab Ina Rege in Andreæ honorem conditum,& à viris principibus opimis prouentibus statim ditatum: inter quos Kinewulphus Rex loca quàm plurima adiacentia, anno Domini 766. concessit, legimus enim in eius Charta. *Ego Kinewulphus Occidentalium Saxonum Rex, aliquam terræ partem pro amore Dei, necnon quod verbo delendum est, pro aliqua vexatione inimicorum nostrorum Cornubiorum gentis, cum consensu Episcoporum, & Satraparum meorum, Dei* Welles. *Stephanus in vrbib.& Barletius.*

Apostolo atq; ministro eius Andreæ humiliter ascribendo donabo, hoc est, ad augmentum collegij duo manent: prope fluuium, qui dicitur Welwe. Hanc apposui tùm propter antiquitatem, tùm quod ex hoc fluuio aliqui locum nomen adsumpsisse existimârunt,

Splendidum admodum Episcopi palatium, & nitidæ Præbendariorum ædes templum incingunt. Prębendæ enim 27. cum Præbendiolis 19. præter Decanum, Præcentorem, Cancellarium, & tres Archidiaconos, ad hãc spectant Ecclesiam. Edwardi Senioris tempore Episcopalis hîc sedes cõstituta. Cùm enim Romanus Pontifex Edwardum illum sacris interdixisset, quòd Politia Ecclesiastica in occidua hac regni plaga apertè nutaret, ille qui se Ecclesiæ nutritium esse nouit, tres nouos erexit
905 Episcopatus, Cridiensem scilicet, Cornubiensem, & hunc Wellensem, cui Eadulphum primum præfecit Episcopum. Non multis pòst annis Giso huic sedi præfuit, quem Haraldus Visisaxonum, & Cantij Comes Ecclesiæ opibus inhians ita exagitauit, vt parùm abfuerit, quin hanc dignitatem sustulerit, verùm Guilielmus primus, deuicto Haraldo, Gisoni exulanti, & ecclesiæ iacẽti dextram porrexit, quo tempore vt testatur Censualis Anglię liber, Episcopus *ipsum oppidum tenuit, quod pro quinquaginta Hidis geldauit.* Regnante deinde Henrico primo, Ioannes de *Villula* Turonensis, cùm Episcopus iam electus esset, sedem Bathoniam transtulit, quæ duę sedes in vnum coalescentes, suo vtraq; titulo Episcopum ornat, vt vnus idémque Episcopus Bathonienſis, Wellensisq; dicatur. Vnde Monachi Bathonienses, & Canonici Wellenses, quasi in aciem, dimicationemq; venerũt, Interimq; Sauanaricus Bathonienſis Episcopus, cùm etiam Abbas esset Glasconiensis Glasconiã cathedra tran-
1193 slata, Glasconiẽsis dictus erat Episcopus, sed eum eo hic titulus extinctus; Monachosque & Canonicos in gratiam tandem reduxit Robertus ille, qui Ecclesiæ suæ patrimonium in Præbendas diuisit, & Decanum, Subdecanum, &c. instituit, Iocelinus etiam sub id tempus

Historia Bathon.

nouis

nouis ædificijs templum instaurauit, & auorum memoria Radulphus de *Shrowsbery* (vt aliqui vocant) elegantes ædes Vicarijs, & Cantoribus construxit, Episcopíque Palatium muro circumdedit. 1208

E montibus illis Minerarijs *Frome* fl. oritur, qui in Ortum contendens per puteos carbonum illorum fossilium, quibus ad molliendum ferrum vtuntur ferrifabri, cùm non multum viæ confecerit, in Septentrionem cóuersus, limitis vice inter hunc, & Glosestrensem agrum fungitur, & Farley Hungerfordorum castrum, non procul à Phillips Norton, foro celebrato, cui templum Philippo dicatum appellationem fecit, irrigat. Inferiùs *Selwood* sylua quam dudum dixi longè latéque diffunditur, arboribus satis condensa, à qua circumuicina regio olim Selwodshire, vt author est Ethelwardus, vocabatur, oppidum verò adsitum etiamnum Frome Selwod, dicitur quod è lanificio maximum quæstum facit. A quo vix duobus ad occasum milliaribus exiguum, & non inelegans castrũ cernitur quod à *Dela-Maris*, conditum & cognominatum ab ipsis hæreditariò ad Powlettos deuenit. Cæterùm *Frome* nonnullis ex hac sylua riuulis plenior, tandem Auonæ nobili flumini se committit, qui obliquiorem ripam agens statim antiquam vrbem inuisit, quæ à thermis Ptolemæo Υδατα θέρμα, id est, Aquę calidę dicitur, Antonino Aqvæ Solis, Britannis *Yr ennaint twymin*, & *Caer Badon*, Saxonibus Baþancesteп, Hat Baþan, & etiam à valetudinariorum concursu Akmanchester, id est, vrbs ægrotorum, nobis hodie Bathe, & vulgò Latinorum *Bathonia*. Subsidet in planicie haud ita magna, & ex omni parte collibus pari quasi altitudinis fastigio obuallata, è quibus perenniũ riuulorum scaturigines in vrbem magno ciuium commodo descendunt. In ipsa vrbe tres calidi fontes ebulliunt (sulphure enim & bitumine aqua percolatur) qui efficaci remedio salutares corporibus quæ prauis humoribus torpescunt, sudorem enim calore suo proliciunt, & humorum contumaci-

Selwood.

Nonney De la-Mare

Bathe. *Aquæ Solis*

Therma.

am edomant. Non omni tamen hora sunt salutares, ab hora enim octaua ante meridiem, vsque ad tertiam à meridie maximè feruent & exæstuant, & fæda quædam turbidi ex imo fundunt, quibus temporibus clauduntur, nec quisquam ingrediatur, donec per emissaria sua se sordibus illis liberârunt, & expurgârunt. Maximus horum, qui *Crucis Balneum* vocatur, miti admodùm, & temperato calore tepet: alter verò vix ducentis hinc pedibus, multò magis feruet, vnde **Whot bath**, id est, seruidus dicitur: & his contiguum est Nosocomium à Reginaldo Bathoniensi Episcopo positum, vt valetudinariorum inopiam subleuaret. Tertius in vrbis quodammodo sinu est, & *Balneum Regium* appellatur, iuxta ecclesiam Cathedralem, vbi antiquitùs templum Mineruæ sacrum extitisse fama tenet. Certè Solinus Polyhistor de his procul-dubiò thermis loquens. *In Britannia* (inquit) *calidi sunt fontes opiparo exculti apparatu ad vsus mortalium, quibus fontibus præsul est Minerua numen, in cuius ede perpetui ignes nunquam canescunt in fauillas, sed vbi ignis contabuit, vertitur in globos saxeos.* Athenæus tamen author est omnia lauacra calida, quæ ex terræ visceribus naturalitèr scatent, Herculi esse sacrata: & nescio quæ Herculis antiqua imago anguem manu constringentis, hîc in mœnibus, inter alia vetusta monumenta temporis iniuriâ iam planè deformata, cernitur. Sed ne de hoc contendatur, demus, si placet, cùm Herculi, tùm Mineruæ balnea fuisse dicata. A Græcis enim proditum est Palladem Herculi post labores exantlatos lauacra primùm subministrasse. Satis erit si ex Solini authoritate euicero, cùm his fontibus Mineruam siue Palladem præfuisse prodat, hanc vrbem esse, quam Britanni *Caer Palladur* sua lingua dixerunt, hoc est, vrbs Palladiæ aquæ, si Latinè interpreteris; appositè enim res, nomen, & significatio conspirant. Harum inuentionem referunt fabulæ nostræ ad Britannorum regem *Bleyden Cloyth*, id est, Bleyden Magus, quàm probabili-

Minerue templum.

Caer Palladur.

babilitèr dixerint alij. Magiam verò tantis ceremonijs Britannos olim celebrasse, author est Plinius, vt eam Persis dedisse viderentur; ad vim tamen Magicam has thermas referre non ausim. Nonnulli ex nostris, sed aliud agentes, Iulium Cæsarem inuentorem fuisse tradunt. Verum-enimuerò seriùs ad Romanorum cognitionem peruenisse iudico, cùm Solinus primus sit, qui de illis meminerit. Saxones autem circa annum 44. ab aduentu in Britanniam, rupto fœdere, bellum iam restinctum inflammantes, hanc vrbem obsidione incinxêrunt, sed cùm Arthurus bellicosus superuenisset, ipsi *Montem Badonicum* occupârunt, vbi cùm ab vltima spe, animis diu dimicassent, magno numero concidêrunt. Hic mons ille ipse videtur, qui nunc **Bannesdowne** dictus, **Bathestone** viculo iuxta hanc vrbem impendet, suósque etiamnum aggeres, & vallum ostendit. Nec longo pòst tempore, Saxones hanc vrbem aggredi ausi, Britannis diu reliquêrunt. Verùm anno reparatæ salutis DLXXVII. cùm Occiduorum Saxonum Rex Cewalin Britannos ad **Deorham** profligasse, armis, & operibus oppugnata, se primò in Saxonis fidem permisit: paucísque annis refota nouum nomen **Akmancester**, multúmque splendoris accepit. Osbrichus enim anno 676. virginibus sacris monasterium, statimque cùm in Merciorum potestatem venisset, Offa Rex alterum templum construxit, quæ ambo Danico turbine cecidêrunt. Ex horum ruinis nouum posteà efloruit Templum Diuo Petro sacrum, in quo Eadgarus cognomento *Pacificus* in Regem inauguratus, vrbi plurimas immunitates indulsit, cuius rei memoriam anniuersarijs ludis ciues etiamnum celebrant. Edwardi Confessoris tempore, vt in Angliæ Notitia legitur, *geldabat pro viginti hidis quando Scyra geldabat, Ibi Rex habebat* LXIIII. *Burgenses, &* XXX. *Burgenses aliorum.* Sed non diuturna fuit hæc fœlicitas, statim enim ab ingressu Normannorum, Robertus Mowbrayus nepos Episcopi

Britanni Magiæ diditi.

Mons Badonicus.

Constantiensis, qui seditionem non leuem in Guil. Rufum concitâsset, diripuit & succendit. Respirauit tamen breui, opera Ioannis de Villula è Turonibus Galliæ oriundi, qui cùm Episcopus esset Wellensis, quingentis marcis (vt habet Malmesburiensis) hanc vrbem ab Henrico I. mercatus, Episcopalem cathedram huc transtulit, retento etiam Wellensis Episcopi nomine, nouumque templum in suam sedem posuit. Quo non ita pridem ruinam minitante, Oliuarius King Bathoniensis Episcopus aliud iuxta vetustum illud molitus est, quod solummodò inchoatum, nec dùm perfectum. Iam inde verò floruit Bathonia tùm lanificio, tum conuenarum frequentia, mœnibusque se communiuit quibus antiquas quasdam imagines, Romanásque inscriptiones ad asserendam vetustatem inseruerunt, quæ ita iam lacunis præ vetustate laborant, vt omninò legi non possint. Et ne quid ad Bathoniæ dignitatem deesset, Comitis etiam titulo proceres nonnullos honorauit. Philibertum enim de *Chandew* è Britannia Armorica oriundum ab Henrico VII. eo honore affectum legimus. Posteà Rex *Henricus* Octauus, Ioannem *Bourchier* anno regni XXVIII. Bathoniæ Comitem creauit, cui successit Ioannes filius qui Ioannem Dominum *Fitz-warin* suscepit, ante patrem defunctum, è quo natus est Guilielmus Bathoniæ Comes qui nunc floret. Longitudinem huius vrbis XX. Temporibus LVI. scrupulis. Latitudinem verò LI. Tempor. XXI. scrupulis mensurant Geographi. Nunc pro corrolario, habe si placet, qualescunque de his thermis Nechami versiculos,

Bathoniæ Comites.

Bathoniæ thermas vix præfero Virgilianas,
Confecto prosunt balnea nostra seni.
Prosunt attritis, collisis, inualidisq;,
Et quorum morbis frigida causa subest.
Præuenit humanum stabilis natura laborem;
Seruit natura legibus artis opus.
Igne suo succensa quibus data balnea feruent,
Ænea subter aquas vasa latere putant

Erro

Errorem figmenta solent inducere passim.
Sed quid? sulphureum nouimus esse locum.

Ecce tibi etiam si legere lubeat, duas inscriptiones antiquas nuperrimè ad viam publicam sub vrbem effossas.

G. MVRRIVS. C. F. ARNIENSIS.
FORO. IVLI. MODESTVS. MIL.
LEG. II. AD. P. F. IVLI. SECVND.
AN. XXV. STIPEND.
H. S. E.

DIS. MANIBVS.
M. VALERIVS. M.
POL. EATINVS. C. EQ.
MILES. LEG. XX. AN.
XXXXV. STIPEN. XX.
H. S. E.

Secundum eundem Auonam (qui nunc limes est inter hunc & Gloceſtrensem agrum) in occidentali ripa Cainsham cernitur, id est, Cangorum, ni fallor, habitatio. Sunt tamen qui existimant à Keina Britannica Virgine sanctissima denominatam, quam serpentes in lapides mutâsse superioris æui credulitas multis persuasit, eò quòd eiusmodi ludentis naturæ miracula ibi in Latomijs nonnunquam inueniantur. Vidimus enim lapidem hinc delatum serpentis in spiram reuoluti effigie, cuius caput in circumferentia prominuit, extrema cauda centrum occupante. Hîc in vicinis agris, & etiam alibi, *Percepier* herba Angliæ peculiaris, in qua amaror, & acrimonia percipitur, nunquàm spithamæo adultior, toto anno suapte sponte erumpit, sine caule flosculis herbaceis, quæ vehementèr, & repentè vrinas ciet, & ex ea aqua stillatitia magno vsu elicitur, vt P. Pęna in suis stirpium Aduersarijs annotauit.

Sarpentes saxei.

Percepier.

Vix quinto hinc milliari Auona fl. *Bristoliam* mediam intersecat, Britannis *Caer Oder nant Badon*, id est, ciuitas Odera in valle Badonicâ. Vrbium antiquarum Catalogo *Caer Brito*, Saxonicè Bpiȝhtſtop, id est locus illustris.

Bristow.

Verùm

Verùm qui eam Ventam Belgarum dixerint, & sibi & nobis fucum fecêrunt. Hæc vrbs partim in Somersettensi posita agro partim in Gloceſtrensi, neutrius censeri velit, cùm suos habeat magistratus. Æditiori situ inter Auonam & Fromum fluuiolum interſidet, munitionibus & fluminibus satis tuta: duplici enim muro circundatur. Ad aspectum verò ita pulchra, tùm publicis, tùm priuatis ædificijs vt nomini respondeat: & ad vitę necessitatem ita instructa, ciuibusq; frequens vt inter Britanniæ vrbes primas à Londino & Eboraco facilè sibi vendicet. Multarum enim gentium commercium mutui vsus, & portus commoditas eò traxit, qui in ipsum vrbis sinum naues passis velis admittat. Auona etenim ita Oceani irruentis æstu intumescit quoties Luna à meridiano fastigio deuergit, locúmq; oppositum prętermeat, vt naues in vado hęrentes ad vndecim, & duodecim vlnas extollat. Quo autem tempore, & à quo condita fuerit nó facilè quis dixerit, recentior tamen videtur, cùm in Danorum direptionibus nusquā apud historicos nostros de ea mentio habeatur, & certè inclinato Saxonum imperio, primùm emersisse iudico, cùm nusquam nominetur ante annum Salutis CIↃLXIII. quo Haraldus (vt habet Florentinus Wigornienſis) è *Brytſtowa*, cum infesta classe in Walliam soluit. Primis Normannorũ annis, *Berton* prędium adiacens, & hęc *Briſtow reddebat regi*, (vt est in Censuali Anglię) Commentario CX. *marcas argenti, Burgenſeſq; dixerunt Epiſcopum G. habere* XXXIII. *marcas, & vnam marcam auri*. Deinde Robertus Constantiensis Episcopus, cùm res nouas in Guil. Rufum moliretur, in belli sedem elegit, vrbeculam muniuit, interiori credo illo muro, qui etiamnũ in parte supereſt. Sed paucis post annis, prolata sunt vndíque pomeria, ab Austro enim Radcliffe, vbi suburbanę erant ædiculę, reliquę vrbi ponte saxeo vtrinque ita ædibus consito vt platea videatur, vrbi coniungitur, mœnibúsque includitur, & incolæ in ciuitatem ascripti sunt. Ab ortu etiam & Septentrione quám plurimis etiam aucta erat ædificijs, eáque mœnibus

bus incincta, Fromóq; fl. defensa, qui cùm mœnia alluerit placidè in Auonam influit, & mollem prębet nauibus statione, crepidinémque mercibus exportandis & importandis idoneam, quam the Bay vocant. Sub qua inter flumen & vrbem campestris interponitur planities, quę amœnum admodum ambulacrum ciuibus præbet. Ad Ortum hibernum quà flumina obiecta non habet, Robertus Regis Henrici primi filius naturalis, quem vulgò Robertum Gloceſtriæ Consulem vocant, quia Gloceſtrię Comes erat, Castrum amplum & munitum ad vrbis suæ defensionem extruxit. Habuit enim ille in vxorem Mabiliam filiam, & ex asse hæredem Roberti Fitzhamonis, qui hanc vrbem clientelari iure à Guil. Normanno tenuit. Hoc quidem castrum vix constructum Stephanns Rex obsidione pressit, sed irrito conatu pedem referre coactus; paucis post annis in eodem captiuus inclusus, quàm incerta sit Martis alea documento fuit. Vltra Fromum fl. qui ponte consternitur ad Frome portam, æditiori situ collegiatæ ecclesiæ reliquię conspiciuntur, quam Gaunts dicunt à constructore Henr. Gaunto Equite aurato, qui posthabitis terrenis, hîc se Deo consecrauit; E regione huius surgit spectosum sanè templum Augustino sacrum, Episcopi cathedra, & VI. Prębendarijs ab Henrico VIII. ornatum, cuius vestibulum hanc prętendit inscriptionem.

REX HENRICVS II, ET DOMINVS ROBERTVS FILIVS HARDINGI, FILII REGIS DACIÆ, HVIVS MONASTERII PRIMI FVNDATORES.

Robertus hic filius Hardingi regio Danorum sanguine natus, Patricius fuit Bristolienſis, & Henrico Regi ita charus, vt eius beneficio vnicam filiam & ex asse hæredem Domini de Barkley in vxorem acceperit: vnde Roberti illius posteri, qui summo honore floruêrunt Barones de Barkley, etiamnum appellantur, quorum nonnulli hoc templo conditi fuêrunt. *Barones de Barkley.*

Hinc

Hinc ad Septentriones, quà decurrit Auona, prærup
sunt vtrínq; rupes, quas veluti de industria admolita es
natura. Harum altera, quæ ad ortum flumini immine
Sancti Vincentij nomen habet, & adamantum adeò fe
cunda est, vt quis modios inde impleat; existimationem
Adamantes Britannici. verò copia apud nostrates inuidit, nam præterquam
quòd colore transłucido Indicos prouocant, ita durit
solummodò cedunt. Quòd verò laterum sexangulo ve
quadrangulo læuore à natura ipsa turbinati sint, magi
admirandos puto. Altera verò rupes ad occiduam ri
pam etiam adamantum est ferax, quos caui & rufescen
tes silices (rubet enim hîc terra) ceu fœtu grauidi, in s
mira naturæ solertia continẽt. Has rupes Auona præter
gressus in Sabrinianum æstuarium tandem exoneratur.

Non aliud nunc restat, quàm Somertunensi prouin
cię suos Comites, & Duces asserere, qui admodũ pauci
Somersetti Comites, & Duces. fuerunt. Guiliel.enim,& Reginaldus de *Mohun* Domini
de *Dunstor*, primi Comites fuêre. Quibus longo pòst tẽ
pore successit Ioannes filius Ioannis Gandauensis à Re
ge Richardo II. eò honoris euectus, eiúsq; filius eodem
nomine primus Somersetti Dux creatus Margaretam
vnicam filiã suscepit, quæ Regis Henrici VII. mater. Ve
rùm nõ ea, sed patruus eius Edmũdus fratri in Ducatus
subrogatus est, qui aliquandiu Galliæ *Regens*, in prælio
apud Fanum Albani occubuit. Henricus eius filius illi
suffectus, vir leui ingenio leuitatis pœnam capite luit:
vti frater eius Edmũdus vltimus ex hac familia Dux, qui
in prælio apud Tewkesbury captus & obtruncatus. Sic
extincta hac familia, primùm Rex Henricus VII. filiolũ
Edmundum qui statim obijt, deinde Henricus VIII.
filium suum naturalem Henricum *Fitzroy* dictum, So
mersetti Duces instituit: eóq; defuncto Edwardus VI.
Edwardum Seymor auunculum suum eodem honore
inuestiuit, qui Angliæ prorex, & titulis onustus subitò,
quasi fortunæ ludibrio, & honoribus, & vita spoliatus.

Numerantur in hôc agro Parochiæ. 385.

Wilshire.

Wilshire (quæ etiam Belgarum fuit) Saxonicè Wilsetta, vulgo Latinorum *Wiltonia* à primario olim oppido Wilton denominata, tota est mediterranea. Somertunēsi enim agro ad occasum, Oxenfordensi & Suthantonēsi ad Ortum, Glocestrensi ad Septentriones, Dorcestrensi & Suthantonensi ad Austrum circumcluſa. Regio cùm viris bellicosis fæcunda, qui (vt inquit in Polycratico Ioannes Sarisburiensis) subsidiariā inter Anglos cohortem in prælijs sibi ob virtutem militarem, adiecta tamen Cornwallia, & Deuonia, vendicabant: tùm pascuis, & frugibus vbiq; admodum læta. Septentrionalis pars collium amœnitate nonnihil surgit, diffusis olim syluis, quæ iam rarescūt, vestita, & limpidis fluminibus irrigua. *Isis* enim Britannicarum aquarum regnator, qui posteà *Tamisis* nomen assumit, cùm iam tenuis est, nonnullam huius partē perfundit. Australis verò pars ampla, & herbida planitie innumeros ouium greges pascit, & fontiū perennium scaturigine admodum est iucunda. Mediam verò regionem fossa intersecat transuersa, admirando opere ab Ortu in Occasum per multa mill. perducta, Wansdike accolæ appellitant, quā peruulgato errore, à Cacodæmone die Mercurij ductam fabulantur. Wodeneȝdic enim Saxonicè dicitur, id est, Mercurij fossa. Ego tamen à Saxonibus ductam ad Merciorum, & Occidentalium Saxonum regna distermināda semper credidi. Hæc enim belli area fuit, dùm illi de propagando imperio inter se decertârunt. Ad Wodensburge viculum, qui huic fossæ adsidet, Ceaulinus Rex Occidentaliū Saxonum bellicosissimus, anno salutis 950. dùm imperij sui fines tueretur, à Britannis & Anglis cruenta pugna ita fractus erat, vt solum necessariò verterit, & exul miserādo etiam hostibus spectaculo, diem obierit. Et ad hanc Ina Visisaxo, & Ceolredus Mercius æquo Marte signa contulêrunt. Huiusmodi fossa erat illa, qua Britannos à

Isis fl.

Wansdike.

Fossa limitanea.

suis

ſuis Mercijs ſubmouit Offa, Offadike etiamnum dict. & aliæ etiam apud Orientales Anglos adhuc viſuntur, quibus ſe à Merciorum incurſibus præmuniêrunt.

In Septentrionali Wiltoniæ parte, quà Tamiſis affunditur, Crecclade eſt oppidulum, alijs Grekelade à Græcis philoſophis, quos hiſtoria Oxonienſis ibi Academiam inſtituiſſe prodit, quæ poſteà Oxoniam trãſlata. Sub hoc Bꝛeden ſylua, nunc Bꝛedenfoꝛeſt longè latéq; pertinuit, ab Ethelwoldo Clitone & auxiliaribus Danis anno 905. omni belli clade vaſtata. Ad cuius Occiduum latus Auon flu. (de quo ſuprà,) placidè fertur, qui in Boreali quaſi limite huius agri effuſus, in Auſtrum decurrit, limeſque (vt Æthelwerdus notat) erat inter occidentalium Saxonum, & Merciorum regna, ad quẽ magna ſubinde bella geſta fuerunt. Dum exilis eſt, Malmeſbury collem ſibi imminẽtem ſubſtringit, receptóque profluente, ferè incingit. Oppidum ſanè elegans, & pannis laneis conficiendis celebre, quod vt in hiſtoriarum Eulogio legitur, Dunwallo Mulmutius Britannorum Rex, vnà cum Lacock, & Tetbury caſtris adiacentibus conſtruxit, & *Caer Bladon* nominauit; cúmque illud tandem Saxonico incendio concidiſſet, ex eius ruderibus caſtrum emicuiſſe proditum eſt, quod Saxones illi ſua lingua Ingelboꝛne dixêrunt, quo tempore, Saxonici Reguli regiam ſuam ad *Caerdurburge* habuêrunt, nunc Bꝛokenbꝛidge viculum, vix M. paſſ. diſtantem. Nec alio ſanè nomine quàm *Ingelborne* longo tempore notum erat hoc oppidum, donec Maildulphus quidam Scotus, vir ſumma eruditione & ſingulari pietate, nemoris amœnitate captus, quod hîc ſub colle ſuccreuit, heremeticam vitam ibi duceret, qui poſteà ludum aperiens, & cum auditoribus, monaſticæ vitæ ſe deuouens, cœnobiolum ædificauit. Hinc à Maildulpho illo oppidum Maildulfeburge, pro Ingelboꝛne dici cœpit, Bedæ *Maildulphi vrbs*, & poſteà contractè Malmeſbury, hiſtoricis etiam nonnullis *Meldunum*. Inter Maildulphi diſcipulos floruit inprimis Aldelmus, qui eius ſucceſſor deſignatus, ope

Malmeſbury.

Eleutherij

Eleutherij Westsaxonum Episcopi, ad quem locus iure spectauit, longè pulcherrimum ibi monasterium construxit, eidémque primus præfuit, à quo etiam in MS. quodam libro hoc oppidum Aldelmesbirig dicitur. Sed hoc nomen citò obliteratum, viri tamen memoria permanet, vt potè qui in Diuos relatus, & in eius festo nundinæ hîc sunt frequentes, militúmque cohors scribi solet, ne discordia inter tot conuenas oriretur. Hunc Aldelmum iam defunctum in tutelarem Deum sibi asciuit Athelstanus ille Magnus, qui eo nomine oppidum hoc maximis immunitatibus donauit, monasterium amplissimis donarijs ditauit, in eo sepulturam sibi delegit, eiúsque monumentum etiamnum ostendunt incolæ. Ab Athelstano iam indè monasterium longa opulentia clarum floruit, oppidum etiam monasterij ope quasi sustultum, & Rogeri Sarisburiensis Episcopi opera munitum, qui ingruente inter Henricum Andegauensem, & Stephanum Regem bello, mœnibus, & castro firmauit, quod semel ab Henrico secundo obsessum se defendit: sed non multis pòst annis, Ioannis Regis permissu, in monachorum vsum demolitum, vt inde monasterium augeretur, qui continentèr & ædibus & prouentibus accessionem adiunxêrunt, donec fatalis ille dies Angliæ monasterijs affulgeret. Tunc redditus distracti, & congestæ tot annos opes euersæ, communémque sortem subijsset, nisi Stumpius pannarius, cui abundè suppetebant opes, multis precibus, suis ciuibus templum redemisset, à quibus in Parochialem, quam vocant Ecclesiam, conuersum, magna ex parte hodiè supereſt.

A Maidulphi vrbe *Auona* defluens ab Ortu riuulum recipit, qui **Calne** vetustum oppidulum irrigat, vbi, cùm inter Monachos, & sacerdotes, de sacerdotum cœlibatu tumultuaretur, frequens coacta est synodus, anno nostræ salutis 977. Sed ecce in media disceptatione, concilabulum in quo ordines considebant, contabulatione dissoluta, & trabibus diruptis subitò decidit, vnáq; præsules, proceres, nobiles corruerũt, ruina attriti plurimi, plures

Calne.

Synodus de Sacerdotum cælibatu.

plures interempti, ſolus Dunſtanus, qui Synodo præſedit, & à monachis ſtetit, illæſus euaſit. Quod miraculum (ſic enim habuit ætas illa) monaſticum inſtitutum inprimis confirmâſſe creditur. Hinc Auona auctior Chippenham petit, Saxonicè Cỳppanham, nunc tantùm rerum venalium foro celebre, vnde & nomen, Cỳppan, enim Saxonicè mercari ſonat, & Cỳppman, mercator, vti nobis Cheppen, & Chappman. Saxonico ſæculo villa regia fuit, & ab Aluredo rege filiæ ſuæ natu minori teſtamento legata. Huic è regione, ſed à ripa remotiùs Cozſham obiacet, nunc viculus, olim villa etiam Regia, Ethelredi Regis, & Cornubiæ Comitum ſeceſſu inſignis, vnde Caſtlecombe vetus caſtrum proſpectes, Domino ſuo Waltero Dunſtauil Barone quondam nobilitatum, à quo genus ducunt Writheoſlei Southantonenſes Comites.

Chippenham.

Auona hinc arboribus redimitus non longum iter per *Brumham* quódam Baronis de *Sancto Amando* ſedẽ confecit, cùm ab Ortu fluuiolum in ſe receperit, qui propè caſtrum *De Vies*, ſiue The Vies, caput aperit, *Diuiſio* Florentio Wigornienſi, *Diuiſa* Neubrigenſi appellatur, caſtrum ſanè quondam magnificum, ſitu & opere munitiſſimum, nunc autem temporis iniuria deformatum. Hoc, vt reliquis Angliæ caſtris omnem laudem præriperet, profuſiſſimo ſumptu conſtruxit Rogerus Sarisburienſis Epiſcopus, quem è ſacrificulo ad ſecundam à Rege dignitatem prouexerat fortuna. Sed fortuna, vt inquit ille, neminem eò prouexit, vt non tantum illi minetur, quantum permiſerit. Stephanus enim Rex illi infenſior, hoc caſtrum & Shirburnenſe, vnà cum diuitijs quas habuit ampliſſimas extorſit, miſerúmque ſenem ita fame, & calamitatibus in carcere fregit, vt inter mortis metum, & vitæ tormenta, & viuere noluerit, & mori neſcierit. Fluuiolo hoc ſocio recepto Auona ſe in occaſum agit, ſtatímque alter riuulus ab auſtro influit, qui ædibus impoſitis quas *Broke* dicimus, nomen impertijt: Ædes autem ipſæ Baronis titulum præbuerint. Roberto Willoughby cùm in Baronis dignitatem illum euexit Rex Henricus

The Vies.

Lord Broke.

ſeptimus,

septimus cui longè charissimus erat, & classis præfectus, siue Admirallus constitutus; vnde nauis gubernaculo in insignibus, vt prora Pompeius Romanæ olim classis præfectus in nummis est vsus. Verùm hæc familia quasi in herba intermortua citò defecit, per eius enim abneptem ad Fulconem Greuill militem, per neptes ad Wintoniæ Marchionem, & Baronem de *Montioy* qui hîc nunc habitat, hæreditas opima translata fuit. Ad eundem riuulum paulò superiùs colli insidet *Trubridg*, Saxonicè Truhabpiz, id est, oppidum firmum & fidele, sed qua tamen de caussa hoc nomen inditum fuerit, minimè constat; lanificij gloria nunc inprimis floret, castríque reliquias ostendit, quod ad Ducatum Lancastrensem spectat. Deinde *Bradford*, à vado lato sic nominatum decliui colli affixum & totum è saxo constructum Auona respergit, vbi Wiltonien sibus valedicit, & *Aquas Calidas* petit. A quibus Antoninus in decimo tertio Britanniarum itinere, ad XV. mill. VERLVCIONEM ponit, qua distantia ad Occidentalem huius agri limitem, non omnino suo nomine depositio, Wermin-ster cernitur, ex antiquo nomine, & Saxonico Minꝛcen, quod monasterium sonat, coalitum. Nunc tantùm foro frumentario celeberrimum, vix enim credas quanta vis frumenti singulis septimanis huc conuehatur. Olim immunitates suas habuit, vt enim in libro Guilielmi magni legimus, *nec geldauit, nec hidata fuit*, id est, tributum non conferebat. Prope hanc ad occiduum agri limitem sedet **Long Leate**, ædes equestris familiæ Thinnorum, (qui à Botteuillis oriundi) omni elegantia, & nitore perpolitæ, licèt semel, atque iterum deflagrârint. Ad alteram verò partem magis in Septentriones iacet **Edindon**, olim **Eathandune**, vbi Alfredus Rex nobili, si vnquam aliàs, prælio Danorum grassantem audaciam fœlicissimè contudit, eóque adegit vt conceptis verbis iurârint, se protinùs ex Anglia cessuros. Quo etiam in loco G. Edingtonus Episcopus Wintonien sis, qui summa erat in gratia apud Regem

Trubridg. Trubridg.

Bradford. Bradford.

Verlucio.

Wermin-ster.

Long Leat.

Edingdon.

Edwardum tertium hinc oriundus, & nominatus Collegium *Bonis* quos dixerunt *hominibus* erexit.

Sarisbury plaines.

Hinc in Austrum, & orientem solem per mediam regionem, campi sunt adeò patentes, vt vix prospici possint, vnde & nomen, The plaines, raris admodum incolis, & latrocinijs infames, quos ad Austrum duo placidissimi amnes subluunt, Willeybourn, Asserio *Guilou*, & Nadderus, vulgo Adderbourne. Willeybourne ad Verlucionem exoriens per Willey viculum delatus prospicit ex opposito sepimentum militare amplum admodum, & profunda, eáq; duplici fossa munitum, quod Yanebery Castle vocant vicini. Nadderus ex australi agri limite profusus sinuoso volumine, veluti anguis (vnde nomen inditum videatur) serpit non procul à Warder eleganti castro, quod olim antiquæ familiæ *de S. Martino* dictæ, nunc Matthęi Arundelij Equitis clarissimi est habitatio, cui è regione obiacet *Hach*, quæ suum Baronem Eustachium de *Hach* Edwardi primi tempore iactat.

Warder Castle.

Wilton.

Vbi verò hi amnes confluunt, *Willey* Wilton oppidum suo nomini adoptat, olim totius agri caput, cui & appellationem fecit, antiquitùs *Ellandunum* dictum, hoc enim docent membranæ antiquæ, quæ expressè habent *Wolfsthanum Ellanduni Comitem, id est, Wiltoniæ*; & alibi, *Ellanduni, id est, Wiltoniæ monasteriolum posuisse*. Ex hoc nomine Ellan quodammodo inducor hunc fluuium ALANVM esse, quem Ptolemęus hoc tractu nominat. Ad hoc Egbertus Occidentalium Saxonum rex secundum prælium anno reparatæ salutis 821. contra Beorwulfum Mercium fecit, sed vtrique tam funestum, vt profluens ille sanguine Saxonico redundârit. Ad hoc etiam anno reparatæ salutis 871. Alfredus cum Danis congressus primò victor, ancipiti Martis alea statim deuictus signa retulit. Saxonico verò sęculo inprimis ciuium frequentia floruit, Velatarum virginum monasterio ornauit rex Eadgarus, filiámque suam Editham præfecit. Nec concidit (licèt Sueni Dani rabie grauissimè dilaceratum fuerit) donec Episcopi Sarisburienses viam, quâ prius hac

Alanus fl.

in

in occiduas regiones itum est, deflexerint. Tunc enim paulatim quasi contabuit, & nunc tantùm tenuis quasi viculus, Maiore tantummodò pro magistratu summo, & elegantissimis Comitis Pembrochiæ ædibus, quæ è diruto monasterio surrexerunt, gloriatur. Sed eius luminibus SORBIODVNVM olim, & nunc eius proles Sarisbury inprimis offecêrunt, sic enim Antonini Itinerario dicitur, quod Saxones postea Searesbirig dixerunt, & vulgus Latinorũ *Sarum*, & *Sarisburia*. Itineraria enim ratio, & nominis vestigium, vel me tacente, hoc contestentur. Quis enim ambigat Searesbirig à Sorbioduno profluxisse, addito Saxonico Byrig quod Burgũ sonat, pro *Duno*, quod Britanni & Galli oppidis addiderunt, quæ æditiorem locum occupabant, vti hoc nostrum Sorbiodunum: vsque adeo vt quidam Britannicæ linguæ callentissimus mihi *Soruiodunum* collem siccum interpretatus fuerit, & probabiliore certè coniectura, quàm qui à Sarrone Berosi Mago, aut à Seuero Imp. magno conatu deduxêrunt, *Seueriámq;* dixêrunt. Collem enim æditiorem occupauit, &, vt inquit Malmesburiensis, *In vice ciuitatis castellum erat, muro vallatum non exiguo, cæteris commeatibus vtcunque valens, aquæ penuria laborans adeò, vt mirabili commercio aqua ibi vendatur*. Vnde quidam qui illo tempore vixit, de Sorbioduno antiquo

Est ibi defectus lymphæ, sed copia cretæ,
Sauit ibi ventus, sed philomela silet.

Ex parietinis quæ iam supersunt, operibus & munitionibus satis tutum fuisse videtur, & ambitu quasi quingẽtos passus collegisse. Kinricus Saxo cùm fœlicissimè contra Britannos pugnauisset, anno 553. primus Saxonum expugnauit. Sub Edwardo Seniore Osmundus Episcopus Shireburnensis, & Sunningensis, sedem suam huc transtulit, & Ecclesiam Cathedralem construxit, sed hęc Sueni Dani furore, vnà cum oppido prostrata. Reuixit tamen vtrumque, & Guilielmus primus postquam Angliæ lustrum condidisset, huc omnes regni ordines conuocauit, vt fidem sibi interposito iureiurando adstrin-

Sorbiodunum.

Old Sarisbury.

Dunum *quid Gallis & Britannis.*

1009

gerent, quo tempore, vt est in Censuali libro, *pro quinquaginta Hidis geldabat.* Nec ita multis pòst annis, regnante Richardo primo, tùm ob præsidiarij militis insolentiam, tùm aquæ penuriam, demigrârunt incolæ, & vix mille hinc passus, ad ortum Hybernum, loco humiliori, vbi quasi conceptaculum est plurimorum riuulorum, ad Auenæ, & Nadderi confluentes consedêrunt. Huius demigrationis meminit in suis epistolis Petrus Blesensis, sic enim de antiquo Sorbioduno scripsit. *Erat locus ille ventis expositus, sterilis, aridus, desertus, erat ibi turris quasi in Siloem, qua habitatores loci onere longæ seruitutis oppressit,* & posteà, *Captiua erat in monte illo Sarisburiensis ecclesia. Descendamus, ergo fœlici auspicio ad cõplana, vbi valles abundabunt frumento, & campi spatiosi pinguescent.* Et Poeta iam dictus de eadem lusit

New Sarisbury.

Quid Domini domus in castro? nisi fœderis archa
In templo Baalim; carcer vterq; locus.

Locúmque illum in quem descenderant, sic describit

Est in valle locus nemori venatibus apto
Contiguus, celeber fructibus, vber aquis.
Tale Creatoris matri natura creata,
Hospitium toto quæsijt orbe diu.

Cùm iam descendissent, vt ab ara Dei auspicarentur, Richardus Episcopus, in loco amœnissimo, priùs Merifield vocato, augustissimũ speciosa structura tẽplũ inchoauit, quod quadragessimo pòst anno, maximis sumptibus peractũ. De quo versificator ille vetustus nõ inelegãter.

Regis enim virtus templo spectabitur isto,
Præsulis affectus, artificúmq; fides.

Sed multò elegantiùs clarissimus, & eruditissimus D. Daniel Rogersius.

Mira canam, Soles quot continet annus in vna
Tam numerosa, ferunt, ade, fenestra micat.
Marmoreásq; capit fusas tot ab arte columnas,
Comprensas horas quot vagus annus habet.
Tótq; patent porta, quot mensibus annus abundat,
Res mira, at vera res celebrata fide.

Opibus

Opibus verò & prouentibus ita breui accreuit, vt Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Thesaurarium, & Præbendarios triginta tres honestissimis stipendijs alat, è quibus *Residentes*, vt vocant, suas etiam pulcherrimas ædes templo adiunctas habent. Ciues itidem, dum Episcopus Dei domum moliretur, certatim vrbem statuêrunt, Rempublicam stabilierunt, in singulos vicos riuulos deriuârunt: fossam, quà perenni flumine non subluitur, duxêrunt, paulatimque ex veteris Sorbioduni ruinis sic accreuit hæc noua Sarisburia, vt statim atque Regia authoritate, viam publicam, quæ in Occiduas regiones ducit, huc deflexerint Episcopi, facilè fuerit omnium vrbium in hoc tractu secunda, summè frequens, & omnium rerum, præsertim piscium affatim copiosa. Sed nihil est, quo perinde glorietur, ac Ioanne Iuello non ita pridem Episcopo, Theologiæ cognitione ad miraculum instructissimo, & purioris religionis propugnatore acerrimo. Sorbiodunum iam inde euanuit, regnantéque Henrico septimo omninò desertum, vt vix hodie superstit vnum & alterum propugnaculum castri, quod longo pòst tempore Sarisburiæ Comitum sedes fuerit. Comites enim suos Sarisburia hæc habuit, primúmque illum titulum Patricius, & Guilielmus Ebroicenses, vulgo *d'Eureux* gessêrunt, inde Guilielmus cognomento *Longa Spatha* Henrici secundi filius naturalis, qui Ellam Guilielmi *d'Eureux* filiam in vxorem duxerat, cuius è filio Guilielmo item Comite neptis ad Laceios eundem honorem transtulit, à quibus statim ad Lancastrensem familiam deuenit, quæ hæreditatem creuit: titulum verò Guiliel. de *Monteacuto* detulit Edwardus tertius. Hic duos suscepit liberos Guilielmum qui patri in honore successit, & sine prole obijt, Ioannemque Equitem auratum qui ante fratrem fatis concessit, cùm reliquisset è Margareta filia vnica & hærede Domini de *Monte Hermerij* Ioannem Sarisburiæ Comitem, qui cùm temporario esset ingenio, & Regi Henrico Quarto perniciem moliretur, anno 1400. Ci- *Sarisburiæ Comites.*

cestrię interfectus erat; in integrum tamen restitutus est filius eius Thomas vir inter summos Duces numerādus, siue laborē in negotijs, siue industriam in agendo, siue celeritatem in conficiendo spectes, qui dum Aureliā in Gallia obsideret pila è tormento maiori vulneratus anno 1428. occubuit, Alicia filia eius vnicā nupta Richardo Neuill, illum Comitis Sarisburię titulo adauxit, qui filiū etiam Richardum successorem habuit Warwici & Sarisburię Comitē, qui periculis lætus ciuilis belli incēdio patriā inuoluit, quo ipse extinctus, Huius filiarum altera Isabella nupsit Georgio Duci Clarētię Regis Edwardi IIII. fratri, cui peperit Edwardum qui puerulus, & Margaretam Richardi Poli vxor quę sexagenaria capite truncati: filia altera Anna, vxor erat regis Richardi tertij, qui nepotum cæde Regnum adeptus, è qua suscepit Edwardum teneris annis defunctum.

Clarindon. Sarisburiam planities cāpestris vndiq; incingit, nisi ad ortum, quà adiacet viuarium amplissimum **Claridon** conseruandis, enutriēdisq; animantibus feris peropportunū, & regijs ædibus quondam exornatum. De quo & viginti lucis inclusis sic carmine lusit D. Mich. Maschertus legum Doctor omni meliori doctrina versatissimus.

Nobilis est lucus, ceruis clusura, Saronam
Propter, & à claro vertice nomen habet
Viginti hîc nemorum partito limite, boscis
Ambitus est passus mille cuiq; suus.

Septentriones versus ad VI. plùs minùs à Sarisburia milliaria, in illa planitie, insana (vt Ciceronis verbo vtar) cōspicitur substructio. Intra fossam enim ingentia, & rudia saxa, quorum nonnulla XXVIII. pedes altitudine, VII. latitudine colligunt, coronæ in modum triplici serie eriguntur, quibus alia quasi transuersaria, sic innituntur, vt pensile videatur opus: vnde **Stonehenge** nobis nuncupatur, vti antiquis historicis *Gigantum Chorea* à magnitudine. Hoc in miraculorum numerum referunt nostrates. Vnde verò eiusmodi saxa allata fuerint, cùm tota regione finitima vix structiles lapides inueniantur, & quā-

Stonehenge.

nam

nam ratione subrecta, demirantur. De his non mihi subtiliùs disputandum, sed dolentiùs deplorandum obliteratos esse tanti monumenti authores. Attamen sunt qui existimant saxa illa non viua esse, id est, naturalia & excisa, sed factitia ex arena pura, & vnctuoso aliquo coagmentata: quemadmodum illa trophæa quę Eboracensi agro vidimus. Et quid mirum? nonne apud Plinium legimus, puluerem Puteolanum fluctibus mersum protinùs fieri lapidem? & cisternas Romę ex arena fossitia, & calce vehementissima ita constructas, vt lapides videantur. Fama obtinet Ambrosium Aurelianum, siue Vtherum eius fratrem in Britonũ memoriam qui ibi Saxonum dolo, in colloquio ceciderũt, illa Merlini Mathematici opera posuisse. Vnde Alexander Nechamus medij temporis poëta, poëtico œstro percitus, sed non Apolline plenus, sic lusit. *Saxa factitia.*

Nobilis est lapidum structura, Chorea Gigantum,
Ars experta suum posse, peregit opus.
Quod ne prodiret in lucem segniùs, artem
Se, viréq; suas consuluisse reor.
Hoc opus adscribit Merlino garrula fama,
Filia figmenti fabula vana refert.
Illa congerie fertur decorata fuisse
Tellus, quæ mittit tot Palamedis aues.
Hinc tantum munus suscepit Hibernia gaudens,
Nam virtus lapidi cuilibet ampla satis.
Nam respersus aquis magnam transfundit in illa
Vim, qua curari sæpiùs ager eget.
Vther Pendragon molem transuexit ad Ambri
Fines, deuicto victor ab hoste means.
O quot nobilium, quot corpora sacra virorum,
Illic Hengisti proditione iacent.
Intercepta fuit gens inclita, gens generosa
Intercepta, nimis credula, cauta minùs.
Sed tunc enituit præclari Consulis Eldol
Virtus, qui latho septuaginta dedit.

Alij produnt Britannos hoc quasi magnificũ sepulchrũ

eidem Ambrosio subſtruxiſſe eò loci, vbi hoſtili gladio ille perijt, vt publicis operibus contectus eſſet, eâque exſtructione, quę ſit ad æternitatis memoriam, quaſi virtutis ara. Certè oſſa humana hîc ſæpius effoſſa fuerunt, & pagus adiacet ad Auenam, qui Ambreſbury, i. *Ambrosij vicus*, dicitur, vbi antiquos quoſdam Reges ſitos eſſe hiſtoria Britannica docet, & Eulogium ibi trecentorum monachorum cœnobium fuiſſe refert, quod neſcio quis barbarus Gurmundus diripuit. Poſteà Alfritha Eadgari Regis vxor, vt facinus in perimendo priuigno Edwardo Rege, pœnitentia, & opere aliquo expiaret, ædem ſuperbam Monialibus hîc conſtruxit. Ambroſius Aurelianus qui nomen fecit, Romano imperio iam propè confecto, purpuram, vt P. Diaconus teſtatur, in Britannia induit, patriæ labenti ſuppetias tũlit, & bellicoſi Arthuri operâ hoſtium impetus repreſſit, exercitus maximos ex animoſis Germaniæ populis conflatos, occiſis Hengiſto, & Horſa ducibus, deleuit; & tandem collatis in hac planitie ſignis, animam patriæ reddidit. Cùm verò Gildas, & Beda huius parentes purpurâ indutos occiſóſque ſcribant, illum Conſtantino æditum fuiſſe, qui Theodoſio Iuniore IIII. Coſ. in Britannia ſpe nominis Imperator deſignatus, & poſteà Arelati interemptus fuerat, cur non aſſeuerantèr affirmârim? Ab Ambreſbury cis Auonam vix ad quartum lapidem eſt Leporarium vulgò Cuerlie warren, vbi maximus leporum prouentus, quorum venatu nobiles vicini recreantur, ſed non tantus, vt militare auxilium aduerſos eos petant accolę, quod Balearicos feciſſe apud Plinium legimus, licèt meſſibus itidem ſint infeſti. Non multò ſuperiùs CVNETIO flumen, Saxonicè Cynetan, nunc vulgò Kennet, ex æditiori colle Selbury dilabitur, ſuíque ſtatim nominis vrbem inuiſit, quæ CVNETIO Antonino dicitur, & ad xx. à Verlucione milliare locatur. Ad quam diſtantiam huic flumini Cunetioni antiqua illa vrbs nouo nomine Marleborow, olim Marleberge in collis decliui ab ortu in occaſum protenditur. An hoc recentiùs factum fuerit nomen à Marga,

Ambreſbury.

Ambroſius Aurelianus.

Leporarium.

Cunetio fl.

Marleborrowe.

Marga, quam Marle nostra lingua dicimus, & ad agros stercorandos vtimur, non facilè dixerim, Risu verò excipienda est illa à Merlini tumulo ducta notatio', quam hoc distícho in suo de diuinæ sapientiæ libro procudit Alexander Nechamus,

Merlini tumulus tibi Merlebrigia nomen
Fecit, testis erit Anglica lingua mihi.

Cunctionis huius, vnà cum nomine fatum, fortunáque cum antiquitatis memoria, à Saxonum ingressu, ad Normannicum vsque seculum perijt; interposito enim tempore ne nomen quidem vsquàm in nostris historijs occurrit. Insequenti verò sæculo legimus Ioannem cognomento *Sine terra*, qui posteà Rex Angliæ, hîc castrum habuisse, quod Hubertus Cantuariensis Archiepiscopus expugnauit, quódque posteà celebratissimum fuit, cùm frequenti omnium totius Anglię Ordinum conuentu, qui coniunctis sententijs ad tumultus sedandos legem tulêrunt, quæ Statutum de Marleborow, vulgò vocatur: tum Edwardi Walliæ principis cognomine *Nigri* incunabulis, cuius bellica virtus quàm pleniſſima manu, & quàm ornatissimè in cœlum tolli meruerit. Nunc autem tempore deuictum, nihil aliud planè est, quàm rudetum. Eidem flumini etiam eadem ripa adiacet Ramesbury pratorum amœnitate nunc tantùm commendatus viculus, olim Episcoporum cathedra celebratus, qui huic agro præfuêrunt, sed cathedra illa Shirburnensi ab Hermanno octauo Episcopo coniuncta, demùm, vti dixi, Sorbiodunum translata, omnem secum famam hinc vnà transtulit. Ramesbury.

Huc vsque Wiltonienſem agrum perlustrauimus, qui, vt est in Anglię Notitia, (nec adnotare pigebit) *reddebat regi decem libras pro accipitre, viginti solidos pro summario, pro fano centum solidos & oras quinq;.*

Comites è varijs familijs paucos hæc Prouincia numerat, nam vt Weolsthanum omittamus, nullum (quod sciam) ante Richardi secundi tempora habuit, qui Guilielmum *Le Scrope* eò honoris extulit, sed huius fœlicitas *Comites Wiltonię.*

tas cùm suo principe & stetit, & cecidit, quùm enim ille regno exturbatus, hîc capite mulctatus; nec multis post annis successorem habuit Iacobum Butlerum Ormondiæ Comitem. Inde cùm Lancastrenses iacerent, ad Ioannem Stafford secundum Humfredi Ducis Buchinghamiæ filium, vnumque & alterum ex illa familia beneficio Edwardi IIII. deuenit. Demùm verò Butleri illius, quem dixi, è filio neptis in Bulleniorum familiam hunc titulum intulit, Thomas enim Bullen matris iure Wiltoniæ Comes creatus, cuius maior filia Anna in Regiam domum matrimonio ab Henrico VIII. assumpta, Diuam ELIZABETHAM Britanniæ amorem, & orbis delicias nobis peperit. Cæterum Edwardus VI. hanc dignitatem posteà Guilielmo Pouletto summo Angliæ Quæstori contulit, cuius è filio nepos Guilielmus hodiè eodem fruitur.

Paracias 304. continet hîc Comitatus.

Hantshire.

WIltonienſibus proxima est, quæ quondam Saxonibus Hantercheyn, nunc vulgò Hamshire, cuius partem mediterraneam ad Belgas, maritimam ad *Regnos* antiquum Britanniæ populum spectasse non est cur dubitemus. Ab occasu Dorsettiam, & Wiltoniam, ab Austro Oceanum, ab Ortu Sussexiam, & Surreiam, & à Septentrione Bercheriam attingit. Prouinciola est frugum prouentu ferax, syluarum densitate amœna, pascuorum fœcunditate læta, & à maritimis commoditatibus fœlicissima, vtpote quæ crebris interscissa æstuarijs mercaturis faciendis admodum opportuna. In Romanorum potestatem cum primis redactam fuisse creditur, Galfredus enim Monumethensis Vespasianum debellasse author *Vespasianum.* est, & hac in re vt illi credamus ratio satis probabilis postulat. Dio enim testatur Plautium, & Vespasianum, cùm

sub

sub Claudio Britanniam aggrederentur, copijs in tres partes distributis, ne vno loco appellentes littore prohiberi possint, insulam petijsse: & ex Suetonio docemur Vespasianum in ea expeditione triciès cum hoste pugnâsse, Vectam insulam, quę huic agro obiacet, & duas validissimas gentes in deditionem redegisse. Ob quas victorias, & Oceanum fœliciter permensum, ipsum Vespasianum, quasi Cęsare fœliciorem sic affatur Val. Flaccus.

O tu pelagi cui maior aperti
Fama, Caledonius postquam tua carbasa vexit
Oceanus, Phrygios prius indignatus Iulos.

Et de ipso cecinit Apollonius Collatius Nouariensis.

Ille quidem nuper fœlici Marte Britannos
Fuderat.

Quomodò verò in hoc bello, Vespasianum à Britannis arctissimè obsessum Titus filius periculo exemit, quomodo item anguis innoxius ipsum tunc temporis complexus est, quod in Imperij omen arripuit, tibi dixerint Dio, & Forcatulus. Ego verò quod instituti mei est, ab occidentali huius prouinciæ limine exorsus, primùm oram maritimam, & quæ effunduntur flumina, deinde interiora perambulabo.

Iuxta Occidentalem limitem alueum placidè agit *Auena*, & vbi primum hunc agrum influit, Cerdici est vadum, olim *Cerdicks ford*, posteà *Cerdeford* nunc contracto vocabulo *Chardford* à Cerdico bellicoso Saxone denominatum. Hic enim Cerdicus ille collatis cum Britannis signis, ita eos fregit, vt non solùm imperij sui fines protenderit, sed etiam facile bellum posteris tradiderit. Cùm anteà anno salutis 508. magna belli cõtentione *Natanleod* regulum Britannicum cum magno Britannorum numero hoc tractu superauisset, è cuius nomine etiã regiunculam in hoc tractu *Natanleod* appellatã fuisse legimus. Verũ hæc alterius sunt loci. Inde flumen delabitur per Regnwood, siue Ringwood, quod REGNVM esse Regnorũ oppidum, cuius meminit Antoninus, cùm Itineris ratio,

Auena.

Cerdics ford. Cerdici vadum.

509.

Natanleod.

Regnum. Ringwood.

ratio, tùm nominis reliquiæ, & significatio fidem faciunt: Ringwood enim Saxonica adiectione, Regnorum syluam significare videtur. Magni nominis olim fuisse, Centuria quæ adiacet inde nominata persuadet, nunc tantùm rerum venalium foro est celebre. Hinc digressus Auena hospitio suo excipit à Durotrigibus Sturum, vbi ad confluentes intersidet emporiolum frequens, hodiè ab æde Christo sacrâ Christ church, olim quod inter amnes interpositum, Twinamburne, eodem planè sensu, quo Italiæ *Interamna*. Sub quo Sturus, & Auena vno coniuncti ostio in mare effunduntur, quod Ptolemæus ALAVNI fl. ostium dixit, & rectè quidem. Nam *Auenam* proprium fuisse huic nomen minimè credam, cùm sit commune, & Britanni ea dictione omnia flumina designét. Alaunum autē olim dictum existimarim, quòd eius nominis superstites sint reliquiæ in viculis assidentibus, vtpote in Allinton, Yale, & Allingham.

Alaunus fl.

Ad huius ripam Orientalem, Guilielmus Normannus oppidis, villis, & sacris ædibus longè latéque excisis, miserísque incolis eiectis, omnia per triginta plùs minùs in ambitu milliaria, in ferarum lustra, & saltum redegit, quem nos Newforest, Angli illo seculo Ytene dixerunt. Verùm hanc rem si placet, antiqui scriptoris Gualt. Mapæi verbis habe. *Terram Deo & hominibus abstulit, vt eam daret feris, & canum lusibus; à qua triginta sex matrices ecclesias extirpauit, & populum earum dedit exterminio.* Hoc autem fecit vel ad tutiorem accessum in Angliam Normannis suis præstandum, (Normanniæ enim obiacet,) si eum quasi bello perfunctum, grauior in hac insula tempestas exciperet, vel ad voluptatem, quam ex venatione caperet, vel ad pecuniam sibi vndiquáque corradendam. Ille enim feris, quàm hominibus æquior, pecuniariam mulctam, eámque grauissimam, & supplicia alia grauiora constituit, si quis suas feras venaretur. Sed huic regis importuno facto diuina vindicta non diu defuit. Richardus enim filius eius secundò genitus, & Guilielmus Rufus, alter etiam filius in

Newforrest.

Eulogium.

hoc

hoc saltu perierunt; hic sagitta à Gualtero Tirello fortuitò transfixus, ille pestilenti aura afflatus. Henricus item è Roberto filio nepos, dum in hoc feras contentiùs insectaretur, ramusculis appensus animam efflauit, vt etiam nepotes parentum delicta luere doceamur. De hac foresta circumferuntur I. Whiti Episcopi Wintoniensis versiculi, quos, quamuis falsò Rufum regem instituisse innuant, cùm multis tamen placeant, mihi etiam hoc in loco subiungere non displiceat.

Templa adimit diuis, fora ciuibus, arua colonis
Rufus, & instituit Beaulensi in rure forestam.
Rex cervum insequitur, Regem vindicta, Tirellus
Non bene prouisum transfixit acumine ferri.

Beaulense rus vocat, eò quòd in proximo Ioannes Rex monasteriolum posuit, à bello situ *Beaulieu* dictum, quod ad patrum vsque memoriam celeberrimum: asylum vtique intemeratum, & tutus perfugis receptus, vnde homicidas quantumuis sceleratos, vel læsæ maiestatis reos abripere nefas, & piaculum nostri quondam existimarunt. Adeò vt maiores nostri, cum eiusmodi Asyla, siue templa (vt vocant) misericordiæ passim per Angliam instituerũt, Romulum sibi potiùs in exemplum proposuisse videãtur, quàm Mosem, qui consulti homicidij reos ab altari auelli iussit, vt moriãtur. Illisq; tantùm asylum collocauit, qui fortuitum homicidiũ perpetrassent. *Asyla. Beaulieu.* *Exodi. 21. Iosephus lib. Antiq. 4.*

Verùm ne tantus ad mare terrarum tractus, quantus hîc saltus est, præsidio nudus, & hosti expositus iaceret, Henricus VIII. munitionibus armare cœpit. In lingula enim longiùs prominente, vnde breuissimus in Vectam insulam traiectus, **Hurst** castellum extruxit, quod mari circumquáque minatur. Magísque ad Ortum alterum etiam propugnaculum excitauit, **Calshot**, pro **Caldshore** vocant, vt Southantonensis portus ingressum tueretur. Hîc etenim retractis magno recessu littoribus, & Vectæ insulæ obiectu portus fit egregius, quem Ptolemæus TRISANTONIS fl. ostium vocat, vt mea quidem fert opinio, pro *Traith Anton*, id est, æstuarium *Anton*. Eodem enim *Trisantonis fl. ostium.*

enim ferè nomine Nennio antiquo authori *Trahammonis ostium* appellatur. Flumen autem influens, quod hodie Test, superiori ætate, vt est in Sanctorum vitis, Terstan, olim *Ant*, vel *Anton*, dictum fuisse Antpoꝛt, Andouer, & Yanton oppida quæ incumbunt, quodammodo loquuntur. Tantùm abest, vt ab Hammone Romano ibi interfecto dictam credam: quod tamen fabulatur Monumethensis, & Poeta eius assecla, qui de Hammone sic ludit.

Ruit huc, illúcq; ruentem
Occupat Arviragus, eiúsque in margine ripæ
Amputat ense caput, nomen tenet inde peremptI
Hammonis portus, longúmque tenebit in ævum.

Southanton Cæterùm huic portui imponitur South-hanton vrbecula, in cuius proximo ad Ortum æstiuum, alia eôdem nomine olim floruit, quæ CLAVSENTVM Antonini tam ex distantia hinc à *Regno*, quàm indè à *Venta* videatur: vtq; *Trisanton*, Antoni æstuarium, sic *Clausentum* portum *Ostium* Britannicè significat. *Claudh* enim Britannis idem denotare accêpi, quod χωμὸς λιμὴν, Græcis, i. portus effossa terra extructus. Yanton autem & Yenton, hunc locum dictum fuisse, non est cur quisquam dubitet, cùm in libro quo Angliæ lustrum condidit Guilielmus primus, totus ager expressè Yantseyze, & Yentseyze alibi dicatur, & ipsum oppidum ab australi situ Southanton. Cuiusmodi fuerit non facilè quis dixerit, sedem habuit eò loci, vbi campus est, quem nunc S. Mariæ vocant, & ad portum vsq; pertigit. Cùm omnia Danicis bellis fracta, & debilitata, eorum etiam direptioni anno Domini 980. relicta fuit, & Guilielmi illius primi temporibus, vt ex eius libro loquar, habuit Rex in eo tantùm *octoginta homines in dominio*. Sed ante ducentissimum annum, cùm Edwardus III. Rex Angliæ, & Philippus Valesius de summa Imperij Gallici decertârent, à Gallis incensa deflagrauit. E cuius statim cineribus, loco commodiore emicuit, quæ nunc cernitur vrbecula, duobus fluminibus interposita, ædificiorum frequentia & elegantia celebris,

celebris, ciuium fortunis, & mercatorum concurſu opulenta, duplici foſſa, mœnibus validis, crebris interpoſitis propugnaculis circumſepta, & ad portus tutelam caſtellum è quadrato ſaxo firmiſſimum exurgit, à Richardo II. conſtructum. Memorabile eſt illud potentiſſimi Canuti Regis factum, quo aſſentatorem, qui omnia ad regis vultum, & nutum conuerti aſſerebat, hoc in loco repreſſit. *Sedile ſuum*, inquit H. Huntindonenſis, *in littore maris cùm aſcenderet, ſtatui iuſſit. Dixit autem mari aſcendenti. Tu meæ ditionis es, & terra in qua ſedeo meæ eſt, nec fuit qui impunè meo reſiſteret imperio. Impero igitur tibi ne in terram meam aſcendas, nec veſtes, nec membra dominatoris tui madefacias. Mare verò de more conſcendens pedes Regis ſine reuerentia madefecit. Ille igitur reſiliens, ait. Sciant omnes habitantes orbem, vanam & friuolam regum eſſe potentiam, nec regis quempiam nomine dignum præter eum cuius nutui cælum, terra, mare legibus obediunt æternis, Nec vnquam poſteà coronam ſibi impoſuit, &c.* Canuti ἀγεια.

Fluminum illorum quibus hæc vrbecula interponitur occidentale, nunc Teſt, olim vt opinamur *Anton*, è Chute ſaltu exoriens primùm Andouer adit, Saxonicè Andouer. Anpeapanan, i. Anti traiectus, vbi anno ſalutis 993. Ethelredus Angliæ, cùm Dani eius regnum vndique raptarent, vt feſſas regiones tuta, & tranquilla pace tandem refoueret, Aulafum Danum in ſuam familiam adoptione, quæ tamen ſtatim irrita, inſeruit; nec enim tantus honor barbari animum à rapinis auocare poterat. Inde haud procul à Wherwell defluit vbi Ælfritha regina monaſterium cõſtruxit vt expiaret grauiſſimum illud ſcelus quo ſe tollendo Edwardum regem priuignum nefariè aſtrinxit. Poſteà Brige, vel Brage, vetuſtum item oppidum ab Antonino ad IX. à Sorbioduno lapidem collocatum quærit Teſtus, ad quam diſtantiam inter Sarisburiam, & Wintoniam Broughton viculum ruſticum haud procul à ſua ripa inuênit, qui ſi Brage non fuerit, tunc eradicatum credimus, cùm omnia hoc in loco complanaret Guilielmus Aulafus ab Ethelredo optatus. Brige.

Norman-

Rumsey. Normannus, vt saltum, quem dixi, conficeret. Rumsey deinde, Saxonicè Rumrez, ab Eadgaro Rege, velatis virginibus consecratum inuisit hic noster fluuius, & mox in portum Antonensem fertur ad *Arundinis vadum*, Redbridge. quod Beda dixit, & Redford interpretatus est, nunc autem à ponte vbi vadum fuit, pro Redford, Redbridge dicitur, ad quod enascente Saxonica Ecclesia, monasterium floruit, cuius Abbas Cymberth Aruandi Britanni Vectæ Regis duos fratres puerulos salutari, vt author est Beda, baptismatis aqua perfudit, carnificis manum iam iam subituros. Hi enim cùm Cedwallo Saxo Vectam insulam oppugnaret, fuga sibi consulentes ad *Lapidem* oppidulum delituêrunt, donec proditi, Cedwalla iussu interficerentur. Quod verò fuerit hoc oppidulum *Ad Lapidem*, si fortè rogites, Stonehам dixero, proximum scilicet à Redbridge viculum; quod pro me ipsa nominis significatio facillimè probet. Alterum flumen, quod ad Orientalem Southantonis partem effluit, Alresford vulgò dicitur, à mercatorio oppido, non ita procul à lacu è quo profluit. Huius ripæ Occidentali imponitur clarissima Britannicorum Belgarum ciui-

Venta Belgarum. tas, Ptolemęo, & Antonino VENTA BELGARVM, Britannis etiamnùm *Caer Gwent*, Saxonibus olim pincancrcep, vulgò Latinorum *Wintonia*, nobis hodiè Winchester. Wintchester. Non desunt tamen, qui hanc Simenorum Ventam asserunt, Bristoliámque Ventę Belgarum nomine honestant; sed nullos fuisse in hac insula Simenos, cùm ad Icenos deuenero, docebo. Interea verò si oppida Ventæ apud Antoninũ adiacentia, vel vt formicæ semitas quærant, quo coniecturam suam confirment, nihil quicquã inuenient.

Ventæ huius etymum alij à Vento, alij à Vino, alij à Wina Episcopo petunt, qui omnes Bonę mentis litarent. Potior mihi videtur Lelandi nostri opinio, qui à Gwin, siue *Gwen* Britannorum, i. albo deduxit, ita vt *Caer Gwin*, Albam vrbem significet. Et quî non? cùm ab albedine prisci Latini *Albam Longam*, & *Albam Regiam* ciuitates denomi-

denominârint, Græci itidem *Leucam*, *Leucada*, & alia ab albedine loca nominata habuerint. Hæc etenim Venta, vti & aliæ duæ eiuſdem cognominis, Venta Silurum, & Venta Icenorum, in ſolo ex creta, & argilla albicanti collocatur.

Vrbs procul dubiò Romanis ſæculis inſignis, vtpotè in qua textrina ſua ſacra Imperatores Romani habuiſſe videntur, cùm inter Britanniæ Ventas facilè fuerit primaria, & Italię proxima. In Notitiarum enim libro, Procurator Cynegij in Britannis Ventenſis, ſiue Bentenſis memoratur, vbi Iuriſconſultorum flos vnicus Iac. Cuiacius Gynęcij legit, & ſacrum textrinum in ſuis ad Cod. Paratitlis interpretatur. Ego verò (quod per Cuiacij bonam fiat veniam) Procuratorem illum canes Imperatoribus hîc curâſſe exiſtimarim, cùm verbum illud velit, Wolphangus Lazius idem ſentiat, & canes noſtri primas inter Europæos omnes ferant: vſque adeò, vt Strabone teſte, noſtri Canes milites eſſent, priſcíque Galli etiam in bello vterentur, & Amphitheatralibus illis, aliísque Romanorum venationibus expeterentur. Vnde de illis Claudianus:

Cynegium Rom. Imp. in Britannia.

Canes Britannici.

Magnáque taurorum fractura colla Britannæ.

Nemeſianus item,

diuiſa Britannia mittit
Veloces, noſtríque orbis venatibus aptos.

Gratius etiam de illorum pretio, & præſtantia.

Quòd freta ſi Morinûm dubio refluentia ponto
Veneris, atque ipſos libeat penetrare Britannos,
O quanta eſt merces, & quantum impendia ſupra.

Ipſum quoque Agaſæum noſtrum, quem etiamnum A Gaſe hound vocamus, norunt, & in precio habuêrunt antiqui illi Græci. Quod Oppianus in primo Cyneget. (habebis Latina, cùm Græca non ſint ad manum) tibi dicet.

Agaſæus canis Britannicus.

Eſt etiam catuli ſpecies indagine clara,
Corpus huic breue, magnifico ſed corpore digna,
Picta Britannorum gens illos effera bello

Nutrit, Agaſæósque vocat, viliſſima forma
Corporis, vt credas paraſitos eſſe latrantes.

Sed hæc parerga ſunto.

Conſtans è Monacho Cæſar.

In hac vrbe, vt hiſtorici noſtri produnt, Romanis temporibus Conſtans ille Monachus fuit, quem primò Cæſarem, & poſteà Auguſtum deſignauit pater Conſtantinus, qui contra Honorium ſpe nominis purpuram induerat. *Iampridem enim*, vt habet Zoſimus, de illo tempore loquens, *tàm vrbibus, quàm vicis populoſa collegia habuerunt monachi.* Verùm Cæſareus iſte Monachus paternæ ambitionis, & ſpretæ religionis citò pœnas morte dependit. Saxonica Heptarchia, ſemel atque iterum cladibus afflicta tandem reuixit, Occidentaliúmque Saxonum Regia fuit, magnificis templis, epiſcopalique ſede exculta, & ſex officinis monetarijs ab Athelſtano Rege inſtructa. Normannicis etiam temporibus inclaruit, Archiuúmque, ſiue publicorum monumentorum receptaculum hîc conſtitutum. Diúque floruit, niſi quòd vno & altero incendio fortuito deformata, & militari inſolentia, inteſtino bello direpta. Vnde Nechamus noſter, qui illa ætate floruit.

Guintoniam titulis claram, gazísque repletam
Nouerunt veterum tempora priſca patrum.
Sed iam ſacra fames auri, iam cæcus habendi,
Vrbibus egregijs parcere neſcit amor.

Hæc tamen ſolatus eſt damna Edwardus III. cùm pannorum, & lanarum emporium, quod vulgò the Staple vocamus, in hâc conſtituerit. Quæ vrbis fuerit his ſuperioribus annis facies non facilè quis dixerit, quam, vt ille habet Nechamus:

flammis toties gens aliena dedit.
Hinc facies vrbis toties mutata, dolorem
Prætendit, caſus nuntia vera ſui.

Noſtra ætate ſatis eſt frequens, fluminis diuortijs irrigua, ab ortu in occaſum porrectior, mille quingentos plùs minùs paſſus ambitu intra mœnia colligit, quæ ſex portis patent, longioribus ad vnamquamque procurrentibus

rentibus ſuburbijs. Ad occiduę portę auſtralem partem caſtrum eminet vetuſtum, ſæpiùs obſidione cinctum, ſed tùm grauiſſimè, cùm Matildis Auguſta contra Stephanum regem propugnaret, & demùm, diuulgato ſe diem obijſſe, loculo, quaſi mortua, elata, hoſtes eluderet. De menſa illa circulari, ſiue orbiculari muro hîc appenſa, quam vulgus hominum tanquam Arthurianam menſam ſuſpicit, nihil eſt quod dicam, niſi recentioris eſſe ætatis. Superioribus enim ſæculis, cùm virtutis bellicæ exercendæ gratia, militares decurſiones, (*Torneamenta* vocant) frequentèr haberentur; huiuſmodi menſis vſi erant, ne quod diſcrimen inter nobiles ex ambitione exiſteret: & veteri ſanè, vt videtur, inſtituto, Gallos enim antiquos circularibus menſis circumſediſſe, Armigeróſque eorum ſcuta ferentes à tergo adſtitiſſe, memorat in libro Deipnoſoph. 4. Athenæus. In media ferè vrbe, ſed magis ad Auſtrum, Kenelwalchius Occidentalium Saxonum Rex, poſt dirutum illud Monachorum Romano ſæculo collegium, *Primùm*, vt inquit Malmesb. *Deo templum poſuit, per id temporis pulcherrimum, quo loco poſteritas in ſede epiſcopali fundanda, etſi auguſtiori prima. per eadem tamen cucurrit veſtigia.* Huic ſedi iam inde à Wina, quem Kenelwalchius ille primum inſtituit Epiſcopum, prę fuerunt Epiſcopi non minùs opulentia & honore, quàm ſanctimonia clari, Archiepiſcopi ſcilicet Cantuarienſis Cancellarij, & Georgianis Equitibus à ſacris, qui ſubinde magnis impenſis hoc templum inſtaurârunt, præcipuè Edingtonus, Wikhamus, Walkelinus, nouíſque ſubindè patronis conſecrârunt, Amphibalo, Petro, Suithino, & demùm S. Trinitati, quo nomine nunc innoteſcit. Saxonibus etiam, quibus ſummo in honore erat ob quorundam Regum ſepulturam, Ealden mynſtep, id eſt, vetus monaſterium, dictum erat ratione alterius recentioris Nepan mynſtep, id eſt, nouum monaſterium, quod Aluredus coniugatis presbyteris poſuit, vti & illud vetuſtius anteà fundatum erat, qui poſteà neſcio quo miraculo Crucis loquentis, & eorum inſtitutum impro-

Tabula rotunda.

improbantis, à Dunstano Archiepiscopo Cantuariensi exturbati, & in eorum locum monachi substituti. Hæc monasteria cõtiguis parietibus ita vicina erant, vt voces canentiũm in altero, alijs obstreperent, vnde cùm simultates monachi inuicem exercerent, quæ posteà in inimicitias prorupêrunt; & aquarum magna vis collecta ab Occidentali porta per deuexos vicos defluens ad nouum hoc monasteriũ stagnaret, aëremq; insalubrem exhalaret: post ducentissimum ab ipso conditum annũ, templum in Septentrionale vrbis suburbiũ, quod Hyde dicunt, translatum erat. Vbi Henrico primo permittente, monasterium amplissimũ & pulcherrimum construxêrunt monachi, quod paucis interiectis annis, dolo Hérici Episcopi Wintonienſis, (vt priuata loci huius historiola testatur,) misere deflagrauit. Quo incendio crux, Danici Canuti donarium, in quod, (vt schidæ habent antiquæ) totius Angliæ annuũ reditum contulerat, absumpta fuit, Monasterium nihilominùs resuscitatum, in miram amplitudinem, vt ipsæ ruinæ iam loquuntur, ad funestam vsq; monachorum periodum sensim excreuit. Tunc enim hoc demolitum, & in illud alterum S. Trinitatis, quod Cathedralis est Ecclesia, exturbatis monachis, Decanus, & Prębẽdarij XII. sunt inducti. Ad Ecclesię cathedralis orientalem partem Episcoporum palatium amplissimum, Wolueseye dictum, crebris turribus incinctum, riuulóque ferè circunfusum, ad mœnia pertingit, & in Australi suburbio Collegium elegans è regione prospectat, à Wicamo Episcopo constructum, schola admodum celebre, è qua fœliciſſimus est doctissimorum in Remp. & ecclesiã prouentus. In hoc enim Guardianus, Socij x. Scholarchę duo, & Scholastici LXX. aliique nonnulli honestissimè aluntur. Alia etiam eximia erant in hac vrbe ædificia, quę cùm tempus expugnarit, memorare non libet, Parthenonem tamen illam, siue virginum monasterium quod Alfwida Aluredi regis vxor posuit, prętерire nolo cùm longè celeberrimum fuerit, & ex hoc Matildem Edgari Scotorum regis filiã sibi

Hide *Abbatia.*

in

vxorem accepit Henricus primus, per quam veterum regum Anglorum ſtirps Normannicæ coaluit. Illa enim Edmundi *Ferrei lateris* ex Edwardo *Exule* neptis, mulier cùm cæteris virtutibus, quæ quidé digne regina eſſent, ornata omnibus; tũ veræ pietatis incredibili ſtudio flagrans. Vnde in eius laudé vetus eſt Tetraſtichon. *Matildis vxor Henr. primi.*

Proſpera non lætam fecere, nec aſpera triſtem,
Aſpera riſus ei, proſpera terror erant.
Non decor effecit fragilem, non ſceptra ſuperbam;
Sola potens humilis, ſola pudica decens.

De Guidone Waruicenſi, qui ſingulari certamine Colbrandum illum Danicum Typhoëum hîc deuicit, de Waldeofo Huntingdonię Comite hîc capite truncato, & egregio illo Sanctę Crucis Xenodochio adiuncto, ab Henrico Bleſenſi Regis Stephani fratre, & huius vrbis Epiſcopo fundato, non eſt cur aliquid dicam cum ex hiſtorijs ſint omnibus peruulgatiſſima.

Quòd ad Wintoniæ Comites ſpectat, fæciales noſtri referunt poſt Clitonem Saxonem à Normannis auito honore exturbatum, Ioannem Regem Saërum Quincy Wintonię Comitem dixiſſe, in cuius filio Rogero, nulla maſcula ſuſcepta prole, honor ille euanuit: donec longo poſt tempore, Hugo *de Spencer* eo titulo nobilitatus eſſet, cuius itidem filius læſæ maieſtatis reus, honorem cum vita amiſit, poſteà Edwardo IIII. beneficentia Ludouicus Brugenſis Belga, Baro de *Gruthuſe*, & princeps Stenhuſij hunc titulum cum Quinciorum inſignibus geſtauit, quem, defuncto Edwardo, Henrico VII. in manus tradidit. Noſtra verò memoria Guiliemum Poulettum, Angliæ Theſaurarium nouo Marchionis Wintonię titulo honorauit Edwardus VI. quo etiam nunc eius è filio nepos fruitur. Ventę huius longitudinem part. XXII. Latitudinem LI. grad. eſſe, ſuperioris ætatis obſeruationes docuêrunt. *Comites Wintoniæ.*

A Venta magis ad ortum, Hamble fluuius vaſto ore in Oceanum profunditur, *Homelea* Bedæ dicitur, qui vt habet ille, per terras Iutarum *Solente* intrat, ſic enim illi vocatur Hamble. Solente.

vocatur fretum, quod Vectam insulam, & Britanniam interluit, in quo statis horis æstus reciprocatio, vtrinque ex Oceano magna violentia irrumpens, & occursans, tantam admirationem antiquis illis fecerit, vt in miraculorum Britanniæ numerum retulerint. De quo en tibi ipsa Bedæ verba. *Bini æstus Oceani, qui circum Britanniam ex infinito Oceano Septentrionali erumpunt, sibimet inuicem quotidie compugnantes occurrunt, vltra ostium fluminis Homcleæ, finitóque conflictu in Oceanum refusi vnde venerant, redeunt.* Inde flexuoso anfractu statim retrahitur littus, sinúmque Portsey insula efficit, in cuius interiori recessu floruit olim *Portperis*, ad quem Vespasianum appulisse nostri produnt, Saxones nouo nomine Portchester dixerunt, non à Porta Saxone, sed à portu. Ptolemæo enim Μέγας λιμὴν, id est, portus magnus vocatur, à spatio, vti etiam ille *Portus magnus* in Africa, teste Plinio. Cùm autem portus cõmoditatem Oceanus recedendo paulatim subtraheret, hinc demigratum est in Portsey insulam subiectam, quam Athelfleda Eadgari Regis vxor Nouo monasterio Wintoniæ dederat: & in ea ad ingredientis sinus fauces, siue ostium oppidum posuerunt, indéque Portsmouth dixêrunt, id est, Portus ostium. Inardescente bello frequens est hoc oppidum, aliàs infrequens, Martíq; potiùs quàm Mercurio studet. Muro ex trabibus multo aggere vestitis, mole ad ortũ æstiuũ & duobus ad portus ingressum è viuo saxo propugnaculis communitur, quæ ab Edwardo Quarto inchoata, Henricum Septimum perfeciſſe, præsidióque oppidum firmasse referunt incolæ.

Portsey.

Portus Magnus. Portesmouth.

Meanuari.

Interiùs à mari MEANVARI incolunt, quorum agrum cum Vecta insula Wilfridus Eboracensis Archiepiscopus exulans ab Edilwalcho Australium Saxonum rege, dono accepit, cùm eius populum Christo per Baptismum inseruisset. Horum sedes nomine vix immutato, hodie in tres Centurias diuisa, Wainsborow, Eastmean, Westmean, inter quas mons æditus attollitur, Du Winchester incolis dictus, ad quem vrbem antiquitùs fuisse

fuisse perhibetur, sed nec vola, nec vestigium, aut aiunt, iam supereſt.

His finitimi in interioribus SEGONTIACI illi, qui se Cæsari dedidêrunt, ad Septentrionalem huius agri limitẽ in Centuria de Holeshot consedêrunt: in qua cernuntur Aultum forum, quod Alfredus custodi de *Leodre* legauit, & Basingstoke, Dominis suis cognomine de S. Iohn, Poiningis, & Powlettis notissima. E quibus nostra memoria Guil. Powlet Angliæ Thesaurarius, Wintoniæ Marchio, & Dominus *S. Iohn* de *Basinge*, ad Basing villam suam sub hoc oppido, ædes cùm amplitudine, tùm elegantia ad miraculum magnificentissimas extruxit. *Segontiaci.* Basing.

Prope has The Vine visitur, Baronum de *Sandes* mansio nitidissima, à vitibus denominata quas in Britannia ex Probi Imperatoris tempore vmbraculi magis, quàm fructus gratia habuimus. Britannis enim & alijs, vt habet Vopiscus, permisit ille vt vites haberent. Huic vicina sunt, hinc Cleare, olim Saxonicorum Regum sedes, hodie Kingscleare, inde Odiam, regijs nunc ædibus superba, quondam Episcopi Wintonienſis municipium, cuius propugnaculum regnante Ioannẽ, tredecim Angli quindecim diebus fortissimè contra Ludouicum Francum, qui circumfuso exercitu acriter inuasit, defendêrunt, vt author est Mathæus Parisiensis. Superiùs inter hos Segontiacos ad Septentrionalem agri limitem, locum habuit olim Segontiacorum ciuitas VINDONVM, quæ suo nomine exuto, gentis induit, vt Lutetia, Parisiorum suorum nomẽ sibi assumpsit. *Caer Segonte* enim à Britannis vocabatur, id est, Segontiacorum ciuitas, sic enim Nennius in vrbiũ catalogo dixit, nos hodie Silecester vocitamus, Higdenus à Britannis Britenden nominare videtur. *Vindonum*, vt hanc appellem, distantiæ Vindoni à *Gallena* siue Guallenford, & Venta, apud Antoninum persuasêrunt, eóque magis quòd inter hanc Vindonum, & Ventam, via Consularis etiamnum visitur. Hanc à Constantio Constantini Maximi filio *Vites in Britannia.* Odiam. *Vindonum.* Silcester.

filio extructam memorat Nennius, & *Murimintum* aliquando dictam, fortassè pro *Muri-vindun*, id est, Vindoni Muri. *Mure* enim ex lingua prouinciali Britanni retinuêrunt, & V consonans sæpè illis cum M in orationis contextu commutatur. *Eiusq; pauimento* (Nennij verbis vtor) *tria semina seminauit Constantius, ne vllus pauper in ea maneret vnquam.* Quemadmodum Dinocrates, cùm Alexandria Ægypti conderetur, omnes, vt habet Marcellinus, ambitus lineales farina respersit, quod vrbẽ illam alimentorum vberi copia abundaturam fortuitò monstrauit indicio. Constantium etiam hîc diem obijsse refert ille, & sepulchrum eius ad portam, vti inscriptio docuit, monstrari. In his suam fidem liberet Nennius, qui libellum illum mendaciunculis refersit plurimis. Hoc autem asseuerare ausim, eo tempore, summo in honore floruisse, & ego ipse in plurimos ibidẽ Constantini Iunioris Maximi illius filij nummos incidi, qui in auersa parte ædificium cum Epigraphe PROVIDENTIÆ CÆSS. habent. Constantium autem quem vrbis huius conditorẽm facit, Mopsuestiæ Ciliciorum defunctum, & maiorum sepulchro Constantinopoli illatum in confesso est. Cœnotaphium verò, siue tumulum honorarium illi hîc excitatum non denegauerim: multis huiusmodi tumuli positi fuerint, circa quos milites quotannis solemni ritu in defuncti honorem decurrere solebant. Cùm res Romana iam in occasum diuergeret, & barbaræ gentis vndiq; prouincias diriperent, Britannici exercitus veriti ne vicini incendij flamma eos etiam inuolueret, Cæsares sibi leuârunt, primò, Marcum, deinde Gratianum, quos statim peremêrunt, & postremò anno à Christo nato 407. Constantinum quẽdam spe nominis in hac ciuitate *Caer Segont* (vt Nennius & Geruasius Dorobornensis testantur) velit nolit, purpura induerunt. Hic è Britannia soluens, Bononiam Galliæ appulit, omnésq; Romanorum exercitus ad Alpes vsq; in belli societatem pellexit. Valentiam Galliæ strenuè contra Honorij Augusti copias propugnauit, Rhenum iampridem neglectum præsidio

Tumuli honorarij.

Constantinus Aug. qui spe nominis electus.

sidio muniuit. Ad Alpes Cottias, Peninas, & maritimas, quà via patuit, munimenta construxit. In Hispania auspicijs Constantij filij, quem ex Monacho Augustum declarârat, res fœlicitèr gessit, literísque post eà ad Honorium datis, culpam deprecatus, quòd sibi purpuram vi à militibus inijci passus fuerit, ab eo Imperatoriam vestem dono accepit, vnde elatior, Alpibus superatis Romam cogitat, sed accepta Alarichi Gothi morte, qui suis partibus studuerat, Arelatem receſſit, vbi imperij sedem fixit, *Constantinamq; vrbem* vocari, & in ea septẽ Prouinciarum conuentus agi iussit. Interim Gerontius, qui Britannis suis præfuit, milites in Dominum concitauit, cúmque Constantem filium Viennæ Gallię perfidè trucidasset, Constantinum ipsum Arelati obsidione incinxit, ad quem oppugnandum, cùm Constantius quidã ab Honorio missus infesto agmine properaret, Gerontius sibi vim attulit. Constantinus grauissima obsidione pressus, & infœlici suorum pugna animum despondens, deposita purpura, & fortunę suę mole, Ecclesiam ingressus, Presbyteri suscepit dignitatem, statímq; Arelate dedita, in Italiam ductus, capite plectitur cum Iuliano filio quem *Nobilissimum* dixit, & Sebastiano fratre. Hæc summatim ex Zosimo, Zosomeno, Nicephoro, Orosio, Olimpiodoro, vt veritas contra Galfredi nostri vanitatem triumphet, qui hanc historiam mendacijs è suo ingenio adsperſit ridiculis, & vanissimis. Hac etiam vrbe Arthurum nostrum bellicosum inauguratum produnt historici nostri, nec multò pòst diruta concidit, vel Saxonum bellis, vel cùm Adelwolfus infenso in Edwardum regẽ fratrem animo, prędatorijs Danorum globis adiutus hanc regionem ad Basingstochiam vsq; depopularetur. Nihil iam supereſt pręter mœnia, quæ pinnis, & loricis nudata, magnę altitudinis fuisse videntur. Ita enim ex ruderibus accreuit terra vt per angiportum, quem Onions hole, vocant, vix me prono corpore ttansmitterem. Mœnia hæc quodammodo integra permanẽt, nisi quatuor omnino locis perrupta, vbi portæ fuerint, & ex ipsis mœnibus

enatæ

enatæ sunt tantæ magnitudinis quercus, & quasi saxis congenitę, tam vasto radicum complexu, & tam diffusa ramorum sparsione, vt intuentibus vel admirationem commoueant. Ambitu colligunt duo plùs minùs Italica milliaria, vnde ex magnitudine Selcester Saxones forsitan dixerunt, quasi vrbem magnam. Sel enim magnum illis sonuisse videatur, cùm Asserius Saxonicã dictionem Selwode syluam magnam sit interpretatus. Includit LXXX quasi terræ iugera, quę subactum & purum solum in tria arua sunt diuisa, cum nemusculo ad occasum, ad ortum verò iuxta portam, prędium & Ecclesiola est recentior, in qua dum antiquas inscriptiones perscrutarer, nihil offendi, nisi in fenestris quædam insignia, videlicet in parma nigra duos *Cheuernos* (quos vocant) aureos cum area interposita, & in clypeo aureo rubri coloris aquilam expansam. Hanc Blewetorum esse accepi, quibus post Guil. magni tempora hæc terra obuenit, istã verò nobilis familiæ Bainardorum de *Leckham*, qui Blewettis hæreditariò successerunt. Hoc diuturna obseruatione esse exploratum retulêrunt mihi incolæ, etsi solum satis fertile, & fæcundũ sit, quibusdam tamen locis quasi areolis, quę se intersecant, non perinde lætè fruges prouenire, sed multò quàm alibi rariùs: per quas, vrbis olim plateas duxisse opinantur illi. Eruuntur hîc quotidie lateres, quos Britannicos vocamus, & Romanorum numismatum vis ingens, Onions penies appellitant, id est, *Onioni denarij*, quem Gigantęm fuisse, & hanc vrbem incoluisse somniant. Inscriptiones etiam sæpiùs effodiuntur, quas tamen nobis inuidet rusticorum imperitia. Vna tantùm Londinum hinc translata in hortis Cecilianis honoratissimi Domini Guilielmi Cecilij Baronis de *Burghley*, & summi Anglię Quęstoris, cernitur, videlicet

MEMORIÆ
FL. VICTORI-
NÆ. T. TAM:
VICTOR CONIVNX
POSVIT

An

An hic tumulus positus sit Victorinę, quę *Mater castrorum* dicta fuit, quæque contra Gallienum Augustum Victorinos filium & nepotem, Posthumum, Lollianum, Marium & Tetricum Cæsares, in Gallia & Britannia appellauit, non facilè dixerim, Duos autem Victores in Britannia nostra, aliquo loco fuisse legi, eósque vno eodémque tempore: alterum Maximi Aug. filium, alterum verò eiusdem Maximi prætorio Prefectum, cuius Diuus Ambrosius in epistolis meminit, sed neutrum horum hoc monumentum vxori posuisse affirmare ausim.

Hic ager, vti etiam cæteri quos hactenus percurrimus, ad Occidentalium Saxonum reges spectauit, cúmque Sigebertum ob tyrannidem, & prouinciam malè habitam regno exuissent, illi, vt author est Marianus, ne omninò priuatus videretur, assignatus erat. Quem tamen posteà ob admissa scelera itidem expulêrunt, tantúmq; abfuit, hanc afflictam regis fortunam quenquam ad misericordiam allexisse, vt subulcus tandem in sylua Anderida latitantem interfecerit. *Sigebertus rex occisus.*

Comites admodum pauculos numerat, primis Normannorum temporibus, Bogo siue Beauosius Anglus hoc titulo vsus erat, qui in prælio ad *Cardiff* in Wallia contra Normannos pugnauit, vir bellica laude florentissimus quem dum monachi fabellis celebrare sudarunt, fortissima eius facta crassis occultarunt, & circumfuderunt tenebris. Iam inde ad Henricum vsque VIII. Southantonensis Comes nullus legitur. Ille enim Guilielmum *Fitzwilliams* iam grandæuum, amplissima Montisacutorum famila oriundũ, & Southãtonsem Comitem & Anglię Thalassiarcham designauit, quo statim sine prole mortuo, Edwardus VI. eundem honorẽ anno sui regni primo, Thomæ Wriotheosley Angliæ Cancellario detulit, cuius è filio nepos eodem hodie lætatur. *Hantonia Comites.*

Habentur in hôc agro Paracia 253. *& oppida mercatoria* 18.

ATTREBATII.

Belgis finitimi, vti in Galliâ, ita in Britanniâ ATTREBATII, *quo nomine nunc antiquato, eorum sedes* Barkshire, *vulgò appellatur. In confesso enim sit, cùm è Galliâ Belgicâ aduenas maritima Britanniæ occupâsse, regionûmque suarum nomina retinuisse prodat Cæsar, hos nostros Attrebatios è Gallia Attrebatibus hùc demigrasse; qui Galliæ maritimam partem ad Sequanam, vt author est Ptolemæus, tenuerunt, regionem scilicet, quæ nostris Attrebatibus è regione quodammodo obiacet. Non temerè igitur erat, si Cæsar Comij Attrebatensis authoritatem his regionibus magnam fuisse scribat, vtpote apud populares suos, & illum à Cæsare victum, huc fugisse, cùm, vt habet Frontinus, nauibus in sicco hærentibus, vela pandi iussérit, & Cæsarem insequentem frustratus sit; qui è longinquo vela tumentia spectans, ferentibus ventis auolare ratus, à persequendo destitit. Vnde Attrebatij hi dicti controuertitur, nam quòd ab* Attrech *quidem petunt, quod antiquâ Gallorum linguâ terram panis sonare volunt, vereor vt frustrà sint. Satis sit nobis indicasse, vnde in Britanniam deuenerint, in nominis rationem inquirant alij.*

Comius Attrebatensis.

In Strategematibus.

Barkshire.

Barkshyre vnde nominetur.

Ger ille qui nobis Barkshire, Latinis *Bercheria*, Saxonibus Beorhcȳne quódam dicebatur. Quod nomen à quadam sylua Berroc, vbi buxus plurima, deducit Asserius Meneuẽsis, alij à quercu nudatâ, hoc enim Berroke denotat, ad quam difficilioribus Reipub. temporibus incolæ olim

lim suis de rebus consulturi conuenire solebant. Septentrionalem huius partem *Isis*, qui posteà *Tamisis*, flexuoso, sed amœno admodùm blandus alueo perfundit, & primùm ab Oxonienſibus, posteà à Buchinghamienſibus secludit. Australem partem irrigat Cunetio fl. donec Tamisi se inferat. Ad Ortum quà latior est, & parte mediâ, suarum opum satis prodiga, & frumenti ferax, præcipuè, vbi in vallem subsidet, quam à nescio qua albi equi forma, in candicanti colle imaginata **The vale of Whitehorse**, vocant. Orientalem autem partem, quæ minus fertili gleba, saltus, & syluæ longè latéq; occupãt.

In Occidentali limite propè ab Iside, **Farendon** est in agro lapidoso, nunc foro, quondam munitione quadam celebre, quam Robertus Gloceſtriæ Comes contra Stephanum construxit, qui eam tamen cruento, (vt inquit Neubrigensis) labore expugnauit. Hinc Isis magno in Septentriones flexu eluctatus, minoris famæ viculis affunditur plurimis, donec reductus, & diuortio ludens *Abbendoniam* peruenit, oppidum sanè elegans, & frequens, & heouerham primùm Saxonibus, inde **Abbandune** dictum ab Abbatia proculdubio, potiùs quàm ab Abbeno Hibernico nescio quo heremitâ, vt quidam scripsêrunt. Quam primùm enim Cissa Occidentalium Saxonum Rex monasteriuni, siue Abbatiam constructerat, quasi deleto vetustiori nomine, **Abbandun**, id est, *Abbatiæ oppidum* dici cœpit. Nec ita diu floruerat hoc monasteriũ, cùm Danico turbine, quasi subitò prosterneretur: reualuit tamen statim Eadgari Regis beneficẽtia, & posteà Normannorum Abbatum operâ in eam magnificentiam paulatim excreuit, vt inter Britanniæ monasteria cùm opibus, tùm amplitudine vix secundis acquiesceret, quod etiam rudera eius nunc loquuntur. Oppidum verò etsi diu monasterio innixum fuerit, ab anno tamen salutis 1430. quo Ioannes quidam à *S. Helena* cognominatus, Isidem ponte, è viuo saxo cõiunxit, viámque regiam compendio huc deflexit, ita frequentari cœpit, vt inter huius agri oppida facilè nunc primas ferat,

Farendon.

Abbandune *siue* Abington.

ferat, Prætorem habeat, & madefacto illo regerminanti hordeo, quod Byne Græci, nos Mault vocamus, magnum quæstum faciat; Ad pontem Dcke fluuiolus, qui Austrálem oppidi partem alluit, in Isidem placidè infertur, cùm riuulum receperit, qui è valle de Whitehorſe, ad Wantage exoritur. Hæc verò Wantage, Saxonicè Wanating, villa erat olim regia, & Alfredi regis clarissimi incunabula, qui moriens Alfritho vnà cum Lambourn oppidulo legauit. Longo pòst tempore mercatorium factum erat oppidum, operâ Fulconis Fitzguarini viri bellicosissimi, cui Rogerus Bigod Angliæ Marescallus virtutis bellicæ ergô donauerat, hodiéq; Bourchiëri è Fitzguarinorum filia oriundi domini agnoscûtur, Fitzguarinorúmq; nonnulli sunt hîc sepulti.

Wantage.

Fitzguarini.

Isis Abbendoniâ digressus statim ab Oxonienſibus Tamam recipit (de quo aliàs) & nunc *Tamisis* composito vocabulo dictus, primariam olim Attrebatiorum vrbem petit, quæ Antonino GALLEVA Attrebatum, Ptolemæo CALEVA, sed vtríq; perperàm librariorum incuriâ pro GALLENA, qui itidem in Græcis exemplaribus Γαλλινα, pro *Galenâ* nobis obtrusêrunt. Sic etenim Britannicè dictum arbitratus sum, quasi *Guall hen*, i. vallum antiquum. Quo nomine retento, & ob vadum in flumine, Forde adiecto, Guallengaford & Wallengaford Saxones vocârunt, & nos hodiè contractiùs Wallengford. Burgus habebatur Edwardi Confessoris temporibus, & continebat (vt est in eo libro quo Angliæ lustrum condebat Guilielmus primus) CCLXXVI. *hagas*, i. domos *reddentes* IX. *libras de Gablo, & qui ibi manebant, faciebant seruitium Regis cum equis, vel per aquam. De hagis octo pro castello sunt destructæ.* Mœnibus olim obuallatum erat, quæ vt ex eorum tractu videre est, mille passus ambitu collegerunt, Castrum est ad flumen amplum sanè, & quondam adeò munitum, vt inexuperabilis munimenti spes quosdam ferociores fecerit. Cùm enim communi quasi bellorum incendio deflagrauerit Anglia, subinde inani obsidione à Stephano Rege incinctum legimus.

Tamisis.

Gallena. Wallengford.

Ampli-

Amplitudinem eius & magnificentiam cùm illic Oxonia ſecederemus, demirabamur (eſt enim iam ſeceſſus ſtudioſis ex æde Chriſti Oxon.) duplici murorum ambitu, duplici item vallo circundatur, in medio, moli in magnam altitudinem æditæ arx imponitur, in cuius acliui per gradus aſcenſu fontem immenſæ profunditatis vidimus. Incolæ conſtructum à Danis credunt, ego potiùs à Romanis aliquid hîc poſitum, à Saxonibus poſteà & Danis exciſum iudicarim, cùm Sueno Danus hâc populabundus vagaretur, demúmq; ſub Guilielmo primo denuò reuixiſſe ex Cenſuali libro pro comperto habemus. Non eius tamen meminit Guilielmus Gemeticenſis, cùm ſcribit Guilielmum Normannum, debellato Haraldo, ſtatim ad hanc vrbem (ſic vocat) exercitum ductâſſe, tranſmeatóque Tamiſis vado, hîc caſtrametatum fuiſſe, priuſquam Londinum adiret. Quo tempore Wigodum Saxonem Dominum ſuum agnouit Wallengfordia, per cuius filiam ad Chriſpinum Normannum, & per eius itidem filiam, ad Brienum *Filium Comitis* dictum deſcendit, qui bellicis laudibus innutritus, & Matildi Auguſtæ partes ſequutus, hoc ſuum caſtrum contra Stephanum, cùm ille ad Craumarſh, è regione propugnaculum excitâſſet, fortiſſimè defendit: donec pax omni Angliæ exoptatiſſima, hoc in loco confecta, & compoſita illa de regno inter Stephanum, & Henricum II. grauiſſima diſſenſio. A Brieno per eius viduam in familiam *D'Oyley*, & inde vxorio iure ad Comites Warwicenſes deuenit, qui neſcio, an venditione alienârunt. Spectauit enim vt accepi, Henrici III. tempore, ad Comites Ceſtriæ, & poſteà ad Richardum Romanorum Regem, & Cornubię Comitem, qui inſtaurauit, eiúſq; filium Edmundum, qui in interiori areâ collegiatum ſacellum fundauit, Quo ſine liberis ſublato, in ſacrum Coronæ patrimoniú recidit, ex quo tempore quodammodo contabuit. Nec multis interiectis annis, cùm illa peſtis funeſtiſſima quæ Saturni & Martis Synodum in Capricorno inſequuta,

Domini Wallengfordia.

per

Pestis grauissima. per vniuersam Europam pertinacitèr, ann. salutis 1348. grassaretur; hæc nostra Gallêna ita assiduis funeribus exhausta fuit, vt cùm priùs frequentissimè habitaretur, & XII. ædes sacras numeraret, nunc tantùm vnam, & alteram ostendat: Sed hanc solitudinem referunt incolæ potiùs ad pontes Abbindoniæ, & Dorcestriæ constructos, quibus regia via hinc deflectitur.

Paulò inferiùs, vt hinc iam discedamus, Tamisi imminet collis æditus, fossa profunda munitus, **Synodun** accolis, vbi olim Romanorum castrum fuisse probabile, nunc verò aratro proscissus Romanorum nummos vetustatis indicia aratoribus subinde effundit. Hinc in Austrum per lętissimos vtrinque agros placidissimè fertur Tamisis, donec Cunetionem obuium habeat, qui Australem, vt modò dixi, Attrebatiorum partem irrigans, in primo aditu, cùm Wiltonienses reliquerit, **Hungerford** subluit, oppidulum quod ampliſsimæ familiæ Baronum de *Hungerford* titulum fecit. Quam maximè extulit & adauxit *Walterus de Hungerford*, summus Angliæ Thesaurarius, regnante Henrico VI. adeò vt eius filius Robertus Hungerfordię Comes dictus fuerit, cuius è filia neptis lautissimam demùm hęreditatem in Hastingorum familiam suis nuptijs intulit.

Spine. Inde Cunetio SPINAS vetustum illud oppidum adit cuius Antoninus meminit, quod hodie nomine superstite, **Spene** dicitur, verùm hodie pro oppido viculus est minimus vix mill. pass. à **Newbury** celebri oppido, quod ex eius ruinis originem reperit. **Newbury** enim *Nouus Burgus* nobis sonat, ratione scilicet oppidi antiquioris *Spinarum*, quod intercidit, nomenq; etiam in ipsius Noui Burgi parte reliquit, quę **Spinhamlands** hactenus appellatur. Si verò nihil aliud, hoc sanè probet **Newbury** è Spinis emicuisse, quòd **Spene** viculum, vt matrem Neuburienses agnoscant, licèt illud præ Spinis ædificijs cultúque sit inprimis spectabile, & lanificio opulentum. Hinc **Lambourn** riuulo recepto, quod **Dennington** quòdam Chauceri, & posteà Delapolorum castellum exigu-

um

um præterit, longo confecto cursu, in Tamisim tandem illabitur Cunetio, statim ac Readingi magnam partem suis diuergijs amplexus fuerit. Hęc vrbecula, siue oppidum Saxonicè Rheadỳge à Rhea, id est, flumine, vel à Britannica dictione *Redin*, quod filices denotat, quæ affatim hîc proueniunt, hodiè platearum elegantia, ædium splendore, sua opulentia, & lanei panni texendi gloriâ cæteris huius agri oppidis præcellit, licèt maxima ornamenta amiserit: Templum scilicet spectosum, & Castrum vetustissimum, hoc enim Danos tenuisse prodit Asserius, cùm vallum inter Cunetionem, & Tamisim ducerent, & in hoc se recepisse, cùm ad Inglefield (viculus est vicinus) ab Æthelwulfo Rege fugarentur. Sed Henricus II. ita illud excîdit, quòd Stephani militibus perfugium esset, vt nihil iam supersit pręter nudum nomen in plateâ proxima. In cuius vicinia templum iam anteà magnificentissimum monachis constructit, magnísque redditibus locupletauit Henricus primus, diruta virginum sacrarum ædicula, quam ad expianda sua scelera Alfritha regina olim posuerat. In hac sepultus erat ipse conditor Henricus vnà cum filiâ Matilde, quę perinde ac Lampido illa Lacedæmonia (cuius Plinius meminit) regis filia, regis vxor, regis mater fuit. Huius scilicet Henrici primi Regis Angliæ filia, Henrici quarti Germaniæ Imperatoris vxor, & Henrici II. Anglię mater, qua de re accipe distichon tumulo inscriptum, & illud, meo sanè iudicio, non malè natum.

Reading.

Matildis Augusta.

Ortu magna, viro maior, sed maxima prole,
Hîc iacet Henrici filia, sponsa, parens.

Et prole quidem illa maxima, & longè fœliciſſima fuit. Henricus enim II. eius filius, vt scripsit qui tùm vixit, I. Pręsul Carnotensis, *Rex optimus apud Britannias, Normannorum, & Aquitanorum dux fœlicissimus, & primus tàm amplitudine rerum, quàm splendore virtutum. Quam strennus, quàm magnificus, quàm prudens, & modestus, ab ipsa vt dicam infantia fuerit, nec ipse liuor silêre, nec dissimulare potest: cùm opera recentia, & manifesta sint, & à Britannicarum finibus ad*

Henricus secundus.

Hispaniæ limites, virtutis suæ protenderit, & continuauerit titulos. Et alibi de eodem. *Henricus* II. *maximus Regum Britanniæ circa Garumnam fulminauit, Tolosam fœlici cingens obsidione non modò prouinciales vsque ad Rhodanum, & alpes territauit, sed munitionibus dirutis, populisque subactis, quasi vniuersis immineret, timore principes Hispanos concussit & Gallos.* Adiungam etiam, si placet, vnum & alterum verbum de eodem ex nostro Giraldo. *A Pyreneis montibus vsque in occiduos, & extremos borealis Oceani fines hic Alexander noster occidentalis brachium extendit. Quantum igitur nostris in partibus natura terras, tantum & victorias extulit. Si excursuum metæ quærantur, priùs deerit orbis, quàm aderit finis. Animoso quippe pectori cessare possunt terræ, cessare nesciunt victoriæ, non deesse poterunt triumphi, sed materia triumphandi. Qualiter titulis & triumphis suis Hibernicus orbis accesserit? Quanta, & quàm laudabili virtute, Oceani secreta, & occulta transpenetrauerit?* Sed ecce veterem in eius mortem versiculum, qui vno verbo, & hæc omnia, & filij Regis Richardi primi gloriam plenè complectitur:

Mira cano, Sol occubuit, nox nulla sequuta est.

Richardus Primus. Tantùm enim abest, vt Richardus noctem intulerit, vt Angliam nostram suis in Cypro, & Syria victorijs clarissimè illustrauerit. Verùm hæc extra callem. Ad loca à personis iam denuò regrediamur. Monasterium hoc iam in regias ædes conuersum est, quibus παραδείσιον, siue equile pulcherrimum adiunctum, regijs, & generosissimis equis refertum.

Quingentis vix à Readingo passibus, inter florentissima prata Cunetio Tamisi consociatur, qui iam latior in Sunning. Septentriones spaciatur per **Sunning** viculum, quem mireris octo episcopis, qui huic, & Wiltonienſi agro præfuêrunt, fuisse sedem, (hoc tamen nostræ produnt historiæ) quæ posteà ab Hermano Shirburnam, & tandem Sarisburiam translata, ad quam etiamnùm locus Bisham. iste pertinet. Inde **Bisleham**, nunc contractè **Bisham** præterit Tamisis, primùm Templariorum militum, inde Montacutorum, qui monasteriolum extruxêrunt,

&

& nunc patrimonium Domini Edwardi Hobæi Equitis clarissimi, & mihi inprimis obseruandi, cuius magna in me beneficia cogitatio frequens ita exercebit, & renouabit, vt memoriæ nunquam subducantur meæ. *D. Edwardus Hobeus.*

Bisham iam relicto, se reducit ad oppidulum superiori sæculo Southealington dictum, hodie Maidenhead, à superstitioso cultu capitis nescio cuius virginis Britannicæ ex vndecim illis millibus, quæ dum Vrsula duce, in patriam Roma redirent, iuxta Coloniam Germaniæ ab Attila illo Dei flagello, martyrio affectæ fuêrunt. Nec hoc vetustæ est memoriæ: nam proauorum ætate traiectus fuit loco paulò superiori ad Babhams end, sed postquàm hîc pontem construxissent sublicium, diuersorijs florêre cœpit, & matri suæ vicinæ Bray prælucere, quæ longè tamen antiquior, vtpotè quæ toti Centuriæ nomen fecit. Hanc Bibrocos, qui se in Cæsaris fidem permiserunt, tenuisse olim credidi, & quidni credam? Nominis reliquiæ supersunt planissimè, Bibracte Galliæ etiam nunc in Bray contrahitur, & non procul hinc Cęsar Tamisim cum suis transmisit (vt suo loco docebimus) quo tempore popelli illi se Cęsari dediderunt. Certè si alibi Bibrocos vel plagis auritis venêris, vix credo inuenias. Maidenhead. *Bibroci.*

Inter hoc Bibrocos floret Windsore, Saxonicè (à flexuosa forsitan ripa) pynoleopa, vt in Chartis Edwardi Confessoris concipitur, qui in hæc verba Westmonasterio concessit. *Ad laudem Dei omnipotentis posui in dotalitium, & in perpetuam hæreditatem ad vsum Domino seruientium, Windlesoram cum pertinentibus.* Nec enim aliud vetustius de Windlesora lego, sed non diu tenuerant Monachi cùm permutatione facta, Guilielmus Normannus, ad se retraxit, sic enim habet eius Charta. *Cum consensu, & fauore venerabilis Abbatis Westmonasterij, conuentionem feci de Regia possessione Windlesora, quòd locus ille vtilis, & commodus visus est propter contiguam aquam, & syluam venatibus aptam, & alia plura quæ inibi sunt regibus commoda, imò* Windsore.

regiæ perhendationi aptus existit, pro qua Wokendune, & Ferings, *concessi.* Situm certè amœniorem sedes Regia vix habere possit. Clementer enim ex ædito colle, iucundissimo in orbem fruitur prospectu. A fronte vallem despectat longè latéque procurrentem, aruis distinctam, pratis viridantem, nemoribus hinc inde vestitam, & placidissimo Tamisi irriguam. A tergo colles passim exsurgunt, nec asperi, nec prælti, saltibus coronati, & venationi è natura ipsa quasi dicati. Hac loci amœnitate pellecti reges, sæpissimè huc secedũt, & hîc ad Galliam vincendam natus est Edwardus III. Rex potentissimus, qui hoc castrum quasi vrbis æmulũ fossis, & propugnaculis ex quadrato saxo munitissimum de integro construxit, statímque debellato Gallo, & Scoto: Ioannem Regem Galliæ & Dauidem Scotiæ in hoc captiuos vno eodémque tempore tenuit. Diuiditur hoc castrum in duas areas; interior, quæ ad Ortum spectat aulam Regiam, qua ædificiorum descriptione nihil illustrius, nihil splendidius, complectitur. Ad cuius Borealem parté quà flumen despectat, Diua Elizabetha subdiale ambulacrum adiecit longè amœnissimum. Exterior area in ipso primo ingressu templum habet augustissimum B. Mariæ virgini, & Georgio Cappadoci ab Edwardo III. consecratum, sed ad eam qua nunc cernitur magnificẽtiam ab Edwardo IIII. perductum. Hîc Edwardus III vt militarem virtutem honoribus, præmijs atque splendore decoraret, nobilissimam cõscripsit equitum auratorum societatem, quos ob periscelidem suam in prælij, quod fœlicitèr cessit, tesseram datam, Garterij siue Periscelidis Equites nominauit, qui cerulea periscelide aureis literis Gallicè inscripta, HONI SOIT, QVI MAL Y PENS, sinistram tibiam substringunt. Alij tamen huius ordinis inuentionem multò antiquiorem faciunt, ad regem Richardum primum referunt, Edwardúmque tandem reduxisse credunt, In ipso enim institutionis libro quem Guil. Dethicus principalis Armorũ rex, Garterij nomine insignis, omnium quę ad honorẽ spectant studi-

1350

Order of the garter. *Equestris Periscelidis ordo.*

ſtudioſiſſimus mihi oſtendit, ſic legitur. *Richardo cùm cõtra Turcas & Agarenos, Ciprum & Aconẽ moueret, longioriſq; mora pertæſum eſſet, dum mira ſolicitudine traheretur obſidio, tandem illabente per diui Georgij vt opinatum eſt, inter euentum ſpiritu, venit in mentem vt quorundam electorum militum cruribus coraceũ ſub-fibulum quale ad manus tunc ſolum habebat, induceret, quo futuræ gloriæ memores ex cõdicto ſi vincerent, ad rem fortiter ac ſtrenuè gerendam expergefierent, ad Romanorũ inſtar, apud quos illa coronarum varietas quibus variis de cauſis donati ſunt, & inſigniti milites, vt his velut irritamentis excuſſa vecordia, virtus animi fortitudóq; pectoris feruidior exurgeret atque exiliret.* Cæterùm in hanc ſocietatem potentiſſimi quíq; orbis Chriſtiani Principes cooptari, inſtar maximi honoris duxêrũt, & iam à prima inſtitutione, in hunc ordinem, qui è XXVI Equitibus conſtat, Reges adſcripti fuêrunt plus minùs XX. præter Angliæ reges, qui eiuſdem Prę ſides habẽtur, vt Duces, & alios maximi nominis taceam plurimos, & hodiè ex hoc ordine ſunt Rodolphus II. Cæſar Auguſtus, Philippus rex Hiſpaniarum, Henricus III. Galliarum, & Fredericus II. Danię. Eorum verò nomina qui primi in hunc ordinem adſciti, & vulgò *Fundatores Ordinis* dicuntur, adiungere libet, nec enim eorum fama obliteranda eſt, qui illa tempeſtate, & animo, & virtute militari in pauciſſimis erant. *Fundatores ordinis.*

EDWARDVS *III. Rex Angliæ.*
Edwardus filius eius natu maximus Princeps Walliæ.
Henricus Dux Lancaſtriæ.
T. Comes Warwici.
Capitaneus de Bouche.
Radulphus Comes Staffordiæ.
Guilielmus de Monteacuto Comes Sariſburiæ.
Rogerus de Mortuo-mari Comes Marchiæ.
Ioannes de Inſula.
Bartholemæus Burwaſh.
Ioannes de Bello-campo.
Ioannes de Mohun.
Hugo Courtneus
Thomas Hollandus.
Ioannes Grey.
Richardus Fitz-Simon.
Milo Stapleton.
Thomas Walle.
Hugo Wrotheſley.
Nigellus Loring.
Ioannes Chandos.
Iacobus de Audley.

Otho Hollandus. *Zanchettus Dabrigecourt.*
Henricus Eme. *Guilielmus Paganellus.*

Almes Knightes. *Equites Eleemosynarij.*

A ſiniſtra templi ædes ſunt Decani & Præbendariorum XII. A dextra eſt, quaſi Prytaneum, in quo aluntur emeritis ſtipendijs prouectiori ætate milites duodecim, honeſtiori loco nati, qui quotidie rubra toga ad talos demiſſa veſtiti, cui lacerna purpurea inducitur, ſacris intereſſe tenentur, precibúſque pro equitibus, Deo intercedere. Inter vtramque aream interminet moles, cui arx rotunda imponitur, Iuxta quam alia arx ædita ſurgit *Winchester tower*, ab Epiſcopo Wintonienſi Wicchamo, quem Edwardus III. operi præfecit, appellata. Quidam perhibẽt Wickhamũ extructa hac arce, in interiori quodam pariete, hæc verba, (quæ Latinè tam appoſitè & facetè exprimi nequeunt) inſculpſiſſe, This made Wickham, id eſt, Hoc fecit Wickhamus. Quæ locutio in Anglicana lingua, quæ caſibus rarò diſcriminatur, tàm ambigua eſt, vt incertum ſit, vtrum is arcem, an eum arx effeciſſet. Hoc regi à calumniatoribus quibuſdam in eius inuidiam ita delatum eſt, quaſi Wickhamus omnem extructi ædificij laudem ſibi arrogãtèr vindicârit. Quod cùm Rex iniquo animo tuliſſet, eíque probrosè obieciſſet: non ſibi tàm magnificè regiæque ſtructuræ laudes adſcripſiſſe, ſed ſtructuræ huic ſuas dignitates acceptas ſe retuliſſe, reſpondit. Nec ego (inquit) hanc arcem, ſed hæc arx me effecit, & ab ima conditione ad regis gratiam, opes, atque dignitates euexit. Caſtro ſubiacet ad Occaſum, & Auſtrum, oppidum ſatis magnum, & frequẽs, quod ab Edwardi tertij temporibus emicare, aliúdq; quod diſiunctius, & Old Windſore nunc vocatur, ſenſim euaneſcere cœpit, in quo Guil. primi temporibus, vt in eius libro legimus, *centum hagæ fuerunt, è quibus XXII. quietæ erant de gablo, de alijs exierunt triginta ſolidi.* Nihil aliud hîc memoria dignum, niſi quòd è regione Windeſoræ trans Tamiſim, qui hîc ponte ligneo coniungitur, *Aetona* cernitur Collegium nitidum, & humaniorum literarum gymnaſium celebre, ab Henrico VI. conſtruc-

Wiccami Apothegma.

Acton.

constructum, in quo præter Præfectum, Socios VIII. & cantores, pueri sexaginta gratuitò aluntur, Grammaticam docentur, & suo tempore ad Cantabrigiensem Academiam promouentur. Verùm hoc Buckinghamiensis agri censetur. Nunc tantùm supereſt, quod de Windesora attexam, inclitam esse Baronum familiam, de Windsore cognominatam, qui originem suam ad Guilielmum filium Otheri Castellanum de *Windesor*, tempore Guilielmi primi referunt, à quo etiam Fitzgiraldos in Hibernia, Kildariæ, & Desmoniæ Comites, stemma duxisse probauit, qui artis Heraldicæ studiosissimus, peritissimúsque, & in fœcialium Collegio, Somersetti titulum gerit, R. Glouerus. *Barones de Windsor.*

Reliqua Attrebatiorum regio, quæ ad Austrum à Windesora patet, saltuosis nemoribus opaca est, *Foresta de Windlesor* vulgò dicitur, villis rarior, quarũ Dkingham lanificio, & sua magnitudine est notissima, feris autem innumeris vbique refertissima. Incredibile enim est quantum terrarum Reges Angliæ passim incultum iacêre permiserint, & feris inclusis dicauerint, vel vt nostri loquuntur, *afforestauerint*. Nec enim aliam fuisse causam, quàm insanum venandi studium existimare possum, (quamuis aliqui in populi infrequẽtiam reijciant,) cùm à Danicis vsque temporibus, quotidie plura loca in saltus redegerint, ad eósque conseruandos durissimas leges & præfectum, quem *Protoforestarium* dixêrunt, imposuerunt; qui saltuarias causas cognosceret, & vel morte, vel membri mutilatione plecteret, si quis feras in aliquo saltu confecisset. Sed hæc paucis tibi è Policratico suis verbis dicet I. Sarisburiensis. *Quod magis mirêre, pedicas parare auibus, laqueos texere, allicere nodis vel fistula, aut quibuscunque insidijs supplantare ex edicto sæpe sit criminis, & vel perscriptione bonorum mulctatur, vel membrorum punitur, salutísque dispendio. Volucres cœli, & pisces maris communes esse audieras: sed hæ fisci sunt, quas venatica exigit vbicunque volant. Manum contine, abstine, ne & tu in pœnam lasa* Windsore Forest. *Saltus, sive Foresta.* *Protoforestarius.*

maiestatis, venantibus cedat in pradam. A noualibus suis arcentur agricolæ, dum fera habeant vagandi libertatem, illis vt pascua augeantur, prædia subtrahuntur agricolis: sationalia insitiua colonis, cùm pascua armentarijs, & gregarijs, tùm alueariis, à floralibus excludunt, ipsis quoque apibus vix naturali libertate vti permissum est. Quæ cùm nimis inhumana viderentur magnas nonnunquam turbas excitauêrunt, donec Baronum secessione extorta sit ab Henrico III. *Charta de Foresta*, in qua antiquatis legibus illis seuerioribus, æquiores tulit, quibus qui intra Forestarum limites incolunt, etiam hodiè tenentur. Duòque deinceps ad has causas iustituti sunt Iusticiarij, quorum alter omnibus Forestis cis Trentam fluuium, alter reliquis vltra Trentam ad Scotiam vsque, magna cum authoritate præest. Hæc de Barkshire, quę hactenùs Comitis honore insigniuit neminem.

Iusticiarij Forestarum.

In huius Comitatus complexu, sunt Parochiæ, 140.

Occidentalium Saxonum regnum.

QVas hactenùs peragrauimus regiones, *Dammoniorum* scilicet, *Durotrigum*, *Belgarum*, & *Atrebatiorum*, cùm Saxones iam rerum in Britannia potirentur, in Occidentalium Saxonum regnum cessêrunt, quod illi sua lingua peart-Seaxanpic, & se Geguitas, ab auo Cerdici qui hoc regnum primum instituit, dixêrunt: vnde Bedæ *Gewissi*, alijs etiam *Visisaxones* vocantur: sed ab Occidentali situ, vti Occidui Gothi *Visigothi* sunt nominati. Hi tandem in virili Anglici imperij ætate, Saxonicam Heptarchiam in Monarchiam redegêrunt, quæ tamen posteà regum ignauia citò consenuit, faciléque euanuit, à Danis miserè dilaniata, & demùm à Normannis quodammodo absorpta.

REGNI.

PRoxime Attrebatios ad Solem orientem REGNI, Ptolemæo Ρῆγοι, regiones eas quæ nobis nunc Surry, & Southsex vulgò vocantur, cum parte Hantonensis agri maritima insedêrunt. In etymo, quæ animum subeunt, tacitus prætermittam, quia forsitan à veritate non fuerint; non minùs, ac si Ρῆγοι Ptolemæo dictos existimarim, quòd regnum esset & sub regio dominatu permanêre permiserint Romani. In hoc enim tractu Cogidumno regi Britanno, vt habet Tacitus, quædam ciuitates vetere Pop. Romani consuetudine donata, vt haberent instrumenta seruitutis & Reges. Sed cùm hæc coniectura nec mihi probabilis, & alijs absurda videatur, prorsus reijcio. Saxonicámque recentiorum nominum originem libens amplectar, quam veritas ipsa persuadet. Southsex videlicet ab Australibus Saxonibus, & Suthry ab Australi ad flumen situ: hoc enim Suthry denotare legimus.

Suthry.

SVrria, Bedæ *Suthriona*, vulgo Suthry, & Surry, Saxonibus ab australi ad flumen situ ſuðɲea, ſuð enim Austrum, & ɲea flumen illis significauit, ab occidua mundi plaga Berkcheriæ, ab Austro Sussexię, ab ortu Cantio contigua, à Septentrione Tamsi flu. perfunditur, & à Midlesexia dirimitur. Regio est non admodùm ampla, satis tamen opulenta, quà campestris iacet planities, fruges, & pabulum benignè producit, prę sertim ad Austrum, vbi perpetua vallis in altitudinem depressa, Holmesdale olim à syluis dicta, grata nemorum, aruorum, & pratorum varietate spectabilis decurrit. Colles hinc indè longo tractu virent, viuaria passim feris repleta, fluuij etiam piscosi, vndè

vnde ad voluptatem iucunda venatio, & grata piscatura suppeditatur. In hac perambulanda Tamisim, & fluuios influentes, quasi duces itineris sequar, sic nihil memorandum omisero, cùm his fluuijs loca, quæ antiquioris sunt notæ, adsideant omnia.

Tamisis, vt eius cursum secundo flumine sequamur, statim atque Berkcherię valedixerit, peninsulam modicam allabitur, quam Beda *Ceroti insulam*, nos Chertsey dicimus, in qua, tanquam in loco ab hominum commercijs secreto, Erchenwaldus Londinensis Episcopus in primis surgentis Saxonicæ Ecclesiæ temporibus monasteriolum posuit, quod aliquandiù tumulus fuit sanctissimi Regis Henrici VI. quem regno deiectum Eboracensis familia sustulit, vt sibi regnum securè confirmaret, & sine vllo honore hîc sepulturæ tradidit: verùm illi posteà Windlesoram translato, & in nouum Mausoleum illato, iusta regio more fecit Henricus VII, Tantoperéque sanctas eius virtutes admiratus est (expressum enim erat Christianæ pietatis, & patientiæ exemplum) vt cum Iulio Pontifice Romano egerit de illo inter Diuos referendo. Sed quò minùs hoc fieret, in caussa erat Pontificis auaritia qui pro regis Apotheosi nimis magnam pecuniæ vim exêgit, vtique non Principis virtutibus, sed auro honores illos delaturus. Sub hoc Wey fluuiolus Tamisi infunditur, qui ex Hantonensi agro effusus, vbi primùm Suthriam peruenerit, Feornham, vulgò Farnham, à filiceto nominatum, inuisit, vbi circa annum 893 Alfredus Rex grassantes Danos parua manu fudit, & posteà cum Stephanus Rex quibuslibet castella condere permisisset, Henricus Blesensis Stephani frater, & Episcopus Wintonienſis, castellum erexit: quod cùm seditionis esset præsidium, Henricus III. deturbauit; Episcopi tamen Wintonienses, ad quos etiamnùm spectat, denuò excitârunt. Indè Wey per Godelminge, quod Alfredus Rex Ethelwaldo è fratre nepoti legauit, Guilford, Saxonicè Guldeford, & nonnullis exemplaribus Gegldford petit, forum nunc frequens, & diuersoriis

Chertsey.

Henricus VI

Farnham.

Guildford.

rijs nitidum olim Saxonum villa erat Regia, quam etiam Ethelwaldus ille à patruo legatam tenuit, Regięque ibi erant ædes ad patrum vsque memoriam. Atque vt in Guilielmi primi libro videre est, *Rex* LXXV *Hagas*, i domos, *hîc habuit, in quibus manserunt* CLXXV *homines*. Nulla tamen re perinde celebris, ac Godwini Comitis Cantij perfidia, & immanitate, qui anno Christi, 1036. cùm Alfredus Ethelredi regis filius, & regni Anglici hæres ad ius suum repetendum è Normannia venisset, fide data eum suscepit, contráque fidem statim tractauit: Sexcentos enim Normannos qui iuuenem Regium comitati, ex improuiso intempesta nocte hoc in loco oppressos, decimando, vt nostri scriptores habent, mulctauit. Nec enim decimum quémque sorte ductum antiquo militiæ more interfêcit, verùm nouem interfectis, decimum quémque demisit, decimósque reseruatos summa cum crudelitate redecimauit. Alfredum verò ipsum Haraldo Danico in manus tradidit, qui illum, effossis oculis in vincula abripuit, & ad mortem vsque carcere condidit. *Decimatio.*

Longo hinc cursu in Septentriones Wley delatus, nihil memoria dignum, prætor Pyrford Clintoniorum nunc ædes habet, donec Tamisi confundatur. Prope ostium verò Otelandes, Regiæ ædes satis elegantes Tamisis supercilio incumbunt, iuxtà quas Cęsar Tamisim in fines Cassiuellani transmisit. Hic vnus enim omninò locus est, quo Tamisis pedibus, atque hoc ęgre transiri potest, quod ipsi Britanni Cæsari quasi prodiderunt. Ad alteram enim fluminis ripam, magnæ Britannorum copię erant instructæ, ripa autem ipsa acutis sudibus præfixis munita, eiusdémque generis sub aqua defixæ flumine tegebantur. *Quarum vestigia*, inquit Beda, *vsque hodiè visuntur, & videntur inspectantibus, quòd singulæ earum ad modum humani femoris grossæ, & circumfusæ plumbo immobiliter hæreant in profundum fluminis infixæ*. Sed eo impetu Rom. flumen ingressi sunt, cùm capite solo ex aqua extarent, vt Britanni sustinere non possint, quin ripas demitterent, fugámq; capesserent. Hac in re falsus esse *Vbi Cesar Tamisim transmisit.*

esse non possum, cùm hîc vix VI. pedes flumen sit altum, cùm Conway stakes à sudibus hodiè locus dicatur, cúmque Cassiuellani fines à mari circitèr millia passuum LXXX. faciat Cæsar, vbi traiectum statuit, & ad eandem est à mari distantiam hic noster traiectus, cuius memoriam fugitiuam nunc primus, quòd scio, retraxi.

Post pauca inde in Ortum milliaria in Tamisim pro-
Mol: fl. perat *Molis* riuulus, totam regionem ab Australi limite permensus, qui collium demùm obiectu impeditus subterraneum meatum quasi talpa sibi aperit, vnde nomen impositum videatur, cùm subterraneum illud animal *Mole* Anglicè dicatur. Nihil tamen præclarum cernit,
Ockley. præter Aclea, vulgò Ockley à quercubus nominatam, vbi Athelwolphus Egberti filius, qui sacris ordinibus initiatus, cùm Pontificia authoritate solutus, regnum paternum hæreditariò suscepisset, collatis cum Dano signis, prosperè conflixit, & eorum quemque fortissimum occîdit; patriæ tamen, Danica illa hydra semper repullulante, parùm profêcit. Inde decurrit per Bechworth castrum, sedem equestris familiæ Brownorum, è qua patrum memoria, cùm Antonius Brown Luciam alterã Ioannis Neuilli Marchionis Montisacuti filiam, cum dotali patrimonio satis amplo duxisset, eius è filio nepotem Vicecomitis *Montisacuti* titulo Maria Regina
Rhiegat. exornauit. Parum hinc abest Rhiegat, in quo nominis Regnorum reliquias supersse putat Talbottus, Hoc amplitudine, quàm structura est speciosius, viuarium nobilissimi herôis Baronis de *Effingham*, summi Angliæ Thalassiarchæ qui ibi suas ædes habet, nemusculis condensum australe latus claudit, Castrum ad ortum eminet nunc neglectum & æuo caducum, à Comitibus Warrenniæ, & Suthriæ constructum, & Homescastle, à valle in qua insidet, vulgo dictum, sub quo Hypogæum mirificum arcuato opere, è friabili lapide, cuiusmodi ipse collis est, magno labore excauatum vidimus. Pauculis hinc ad occasum milliaribus *Effingham*
Effingham. cernitur possessio iam-pridem Guilielmi Howardi triumphatoris

umphatoris illius Scotorum Thomæ Ducis Norfolciæ filij, qui à Maria Regina Baro *Howard* de *Effingham* creatus, Diuæ noſtræ ELIZABETHÆ primùm à cubiculo, & deinde ſigilli priuati cuſtos, cuius filius Carolus nunc floret magnus Angliæ Thalaſſiarcha.

Molis deinceps cùm ad colles peruenerit, cuniculo ſe condens, & ſtatim renaſci gaudens ad Tamiſim placidè properat. Poſt Molim admiſſum Tamiſis noſter aquas rectà in Septentrionem agit, perfundítque Kingſtone, frequens inprimis emporiolum, & caſtro Clarorum Gloceſtriæ Comitum olim notum, quod ex eiuſdem cognominis vetuſtiori oppidulo loco iacenti & inundationi obnoxio emicuit. In quo, cùm Anglia Danicis bellis, ſuis ferè ſedibus conuulſa eſſet, Athelſtanus, Edwinus, & Ethelredus Reges regno inaugurati fuêrunt, vnde à Regibus factum nomen Kingſton, id eſt, oppidum Regium. In proximo enim Reges ſibi locum habitandi delegêrunt, quem à ſplendore Shene dixêrunt, nunc verò Richmond vocatur, in quo Edwardus III. Rex longè potentiſſimus, cum ſatis gloriæ, ſatíſque naturæ vixiſſet diem ex dolore obijt, quem in filij bellicoſiſſimi morte hauſit, qui ipſi & vniuerſæ Angliæ tantus erat, vt omnem conſolationem vinceret, Et iuſtus ſanè hoc tempore ſi vnquam aliàs, Angliæ dolor. Intra vnum enim annum ſolidam rei militaris, cumulatæque virtutis laudem amiſit; vterque etenim victricia arma per Galliam circumferendo tantum terrorem incuſſêrunt, vt pater cum Antiocho fulminis, filius cum Pyrrho Aquilæ nomen meritiſſimò gereret. Hîc etiam defuncta eſt Anna Regis Richardi II. vxor, Venzelai Imperatoris filia, quæ prima mulieres Anglicas, eam inſidendi equi formam, quæ hodie in vſu, docuit, cùm anteà parùm decorè diuaricatè, perinde ac viri obequitarent: cuius etiam mortem adeò acerbè, & impotenter tulit maritus, vt etiam ipſas ædes omninò negligeret, & auerſaretur. Nouis tamen ædificijs excoluit Henricus V. cœnobiolúmque Carthuſiano-

Kingſton. *Matth. Paris*

Richmond.

Edw. Terius.

Shene. thusianorum adiunxit, quod *Bethelem* dixit. Sed Henrico VII. regnante, hæc regia sedes luctuoso incendio tota in fauillas cecidit, verùm vt Phœnix è suis cineribus, opera Henrici VII. multò splendidior statim renata, nouum nomen Richmondiæ à regione, cui ille priuatus Comitis titulo præfuerat, accepit. Huc vsque Tamisis noster exæstuantis maris accessu augescit, sexaginta plùs minùs à mari Italicis milliaribus: quod, vt nonnullorum fert opinio, ex eo motu accidit, quo Oceanus orbium cælestium ab ortu in occasum circumactu, in eandem impellitur partem. Vix enim alius Europæ fluuius tam longè Oceani æstus sentit. Sed hęc Philosophis relinquéda. Paucula tamen hac de re carmina ex Tamisis & Isis connubio, si palato faciant, habe.

Quousque Tamisis maris æstu augetur.

Tamisis alternum sentit reditumq; fugamq;
Huc reflui pelagi, quoties vaga Cynthia pronos
Octanâ librat cœli statione iugales,
Aut tenet oppositam varianti lumine plagam,
Plenior increscit celeremq; recurrit in æstum:
Atq; superbus ait, concedant flumina nobis,
Nulla per Europæ dotatas nomine terras
Flumina, tam longè sic certis legibus vndas
Alternas renouant, nisi sit Germanicus Albis.

Interiùs quatuor plùs minùs à Tamisi mill. pass. omnium circumquaque ædificiorum luminibus obstruit Nonesuch. Nonesuch secessus regius, quem magnificentissimus Rex Henricus VIII. in loco saluberrimo priùs Cuddington dicto, delitijs & otio suo destinauit, tantáque magnificentia, & elegantia extruxit, vt ad ostentationis arcem aspiret, & omnem Architectonices peritiam in vno hoc opere coaceruatam existimes. Tot sunt vbique spirantia signa, tot absolutæ artis miracula, & Romanæ antiquitatis æmula opera, vt optimo iure hoc suum nomen habeat, & tueatur, quod Latinè vt nonnullis placet, *Nulli secunda* sonat, vel vt alius cecinit.

Hanc quia non habeat similem laudare Britanni
Sæpe solent, Nulliq; parem *cognomine dicunt.*

Ædes

Ædes verò ipsas sic circumcingunt viuaria damis referta, horti delicati, luci topiario opere exornati, areolæ, & ambulacra sic arboribus obumbrata; vt non aliam sibi sedem ipsa Amœnitas, vbi cum Salubritate vnà cohabitet, delegisse videatur. Maria tamen Regina Henrico *Fitz-Allano* Arundeliæ Comiti pro alijs possessionibus addixit, illéque cùm Bibliotheca instructissima, & nouis operibus adauxisset, ius suum omne in Baronem de *Lumley* moriens transcripsit, qui nihil non facit, vt suo nomini verè respondeat. *Vandalis* riuulus limpidus & trutarum optimarum admodum fœcundus haud procul hinc ad *Cashalton* ebullit, qui *Morden* præterfluens ad Occidentalem ripam loco feracissimo Merton habet, Saxonicè Mepetune, olim Kenulphi Visisaxonum Regis fato insigne, qui in meretriculæ, quam hîc deperibat, tuguriolo à Clitone interfectus erat, ipséque Clito à Kenulphi amicis confossus, perfidiæ pœnas statim luit. Nunc monasterij à Gisleberto Normanno constructi rudera solummodò ostendit, quod Comitijs sub Henrico III. celeberrimum fuit.

Vandalis fl.

Merton.

Deinde Vandalis augetur ab ortu fluuiolo qui fontes habet ad Croydon, olim *Cradiden*, quod sub collibus situm Archiepiscoporum Cantuariensium palatio ad quos longo iam tempore spectauit, & carbonibus quorum mercaturam exercent incolæ notissimum est. Cui vicinum est Beddington, in quo ædes præcellenti ædificiorum elegantia, & amœnissima hortorum specie conspiciuntur, quas Fran. Carew equestri dignitate clarus nuper construxit. Sedes enim antiqua est Careworum qui à Nicholao de Carew Barone de *Mulesford* oriundi (à quo etiam sunt Carewj Deuonienses) longo tempore hoc agro floruerunt: maximè verò ex quo Iacobus Carew filiam alteram, & hæredem nobilissimi Baronis de *Hoo* sibi matrimonio cõiunxit. Wibbandune, nunc vulgò Wimbledon ad alteram ripam sedet, vbi cùm nimia fœlicitas ciuiles

Croydon.

Wimbledon. *Primum bellum inexpiabile inter Anglos.*

ciuiles furores inter Anglo-saxones peperisset, Britannico bello iam sopito, Ethelbertus Rex Cantij in suos gentiles primùm classicum ciuile cecinit: Sed Ceaulinus Occidentalium Saxonum Rex, ingenti illum strage hoc in loco fœliciter fudit: interfectis ducibus Oslano & Cnebeno, à quo fortè **Bensbury**, pro **Cnebensbury** vallum illud militare dicitur, quod orbiculari forma hîc vidimus.

Duobus hinc ad Austrum milliaribus, in collis ædito nemusculum est, **Woodcote** hodie vocant, in quo modicæ vrbis manifesta visuntur vestigia, & fontes plures è silicum fragmentis constructi, plurimáque de eius frequentia, & opulentia, Patriciorúmque numero commemorant vicini. Hæc vt me fert opinio, vrbs illa fuit, quæ Ptolemæo NOIOMAGVS, Antonino NOVIOMAGVS: nec aliundè argumentum petatur, quàm à distantiæ ratione. Decem enim à Londino milliaribus, XVIII. à Vagmiacis, vt annotat Itinerarium vetus, abest. Pluribus igitur Parasangis aberrârunt illi, qui vel ad **Buckingham**, vel **Guildford** Nouiomagum statuerunt. Regnorum hæc præcipua fuit ciuitas, Marinóque Tyrio vetustissimo Geographo nota, quem Ptolemæus cùm Censorem induisset, taxat, quòd Nouiomagum Britanniæ, Londino per climata Borealiorem, & per itinerariam rationem Australiorem collocârit.

Noniomagus.

Ad Tamisim post Vandalis ostium, vbi oppidulum **Wandlesworth** inde denominatum sedet, **Batersey** est viculus, olim Saxonicè Paṭṇẏkẏ-ea, & Latinè *Patricij insula*: inde **Lambith**, siue **Lomehith**, id est, *sinus luteus*: Canuti Fortis Angliæ regis morte olim celebris, qui ibi inter pocula animam eructauit. Ille enim totus in comessationibus & conuiuijs agendis *prandia regalia*, vt habet Henricus Huntindonensis, *quatuor in die vicibus omni Curia sua fecit apponi: malens à vocatis apposita fercula dimitti, quàm à non vocatis apponenda fercula reposci*. Nunc verò locus celebrior est Archiepiscoporum Cantuariensium palatio. Circa annum enim Christi 1183. Baldwinus

Lambith.

Archie-

Archiepiscopus Cantuariensis, facta cum Roffensi episcopo permutatione, prædium hoc in loco acquisiuit, in quo palatium sibi, & successoribus inchoauit, quod illi paulatim adauxerunt. Qui cum ecclesiolam collegiatam hîc etiam molirentur, Deus bone, quot Romam à Cantuariensibus Monachis aduolârunt appellationes, quot inde fulmina, minæ, & censuræ à Romano Tonante in Archiepiscopos emissa? Malè enim metuêrunt illi Monachi ne fundi sui foret calamitas, & in Archiepiscoporum electionibus, illis præiudicaret. Nec sedatæ fuerunt hæ tempestates, donec inchoata ecclesiola instantibus Monachis, solo adæquaretur. Huic contiguum est celeberrimum huius agri emporium, quod hodie vocant, The Bourrough of Southwarke, Saxonicè Suð-peorke, id est, opus, siue ædificium australe, quòd è regione Londini ad Austrum situm habeat, cuius quodammodò suburbium videatur: sed adeò amplum, & frequens, vt non multis Angliæ vrbibus concedat. Sui quasi iuris, suos Balliuos patrum memoria habuit, sed Edwardo VI. regnante, suis libertatibus excidit, & ciuitati Londino adnexum, eius quasi membrum hodie dignoscitur. Southwork

Sub hoc Tamisis Sucriam relinquit, cuius orientalis limes hinc rectà in Austrum descendit, & in ipso ferè angulo, quà Southsexiam & Cantium spectat, Sterborrow castrum intersidet, olim sedes Baronum de *Cobham*, qui hinc à *Sterborrow* dicti, à quibus ad nobilissimos Barones de *Burrough* iure vxorio, hæreditariò descendit. Sterborrow

Guilielmum Comitem Warrenniæ, Guilielmus Rufus Rex Angliæ, cum Comitis honore Surriæ primùm præfecit, cuius insignia erant scutum aureum cæruleo interstinctum. Huic filius, & nepos eodem nomine successerunt: verùm vltimus iste solam filiam suscepit, quæ primò Guilielmum Stephani Regis filium, & postea Hamelinum Galfredi Plantageneti nothum, maritos eodem titulo adornauit. Priore autem marito sine prole defuncto, Hamelinus Guilielmum Surriæ Comitem ex *Comites Surriæ.* *Insignia Comitum Warreniæ.* Checky.

ea genuit, cuius posteri, ascito *Warrennorum* nomine, eundem titulum gessêrunt, donec Alicia tertij ex hac familia Comitis filia in Arundeliorum stirpem, matrimonio intulerit, à qua per Mowbraios tandem ad Howardos deuenit. Ducis intereà nomen Thomę Hollando Cantij Comiti prębuit, quem Richardus II. eius frater vterinus Surrię Ducem in honoris accessionem dixit, quo tamen honore non diu vsus erat. Dum enim Richardum illum captiuum in libertatem, regnúmque restituere occultis conspirationibus machinaretur, è latebris pręter opinionem erupit coniuratio, & ille à populo Cirencestrię interceptus, & securi percussus. Thomas de *Beaufort* deinde ad hanc dignitatem ab Henrico IIII. prouectus, qui etiam in Ducem Exonię posteà creatus, & Anglię Cancellarius, anno 1410. vt habet Walsinghamus, diem obijt. Demùm verò Richardus III. cùm regnum scelere occupâsset, vt Howardorum familiam sibi beneficijs adstringeret, vno eodémq; die Ioannem Howardum, Norfolcię Ducem, & Thomam eius filium, qui de Scotis posteà triumphauit, Surrię Comitem creauit, in cuius sobole hęc dignitas eluxit.

Parochiales ecclesias 140. habet hic Comitatus.

Sussex.

SVthriæ ad Austrum longo tractu subtenditur, quę etiam olim Regnorum sedes, *Sussexia*, Saxonicè Suðrex, hodie Sussex, compositō ab Australi situ, & Saxonibus vocabulo, qui in Heptarchia secundum regnum hîc constituêrunt. Oceano Britannico tota ad Meridiem longior, quàm latior recto quasi littore incumbit, sed ra-

ris

ris stationibus, quòd mare sit breuibus atrox, ideóque fluctuosum, littúsque ipsum scopulosum. Maritimus regionis tractus colles albicantes sublimè elatos habet, Downes vocant, qui cùm ex creta pingui constent, fruges affatim profundunt. Medius tractus pratis, pascuis, aruis, lucis distinctus admodum est spectabilis. Citerior, & Borealis, syluarum opacitate amœnissimus, vti olim vniuersa hæc regio, quæ syluis inuia fuerat. Andredswald enim sylua, Britannicè *Coid Andred*, ab vrbe proxima Anderida nominata, hôc agro cxx. mill. pass. longitudine, xxx. latitudine occupauit, Sigiberti Occidentalium Saxonum regis fato memorabilis, qui solio deturbatus à subulco in hac confossus occubuit. Fluuiolos habet plurimos, sed qui è Septentrionali agri limite effusi, cùm statim Oceanum petant, nauigijs onerarijs subuehendis sunt impares. Ferri venis passim fœcunda est, ad quod excoquendum vndique fornaces, magna vis lignorum quotannis absumpta, torrentes multis in locis corriuati, & prata plurima in lacus, & aquas redacta, vt molas suo impetu rotent, quæ malleis ferrum tundentes omnem viciniam noctes diésque personant. Sed quod conflatur ferrum non eiusdem vbique bonitatis, in viniuersum tamen minùs tenax, quàm Hispanicum, siue id sit ex natura, siue tinctura: in commodum tamen Metallicis, qui magnam vim tormentorum maiorum, & alia inde conficiunt, non paruum cedit, an verò Reipublicæ in dubio est, verùm insequens ætas certiùs dixerit. Nec vitriariorum officinæ desunt, sed vitrum itidem, siue sit ex materia, siue ex coctione minùs purum, & translucidum.

Downes.

Anderida sylua.

Ferrum.

Vitrum.

Diuiditur hæc regio vniuersa politicâ partitione in sex partes, quas peculiari vocabulo vocant *Rapas* de *Chichester*, *Arundell*, *Brembre*, *Lewes*, *Penensey*, & *Hastings*, quarum vnaquęque (pręter suas Centurias) suum habet castrum, flumen, & saltum. Verùm cùm harum limites quibus circumscribuntur mihi minùs sint comperti, ego ab Occasu in Ortum littus legere constitui.

interiora enim viculis aſperſa nihil ferè memorabile habent. In ipſo Southantonienſis agri & huius confinio **Boſenham**, vulgò **Boſeham** ſedet, ſyluis, & mari circundatum, *vbi*, vt inquit Beda, *Dicul Scotus monachus monaſteriolum habuit permodicum, & quinq; aut ſex fratres paupere vita Domino famulantes*, quod longo poſt tempore in Haraldi Regis ſeceſſum fuit conuerſum. E quo ille, cùm ſui colligendi cauſſa, in Oceanum nauicula excurreret, aduerſo vento in Galliam abreptus, detinebatur, quouſque Guilielmo Normanno Anglię regnum iureiurando, poſt Edwardi Confeſſoris mortem firmauiſſet: quo facto & ſibi exitium & Anglię excidiũ illicò attraxit. Quam ſubdola Amphibolia verſutus ille ſyllabarum auceps Godwinus Cantij Comes Haraldi illius pater hunc locum aucupatus fuerit, & literarum tendiculis Archiepiſcopum deluſerit, Gualterus Mapæus qui non multis poſt annis vixit è ſuo de Nugis Curialium libro ſuis ipſius verbis tibi dicet. **Boſeham** *ſub Ciceſtria vidit Godwinus & affectauit, & multo ſtipatus agmine magnatum, ſubridens, & ludens Cantuarienſi Archiepiſcopo, cuius tunc erat vicus, ait, Domine das mihi* **Boſeam**? *Archiepiſcopus autem admirans quid ſibi quæſtione petijt, ego do tibi* **Boſeam**. *At ille continuò cum illa manu militum ad eius procidit, vt procurauerat, pedes, & deoſculans eos, cum multâ gratiarum actione receſſit ad* **Boſeham**, *& violenta dominatione retinuit, & cum teſtimonio ſuorum donatorum laudauit Archiepiſcopum coram Rege, poſſeditq; pacificè.*

Boſcham.

Amphibolia Comitis Godwini.

Chichester Britãnicè *Caercei*, Saxonicè Cirrancearrtep. Latinè *Ciceſtria* interiùs ad eundem ſinum campeſtri planicie iacet. Vrba ampla ſatis, & mœnibus circundata, à Ciſſa Saxone, ſecundo huius prouinciæ Regulo cõſtructa, & denominata, **Ciſſanceaſter** enim nihil aliud eſt, quàm vrbs Ciſſæ, cuius pater Ælla prius Saxonum hîc regnum conſtituit. Obſcurioris tamen ante Normãnicum imperium famæ, & tantùm Monaſterio S. Petri, & Sanctimonialium ædicula notum: Guilielmo autem primo regnãte (vt in Angliæ Notitia legitur) *centũ in hac*

fuerunt,

fuerunt Hagæ, fuit q; ista ciuitas in manu Comitis Rogerij, *& sunt in ijsdem masuris sexaginta domus plusquam antea fuerãt, reddebat* xv. *libras Regi, &* x *Comiti.* Posteà cùm sancitum fuisset, vt Episcopales sedes ex oppidulis in celebriora loca transferrentur, cathedrâ Episcopali, quæ in Selsey priùs fuerat, nobilitata florere cœpit, paucísque interiectis annis, Radulphus Episcopus ecclesiam constituxit, nec dum supremam manum imposuerat, cùm fortuito incendio deflagrauit; eius tamen opera, & Regis Hẽrici primi munificentia ab integro maiori elegantia restaurata denuò surrexit, iámque præter Episcopum etiam Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Thesaurarium, duos Archidiaconos, & triginta Prębendarios habet. Eodémq; tempore ipsa vrbs florere cœpit, florẽtissimáq; fuisset, nisi portus sit paulò remotior, & minùs cómodus, quem tamẽ nouo fodiendo canali commodiorẽ efficere iam ciues cóantur. Selsey illa, Saxonicè Sealȝeȳ, id est, vt Beda interpretatur, vitulorum marinorum, siue Phocarum Insula (hos enim nostra lingua Seales vocamus, qui semper insulas, & littus petunt, vt fœtũ edant) paulò inferiùs est, *Locus* vt ait Beda *vndique mari circundatus, præterquam ab occidente, vnde habet ingressum amplitudinis quasi iactus fundæ.* Octoginta septem familiarum censebatur, cùm Edilwachus huius prouincię Rex Wilfrido Eboracensi antistiti exulanti dedit, qui huic populo Christum primus annuntiauit, *seruósq; ducentos & quinquaginta*, vt habet Beda, *non solùm baptizando à seruitute dæmoniaca saluauit, sed etiam libertatem donando humanæ iugo seruitutis liberauit.* Posteà monasterium hîc fundauit, sedéq; episcopali illustrauit, quæ à vicesimo secundo Episcopo Stigando ad Cissancestriam traducta, nunc ibi floret, & in hac Insula, antiquæ vrbeculæ, in qua Episcopi illi sedêrunt, cadauer solummodò iacet, aquis intectum quoties ex alto maris æstus intumescit, cùm verò residet, apertum, & conspicuum. Selsey.

Arundel inde conspicitur, famâ, quàm re maior, nec illa tamen admodum antiqua, ante Alfredi enim tem- Arundel.

pora, qui eam Athelmo è fratre nepoti legauit, ne nomen quidem legitur. Fama verò tota est ex castro quod Saxonico imperio floruit, & statim ab ingressu Normãnorum Rogerum de *Monte Gomerico*, restaurasse legimus, qui inde Arundeliæ Comes dictus. Sed huius filius Robertus de *Beleasmo* à Rege Henrico primo proscriptus, eo, reliquisque honoribus excidit. In regem enim perfido animo bellum molitus, hoc castrum in belli sedem elegit, magnísque munitionibus locum firmauit, sed quo seditiosi successu solent. Milites námque regij ex omnibus partibus circumfusi, tandem occupârunt. Roberto verò proscripto, & relegato, Rex hoc castrum, & alias eius possessiones Adelizæ Godfredi Barbati Louanensis Ducis filiæ, quam sibi secundis nuptijs iunxerat, in dotem dedit. In cuius laudem seculo illo indocto hos non indoctos versus Anglus quidam conscripsit.

Anglorum Regina tuos Adeliza decores
Ipsa referre parans, Musa stupôre riget.
Quid diadema tibi pulcherrima, quid tibi gemma?
Pallet gemma, tibi nec diadêma nitet.
Deme tibi cultus, cultum natura ministrat:
*Non * exornari forma beata potest.*
Ornamenta cane, nec quicquam luminis inde
Accipis, illa micant lumine clara tuo.
Non puduit modicas de magnis dicere laudes,
Nec pudeat dominam te precor esse meam.

*Alijs exemplaribus, *meliorari.*

Illa, Rege defuncto, Guilielmum de *Albineto* in maritum assumpsit, qui cùm Matildi Augustæ contra Stephanum Regem studeret, & hoc castrum contra illum propugnaret, in nauatæ operæ præmium Arundeliæ Comitis titulum, à Matilde Augusta Anglorum Domina (hoc enim vsa est titulo) accepit, cúmque post quartum ab eo Comitem, proles eius mascula deficeret, Richardum *Fitzallanum* iure vxoris in eum honorem euexit Rex Edwardus secundus, vndecimúmque ex ea familia Comitem tempora nostra vidêrunt, cui nu-

Comites Arundeliæ.

per

per sine masculà prole defuncto eius ex filia nepos Philippus Howardus successit. Caussa nominis nec ab Arundelio Beuesij fabuloso equo, nec ex *Charudo* Cimbricæ Chersonensi promontorio, quod Goropius per quietem vidit, sed ex valle, in qua sedet ad *Arun* flu. Hoc enim nostra lingua **Arundall** sonat, vnde non perperam à quibusdam *Aruntina vallis* Latinè dicitur. *Arun* autem ille (vt obiter hoc notem) è septentrionali agri parte scatens, plurimis hinc inde riuulis increscit, inter quos præcipuus est qui præterlabitur *Cowdrey* Vicecomitis Montisacuti possessionem, & *Petworth*, quam cum latifundijs Guilielmus de *Albineto* Comes Arundelię Ioscelino Brabanto Adelizæ reginæ fratri elargiebatur, cùm Agnetem vnicam filiam & hæredem Perciorum in vxorem duxerat, ex quo tempore Ioscelini illius posteri (ascito sibi *Percij* nomine, vt alibi dicemus,) tenuerunt. Petworth.

Cedente ab *Aruni* ostio littore, iuxta **Tering**, & **Offingtones**, Baronis *De-la-Ware* ædes, vallum est militare agresti aggere incinctum, quo Cæsarem castra sua vallasse ab incolis creditum: sed **Cissbury** loci nomen Cissæ opus fuisse planissimè loquitur. Qui secundus huius Regni ex Saxonico genere regulus, cum Ælla patre, Cimeno fratre, & non parua Saxonum manu ad proximum portum appulit, à quo **Cimenshore** nomen habuit, nunc autem detruncato vocabulo **Shoreham**, Saxonicè Scopeham, qui paulatim in vicu- lum desijt, & hodiè **Olde Shoreham** dicitur, incremen- túmque præbuit eiusdem cognominis alteri oppido, cuius etiam maxima pars oppressa, & mari æquata disparuit, portúsque commoditas ex aggestis ad ostium fluminis arenis omninò ablata: cùm superioribus seculis ad **Brember** vsque, quæ à mari remotior est, naues plenis velis admittere soleret. Hoc castrum fuit olim Breosorum, Guilielmó enim de Breosa donauit Rex Guilielmus primus, à quo Breosæ illi sunt orundi, qui tùm Barones De *Gower*, tùm Brechiniæ Cisbury. Shoreham'. Brember Castle.

chiniæ Domini,& etiam in hoc agro, Leiceſtrenſique equeſtres familiæ Shirleorum. Sed nunc pro caſtro, nihil eſt niſi rudetum, ſub quo ſtatis diebus frequentiſſimum forum Stening ſubiacet, quod Ælfridi teſtamento, niſi me fallo, Stentingham appellatur. Antiquus etiam ille PORTVS ADVRNI ab hoc oſtio vix tribus milliaribus abeſt, vbi cùm Saxones primò mare noſtrum infeſtum haberent, numerus exploratorum ſub Romanis Imp. ſtationem habuit, ſed agglomeratis glareæ molibus nunc eſt obſtructus. Hunc enim fuiſſe Ederington modicum viculum quem Alfredus ille filio ſuo iuniori conceſſit, & nomen quaſi integrum,& caſulæ adiunctę nunc Portſlade dictæ, id eſt, ad portum viæ, quodammodo perſuadent; vt taceam quàm facilè hic exſcenſionem facerent, cùm littus ſit apertum & planum, eámque ob cauſſam noſtri, regnante Henrico VIII, hîc præcipuè Gallorum triremes præſtolabantur, dum littori noſtro imminerent, & ad Brightheimſted quę Saxonibus Brihtheahmertun, (proxima ea ſtatio eſt) vnum & alterum tugurio-lum ex improuiſò ſuccenderent.

Portus Adurni. Notitia Præſidiarum.

Proximo flumini, quod anonymon eſt, paulò remotius à mari Lewes æditiori ſitu adſidet, à paſcuis quę Saxones Leppa vocarunt, forſitan nominatum, frequentia,& amplitudine ſua inter primaria huius agri oppida. Regnante Edwardo Confeſſore, vt eſt in Cenſuali Anglię codice, *reddebat* VI. *libras,&* IIII *Sol, de gablo & Theloneo. Ibi rex habebat* CXXVII *Burgenſes. Eorum conſuetudo erat, ſi rex ad mare ſine ſe mittere ſuos voluiſſet, de omnibus, cuiuſcunque terræ fuiſſent, colligebantur* XX. *ſolidi, & hos habebant qui in nauibus arma cuſtodiebant. Qui in Burgo vendit equum dat præpoſito nummum, & qui emit, alterum, de bone obolum, de homine* 4. *denarios quocunque loco emat infra Rapam. Sanguinem fundens emendat pro* VII. *ſolidis, adulterium vel raptum faciens* VIII. *ſolidis &* 4. *denarijs, & fœmina tantidem. Rex habet hominem adulterum, Archiepiſcopus fœminam. Cum moneta renouatur dat* XX. *ſolidos vnuſquiſque monetarius. De his omnibus erant duæ partes Regis, &*

Lewes.

ter-

tertia Comitis. Sex nunc includit ecclesias parochiales, monasteriolumque habuit (nunc honoratissimi Baronis de *Buckhurst* domicilium) à Guilielmo Warrennię Comite constructum, qui etiam ad Septentrionalem oppidi partem castrum adiecit, sub quo ecclesia est desolata, & vepribus obsita, in cuius parietibus arcuato opere inscribuntur rudes versiculi, obsoleto charactere, qui innuunt Magnum quendam è Danorum regio sanguine oriundum ibi conditum. Sed en ipsa carmina licet manca, & cum ipsis saxorum, vt ita dicam, disiunctis commissuris hiantia.

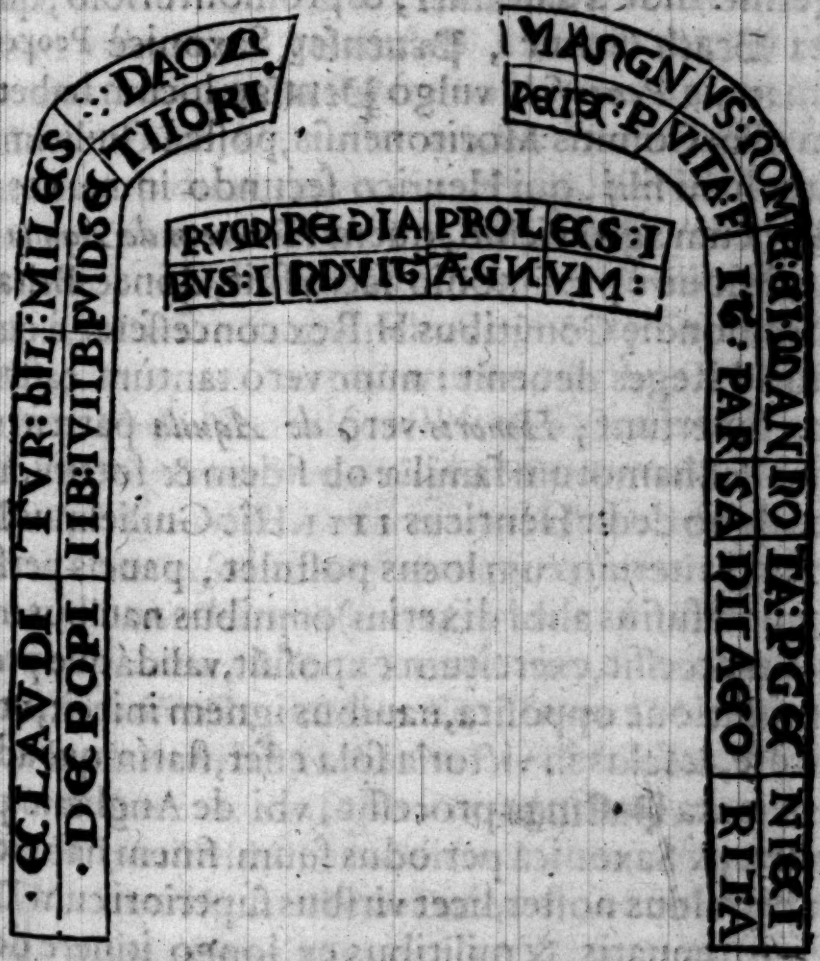

Quæ fortasse sic legenda,

Clauditur hîc miles Danorum regia proles,
Magnus *nomen ei, magna nota progenie,*
Deponens magnum, prudentior induit agnum:
Præpete pro vita fit parvulus Anocherita.

Sax-

Saxonibus rerum potientibus, cùm legem ferret Athelstanus, vt extra oppida nummus non cuderetur, Monetarios hoc in loco duos instituit; Posteà verò Normannicis regnantibus, funesto inter Henricum tertium, & Barones prælio innotuit, in quo initia pugnæ prospera Regijs exitium fuit. Dum enim nonnullas Baronum turmas Edwardus regis filius perrumpens, longiùs hostes, quasi victoria explorata, securus prosequeretur, Barones redintegratis viribus nouo prælio ita Regios profligârunt, vt Regem paçis conditiones parùm æquas proponere, & filium Edwardum cum alijs in manus tradere adegerint. Inde à Cuckmer, & promontoriolo, quod à glarea Beach dicitur, Peuensey Saxonicè Peofenrea, Normannis *Penensel*, vulgò Pemsey locum habet, castrum olim Comitis Moritonensis, posteà Guilielmi Regis Stephani filij, qui Henrico secundo in manus illud tradidit cùm agro vicino, quem *Honorem de Aquila* dixêrunt, diúque è patrimonio sacro fuit, donec Britannicis Richmondię Comitibus H. Rex concesserat, à quibus denuò ad Reges deuenit: nunc verò tantùm castri parietinæ supersunt; *Honoris* verò *de Aquila* partem nonnullam Pellhamorum familiæ ob fidem & fortitudinem posteà dono dedit Henricus 1111. Hîc Guilielmus Normannus (vt iterum cum locus postulet, paucis perstringam, quod fusiùs alibi dixerim) omnibus nauibus in Britanniam accessit, exercitum exposuit, validáque pro castris munitione oppositâ, nauibus ignem iniecit, vt spes in virtute, & salus in victoria sola esset, statímque ad planiciem iuxta Hastings processit, vbi de Angliæ imperio iacta alea, & Saxonica periodus suum finem habuit. Ibi enim Haraldus noster, licet viribus superiori cum Danis prælio extenuatis, & militibus ex longo itinere defatigatis, secundo Idus Octobris, anno Salutis 1066. se obiecit. Cùm Normanni bellicum cecinissent, primùm sagittis vtrinque emissis aliquandiu certatum; inde collato pede, quasi vir viro congrederetur, diutius dimicatum: sed cùm fortissime eorum impetus excepisset

1263 *Prælium apud Lewes.*

Peuensey.

Honor de Aquila.

1066

Pugna Haraldi cum Guil. Conquestore.

pisset Anglus, Normanni equites acriter sunt inuecti, cum autem nec illi aciem perrumperent, ex composito, seruatis tamen ordinibus, recessêrunt: Angli verò fugisse rati, statim ordines laxabant suos, & incompositi hostibus instabant, cùm subitò illi reductis cohortibus confertissimè vndique de integro adorti, & circumfusi eos multa cum strage repulerunt, qui occupato loco æditiori diu restitêrũt, donec ipse Haraldus sagitta transuerberatus occumberet, extemplò enim terga data, atque in fugam omnes effusi. Normannus victoria elatus in confecti belli memoriam Monasterium S. Martino, quod *de Bello*, siue **Battell** dixit, eò loci consecrauit, vbi Haraldum vulneribus confossum inter confertissimos hostes animus reliquit, vt foret, quasi æternus Normannicę victorię titulus, Monasterio posteà accreuit eodem cognomine oppidum, vel vt priuatę historiæ verbis vtar, *Crescente monasterio, mansiones* 115. *circa ambitum monasterij fabricatæ sunt, è quibus villa de Bello ordinata est*. In qua locus est ob effusum sanguinem *Sangue-lac* Gallico verbo nominatus, qui ex terræ natura post pluuiam rubescere videtur, vnde Neubrigensis scripsit, sed minus verè, *Locus ille vbi Anglorum pro patria dimicantium maxima strages facta est, si fortè modico imbre maduerit, verum sanguinem, & quasi recentem exsudat: ac si apertè per ipsam rei euidentiam dicatur, quod adhuc vox tanti sanguinis Christiani clamet ad Dominum de terra*. Monasterio verò multa, & magna Priuilegia indulsit Guilielmus ille. Inter alia vero, vtar ipsis Diplomatis verbis, *Siquis latro, vel homicida, vel aliquo crimine reus timore mortis fugiens ad hanc ecclesiam peruenerit, in nullo ladatur. Sed liber omninò dimittatur. Abbatis verò ipsius ecclesiæ, liceat vbiq; latrõnẽ, vel furem de suspendio liberare, si fortè superuenerit*. Henricus etiã Primus, vt ex eius Charta loquar. *Mercatũ die Dominico liberum absq; omni exactione instituit*. Verùm mercatum hunc in alium diem cõmutari Parlamentaria authoritate nuper impetrauit honoratissimus Vicecomes *Montisacuti*, qui eò loci elegantes ædes nõ ita pridẽ extruxit. Asyli autem iura hîc & passim

Battell.

Asylum.

Mercatus die Dominico.

à

à Principibus noſtris in indignioribus illis criminibus refiguntur. Videbant enim amoto ſupplicij metu, ferociam, & ſceleratè agendi libidinem increſcere, & impunitatis ſpem, maximam eſſe peccandi illecebram.

Haſtings. Haſtings illa quam dixi, eodem littore ſuperiùs ſedet, vbi etiam Athelſtanus officinam Monetariam inſtituit, quo tempore Saxonicè Hæſtingaceaſtep dicta fuit. Sin autem Britannicis temporibus floruerit, OTHONA illa videatur, in qua Fortenſium numerus hoc littus contra Saxonum deprædationes ſub littoris Saxonici Comite tuebatur. Fieri enim potuit vt Saxones noſtri Germani, qui inprimis conſonantium concurſu gaudent, pro Othona Haſteng duriuſculè vocarint. Minuenda autem, imò ridenda eorum opinio, qui ab agilitate hoc nomen è noſtra lingua deducunt, eò quòd, vt ſcribit M. Pariſienſis, *Apud* Haſtings *ligneum agiliter caſtrum ſtatuerit Guilielmus Conqueſtor.* Cæterùm vt primis Normannorum temporibus nobiles in hoc agro *Haſtingi* & *de Haſtings* dicti fuêrunt, ita nunc illuſtris Haſtingorum familia, qui Huntingdoniæ ſunt Comites, hoc honore *de Haſtings* lætatur. Edwardus enim IIII. hunc titulum cum quibuſdam, vt vocant, *Regalitatibus* Guilielmo Haſtingo cubiculario ſuo contulit. Qui à Cominæo laudatur, quòd cùm à Lodouico XI. Gallorum Rege annuam penſionem acceperit, induci non poterat, vt Gallo Apocham, ſiue Chirographum traderet. Vt meum, inquit, Chirographum inter rationes quæſtorum ærarij Gallici conſpiciatur, minimè committam. Verùm hic in Regum amicitiam ſe totum immergendo, prorſus ſeipſum demerſit. Dum enim in priuato conſilio liberiùs cum tyranno Richardo tertio loqueretur, inopinatò abreptus, & indicta cauſſa actutùm capite truncatus.

Winchelſey. Sinuoſo inde receſſu excauatur littus, cui imponitur Winchelſey, quod cùm eiuſdem nominis antiquius oppidum, olim Saxonicè Wincelſea dictum, ingruente Oceano, deſereretur, regnante Edwardo primo conſtructum erat. Situm ob oculos Thom. Walſinghami verbis propo-

proponam. *Super montem sita est prærupta altitudinis ex eo latere, quò vel mare respicit, vel imminet nauium stationi, vnde via qua ab ea parte ad portum ducit, non in directum, ne nimia declivitate descendentes in præcipitium, vel ascendentes repere potiùs manibus, quàm ambulare cogat, tenditur: sed obliquata in latus, nunc ad vnam partem, nunc ad aliam sinuosis flexibus sæpè recurvatur.* Primùm aggere cingebatur, posteà mœnibus validis, víxque florere cœpit, cùm à Gallis, & Hispanis direpta, subducentéque se Oceano, subitò quasi defloresceret. Ex huius occasu, & Oceani beneficio **Rhie** in proximo efflоruit, seu potiùs refloruit, olim enim floruisse, & Guilielmum Iprensem Cantij Comitem muniuisse, **Ipres tower**, i. Turris Iprensis, & immunitates quas cum quinque portubus communes habet, satis doceant. Sed vel ex Winchelseiæ vicinitate, vel maris recessu, superioribus sæculis diu iacuit; at cum illa iam elangueret, Edwardo tertio regnante, respirare cœpit, qui mœnibus incluſit: patrúmq; memoria, Oceanus, vt iniuriam, quam fecerat, cumulatè resarciret, tempestate insolita concitatus ita irruit, & se infinuâuit, vt portum perquàm commodum effecerit, quem & alia nostra memoria tempestas, non parùm iuuit. Ex quo tempore, incolis, ædificijs, piscatura, & re nautica non mediocritèr refloruit, hodiéq; vsitatissimus hinc est in Galliam traiectus. An verò nomen habet à **Rither** siuè **Rother** fluuio qui ad **Ritheramfeld**, sic Saxonibus vocabatur, quod nobis **Rotherfeld**, effusus, per **Bodiam** Lewkneorum familiæ castrum à Dalegrigis extructum hîc in Oceanum descendit, an à *Rive* Normannica dictione quæ ripam significat, non facilè dixerim. Cùm tamen in actis publicis sæpissimè *Ripa* Latinè, & qui hinc pisces deferunt, **Ripiers** dicantur, in hanc partem propendeo; magísq; sanè propenderem, si hanc vocem pro littore Galli, vt Plinius ripam, vsurparint. Maritimam Sussexiæ oram iam legi, in mediterraneis nihil est quod memorem, nisi syluas & saltus longè latéque patentes, inter quas **Buckhurst** sedet antiqua familiæ Sacuilorum habitatio,

Rhie.

Ripiers.

habitatio, è qua Thomam Sacuilum virum prudentem, iuxtà ac nobilem DIVA ELIZABETHA Baronem de *Buckhurſt*, noſtra memoria creauit, in ſanctius conſilium adſciuit, & in honoratiſſimum Georgianorum militum ordinem cooptauit.

Suſſexiæ Comites.

Comites verò habuit (præter quatuor è familia de *Albineto*, qui itidem Arundeliæ Comites fuerunt) noſtra memoria Radcliffos quatuor, è nobiliſſima Fitzwalteri familia (quæ à Claris ſtemma duxit) oriundos, eo titulo ab Henrico octauo honoratos, Robertum ſcilicet, Thomam, Thomam alterum, & qui nunc floret, Henricum. Secundus verò ille Thomas Regiæ Maieſtati à cubiculis nuper obijt, Heros longè honoratiſſimus in cuius animo & prudentiam ciuilem, & fortitudinem militarem vnà habitaſſe & Anglia & Hibernia agnouit.

Parochias continet hæc prouincia. 312.

Auſtralium Saxonum regnum.

HActenus Suſſexia, quæ cum Suthreia, Regnorum fuerit ſedes, poſteà Auſtralium Saxonum regnum, Saxonicè ſuðſeaxan-ric dictum, quod anno trigeſſimo altero à Saxonum aduentu inchoatum ab Ælla, qui, vt habet Beda, *primus in gentis Anglorum regibus cunctis auſtralibus eorum prouincijs, qui Humbro fluuio, & contiguis ei terminis ſequeſtranum imperauit.* Primus Rex Chriſtianus erat Edilwalchius, qui Chriſto baptiſmo regeneratus, Wulphero Merciorum rege præſente, qui illum à ſacro fonte ſuſcepit, & in adoptionis ſignum duas prouincias donauit, Vectam ſcilicet Inſulam, & Meanuarorũ prouinciam. Sed cùm trecenteſſimus ſextus ab huius regni initio agebatur annus, Aldinio vltimo rege ab Ina occiſo, in Viſi-ſaxonum poteſtatem ceſſit.

CANTIVM.

AD Cantium nunc peruêni, quam regionem licèt GVILIELMVS LAMBARDVS, vir insigni eruditione, & moribus sanctissimis ornatissimus, adeò graphicè iusto volumine descripserit, vt curiosa eius fœlicitas paucula alijs reliquerit; pro suscepti tamen operis ratione, eam quoq; percurram, & ne sublesta, vt inquit Comicus, fide me agere quis existimet, eum mihi fundum, & fontem fuisse libens meritò hîc agnoscam.

Nomine antiquo non dum tempus hanc regionem spoliauit, sed vt Cæsari, Straboni, Diodoro Siculo, Ptolemæo, & reliquis CANTIVM dictum fuerit, sic Saxonibus, teste Nennio, Cantguaralantd, id est regio virorum Cantium incolentium, & nobis Kent. Hoc nomen à Cainc, quæ Britannis frondem sonat, quia olim syluis opaca fuerit, deducit Lambardus. Ego verò, (si coniecturam interponere liceat) cùm ingenti angulo in ortum hic Britanniam excurrere viderim, obseruarímque eiusmodi angulum in Scotia Cantir dici, incolas item alterius anguli, in ea parte insulæ Cantas Ptolemæo vocari, Canganos etiam in Wallia alterum angulum tenuisse, (vt taceam Cantabros, qui angulum etiam inter Celtiberos insedêrunt) qui vt vnius originis, vnius ita linguæ, cum nostris Britannis fuêre; coniectarim à situ nomen inditum, eóque magis, tùm quod Galli nostri, * Canton pro angulo vsurpârint, & à veteri (vt probabile est) Gallorum lingua: non enim è Germanica, vel Latina est, quæ cùm illa vetusta, huius recentioris Gallici idiomatis sunt matrices: tùm quod Angulus hic ager à veteribus omnibus Geographis dicatur. Grandi etenim angulo Galliam prospectat, Tamisis æstuario, & Oceano omni ex parte circumfusus, nisi quà ad occidentem Solem, Surreiam conterminam habet.

Carion corruptè apud Diodorum Siculum.

* Vnde Canton in arte Heraldicæ pro angulo, & Heluetiorum pagi Cantones, quasi anguli à Gallis dicti

Kent.

Kent.

REgio est inæqualis, ad occasum planior, & syluis vmbrosa, ad ortum surgentibus collibus excelsior. Incolæ, quà à Tamisi ad Austrum patet, in tres areas, siue portiones (Gradus vocant) distinguunt, quarum superiorem ad Tamisim salubrem, sed minùs opulentam esse ferunt, mediam, & salubrem, & opulentam: inferiorem verò opulentam, sed insalubrem, vt potè quæ magna ex parte est vliginosa. Pratis tamen pascuis, aruísque vbique ferè læta, pomis ad miraculum abundans, nec non Cerasis, quæ anno à Roma condita 680. in Italiam è Ponto deuecta, & vicessimo supra centessimum post anno in Britanniam translata, fœliciſſimè hîc proueniunt, multúmque agri occupant, arboribus in quincunceni, iucundissimo spectaculo directis. Villas, & oppida habet frequentissima, stationes satis tutas, ferri venas nonnullas, sed aërem crassiusculum, ob halitus ex aquis euaporantes. Incolis ea humanitatis laus, quam Cæsar olim tribuit, etiamnùm iure debetur, vt virtutem bellicam taceam, quam tantam in Cantianis fuisse Monachus quidam scripserit, vt in procinctu, exercitus frons illis tanquam triarijs, meritò inter Anglos debeatur. Quod etiam comprobat in suo Polycratico Ioannes Sarisburiensis. *Ob egregie*, inquit, *virtutis meritum, quam potenter, & patienter contra Danos exercuit Cantia nostra, prima cohortis honorem, & primos congressus hostium vsque in hodiernum diem in omnibus prælijs obtinet.* Quorum etiam in laudem scripsit Malmesburiensis. *Gens rustica, & vrbana Cantij, plusquam cæteri Angli, antiquæ nobilitatis conscientiam adhuc spirat, & ad honorificentiam, & hospitium cuiuslibet prænior, & ad pulsandas iniurias serior.*

Plin. lib. xv. cap. xxv. Cerasa in Brit. translata.

Militaris Cantianorum virtus.

I. Cæsar. Cæsar, de quo posteà plura dicêmus, cùm primùm insulam nostram aggrederetur, in hac regione terram conscendit, nauibúsque egredi à Britannis Cantianis prohibitus

bitus, littore non sine graui pugna potitus est. Cùm secundò etiam nos adiret, hîc exercitum exposuit, Britanníque cum equitatu & essedis ad Sturum flumen animosè excepêrunt, sed à Romanis citò repulsi se in syluas subduxêrunt. Indè cum equitatu Romano acritèr prælio in itinere conflixêrunt, ita tamen vt Romani omnibus partibus superiores fuerint, at intermisso spatio rursus in Rom. impetum fecêrunt, per medios audacissimè perrupêrunt, interfectóque Laberio Duro, militum Tribuno, incolumes se recepêrunt, posteróq; die ad pabulatores aduolârunt, &c. quæ apud ipsum Cæsarem legas. Quo tempore Cantio præfuêrunt Cyngetorix, Caruilius, Taximagulus, & Segonax, quos ille, vt reges deuicisse videatur, Reges vocat, cùm tantùm reguli fuerint, vel melioris notæ nobiles. Constabilito Romanorum Imperio, sub Præside Britanniæ Primæ censebatur. Ora verò maritima, quam LITTVS SAXONICVM dixêrunt, vti etiam littus oppositum à Rheno ad Xanctones, præfectum habuit à Diocletiani tempore, quem Marcellinus *Tractus maritimi Comitem*, Notitiarum liber *Spectabilem virum littoris Saxonici Comitem per Britanniam* vocat, Cuius munus erat littus per opportuna loca præsidijs ad barbarorum latrocinia reprimenda communire. Sub dispositione autem erat illustris Magistri peditum quem Præsentalem dixêrunt, qui præter præsidia ad portus, in omnia momenta Victores Iuniores Britannicianos, Primanos Iuniores, & Secundanos Iuniores (hæc sunt cohortium nomina) illi assignauit. Officium autem habuit hoc modo. *Principem ex officio magistri præsentalium à parte peditum, Numerarios duos, Commentariensem, Cornicularium, Adiutorem, Subadiuuam, Regerendarium, Exceptores singulares, &c.* Nec dubito, quin maiores nostri hoc Romanorum institutum imitati fuerint, cùm præfectum siue Limenarcham huic oræ præfecerint, quem *Quinque portuum Guardianum* vulgò vocitant, quia, vt Comes littoris Saxonici nouem, ita quinque portubus præsit.

Comes littoris Saxonici.

Liber Notitiarum.

Guardianus V. Portuum.

Cùm autem Romani è Britannia cessissent, Vortigernus, qui maximæ Britannię parti cum imperio præfuit, Cantio *Guorongum* præfecit, id est, Proregem, siue Libertum, quo nesciente, hanc regionem (vt habent Nennius, & Malmesburiensis) statim Hengisto Saxoni, in gratiam Rowennæ eius filiæ, quam miserè deperibat, gratis concessit. Hinc primum Saxonum in Britannia regnum anno Christi 456. constitutum, illis Cantpaꝛa-ꝛyċ dictum, quod post annos 320. Baldredo vltimo rege deuicto, in occiduorum Saxonum potestatem deuênit, quibus ad Normannorum vsque imperium paruit. Tunc enim Cantiani ad Swanescombe (viculus est, vbi Suenum Danum olim castrametatum ferunt) ramos prætendentes ea lege Guilielmo Normanno se dedidêrunt, vt patrias consuetudines illæsas retinerent, illámque inprimis, quam Gauelkind nominant. Hac terræ, quæ eo nomine censentur, liberis masculis ex æquis partibus diuiduntur, vel fœminis, si masculi non fuerint. Hac hæreditatem cùm xv. annum attigerint, adeunt, & sine domini consensu, cuilibet vel dando, vel vendendo alienare licet. Hac filij parentibus furti damnatis in id genus fundis succedunt, &c. vt verè, quamuis minùs purè in antiquo libro sit scriptum. *Dicit Cantij Comitatus quod in Comitatu isto de iure debet de eiusmodi grauamine esse liber, quia dicit quòd Comitatus iste, vt residuum Angliæ, nunquam fuit conquestus, sed per pacem factam se reddidit Conquestoris dominatui, saluis sibi omnibus libertatibus suis, & liberis consuetudinibus primò habitis & vsitatis.* Deinceps Guilielmus victor, vt Cantium, quę tanquam Anglię clauis habetur, sibi firmiùs retineret, Connestabilem Castro Douerensi, eundémque Limenarcham v. portubus ex veteri Romanorum instituto præfêcit. Hi sunt Hastings, Douer, Hith, Rumney, & Sandwich, quibus Winchelsey, & Rie, vt præcipua, & alia oppidula vt membra adiunguntur. Quæ quia bello maritimo operam nauare tenentur, immunitatibus gaudent multis & magnis; ipséque Limenarcha, qui sem-

Cantium Saxonibus traditum.

Gauelkind.

Lord warden of the fiue Ports.

per

per aliquis est è proceribus nostris fidei spectatissimæ, in sua iurisdictione Admiralli authoritatem in plurimis, aliáque iura habet, quæ nunc magna cum laude exercet Limenarcha noster nobilissimus, & prudentissimus D. Guilielmus Baro de *Cobham* regiæ maiestati à sanctioribus consilijs, & magnus literarum patronus. Sed iam ad loca.

Septentrionalem huius regionis partem, Tamisis Britannicorum fluminum præcipuus, vt iam dixi, alluit, qui Surreiam prætergressus statim sinuoso flexu, ferè in se reductus, primùm *Grenouicum* adit, vulgò Græne wich, Greenwich id est, *Sinus viridis*, (fluminis enim sinus Wic Germanicè dicitur) Danicæ classis statione, & Danica in Ealphegum Archiepiscopum Cantuariensem (quem anno Christi 1011. exquisitis tormentis trucidârunt) immanitate olim notissimus. Nunc verò Regijs ædibus celeberrimus, quas Humfredus Dux Gloceſtrensis ædificauit, *Placentiámque* dixit, & Henricus VII. magnificè adauxit. Sed longè maximum huic decus est DIVA nostra ELIZABETHA, quæ hîc fœlicissimis auspicijs in lucem ædita, vniuersæ Britanniæ, imò vniuerso terrarum orbi tantam lucem regiæ virtutis splendore affundit, vt iam omni laude maior sit, & adoranda non adornanda videatur.

Huic à tergo Eltham secessus item regius adiacet, Eltham. vix trium milliarium hinc diuerticulo, quam Antonius Beccus Dunelmensis Episcopus, & Hierosolymitanus Patriarcha extruxit, Æleonoræque Reginæ Edwardi primi vxori donauit, cùm Vesciorum hæreditatem interuertisset, ad quos locus iste priùs spectauit. Episcopus enim ille, quem vltimus Baro de *Vesci* fiduciarium hæredem sibi scripsit, vt hæreditatem Guilielmo de *Vesey* filiolo Spurio traderet, vix bona fide cum pupillo egisse, traditur.

Infra Grenwicum, Tamisis diuulsis aggeribus, quàm The breach plurima terræ iugera oppressit, quocum annos compluſculos, nonnulli immensis sumptibus luctati, vix

molibus agendis, adiacentes agros, contra irruentes vndas tueri possunt. Prouenit hîc copiosè Cochlearia, nostris *Scuruygrasse* quam medicorum nonnulli Plinij Britannicam esse volunt, quo nomine ego illius iam memini, sed audi Plinium, *In Germania trans Rhenum castris à Germanico Cæsare promotis, maritimo tractu fons erat aquæ, dulcis solus, qua pota, intra biennium dentes deciderent, compagésque in genibus soluerentur. Stomacacem medici vocabant, & Sceletyrben ea mala. Reperta auxilio est herba quæ vocatur Britannica, non neruis modò, & oris malis salutaris, sed contra anginas quoque & serpentes, &c. Frisij quà castra erant, nostris demonstrauere illam. Mirórq; nominis causam, nisi fortè confines Oceano Britannicæ velut propinquæ dicauere.* Aliã tamen & quidem probabiliorem nominis rationem adfert in suo Nomenclatore eruditissimus Hadr. Iunius, quem si placeat adeas, *Britannica* enim vocabulum me à cursu hîc deflexit.

Scuruygrasse.

Britannica herba.

Vide in Insulis nostris Britan. de Armamentario Britannico.

Tamisis deindè ripis suis coarctatus Darentum flumen obuium habet, qui è Suthreia demissus leni alueo vndas ducit per Dttanford, nunc Otford Danicæ stragis anno 1016. conscium, Regijsq; ædibus superbam, quas Warhamus Archiepiscopus Cantuariensis tanta magnificentia, sibi, & suis successoribus construxit, vt ad amoliendam possessionis inuidiam, cum Henrico octauo cõmutare necesse habuerint. Darentus ad ostium Darentford, vulgò Dartford, amplum, & frequens forum suo nomini adscisçit, sub quo *Crecca* riuulus vnà commiscẽtur; ad cuius vadum Crectanford, nunc Creyford, Hengistus Saxo octauo à Saxonum ingressu anno, signa cum Britannis contulit, cæsisq; ducibus, tanta strage protriuit, vt ab illis nihil sibi deinceps metuerit, & regnum in Cantio securus constituerit.

Orford.

Dartford.

A Darento ad Medweagi ostium nihil suspicit Tamisis prẽter oppidula, quę tacitus prẽterire, nullum famæ rerúmue dispendium. Inter ea primas tamen ferunt Grauesend notũ, si quod aliud Angliæ oppidum, vtpotè statio inter Cantium, & Londinum, vbi vtramq; ripam pro-

pugna-

pugnaculis communiuit Henricus Octauus, & Cliffe, à cliuo ædito, cui insidet nominatum, Synodo olim celebre, & Cliues at Yo Bedæ dictum, Yo enim vocatur illa quasi Chersonessus, quę Tamisim, & Medweagum fluuium intesita, hîc longè se in Ortum immittit. Hoe.

Medwege fluuius, nunc Medway (Britannicè nisi me veritas fugit, *Vaga*, cui Med Saxones addiderunt) fontes habet in Anderida sylua, quæ Wealde, id est, regio nemerosa Saxonibus dicta, & meridianam huius agri partem latè occupat. Primùm dum tenuis est *Pensherst* præterfluit antiquę familiæ Sidnæorum sedem, cuius modo sydus erat, magna illa spes hominum, expressimum virtutis exemplum, & literati orbis amor, Philippus noster Sydnæus, Eques longè clarissimus, ex illustri Warwicensi familia oriundus, qui acriter (ab Zutphenum Geldriæ cum hoste cõgressus fortitèr occubuit.) Hic ille Sydnęus est quem Deus ideò natum voluit, vt priscorum heroũm specimen nostro seculo ostenderet; ita ex improuiso ad se reuocauit, & nobis subduxit, ne deploratissimi nostri æui labes diutiùs videret. Veriùs enim de illo, quàm vel de Marcello, vel Ælio Vero Maronianum illud vsurpari poterat, Medwey. Weald. Pensherst. Philippus Sidnæus.

Ostendent terris hunc tantùm fata, nec vltra
Esse sinent.

Ignis vtique quo clariùs effulsit, citiùs extinguitur, eripit se aufertq; ex oculis subitò perfecta virtus, quicquid est absoluti faciliùs transfluit, & optimi neutiquam diurnant, Placidè si fas sit loqui, Sydnæe quiescas, nos te non lachrymis, sed admiratione decorabimus. Quicquid in te (vt de optimo illo Britanniæ Præside optimus scriptor loquitur) amauimus, quicquid mirati sumus: manet, mansurúmque est in animis hominum, in æternitatem temporum, fama rerum. Multos velut inglorios & ignobiles obliuio obruit, Sydnæus posteritati narratus superstes erit. Ἀρετὴ enim, vt canit ille Gręcus χρεισσονες εισι μόρου.

Hinc *Medway* fl. Tunbridg respergit, vbi vetus est castellum quod Richardus Comes de *Clare* constructit, qui Tunbridg.

commutationis iure pro *Brionio* in Normannia accepit: eius enim auus Godfredus naturalis Guilielmi Ducis Normannię secundi filius, Aucensis, & Brionij Comes erat. Cùm etenim diu de Brionio disceptatum fuisset, *Richardus*, vt scribit Guilielmus Gemiticensis, *pro repetitione eiusdem castri in Anglia accepit oppidum Tunbrige. Asserunt enim Leucam Brionij cum funiculo circumcirca fuisse mensuratam & eodem fune in Angliam delato ad Tunbrige tantundem spatij in metiendo recepisse.* Veruntamen *Manerių*, vt vocant, de Tunbrige eius successores Gloceſtriæ Comites clientelari iure ab Archiepiscopis Cãtuarienſibus ea lege tenuerũt, vt Archiepiscopis in inthronisatione Seneſcalli, & eorũ liberi ipsis in tutela essent. Inde Maidſton petit, quam cùm Saxones Medpeazertun dixerint, VAGNIACAS esse illas credo, quas Antoninus memorat, & Nennius in suo vrbium catalogo, *Caer Megwad* corruptè, pro *Medwag* vocarit: nec sanè distantiæ ratio repugnat: hinc à Nouiomago, inde à Durobroui, de qua mox agemus. Oppidum hoc est frequens & cultum, magnáque longitudine extentum. In medio Archiepiscopi Cantuariensis palatium, ab Vffordo inchoatum, & ab Islepo absolutum habent; alterum item publicum totius huius agri ergaſtulum hîc constituitur, immunitatésque plurimas Reginæ ELIZABETHÆ fert acceptas, quę Maiorem summum magiſtratum instituit, pro *Portgreuio*, quem priùs habuit, quod innuo, quia antiquum hoc sit Saxonicum vocabulum, & apud Germanos etiamnum rectorem denotet, vt Markgraue, Reingraue, Landtgraue, &c.

Maidſtone. *Vagniaca.*

Portgreuium.

Hîc sub Vagniacis, ab oriente sole fluuiolus Medwegę consociatur, qui ad Leneham surgit, quæ Antonini sine controuersia DVROLENVM est, perperam in nonnullis exemplaribus *Durolenum*. Durolenum enim *Lenum aquam* Britannis sonat, & præter nominis reliquias, distantia etiam à Cantuaria, & Roffa, hoc esse Durolenum comprobat; vt taceam ſitum ad viam Consularem Romanorum, quæ olim à Dubri (vt author est Higde-

Durolenum. Leneham.

nus

nus Ceſtrenſis) per medium Cantium duxit. Nec aliud oppoſitum habet hic fluuius, quod memorem præter Leedes, quæ Creuequerorum nobilium opus, poſteà Baronis de Bartholemæi de *Badilſmer* inauſpicata ſedes, qui illud perfidè contra EDWARDVM ſecundum, à quo dono acceperat, communiuit, ſed poſteà meritas perfidiæ pœnas capite ſoluit. Rem totam ſi placet ex hiſtoriola Thomæ *De-la-More* viri nobilis qui eodem tempeſtate vixit, & vulgò non habetur. *Anno 1321. venit Iſabella regina ad caſtrum de* Leedes *circa feſtum Michaelis, atque ibi pernoctare voluit, at verò non eſt permiſſa ingredi. Hac re Regis animo offenſo, vt in ſuum contemptum acta, conuocatis vicinis ex Eſſexia & Londino nonnullis Caſtrum iuſſit obſideri: Caſtrum tenuit B. de* Badelſmer *in qua relicta vxore & filijs ipſe cum reliquijs Baronibus ad res Hugonum euertendas profectus fuerat. Interim incluſis de ſalute deſperantibus, Barones cum ſuis* Kingſton *vſque peruenerunt rogantes per intermiſſos Epiſcopos Cantuarienſem & Londinienſem & Comitem Pembrochiæ vt obſidionem Rex ſolueret, polliciti ſe poſt proximum Parlamentum Caſtrum Regi in manus tradituros. Rex verò perpendens non poſſe diu obſeſſos reſiſtere exaſperatus eorum contumacia, Baronum petitiones audire noluit: quibus in alias partes conuerſis, poſteà non modico labore Caſtro potitur, reliquis in eo repertis ſuſpenſis, vxorem cum filijs, ad turrem Londinenſem miſit.* Leeds caſtle.

Hinc Medweagus per vberrima arua decidens Ailesford. Ailesford peruenit, Saxonicè Eagleſford, Henrico Huntingdonenſi *Elſtre*, Nennio Epiſford, qui prodidit Britannicè *Sathenaeghaibail* etiam dictum à Saxonibus ibi deuictis, vti Angleſford alij eodem ſenſu vocârunt. Guortimerus enim Britannus, Guortigerni filius Hengiſtum cum ſuis Saxonibus hîc aggreſſus eſt, quos incompoſitos, cùm ſecundum impetum ſuſtinere non poſſent ita fugauit omnes, vt de Saxonibus actum fuiſſet; niſi Hengiſtus declinandi periculi gnarus, in Tanetum inſulam ſe recepiſſet, donec inuictus ille Britannorum impetus deferueret, & integra ſubſidia è Germania

aduenirent. Ceciderunt hoc prælio duces partium, Catigernus Britannus, & Horsa Saxo, quorum hic ad Horsted non procul hinc sepultus loco nomen reliquit, ille magnifico elatus funere contumulatus creditur prope Aylesford, vbi vasta illa saxa erecta sunt, quę imperitum vulgus à Catigerno Keith coty house hodie vocat.

Horsted. *Catigerni sepulchrum.*

Eadem etiam Medweagi ripa paulò superiùs vetusta ciuitas apponitur, Antonino DVROBRVS, DVROBRIVÆ, & alibi rectiùs, DVROPROVÆ, vel DVROBROVÆ. Bedę *Durobreuis*, Saxonicè Hrofeceaster, nunc Rochester, & Latinè *Roffa*, à Rhoffo quodam, vt iudicat Beda, sed pristini illius nominis Durobrouis aliquid in se retinere mihi videtur. Nec est cur quis dubitet de nomine, cùm præter Itinerariam rationem, & Bedę authoritatem, *Durobreuis* in charta fundationis ecclesiæ Cathedralis expressè vocetur. Hoc tamen admoneo in impressis Bedę libris *Daruernum* legi, vbi in M. S. *Durobreuis* concipitur. In conualle sedet muris malè firmis ex parte cincta, *situ*, vt inquit Malmesbur. *nimium angusta*, vnde olim Castellum potius quàm vrbs habebatur. *Castellum* enim *Cantuariorum* vocat Beda. Sed nunc ad occasum, orientem, & meridiem magnis suburbijs tumet. Casibus defuncta est non paucis. Anno Christi 676. ab Athelredo Mercio prostrata, & deinde à Danis sæpiùs direpta. Templum magnificum erexit Ethelbertus Rex Cantij, quod & dignitate Episcopali illustrauit. Iusto primo episcopo designato: verùm cùm hoc vetustati cederet, Gundulphus circa annum 1080. restaurauit, & presbyteris expulsis, monachos induxit, quibus iam eiectis, Decanus, vi. præbendarij, & Scholastici sunt subrogati. Iuxta templum, flumini impendet castrum opere, & situ satis munitum, quod Odonem Episcopum Baiocensem, & Cantij Comitem extruxisse fama refert. Certum enim est illum, cùm ex ancipiti rerum mutatione penderet, hoc contra Guilielmum Rufum tenuisse, & tandem rerum necessariarum inopia coactum, non tantùm castrum tradidisse, sed etiam de gradu deiectum solum vertisse. Re-

Durobrouis.

Rochester.

cepto

cepto sic castello, Henricus primus qui Rufo succesſit, *Ecclesiæ Cantuarienſi & Archiepiſcopis eius cuſtodiam, & conſtabulationem in poſterum poſſidendam concesſit*, vt habet Florentius Wigornenſis) *& in eodem turrem ſibi conſtruendi licentiam*. Ex quo tempore vna, & altera obsidione fatigatum fuit, sed tum maximè, cùm Barones armorum strepitu totam Angliam concuterent, & Simon de Monteforti acerrimè, sed fruſtra oppugnaret, pontemque sublicium rescinderet. Pro quo saxeum arcuato opere spectatiſſimum è Gallorum manubijs subſtruxit posteà Rob. Knowles, qui ab infimo gradu, ad summum honoris fastigium bellica virtute conscendit. Sub hoc ponte Medweagus violentus, & torrens æstuat, & eluctatur, statimque sedatior nauale se exhibet, classi omnium quas Sol vidit bellico apparatu inſtructiſſimæ, & in omnia momẽta paratiſſimæ, quam Diua Elizabetha ad suorum tutelam, & hostium terrorem maximis impensis ędificauit, ad eámque defendendam propugnaculum in ripa apposuit. Vpnore.

Nunc Medweagus lętior, & latior crispantibus vndis spectatu amœniſſimus fœcundos agros subluit, donec Sheppey insulæ obiectu diuisus (quam Ptolemęi Toliatin esse suspicamur, vt suo loco dicemus) duobus in Tamisis æstuarium ostijs infertur, quorum occidentale Weſtſwale: orientale, quod Sheppeiam à continenti abscidisse videtur, Eaſtſwale dicitur, Bedę Genlade, ad quod Middleton, nunc Milton villa olim regia, Sittingburne diuersorijs refertum, & Feuersham Stephani regis monasterio, & tumulo olim notum adsident. Iuxta quę puteos magnæ profunditatis, hinc inde, vt etiam alibi per hunc agrum vidimus, de quibus varię feruntur opiniones. Ego autem nihil quod opiner, habeo, nisi putei illi fuerint, è quibus cretam albam ad stercorandos agros effodêrunt olim Britanni, vt docet Plinius. *In centenos enim*, vt inquit ille, *pedes puteos egêrunt ore angustatos, sed intus spatiantes*, cuiusmodi hi ipsi sunt, quos dicimus. Inde aperto littore, quod cochleis & ostreis fœcundum *Putei in Cătio cur facti.*

ostre-

Rhculuer. ostreorumq; viuarijs frequens, **Reculuer** cernitur, Saxonicè Reaculf, sed Romanis olim & Britannis REGVLBIVM, sic enim Notitiarum libro vocatur, qui Tribunum cohortis primę Vetasiorum in excubijs hîc sub littoris Saxonici Comite (sic enim tunc temporis Maritima Cantij ora vocabatur) egisse memorat: & hanc sanè suam antiquitatem effossis Imp. Rom. nummis adhuc testatur. Ethelbertus Rex Cantij cùm Cantuariam Monacho Augustino concessit, in hac sibi palatium extruxit, Bassa Saxo monasterio ornauit, è quo Brithtwaldus octauus Cantuariensis ecclesię Archiepiscopus euocatus erat. Hinc **Raculfminster** etiam à monasterio dictum fuit, cùm Edredus Edmundi senioris frater ecclesiæ Christi Cantuar. donaret. Hodie verò nihil aliud est, quàm viculus rusticus, & si quid nominis habet, ex monasterio illo habet, cuius sacræ turres Pyramidales vsui sunt nauigantibus, ad tænias quasdam, & breuia in Tamisis ostio euitanda. Vt enim canit ille in Philippeide

Cernit oloriferum Tamisim sua Doridi amaræ
Flumina miscentem.

Regulbium,

Stoure fl. Nunc ad **Tanet** insulam deuenimus, quam tenui intercurrente alueo, à continente disterminat **Stoure** flu. Bedæ **Wantsum**, qui duobus in syluestri regione, quam **The Weald** vocant, disparatis fluuiolis coalescens, quà primùm solidus fertur, **Ashford** & **Wye**, emporiola nota inuisit. inde **Chilham**, siue vt alij vocant *Iulham*, vbi castri antiqui rudetum est, quod Fulbertus quidam Douorésis constructisse memoratur. Constãs fama apud incolas est Iulium Cæsarem in secunda contra Britannos expeditione, hîc castrametatũ fuisse, & inde *Iulham*, id est Iulij statio, vel domus dictum: & ab illis, nisi me fallo, facit ipsa veritas. Prodit enim Cęsar ipse, cùm noctu à littore XII. millia pass. confeciisset, ad flumen primùm cum Britannis conflixisse, ibíq; cùm eos in syluas coniecisset, castra muniuisse: vbi crebris arboribus succisis locum egregiè natura, & opera munitum habuerunt Britanni. Hic enim locus XII à littore mill. exactè abest, nec aliud est in-

Chilham.

interpositum flumen, vt necesse fuerit, ad hunc castris primis peruenisse: in quibus decem etiam dies suos continuit, dum classem tempestate afflictam reficeret, & subduceret. Sub hoc oppido, tumulus viridanti cespite vestitus ostenditur, quo conditum multis retrò antè seculis Jul-laber ferunt, quem alij Gigantem, alij veneficam fuisse somniant. Ego verò, cùm aliquid antiquæ memoriæ eo nomine latêre existimarim, propemodũ mihi persuaserim Laberium Durum Tribunum militum hîc sitũ, quem interfecêrunt Britanni in itinere, ab illis quę dixi castris, & inde Jullaber tumulum dictum fuisse. *Laberius Durus Trib.*

Quinto hinc milliari Stoure diuiso alueo, DVROVERNVM primariam huius prouinciæ vrbem rapidè alluit, noménque fecit. *Durwbern* enim fluuium rapidum Britannis denotat. Ptolemæo pro *Durouerno* DARVERNVM, Bedæ & alijs DOROBERNIA, Saxonibus Cantpaɲabÿɲiȝ, id est vrbs populi Cantiani, Nennio, & Britannis *Caer Kent*, id est vrbs Cantij, nobis Canterbury, Latinis Cantuaria dicitur. Vrbs peruetusta, Romanóque sæculo procul-dubiò illustris, *Nec adeò magna* (vt inquit Malmesburiensis) *nec exiliter parua, quæ & terræ positione, soli affinis maxima vbertate, & integro murorum ambitu, fluuijs irrigua, nemorum opportunitate inclita, præterea maris vicinitate piscium fœcunda.* Heptarchia Saxonica efflorescente, regni Cantij caput, & sedes regia fuit, donec Ethelbertus Rex eam, cum iure Regali Augustino Anglorum Apostolo concesserit, qui Archiepiscopali sede hîc stabilita, Angliæ Metropolim constituit. Iam inde incredibile est, quantum floruit, cùm Archiepiscopali dignitate, tùm meliorum literarum schola, quam Theodorus septimus Archipræsul instituit: & quamuis Danico bello conquassata, & fortuitis incendijs magna ex parte subinde absumpta, semper tamen renata est splendidior. A Normannorum ingressu, cùm Guilielmus Rufus, vt est in Annalibus S. August. *dedisset ciuitatem Cantuariæ Episcopis ex solido, quam tenuissent anteà ex beneficio*, religionis nomine, & pręsulũ benignitate, inprimis Simonis *Durouernil.* Canterbury

Sud-

Sudbury, qui mœnia reſtaurauit, non modò reſpirauit ſed eò ſplendoris, quaſi ſubitò accreuit, vt priuatorum ædificiorum pulchritudine, omnes Britanniæ ciuitates adæquârit, ſacrarum verò ædium magnifica ſtructura, & frequentia, celeberrimas quáſque ſuperârit. Inter has duæ maximè enituêrunt, Chriſti ſcilicet, & Diui Auguſtini vtrumque Benedictinis monachis oppletum: Chriſti autem templum in medio quaſi vrbis ſinu, tanta maieſtate, vt Eraſmus inquit, ſe in cœlum erigit, vt procul etiam intuentibus religionem incutiat. Auguſtinus ille, quem dixi, hoc Romanorum fidelium opere, vt author eſt Beda, antiquitùs factũ recuperâuit, Chriſto ſacrauit, ſedem ſucceſſoribus conſtituit, in qua ſeptuaginta duo iam perpetua ſerie ſedêrunt Archiepiſcopi. E quibus Lanfrancus & Guilielmus Corboyl ſuperiorem Eccleſiæ partem, & qui ſucceſſêrunt, inferiorem, quum illud vetuſtius opus incendio concidiſſet, ad eam qua nunc cernitur amplitudinem maximis impenſis, quas ſuperioribus ſæculis ſuperſtitio ſuggeſſit, perduxêrunt. Plurimi enim ſummi, infimi, confertim huc cum ampliſſimis donarijs, ad viſendum Thomæ Becketti Archiepiſcopi tumulum confluxêrunt. Qui à militibus hoc in templo trucidatus, quòd ſe regi peruicaci animo oppoſuiſſet, & à Pontifice Romano in Martyrum album relatus, diuino honore colebatur, tantíſque muneribus onerabatur, vt thecæ, in qua conditæ fuêrunt eius reliquiæ, viliſſima pars aurum fuerit. Gemmis raris, vt inquit Eraſmus, & prægrandibus collucebant, nitebant, fulgurabant omnia, templum etiam vniuerſum pluſquam regijs opibus vndique luxuriauit, Chriſtíque nomine quaſi obliterato, in S. Thomæ tranſijt. Nec vlla alia re æquè celebratum fuit, ac huius memoria, ac ſepultura, licèt aliorum ſepulchra non immeritò iactet, inprimis Edwardi principis Walliæ cognomento *Nigri*, herois bellica laude ad miraculum præſtantiſſimi, & Henrici IIII. Regis Angliæ potentiſſimi. Verùm has nebulas Euangelij lumen ſub Henrico VIII. diſcuſſit,

monacho-

monachorúmque examina diſpulit, pro quibus in Chriſti templo Decanus, Archidiaconus, Præbendarij x. & verbi diuini ſex præcones ſunt collocati, qui diuinũ verbum in circumuicinis locis diſſeminent. Alterum templum huius pertinaciſſimus æmulus ſub vrbem ad Orientem ſedem habuit, S. Auguſtini nomine notum, quod ipſe Auguſtinus, & Ethelbertus Rex, eius hortatu, Petro & Paulo poſuêrunt, vt ſepultura eſſet, tùm Regum Cantij, tùm etiam Archiepiſcoporum, (nondum enim in vrbe ſepelire fas erat) infinitíſq; opibus cumulârunt, conceſſâ Abbati officina monetaria, cum iure pecuniam ſignandi. Nunc verò maxima parte ſuis ruinis inuoluta, reliqua in ædes regias conuerſa, quantum fuerit intuentibus facilè oſtendit. Nihil attinet de altera eccleſia, huic vicina, dicere, quæ, vt habet Beda, à Romanis condita fuit, Martinóq; ſacrata, in qua ante Auguſtini aduentum, Bertha Ethelberti vxor Chriſtianis ſacris intereſſe ſolebat. De caſtro ad Auſtrale vrbis latus fatiſcentibus nunc propugnaculis, cùm non admodum magnam præ ſe ferat antiquitatem nihil occurrit, quod memoria dignum, niſi à Normannis conſtructum fuiſſe. De ſedis Cantuarienſis dignitate, quæ olim longè ampliſſima fuit, nihil dicam, niſi vt ſuperioribus ſeculis in Romana hierarchia, Archiepiſcopi Cantuarienſes Pontificis Romani Legati, & veluti alterius, vt dixit Vrbanus II. orbis Patriarchæ erant; ſic cùm fugata eſſet Pontificum authoritas, in Synodo, an. 1534. decretum, vt illo titulo depoſito, Primates, & Metropolitani totius Angliæ dicerentur. Quam dignitatem nunc gerit Reuerendiſſimus in Chriſto pater, D. Ioannes Whitgiftus, qui & deo vitam, & Eccleſiæ operam omnem ſanctè conſecrauit. Cæterùm Polus Borealis ſupra Cantuariæ horizontem grad. LI. ſcrup. XVI. attollitur, Longitudo verò XXIIII. partib. LV. ſcrup. definitur.

A Dorobernia, Stowe ſtatim ſe in vnum colligit, ſimpléxq; fertur per Fordiche (qui paruus Burgus de Forewich Guilielmi primi libro dicitur) laudatis trutis * Fordiche.

inſignem

insignem ad Sturemouth venit, vbi duo itinera dispensatis aquis sibi aperit, nomenq; relinquens, Wantsume dicitur, Thanaton ab Occasu, & Austro insulam faciens, ab alijs enim partibus Oceano abluitur. Hanc Solinus ATHANATON, & THANATON alijs exemplaribus dixit, Britanni *Inis Rubin* (teste Asserio) fortassè à Phocis, Saxones Tanet, & Tanetland, nos Tenet. Terra tota est ex creta albicanti, frumentarijs campis fœlix, & vberi glebâ, octo mill. in longitudine extenditur, quatuor in latitudine patet, familiarum sexcentarum habebatur, pro quo in Beda mendosè legitur *milliarium sexcentorum*. Quòd verò Solinus nullo serpi angue hanc insulam scribat, & terram hinc asportatam angues necare, iam falsum deprehenditur. Proinde etymologia illa ἀπὸ τῦ θανάτου, i. à serpentium morte deducta planè labascit. Hîc primam exscensionem fecêrunt Saxones, hîc illis perfugium, hic magnas eorum strages ædidit Guortimerus Britannus, cùm ad *Lapidem tituli* (sic in Nennio vocatur locus, quem Stonar eo ferè sensu nunc vocamus, & portum fuisse constat,) præcipitatâ fugâ in myoparones coegerit. Quo etiam loco (inquit ille) iussit se sepeliri ad compescendos, vt existimauit, Saxonum furores; quemadmodũ Scipio Africanus, qui ita sibi sepulchrum statui præcepit, vt Africam prospectaret, ratus vel hoc etiam Pœnis terrori futurum. Hîc etiam ad Wippedsfléet, à Wippedo Saxone interfecto sic dictum, Britannos multis prælijs attritos fudit Hengistus. Augustinus multis pòst annis in hanc terram conscendit, cuius benedictioni regionis fœcunditatem ascripsêrunt sacerdotes creduli, Monachúsq; Gorcelinus exclamauit, *Fœlix tellus* Tanet, *suâ fœcunditate, sed fœlicissima tot deiferorum aduenarum, imo tot ciuium supernorum hospitio*. Posteà Danorum direptionibus ita afflicta, qui Domneuæ monasterium, nunc Minster virginibus velatis sacratum omni crudelitatis genere polluêrunt, vt non ante pacata Normannici imperij tempora resloruerit.

Thanaton.

Tenet.

Lapis tituli.

Ad Australe Wantsumi ostium, quod alueum mutasse credunt,

credunt, è regione insulæ apposita fuit vrbs, quæ Ptolemæo RHVTVPIÆ, Tacito PORTVS TRVTVLENSIS, pro *Rhutupensis*, si B. Rhenanus nos non fallit, Antonino RHITVPIS PORTVS, Ammiano RHVTVPIÆ STATIO. Orosio RHVTVBI *portus*, & *ciuitas*, Anglis, teste Beda, Reptacester, alijs Ruptimuth, Alfredo Beuerlacensi Richberge, hodiè Richborow. Vnde hoc enatum nomen in confesso non est. Veruntamen cùm à fabulo loca huic vicina Sandwich, & Sandibay denominentur: & *Rhyd Tufith* Britannicè vadum fabulosum sonet, inde, si auderem, libentèr deducerem. In deiectu collis vrbs exporrecta videbatur. Arx æditiori loco Oceano imminebat, qui ita iam arenis inuectis excluditur, vt à milliari vix eam salutet. Longè celeberrima fuit, Romanis rerum potientibus. Hinc è Britanniâ, in continentem frequens traiectus, ad hanc Romanæ classes appulêrunt, Lupicinus à Constantio in Britanniam ad coercendas Scotorum & Pictorum excursiones missus, Herulos, Batauos, & Mœsicorum numeros hîc exposuit. Theodosius etiam Theodosij Augusti pater (cuius statuas, testante Symmacho, equestres ob Britanniam pacatam Senatorius ordo decreuit) cũ suis Herculijs, Iouijs, Victoribus, Fidentibus (hæ Romanorum erant cohortes) huc delatus est. Posteà cùm Saxones piratæ sublatis commercijs, maria bello intercluderent, & littora nostra crebris latrocinijs infestarent, Legio Secunda Augusta, quæ à Claudio Imperatore è Germania traducta, plurimos annos Iscæ Silurum in Walliâ consederat, huc translata, Præpositúmque suum hîc habuit sub Comite littoris Saxonici. Quam præposituram fortassè gessit Clemens ille Maximus, qui in Britanniâ à militibus Imperator salutatus Gratianũ interfecit, & posteà Aquileiæ à Theodosio occisus. Hunc enim Ausonius Rhutupinum latronẽ in his versiculis de Aquileia dixit.

Rhutupiæ.

Portus Trutulenſis.

Richborow.

Clemens Maximus.

Maximus armigeri quondam sub nomine lixæ,
Fœlix quæ tanti spectatrix lætatriumphi,
Fudisti Ausonio Rhutupinum Marte latronem.

Alium

Alium etiam Rhutupiarum pręsidem Flauium Sanctum obliuione in Parentalibus suis vindicauit, idem Poeta de quo cecinit.

Militiam nullo qui turbine sedulus egit,
Præside lætatus quo Rhutupinus ager.

Sunt qui Rhutupini nomine Britanniam omnem intelligi volunt.

Claudium Contentum patruum, qui ingentem pecuniam fœnori inter Britannos occuparam, & vsuris multiplicatam extraneis morte prereptus liquit, hîc etiam situm, funebri carmine prosequitur Ausonius.

Et patruos Elegeia meos reminiscere cantus,
Contentum, tellus quem Rhutupina tegit.

Post Saxonum aduentum floruêrunt etiam Rhutupię. Ethelberti enim Cantij regis Regiam fuisse memorant scriptores, Bedáque ciuitatis nomine insigniuit, Inde deficere cœpit, nec nomen vsquam legitur, nisi apud Alfredum Beuerlacensem, qui Alcherum cum Cantuaritis Danos spolijs implicatos, ad hanc Richberge tunc dictam, fudisse prodidit. Nunc verò vestigia eius omnia tempus erasit, vtque nos doceat vrbium perinde ac hominum fata volui, hodie aruum est, in quo platearũ tractus cùm seges succreuerit, se intersecantes videas. (Vbicunque enim plateæ duxerunt, rarescit seges) quas vulgò S. Augustines crosse appellat. Et semiruta quædam arcis mœnia solùm supersunt, quadratâ formâ sabulo tenacissimo materiata. Ἀκρόπολιν esse dijudices, situ adeò sublimi vliginosam in Taneto planitiem despicit, quam Oceanus se paulatim subtrahendo destituit. Vrbis autem area nunc aratro proscissa nummos Romanorum aureos, & argenteos, vetustatis sua indicia sæpenumero egerit, prolémque suam paulò inferiùs ostendit, quam à sabulo Sondpyc dixêrunt Saxones, nos verò Sandwich. Hoc è quinque portuum, quos vocant, numero, ad Septentriones & occasum mœnibus, aliàs aggere, flumine, & fossa munitum, olim Danorum furores, superiori ætate Gallorum ignes sensit; nunc incolis satis frequens licèt portus ex aggestis arenis, & magna naue oneraria Pauli IIII. P P. in ipso alueo depressa, non sit nauigijs

Sandwich.

magnis

magnis ferendis iusta altitudine.

Sub Rhutupijs Ptolemęus CANTIVM promontorium, quasi extremum huius anguli verticem statuit, quod corruptè nonnullis exemplaribus NVCANTIVM, & ACANTIVM, Diodoro CARION, nobis hodiè the Foreland dicitur. Verùm omnia hæc circumquaque littora à Rhutupijs *Rhutupina littora* Poëtis dicuntur. Hinc Iuuenalis cùm Curtium Montanum delicatulum ventriconem satyricè insectaretur, de ostreis ex hoc littore Romam delatis.

Cantium Prom.

The Foreland.

Rhutupina ostrea.

--- nulli maior fuit vsus edendi
Tempestate meâ, Circæis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rhutupinóve edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu.

Et Lucanus.

Aut vaga cùm Thetis, Rhutupináque littora feruent.

Hæc ora maritima ab Europæ continente, freto disiungitur, vbi maria terram perfodisse credunt nonnulli, Solinus *fretum Gallicum* appellat, Tacitus, & Ammianus *fretum Oceani, & Oceanum fretalem.* Gratius Poëta *Freta Morinûm dubio refluentia ponto.* Belgæ Dehoſden, à duobus promontorijs, vt annotauit doctissimus Abrah. Ortelius. Nos The strait of Calleis. Galli *Pas de Callais.* Hic enim locus est vt inquit nostri temporis Poëta,

Fretum Britannicum.

--- --- --- gemini quà ianua ponti
Faucibus angustis, latéque frementibus vndis
Gallorum Anglorúmque vetat concurrere terras.

Horrendis, vt verè inquit Marcellinus, hoc fretum attollitur æstibus, rursúsque in speciem complanatur camporum; bis inter duos lunæ exortus affluens bísque remeans. Attollente enim se Luna, ad Meridianum, & sub Horizonte in oppositò iam demersa, supra modum hîc intumescit Oceanus, & immensa aquarum moles tanto cum murmure in littora irruit, vt non sine causa ille dixerit *Rhutupináque littora feruent.*

Ex aduerso in continente consedêrunt MORINI, sic antiquâ Celtarum linguâ dicti, quasi maritimi, siue

Morini.

maris accolę. Eorum regio nunc *Conte de Guines*, & *Conte de Bolonois* dicitur, duósque olim nominatissimos habuit locos, GESSORIACVM, & ITIVM, vnde Cęsar commodissimum è Gallia in Britanniam esse traiectum prodidit, plurimíque fuisse credunt, quod nunc *Callais* vocant, sed magnus ille & eruditus Hospitalius Galliæ Cancellarius, rei antiquarię peritissimus asserit Caletum minimè vetustum esse, tantúmque viculum fuisse, cuiusmodi Galli *Burgado* vocant, priusquam Philippus Comes Bononiensis, mœnibus incinxerit, non multis antè annis, quàm Angli expugnauerint. Nec vspiam legas aliquos inde in Britanniam soluisse ante illa tempora. Itium igitur alibi quęrendum existimo, ad *Vitsan* scilicet inferiùs prope *Blanest*, quod nos Whitsan vocamus, verbo ab Itio non abludente. Huc enim omnes ex hac insula transmisisse, & inde in eadem soluisse, ex historijs nostris obseruamus, vsque adeò vt Lodouicus Sanctus cùm Thomam Cantuariensem religiosa peregrinatione inuiseret, hoc solum à Diuo illo nupero demissimè contendit, vt inter *Vitsan*, & Douer nemo naufragio periret: quasi hinc inde eo tempore commodissimus fuerit traiectus, nec alibi sanè hoc fretum magis coarctatur. Quamuis existimandum sit nauigantes in transmittendo non nauigationis compendium, sed portuum opportunitatem vtroque in littore spectasse. Sic quamuis fretum angustissimum sit inter *Blacnes* Galliæ, & The Nesse Anglię: nunc tamen traijciunt inter Dubrin, & Caletum, superioribus seculis priusquam obstrueretur Portus *Vitsan*, inter illam, & Dubrin, anteà verò inter Rhutupias, & Gessoriacum, vnde Claudius Imp. & alij quos dixi duces in Britanniam transmisêrunt. GESSORIACVM hoc Plinius *Portum Morinorum Britannicum* vocare videtur, fortasse ob traiectum inde in Britanniam, Ptolemęus, apud quem in locum Itij prorepsit, *Gessoriacum nauale*, qua etiam significatione, Britanni *Bowlin long* vocitant. Nam Gessoriacum fuisse maritimum illud oppidum, quod Ammianus BONONIAM, Galli *Bolongne*,

Itius portus.

Bretissimus inter Galliam, & Britanniam traiectus.

Gessoriacum

Bononia Gallia.

Bolongue, Belgæ **Beunen**, nos **Bolen** vocamus, asseueranter contra Boethium Scoticum & Turnebum affirmarim; cùm ex B. Rhenani authoritate, qui tabulam militarem antiquam vidit, in qua scriptum *Gessoriacum, quod nunc Bononia*, tùm itineraria ratione, quę exactè respondet distantiæ, quam inter *Ambianos*, & *Gessoriacum* interposuit Antoninus. Sed quod instar omnium est, pyraticam Carausij factionem, quam * Gessoriacensibus muris inclusam, & captam retulit Panegyricus Constantio A. dictus: alter ad Constantinum Maximum eius filium, ad * Bononiam fuisse deuictam commemorat, vt Bononia, & Gessoriacum sit necessariò vnum idémque oppidum, vetustiúsque nomen sub eo tempore exoleuisse videatur. Nec enim iudicandum est, tantos authores ad tantos principes, in huius loci notatione (recenti tùm memoria) aberrauisse. Sed quid mihi cum Gallia? Certè horum memoriam libentiùs vsurpaui, quod maiorum nostrorum virtus sæpissimè hac in ora emicuit, qui Caletum, & Gessoriacum Gallis extorsêrunt, quorum hoc supplicanti Gallo, post octennium pacta pecunia reddidêrunt, illud verò, annos CCXII. Gallo fremente, tenuêrunt.

* Pag. 272. editione Basilien.

* Pag. 251.

Nunc Britanniam plenis velis, & secundo æstu repetamus. A Cantio promontorio in Austrum per aliquot milliaria crebro colle exurgens procurrit littus. Sed cùm ad **Sandon**, id est, tumulum arenarium, & **Deale** castra vicina peruenerit, quæ Henricus VIII. patrum memoria extruxit, subsidet, planum & apertum mari obiacet. Ad **Deale** illud, *Dole* Nennius vocat (& verè opinor, iacentem enim & apertum ad mare, vel flumen planitiem sic hodie appellant Britanni nostri) Cæsarem appuliisse constans est fama, Nenniúsque suffragatur qui barbarè scripsit. *Cæsar ad Dole bellum pugnauit*, Tabula item pensilis in Castro Douerensi, hoc idem comprobauit, fidémque etiam facit Cæsar ipse, qui aperto, & plano littore se terram conscendisse, difficilíque pugna à Britannis exceptum memorat.

Sandon. Deale.

Vbi Cæsar appulit.

vnde Lelandus noſter in Cignea Cantione

Iactat Dela *nouas celebris arces*
Notus Cæſareis locus trophæis.

Cæſaris in Britanniam ingreſſus.

Ille enim (à curſu paulatim digredi liceat) omnibus, vt è Seneca habet Póponius Sabinus, terra maríq; captis, Oceanum reſpexit, quaſi orbis Romanus non ſufficeret, alium cogitauit, claſſéq; mille nauiũ (ſic ex Cota ſcribit Athenæus) vel vindictæ de Britannis, qui Gallis opem tulerunt, ſumendæ, vt Strabo; vel Britannicarum Margaritarum ſpe, vt Suetonius; vel gloriæ cupiditate vt alij tradunt, inflammatus, anno ante Chriſtum natum LIIII. & rurſus ſequenti, Britanniam ingreſſus eſt. Cùm antea, non vt fabulatur Rogerus Bachonus, ſpeculis in ora Gallica diſpoſitis, & arte Catoptrica quæ latentes ſpecies multiplicat; ſed per ſpeculatores, vt ipſe, & Suetonius conteſtantur, portus & nauigationem exploraſſet. Quid hic geſſerit ipſe ſatis fusè literis mandauit. Sat mihi ſit de illo è ſcriptoribus paucula, quę minùs ſunt protrita, paucis adnotare. Cùm hanc inſulam adiret, licet tot rebus geſtis clariſſimus eſſet, ea fuit temperantia, & à noſtri ſeculi pompa adeò alienus, vt tres ſolũmodo domeſticos in famulatu haberet. Quod Cotas qui tunc ſecundum in caſtris locum obtinebat, in Commentario ſuo Græco de Romanorum Repub. (authore Athenæo) prodidit. *Cùm Britanniam peragraret* inquit Seneca, *nec Oceano fœlicitatem ſuam continere poſſet, audiuit, deceſſiſſe filiam, publica ſecum fata ducentem: ſed tam citò dolorem vicit, quàm omnia ſolebat.* Hoc ipſo etiam in loco cùm ſecundò Britanniam aggrederetur, vt ex amiſſis Suetonij monumentis habet Eutropius: *Scæua miles Cæſaris cum quatuor commilitonibus naricula ante tranſuectus eſt ad ſcopulum inſulæ propinquum, atque interea receſſu Oceani deſtitutus eſt. Complures Britanni in paucos Romanos impetum faciunt: cæteri tamen qui perrari comites ipſius fuerant, nauigio redeunt: Scæua imperterritus manet, vndique telis obrutus: ac primò pilo reſtitit, poſtremo gladio rem gerit ſolus in plures. Cúmq; feſſus, vulneratúſque*

In libro de arte & natura.

túsque esset, & galeam ac scutum ictibus perdidisset, cum duabus loricis natauit ad castra Cæsaris, & poposcit ab imperatore veniam pro temeritate, quem Cæsar Centurionatus honore subnexit. Hic ille Scæua est cuius virtus in bello ciuili, Dyrrachij clarissimè emicuit, quemque natione Britannum fuisse Poëta noster Iosephus in Antiocheide prodit, in his de Britannia versibus

Hinc & Scæua satus, pars non obscura tumultus
Ciuilis, Magnum solus qui mole solutâ
Obsedit, meliorque stetit pro Cæsare murus.

Alia Cæsaris in nostra regione gesta ex ipso petas. Nec enim ego grandæuum illum Britannum conueni, quem M. Aper (apud Quintilianum) in hac insula vidit, qui se fatebatur pugnæ interfuisse quâ Cęsarem arma inferentem arcêre littoribus aggressi sunt. Nec ego historiam iam conscribere in animo habeo. E Britannia victor reuersus, thoracem ex Britannicis margaritis factum, vti apud Plinium legimus, Veneri genetrici in eius templo dicauit. Captiuósque, vt author est Honoratus, nonnullos Britannicos ad officia Theatralia, Aulæáque etiam, in quibus suas victorias Britannicas depinxerat, donauit. Quæ cùm Britanni, qui in ipsis picti erant tollere solebant, cecinit Virgilius. *Thorax Veneris.*

Purpureáque intexti tollant aulæa Britanni.

Verùm iam satis exorbitauimus: ad propositum reuertamur.

Huic littori satis longo tractu cumuli, velut aggeres subsunt, quos ventus conuerrisse nonnulli suspicantur: ego verò munitionem, seu potiùs naualia castra esse existimo, quæ Cæsar decem dierum labore, ne nocturnis temporibus intermissis confecit, vt in ea afflictas naues subduceret, contráque tempestates, & Britannos, qui eas frustrâ sunt adorti, tutaretur. Audio enim ab accolis hunc aggerē Romeſworke vocari, quasi Romanorum opus. Eóque magis credo Cæsarem hîc appuliſſe, quòd prodat septimo hinc milliari (sic enim legit antiquus liber à Fl. Constantino viro consu- *Naualia Cæsaris castra.* *Darellus.*

lari emendatus) mare ita montibus angustis contineri vti telum ex locis superioribus in littus adigi possit. Certè statim à Deale cautium eminentia (*moles magnificas* vocat Cicero) Crythmo quam *Sampetram* vocant fœcunda, per septem plus minus milliaria ad Douer procurrit, vbi dehiscit, & se transeuntibus aperit; eáque loci est natura vt perinde, ac Cæsar scribit, inter duos colles mare admiserit, & continuerit. Hoc cautium diuortio DVBRIS interiacet, cuius Antoninus meminit, Saxones Dofpa dixêrunt, nos Douer. Inditum nomen scribit ex Eadmero Darellus, quia clausus, & impeditus erat. *Cùm enim*, inquit, *antiquis temporibus valdè eo loco portuosum mare se diffunderet, necessitate vrgente, sic effectum est, vt arctioribus quibusdam limitibus constringerent.* Guilielmus Lambardus tamen nominis rationem à *Dufyrrha*, quod Britannicè locum accliuem significat probabiliùs deduxit. Oppidum quod inter cautes considet (vbi portus ipse olim fuit, quum mare se insinuaret, vti ex anchoris, & nauium tabulis erutis colligitur) portus opportunitate, quæ iam ferè nulla est, & in Galliam traiectu magis celebratur, quàm sua vel elegantia, vel frequentia. Celeberimus enim est traiectus, cautúmque olim lege erat vt nemo qui religionis gratia peregrè proficisceretur, alibi traijceret. Quà Oceanum iam glarea interiecta excluſum spectat, mœnibus præcinctum fuit, quorum pars aliqua supereſt. Templum habuit Martino sacrum, à Victredo Cantij rege fundatum, militum etiam Templariorum ædes, quæ iam disparuerunt, sedémque præbet Archiepiscopi Cantuariensis suffraganeo, qui cùm grauioribus Archiepiscopus negotijs districtus sit, quæ ordinis sunt, non quæ iurisdictionis episcopalis gerit. E colle, seu potiùs rupe, quæ à dextra, omni ferè ex parte confragosa in admirandam altitudinem exurgit, castellum amplissimum instat vrbeculæ, opere munitissimum, & turribus frequentissimum subiecto freto quodammodo minatur: *Clauem, & repagulum Angliæ* vocat Matth. Parisiensis,

Sampetra.

Dubris. Douer.

Suffraganeus Archiepiscopi Cantuar.

ensis. Vulgus hominum à Iulio Cæsare constructum somniat. A Romanis primò conditum ex lateribus illis Britannicis in sacello, quibus vsi sunt in suis substructionibus, arbitror, Præcipitante in occasum Romano imperio, Numerum Tungricanorum, qui inter auxilia Palatina numerabantur, hîc in præsidio collocârunt, è quorum apparatu sagittæ illæ magnę videntur, è basiliscis solitæ emitti, quas pro miraculis iam ostendunt castellani. A Saxonum ingressu, vsque ad confectum eorum imperium, nusquam, ne verbulum de hoc castro, siue oppido legerim, nisi in schidis quibusdam ex tabula pensili hîc asseruata, descriptis: quæ memorant Cæsarem, cum ad Deale appulisset, & ad Barambowne, (hæc equitabilis est planities adiacens, & explicandis copijs opportuna) Britannos profligasset, Douerense castrum inchoasse, Aruiragum posteà contra Romanos muniuisse, portúmque obturasse. Arthurum deinde, & eius milites, nescio quos rebelles hîc deuicisse. Cęterùm paulò ante Normannorum aduentum, vnicum Angliæ munimentum habitum fuit, eóque nomine, Guilielmus Normannus Haraldum iureiurando adegit, vt hoc castrum cum puteo sibi in manus traderet, cùm regnum affectaret: compositísque Londini rebus nihil prius habuit, quàm hoc communire, nobilibúsque latifundia in Cantio assignare, ea lege, vt pręstò, cum certa militum manu ad hoc propugnandum forent, quod nunc tamen annua pecunia redimitur. Fertur etiam Philippum Augustum Galliæ regem dixisse, cùm Ludouicus filius res nouas in Anglia moliretur, vrbésque quasdam caperet: Ne in Anglia filius habet, vbi vel pedem ponat, si Douerense castrum in potestatem non redegerit; vtique quod totius Angliæ munitissimum & Gallo opportunissimum.

In altera rupe, quę est è regione, & æquato ferè iugo, ædificij cuiusdam per antiqui supersunt reliquię. Quidã, nescio qua persuasus ratione, *Cæsaris, Arã* dixit; sed Tho. Twinus Cantuariensis, senex eruditus, qui adolescens

illud magna ex parte integrum vidit, Pharum fuisse mihi affirmauit quæ nocturno nauium cursui ignes ostenderet. Cuiusmodi altera ex aduerso ad Bononiam extitit à Romanis posita, & longo pòst tempore à Carolo magno restaurata,) vt testatur Regino, apud quem corruptè *Phanum* pro *Pharum* legitur) quę nunc Gallis *Tour d'ardet*. Anglis **The old man of Bullen** vocatur. Sub hac rupe patrum memoria Henricus Octauus rex potentissimus, maximo labore, & infinitis impensis, defixis in ipso mari trabibus ingentibus, stilis colligatis, arborum, saxorúmque cumulo iniecto molem, seu pilam, nos **The Peere** vocamus, eduxit, qua tutiùs naues subsisterent, Sed optimi regis studium inhorrescentis Oceani furor citò deuicit, operisque compages crebris fluctibus verberata se laxauit. Ad quam instaurandam Diua nostra Elizabetha, magnam pecuniæ vim erogauit, & Parlamentaria authoritas singulis Anglorum nauibus, quæ merces exportant, & important, vectigal in septennium imposuit.

Douer Peere.

Hinc cautes ex creta, veluti serie cohærentes, per v. milliaria perpetuum habent dorsum vsq; ad **Folkstone**, quod olim floruisse Romanorum numismata quotidiè inuenta persuadent, quo autem nomine incertum. Ex illis turribus fuisse probabile est, quas Romani ad Saxones arcendos, (Theodosio Iuniore regnante) *per interualla* (vt inquit Gildas) *ad meridianam Britanniæ plagam in littore collocarunt*. Saxonibus religionis nomine celebre fuit, à monasterio quod Eanswida Eadbaldi regis Cantij filia virginibus consecrauit: nunc verò vicul us est, eiúsque partem maximam abrasit Oceanus.

Folkstone.

Conuersa inde ad Occasum littorum fronte, ad quartum milliare **Hith** sedet, è quinque portubus vnus, vndè & illud nomen assumpsit, quod Saxonibus portum sonat; licèt nunc vix illud nomen tueatur, ob arenas accumulatas, quibus mare longiùs excluditur. Nec tamen ita diu est, ex quo primũ emicuit, ex occasu scilicet *Westhythi*, Oppidulum illud est ad Occasum, vicinum, portúsque

Hith, *siue* Hide.

que fuit, donec hinc se mare proauorum memoria submoueret. Originem autē & hoc *Westhithum* Limo viculo adiacenti debuit, qui olim celeberrimus erat portus, donec arenæ quas mare euomit, obstruxissent. Antoninus, & Notitiarum liber PORTVM LEMANIS vocârunt, Ptolemæus λιμένα, quod cum apud Græcos significatiuum sit, Librarij vt viderentur defectum supplere κατ' ἐξοχὴν scripsêrunt, Latinique interpretes *Nouum portum* ineptè conuerterunt: cum loci nomen *Limen*, vel *Leman* fuerit, vti hodiè **Lime**. Stationem hic sub Comite littoris Saxonici Præpositus numeri Turnacensium habuit. Viáque hinc Militaris saxis constrata, ad Cantuariam pertingit, quā Romanorum fuisse opus facilè dijudices, vti etiam castrum, quod in deiectu collis, decem quasi iugera inclusit, mœniumq; reliquiæ supersunt Britannicis lateribus, silicibus, calcéq; cum arena & grumis intrita sic compactæ, vt nec dū vetustati cesserint. Nunc verò licèt portus non sit, dignitatis tamen pristinę vmbram non tenuem retinet. *Guardianus* enim portuum hîc solemne inijt iusiurandum, vbi primùm magistratum init, & hîc de causis inter portuum incolas statis diebus cognoscit. *Portus Lemanis.* Lime.

Nonnulli existimârunt, magnum flumen hoc in loco se exonerâsse, quòd vnus, & alter scriptor de *Lemano* fluuio, & *Lemanis ostio* meminerint, ad quod Danica classis anno salutis 892. appulsa fuerit. Sed falsos eos in loci descriptione opinor, tùm quòd nullus hîc fluuius nisi tenuis admodum, qui statim despectus emoritur: tùm quòd Huntingdonensis Archidiaconus presſę fidei author, illam classem ad *Lemanem portum* appulsam scribat, nec verbum de flumine habeat. Nisi quis sentiat (quocū ego sentire non ausim) **Rother** flu. qui sub **Rhye** Oceano cōmiscētur, hàc defluxisse, cursumq; paulatim immutâsse, cùm campestris illa planities **Rumney Marsh** terræ accresceret. Hæc enim campestris regiuncula, quæ à Lemani x. mill. in longitudine, VI I. latitud. occupat, luxuriāti viriditate saginandis pecoribus aptissima, maris beneficio terræ paulatim accreuit. Vndè maris donum appellare

Rumney Marsh.

lare non immeritò passim, perindè ac Ægyptum fluminis Nili donum vocârit Herodotus. Mare namq; vt paria faceret, quod alibi hac ora hauserit, hîc reddidit, vel recedendo, vel limum subindè apponendo; adeò vt Rumney oppidum è quinque portuum numero, quod auorum memoria mari incubuit, duobus ferè milliaribus à mari nunc disiungatur. Quanta sit soli vbertas, quàm numerosa armenta pascat, quæ huc saginanda ex vltimis Anglię partibus mittantur: quanta arte aggeribus contra exasperati Oceani insultus communitur, non facilè credat, qui non propiùs conspexerit. Saxonico seculo huius incolæ Mentpapne Saxonicè dicti erant, & nominis sanè significatio cum loci natura optimè conuenit, nec ego Æthelwerdum antiquum illum scriptorem capio cùm prodit *Cinulfum Merciorum regem vastasse Cantium, & regionem quæ Merse-uuarum dicitur: & Herbyrhum Ducem a Danis in loco Merse-uuarum truncatum fuisse*, si hanc ipsam regiunculam non innuerit. *Rumenal* quod hodie Ould Rumney appellatur præcipuum erat oppidum, cuius incolæ, vt est in Regis Guilielmi Primi libro, *fuerunt quieti pro seruitio maris ab omni consuetudine, praeter latrocinium, pacem fractam, & Foristell.*

* i. Marshmē

795

Ould Rumney.

Sub hac, terra in Ortum euecta longiùs procurrit, (Nesse, quasi nasum vocamus,) cui insidet Lid, satis frequens oppidulum. Indè se reducens rectà in occasum fertur, vsque ad Rotheri ostium, quo alicubi à Southsexia Cantium disterminatur. Huius decursum à Southsexiæ parte superiùs paucis persequuti sumus. A Cantij parte priusquàm Orney insulam spargat, Newenden, habet, quod fuisse portum illum diu quęsitum, quem Notitiarum liber ANDERIDAM, Britanni *Caer Andred*, Saxones Andpedceaster nuncupârunt, ferè persuadeor: primùm quòd incolæ vetustissimum fuisse oppidum, & portum asseuerent: deindè quòd ad Andredswalde syluam, cui nomen creauit, situm habeat: postremò quòd Wittenden. i. Britannorum vallem, Saxones dixisse videantur, (vti etiam Segontium de quo anteà) vnde

Anderida.
Andredceaster.

Hele-

Selbyttenden toti Centurię adiacenti nomen. Romani, vt hanc oram contra Saxones piratas tuerentur, numerum Abulcorum, cum eorum præfecto, hîc ſtatuêrunt. Poſteà tamen Saxonum furore penitùs deletum concidit, Hengiſtus enim, cùm Britannos è Cantio omninò exturbare in animo haberet, maximique ſuâ intereſſe exiſtimaret, ſi maioribus copijs turmas adaugeret; Ællam è Germania, cum magna Saxonum manu euocâuit. Qui dum magno impetu Anderidam hanc oppugnaret, Britanni è ſylua proxima inſidiantes, ita eum exagitârunt, vt cùm tandem poſt multas vltrò, citróque illatas clades, partitis copijs, & Britannos in ſyluis fudiſſet, eódemque tempore in oppidum irrupiſſet. ita ad vindictam barbari animus exarſit, vt occiſis incolis funditùs euerterit. *Locus verò deſolatus multis pòſt ſæculis tranſeuntibus,* (vt inquit Huntingdonenſis) *oſtendebatur*, donec ſub Edwardo primo, fratres Carmelitæ, è Carmelo Paleſtinę recens profecti, qui ſolitaria quęrebant loca, hîc monaſteriolum ex impenſis Th. Albugeri militis poſuerint, oppidulúmque ſtatim enatum, quod ratione veteris oppidi diruti, Newenden, i. *Nouum in valle oppidum*, dici cœpit. Iuxta hanc Newenden in ſylueſtri regione, ſunt Cranbzoke, Tenterden, Benenden, & alia vicina oppida, in quibus lanificij, ſiue rei pannariæ laus inprimis floruit iam inde ab Edwardi III, temporibus, qui propoſitis præmijs, & plurimis conceſſis immunitatibus Belgas in Angliam, anno regni ſui decimo, euocauit, qui noſtros artem illam panni lanei contexendi edocerent, quæ hodie inter Reip. noſtrę columina meritò numeratur.

Res pannaria primùm in Anglia.

Nunc vt Cantij Comites ſuo ordine percenſeam, (omiſſis Saxonibus Godwino, & alijs, qui non hęreditarij, ſed officiarij Comites erant,) Odo vterinus Guilielmi primi frater, primus habetur è Normannico ſanguine, Cantij Comes, ſimúlque Baiocenſis Epiſcopus, vir ingenio prauo, turbidóque, & rebus nouandis ſemper intento, vnde poſt grauiſſimam, quam concitârat, ſeditionem

Comites Cantij.

nem ſuis ſedibus, & fortunis in Anglia à nepote Guilielmo Ruſo eiectus. Deinde cùm Stephanus Angliæ vſufructuarius bellicoſos homines beneficijs ſibi aſtringeret, Guilielmum Iprenſem Flandrum eo honore exornauit; vti etiam eadem de cauſſa Philippo Flandriæ Comiti, Cantij etiam titulum adiunxit Henricus Regis Henrici II. filius, cùm res nouas in patrem moliretur, ſed hic tantùm titulo, & promiſſo tenùs Cantij Comes erat. Vt enim habet Geruaſius Cantuarienſis. *Comes Flandriæ Philippus ſuum pro poſſe ſpopondit auxilium iuueni regi, faciens homagium cum iuramento. Cui pro ſeruitio ſuo promiſit Rex cum toto Cantio,* 1000 *librarum redditum, Caſtellum quoque de Roffa, cum Caſtello de Douoria.* Non longo pòſt tempore Hubertus de *Burgo*, optimè de Repub. meritus, ſuo quaſi merito eundem honorem ab Henrico III. accêpit, vir patriæ verè amans, & qui omnia officia, quæ à ciue optimo patria exigere poſſit, inter medias aduerſantis fortunæ procellas cumulatè præſtitit. Eo ſine prole defuncto, iacuit hic titulus vſque ad Edwardi II. tempora. Ille enim fratri ſuo iuniori, Edmundo de *Woodſtocke* contulit, qui nepotis ſui Edwardi III. tutor, falſæ, & iniquæ inuidiæ tempeſtatem ſubijt, ſecuri percuſſus, quòd in fratrem depoſitum, fraternum animum nunquam obſcurè tulerit, & illum è cuſtodia liberare voluerit. Filij tamen duo, Edmundus & Ioannes ſucceſſêrunt, quibus ſine ſobole mortuis, hunc honorem eorum ſoror ſuperſtes in equeſtrem Hollandorum familiam tranſtulit: Thomas enim Hollandus eius maritus vxorio iure factus eſt Cantij Comes, quem ordine ſequuti ſunt Thomas eius filius, qui etiam Surriæ Dux, & bini huius filij, Thomas qui ante nuptias præpropero fato obijt & Edmundus qui Angliæ Archithalaſſus dum *Fanum Brioci* in Britannia Armorica oppugnaret, accepto vulnere, anno ſalutis 1409. occubuit. In his cùm hæc familia ſua exacta periodo intercidiſſet, Rex Edwardus IIII. primùm Guilielmum *Neuill* Dominum de *Fauconberg*, e-

* S. Brien.

oque

óque extincto, Edmundum Grey Dominum de *Ruthyn* Cantiani Comitis honore adauxit, qui Georgium filium ſucceſſorem habuit. Ille ex Anna *Widenile* coniuge prima Richardum Comitem Cantij progenuit qui ſine ſobole diem clauſit; ex ſecunda autem vxore Catharina filia Guil. Herberti Comitis Penbrochiæ Henricum Grey Equitem ſuſcepit, cuius è filio Henrico nepos Reginaldus in Comitem Cantij à Diua noſtra ELIZABETHA anno 1571. erectus erat, cui ſine prole defuncto Henricus eius frater ſucceſſit omnibus veræ nobilitatis ornamentis longè ornatiſſimus.

Habet hæc prouincia paræcias 398.

REgiones, quæ hinc Oceanum Britannicum, illinc Sabrinianum fretum, & Tamisim fluuium interiacent, obambulauimus omnes. Nunc reliquas instituto ordine perlustremus, & transmisso flumine, ad Tamisis fontes, Sabrinæq; æstuarium reuecti, DOBVNOS videamus, qui olim, vbi nunc Glocestershire, & Oxfordshire, habitârunt. Horum nomen factum à Duffen, *Britannica dictione credimus, quòd maxima ex parte loca iacentia & depressa sub collibus insidebant, vnde in vniuersos nomen transijt, & ab eiusmodi sanè situ* Bathieia *in Troade,* Catabathmos *in Africa,* Dæpedale *in Britannia nomina accepêrunt. Hoc vt credam, facilius à me impetraui, cùm videam Dionem hos populos eadem planè significatione* BODVNNOS *dixisse, si litera non transponantur.* Bodo *enim vel* Bodun *profundum antiqua Gallorum lingua (quam eandem cum Britannica fuisse demonstrauimus,) significare author est Plinius, vnde* Bodincomagus *vrbs, vbi maxima Padi altitudo,* Bodiontij *populi, qui vallem profundam, nunc* Val de Fontenay *ad Lemanum lacum incoluêrunt, vt* Bodotriam *profundissimum in Britannia æstuarium tacitus prætermittam.*

Duffen Britannicè profundum siue depressum.

Bodo quid Britannus & Gallis.

Bodincomagus.

Caterùm cùm Saxones rerum in Britannia potirentur, Dobunorum nomine extincto, & hi & circumuicini nouo Germanico nomine Wiccij *vocabãtur, vnde tamen (nisi cum bona lectoris venia,) coniectare vix ausim. Si verò* Wic *Saxonibus fluminis sinum sonet, &* Viguones *Germaniæ populi sic dicantur, quòd maris & fluuiorum sinus accolerent, (hoc enim asseuerat B. Rhenanus,) minimè absurdum erit, si inde Wiccios nostros deducerem, qui Sabrinæ ostium, quod admodum sinuosum circumcoluêre. De his Dobunis nihil è prisca memoria legendo erui, nisi quòd A. Plautium præsidem in Britanniam à Claudio missum, horum partem in fidem accepisse, qui Cattuellanis parebant, (finitimam enim illi regionem tenuêrunt) præsidiúmque circiter annum à Christo nato quintum & quadragesimum imposuisse Dio prodiderit.*

Wiccij.

Glocester-

GLocestershire, Saxonicè Gleaucestepscyne, quæ primaria Dobunorum sedes erat, ab Occasu Wallia, à Septentrione agrum Vigornien sem, ab Ortu Oxonien sem, à Meridie Wiltonien sem spectat, Regio amœna & fertilis, ab ortu æstiuo in occasum brumalem porrecta. Orientalior pars collibus exsurgẽs Cottesswold vocatur. Media in fertilissimam subsidet planitiem, Sabrinaque nobilissimo flumine, qui glebis quasi vim vitalem infundit, irrigatur. Occidentalior pars trans Sabrinam tota syluis obumbratur. Sed quid ego hæc? hunc mihi laborẽ subleuasset. Guil. Malmesburien sis qui pleno ore hanc regionẽ laudat, & describit. Eius igitur verba ex libro de Pontificibus accipe. *A primaria ciuitate regio* Vallis Glocestriæ *dicitur, terra omnis frugũ opima, fructuum ferax, hîc sola naturæ gratiâ, illic culturæ solertiâ, vt quẽuis tadiosum per socordiam prouocet ad laboris illecebrã, vbi centuplicato fœnore responsiua sit copia, Cernas tramites publicos vestitos pomiferis arboribus, non insitiuæ manus industria, sed ipsius humi naturâ. Ipsa se terra sponte subrigit in fructus, eósque sapore, & specie plurimùm cæteris præstantes, quorũ plures ante annũ marcescere nesciunt, vt dominis vsq; ad nouos successores præstẽt officium. Regio plúsq; alia Angliæ prouincia vinearũ frequentia densior, prouentu vberior, sapore iucundior. Vina ipsa bibentium ora non tristi torquẽt acredine, quippe quæ parum debeant Gallicis dulcedine. Villæ innumerabiles, ecclesiæ præstantes, vici frequentes. Quibus omnibus accedit ad gloriam fl. Sabrina, quo nullus in hac terra alueo latior, gurgite rapacior, amne piscosior. In ea quotidianus aquarũ furor, quẽ vel veraginẽ, vel vertiginem vndarũ dicam nescio, fundo ab imo verrẽs arenas, & conglobans in cumulũ, cum impetu venit, nec vltra quàm ad pontem pertendit. Nonnunquã etiam ripas transcendit, & magna parte circuitâ,*

Vinum, & vinum.

Tha Higre.

circuitâ, terra victor regreditur. Infelix nauis si quam à latere attigerit. Nautæ gnari cùm vident illam Higram, *(sic Anglicè vocant) venire, nauem obuertunt, & per medium secantes, violentiam eius eludunt.*

Quod verò de centuplicato terræ fœnore dicit, à veritate multum abest: nec tamen ego cum querulis illis, & desidiosis agricolis quos perstringit Columella, solum nimia prioris æui vbertate defatigatum, & effœtum existimarem. Hinc tamen vt alia taceam, non est cur miremur, tot loca in hac regione à vinetis Vineyards vocari, cùm vinum protulerit, & certè ex incolarum potiùs socordia, quàm cœli intemperie videatur, quòd hodiè nullum ferat. Cur verò alicubi in hoc Comitatu (vt in Statutis nostris legitur) priuata consuetudine, quæ in legem inualuit, damnatorum patrimonia regi solummodo in annum & diem cedant, eóque tempore exacto, contrà quàm in reliqua fit Anglia, proximis hæredibus, viderint Politici, nec enim nostri instituti est inquirere. Nunc tres, quas dixi, partes, suo ordine perlustremus.

Occidentalior pars trans Sabrinam (quam Silures olim tenuerunt) ad Vagam fl. Walliæ & Angliæ limitem, tota profundis syluis occupatur. Deane Forrest hodiè nos vocamus, Latinorum alij *Syluam Danicam* à Danis, alij cum Giraldo, *Danubia Syluam*. Ego verò, si à Deane oppidulo adiuncto hoc nomen factum non fuerit, truncato vocabulo, Deane ab *Arden* dictam suspicarer. Qua dictione & Galli, & Britanni pro sylua olim vsi videantur, cùm duæ longè maximæ syluæ, altera in Gallia Belgica, altera apud nos in agro Warwicensi, vno eodémq; nomine Arden appellentur. Saltus enim hic erat longè densissimus, & superioribus sæculis itinerum anfractibus, & vmbrarum horrore ita opacus, & formidolosus: vt incolas ferociores, & ad latrocinandum audaciores reddiderit. Regnante enim Henrico VI. ita Sabrinam latrocinijs oppresserunt, vt ad eos coercendos leges Parlamentaria authoritate latæ fuerint. Verùm ex quo, opulentæ ferri venæ hîc fuerint repertæ, syluæ illæ condensæ paulatim

Forrest of Deane.

Ardena.

Ferrum.

paulatim rarescere incepêrunt. ABONE siue AVONE ab Antonino memoratum in hoc fuit saltu, quod prisco illo nomine non omninò viduatum, Auenton hodiè dicitur, viculus sanè exiguus, sed qui exactè ad IX. vt ille notat, à VENTA SYLVRVM, siue *Caer Went*, milliare, Sabrinæ adsidet. Cúmque *Auon* flumen Britannis denotet, non absonùm erit, si à flumine sic dictum putemus, eadem enim planè significatione, vt alia omittam, nos Waterton, Bourne & Riuerton, Latini *Aquinum* & *Fluentum* habuerunt. Eóque magis hoc nomen à flumine inditum iudico, quòd ad hunc locum flumen traijcere solebant, vnde oppidum è regione oppositum eidem Antonino TRAIECTVS dicitur, sed corrupto proculdubio numero. Milliaria enim IX. inter Traiectum & Abone interponit, cùm flumen vix III. mill. pass. pateat. Intercidisse verò vel potiùs in viculum abijsse, tùm videatur, vel cùm inferiùs traijcere inciperent, vel cùm Athelstanus Britannos Wallenses hinc exturbaret. Ille enim primus vltra Vagam (teste Malmesburiense) eos submouit. Cúmque ante eius tempora Sabrina Anglos, & Wallos siue Cambros disterminaret, ille Vagam limitem constituit, vnde Nechamus noster,

Abone.

Auenton.

Traiectus.

Inde vagos Vaga Cambrenses, hinc respicit Anglos.

Haud procul à Vaga inter nemorosa auia Breulais castrum plusquam semirutum cernitur Guilielmi Herefordię Comitis, quarti Milonis filij fato insigne. Ibi enim auida eius consilia, efferam crudelitatem, & alieno imminentem auaritiam (his nominibus malè apud scriptores audit) vltio diuina assequuta est. Nam vt Giraldus scripsit, à Gualtero de *Clifford* in hoc castro hospitio susceptus, ædibus deflagrantibus, lapide à turre summa in caput impacto, animam exhalauit.

Breulais.

Nec aliud est in hoc saltuoso loco quod adnotem, nisi Herbertum qui sororem Guilielmi illius Herefordię Comitis duxerat, vxorio iure Dominum de *Deane* dictum fuisse, à quo originem repetit inclyta illa Fitzherbertorum (vt ipsi contendunt) familia, vnde oriundus est

Antonius *Fitzherbert*, quem iurisconsultorum fuisse consultissimum, & supremum Angliæ tribunal, è quo aliquandiu ius dixit, & elaboratissimi de iure nostro municipali libri æditi contestantur.

Ad Sabrinam flumen, HAFFREN Britanni vocant, cùm longum iter angustiori alueo confecerit, vbi primùm hunc agrum ingreditur, Auonam flumen, aliúmq; riuulum ab Oriente excipit, quibus insidet Tewkesbury, Saxonicè Theocrburỹ, alijs *Theoci Curia*, à Theoco qui heremeticam ibi vitam duxit, denominatum, Amplum & elegans oppidum, tribus pontibus ad tria flumina peruium, laneis pannis conficiendis, & sinapi quod acrimonia plenum altissimè penetrat, celebre: sed celeberrimum quondam monasterio antiquo ab Odone & Dodone Saxonibus fundato, & posteà à Roberto filio Hamonis instaurato, in quo Gloceſtriæ Comitum sepultura, qui castrum suum de Holmes dictum in proximo habuerunt, quod nunc ferè euanuit. Nec minus famæ accedit ex prælio Lancastrensi familiæ funesto, in quo anno 1471. Lancastrensis nominis plurimi cæsi, plures capti & obtruncati, eorum res ita accisa, spésque attenuata, sublato Edwardo Henrici VI. filiolo vnico, cui indignissimè cerebrum dispersum, vt iam inde contra Edwardum IIII. signa non extulerint. Vnde de hoc oppido I. Lelandus.

Tewkesbury.

Sinapi.

Ampla foro, & partis spolijs præclara Theoci
Curia, *Sabrinæ quà se committit Auona*
Fulget, nobilium sacrisq; recondit in antris
Multorum cineres, quondam inclita corpora bello.

Inde Deorhirst, de quo Beda, Sabrinæ impendet humiliori situ, vnde magna damna perfert cùm fl. ita insurgat, vt se non capiat. Monasteriolum olim habuit, quod à Danis dirutum, tandem reuixit sub Edwardo Confessore, qui, vt in eius testamento legimus, *Locum religiosum ad Deorhirst, & eius regimen S. Dionisio prope Lutetiam assignauit.* Paulò tamen pòst, vt inquit Malmesb. *Antiquitatis inane simulachrum erat.* Huic mediamnis in Sabrina obiacet,

Deorhirst.

cet, Oleneaz, & Alney, Saxonicè, nunc the Eight, id est, Insula. Hinc celebris, quòd cùm assiduis prælijs & Angli, & Dani comminuti fuissent: misso in compendium bello, vtriusque gentis fata Edmundo Anglorum, & Canuto Danorum regibus commissa fuerint, qui singulari certamine de summa Imperij in hac insula depugnârunt. Sed post ancipitem æquo Marte pugnam, pax conuenit, & regnum inter eos dispertitum: verùm Edmundo statim neque sine suspicione veneni sublato, vniuersam Angliam occupauit Danus. *Monomachia.*

Sinuoso volumine à Dcozhirst defluit Sabrina, & statim se diffindens, vt annicam insulam efficiat, primariam Comitatus præterfluit vrbem, quam Antoninus Clevvm, & Glevvm dixit, Britanni *Caer Gloui*, Saxones Gleaucerter, nos Glocester, vulgus Latinorum *Glouerniam*, alij *Claudiocestriam*, à Claudio Imperatore, vt fabulantur, qui sic denominaret, quum Genissam filiam nuptijs hîc Aruirago Britanno locasset. De quo Iuuenalis, *Gleuum.* Gloecster.

Regem aliquem capies, vel de temone Britanno
Excidet Aruiragus.

Quasi alias filias quàm Claudiam, Antoniam, & Octauiam ex tribus vxoribus tulisset, & Aruiragus ea ætate innotuisset, cuius nomen Domitiani tempore vix primò exauditum. Sed valeant qui contabulatis mendacijs antiquitatem superstruunt. In Nennij potiùs sententiam irem, qui à Glouuo Vortigerni regis atauo denominatam scribit, nisi longo ante tempore *Cleuum* ab Antonino dictum fuisset (quod & distantia à *Corinio*, & nomen comprobent.) Sed proculdubiò vti Gleaucester Saxonum, à *Cleuo* promanauit, ita *Cleuum* analogicè à Britannorum *Caer Glow*, quod à dictione *Glowe* profluxisse suspicor, quæ Britannis pulchrum & splendidum sonat, vti *Caer Glow* sit idem, quod vrbs pulchra, quâ etiam significatione Græci suam *Callipolim*, *Callidromon*, *Callistratian*, & Angli Brightstow, atque in hoc ipso agro Fairford, id est, *Vadum pulchrum*, &c. habuerunt. Extructa fuit

vt credimus, à Romanis, & Silurum quasi ceruicibus impositа. Sabrinę exporrecta imminet, quà flumine non alluitur, murus firmissimus opponitur, Templorum numero, & ædium descriptione satis est elegans. In Australi parte castrum è saxo quadrato consurgit, Guilielmus primi temporibus extructum, sedecemque domus eò loci (vt in Censuali Angliæ libro legimus,) ad castrum construendum demolitæ fuerunt. De quo litę Henrico secundo Rogerum fratrem Milonis Constabularij Gloceſtrię intentasse, fratremque eius Gualterũ omni iure quod in hanc vrbem, & castrum habuit, excidisse Robertus de *Monte* scripsit. Ceaulinus rex Occidentalium Saxonum primus Britannis circa annum reparatæ salutis DLXX. extorsit. In Merciorum potestatem posteà cessit, sub quibus magno cum honore floruit, monasteriúmque amplissimum Ethelredi Mercij permissu Ofricus Rex Northumbrorum virginibus posuit, quibus Kineburga, Eadburga & Eua Merciorum Reginæ successiuè præfuerunt. Edelfleda etiam illa clarissima Merciorum Domina templo, in quo ipsa sita est, hanc vrbem adornauit. Nec longo post tempore, cùm Danicis deprædationibus vniuersa regio exhausta esset, *Dani* (vt habet Æthelwerdus author ille
878 antiquus) *attegias fixerunt in oppido* Gleuu-ceſter *vario ictu*. Qua tempestate cùm illa templa antiquiora subuersa fuissent, Aldredus Eboracensis Archiepiscopus aliud, quod nunc principem locum obtinet & VI habet Prębendarios, construxit. Guilielmo primo regnante, & anteà, ferro conflando ciues præcipuè operam dedisse videantur, nec enim, vt est in libro Angliæ Censuali, aliud ferè tributum, quàm quasdam ferri *Icras*, baculósque ferreos in vsum classis Regiæ, & pauculos mellis sextarios reges imperârunt. A Normannorum ingressu calamitates nonnullas pertulit, ab Edwardo Henrici III filio, dum bello Baronico Anglia fumaret, direpta, & deinde fortuitò igne quater, penè absumpta: sed longa pace fouente, iam rediuiua floret, Episcopalíque

sede

sede patrum memoria adauxit Henricus VIII. qua olim dignitate præclaram fuisse asserit Monumethensis, & asserenti fidem non derogo, cum *Cluuiensis* Episcopus inter Britannorum præsules connumeretur, quod nomen à Cleuo, vel *Glowy* deductum coniecturæ meæ, hanc Cleuum esse Antonini, quodammodo firmamentum adiungit.

Sabrina cùm iam Glocestriam reliquerit, & se collegerit, alterno maris accessu, recessúque plenior, more sæuientis pelagi exurgit, Oceanúmque crebro sinuosus flexu petit. Nihil verò in itinere visit quod memoria dignum, nisi quà *Cam* amniculum recepit, *Cam-bridg* rusticanum viculum vidit, *cuius pontem quum ordine literato*, Cam-bridg. vt Æthelwerdus scribit, *Dani cum opimis spolijs transmeassent, exceperunt illos graui prælio Occidentales Saxones, & Mercij in* Woddnesfeld *vbi tres eorum reguli ceciderunt* Heatfden, Cinuisl, *&* Inguar.

Eodem littore non multò inferiùs sedet **Barkley**, Barkley. Saxonicè Beopkenlau castro, Maiore (qui summus est magistratus) & Dominis suis Baronibus de **Barkley** superbum. Qua arte Godwinus Cantij Comes vir ad faciendam iniuriam instructissimus in huius loci possessionem se miserit, si intelligere velis, paucula hæc ex Gualtero Mapæo qui ante annos 400. floruit, legas, nec lectu sanè indigna videantur. *Berkleia prope Sabrinam est villa 500. librarum. Monialium erat ibi monasterium, quibus Abbatissa præfuit nobilis & formosa. Godwinus Comes in dolo subtili satis, non ipsam, sed sua sapiens in transitu ei reliquit nepotem suum iuuenem elegantissimæ formæ, tanquam infirmum, donec reuerteretur, instruxitque ipsum iacentem ne conualesceret, donec visitantes ipsum, & ipsam & quascunque posset moniales feciffet de honestis onustas; & vt plenam valeret ab ijs assequi iuuenis visitationis gratiam, annulos, & zonulas ei dedit ipsis in fraude largienda. Is igitur voluptatis iter vltroneum libenter ingressus, quod facilis descensus Auerni, facilè docetur, & in id quod sibi sapit, sapienter desipit. Penes ipsum residet omnia fatuis optanda virginibus, pul-* Gowini fram.

chritudo deliciarum, diuitiæ, affabilitas, & solicitus est singulum locum habere. Diabolus Palladium igitur expulit, Venerem intulit, fecitque Saluatoris & sanctorum Ecclesiam execrabile Pantheon, & delubrum lupanar, & sic agnas conuertit in lupas. Tumentibus igitur multarum vteris, iam relanguens & victus voluptatis victor euolat. Domino suo Victrices aquilas mercede dignas iniquitatis illicò refert. Ille regem impigrè adit, Abbatissam, & suas pragnantes, & omnibus prostitutas edocet, exploratoribus missis omnia probat. Berkleiã ipsis petit electis, & à Domino suo accepit. Quomodo Rex Edwardus secundus vxoris artibus regno exutus, in huius loci castro Adami Episcopi Herefordensis scelerata versutia sit sublatus, qui hæc verbula sine interpunctionibus ad eius custodes scripsit. *Edwardum occidere nolite timere bonum est.* vt pro sensus varietate & illi eædem patrarent, & ipse se commodè excusaret, malim ab Historicis petatis, quàm à me expectetis. Sub hoc *Auen* fluuiolus mare subintrat, ad cuius fontes vix 8. mill. pass. à littore in collibus prope *Alderley* viculum lapides cochlearum, & ostrearum specie enascuntur, quæ siue viua aliquando fuerint animantia, siue naturæ ludicra, quærant Philosophi naturæ venatores. Fracastorius verò Philosophorum ætate nostra Coryphæus animantia fuisse minimè dubitat, in mari enata, & in montes vndis delata. Montes enim à mari fuisse egestos affirmat, arenâ primùm in tumulos coniectâ, mareque inundâsse vbi nunc montes exsurgunt, eodemq; recedente insulas & montes fuisse detectos. Sed hęc extra callem.

Subdola Episcopi versutia.

Edw. secundi cædes.

Cochleæ lapideæ.

TRAIECTVS cuius meminit Antoninus, è regione Abonis, vbi Sabrinę æstuarium traijcere solebant, vt nos hodie, ad Auſt viculum, paulò erat inferiùs. Hic Auſt cliue olim vocabatur, & memoria sanè dignum est quod hoc loco factum fuisse scribit Mapęus ille quem dixi. *Edwardus Senior*, inquit, *ad* Auſtcliue, *Leolinus Walliæ regulus ad* Bethesley *egerunt, & cùm ad colloquia Leolinus minimè descenderet, nec Sabrinam traijceret, Edwardus ad Leolinum transijt. Videns autẽ ipsum, & agnoscens Leolinus proiecto pal-*

Traiectus.

Auſtcliue.

lio

lio solemni, nam se foro paranerat, vsque ad pectus ingressus est aquam, & cymbam amplectens ait. Sapientissime Rex tua humilitas meam vicit superbiam, & sapientia triumphauit inepti-am, collum ascende, quod contra te fatuus erexi, & sic intrabis terram, quam tibi hodiè tuam fecit benignitas, acceptumque humeris super pallium suum sedere fecit & iunctis manibus sibi fecit hominium.* In eodē etiam littore Thornbury iacet, vbi fundamēta magnifici ædificij educta visuntur, quod extructurus erat Edwardus Dux Buckinghamiæ vltimus, anno, vt testatur inscriptio, vndecimo supra milesimum quingentesimum. Septem hinc milliaribus præfluenti Sabrinæ Auona infusus Glocestrenses & Sommersettēses diuidit, nec procul ab eius ripa Puclechurch cernitur, olim villa Regia Pucelkerks dicta, in qua Edmundus Anglię Rex, dum litibus dirimendis inter dapiferum suum, & Leoue hominem profligatissimum, se interponeret, transfossus occubuit. Huic vicinum Derham est viculus, Saxonicè Deopham, vbi cruēto admodum prælio Ceaulinus Saxo tres Britannnorum regulos, *Commeail, Condidan, & Fariemeoil,* cum suis occidione occīdit, & agri illius possessione Britannos omnino exuit. Amplissima valla castrorum munimenta, & hinc inde tanti belli monumenta expressissima etiamnum eò loci supersunt.

Superbia humilitate deiecta.

* homage.

Thornbury.

Puclechurch.

Derham. *Marianus.*

Hactenus quæ trans Sabrinam, & ad Sabrinam sita sunt cursim perstrinximus, nunc ad orientalem partem progrediamur quam collibus attolli diximus, Cotswold scilicet quę à collibus, & ouilibus sic dicta. Montes enim & colles Woulds olim dixerunt Angli, vnde Glossarium antiquum Alpes Italiæ The Woulds of Italie interpretatur. In his candidissimi ouium greges maximo numero pascuntur, ceruice prolixa, & quadrato corpore propter situm gracilem, & collinum, vt vulgò creditur, quarum lanæ mollissimæ in maximo apud omnes gentes honore habentur. Sub horum latere antiquioris notæ quasi in vna vicinia hæc quatuor loca cernuntur, Campden mercatus satis celebris; vbi (vt author

Cotteswold

est Ioannes Castoreus) Saxonici generis reges omnes anno salutis 689 conuenerunt, & in commune de bello contra Britannos consuluerunt, Hales monasterium nuper florentissimum à Richardo Cornubiæ Comite & Romanorum Rege exædificatum, & alumno suo Alexandro de *Hales* in spinosa illa Scholasticorum Theologia coryphæo laudatum: Sudley siue *Sudlegh* castrum elegantissimum à Butleris constructum, seu potiùs restauratum, qui accepta in matrimonium vnica filia Ioannis Baronis de Sudley (qui Æthelredi Regis, è Goda filia sanguine natus) amplissimam hoc agro hereditatem adijt, & Winchelscombe oppidum satis frequens, vbi Kenulphus Mercius monasterium erexit, & quo consecrauit die, Edbricthum Cantij regem, quem captiuum tenuerat, gratis ad suos demisit. Vix credas in quanta celebritate hoc monasterium impridem fuerit ob reliquias regis Kenelmi pueri septennis, quem soror, vt hæreditatem interuerteret, clanculùm è medio sustulit, & sacrifici in Martyrum catalogum retulêrunt. Territorium huic adiacens quondam per se Comitatus, siue Vicecomitatus censebatur, Leginus enim in antiquo manuscripto codice ecclesiæ Vigornienſis. *Edric cognomento* Streona *id est, adquisitor, qui sub rege primitùs Athelredo, & posteà aliquandiu sub Cnut, siue Canuto, omni Anglorum regno præerat, & quasi subregulus dominabatur, Vicecomitatum de* Winchelcombe, *quæ per se tunc erat, vicecomitatui* Glocester *adiunxit.*

Hales.

Sudley.

Winchelcombe.

Corinus fl. nunc Churne, inferiùs inter hos colles se in austrum magna molarum opportunitate effundit, allabiturque, cui nomen creauit, antiquam illam vrbem, Ptolemæo CORINIVM, Antonino DVROCORNOVIVM, id est Cornouium aqua, exactè ad xv. à Glocestria, vt ille annotat, lapidem. Britanni *Caer Cori*, & *Caer Ceri*, Anglosaxones Cyrrenceaſter dixerunt, nos hodiè Circester, & Cirriter. Mœnium ruinę peramplum fuisse declarant, quæ duo vtique milliaria in ambitu collegerunt. Inclaruisse comprobant Romanorum nummi, pauimenta tessel-

Corinium. Circester.

tessellata,& marmora inscripta subinde effossa,quę cùm in ignaros inciderint,non minimo antiquitatis damno comminuta periêrunt. Britannici annales hanc vrbem à Gurmundo, nescio quo tyranno Africano, strategemate per passeres incensam deflagrasse produnt, vnde *Passerum vrbem* Giraldus vocat. Quis fuit hic Gurmundus planè ignoro. Incolæ sub vrbem molem ostendunt, quam Gurmundum iecisse ferunt, *Grismunds* tamen *turrem* vocitant. Marianus antiquæ fidei historicus Ceaulin hanc Britannis abstulisse memorat, quo tempore eorum exercitus ad Deorham fudisset,& Gleuum in potestatem redegisset. Longo pòst tempore Occidentalibus Saxonibus paruit. Legimus enim Pendam Mercium à Cinegliso Saxonum Occidentalium Rege profligatum cùm hanc ingentibus copijs circumsideret. In Merciorum tamen potestatem cum vniuerso agro tandem deuenit,& ad Saxonicam vsque monarchiam permansit. Sub qua luctuosam,affligentibus Danis, fortunam subijt, à Gurmone fortasse illo Dano, qui & *Guthrum*, & *Gurmondus* ab historicis vocatur. Nunc autem vix quarta pars intra mœnia habitatur, reliqua sunt agrj compascui,& ruinæ cœnobij à Saxonibus, vt ferunt, extructi, in quo multos ex familia Baronum de *S. Amando* sepultos accepimus. Lanificio maximum quæstum faciunt incolę,& Richardi primi singularem in se benignitatem prędicant, qui illos septem adiacentibus Centurijs prę-fecit, vt causas cognoscerent,& mulctas, aliáque ex causis illis cognoscendis emolumenta sibi ipsi haberent. Corinio relicto, Corinus flu. Isidi ad sextum milliare se consociat. Isis enim vulgo Muse, vt Glocestrensis origine esset, ex huius agri australi limite, iuxta Tozleton viculum haud procul à via illa celebri *Foss-way* venis perennibus manat. Hic ille Isis, qui posteà recepto Tamo, *Tamisis*, composito vocabulo dicitur, fluminum Britannicorum regnator, de quo non immeritò dicere liceat,& ferere Britanniam, & rigare, quod de Euphrate in Oriente dixerunt veteres. Poeticam verò fontis descriptionem,

Isis fl. qui posteà Tamisis.

nem, ex Tamę, & Isis conubio subiunxi, quam siue admittas, siue omittas minimi refert.

Lanigeros quà lata greges Cotswoldia pascit,
Crescit & in colles faciles, visura Dobunos,
Foss-way. *Haud procul à* Fossa *longo spelunca recessu*
Cernitur, abrupti surgente crepidine clivi:
Cuius inauratis resplendent limina tophis,
Atria tegit ebur, tectumq; Gagate Britanno
Emicat, alterno solidantur pumice postes.
Materiam sed vincit opus, cedunt q; labori
Artifici tophus, pumex, ebur, atq; Gagates.
Pingitur hinc vitrei moderatrix Cynthia regni
Passibus obliquis voluentia sydera lustrans:
Oceano tellus coniuncta marita marito.
Illinc celatur, fraternaq; flumina Ganges,
Nilus, Amazonius, tractusq; binominis Istri
Limpidus & Rhenus: sed & his intermicat auro
Vellere Phrixæo dines redimita q; spicis
Clara triumphatis erecta BRITANNIA *Gallis,*
Qua Scotis dat frena feris, & calcat Hibernos.
Vndoso hîc solio residet regnator aquarum
ISIS, *fluminea qui maiestate verendus*
Cœruleo gremio resupinat prodigus vrnam,
Intonsos crines vluis & arundine cinctus,
Cornua cana liquent, fluitantia lumina lymphis
Dispergunt lucem, propexa in pectore barba
Tota madet, toto distillant corpore gutta.
Et salientis aqua prorumpunt vndiq; venæ.
Piscículi liquidis penetralibus vndiq; ludunt,
Plurimus & cygnus niueis argenteus alis
Peruolitant circum.

Glocestriæ Comites. Quod ad Comites attinet, fæciales nostri Guil. *Fitz-estace*, tanquam primum Comité nobis obtruserunt. quis hic fuit nondum comperi, nec vnquam natum fuisse credo. Quod verò comperi, lectori nó subducam. Sub Normannorum ingressum, Bithricum Saxonem Glocestriæ Dominum fuisse in historia Tewkesburiensi legi, quem

Matil-

Malidis Guilielmi Normanni vxor, ſpretę iniuriâ formę exulcerata (eius enim nuptias priùs aſpernatus erat) in feſtiſſimè exagitauit,& cùm in vincula tandẽ coniecisſet, eius poſſeſſiones & titulos à victore rege Robertus filius Haimonis Corbulẽſis, vulgo *Fitz-Hamon* dictus accepit, cuius vnicam filiam Sibyllam Robertus Henrici primi filius nothus in vxorem duxit,primúſq; Gloceſtrę Comes factus vulgo *Gloceſtriæ Conſul* appellatur,qui hunc honorem Guilielmo filio reliquit ; cuius tres filiæ in totidem familias hanc dignitatem intulerunt ; maxima natu Iſabella Ioannem filium Henrici ſecundi hoc titulo ornauit,ſed is poſteà cùm regni compos eſſet,Almariçum Ebroicenſem Gloceſtriæ Comitem dixit , vtpote filium Mabiliæ,quæ filia erat Guilielmi illius, minor natu. Sed Almarico ſine prole defuncto , ad Amiciam filiam natu minimam deuenit hæreditas , quæ Comiti Clarenſi elocata Gilbertum de *Clare*,ſiue Clarenſem Gloceſtrię Comitem peperit,cuius filius Richardus, nepos Gilbertus ſecundus,& abnepos Gilbertus tertius,qui in prælio ad *Sterling* in Scotia cecidit,ordine ſucceſſerunt. Attamen dũ hic Gilbertus tertius adoleſceret Radulphus de *Mõte Hemerij*,qui clãdeſtinis nuptijs Gilberti ſecundi viduã regis* filiam in vxorẽ duxerat,aliquandiu Gloceſtrię Comes dictus erat. Poſteà hic honor (vt aliqui ſcribunt) ad Petrũ Gaueſton Vaſconem iure vxoris(quę filia Gilberti ſecundi)deuenit:ſed cũ ille nullos ex ea liberos ſuſcepiſſet,ad Hugonem de *Spencer* ex Aleonora altera Gilberti filia natũ,qui à regni proceribus ſuſpẽſus,& inde ad Hugonẽ de *Awdley*, qui Gaueſtonis viduã duxerat, deuolutus eſt. Eo defuncto in Ducatũ hunc titulum erexit Richardus ſecundus,tréſque Duces habuit, Thomã ſcilicet de *Woodſtock*,Humfredum Henrici quarti filiũ de Repub. literaria meritiſſimũ,& Richardum qui poſteà regnũ occupauit,Richardi III. nomine notus , quibus omnibus ſe Seianum equum prębuit. Poſt Thomam de *Woodſtocke* capite truncatum Thomas de *Spencer* (quod tacendum non eſt)Comitis Gloceſtrię titulum à Richardo ſecundo obti-

* *Ioanna à Acres dicta. quia Acconi in terra Sancta nata.*

obtinuit, & statim amisit ab Henrico IIII. exturbatus siue vt vulgò loquuntur, degradatus, & Bristoliæ securi percussus. Hæc de Comitibus ex historia Tewksburiensi paucis perstrinximus.

Paræcia 280. in hoc Comitatu comprehenduntur.

Oxfordshire.

OXonienſis ager, Saxonicè Oxenpopopcyne, vulgò Oxford-shire, quem etiam ad Dobunos spectasse diximus, Gloceſtrenſi ad occasum coniungitur, ab Austro quà in maximam latitudinem excurrit, Isida flumine à Barkshire excluditur, ad Ortum Buckhinghamiensi agro definitur, ad Septentriones, quà in conum quasi desinit, hinc Northantonienſi, illinc Warwicenſi includitur. Regio fertilis est & opima, plana aruis & pratis sunt exculta: colles crebris syluis obsessi, nec frugibus tantùm, sed omni genere animantium, quæ venatu & aucupio ad cibum capi solent, vbique referta, fluuijs etiam piscosis passim irrigua. Isis enim, qui posteà Tamisis, longo decursu Australe latus subluit, & Cherwell, piscosus fluuiolus cùm Northantonienses ab Oxonientibus aliquandiu seiunxerit, placidè mediam regionem intermeat, & quasi in duas dispertit partes, donec ab Isida excipiatur.

In parte vlteriori, Isis cùm Wiltonienses perstrinxerit, Oxonienses adit, statímque Rodcottano ponte coercitus Bablac præterfluit, vbi Robertus Verus ille potentissimus

Bablac.

tentissimus Oxoniæ Comes, Dubliniæ Marchio, & Dux Hiberniæ, qui vt in summa fuit potentia apud regem Richardum secundum, ita summa inuidia apud proceres; nullam potentiam, vt inquit ille, potentem esse nos docuit. Ibi enim leui prælio à proceribus deuictus, & flumen tranare coactus, suæ fortunæ catastrophen exhibuit: solum enim statim vertit, & extorris obijt. De quo quidam non ita pridem cecinit. 1387

Hic Verus notissimus apro
Dum dare terga negat virtus, & tendere contrà
Non sinet inuictæ rectrix prudentia mentis,
Vndique dum resonat repetitis ictibus vmbo,
Tinnitúq; strepit circum sua tempora cassis,
Se dedit in fluuium, fluuius lætatus & ille
Hospite, suscepit saluum, saluúmq; remisit.

Iacentibus agris indè sæpiùs innatans Isis Windrusho fluuiolo primùm augetur, qui è Cotteswoldia profluens ad ripas **Burford** videt, Saxonicè Beonnford, vbi Cuthredus Occidentalium Saxonum rex, tùnc Merciorum beneficiarius, cùm acerbissimas Æthelbaldi Mercij exactiones diutiùs ferre non posset, qui suorum succum & sanguinem exhaurire cœpit, signa contra eum extulit, & fugauit: vexillo eius capto, in quo, quod in Heraldorum gratiã adnoto, aureum Draconem depictum fuisse memorat Houedenus. Windrusho recepto ad **Einsham** defertur Isis, Saxonicè Eignesham, villam olim Regiam inter amœnissima prata consitam, quam Cuthwlfus Saxo deuictis Britãnis primus abstulit, Æthelbaldus Mercius posteà monasterio ornauit, quod nunc in priuatas ædes conuersum, Comitem Derbiensem Dominum agnoscit. Sub hoc in Isidẽ **Euenlode** fluuiolus emittitur è Cotteswoldia etiam prolapsus, qui in ipso agri limite, nõ longè à ripa antiquum monumentum relinquit, vastos scilicet lapides in orbem dispositos, quos **Rollerich stones** vulgus appellitat, hominésque olim fuisse qui in saxa stupenda metamorphosi riguêrunt, somniat. Victoriæ autem alicuius monumentum ego crediderim, & fortè à Rollone

Burford.

Einsham.

Rollerich stones.

Rollone Dano, qui posteà rerum in Normannia potitus. Quo enim tempore ille cum suis Danis, & Normannis, Angliam bellorum æstu exagitaret, Danos cum Anglis prælium ad Yokenorton (viculus est vicinus,) conseruisse legimus, & posteà iterùm dimicâsse ad Scearstane in Huiccia, quem etiam iudicârim lapidem esse illum terminalem in proximo, qui quatuor Comitatus distinguit, Hoc enim Saxonica illa dictio Scearstane planissimè innuit. Nihil aliud memorandum præterfluit Euenlode, sed cursu satis longo confecto amniculum admittit, ad quem sedet Woodstocke Saxonicè *pudendum*. i. locus syluestris, vbi Etheldredus Rex olim ordinum conuentum habuit, & leges tulit. Ædes hîc sunt regiæ magnificentiæ plenæ, ab Henrico primo constructæ, qui etiam viuarium amplissimum saxeo muro incinctum adiunxit, quod primum fuisse in Anglia viuarium scribit Ioannes Rossus. Verùm iam indè in eum numerum excreuêrunt, vt plura fuerint in Anglia, quàm in reliquo orbe Christiano habeantur. Referunt historici nostri Henricum II. cùm Rosamundam Cliffordiam deperiret, quæ forma adeò eximia & liberali erat, vt eius pulchritudo omnes ex principis animo deleret mulieres, & iam *Rosa mundi* vulgò diceretur: ad eam ab importuna Iunone sua occultandam, Labyrinthum in his ædibus multis ambagibus, occursu, recursúque inexplicabili inædificâsse, qui tamen hodiè nusquam apparet. Oppidum ipsum cùm nihil habeat quod ostentet, Homerum nostrum Anglicum Galfredum Chaucerum alumnum suum fuisse gloriatur. De quo & nostris poetis Anglicis illud verè asseram, quod de Homero, & Græcis eruditus ille Italus dixit:

Hic ille est cuius de gurgite sacro,
Combibit arcanos vatum omnis turba furores.

Ille enim extra omnem ingenij aleam positus, & Poetastras nostros longo pòst se interuallo relinquens:

iam monte potitus,
Ridet anhelantem dura ad fastigia turbam.

Woodstocke.

Viuarium in Anglia primum.

Galfredus Chaucer.

Isis cùm Euenlodum iam admiserit, diuiso alueo, in plurimas, & amœnissimas insulas distrahitur, ad quas Godstow. i. Dei locus, virginũ cœnobiolum erat, quod Godstow. Ida vidua opulenta extruxit, & Ioannes Rex instauravit, annuóque censu dotauit, vt virgines illæ sacræ suis suffragijs, (superstitio enim iam omnium animos occuparat) Henrici II. & Rosamundæ animabus subuenirent. Illa enim ibi cũ hoc Epitaphio Rythmico sepulto:

Hac iacet in tumba Rosa mundi, non Rosamunda,
Non redolet, sed olet, qua redolere solet.

Nec dum in vnum se collegit Isis, cùm Cherwellum qui agrum hunc quasi intermeat, è Northantonensi prouincia obuium habeat, Hic Banbury quondam Banbyrig primùm perfundit, ad quod Kinricus Visisaxo Britannos pro aris & focis fortitèr dimicantes memorabili prælio olim fudit: & superiori seculo Richardus Neuill Comes Warwicensis, cùm à Lancastrensium partibus staret, Eboracenses ita profligauit, vt statim etiam ipsum Edwardum IIII. consilij inopem cœperit, & abduxerit. Nunc autem conficiendo caseo notissimum, nam castrum illud intercidit, quod Alexander Lincolnienſis Episcopus (ad Lincolnienſem enim cathedram spectat oppidum) construxit, qui cùm latè potiùs, quàm lætè habitare voluit, plurima sibi mala ex insanis substructionibus accersiuit. Banbury.

Iam indè longo decursu nihil hac parte præter cultissimos agros, & lætissima prata cernit Cherwellus, vbi verò cum Isside confluit, & amœnissimæ, quas dixi, insulæ aquarum diuortijs sparguntur, in campestri planitie eminet celeberrima Academia OXONIA, Saxonicè Oxenforð, vulgò Oxford, Athenæ nostræ nobilissimæ, Angliæ μνοῦον, & ὀφθαλμὸς, imò Sol, oculus, & anima, literarum & sapientiæ clarissima officina, vnde religio, humanitas, & doctrina in omnes regni partes vberrimè distribuuntur. Vrbs egregia, & nitida siue priuatorum ædificiorum elegãtiam, siue publicorũ dignitatem, siue situs salubritatem, & amœnitatẽ spectes. Planitiem enim ita Oxonia. Oxford.

obuallant

obuallant nemorosi colles, vt hinc pestilenti Austro, illinc tempestuoso Zephiro excluso, tantùm serenantem Eurum, & Aquilonem corruptionis vindicem admittant, vnde ab hoc situ *Bellositum* quondam dictam fuisse produnt scriptores. Nonnulli, qui tamen mea opinione, fallacem opinionis succum imbiberunt, hanc *Caer Vortigern*, & *Caer Vember* Britannicè appellatam, & nescio quos Vortigernos, & Mempricios extruxisse opinantur. Quodcunque verò Britannicis temporibus fuerit, Saxones Oxenforð dixerunt, & ea planè significatione, qua Græci suos *Bosphoros*, & Germani suam Ochenfurt ad Oderam habent, à boum scilicet vado, quo etiam sensu Britannis nostris hodiè *Rhidychen* nominatur. Lelandus tamen probabili coniectura ab Duse fluuio, qui Latinè Isis, nomen deducit, & Dusford vocatum fuisse arbitratur, cùm Insulæ amnicæ quas Isis hîc dispergit, Duney dicantur. Prudens antiquitas (vt in annalibus nostris legitur) hanc vrbem etiam Britannico sæculo Musis consecrauit, quas Græcoladâ, huc tanquam in fœlicius plantarium transtulêrunt. Verùm cùm insequens ætas Saxonica vrbium euersionibus continenter decurreret, communem temporum inclinatione sortem subijt, & longo sanè tempore solummodò Frideswidę reliquijs celebrata fuit, quæ in Diuas relata, eò quòd solennibus votis se Deo obstrinxisset, & Algarus princeps, dum eius nuptias ambiret, non sine miraculo, oculis (vt scribunt Monachi) captus fuisset. *Hæc*, vt apud Guilielmum Malmesburiensem legitur, *virginei triumphi compos hîc statuit monasterium, in quod cùm tempore Egelredi Dani neci adiudicati confugissent, pariter cum domibus insatiabili ira Anglorum absumpti sunt. Sed mox regis pœnitentia purgatũ sacrarium, restitutum monasterium, veteres terræ reddita, recentes possessiones addita, tandémque locus datur à Rogero Sarisburiensi Episcopo excellentis literatura Canonico, qui multos ibi Canonicos regulariter victuros Deo exhibuit.* Sed his omissis ad Academiam redeamus. Posteà pientissimus Rex Alfredus Musis iam diu exulantibus sua adyta restituit, tribus

Frideswida.

constructis

constructis Collegijs : Grammaticis vno, Philosophis altero, & Theologis tertio. Hanc tamen fœlicitatem paucis pòst annis vna, & altera calamitas excêpit. Dani enim, regnante Etheldredo, prædatorio incendio eam inuoluêrunt, statímq; Haraldus Leuipes barbara immanitate ita in eam sęuijt ob quosdam è suis tumultu interfectos, vt tristissimũ studiosorum exilium subsequutũ fuerit, & Academia luctuoso spectaculo quasi intermortua ad Guilielmi Normannici vsque tempora iacuerit. Quẽ aliqui expugnasse falsò scribunt, sed *Oxonia* pro *Exonia* in exemplaribus perperàm concepta illis imposuit. Tunc tamen sedem fuisse studiorum ex his Ingulphi verbis, qui ea ætate floruit, intelligatur. *Ego Ingulphus constitutus primùm Westmonasterio, postmodùm Oxoniensi studio traditus cùm in Aristotele arripiendo supra multos coætaneos profecissem, &c.* Verùm hoc tempore ita exhausta fuit, vt cùm intrà & extrà murum (ex Censuali Guilielmi Conquestoris libro loquor) ædes plùs minùs 750. fuerint, præter 24. mansiones Murales, quingentæ ex illis censui soluendo non essent. Vtque eius libri verbis loquar, *Hæc vrbs reddebat pro theloneo, & gablo, & alijs consuetudinibus per annum Regi quidem viginti libras, & sex sextarios mellis, Comiti verò Algaro decem libras.* Paulò pòst Robertus de *Oilgi* nobilis Normannus (à quo equestris *D'Oiliorum* familia) cùm in militiæ præmium latifundia in hoc agro à Guilielmo victore accepissẽt, castrum ad occiduam vrbis partem magnis aggestis molibus extruxit, quod Stephanus Rex irrita obsidione posteà concussit. Mœnibus etiam nouis, vt creditur, ipsam vrbem incinxit, quæ nunc sensim expugnat vetustas. Robertúsque eius è fratre nepos Regis Henrici primi à cubiculis **Dusney** cœnobium amplissimum (vt ex parietinis videre est) in mediamni sub castro fundauit. Sic ædificijs recreata vrbe, huc quasi ad doctrinæ & virtutis mercatum confluere cœpêrunt plurimi, & refloruêrunt literæ opera inprimis Roberti Polenij viri ad Rempublicam literariam promouen- Oseney.

dam nati, qui nihil non egit vt aridæ quasi vrbis viſceribus obſtructos Muſarum fontes denuò aperiret, fauente inprimis (vt author eſt Lelandus) Henrico II. & Richardo eius filio, qui hîc in lucem æditus, quòd animi erecti & excelſi pleniſſimus fuerit, résque maximas in Cypro, & Syria geſſerit, *Leoninus* vulgò dicitur. Polenij verò conatus adeò fœliciter ceſſit, vt regnante Ioanne, tria millia ſtudioſorum in hac vrbe fuerint, qui omnes ad vnum hinc partim Readingum, partim Cantabrigiam demigrârunt; quòd in ſtudioſam hanc hominum nationem ciues iniquiores viderentur; ſed pacato tumultu, poſt breue tempus ſunt reuerſi. Tunc autem, & ſubſequente tempore, vt Deus vrbem hanc Muſis, ita optimos principes, & præſules huic vrbi magno numero progenuit, qui ornandis, fouendiſque literis melioribus liberalitatem impertiuerunt maximam. Cùm enim Henricus III. ſalutata Frideſwida, quod piaculare anteà creditum, ſuperſtitioſam formidinem exemiſſet, qua principes, ne Oxoniam adirent, ſacrifici deterruiſſent, & frequentia hîc Comitia ad componendas cum Baronibus controuerſias habuiſſet; ſuperiorum regum priuilegia confirmauit, & ipſe nonnulla irrogauit. Tantáque iamerat eruditorum copia, vt innumeri diuinis, humaníſque artibus inſtructiſſimi, cùm in Eccleſiam, tùm Rempublicam hinc fuerint propagati, Matthæúsque Pariſienſis *Vniuerſitatem Oxonienſem ſecundam à Lutetia Eccleſiæ ſcholam, imò Eccleſiæ fundamentum* diſertè appellârit. Vniuerſitatis enim nomine iam anteà honorârant Pontifices Romani, quo titulo non aliam præter Pariſienſem, & Patauinam, in ſuis decretis eo tempore dignati fuêrunt. Iam boni Mæcenates vrbis interiora, & ſuburbana auguſtiſſimis Collegijs, Aulis, & Gymnaſijs, & ea rurſum redditibus opimis animare cœperunt. Regnante enim adhuc Henrico III. Gualterus Merton Epiſcopus Roffenſis Collegium quod in agro Surrienſi poſuerat, anno 1274. Oxoniam tranſtulit, locupletauit, & Mertonenſe

Collegia.

Mertonense Collegium dixit, statimque Guilielmus Archidiaconus Dunelmensis opus illud Alfredi, quod Vniuersitatis nunc vocant Collegium, nouis operibus restaurauit. Quo tempore studiosi, quòd Ottonem Pontificis legatum, siue potiùs hirudinem ad exsorbendum sanguinem Anglicum emissum duriusculè exceperint, sacris erant interdicti, & indignis modis tractati. Edwardo primo regnante, Ioannes Balliolus Rex Scotiæ (vel vt alij volunt eius parentes Ioannes, & Deruorguldis) Balliolense fundauit & denominauit. Iámque, vt scribit Armachanus, triginta millia studiosorum hîc censebantur. Sub Edwardo II. Gualterus Stapletonus Episcopus Exonienſis Exonienſe Collegium, Aulámque Ceruinam, & ipse Rex eum imitatus Collegium Regium, vulgò *Orial*, & Aulam S. Mariæ posuit. Posteà Philippa Regina, Edwardi III. vxor, Collegium Reginæ, siue Reginale, vt vocant, & Simon Islep Archiepiscopus Cantuarienſis Cantuarienſe extruxit. Cùm studiosi rebus ad vota fluentibus insolescentes diuisis factionum nominibus, Septentrionales, & Australes ad intestina, & insana inter se arma conclamârent, vnde Septentrionales Stanfordiam secessérunt: & scholas ibi aperire cœperunt. Sed pauculos post annos, cùm Phœbus Musis lætiùs illucens has Martis nebulas dispulisset, redierunt, latæque leges ne quis Oxonienſis Stanfordiæ profiteretur, quod huic vrbi fraudi foret. Tunc temporis Guilielmus Wiccamus Episcopus Wintonienſis Collegium admodum magnificum quod Nouum dicunt, excitauit, in quod è suo Wintonienſi collegio optima ingenia quotannis transferuntur. Richardus etiam Angeruile Episcopus Dunelmensis *Philobiblos* dictus, Bibliothecam in publicum studiosorum vsum, optimis authoribus vndiquaque conquisitis instruxit. Eiúsque successor Thomas de *Hattefield* Dunelmense Collegium monachis Dunelmensibus, & Richardus Flemming Lincolnienſis Episcopus Lincolnienſe locauit. Benedictini etiam monachi id tempus Collegium Gloceſtrenſe

collata pecunia condiderunt, in quo vnus & alter monachus è singulis Benedictinorum Cœnobijs alebatur, qui posteà apud suos bonas literas profiterentur. Iam vt Canonicos taceam, quatuor pulcherrima Fratrum cœnobia in suburbijs surrexerant, in quibus & multi non vulgariter eruditi floruerunt. Insequẽte seculo cùm regnaret Henricus v. H. Chicheleius Archiepiscopus Cantuariensis bina, & ea egregia ædificauit collegia, quorum alterum Omnium animarum memoriæ, alterum Diuo Bernardo dedicauit. Statímque Guilielmi Wainflettus Episcopus Wintonienſis Collegium Mariæ Magdalenę opere eximium, situ percommodum & ambitu admodum amœnum erexit. Eodemque tempore Humfredus Dux Gloceſtrię bonarum literarum admirator maximus Scholam Theologicam tanta elegantia extruxit, vt illud Xeuxidis ei iure inscribi possit *Inuisurum facilius aliquem, quàm imitaturũ*; & in eius superiori parte Bibliothecam instituit, centúmque viginti nouem selectissimis libris, quos magnis impensis ex Italia comparauit, exornauit: sed hos quorundam priuata auaritia publico vsui iampridem inuidit. Deinde Henrico VIII. regnante, vt adhuc meliùs literarum honori consuleretur, Guilielmus Smith Episcopus Lincolnienſis Collegiũ Ænei nasi, quod optimus ille & pius senex D. Alex. Nowellus S. Pauli Londini Decanus prouentibus auxit, & Richardus Fox Episcopus Wintonienſis Collegium Corpus Christi nominatum exædificauit: illóque subsequutus Thomas Wolsæus Cardinalis Eboracensis (vbi Frideswidę monasteriũ erat) omniũ amplissimũ & elegantissimũ inchoauit, quod Henricus VIII. adiuncto Cãtuariensi Collegio, magnis redditibus ditauit, & Ædem Christi dixit. Potentissimúsq; idem princeps, pecunia è suo ærario deprompta, ad vrbis dignitatem Episcopum, & ad Academię ornamentum publicos professores instituit. Nostra itidem memoria, vt nouis etiã beneficijs Musas complecterentur, Thomas Popus vir ordinis equestris Dunelmense Collegium, & Thomas Whitus

Whitus ciuis Londinensis, & equestris item ordinis, Bernardi Collegium (quę suis ruderibus sepulta iacuerunt) excitârunt, nouis ædificijs instaurârunt, latifundijs locupletârunt, & nouis nominibus exornârunt: Hoc enim S. Ioanni Baptistæ, illud sacrosanctę Trinitati est dicatum. Maria etiam Regina publicas scholas bellè à fundamentis ædificauit. Et dum hæc scribimus, Hugo Prisus Legum Doctor noui Collegij in honorem Iesu, fundamenta fœlicibus auspicijs iacet. His Collegijs quę numero sunt XVI. & Aulis prętereà VIII. eleganti structura, opimis redditibus, & instructis bibliothecis ita floret Oxonia, vt reliquas orbis Christiani Academias superet omnes. Bibliothecis verò animatis, (sic enim meritò doctissimos cum Eunapio vocare licet) maximarum artium disciplinis, & reipublicæ literariæ Politia concedat nulli. Sed quid hæc? non vllius præconij indiga Oxonia tanta eius, vt Pliniano verbo vtar, superfluit claritas; nec ego in altricis meæ laudes prodigus lasciuîre videbor. Sat sit de Oxonia dicere, quod de Athenis Pomponius. *Clarior est quàm vt indicari egeat.* Sed pro coronide habę initium historiæ Oxoniensis è Procuratorum libro. *Contestantibus plerísque Chronicis, multa loca per orbis climata varijs temporibus variarum scientiarum studijs floruisse legunt. Omnibus autem inter Latinos extantibus studijs vniuersitas Oxoniensis fundatione prior, quadam scientiarum pluralitate generalior, in veritatis Catholicæ professione firmior, & priuilegiorum multiplicitate præstantior inuenitur.* Mathematici Oxonienses hanc suam vrbem XXII. partibus à Fortunatis insulis abesse, Polum verò Borealem LI. gradibus, L. scrupulis sublimen attolli obseruârunt.

In parte citeriori ad occiduam Cherwelli ripam Islip Saxonicè Gizhtrlepe adsidet, ideò memorandum, quòd Edwardum sanctum illum regem in lucem ædiderit, vt ipse testatur in Diplomate, quo hoc suum Manerium Westmonasterienſi ecclesiæ donauit. Ad hoc Cherwellum ab ortu influit riuulus, qui Burcester, Saxonicè Bupenceaſter præterfluit, antiqui nominis oppidulum, Islip. Burcester.

sed vbi nihil antiquum obseruaui nisi Bassettos eius olim Dominos fuisse, & cœnobiolum construxisse, à quibus posteà ad Barones *le Strange de Knocking* deuenit. Cùm verò sub Oxonia Isis & Cherwellus in vnum alueum aquas consociârint, Isis solidus, & concitatior in Austrum fertur, vt quem diu quæsierat, Tamam inueniat. Nec multa emensus est milliaria, cùm ecce Tama è Buckinghamiensi agro effusus occurrit, qui vbi primùm hunc agrum subintrat, *Tamam* mercatorium oppidum nomini adoptat suo, quod inter flumina situ admodum grato interfidet. Tama enim partem Septentrionalem alluit, & duo influentes riuuli, alter ab ortu, ab occasu alter includunt. Alexander ille munificus Lincolniensis Episcopus, qui loci Dominus erat, cùm eius in castris extruendis profusio ab omnibus subaccusaretur, ad eluendã maculam, vt innuit Neubrigensis, monasteriolum iuxta oppidum extruxit, multísque post annis Quatremanni qui superiori seculo magni erat in hoc tractu nominis Xenodochium alendis pauperibus fundârunt. Verùm vtrúmq; iam euanuit, & pro his Ioannes Guilielmiades, siue *Williams*, quem Baronem *de Tama* Maria Regina creauit, scholam pulcherrimam, & Xenodochium tenue instituit. Inde Tama prope Ricot ędes elegãtes defertur, quæ olim ad Quatremanos illos spectârunt, quorum stirps cùm defecisset, venditionibus subinde alienatæ à *Fouleris* & *Heronis*, demum ad Dominum illum Guilielmiadem sunt deuolutæ, & per eius filiam ad Dominum Henricum Norricium, quem Diua Elizabetha Baronem Norricium de *Ricot* dixit, virum cùm generis splendore conspicuum, à Louellis enim (qui maximas Angliæ familias cognatione attigerunt) genus ducit, tùm bellicosissima prole, quod Belgica & Hibernia contestetur, longè clarissimum. Demum Tama noster *Dorcestriam* adijt, quæ nobis Dorchester, Bedæ *Ciuitas Dorcinia*, Lelando *Hydropolis*, sed nomine ex suo ingenio deprompto, satis tamen appositè, cùm *Dour* aquam Britannis denotet. Hanc à Romanis olim habitatam fuisse eorum

Tama fl.
Tame,

Ricot,

Dorchester

nummi

nummi sæpiùs eruti persuadent, & annales nostri Episcopali sede diu celebrem fuisse produnt, quam Birinus Occidentalium Saxonum Apostolus constituit. Cùm enim Cinigilsum Occidentaliũ Saxonum Regulum baptismi fonte abluisset, quem Oswaldus Nordanhumbrorum Rex è sancto lauacro suscepit, *Donauerunt*, vt inquit Beda, *ambo reges eidem episcopo hanc ciuitatem ad faciendam ibi sedem episcopalem*. Birinus iste vt apud Bedam etiam videre est, sanctitatis opinione ad miraculum eo tempore claruit, vnde de illo Poeta satis vetustus qui eius vitam carmine descripsit.

Dignior attolli quàm sit Tyrinthius heros,
Quàm sit Alexander Macedo; Tyrinthius hostes
Vicit, Alexander mundum, Birinus vtrunque.
Nec tantùm vicit mundum Birinus & hostem,
Sed sese bello vincens, & victus eodem.

Hanc sedem post 460. annos, (ne, quod Canonibus prohibetur, in tam modica ciuitate Episcopi nomen vilesceret,) Remigius, regnante Guilielmo primo, Lincolniam transtulit. Quo tempore *Villa hæc Dorcestria* (vt inquit Malmesburiensis qui tunc floruit) *exilis, & infrequens erat, maiestas tamen ecclesiarum magna, seu veteri opere, seu sedulitate noua*. Iam inde sensim deficere cæpit, & nuper via publica hinc deflexa, ita elanguit, vt quæ ciuitas fuerat, vix oppidi nomen tueatur: satisque iam habet, quod in adiacentibus campis rudera suæ magnitudinis indicia ostendere possit. Sub hoc Tama, & Isis confluentes, quasi in manus conueniunt, & connubio iunguntur, vtq; vndis, sic nomine coeunt. TAMISIS enim iam inde composito vocabulo nominatur. Quod primus obseruasse videtur ille, qui Historiarum Eulogium conscripsit. De hoc Tamę & Isis cõnubio en carmina ex Poemate eodẽ titulo, quę si placet, vel legas, vel negligas.

Tama, & Isis confluentes.

Hauserat interea sperati coniugis ignes
Tama Catechlaunûm delabens montibus, illa
Impatiens nescire thorum, nupturaque gressus
Accelerat, longíq; dies sibi stare videntur,

Ambitiosa suum donec praponere nomen
Possit amatori. Quid non mortalia cogit
Ambitio? notámq; suo iam nomine villam
Linquit, Norricijs geminans saluete, valete.
Cernitur & tandem Dorcestria prisca petiti
Augurium latura thori, tunc Tama resurgit
Nexa comam spicis, trabea succincta virenti,
Aurora superans digitos, vultúmq; Diones,
Pestana non labra rosa, non lumina gemma,
Lilia non aquant crines, non colla pruina.
Vtq; fluit crines madidos in terga repellit,
Reddit & vndanti legem formamq; capillo,
En subitò frontem placidis è fluctibus Isis
Effert, & totis radios spargentia campis
Aurea stillanti resplendent lumina vultu.
Iungit & optata nunc oscula plurima Tama,
Mutuáq; explicitis innectunt colla lacertis,
Oscula mille sonant, connexu brachia pallent,
Labra ligant animos: tandem descenditur vnà
In thalamum, quo iuncta FIDE CONCORDIA *sancta,*
Splendida conceptis sancit connubia verbis.

Paucisque interiectis versiculis

Dixerat, vnito consurgit & vnus amore
Latior exultans nunc nomine TAMISIS *vno,*
Oceanúmq; patrem quærens iactantior vndas
Promouet.

Benson. Hinc Tamisis **Benson**, olim **Bensington** adit, quam *Villam Regiam* vocat Marianus, prodítque Ceaulinum eam Britannis anno salutis 572. abstuliſſe, Occidentaléſque Saxones ad ducenteſſimum inde annum tenuiſſe. Tunc enim Offa Mercius in rem famâmque ſuam arbitratus vt illi nihil cis flumen haberent, expugnauit, ſuique iuris fecit. Hodie verò tantùm viculus cenſetur, vicinásque habet regias ædes elegantes, ſed minùs ſalubres ob halitus ſtagni adiuncti, ab vlmis **Ewelme** dictas, vul-

Ewelme. go **Newelme**, quas conſtruxit Guilielmus *De la-Pole* Suffolciæ Dux, qui accepta in vxorem Alicia vnica Th.

Chau-

Chauceri filia, ampliſſimam hîc hęreditatem creuit, & præter has ædes, eccleſiam etiam elegantem, in qua Alicia illa ſepulta iacet, & Xenodochium nitidum extruxit: verùm Ioannes Lincolnię Comes eius è filio Ioanne nepos huius familiæ fœlicitatem funditùs quodammodo euertit. Dum enim res nouas contra Henricum ſeptimum moliretur, proſcriptus omnibus honoribus & his poſſeſſionibus excidit, quę in patrimonium Regium trāſcriptę, ſtatimque ille in prælio occubuit. Hinc magno circumducto ambitu Tamiſis in ſe ferè reflectitur, Centuriam de Henley amplexus collibus ſurgentem, & ſyluis denſiorem, quam ANCALITES tenuiſſe, qui ſe in Cæſaris fidem permiſerunt, ſuſpicantur nonnulli. In hac vt Greies Rotherfield ædes quondam Walteri Greij, nunc Franciſci Knowlles equitis clariſſimi, & Aulę Regię Theſaurarij omittam: ſolummodò Henley ad Tamiſim in ipſo Comitatuum confinio ſe oſtendit, cuius incolæ maximam partem nauicularij ſubuehendo Londinum ligno, & diſtrahendo frumento quæſtum præcipuum faciunt; nec antiquiora commemorat, quàm quod Molinios Dominos olim habuit, à quibus per Peuerellos ad illuſtriſſimam Haſtingorum familiam hæreditariò deuenit. Quà verò Tamiſis ſub hoc nunc ſublicio ponte coniungitur, olim ſaxeum fuiſſe arcuato opere ferunt. An verò hic fuerit pons ille per quem Dio meminit Romanos tranſiſſe, cùm Britannos hoc tractu inſequerentur, qui inferiùs flumē tranauiſſent, non facilè quis dixerit.

Ancaliter.

Henley.

Xphilinus.

Ab Henley colles *Chilternici* perpetuo dorſo in Aquilonem procurrunt, & Oxonienſem hunc agrum à Buchinghamienſi diſterminant, ad quorum radices plura ſubſunt oppidula, inter quę notiſſima ſunt *Watlington* mercatus tenuis, & Shirburn quondam Quatremanorum caſtellulum, nunc verò *Chamberlanorum* ſedes, qui è Tankeruillæ Comitum familia oriundi, cùm Camerarij Normānię eſſent, priſco illo nomine *Tankeruillorum* obliterato, *Camberlani* i. Camerarij ex munere quod obierunt, nominari cæperunt.

Shirburne.

Oxo-

Oxonienſis Comitatus titulus (vt illos Saxones taceam) à Matilde Auguſta Anglorum Domina Alberico de *Vere* primùm collatus, in eius poſteris maſculis ita perpetua ſerie efloruit, vt iam Edwardus adoleſcens multis nominibus nobiliſſimus, ab eo ſit Comes decimus ſeptimus, & inter Anglię Comites Verorũ familia (vt Ciceronis verbo vtar) fundatiſſima, & antiquiſſima habeatur.

Eccleſias parochiales 280. complectitur hic ager.

CATTIEVCHLANI.

Dobunis ad ortum contermini ſunt, quos Ptolemæus pro exemplarium varietate CATTIEVCHLANOS, CATTIDVDANOS, CATHICLVDANOS, *& Dio* CATTVELLANOS *vocat. Ex his quod fuerit veriſſimum nomen, haud facilè dixerim. Liceat tamen quaſo, opinionem, qua iamdiu animus mihi grauidus hac de re fuerit, quaſi abortu hic effundere. Ego hos olim* CASSIOS *fuiſſe dictos exiſtimaui, ab his Caſsijs eorum principem Caſſiuellaunum, ſiue Caſſibellinum denominatum, & à Caſſiuellauni nomine hunc ipſum populum Cattuellanos & Cattieuchlanos à Græcis appellatum. Caſsij enim inter Britanniæ gentes à Cæſare memorãtur, quos certo certius eſt his in locis conſedisſe, & à quorũ nomine regiuncula in hoc tractu non minima* Caithow *etiammùm appellatur. Cùm autem Caſſiuellaunus huic tractui cũ imperio præfuerit, vt ex Cæſare videre eſt, & in eius nomine Caſſiorum appellatio planiſſimè ſe prodat: ſatis probabile videatur, Caſſiuellaunum ſic dictum, quaſi Caſſiorum*

Caſsij.

rum principem. Id ni esset, cur hunc Cassiuellaunum vocârit Dio Suellan *pro* Vellan, *& Nennius Britannus non Cassibellinum, sed Bellinum, quasi illud esset proprium vel viri vel dignitatis nomen? Nec nouum videatur si principes olim à sua gente nomina sortiti fuerint. Catti in Germania suum Cattimarum, Teutones suum Teutomarum & Teutobochum, Daci Decebalum, Gotti Gottisonem habuêrunt. Et quid impedit quò minùs nostri Cassij suum Cassibellinum haberent? Cùm Bellinus protritum fuerit in hac insula nomen, & nonnulli putârint Cinobellinum nostrum qui inter Icenos regnauit, quasi Icenorum Bellinum fuisse nuncupatum. Ab hoc igitur Cassiuellauno si Graci scriptores* Cattwellanos, Cattieuchlanos, *&c. non detorserint, ego in hac re omninò cecutire fateor.* Bellin.

Vnde autem Cassiorum nomen hic populus induerit, mihi compertum non est, nisi fortè à virtute bellica. Seruius enim Honoratus viros bello strenuos antiquis Gallis (qui eadem cum Britannis lingua vsi erant) Gessos *dictos prodit, vnde* Cethilou *Britannicam dictionem bellicorum semen interpretatur Nennius. Bellica autem laude hos floruisse manifestum est, continentia enim ante Cæsaris aduentum cum vicinis bella gesserant, Dobunorum partem in suam potestatem redegerant: Britanni eorum principem bello contra Cæsarem vniuersis copijs prefecerant, longè etiam latéque imperium & nomen petulerant. Vniformi etenim Cassiorum, siue Cattieuchlanorum appellatione insigniti erant, qui nunc tres agros siue Comitatus occupant: scilicet* **Buckinghamshire**, **Bedfordshire**, & **Hertfordshire**, *de quibus iam ordine, sed paucis dicamus.*

Buckinghamshire.

BUckinghamshire cũ fagis sit passim feracissima, quas Saxones **Bucken** vocãt, à fagis primarium oppidũ **Buckingham**, & indè totum agrum denominatũ non dubito. Regio enim fagifera in Germania *Buchonia* vocatur, & apud

apud nos oppidum in Norfolcia **Buckenham** dictum, fagis circumsitum esse accepimus. Hic ager minori latitudine conclusus à Tamisi ad Septentriones longitudine sua procurrit. A meridie Bercheriam Tamisi seclusam, ab occasu agrum Oxonienſem, à Septentrione Northantonenſem, ab ortu primùm Bedfordienſem, indè Hertfordenſem, & posteà Mediosaxones prospicit. Solo est passim vberi, incolis refertissima, qui rei pecuariæ inprimis operam nauant. In duas partes diuiditur, quarum altera ad meridiem montana, seu potiùs collina **Chiltern**, Saxonicè Cyltepn, altera huic subiecta ad Septentriones **The vale**. i. vallis dicitur.

Chiltern.

Chiltern quam à gelido situ sic dictam existimant nonnulli, tota collibus ex argillacea creta albicantibus surgit, fageis lucis & syluis vestita, arboribúsque planè inuia, donec Leofstanus Abbas S. Albani succideret, eò quòd latronibus esset perfugium. In hac quà collium radicibus Tamisis flexuoso meatu allabitur, **Marlow** sedet, non contemnendum oppidulum, nomine à creta **Marle** vulgò dicta sumpto, qua dispersa per arua sic lassatis glebis vitam inter hos colles impertiunt, vt post annum agricolæ imperium nunquam recusent, sed cumulatiore mensura quod accipiunt, reddant. Prope hoc in Tamisim æditur fluuiolus per iacentia loca sibi itera-

Wickham.

periens, & quà flectitur, **High Wickham** oppidum sibi impositum habet, & inde forsitan nominatum, cùm Germani Saxones fluminis & maris flexum **Wick** vocent, plurimáque indè nominata loca in Britannia occurrunt. Hoc amplitudine sua & ædificiorum elegantia maximis in hoc agro oppidis adæquandum; in eo verò quod vnum ex omnibus Maiorem pro summo magistratu habeat, reliquis meritò anteponendum. Antiquitates tamen quas venditet, ostendit nullas, quo nomine **Colebroke** solummodò glorietur, ad **Colne** fluuium, qui dum Tamisim petit, Buchinghamienses & Mediosaxones hîc intermeat. Nam quod nunc **Colebroke**, PONTES

Pontes. Colbroke.

fuisse quorum meminit Antoninus vtrinque distantia à

Gallena

Gallena & Londino testatur: Nec vspiam alius est locus qua via à Gallena Londinum ducit, cui Pontium nomen aptiùs conueniat. Colne enim hîc in quatuor alueos finditur, qui totidem pontibus ad itineris commoditatem coniunguntur, à quibus nomen factum ipsa nominis notio edocet, vti à pontibus *Gephyræ* Boëtiæ, & *Pontes* Galliæ, vndè *Ponthieu* Comitatus nominantur. Qui Comitatus (vt obitèr adnotem) regibus Angliæ iure Æleonoræ Edwardi primi vxoris obuenit, quæ materno iure ex asse eiusdem hæres fuerat. His diuortijs Colne amœnas insulas circumfundit, in quas Dani anno Christi 894. se fuga recepêrunt, cùm Alfredus illis instaret, locíque ingenio se tutati sunt, donec Anglus rei frumentariæ inopia coactus obsidionem reliquerit. Colne iste alium riuulum superiùs ab occasu infusum secum defert, ad quẽ in conualle Amersham, Saxonicè Agmundesham vidimus, quæ nec structura, nec frequentia, sed domino suo Francisco Russellio Bedfordiæ Comite superbit, viro ea naturæ facilitate, & pietate, vt nunquã ita magnificè quicquid in eius dicam laudẽ, quin id hominis virtus longè superârit. Verùm Comitum Bedfordiæ sedes præcipua *Cheyneis* dicitur, quæ magis est ad ortum, vbi & Ioannes primus ex hac familia Comes, & Franciscus ille contumulantur. Ab altera autem parte ad occasum ab *Agmundesham* non procul abest *Bradenham* situ percommodo & salutari quæ iam habitatio est primaria Baronum de *Windesor*, ex quo patrum memoriâ Guilielmus Dominus *Windesor* hîc sibi ædes constituit.

Comitatus Pontini.

894

Amersham.

Cheneys.

Bradenham.

Vix tertium hinc ad Septentriones milliare emensi fuimus, cùm ad Chilternicorum collium dorsum peruenimus, quod totam regionem ab occasu brumali in ortum æstiuum transuersam intersecat; per multos viculos inter quos nominatissima est *Hamden* quæ antiquæ & numerosæ hoc in tractu familiæ nomen fecit. In ipso verò collium ad ortum angulo, accliuem situm Asheridge secessus regius occupat, vbi Edmundus Cornubiæ Comes Richardi Romanorum Regis filius, cœnobium

Asheridge. 1260

nobium noui instituti religiosis, *Bonos homines* vocant, excitauit. Qui, vt author est Polydorus, Diui Augustini ordinem sequebantur, vestitúmque cæruleum induebant. Ex hoc collium dorso longè latéque patet prospectus in subiectam vallem, quam alteram agri partem diximus. Hæc tota ferè campestris est, solo item argillaceo, tenaci, & fœcundo, pabulosis pratis innumeros ouium greges pascit, quarum mollia, & tenuissima vellera ab Asiaticis vsque gentibus expetuntur. Sed sylua nuda nisi ad occiduum latus, vbi præter alias **Berne-wood**, circa quam anno à Christo nato 914. Danorum furor impotentiùs sæuit, túmque fortè concidit Burgus ille antiquus, vt Romani nummi inuenti testantur, qui posteà regia erat villa Edwardi Confessoris. Nunc autè pagus est rusticus, & pro **Burihill**, **Brill** contractiùs appellant. In hac valle licèt oppidis & pagis sit confertissima, perpauca tamen sunt quæ referre conuenit, eáque aut ad Tamam, aut ad Vsam.

Oues.

Brill.

Non procul à Tama qui meridionalem vallis partem irrigat, surgente colliculo insidet emporiolum amplum, satis frequens, multiplici & amœnissima pratorum viriditate incinctum, vulgò **Ailesbury**, vnde vallis vniuersa **The vale of Ailesbury** nominatur. Saxones Aeglesburge dixêrunt, cùm Cuthwulfus Saxo illud ad annum salutis 572. expugnaret: nomen enim Britannicum, quo priùs innotuit, æuo disperijt. Eadithâ alumnâ suâ inprimis olim illustre fuit, quæ cùm à Frewaldo patre impetrauerat, vt hoc oppidum sibi in dotem diceret, mundo, maritóque à sacrificulis persuasa, statim valedixit, & susceptо velo, sanctitatis opinione, in illo feraciſſimo Sanctorum sæculo, ad miracula vsque, cum Eadburga sorore claruit, è cuius nomine inter colles viculus est qui **Edburton** adhuc appellatur. Guilielmi primi temporibus *Manerium* erat *regium*; regnante Edwardo primo Equites quidam de *Ailesbury* dicti qui crucem argenteam in clypeo cyaneo pro insignibus gestabant, Domini fuisse perhibentur. Sed horum stirps quasi in herba

Ailesbury.

herba desijt. Nunc autem maxima celebritas est è re pecuaria, Baldwinoque Iusticiario plurimum debet, qui non solùm publicis ædificijs ornauit, sed etiam viam pulcherrimam quà iter impeditius erat, per tria plùs minùs milliaria muniuit. Ad Tamam nihil aliud memorandum occurrit, nisi *Cheardesley* (quod multi putant,) sit locus qui Saxonicè *Cerdick slega* dictus fuerit à Cerdicio Saxone qui grauissimo prælio ibi cum Britannis concertauit.

Vsa fluuius, siue Isis secundus, qui septentrionalem agri partem lentus pererrat, sinistra ripa primùm Buckingham totius Conuentus caput sustinet, quod, vt habet Marianus, vallo & turribus vtraque ripa anno 915. Edwardus Senior contra Danorum irruptiones communiuit. Nec magni nominis primis Normannorum temporibus videatur, cùm regnante Edwardo Confessore, *se* (vt est in Guilielmi Normanni libro) *pro vna tantum hida defenderit, & viginti sex Burgenses* habuerit. Buckingham.

Inde Stony Stratford, Dulney, & Newport Panell, à Paganello eius domino denominatum eidem flumini incumbunt, magísque ad ortum à flumine iuxta nemora suas ædes bellicosa familia Baronum Grey de *Wilton* habet, quas *Whaddon* vocitant. Sed inter hæc celeberrimum est Stony Stratford, à strata publica sic dictum, diuersorijs nitidum, & saxeo ponte superbum, quo flumen cõtinetur violentiùs in agros irruere solitũ, cùm hybernis aquis excitatur: vnde longiùs ab eius ripa positum oppidum. Ad hoc si ISANNAVARIAM, quã Antoninus nominat fuisse coniectarem: coniecturæ, præter distantię rationem, subluentis fluminis nomen *Isan*, Saxonicè Vſan, adstipularetur, & *Isanauaria*, vt videtur, idem sonat, quod Isani traiectus, vt *Durnouaria* aquę traiectus, vnde etiam fortasse Britanni & nos huiusmodi traiectus Ferię hodiè vocamus: eadémque significatione ad alteram ripam Passham est viculus à traijciendo denominatus, quem potiùs Isannauariam crediderim, cùm sit multò Stony Stratford. *Isannauaria.* Passham.

multò vetuſtior, Romanis etiam temporibus floruiſſe viâ Conſularis Romanorum quę ſuo aggere hîc conſpicua docet. Nec Saxonico ſęculo iacuiſſe videtur; cùm Edwardus ſenior ibi ſubinde agitaret. Verùm cùm vel belli, vel æui iniuria cecidiſſet, Stony Stratford extructo ponte ſurrexiſſe opinamur.

Comites Buchinghamiæ.

Hæc antiquiora ſunt Buchinghamienſis agri loca, qui tamen maximè è ſuis Ducibus & Comitibus illuſtratur. Comites verò habuit tres; Gualterum Giffard, à Guilielmo Rufo, vel Henrico eius fratre eo honore affectum, Gualterum eius filium, & Thomam de *Woodſtock*, Edwardi III. filium, per cuius filiã Annam ille honor ad Humfredum Staffordum deuolutus, qui Buchinghamiæ Dux ab Henrico VI. creatus, eundem Henrico ex Humfredo filio nepoti, & Edwardo eiuſdem Henrici filio reliquit, quibus capite mutatis, ita huius familiæ dignitas attenuata defloruit, vt hodiè eorum poſteri tantùm Barones de *Stafforde* nominentur.

Recenſentur in hac regione paracia 185.

Bedfordſhire.

BEdfordienſis ager, vulgò Bedfordſhire, alter eſt è tribus Comitatibus quos Cattieuchlanos occupâſſe diximus. Ab ortu Cantabrigienſi, ab auſtro Hertfordenſi, ab occaſu Buchinghamienſi, à ſeptentrione Northantonenſi, & Huntingdonenſi coniunctus, Vſáque interfluente in duas partes diuiſus. Quà Septentriones ſpectat, fertilior eſt, & nemoroſa: altera ad meridiem, quę multò maior, ſolo eſt tenuiori, ſed non omnino ingrato; Hordeum enim plenum, album, & craſſum affatim profundit. In medio ſyluis nonnihil denſa, ſed ad ortum magis ſiticuloſa, & arboribus nuda.

Vſa,

Vſa, vbi hunc agrum ingreditur, primùm Turuy ædes Baronis Mordaunti, deinde Yarwood viculum præterlabitur, vbi anno ſaluris reparatæ 1399. paulò ante motus illos, & ciuiles turbas quibus Anglia diu diuulſa fuit, hic fluuius reſtitit, & cedentibus vtrinque aquis, iter in ipſo alueo per tria milliaria non ſine admiratione peruium fuit. Poſteà Ddill, ſiue Woodhill quæ ſuum etiam Baronem de *Wahull*, & caſtrum habuit, ſubluit. Vnde cùm non minùs tortuoſus, quàm ipſe Meander Bletſnetho, vulgò Bletſo præterfluxerit (ſedem illuſtris familiæ de *S. Iohn* quæ olim ſua virtute ampliſſimas in Wallia poſſeſſiones, & noſtro tempore Diuæ Elizabethæ gratiâ Baronum dignitatem conſecuta eſt) Bedfordiam, Saxonicè Bedanford primarium oppidum, vnde & regionis nomen, adproperat: & ita diſſecat, vt duo viderentur oppida, niſi ponte ſaxeo committerentur. Situs amœnitate, & ſua vetuſtate, magis quàm elegantia aut amplitudine (licèt quinque eccleſias numeret) prædicandum. Britannico enim ſæculo, LACTODORI nomine floruit, cuius non ſemel meminit in ſuo Itinerario Antoninus. Argumento eſt diſtantia, & teſtimonio Britannicum nomen. Legi etenim in antiquis ſcydis *Liſwidur*, *ſiue Lettidur*, nunc Bedford, & ipſius ſanè vocabuli ſignificatio huic ſuffragatur, vt enim *Lettuy* Britannis diuerſoria publica ſonat, & *Lettidur* diuerſoria ad flumen, ſic Bedford lectos & diuerſoria ad vadum Anglis ſonat, qui licèt oppidi appellationem immutârint, ſignificationem tamen retinuêrunt, quod etiam alijs in locis factitârunt. Cuthwulfus Saxo circa ſalutis noſtræ annum 572. ſub hoc aperto Marte ita Britannos fregit, vt iam inde viribus impares plura ſibi oppida dediderint. Nec Saxonibus neglectum fuiſſe videtur, cùm Offa potentiſſimus Merciorum Rex hîc ſibi (vti legimus in Florilego) ſepulturam delegerit, cuius tumulum Vſa cùm incitatior & ſublimior ferretur, eluuione abripuit. Danicis poſteà bellis proſtratum Edwardus Senior reparauit, vrbeculámque ad

Aqua diuiſa

Bletſo.

Bedford. *Vide hypodig p.153.*

Lactodorum

auſtralem ripam adiecit, quam Mikeſgate, (vt optimum Houedeni exemplar habet) illa ætas vocauit. Tempore Regis Edwardi Confeſſoris, vt eſt in libro illo quem Rex Guilielmus primus ſcripſit cùm Angliæ luſtrum conderet. *Pro dimidio Hundredæ ſe defendebat in expeditione, & nauibus. Terra de hac villa nunquam fuit hydata.* Grauiora deinde ſub Normannis pertulit, cùm enim Paganus de *Bellocampo* tertius Baro de *Bedford* caſtrum conſtruxiſſet, nulla inteſtini belli coorta eſt tempeſtas quæ in illud, dum ſteterit, non intonuit. Stephanus, cùm violato iureiurando Angliæ regnum interciperet, primus ingenti cæde expugnauit, poſteà cùm Barones arma in Ioannem Regem induiſſent, Guilielmus de *Bellocampo* eius dominus, & ex partium ducibus, illis in manum tradidit: ſed vno & altero poſt anno, Falcaſius de *Brent* obſedit, ſtatimque à Baronibus deditione, & à Rege dono accepit. Ingratus tamen ille nouam belli molem denuò in Henricum III. excitauit, dirutis ſacris ædibus caſtrum firmauit, & vicinam regionem plurimis damnis affecit, quoad Rex obſideret, & poſt ſexageſſimum diem, victa rebellium pertinacia, & fugato Falcaſio, hanc ſeditionis nutriculam captam ſolo adæquârit. Nec tamen Bedfordiæ aliud magis eſt viſendum quàm huius veſtigia ad orientale oppidi latus flumini impendentia.

Bedfordiæ vtrinque ſubfuerunt elegantiſſima cœnobiola, ab Auſtro Helenſtow, nunc Elſtow Helenæ Conſtantini M. matri, & virginibus ſacris ab A. Scoto conſecratum: ab ortu Newenham, quod à fano Sancti Pauli intra Bedfordiam, Roiſia Pagani de Bellocampo vxor tranſtulit.

Non longum iter ab hoc confecit *Vſa*, cùm à meridie anonymo * amniculo augetur, ad cuius confluxum Temeſford Danorum ſtatiuis, & caſtro notum, quod tunc conſtruxerunt, cùm ſuis hybernis hanc regionem premerent, & propugnaculum Britannicum (vti creditur) euerterent, cuius locus nunc Cheſterfield & Salndy

* Iuell *nonnullis dicitur.*

dictus

dictus Rom. numismata vetustatis suæ signa sæpè exhibet. Nec dubito è situ, quin hæc fuerint SALENÆ illæ, quas Cattieuchlanis adscribit Ptolemęus, si Salndy sit verum nomen, quod mihi nonnulli affirmarunt. *Salne.*

Ad huius amniculi fontes, in ipso ferè agri vmbilico, colli apponitur Ampthill, domus ampla, regia, & castri æmula, viuarijs vndique circumsita, à Barone de *Fanhope*, regnante Henrico VI. è Gallorum manubijs constructa, cuius bona cùm Edwardus IIII. publicasset, quòd à Lancastrensi familia steterat; & ipsum seu potiùs, vt inquit ipse Fanhopus, has ædes lęsæ maiestatis egisset, protinùs Edwardo Grey Domino dę *Ruthin*, & posteà Cantij Comiti adiudicatæ fuerunt, à cuius nepote Richardo ad Henricum VIII. Regem commutatione facta deuenerunt, qui eas, vt loquuntur Cæsarei iuris periti, sacro patrimonio, vt nostri iurisprudentes, Coronæ adiunxit, & *Honorem de* Ampthill dixit. Vix decimo hinc milliari ad austrum, per Tuddington pridem Peuerorum, nunc Domini Cheinei ædibus conspicuum, abest Dunstable, quod vetustum esse scioli affirmant, sed Henricum primum hîc oppidum struxisse, & coloniam ad latronum audaciam reprimendam, qui viam obsederant, collocasse, priuata historia monasterioli, quod ipse ad coloniæ suæ ornamentum fundauit, planè contestatur. Sed habe ipsa verba ex historiâ illa priuata, licèt eius seculi barbariem redoleant. *Nota quòd area illa vbi Watlinge & Ikeninge conueniunt, per Henricum Regem Angliæ Seniorem primitùs* * *sartabatur ad malitiam cuiusdam famosissimi latronis Dun nomine & sociorum suorum refrænandam. Et ab ipso Dun dictus locus* Dunstable *vocabatur. Dominus Rex ibidem Burgum Dunstable condidit, feitq; sibi iuxta illum locum regiam mansionem. Burgenses liberi erant per totum, sicut cæteri Burgenses regni Regis. Rex habuit in eadem villa nundinas, & mercatum. Posteà fundauit Ecclesiam, & authoritate Eugenij* III. *Papæ posuit ibi Canonicos Regulares, & dictos religiosos de toto Burgo feofauit per chartam & eis plurimas contulit libertates.* In ipso oppido crux

Ampthill.

Dunstable.

* *Sylvę succidebantur,*

visitur Angliæ, Castiliæ, & Pontiui insignibus exornata, quam Edwardus primus in Æleonoræ coniugis memoriam, vt alias nonnullas posuit, quácunque eius funus exequiali pompa Westmonasterium deduxit. In campis ad Austrum munitionem quandam castrorum quasi tumultuariam, rotunda forma sed perexiguam, Maidenbowze vocitant, ad ipsum Chilternicorum collium descensum vidimus. Aniles de virgine bellatrice eius incola fabellas, quas decantant vicini, ipsis relinquo.

Bedfordiæ Duces. Comites, & Barones.

Quod ad Dominos, duces, & Comites spectat, primùm octo fuerunt Barones Bedfordiæ è familia de *Bello Campo* ab Hugone ad Ioannem qui in prælio ad *Euesham* occubuit, qui omnes regibus Angliæ iure hæreditario erant Eleemosynarij. Quorum hæreditas cùm iam per filias in Mowbraiorum nomen, & alias familias dispertita fuisset, Edwardus III. Engelramũ de *Coucy* Suessionum in Gallia Comitem, cui filiam elocârat, primum Bedfordiæ Comitem creauit. Posteà Henricus IIII. Bedfordiam in Ducatus titulum euexit, tréſq; Duces habuit, Ioannem Henrici IIII. filium tertium qui Franciæ Prorex Rothomagi sepultus est, Georgium puerulum Ioannis Marchionis Montisacuti filium, qui pauculis diebus eo honore vsus erat, & Gasparem de *Hatfeld* Henrici VI. fratrem vterinum. Nostra verò memoria in Comitatum denuò recidit, cùm Ioannem Russellium Edwardus VI. eò honoris euexerit, quem Franciscus filius nobilissimũ pietatis & humanitatis exemplum, & bonis omnibus longè charissimus, sequutus est, qui nuper defunctus F. è filio Francisco nepotem successorem reliquit.

Habet hæc prouinciola parœcias 116.

AGRO Bedfordiensi à meridie adiacet **Hertfordshire**, quem tertium ex illis diximus, qui ad Cattieuchlanos spectârunt. Occidentale latus claudunt Buchinghamienses, australe Mediosaxones, orientale Saxones Orientales, & partim Cătabrigienses. Frumentarijs agris, pascuis, pratis, nemusculis, & limpidis fluuiolis fœlix: veterum verò oppidorum claritate etiam cum vicinis de palma contendit, vix enim alius in Anglia Comitatus est qui plura vetustæ memoriæ oppida ostendat.

In ipso Septentrionali limite quà Cantabrigiensem Comitatum attingit, sedet **Roiston** oppidum notum sed non antiquum. A Normannicis enim temporibus emicuit. Roisia namq; mulier ea ætate celeberrima (quam Norfolciæ Comitissam fuisse credunt nonnulli) Crucem ad viam regiam eò loci statuit, vnde *Crux Roisiæ* diu dicta fuerit, donec Eustachius de *Marc* cœnobiolum in honorem S. Thomæ adiunxerit: tunc enim diuersoria sunt extructa, & paulatim oppidum surrexit, quod pro *Crux Roisiæ*, **Roiston**, id est, Roisiæ oppidum appellatum, cui nundinas statis temporibus, & forum venale concessit Rex Richardus primus, qui nunc distrahendo Byni est celeberrimum.

Roiston.

Chronica Dunstaplia.

Inferiùs ad Meridiem MĂGI-OVINIVM quod corruptè *Magintum* & *Alagouinium* scribitur, ad XII. à Lactodoro milliare, in Antonini Itinerario sæpiùs memoratum occurrit, quod diu quæsitum nunc tandem ex verbi significatione me inuenisse, blandiente coniectura, confido, si liceat vna immutata literula pro *Magi-ouinium Magioninum* legere, *Magi-oninium* enim Britannicè sonat fraxinetum, vel locus fraxinos alens. *Magi* scilicet alere & *Onnen* fraxinos significat. E fraxinis igitur cùm hoc indagandum videatur, dicam sed cum aliorum venia, fuisse quod hodie **Ashwell**, id est, fons

Magi ominium. Ashwell.

inter fraxinos. Vicus hic est rusticus, amplus, & ædificijs frequens, depressiori situ in septentrionali agri confinio locatus, Vt distantiam à Lactodoro in argumentum nō arripiam, quæ vel sola in huiusmodi disquisitione fidem faciat, & hîc optimè congruit: nominis significationi loci natura ita appositè respondet, vt dubitare vix patiatur. In ipso enim oppido celeberrima est fontium scaturigo è saxo abrupto, siue crepidine quæ proceris fraxinis vndique vmbrosa, vnde tanta vis aquarum perennibus venis emanat, vt statim intra ripas collecta rotandæ molæ sufficiat, & quasi subitò in iustum flumen conualescat. Ex his fontibus & fraxinis, vt certum est Saxones nouum hoc nomen **Aſhwell** indidisse: ita non dubitandum quin Britanni antiqui, qui teste Gilda, montes, fluuios, fontes, & lucos diuinis cumulârunt honoribus, ab eadem re, eodem sensu *Magiouinium* denominasse. Nec alia ad antiquitatem asserendam desunt; vallum amplum quadrata forma adiunctum quod Romanis nummis sæpiùs effossis cuius fuerit opus ostendit, & in eo libro quo Angliæ lustrum ante quingentos annos Guilielmus primus condidit, disertis verbis *Burgi* nomine insignitur. Sed si nihil aliud hoc confirmaret, milliaria quæ inter Magioninium & Durocobriuas interponit Antoninus, perspicuè demonstrarent.

Wimondley. Magis ad Austrum in agro culto, & florenti *Wimondley* sedet, antiquum & celebre prædium quod honoratissimo apud nos iure, (*Grand Sergeantie* Iurisperiti nostri vocant) tenetur, nimirùm vt possessor Regibus Angliæ quo die inaugurantur primum ministret scyphum, & sit quasi regius pocillator. Quem honorem ratione huius prędij primis Normannorum temporibus nobiles *Fitz-Tecæ* dicti gesserunt, à quibus per filiam ad Argentonios deuenit. Hi à Dauide de *Argentonio* Normanno viro militari qui sub Guiliemo primo meruit, & nomen & stemma duxerunt, & in huius rei memoriam tribus scyphis argenteis in clypeo ru-

Grand sergeantie.

Fitz-Tecæ.

Argentonij.

bro

bro vſi ſunt. Verùm deficiente tandem prole maſcula Henrici ſexti tempore, Elizabetha Argentonia quæ ſolidam hæreditatem creuit Guilielmo Alingtono Equiti enupta ampliſſima hæredia cum hac dignitate attulit, à quo ſeptimus eſt. Ægidius Alingtonus huius familiæ hæres, pupillus iam regius, adoleſcens moribus ſuauiſſimis, & indole verè generosâ, qui, vt ſpero, generis claritatem nouo virtutum ſplendore illuſtrabit. *Alingtons.*

Sub hoc magis in Meridiem *Lea* fl. Saxonicè Ligean fontes habet qui leni aquarũ ductu primùm per Wheathamſted frumento, vnde nomen factum, feracem defertur, quem Ioannes de *Loco Frumentario* inde ortus & nominatus ſub Henrico ſexto celeberrimus eruditionis merito honeſtauit. Inde Brokett-hall equeſtris familiæ Brokettorum ſedem præterfluens Biſhops Hatfield accedit, ædes nunc regias, quondam Epiſcoporum Elienſium quas I. Mortonus pulcherrimè inſtauravit. Poſteà *Hertfordiam* ſubluit, quam DVROCOBRIVAS eſſe illas vetuſtiſſimas ſemper credidi, nec vetuſtatis fidei derogat ſitus & nomen. Diſtantia enim tam à *Magioninio* quàm Vero-lamio cum Antonini numeris ſatis conuenit, & verum nomen eſt Herudford vt rectè Beda vocat cùm de Synodo ibi anno. 670. celebrata agit. Vtique ſi Britannum conſulas, quid ſit *Durcob*, aquam rubram reſpondebit. Si ab Anglo quæras quid ſit Herudford, ſtatim vadi rubri ſignificationem latere audies. Þe enim articulum eſſe Saxonicum credo, pro quo The nunc vtimur, cùm plurali numero Þem pro Them ſæpius legatur. *Briua* verò illud quod plurimis nominibus adiunctum eſt, traiectum vel vadum Britannis priſcis & Gallis ſignificâſſe exiſtimo, cùm ad flumina ſolummodò reperiatur. In hac inſula vna & altera fuit *Durobriua*, id eſt, ad aquam traiectus, in Gallia *Briua Iſara*, nunc *Pontoiſe* vbi Iſaram, *Briua-Odera*, vbi Oderam, *Samarobriua* (hoc enim verum eſt nomen) vbi Somam flu. olim traiecerunt.

Wetthamſted.

Biſhops Hatfield.

Hertford.

Briua, quid priſcis Gallis & Britannis

Cæterùm oppidum hoc Regis Guilielmi Conquęstoris tempore, vt in Censuali Angliæ libro legitur, *pro dextrem hydis se defendit, ibiq; fuerunt viginti sex Burgenses.* Nunc autem est infrequens, & ex eo maximè celebratum, quòd antiquum. Agro vtpote vniuerso nomen suum communicauit, & caput censetur Comitatus. Castrum habet ad Leę fl. ripam ab Edwardo Seniore, vt creditur, constructum, primum à Clarensi, deinde à Lancastrensi familia ad quas spectauit, adauctum. Rogerus enim de *Clare* circa Henrici II. tempora Herudfordiæ huius creatus erat Comes, & Robertus *Fitz-walter* qui ex eadem Clarensi familia, cùm Stephanus Anglię castra sibi vndique raptaret, liberè ipsi Stephano (vt in M. Parisiensi legitur) huius castri custodiam ad se antiquo iure spectâsse affirmauit.

Lea fl.

Hinc *Lea* ad **Ware** statim prolabitur, quę Herudfordię primùm plurima damna intulit, & posteà sua frequentia quasi obscurauit. Baronum enim bello contra Ioan. regem exardescente, hæc domino suo Barone de *Wake* confisa, viam Regiam ad se deflexit, cùm anteà viculus esset,* nec curribus illâc transire liceret, extenta per pontem catena, cuius claues penes Herudfordiæ Ballivum erant. Inter hæc oppida quæ vix duobus milliaribus distant, duobus à Septentrione fluuiolis augetur Lea. Asserius *Mimeram* & *Benifician* vocat, Danósq; huc myoparonibus suis delatos, propugnaculũ excitasse prodit, quod cùm Alfredus Rex expugnare non potuisset, tribus effossis canalibus ita Leæ aquas diuertit, ne illi nauigia reducerent, vt iam inde accolis nulli penè vsui fuerit, donec iampridem restituto alueo, ad merces, annonã, &c. deuehenda factus sit commodissimus. A *Wara* non multùm progressus est, cùm riuulum (*Stort* vocant) ab Oriente in se recipiat, qui primùm per **Bishops Stortford** decurrit, exiguum oppidum exiguo castro quondam munitum, quod Guilielmus primus Episcopis Londinensibus donauit, vnde ab Episcopis denominatio facta. Inde *Hunsdonam* prętergreditur, quę Baronis titulum hono-

Ware.

*Inspeximus Henric. VI.

Bishops Stortford.

nora-

noratissimo Domino Baroni de *Hunsdon* regiæ maiestati à sanctioribus concilijs & cubiculis præbet. Hoc riuulo sic admisso, Lea iam lætior ad Tamisim properat, & quasi gratulabundus *Theobaldenses* ædes vulgo Thibaulds, salutat, quas si structuram spectes, ad omnẽ elegãtiam, si hortos, & ambulacra lucis conuestita, ad omnem amœnitatem constructit Nestor noster Britannicus honoratissimus Baro Burghleus sumus Anglię Thesaurarius, cui hic fluuius se alueum restitutum debere libẽter agnoscit. Hunsdon. Theobalds.

Sed ad vetustiora & interiora regrediamur. *A Dur-cobrius* ad XII. milliare statuit Antoninus VEROLANIVM, vrbem eo tempore celeberrimam, Tacito VERVLAMIVM Ptolemæo VROLANIVM. Hæc satis hodiè nota iuxta fanum S. Albani in Centuria Caishow (quam CASSII quorum meminit Cæsar, vt diximus, procul dubiò tenuerunt.) Saxonibus paṫlinꝛaceaꝛṫeꝛ à via regia Watlingstreat, & peꝛlamceaꝛṫeꝛ à Werlamo fluuiolo præterlabente dicta. Nec dum vetustum illud nomen deposuit, Werulam enim vulgo dicitur, licèt præter mœnium fragmina nihil supersit. Colli mollitèr ad ortum decliui apposita fuit, mœnibus obsepta firmissimis, & palude magna ex parte circumfusa; vnde coniectura fuit, hanc Cassibellini fuisse oppidum syluis paludibúsq; munitum quod Cæsar expugnauit, nec enim alia in hoc tractu palus, quòd sciam extitit. Neronis ętate MVNICIPIVM censebatur, vnde in Nennij vrbium catalogo *Caer-Municip* dicitur, vt non dubium sit quin hoc illud fuerit CAER MVNICIPIVM quod Hub. Goltzius in veteri inscriptione reperit. Minicipia autem erant oppida iure ciuium Romanorum donata, noménque factum à muneribus capiendis, id est, publicis in Republ. curationibus: habuerúntq; quod ad ordines pertinet, Decuriones, Equites, & plebem, quod ad consilium publicum, Senatum & populum, quod ad magistratus & sacerdotes, duũ viros, trium viros Iuricundo, Censores, Ædiles, Quęstores & Flamines. An tamen cum suffragio, vel sine suffragio hoc fuerit municipium non facilè quis dixerit. Municipium enim

Verolamium. S. Albans. *Cassibellini oppidum.* *Municipia.* In *Thesauro Antiquit.*

enim cum suffragio vocabant, cui capere honores licebat, vt illud alterum cui non licebat, sine suffragio. Sub eodem Nerone, cùm Bunduica Icenorum Regina acerrimo in Romanos odio bellum illis conflâsset funestissimum, à Britannis, vt habet Tacitus, erat excisum. Hinc scripsit Suetonius, *Accessit tantis ex principe malis clades Britannica, qua duo præcipua oppida, magna ciuium Romanorum, sociorúmq; cæde direpta.* Resloruit nihilominus, & ad summam celebritatem peruenit, nummósque antiquos hîc, vt videtur, signatos vidimus cum inscriptione TASCIA, & altera parte VER. Quod eruditissimus venerandę Antiquitatis indagator D. Da. Pouelus sacrę Theolog. D. Tributum Verulamij interpretatur. *Tasc* enim, vt ille mihi author est, Tributum, *Tascia* Denarius Tributi, & *Tascyd* præcipuus Tributi collector, Britannicè sonat, sed ipsum nummum tu etiam vide.

Tasc quid significat.

Hos aliqui ante Romanorum aduentum cusos esse volunt, sed non ego credulus illis. Alij nummos Tributarios fuisse existimant, qui in caput, & agros impositi quotannis à Romanis exigebantur, his non refragabor. Antequam enim Romani aduenerint, Britannos pecuniam signasse vix credam. Memini tamen, quod de illis scribit Cæsar. *Vtuntur autem nummo æreo, aut* annulis ferreis, ad certum pondus examinatis, vbi antiqui libri *Lanceis ferreis* habent, pro quo substituunt Critici *Laminis ferreis*. Sed ad institutum se recipiat oratio. Nulla autem re æquè celebre Verolamium erat, quàm quòd ciuem sanctitate & fide in Christum singulari protulerit Albanum,

Britannorum nummus.

num, qui, cùm Diocleſianus Chriſtianam religionem exquiſitis ſupplicijs ex hominum memoria delere moliretur, inuictâ animi conſtantia mortẽ pro Chriſto primus in Britannia oppetijt. Vnde Stephanus noſter, & Britãniæ Protomartyr appellatur, Fortunatúſq; Presbyter cecinit, *Albanus Martyr.*

Albanum egregium fœcunda Britannia profert.

Et Hiericus Gallus, qui ante ſeptingentos annos floruit, de eodem, & percuſſore eius nõ ſine miraculo, excęcato.

Millia panarum Chriſti pro nomine paſſus,
Quem tandem rapuit capitis ſententia caſi.
Sed non lictori ceſſit res tuta ſuperbo,
Vtque caput Sancto, cecidêrunt lumina ſæuo. *In vita S. Germani.*

In huius opprobrium, & Chriſtianorum terrorem, vt in antiquo eius Agone habetur, Verolamienſes eius martyrium marmori inſcripſerunt, mœnibúſq; inſeruerunt: ſed poſteà cùm tyrannorum immanitatem Martyrum ſanguis viciſſet, Chriſtiani eccleſiam mirandi, vt inquit Beda, operis in eius memoriam poſuerunt, & tanta religionis opinio Verolanio acceſſit, vt hîc Synodus anno mundi redempti 429. haberetur, cùm Pelagiana hæreſis per Agricolam Seueriani epiſcopi filium in hâc inſulâ repullulaſſet, Britannicáſq; eccleſias ita maculaſſet, vt ad veritatem aſſerendam Germanum Antiſiodorenſem, & Lupum Tricaſſinum è Gallia euocarent; qui refutata hæreſi ſe venerabiles Britannis reddiderunt, inprimus Germanus, qui plurima per hanc inſulam templa ſibi ſacrata habet, & in ipſa huius proſtratæ vrbis areâ, Germani ſacellum etiamnum ſupereſt, quò loci ille pro ſuggeſtu verbum diuinum effatus erat, vt antiquæ fani Albani membranulę teſtantur. Nec ita multò pòſt in Saxonum poteſtatem deuenit, ſed graui & diuturna obſidione Vther Britannus, cognomento *Pendragon* ob ſerpentinam prudentiam, recepit: quo ſublato in eorum demùm manus recidit. Ex Gildę enim verbis, Saxones ſuo tempore hanc vrbem tenuiſſe facilè colligitur. *Deus*, inquit, *clariſſimas ſanctorum lampades nobis accẽdit, quorũ nunc corporum ſepultura, & paſſionum loca, ſi non lugubri barbarorum diuor-*

dinortio quamplurima ob scelera nostra ciuibus adimerentur, non minimum intuentium mentibus ardorem diuinæ charitatis incuterent, Sanctum Albanum Verolamiensem, &c. dico. His bellis cùm Verolamium concidisset, Offa Rex Merciorum potentissimus è regione eius, circa annum salutis 793. in loco quem **Holmehurst** dixerunt, monasterium amplissimum in Albani memoriam construxit, statímque oppidum vnà surrexit, quod ab eo, **S. Albans** vocant, possessionésque amplissimas assignauit, & priuilegia impetrauit ampliſſima, quæ è Florilego nostro attexam, vt profusam principis illius in ecclesiam liberalitatem, & Pontificis Ro. aucupium simul intuearis, sic igitur ille scribit. *Dedit Offa rex potentissimus protomartyri Albano villam suam dominicam, quæ viginti fermè milliaria à Verolamio distat, &* * **Uneslaw** *nuncupatur, & tantundem per circuitum, sicut vsque hodie scripta regis testantur, quæ in prefata basilica continentur. Quæ videlicet basilica, tanta libertate priuilegiata refulget, vt ab apostolica consuetudine, & reditu, qui* **Romscot** *dicitur, cùm neq; rex, neque archiepiscopus, vel episcopus, abbas vel Prior, aut quilibet in regno ab illius solutione sit immunis, ipsa quidem sola quieta est. In presbyteros autem, & laicos totius possessionis suæ, abbas vel archidiaconus monachus sub ipso constitutus, ius pontificiale exercet: ita vt nulli archiepiscopo, vel episcopo, aut legato, nisi summo Pontifici, subiectionem impendat. Hoc quoque sciendum est, quod Offa rex magnificus, tempore, quo beati Petri vicario Romanæ vrbis pontifici reditum statutum, id est,* * **Romscot** *de regno suo concessit, ipse à pontifice Romano impetrauit, vt ecclesia beati Albani Anglorum protomartyris, eundem* **Romscot** *ab omni Herefordensi prouincia, in qua sita est ecclesia sæpedicta, fideliter colligeret, & collectum in vsus proprios retineret. Vnde & ipsa ecclesia, sicut à rege omnia iura regalia, ita habet abbas loci illius, qui pro tempore fuerit, pontificialia ornamenta.* Verolamium etiam ipsum concessit, cuius paludem ingesta terra obstruxerunt monachi. Vbi nostrâ memoriâ cùm anchoræ fuerint effossæ, crediderunt nonnulli, corrupto Gildæ loco inducti, Tamisim aliquando hâc alueum egisse.

Hownslow forte.

* id est, de singulis aedibus denarius.

Anchoræ effossæ.

Si

Si quanta Romanorum numismatum copia, quot imagines ex auro & argento conflatæ, quot vasa, quot columnæ marmoreæ, quot epistylia, quótque antiqui operis miracula hîc erura fuerint, ex vulgi relatione percensere velim, omnem fidem superaret oratio. Ex antiqui tamen historici fide paucula accipe. *Ealredus Abbas, regnante Eadgaro, antiquas cryptas subterraneas Verolamij perscrutatus, euertit omnia, vias cum meatibus subterraneis solidè per artificium arcuatis, quorum quidam subtus aquam que quondam maxima ex parte ciuitati fuit circumflua, diruit, & obturauit. Erant enim latibula latronum & meretricum. Fossata ciuitatis, & quasdam speluncas, ad quas malefici tanquam ad perfugia fugerunt, explanauit. Tegulas verò integras, & lapides, quos inuenit aptos ad adificia seponens, iuxta ripam asseres quernos, cum clauis infixis pice nauali delinitos inuenerunt, nec non naualia armamenta, vtpote anchoras rubigine semirosas & remos abieginos.* Paulò pòst. *Eadmerus successor, operi quod Ealdredus incepit, institit, fossoréque eius in mediâ vrbe antiquâ palatij fundamenta diruerunt, & in muri concauo tanquam in armariolo, in libros inciderunt asseribus quernis & sericis ligaminibus, quorum alter vitam Albani lingua Britannica descriptam habebat, reliqui Gentilium ritus. Cùm profundiora terræ aperuerint, antiquas tabulas lapideas, tegulas & columnas inuenerunt, vrceos item, amphoras fictili opere & tornatili compositos, vasa quoque vitrea mortuorum cinerem continentia &c. demum ex his Verolamij reliquijs nouum Albano monasterium extruxit Eadmerus.* Hæc ad antiquitatem & dignitatem, nunc etiam habe si placet, ad Verolamij laudem pro Corrollario Alexandri Nechami inde oriundi Hexastichon. Circa annum Christi. 960.

Vrbs insignis erat Verolamia, plus operosa
Arti, naturæ debuit illa minus.
Pendragon Arthuri patris hæc obsessa laborem
Septennem sprenit ciue superba suo.
Hic est martyrij roseo decoratus honore
Albanus, ciuis, inclita Roma, tuus.

Hodiè Verolanio in agros conuerso, *Fanum Albani* ex S. Albans.

eius ruinis eductum floret, oppidum elegans & amplum, templúmque Monasterij illius supereſt, magnitudine, elegantia, & vetuſtate ſuſpiciendum, quod nunc in Parochialem ædem conuerſum, pulcherrimum habet ex ære ſolido Baptiſterium, in quo Regum Scotorum liberi ſacra aqua ablui ſolebant, Quod è Scotici belli manubijs Richardus Leus Eques Cuniculariorum Præfectus cum hac inſcriptione conſecrauit.

Baptiſterium è manubijs Scotici.

CVM LÆTHA OPPIDVM APVD SCOTOS NON INCELEBRE, ET EDINBVRGVS PRIMARIA APVD EOS CIVITAS INCENDIO CONFLAGRARENT, RICHARDVS LEVS EQVES AVRATVS ME FLAMMIS EREPTVM AD ANGLOS PERDVXIT. HVIVS EGO BENEFICII MEMOR, NON NISI REGVM LIBEROS LAVARE SOLITVS, NVNC MEAM OPERAM ETIAM INFIMIS ANGLORVM LIBENTER CONDIXI. LEVS VICTOR SIC VOLVIT VALE, ANNO DOMINI. M.D.XLIIII. ET HENRICI OCTAVI XXXVI.

Sed ad rem: vt hunc locũ in religionis aram conſecrauit vetuſtas, ſic etiam Mars in belli aream ſtatuiſſe videatur. Vt enim alia taceam, cùm Anglia ſub familia Lancaſtrenſi, & Eboracenſi quaſi exhauſta vitalibus, bello domeſtico rueret, bis in ipſo oppido inter partium duces reciproca fortunæ varietate dimicatum fuit. Primùm 1456. Richardus Dux Eboracenſis graui clade Lancaſtrenſes hîc affecit, capto Henrico VI. Rege, & melioris notę plurimis interfectis. Quarto pòſt anno Lancaſtrenſes, duce Margareta Regina, ſecundo prælio vſi, Eboracenſes hîc profligârunt, regémque in libertatem vindicârunt.

De

De Berkhamsted castro olim munitissimo, colli subiecto ad VIII. à Verolanio in occasum milliari, nihil est quod dicam, cùm à Normannis códitum fuerit, & nunc nihil aliud sit, quàm strages lapidum informis: nisi quòd sedes fuerit quondam familiæ *Filij Petri* qui Essexiæ erant Comites, & posteà bellicosi illius Edwardi cognomento *Nigri*, Principis longè clarissimi. Sed quà Antoninus iter à Verolanio Londinum persequitur, SVLLONIACAS ab hoc duodecim, ab illo nouẽ milliaribus distantes interponit. Has diligentia qua potui maxima indagaui, verùm cùm à multis fide dignis acceperim ad eandem distantiam antiquæ vrbeculæ cadauer esse iuxta Edgeworth, in colle quem Brokley hill hodiè vocitant, vbi & nummi Romani, & alia vetustatis indicia effossa fuerint, nonne veritati & mihi illuderem, si Sulloniacas nostras nunc alibi indagarem. Nec moueor, cùm ad viam non sit, quæ hodie Londino Verolanium ducit. Certum enim est viam Consularem olim magis ad occasum duxisse, nec Antonino propositum fuerat compendiariam viam sequi, sed hinc inde loca celebriora percensere, quod qui in Antonino, & Geographis versatus est, facilè agnoscet.

Berkhamsted.

Sulloniaca.

Comites habuit hic Hertfordensis ager, si fœcialibus credere libet, Rogerum qui etiam Comes de *Clare*, Claróque illos quos Gloceſtriæ Comites diximus. Richardus enim Clare, qui anno 1262. obijt, diserte à Florilego Westmonasterienſi Gloceſtriæ & Hertfordiæ Comes appellatur, vbi hoc eius Epitaphium memorat.

Comites Hertfordiæ.

Vide in Essexia & Gloceſtria.

Hic pudor Hippoliti, Paridis gena, ſenſus Vliſſis,
Æneæ pietas, Hectoris ira iacet.

Patrum verò memoria Henricus VIII. Edwardum Seymour Comitis Hertfordiæ titulo exornauit, qui etiam posteà Dux Somersetti. Illíq; succeſſit in hoc Comitatu eius eodem nomine filius vir longè honoratiſſimus, & bonarum literarum amator ſummus.

Parochias habet hic Comitatus 120.

TRI-

CAttieuchlanis adiuncti erant, qui Cæsari TRINOBANTES, Ptolemæo & Tacito TRINOANTES, in illis regionibus, quæ nunc mutato nomine, Middlesex, & Essex vulgò appellantur. Vnde vetustum illud nomen, ne ariolari quidem ausim, nisi sit è Britannica Trenant, quæ oppida in valle sonat. In vallem enim ad Tamisim hæc regio quasi tota subsidet. Verùm huic coniecturæ meæ non adblandior. Qui tamen Galloudidam Scotiæ totam vallibus depressam insedêrunt, Britannicè olim Noantes & Nouantes dicti fuerunt, & ad Rheni vallem Gallicè Le Vault, populus olim Nantuates appellati, & sedem & nomen habuerunt: vt hæc coniectura aquè probabilis videatur, ac illa sciolorum; qui Trinobantes, à Troia, quasi Troiam Nouam ambitiosè deduxerunt. Sed valeant illi, & sibi placeant. Hi Cæsaris ætate propè firmissima harum regionum ciuitas erat (Ciuitatem enim semper vocat ille populum eodem iure vtentem) regnúmque in ea tunc obtinuit Imanuentius, qui cùm à Cassiuellauno interficeretur, Mandubratius eius filius fuga mortem vitans, ad Cæsarem in Galliam profectus, eiúsque fidem secutus, cum illo in Britanniam rediit. Quo tempore Trinobantes nostri per legatos Cæsarem petierunt, vt Mandubratium ab iniuria Cassiuellauni defenderet, atque illum in ciuitatem mitteret, qui præesset, imperiúmque obtineret: quod cùm factum, obsidibus XL. datis, se in eius fidem primi Britannorum permiserunt. Mandubratius iste, vt hoc obiter notem, Eutropio, Beda & recentioribus semper Androgeus dicitur, vnde verò nata hæc nominis diuersitas, me planè latet, nisi verum sit, quod à viro Britannicæ historiæ & linguæ bene perito accepi, scilicet hoc nomen Androgeus illi ob scelera, & proditionem impositum fuisse: sceleris enim significatio in eo sit planissimè exhibet, & inter tres Britanniæ proditores in Triadum libro sceleratissimus habetur, quòd Romanos in Britanniam primus vocârit, patriámque prodiderit. Post Mandubratium

Ciuitas quid apud Cæsarem.

Androgeus.

um cùm iam ardenti ciuili bello, Britannia Romanis neglecta esset, & suis Regibus, & legibus relicta, Cunobillinum hac in parte regnum administrâsse certum est, cuius nummos hîc tibi exhibemus, quos & alios è suo antiquitatum thesauro Robertus Askus ciuis Londinensis, & antiquorum nummorum indagator studiosissimus nobis communicauit.

Admimus huius filius à patre pulsus cum exigua manu ad C. Caligulam transfugit, séque dedidit, quod iuuenis imperatoris animum ita inflauit, vt quasi vniuersa tradita insula, magnificus Romam literas miserit: monitis sæpè latoribus, vt non nisi in ade Martis, & frequente Senatu Consulibus traderent. Cunobillino defuncto, Aulus Plautius Claudij Imperatoris auspicijs hanc regionem adortus est. Togodumnum alterum Cunobillini filium interfecit, alterum nomine Catacratum deuicit, de quo etiam, vt est in Fastis Capitolinis, ouans triumphauit, tanto honore (authore Suetonio) vt Claudius illi in Capitolium eunti, & redeunti latus texerit: statímque ipse legionibus huc transuectis, in prouinciam paucis mensibus redegit. Iam inde à bellis conquieuerunt Trinobantes, nisi quòd Imperante Nerone occultis coniurationibus cum Icenis ad Romanorum iugum excutiendum Suetonius.

cutiendum conſpirarint: verùm hanc ſeditionem multo cum Britannorum ſanguine (vt habet Tacitus) citò reſtinxit Suetonius Paulinus. Romano imperio tandem in Britannia confecto, Vortigernus Britannus Saxonibus in redemptionis pretium, cùm illum captiuum detinerent, hanc regionem cum aliis tradidit, vt author eſt Nennius, diúque ſuos Reges habuit, ſed Cantiorum, vel Merciorum beneficiarios, è quibus Sebertus anno 603. Chriſto primus nomen dedit, & Suthredus vltimus ab Egberto deuictus anno 804. regnum occiduis Saxonibus reliquit. Sed hæc alibi fuſiùs: iam ipſas regiones videamus.

Middleſex.

MIddleſex à medijs Saxonibus nomen habet, quòd eius incolæ inter Saxones Orientales, Occidentales, Auſtrales, & quos illa ętas Mercios dixit, intermedij fuerint. A Buchinghamienſibus Colno fluuiolo ad occaſum, ab Hertfordenſibus ad Septentrionem noto limite, ab Eſſexia ad Ortum Lea flumine, à Surreia ad Auſtrum Tamiſi diſterminatur. Anguſtioribus ſpatijs circumſcripta, quà longiſſima, xx. mill. quà arctiſſima, xii. mill. patet. Summa cœli temperie & ſoli indulgentia, ædibus & vicis magnificis vndique nitida, plurimáque ſunt vbique memoranda, præſertim ad Tamiſim. Ad quem, vt noſtræ ætatis Poeta luſit.

Tot campos, ſyluas, tot regia tecta, tot hortos
Artifici dextra excultos, tot vidimus hortos,
Vt nunc Auſonio Tamiſis cum Tybride certet.

Stanes. **Stanes**, Saxonicè Stana, in primo ſtatim ad Occaſum limine ſe offert, vbi ponte ſublicio Tamiſis coniungitur. Inde **Coway ſtakes** ad *Lalam*, vbi Cæſarem Tamiſim tranſmiſiſſe diximus, Britanníque ripam, & vadum ſudibus, vnde nomen, præſtruxerunt. Poſteà **Hampton Court** Regia, in veræ magnificentiæ admirationem à Thom. Wolſęo Cardinale ad opes oſtentandas extructa,

Hampton Court.

cùm

cùm præ insolentia sui impotens esset, quæ quinque peramplas areas cultissimis cinctas ædificijs opere admodùm speciosо includit. *Sion* inde cernitur à sanctissimo illo monte denominatus, quem Henricus v. cùm monachos externos expulisset, Brigidianis virginibus construxit, tótque virgines, sacerdotes, & laicos fratres parietibus discretos constituit, quot Apostolorum, & discipulorum Christi numerum æquarent, quibus cùm satis supérque reddituum contulisset, lege cauit, vt illis contenti nihil amplius à quoquam acciperent: quicquid autem ex annuo prouentu supereſſet, pauperibus erogarent. Nunc verò illis eiectis, in regium secessum est conuersus. **Brentford** huic contiguum est, oppidum non infrequens, cui **Brent** amniculus nomen fecit, ad quem anno 1016. Edmundus cognomento *Ferreum latus* Danos, quos à Londini obsidione gradum referre coëgerat, ita adortus est, vt effusis habenis fugam non sine magna cæde capesserent. **Fulham** Saxonicè Fullonham, id est, volucrum domus, inde cernitur, cui maximo honori sunt Londinensis Episcopi ædes suburbanæ.

Sion. Brentford.

Verùm inter hæc omnia LONDINVM totius Britanniæ Epitome, Britannicíque imperij sedes, *Regúmque Anglia Camera* tantùm inter omnes eminet, quantùm, vt ait ille, inter viburna cupressus. Tacito, Ptolemæo, & Antonino LONDINIVM, & LONGIDINIVM dicitur, Ammiano LVNDINVM, & AVGVSTA. Stephano in vrbibus Λονδίνιον, Cambrobritannis nostris *Lundayn*, Saxonibus priscis Londenceaster, Londenbyrig, Londenpyc, exteris *Londra*, & *Londres*, incolis **London**, fabulosis scriptoribus *Troia Noua*, *Dinas Belin*, id est, vrbs *Belini*, & *Caer Lud*, à Luddo nescio quo, quem & instaurasse, & denominasse volunt. Sed hæc nomina & origines, vnà cum Erasmi coniectura, qui à Lindo Rhodiorum deduxit, eorum admiratoribus libenter relinquimus. Ego verò, cùm Cæsar, & Strabo authores sint Britannos antiquos syluas, & nemora, quæ deiectis arboribus, obstruxe-

Londinum. Britannorum oppida.

obstruxerant, vrbes, siue oppida vocauisse, eósque eiusmodi nemora, Britannica lingua *Lhwn* appellari audiuerim: in eam penè concessi opinionem, vt Londinũ inde dictum existimauerim, quasi Vrbs per excellentiam, vel vrbs nemorosa. Sin veritas in hoc me fugit, planè credo, quòd vnde celebritatem, inde & appellationem sit consequuta, à nauibus, scilicet, quas Britãni sua lingua *Lhong* vocant, ita vt Londinium sonet Nauale, vel Vrbs Nauium. Vrbem enim *Dinas*, vnde Latini *Dinum* deflexerunt, nuncupant Britanni. Hinc est quòd alicubi LONGIDINIVM dicitur, & in Næniâ antiquissimi Bardi Britannici *Lhong-porth*, i. nauium portus, & hoc ipso vocabulo, Bononia Galliæ, quæ Ptolemæo *Gessoriacum Nauale*, in Britannico Glossario *Bolung lhong* vocatur. Vrbes enim plurimæ à nauibus nomina tulerunt, vti *Naupactus*, *Naustathmos*, *Nauplia*, *Naualia Augusti*, *&c*. Sed ex his nulla meliori iure Naualis nomen sibi assumere possit, quam Londinium nostrum. Ab vtroq; enim elemento vrbs est fœliciſſima, solo læto, & affluenti omnium rerum copia, cliuo molliter surgenti, Tamisi adposita, qui placidissimus rerum in orbe nascentium mercator, statis horis Oceani æstibus superbus, alueo tuto, præalto, & nauium quamlibèt magnarum capacissimo, tantas Orientis & Occidentis opes quotidiè inuehit, vt cum orbis Christiani Emporijs de secunda palma hodie contendat, stationémque præbeat nauibus cùm fidissimam, tùm pulcherrimam, syluam interlucatam dicas, tot nauium malis, velísque vndíque obscuratur.

Dinas.

Quis primus fuerit conditor obduxit vetustas, & perpaucæ sanè sunt vrbes, quę suos authores norunt, cùm è paruo sensim excreuerint. Verùm vti aliæ, ita hęc nostra, fabulosa origine Troianis se imputauit, Brutum illum Æneæ magni abnepotem conditorem credit. Quicunq; autem condiderit, vitali genio constructam fuisse ipsius fortuna docuit, & antiquitate suspiciendam esse innuit Ammianus Marcellinus, qui suo tempore, ante annos nimirum mille & ducentos vetustum oppidum appellârit:

rit: & cum eo Cornelius Tacitus, qui Neronis tempore *copiâ negotiatorum, & commeatu maximè celebre* fuisse prodidit. Hoc solum, illo tempore, eius gloriæ defuit, quod nec Municipij, nec Coloniæ nomine insigniretur. Nec certè in rem Romanorum fuisset, si vrbs mercimonijs florens Coloniæ vel municipij iure frueretur, Prefecturam itaque, vt opinor, constituerunt. Sic enim vocabant oppida in quibus nundinæ agebantur, & ius dicebatur, ita tamen vt Magistratus suos nó haberent, sed præfecti quotannis in ea mitterentur, qui ius dicerent, quod in publicis negotijs, nempe census, tributorum, vectigaliũ, militiæ &c. à Rom. Senatu peterent. Hinc est quòd Londinium Tacito, Panegyristę, & Marcellino oppidum solummodo vocetur. Quamuis autem non meliori fuerit conditione, fortunâ tamen (si qua alia) ampla, opulenta, & secunda, perpetuo ferè tenore sub Romano, Saxonico, & Normannico imperio vsa est, vix vnquam magnis calamitatibus conflictata. Nerone imperante, cùm Britanni libertatem resumere, duce Bunduica, conspirassent, Londinenses neq; fletu, neq; lachrymis Suetonium Paulinum retinere potuerunt, quin adscitis in auxilium ciuibus, inde moueret, & vrbem nudam hosti relinqueret, qui statim paucos oppressit, quos vel imbellis sexus, vel fessa ætas, vel loci dulcedo detinuerat. Nec minorem à Francis cladem pertulisset, si non præstò fuisset diuinũ ex improuiso auxilium. Cùm enim C. Alectus, C. Carausium Menapiæ ciuem dolo sustulisset, qui maris nostri inclementiâ, difficilimis Diocletiani in Oriente bellis, & Francis, socijsq; naualibus audacissimis fretus, Britannię Batauiæq; redditus interuerterat, Augustíq; titulum (vt nummi eius hîc eruti demonstrant) sex annos gessisset: Alectum itidem iam tertio anno purpuram in Britannia vsurpantem M. Aur. Asclepiodatus prælio delésset, Franci illi qui pugnæ superfuêrunt, Londinum conuolantes, iam iam vrbem prædaturi erant: nisi Tamisis, qui nunquam Londinensibus defuit, Romanos milites per errorę nebulosi maris à classe abiunctos per opportunè intulisset,

Prefectura.

C. Carausius.

Panegyricus Constantio Cæsari dictus, & falsò Maximiano inscriptus.

Franci cæsi.

tuliſſet. Illi enim barbaros totâ vrbe confecêrunt, & non ſolùm ciuibus in cæde hoſtium dederunt ſalutem, ſed etiam in ſpectaculo voluptatem. Tunc concidiſſe produnt Annales noſtri L. Gallum ad amniculum, qui vrbẽ ferè mediam interluebat, & ab eo *Nantgall* Britannicè, **Wallbroke** Anglicè dictum, quod nomen manet in plateâ, ſub qua cloacam eſſe ſubterraneam ad expurgandam ſordium colluuiem accepimus, haud procul à ſaxo illo **Londonſton**, quod *Milliarium* fuiſſe, cuiuſmodi Romę in foro erat, exiſtimamus, cùm in media vrbe ſit, quà in longum procurrit. Nec dum Londinum communitum fuiſſe credimus. Paulò pòſt tamen Hiſtoriæ noſtræ Conſtãtinum Max. rogatu Helenæ matris primùm mœnibus è lapide ſtructili, & latere Britannico obſepſiſſe tradunt, quæ ſuo ambitu tria plùs minùs milliaria colligunt: ita vt vrbem forma ferè quadratâ, ſed non æquilatera includerent, cùm ab occaſu in ortum longior ſit, ab Auſtro ad Septentriones contractior. Horum mœniũ pars quę Tamiſi prætendebatur perpetua fluminis alluuione penitùs concidit, eius reliquias Henrici ſecundi tempore apparuiſſe ſcripſit, qui tunc vixit, Fitzſtephanus. Reliqua pars ſupereſt, ad Septentriones firmior, quę non multos ante annos opera Iotcelini Prætoris inſtaurata repentinam quaſi induit iuuentutẽ. Ad occaſum verò, & ortum, licèt olim ex Iudæorum demolitis ædibus renouarint in ſuis bellis Barones, tota tamen ſunt lacera, & fatiſcentia. Londinenſes enim mei, vti veteres illi Lacædemonij, præmunitas vrbes, quaſi mulierciularum habitacula rident, vrbémque ſuam ſatis munitam credunt, quæ viris non ſaxis præcingitur. Patent hæc mœnia ſex portis, quæ nouatæ, noua etiam aſſumpſerunt nomina. Ad occaſum duæ ſunt **Ludgate**, à Luddo Rege, ſiue **Fludgate**, Lelandi opinione, à fluuiolo ſubiecto, (vt porta Fluentana Romæ) quæ nunc à fundamentis inſtauratur, & **Newgate** omnium pulcherrima à nouitate priùs **Chamberlangate**, quæ publicum eſt ergaſtulum. Ad Septentriones quatuor, **Alderſgate** ab alne-

Londonſtone.

Mœnia.

1477.

Portæ.

tis,

tis, vel ab Aldricio Saxone, vt alijs placet, **Creplegate** à claudorum hospitio, **Moregate** à palude adiuncta nunc in agrum conuersa, primùm à Francerio Prætore, anno 1414. patefacta, **Bishopsgate** ab Episcopo, quam Germani Hanseaticæ societatis mercatores & instaurare, & difficilioribus temporibus propugnare ex pacto, vt accepimus, tenebantur. Ad ortum vna sola est **Aldgate** à vetustate dicta, vel **Elbegate**, vt alij volunt. Ad Tamisim duas etiam portas præter illam ad pontem extitisse credunt, **Belingsgate**, nunc Cothon recipiendis nauibus, & *Dourgate*, i. Aquaria porta, vulgò **Dowgate**.

Quà murus etiam ad flumen desinit, munimenta fuerunt firmissima, quorum alterum supereſt, vulgò *Turris Londinensis*, Britannicè ab albedine *Bringwin*, & *Tourgwin*. Arx sanè nobilissima, mœnibus lætè incincta, turribus excelsa, vallo latísque munita fossis, nobili etiam armamentario, & domibus aliquot ita instructa, vt oppidum æmuletur: meritóque putes duo illa castella, quæ ad hanc orientalem vrbis partem fuisse prodidit Fitzstephanus, in hanc vnam coaluisse. Ad occidentalem vrbis partem alterum extitit munimentum, quà **Flete** amniculus (vnde **Fletestrete**) nunc dispectus, olim nauiger (vt in Chartis Parlamentarijs legi) Tamisi confluit. Hanc arcem Palatinam Fitzstephanus dixit, incendióque hauſtam Guilielmo regnante prodit. E cuius ruinis tùm magna pars templi Paulini extructa, tùm in ipsius areâ cœnobium Fratribus Dominicanis (vnde **Blackfriers** locum nominamus) fundanit Robertus Kilwarby Archiepiscopus Cantuariensis, vnde magnitudinem facilè coniectes. Nihil hodiè ex ea reliquum est, suspicantur tamen nonnulli ædes Penbrochianas huius fuisse particulam, quas **Bainards castell**, à nobili viro Bainardo Domino de **Dunmow**, constructore appellamus, cuius posteri Fitzwalteri hæreditario iure erant ciuitatis Londini Antesignani. *Turris.*

Episcopatus.

Nec munita solùm illo tempore fuit, sed etiam Flamine sublato, & Christiana religione, sub optimo Imp. confirmata, episcopus in eius locum substitutus. Secundo enim Concilio Arelatensi, quod anno salutis 326. sub Constantino celebratum erat, Londinensem episcopum interfuisse constat, Subscripsit enim, vt videre est in Tomo primo Conciliorum, *Ex prouincia Britanniæ, ciuitate Londinensi Restitutus Episcopus*, quem cum successoribus ad S. Petri in Cornehill sedisse affirmant nonnulli. Indè verò ea dignitate floruit Londinum, vt AVGVSTA dici cœperit, eóque nomine sub Valentiniano innotuit, non à Legione, illud enim (vt inquit ille) veritate falsum est, sed ab ornatu magnifico, & verè augusto: vndè cùm à Constantini tempore officina monetaria in hac fuerit instituta, (legimus enim in eius nummis, quos in honorem Constantij patris signauit, & alijs, P. LON. S. i. pecunia Londini signata,) qui huic præfuit sub Comite sacrarum largitionum, in Notitiarum libro, *Præpositus thesaurorum Augustensium in Britannia* vocatur. Sed vt hoc insolentius nomen deleuit dies, ita vetustius illud *Londinium* confirmauit. Dum hoc gauderet nomine parùm abfuit, quin à prædonibus seditiosis vastaretur, sed Theodosius Theodosij Aug. pater, illos spolijs implicatos trucidauit, mersámque, vt ait Marcellinus, anteà difficultatibus ciuitatem in ouantis speciem lætissimus introijt. Indèque mouens Britanniam grauissimis malis obsitam sua virtute ita euoluit, vt illum Britannicum ducem, (teste Symmacho) statua equestri, inter prisca nomina consecrarint Romani. Non longo pòst tempore confecto Romanorum in Britannia imperio, publico insulæ fato in Saxonum potestatem deuenit: quomodo verò è scriptoribus non constat. Vortigernum captum, vt se redimeret, Hengisto Saxoni tradidisse opinor, cùm ad Orientales Saxonès spectaret, quorum regionem Hengisto ea lege Vortigernum addixisse meminerunt scriptores. Quo tempore Ecclesia etiam grauissima quæque pertulit, pastores aut necati, aut fugati, greges abacti, opibúsque omni-

Londinum Augusta dicta.

Officina Monetaria.

Londinium in Saxonum potestate.

omnibus sacris & profanis contusis, Theonus vltimus è Britannis Londinensis Episcopus *Sanctorum reliquias*, vt inquit author meus, *ad memoriam, non ad superstitionem occultabat*. Quamuis autem eiusmodi fuerit ea Saxonum ætas, qua verissimè Martem sua arma concussisse dicas, emporium nihilominùs fuit, teste Beda, *multorum populorum terra marique venientium*. Posteà autem cùm pacis benignior aura huic defatigatæ insulæ aspirasset, Saxonésque Christianę religioni inseruire cœpissent, rediuiuo splendore reflorescere incœpit. Ethelbertus enim Rex Cantij (sub quo Sebertus quasi beneficiarius hoc tractu regnauit) templũ Diuo Paulo posuit, quod subindè restauratum in maximum & magnificentissimum excreuit redditibúsque opulentum, vndè præter Episcopum, Decanus, Præcentor, Cancellarius, Thesaurarius, Archidiaconi quatuor, Præbendarij xxix. & alij prolixè aluntur. Orientalem huius templi partem, quę recentior videtur, & operosa est, cryptoporticúmque habet pulcherrimam, (quæ & ipsa est S. Fidei ædes sacra) ex ruinis arcis illius palatinę quam dixi, circa annum 1080. substruxit Mauritius Episcopus, cùm anteà miserabili incendio absumpta fuisset. Occidentalis pars, vti transeptum, spatiosa est, sublimis, columnis ingentibus, & concamerationè saxo pulcherrima conspicua. Quà verò hę quatuor partes se decussant, ampla & excelsa surgit turris, cui imposita fuit pyramis plumbo obtecta, in immanem altitudinem ædita, (à terra enim pedes 534. in altitudinem ascendit,) quæ anno 1087. ignem cœlestem prouocauit, arsitque non sine magno totius vrbis damno, sed restaurata, nuperrimè nobis pueris de cœlo iterum tacta deflagrauit, nec hactenus reædificata. Dianæ templum olim hoc loco extitisse coniectârunt aliqui, & sunt quæ fidem eorum coniecturæ adiungunt: Antiquæ ædes adiacentes in archiuis templi, *Diana camera* vocantur, & in cœmiterio, regnante Edwardo primo, incredibilis vis bubalinorum capitum effossa fuit, vt est in nostris Annalibus, quæ tunc cum admiratione, tanquam Gentilium

Reliquiæ ad memoriam occultata.

D. Pauli templum.

1561

Templum Dianæ.

tilium ſacrificia ſuſpexit multitudo, & Tauropolia in Dianæ honorem fuiſſe celebrata norunt eruditi. Nos etiam ipſi pueri cerui caput pilo præfixum, quod Dianæ ſacrificijs conuenire videbatur, magna cum pompa, & Cornicinum boatu ex veteri & ſuperſtitioſo inſtituto, in ipſo templo circumgeſtatum vidimus. Cæterùm ab hoc templo condito, ſedes fuit Epiſcoporum Londinenſium, primumque habuit Epiſcopum ſub Saxonibus, (quinquageſſimo anno poſt Theonum Britannici generis exturbatum,) Melitum Romanum ab Auguſtino Cantuariēſi illo conſecratum, qui contrà quàm Gregorius Papa iuſſerat, Archiepiſcopatus inſignia, & Metropolitanam ſedem à Londino, non ſine ſumma iniuria, Cantuariam tranſtulit. Pręter hoc nō aliud, quod ſciam, Saxonum opus Londini extat, nec enim altam pacē diu agitârunt, cùm breui Orientalium Saxonū opes frangerent Viſiſaxones, Londinúmq; in Merciorū poteſtatē cederet. Vix ſopitis inteſtinis bellis, noua ex Aquilone prorupit tempeſtas, Danica ſcilicet, quę miſerè hāc regionē lacerauit, vrbémq; conquaſſauit. In ſuā enim poteſtatem redegêrunt Dani, ſed recepit Alfredus, inſtauratámque Æthelredo genero Merciorū Comiti tradidit. Vaſtatores tamen illi poſteà corona capere ſæpiùs conati ſunt, pręcipuè verò Canutus, qui effoſſo canali Tamiſim auertere molitus, ſed ſemper operam luſerunt, ciuibus fortiſſimè hoſtilem impetum propulſantibus. Terror nihilominùs ab illis non paruus impendit, donec Guilielmum Normannum, quem Deus ad Anglię imperium natum voluit, gratantèr acceperint, & Regem ſalutârint. Iam indè poſuêre venti, fugêre nubes, & verè aurea ſæcula illuxêrunt; inſignem nullam calamitatem ſubiuit, Principum indulgentia immunitates conſequuta eſt maximas, *Regum Camera* dici cœpit, mercimonijſque ita refloruit, vt Guilielmus Malmesburienſis, qui eo tempore vixit, *Vrbem nobilem, opimam, ciuium diuitijs conſtipatam, negotiatorum, ex omni terra venientium commercijs frequentatam* dixerit: & Fitzſtephanus in vita

Thomæ

Thomæ Becketti, eo tempore Londinum 127. Ecclesias Parochiales, & 13. Conuentuales numerâsse, & facta hominum armigerorum ostensione, quadraginta millia peditum, equitum viginti millia sub signis eduxisse prodiderit. Tunc surgentibus tectis vndique accreuit, & exspatiantia ad portas longè se protulerunt suburbia, præcipuè verò ad occasum, quà frequentissima sunt, in quibus XII. sunt ædificia, Hospitia vocant, iuri nostro municipali consecrata: è quibus quatuor splendida admodum & ampla, ad forum siue *Curiam*, vt vocant, spectant: reliqua ad *Cancellariam*, In his nobiles adolescentes, tanto numero iuris studio sedulò vacant, vt nec Andegauis, nec Cadomo, nec ipsis Aurelijs studiosorum frequentia concedat, vt I Forteſcu in suo de Angliæ legibus libello testatur.

Municipalia Juris Collegia.

Innes of the Courts.

Hæc suburbia continuatis ędibus, & superbis secundum Tamisim procerum habitationibus Westmonasterium vrbeculam plùs mill. pass. abiunctam vrbi addiderunt. Thorney hęc olim à spinis, nunc Westminster, ab occiduo situ, & monasterio dicitur. Templo enim, foro iudiciario, & Regiâ longè est celeberrima. Templum regum Angliæ inauguratione, & sepultura inprimis est insigne, Apollinis delubrum eò loci extitisse olim author est Sulcardus, & Antonino Pio imperante, terræmotu corruisse, ex cuius reliquijs Sebertus Rex Orientalium Saxonum alterum D. Petro erexit, quod à Danis deiectum renouauit, & pauculis monachis Dunstanus Episcopus cõcessit. Sed posteà Edwardus Rex cognomẽto *Confessor* sibi in sepulturã, & Benedictinis monachis in monasterium ex decimis omniũ suorum reddituũ de integro construxit, & patrimonijs tota Anglia dispersis ditauit. Formã antiquę illius structurę, si placet ex antiquo manuscripto habe. *Principalis area domus, altissimis erecta fornicibus quadrato opere, pariq; cõmissura circumuoluitur, ambitus autẽ ipsius ædis duplici lapidũ arcu ex vtroq; latere hinc inde fortiter solidata operis cõpage clauditur. Porrò crux tẽpli qua mediũ canẽtium Domino chorũ ambiret, & sui gemina hinc inde*

Westminster.

sustẽ-

sustentatione media turris celsum apicem fulciret, humili primùm & robusto fornice simpliciter surgit, deinde cochleis multipliciter ex arte ascendentibus plurimis intumescit, deinceps verò simplici muro vsq; ad tectum ligneum plumbo diligenter tectum peruenit. Verùm post 160. annum, hanc Edwardi fabricam subuertit Henricus III. nouámque Ecclesiam speciosa structura, multiplici marmorearum columnarum ordine, tecto laminis plumbeis conuestito, quinquaginta annorum opere exædificauit, quam Abbates ad occasum plurimùm auxêrunt, Henricúsque VII. in suam & suorum sepulturam, ad Ortum, sacrarium admirandæ elegantiæ, (*Orbis miraculum* vocat Lelandus, omnem enim elegantiam in illo aceruatam dicas) adiecit, in quo sepulchrum eius splendidissimum & maximum ex ære solido cernitur. Expulsis posteà monachis, ad varias subinde vices reuoluta fuit, primùm Decanum habuit & Præbendarios, mox Episcopum, qui patrimonio dilapidato, cessit, & Decano reliquit. Statim monachi cum suo Abbate à Maria Regina reducti, quibus paulò post authoritate Parlamentaria electis, in Collegiatam Ecclesiam, imò Ecclesiæ plantarium conuertit Sereniss. Diua Elizabetha, Præbendarios instituit duodecim, tot emeritos milites, scholasticos quadraginta (alumni Regij dicuntur,) qui suo tempore ad Academias promouentur, & in Ecclesiam, & Rempub. transferuntur, &c. Quibus omnibus Decanum præfecit, quam dignitatem hodie summa cum laude gerit D.D. Goodmanus vir optimus, & integerrimus, patronus mihi vnicè colendus, vtpote qui nobis hæc otia fecit. In proximo alterum etiam Canonicorum Collegium erat S. Stephano sacrum, quod regia sanè magnificentia, & amplissimis possessionibus cõstruxit Edwardus tertius, cùm Galliam suis victorijs permensus esset, *reducens*, vt in fundationis Charta legitur, *in deuotæ considerationis examine profusa Christi beneficia, quibus ex sola miserationis suæ dulcedine in opportunitatibus nos præuenit, à varijs nos licèt immeritos liberando periculis & dextra suæ potentiæ contra nobis*

S. Stephens Chappell.

aduer-

aduersantium impetus, cum victoriosis successibus magnificè defendendo, ac alijs in tribulationibus & perplexitatibus quibus plurimum inuoluti fuimus, cum insperati superinfusione remedij consolando. Sub hoc **Westminster Hall** siue Prætorium est, in quo præter Comitia Parlamentaria, quæ ibi sæpissimè habentur, fora iudiciaria constituuntur, & statis temporibus causæ cognoscuntur, cùm iuris, tum patrimonij Regij, & etiam Cancellariæ, quæ ex æquo & bono summum ius moderatur, Cùm antè Henrici III. tempora, primæ iustitiæ forum vagum esset, aulámque Regiam comitaretur. Verùm ille, vt in *Charta magna* habetur, legem tulit in hæc verba: *Communia placita non sequantur Curiam nostram, sed teneantur in aliquo certo loco,* Hoc, quod nunc habemus Prætorium, Richardus II. diruto vetustiori, extruxit, suæque habitationi dicauit, (tunc enim Reges ipsi causas audiebant,) Palatiúmque ab Edwardi confessoris tempore adiunctum habuerunt, quo ante sexaginta annos igne absumpto, Henricus VIII. sedem Regiam ad ædes vicinas non ita pridem Cardinalis Wolsæi transtulit, quas **Whitehall** vocant, i. Aula alba. Domus hæc est verè Regia, hinc viuario, quod & alteram Regiam coniungit, **S. James** dictam, illinc Tamisi concluſa. Hanc Poëta quidam *Leucem* ab albedine dixit: Whitehall.

Regale subintrant
Leucaum reges, (dederant memorabile quondam
Atria, quæ niueo candebant marmore, nomen)
Quod Tamisis prima est cui gloria pascere cygnos
Ledæos, rauco pronus subterluit æstu.

Ad Circium etiam magna subsunt Londino suburbia, speculáque fuit olim, siue militaris prætentura, vnde loco nomen ex Arabico vocabulo **Barbacane** (authore Galeoto Martio) cessitque dono Edwardi III. in sedem Vffordorum, à quibus per Willoughbæos ad Peregrinum Berteium, Dominum Willoughby de *Eresbye*, virum omnibus modis generosissimum & verum Martis alumnum nunc deuenit. Nec minora ad Aquilonem & Barbacane.

Subso-

Subsolanum procurrunt suburbia, in quorum campis dum hæc scriberemus, eruta sunt multa vasa sepulchralia, sigilla, & vrnę in quibus Claudij, Neronis, Vespasiani, &c. nummuli. Vialæ etiã vitreæ, vascula fictilia, in quibus liquidum supererat, quod vel libamẽtum ex vino & lacte existimarem, quo in cremãdis corporibus vsi sunt prisci Romani, vel odoriferos illos liquores, quorum Statius meminit:

Vidaq; liquores
Arsuram lauere comam.

Hunc locum cremandis, condendísq; corporibus destinârunt Romani, qui ex lege XII. Tabularum cadauera ex vrbibus efferebant, & secus vias publicas, & militares sepeliebant. Hæc quà vrbs terram spectat. Quà verò flumen labitur, ad austrum amplũ illum *Burgum de* Southwerke, cuius meminimus, ponte etiam coniunxerunt ciues, primùm sublicio eo loco quo anteà in traijciendo, pontone, pro ponte vtebantur. Posteà, regnante Ioanne, è viuo saxo opere admirando nouum pontem XIX. fornicibus præter versatilem illum suspendêrunt, elegantissimísque ædificijs ad instar plateæ ita continuarunt, vt inter Europæ pontes facilè primas & magnitudine, & elegantia ferat. Nec solùm amplificata eo tempore vrbs erat, sed etiam optima Reip. forma descripta, ciues in corpora, siue Collegia distributi. Vrbs ipsa in XXV. regiones, siue tribus diuisa, cõciliúmq; Reipu. penes XXIIII. senes cõstitutum, qui ex ætate, nostra lingua Aldermen, id est, Senatores dicuntur, quorũ singuli singulis tribubus præessent, & cùm antiquitùs pro summo magistratu Portgreue, id est, vrbis Præfectum habuissent, duos Balliuos instituit Richardus primus, pro quibus statim Ioannes Rex cõcessit, vt Maiorem siue Prætorem annuũ magistratum suis suffragijs è XII. primarijs corporibus eligerent, duósque Vicecomites Shirifs vocant, quorum alter Regius, vrbanus alter dicitur, nominarent.

Pons.

Ciuium Collegia.
Tribus.

Maior, siue Prætor.

Hac Reipub. forma constituta, incredibile est quantùm publicis, priuatísque operibus creuit, crescítque

(reliquis

(reliquis Angliæ vrbibus decreſcentibus.) Nam, vt taceam domum Senatoriam **Guildhall** à Tho. Knowles Prætore pulcherrimè conſtructam, **Leadenhall** amplum & nitidum opus à Simone Eiro excitatum, vt publicum eſſet horreum ad annonam laxandam. Periſtillium ſiue Ianum medium, *Burſam* vulgus, Diua Elizabetha *Excambium Regium* dixit, ad negotiatorum vſum, & vrbis ornamentum à Thom. Greſſhamo equeſtris ordinis ciue poſitum, magnificum illud quidem, ſiue ædificij ſtructuram, ſiue gentium frequentiam, ſiue mercium copiam ſpectes; vt etiam Hanſeaticæ ſocietatis domum omittam, & aquas ſubterraneis cuniculis, & ſyphonibus in omnes vrbis regiones corriuatas, illíſque recipiendis elegantiſſima caſtella, nouum etiam aquęductum, quo Hydragogi Germani ſolers induſtria rota è Tamiſi aquas in magnam vrbis partem tubulis certo libramine diſpoſitis nuper deduxit. Templis vndíque & ædibus ſacris ita fulget, vt RELIGIO, & PIETAS ſibi delubrum hîc collocaſſe videantur. Eccleſias enim centum viginti numerat, quot nec ipſa Roma oſtendit, præter Noſocomia, & Xenodochia, alítque orphanos plùs minùs 600. in Paidotrophio, quod Chriſti Ædes dicitur, & pauperculos collata ſtipe circa 1240. &c. Longum eſſet ſi ſigillatim perſequerer optimas leges, & inſtituta quibus temperatur, Senatorij ordinis dignitatem, in principem obſequium & fidem, ciuium humanitatem, ædium nitorem, fœliciſſimorum ingeniorum prouentum, ſuburbanos hortos delicijs, & herbis exoticis refertiſſimos, claſſem numeroſam, & inſtructiſſimam, mercium omnigenarum vim incredibilem (ducenta millia pannorum laneorum præter alia vna Antwerpia quotannis hinc accepit) & omnium quæ ad humanæ vitæ cultum, neceſſitatémque ſpectant, redundantem copiam. Verè enim dixit ille H. Iunius in Philippeide.

tectis opibúſq; refertis
Londinum, & ſi fas, numeroſo ciue ſuperbum.
Larga vbi fecundo rerum vndat copia cornu.

1411. 1445. Burſa. 1567.

Et

Et I. Scaliger in ſuis vrbibus:

Vrbs animis, numeróque potens, & robore gentis.

Alius hos quoque de Londino procudit verſiculos, ſi legere non dedigneris,

LONDINVM *gemino procurrit littore longè*
Æmula materna tollens ſua lumina Troia,
Clementer ſurgente iugo dum tendit in ortum:
Vrbs peramœna ſitu, cœlóque ſolóque beata,
Vrbs pietate potens, numeroſo ciue ſuperba,
Vrbſq; Britannorum condigna BRITANNIA *dici.*
Quæ noua doctrinis Lutetia, mercibus Ormus,
Altera Roma viris, Chryſæa ſecunda metallis.

Nunc chariſſimæ patriæ valedicam, ſi priùs annotauero inclinationam cœli LI. gradib. XXXIIII. ſcrupulis, diſtantiam ab vltimo occidente XXIII. part. XXV. ſcrup. definiri. Fidiculam naturæ Veneris Mercurijq; ſtellam eſſe Topicam, quę Horizontem perſtringit, nunquam ſubit: & caput Draconis verticalem ab Aſtrologis cenſeri.

Paraciæ 73. plus minùs in hoc agro, extra vrbem numerantur.

Eſſer.

PARS altera Trinobantum ab orientali ſitu, & Saxonibus qui occupârunt. Saxonicè Eaſtreaxa, Normánicè *Exſſeſa*, vulgò Eſſer, ampla, lata, frugifera, croci fœcunda, nemoroſa, & opulenta in primis eſt regio: hinc Oceano, inde fluminibus piſcoſis, quaſi coronata, quę & ſua cómoda affatim ſuppeditant. Ad Septentriones Stourus flumen à Southfolcia diuidit, ad ortum Oceanus ſe inſinuat, ad Auſtrum Tamiſis iam grandis à Cantio ſecludit, vti ad occaſum *Ley* fluuiolus à Medioſaxonibus, & qui in eum influit *Stort*, ſiue Stourus minor

minor ab Hertfordenſibus. Nos autem in hac deſcribenda pro inſtituti ratione, primùm quæ ſunt ad *Ley*, & Tamiſim memoranda, deinde quę ſunt interiùs, & ad oram maritimam videamus.

Ad Ley, Saxonicè Lyzean quà inſulas diuiſo alueo ſpargit, ſedet Waltham oppidulum, Saxonicè pealoheim, id eſt, Sylueſtris habitatio, quod originem non admodum vetuſtam repetit. Conſeneſcente enim Saxonum imperio, Touius quidam opibus, & authoritate pollens, &, vt in priuata loci hiſtoriola legitur, *Stallerus. i. vexillifer Regis, propter abundantiam ferarum ſylueſtrium primus fundauit, & 66. viris inſtituit.* Illo defuncto, Athelſtanus filius fortunarum ſuarum ſtatim naufragium fecit, Edwardúsque *Confeſſor* Haraldo Comitis Godwini filio hanc villam donauit, & protinùs monaſterium excitatum eſt, quod Haraldi illius & opus, & tumulus. Cùm enim ad Regium faſtigium hominum errore, & ſua ambitione obrepſiſſet, hoc in S. Crucis honorem poſuit, in hoc vota pro victoria contra Normannos concepit, & ſtatim ab illis occiſus, à matre quæ infimis precibus à victore corpus impetrauerat, in hoc tumulatus. Inferiùs Britannico tempore DVROLITVM floruit, quę antiquę appellationis nota retenta, Leiton hodie dicitur, id eſt, oppidum ad Ley, vti *Durolitum* Britannicè flumen Ley denotat: viculus eſt hodie ſparſim habitatus, ad v. à Londino lapidem, pro quo xv in Antoninum librariorum incuria irrepſit. Hic fluminis traiectum olim fuiſſe locus vicinus Dulford dictus, id eſt, vadum antiquum fidem facit, antequam fluuius ad Stretford pontibus coniungeretur, vbi diuortijs factis tripartitus fertur, & amœniſſimè viridantia prata circumluit, in quibus monaſterioli reliquias vidimus, quod Guil. de *Monte Fixo*, ſiue *Montfichet* magni inter Normannos nominis Baro anno 1140. conſtruxit, ſtatímque Ley in vnum ſe recolligens, in Tamiſim placidè exoneratur, vnde Leymouth locus appellatur.

Waltham Croſſe.

Durolitum Leiton.

Tamiſis verò, qui iam in immenſum auctus, multarum

aquarum agmina hàc secum rapit, solummodò quæ me-
Berking. minisse conuenit, **Berking** habet, Bedæ **Berecing**, sacris
virginibus ab Erkenwaldo Londinensi Episcopo sacra-
Tilbery. tum, inde **Tilbury**, Bedæ **Tilaburge**, quæ ex pauculis
casis constat, antiquitùs tamen Ceadæ Episcopi sedes e-
rat, cùm circa annũ salutis 630. Orientales Saxones per
Baptismum in Christi Ecclesiam insereret. Posteà reci-
procanti aqua CONVENNON insulam nunc **Canuay** (de
qua Ptolemęus & nos alibi meminerimus) à continen-
te abscindit, cui ordine adsident, primùm **Beamfleot**, *fos-
satis altis & spatiosis*, vt inquit Florilegus, ab Hastenecio
Dano munitum. Inde **Hadleigh** quondam Thomæ
Woodstochij castrum, ruinis iam deformatum, & de-
mùm **Leigh** oppidulum elegans, strenuísque nautis re-
fertissimum. Sub quo ripis paulatim vtrinque deficien-
tibus in Oceanum Tamisis vasto ostio euoluitur. Quod
Ptolemęus TAMESÆ, & corruptè in alijs exemplaribus,
IAMESÆ æstuarium, nos vulgò **The Temes mouth** ap-
pellamus.

Rochford. Interiùs autem **Rochford**. quæ huic Centuriæ nomen
fecit, locum habet, nunc Baronum de *Rich*, quos Edwar-
dus sextus ea nobilitate ornauit, habitatio; olim verò
Dominos suos antiquæ nobilitatis eodem cognomine
habuit, qui in scuto argenteo leonem nigrum cum rubra
corona gestarunt. Quorum hęreditas ad Butleros Or-
mondiæ & Wiltoniæ Comites per filiam deuenit, & ab
illis ad Thomas Bolleniam, quem Vicecomitem *Roch-
ford*, & posteà Wiltonię Comitem Henricus octauus cre-
auit, è cuius propagine DIVA nostra ELIZABETHA, &
clarissimus Henricus Baro Hunsdoniæ efloruerunt.

In mediterraneis verò (nec est cur **Rumford** forum
suarium, **Hornechurch** quod *Cornutum monasterium* olim
dictum, **Hauering** antiquum regis secessum, ab annulo
quem peregrinus Edwardo Confessori tradidit, deno-
minatum: **Brentwood**, & **Engerstone** quondam **Ing-
heaston** publicis diuersorijs nota commemorem:) ad
XVI. Italicum milliare à Durolito locat Antoninus

CÆSA-

CÆSAROMAGVM, id est, Cæsaris vrbs, vt *Drusomagus* Drusi vrbs censetur, quam in Cæsaris Augusti honorem constructam iudico, cùm, vt habet Suetonius, *Reges amici, atq; socij singuli in suo quisque regno, Cæsareas vrbes in honorem Augusti condiderint.* Hanc à Saxonibus Sceobyrig dictam credo, de qua Marianus, *Dani, à Beamfleot fugati, vrbem qua lingua Anglorum* Sceobyrig *in East saxonia sitam adeunt, firmámque sibi munitionem ibi constituerunt.* Nunc verò & illo etiam nomine truncato, Burghsted, & Bursted contractè vocatur, id est, Burgi locus, quo Germanico nomine plurima loca vetustiora insignierunt maiores, hodiéque tantùm rusticorum viculus est iuxta Billiricay forum satis frequens. Nec hoc solummodò nomen cum distantia à Durolito opinionem confirmat meam, sed etiam quòd ad XII. inde milliare CANNONIVM posuit idem Antoninus, quo situ supereſt Cannonden vicus, nomine, vt vides, vix immutato. Haud scio an à fraxinis Britannicè denominatum fuerit, *Onnen* enim illis fraxinum significat, & ager est fraxinis fęcundus, nec non Ashdowne, id est, fraxinorum mons proximus est. Ab his non Ralegh multùm abest oppidulum non inelegans qui suum Baronem Swanum de *Essexia* Edwardi Confessoris tempore habuit, cuius è filio nepos erat Henricus ille de *Essexia* qui iure hæreditario regis signifer, quòd in velitatione contra Wallos animum, & signum simul abiecerat, proditionis insimulatus, singulari certamine victus, & in claustrum contrusus, amplissimo patrimonio Regis Henrici II. fiscum adauxit.

Cæsaromagus. 894 Burghsted. *Cannonium.* Cannonden. Ralegh.

Hinc in ortum proiecta terra gramine lætissima, & re pecuaria diues, insulam olim Foulenesse, æuo nectente, sibi adiunxit. Inde ad Septentriones retracta paulatim littora duo insinuantis Oceani accessus admittunt: hunc Crouch, alterum Blackewater accolæ vocant, inter quos interſidet Centuria Dengy, quondam Dauncing, vbi caseariis operibus omnia feruent, viríque muliebri officio oues mulgent, vnde Casei illi inusitatæ magnitudinis conficiuntur, qui non modò per

Foulnesse. Dengy Hundred. Assexe Cheese.

Angliam, sed etiam per exteras regiones ad saturandos agrestes, & Opifices distrahuntur. Hanc Centuriam Edwardus Confessor Randulpho Peperking concessit Charta breui, quam apponam, vt nos qui omnes iuris apices excutimus, videamus quàm candida & aperta illa ætas fuerit. Sic verò illa se habet ex Scaccario.

Iche Edwarde king
Haue yeouen of my forest the keping
Of the hundred of Chelmer and Dawncing
To Randolf Peperking and to his kinling
With harte, and hinde, doe, and bokke,
Hare, and fore, catt, and brocke,
Wilde foule with his flocke,
Partrich, fesaunte hen, and fesaunte cock;
With greene and wilde stob and stokk.
To kepen and to yeomen by all her might,
Both by day, and eke by night.
And hounds for to holde
Good, swift, and bolde:
Four grehoundes, and fir raches,
For hare and for and wilde cattes,
And therfore ich made him my booke,
Wittenes the Bishop Wolston,
And booke ylerned many on,
And Sweyne of Esser our brother,
And teken him many other,
And our steward Howelin
That besought me for him.

Hęc candida erat illius ætatis fides & simplicitas, quæ pauculis lineis & pauculis crucibus aureis omnia fidei firmamenta posuerunt. *Ante Normannorum enim ingressum*, vti apud Ingulphum legitur, *Cheirographa firmabant, cum crucibus aureis, aliisque signaculis: sed Normanni cum cerea impressione per vniuscuiusque speciale sigillum sub intitulatione trium vel quatuor testium conficere Cheirographa instituerũt. Conferebantur ante à multa prædia nudo verbo, absq;*

Sigilla apud Anglos primum in vsu.

scripto

ſcripto vel charta, tantùm cum Domini gladio, vel galea, cum cornu vel cratera, & plurima tenementa cum calcari, cum ſtrigili, cum arcu, & nonnulla cum ſagitta.

In **Blackwater** ſinum, quem Borealem huius Centuriæ latus claudere dixi, & optimis oſtreis ſcatet, quæ **Wallfleot** vocamus, confluunt duo flumina quæ magnam agri partẽ alluunt, **Chelmer** & **Froſhwell**. **Chelmer** per **Dunmow** oppidum Fitzwalterorum ex Clarenſi familia olim ſedem prolabitur, vbi Iuga filia Rodulphi Baignardi monaſterium anno 1103. fundauit. Nec procul hinc ſedet *Plaiſſy* Gallicè ſic dicta à placendo, quondam **Eſſex**, quæ Conſtabulariorũm Angliæ vltimis Saxonum annis, & poſteà (vt liber Elienſis teſtatur) habitatio. Ad quam duo magnæ authoritatis Principes, Thomas Woodſtochius Dux Gloceſtriæ, Comẽſque Eſſexiæ, & Ioannes Hollandius Comes Huntindoniæ, cùm inter abruptam contumaciam, & deforme obſequium modum tenere non potuerint, fatâ complêrunt. Ille enim ob præcipitẽ contumaciam inopinatò Caletũ abreptus & ſtrangulatus: hic ab Henrico 1111. ob ſeditionẽ hoc ipſo loco ſecuri percuſſus, vt ipſius Woodſtochij manibus pœnas dediſſe videatur, cuius interitus author habebatur. Inde Chelmerus **Chelmerford** vulgò **Chenſford** petit amplum ſatis oppidum, iampridem monaſteriolo à M. Rege Scotorum cõſtructo celebre, nunc tantùm *Aſſiſis*, ſic vocant fora in quibus cauſſæ totius agri bis quotannis coram Iudicibus ventilantur, inſigne.

Pleſſy.

Chensford.

Froſhwell ſiue **Blackwater**, qui longo decurſu cùm nihil viderit præter **Cogſhall** à Stephano Rege Cluniacenſibus poſitum, & **Ywittam** ab Edwardo Seniore rege 914. ædificatam, quæ etiam Euſtachij Comitis Bolonienſis, (vt ferunt) *Honor* erat; Chelmerum obuium habet, qui primùm ſolidus *Woodhamwalters* præterfluit vetuſtam Dominorum *Fitz-walters* ſedem, quorum altiſſima cùm antiquitate coniuncta fuit nobilitas; à Rich. ſcilicet Comite Claræ repetita, ſed ſuperiori ſæculo

Woodham walters.

culo in Ratclifforum ſtirpem per filiam tranſlata. Deinde *Chelmerus* inſula amnica diuiſus vetuſtam illam Romanorum Coloniam CAMALODVNVM quæ hoc littus illuſtrauit, ſalutat, CAMVDOLANVM Ptolemæo, Antonino CAMOLVDVNVM dicitur: ſed *Camalodunum* genuinum eſſe nomen, Plinius, Dio, & marmor antiquum perſuadent. In hac vrbe indaganda, Deus bone, quàm luſcioſi fuerint noſtrates, cùm ſe ſuo nomine proderet, & cæcutientibus illis ſe perſpicuè exhiberet, nubemque ſubmoueret. Plurimi in occidentali Inſulæ parte perueſtigârunt, vti optimus ille qui Antiquitatis Solem in manibus geſtare ſibi videbatur, alij in vltima Scotia, alij **Colcheſter** in Lelandi verba iurati, eſſe affirmârunt, cùm nomine vix mutilato pro Camaladuno hodie **Maldon** dicatur, Saxonicè Maledune, & Mealdune, maxima dictionis parte etiamnum integra, & ſuperſtite. Nec hoc ſolummodò expreſſum nominis veſtigium perſuaſit; verum etiam diſtantia à Mona apud Plinium, à Canonio apud Antoninum, & ipſe ſitus probationem præſtant vel apertiſſimam. Cunobellini hanc fuiſſe Regiam ſcripſit Dio, cuius nummos antiquos expreſſos hîc tibi exhibemus cùm ad hanc Camulodunum ſpectare videantur.

Camalodunium

Maldon.

Cunobellinus Vide Verolamium pro Taſc.

Præ-

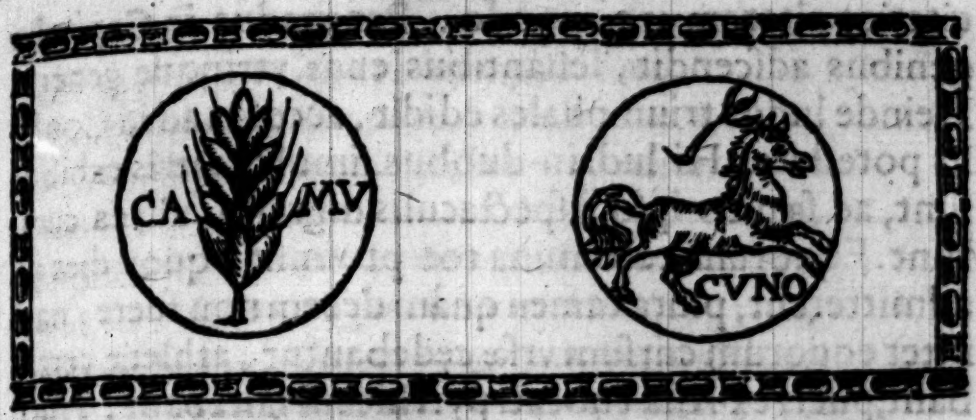

Prefuit ille, imperante Tiberio, huic orientali Inſulę parti, tréſq; ſuſcepiſſe filios videtur, Admimum, Togodumnum, & Catacratum. Admimus à patre pulſus, & à Caio Caligula receptus cùm ille ridicula iſta expeditione in Batauiam venit, vt ſui terror inde Britanniam afflaret: Togodumnum verò, & Catacratum iuſto prælio deuicit, & interfecit Aulus Plautius, & de Catacrato, vt dixi, ouans triumphauit. Hic ille Plautius eſt, qui C. Berico exule Britanno ſuaſore, (nunquam non ſuggerentibus ſe belli cauſis,) primus poſt Iul. Cæſarem Britanniam ſub Claudio tentauit, quem Claudius ipſe ſtatim tranſmiſſis legionibus, cum omni Imperij mole, & elephãtis, (quorum oſſa inuenta fucum quàm plurimis fecerunt) ſubſequutus eſt: primúmq; trãſmiſſo Tamiſi Britannos qui in ripa aduenientẽ exceperunt, ſignis collatis, fugauit, faciléq; hanc regiam Camalodunũ cœpit. Ob qua BRITANNICI nomine filio impoſito, ſępiúſq; ipſe Imperator ſalutatus (contra Romanorũ inſtitutum neq; enim ſępiùs quàm ſemel licebat vno de bello id nomẽ aſſumere) ſexto quàm profectus erat menſe, Romã redijt. Tantum erat vel tantulã Britannię partẽ debellâſſe, vt hinc Claudio annuos ludos, arcus triũphales, & in vrbe, & Geſſoriaci Gallię, ſplendidiſſimúmq; triumphum decreuerit Senatus, ad cuius ſpectaculũ etiam prouinciarũ pręſidibus, & quibuſdam exulibus in vrbẽ cõmeare permiſſum, Naualis corona faſtigio Palatinæ Domus, quaſi Britannici maris domiti inſigne, fixa, Coronas aureas contulerint prouincę, Gallia Comata vnam IX. pondo, Hiſpania citerior

Claudius in Britannia.

Claudij de Britannis triumphus. Suetonius.

citerior alteram VII. pondo. Per gradus in Capitolio genibus adscendit, leuantibus, euni vtrinque generis. Deinde ludos triumphales edidit, accepta ad id Consulis potestate. Hi ludi in duobus simul theatris exhibiti sunt, ac sæpiùs ipso à spectaculis digresso, alij ea curarunt. Equorum certamina tot promisit, quot dies illi admitterent, plura tamen qnàm decem non fuere; nam inter equorum cursum vrsæ cędebantur, athletæ certabant, pueri ex Asia euocati pyrrhicam saltabant. Plurimis etiam ob hanc victoriam ornamenta triumphalia congessit, Licinio Crasso Frugi equo phalerato, & veste palmata ipsum triumphantem sequi permisit, Posidio Spadoni hastam puram. C. Gauio torques, armillas, phaleras, coronámq; auream, vt in antiquo marmore Taurini videre est, quod sic inscribitur.

C. GAVIO. L. F.
STEL. SILVANO
PRIMIPILARI LEG. VIII. AVG.
TRIBVNO COH. II. VIGILVM.
TRIBVNO COH. XIII. VRBAN.
TRIBVNO COH. XII. PRÆTOR.
DONIS DONATO A DIVO CLAVDIO
BELLO BRITANNICO,
TORQVIBVS, ARMILLIS, PHALERIS,
CORONA AVREA,
PATRONO COLON.
D. D.

Nec minùs ingenij monimentis celebris fuit hæc Claudij victoria. Doctissimi, sed incerti Poetæ hac de re carmina eruditissimus Iosephus Scaliger in suis Catalectis è situ vindicauit, quę cùm non passim occurrant, subtexere nó pigebit, sunt enim quantiuis pretij. Diuersa autè esse Epigrammata, & ideò distinguenda eruditissimus adolescens I. Obsopæus Germanus ex antiquis membranis me nuperrimè docuit.

Au-

Ausonijs nunquam tellus violata triumphis
Icta tuo, Cæsar, fulmine procubuit.
*Oceanúsq; tuas vltra se * respicit aras,*
*Qui finis mundo est, * non erit imperio.*

* Antonius Del-Rio, alias legit alicubi, igitur varias lectiones adposui.
* prospicit.
* nunc erit.

Victa prius nulli, iamiam spectata triumpho
Illibata tuos gens iacet in titulos.
Fabula visa diu, medioq; recondita ponto
Libera victori iam modo colla dedit.
*Euphrates Ortus, Rhenus * incluserat Arctos,*
Oceanus medium venit in imperium.

* reclusserat.

Libera non hostem, non passa Britannia Regem,
Æternum nostro qua procul orbe iacet.
Fœlix aduersis, & sorte oppressa secunda,
Communis nobis, & tibi, Cæsar, erit.

Vltima cingebat Tibris tua, Romule, regna:
Hic tibi finis erat, religiose Numa.
Et tua, Diue, tuum sacrata potentia cœlo
Extremum citra constitit Oceanum.
At nunc Oceanus geminos interluit orbes.
Pars est imperij, terminus antè fuit.

Mars pater, & nostra gentis tutela, Quirine,
Et magno positus Cæsar vtérq; Polo.
Cernitis ignotos Latiâ sub lege Britannos,
Sol citra nostrum flectitur imperium.
Vltima cesserunt adoperto claustra Profundo.
*Et iam Romano * cingîmur Oceano.*

* cingitur.

Opponis frustra rapidum Germania Rhenum,
Euphrates prodest nil tibi, Parthe fugax.
Oceanus iam terga dedit, nec peruius vlli,
Cæsareos fasces, imperiûmq; tulit.

Illa procul nostro semota, excluságq; cœlo,
Alluitur nostra victa Britannis aqua,

* Semota

*Semota.

*Semota, & vasto disiuncta Britannia ponto,
Cinctáq; inaccessis horrida litoribus:
Quam pater iniectis Nereus vallauerat vndis,
Quam fallax æstu circuit Oceanus.
Brumalem sortita *plagam: quà frigida semper
Præfulget stellis Arctos inocciduis.
Conspectúq; tuo deiecta Britannia, Cæsar,
Subdidit insueto colla premenda iugo.
Aspice, confundit populos imperuia tellus,
Coniunctum est, quod adhuc orbis, & orbis erat.

*palum

Et in Octauio cecinit Seneca de Claudio:

cuiq; Britanni
Terga dedere, ducibus nostris
Ante ignoti, iurisq; sui.

Et ibidem quòd Tamisim transmiserat.

En qui ora Tamisis primus posuit iugum.

Sic enim Phœbus noster iustus Lipsius legit, non *Tanais*, vt in vulgatis, nihil enim Claudio cum Tanai. Camaloduno sic in Romannorum potestatem redacta, Coloniam ibi valida veteranorum manu constituit Claudius, nummíque in rei memoriam signati cum inscriptione COL. CAMALODVN. & ob veteranos legionis XIIII. Geminæ Martię Victricis, quos Tacitus Britanniæ domitores vocat, in eam deductos, COLONIA VICTRICENSIS in antiqua Inscriptione appellatur, sed eccum.

Colonia Camaloduni.

CN. MVNATIVS. M. F. PAL.
AVRELIVS. BASSVS
PROC. AVG.
PRÆF. FABR. PRÆF. COH. III. SAGITTARIORVM, PRÆF. COH. ITERVM II. ASTVRVM, CENSITOR CIVIVM ROMANORVM COLONIÆ VICTRICENSIS QVÆ EST IN BRITANNIA CAMALODVNI, &c.

Con-

Conſtitutum etiam hîc eo tempore Diuo Claudio templum, *Aram aeternæ dominationis* vocat Tacitus, cuius in ſuo Ludo meminit Seneca. *Parum eſt*, inquit, *quod templum in Britannia Claudius habet, quod nunc barbari colunt, & tanquam Deum orant.* Delecti ſunt etiam in eius honorem ſacerdotes, ſodales nimirum Auguſtales, qui religionis ſpecie Britannorum fortunas effundebant. Sed poſt decem annos verſa fortuna, concidit hæc Colonia. Cùm enim veterani in hos captiuos agros in ſubſidium contra rebelles, & imbuendis ſocijs ad officia legum deducti, impotentius in miſellum populum ſæuirent, extincta bellorum incendia maiore flamma erupêrunt. Britanni, Bunduica, quæ & Boadicia, duce, Coloniam hanc impetu diripuerunt & incenderunt, templum in quo ſe miles conglobauerat, biduò expugnarunt, Legionem Nonam in auxilium aduentantem fuderunt, & vt ſemel dicam, ſeptuaginta ciuium, & ſociorum millia occidêrunt. Hanc ſtragem varia prodigia prędixerunt. Victoriæ ſimulachrum in hac vrbe retrò conuerſum, & delapſum, in curia externi fremitus auditi, vlulatibus inſonuit theatrum, ædes ſub Tamiſis aqua viſæ, cruentóque aſpectu inundauit ſubiectum æſtuarium, quod nunc (neſcio an ob illam cauſſam) **Blackwater** vocamus, id eſt, aqua nigra, vti Ptol. IDVMANVM dixit, quo etiam nigredinis ſignificatio ſubeſt, *Ydu* enim nigrum Britannis ſonat. E fauillis tamen excitârunt Romani, eius enim meminit multos poſt annos Antoninus. Saxonico tamen imperio vix memoratur, tantùm Edwardum Alfredi filium *Mealdunam* Danica rabie conuulſam inſtaurâſſe, caſtroque firmâſſe tradidit Marianus, Guilielmus Normannus Angliæ deuictor, vt in eius Commentario legitur, *centum octoginta domos in hac habuit, quas Burgenſes tenuerunt, & octodecem manſuras vaſtatas.* Hodie verò populi frequentia, & ſua magnitudine inter primaria Eſſexię oppida meritò cenſetur, *Burgúſque de Maldon*, à Iuriſperitis noſtris nominatur. Statio ſatis commoda, incolis pro magnitudine ſatis frequens, quę vna tantum eſt platea

Ara, & Templum Claudij

Socco habet Dio.

Prodigia.

914.

platea mille plùs minùs passus in longitudine protenta.

Ad Ansam. Sex mill. interuallo à Camaloduno statuit Antoninus locum, quem AD ANSAM dixit. Suspicatus sum hunc aliquem fuisse Coloniæ Camaloduni terminum, qui Ansæ similitudinem referret. Legeram enim apud Siculum Flaccum, *Agri Colonijs adiacentes varijs terminis definiebantur, in limitibus constituti erant pro terminis res alia, atque alia, alibi Hermula, alibi seria, alibi spatulæ, alibi Rhombi, & alibi secundum Vitalem, & Arcadium, termini erant Lagenares, vel orculares, id est, lagenæ & orculæ.* Cur igitur non & Ansa pro termino: cùm *Ad Ansam*, non *Ansæ* suo more dixerit Antoninus. Verùm enimuerò cùm Radulphus Niger author satis antiquus qui latet in Bibliotheca Ioannis Stowæi Londinensis Chronographi studiosissimi, scribat *Ceadam Episcopum baptisasse Orientales Saxones iuxta Maldoniam in ciuitate* Ithancester, quam postea in Ponto fl. submersam fuisse innuit: (fauete linguis) si hanc Ithancester, ipsissimam esse *Ad Ansam* dixero: *I*, etenim ad locum Britannicè sonat, cur igitur non *Ithan* contractè pro *Ad Ansam*? Locum autem digito signare non possum, fluuiolum tamen quem Froshwell dicunt, Pante priùs dictum fuisse minimè dubito, cùm alter ex eius fontibus Pantswel, (vt vir doctissimus sacrarum literarum, & antiquitatis cognitione præstans Guilielmus Harrisonus obseruauit) hodie nuncupetur. Sunt tamen qui existimant Ithancaster extremo in Centuria de Dengie promontorio impositum fuisse, vbi hodie S. Peters vpon the wall, i. ad aggerem, Aggeribus enim per hoc littus vix agros contra Oceanum irruentem tuentur agricolæ. Cæterùm vbicunque loci fuerit, ad priorem sententiam de verbi notione me refero. Nimirùm *Ad Ansam* vel terminale signum fuisse, vel diuersoriũ aliquod ad viam sub eiusmodi intersignio. Nec alia quàm signa terminalia, vel diuersoria erant quæ eadẽ loquẽdi formula Rõmano sæculo, *Ad Columnã*, *Ad Finem*, *Ad tres Tabernas*, *Ad Rotam*, *Ad septem fratres*, *Ad Aquilam minorem*, *Ad Herculem*, &c. nominabantur: & proindè hęc

Colonia-rum termini.

Ithancester

accu-

accuratiùs quęrere nihil aliud eſſet, quàm ventos venari. Hinc reducta littora mare magno & amœniſſimo ſinu accipiunt, qui optimorum illorum oſtreorum feraciſſimus, quæ nos Wallfleet vocamus. Et ne littora noſtra ſua gloria fraudentur, hæc illa eſſe exiſtimamus littora, quæ, vt innuit Plinius, Romanis culinis ſeruiebant, cùm Britannicis oſtreis tertium à Cizicinis locum tribuat Mutianus his ſuis ipſius verbis. *Cizicena maiora Lucrinis, ſuauiora Britannicis.* Nec alia ab his oſtrea eſſe puto, quæ mira Auſonius vocauit, in hoc ad Paulum verſiculo: Oſtrea.

Mira Caledonius nonnunquam detegit æſtus.

In hunc ſinum præter alia, Colne flu. ſe immittit, qui in Boreali agri parte è diuerſis fontibus coaleſcens, allabitur *Hedningham*, ſiue *Heueningham*, vulgo *Heningham* elegans olim caſtrum, & Oxoniæ Comitum antiquam habitationem. Cui ad alteram ripam oppoſitus eſt *Sibble H.* locus natalis (vt accepi) Ioannis Hawkwodi (Itali Aucuthum corruptè vocant) quem illi tantopere ob virtutem militarem ſuſpexerunt, vt Senatus Florentinus propter inſignia merita equeſtri ſtatua & tumuli honore in eximiæ fortitudinis, fideíque teſtimonium ornauit. Res eius geſtas Itali pleno ore prædicant, & Paulus Iouius in Elogijs celebrat. Sat mihi ſit Iulij Feroldi tetraſtichon adijcere. Ioan. Aucuthus ſiue Hawkwood.

Hawkwoode Anglorum decus, & decus addite genti
Italicæ, Italico præſidiumq; ſolo.
Vt tumuli quondam Florentia, ſic ſimulachri
Virtutem Iouius donat honore tuam.

Inde *Colne* fluuius per Earles Colne, Oxoniæ Comitum ſepultura nobilem, COLONIAM, (cuius meminit Antoninus, quam & aliam eſſe à Colonia Camaloduno facit,) accedit. An à Colonia huc deducta, vel à Colno flumine nomen ſit factum, Phœbus dixerit: à flumine malim ego, cùm viderim oppidula plura illi impoſita, Colne dici, vt Earles Colne, Makes Colne, Colne Engane, Whites Colne, &c. Hanc Britanni *Caer Colin*, Saxones Colcceaſtep, nos Colcheſter vocamus. Vrbs eſt elegans, Colonia. Colcheſter.

gans, frequens, & amœna, collis supercilio ab occasu in ortum porrecta, muris incincta, Ecclesijs quindecem exornata, præter amplum illud templum quod Diuo Ioanni Eudo *Dapifer* Henrici II. consecrauit, nunc in ædes priuatas conuersum. In media vrbe castrum eminet vetustate collapsurum, quod Edwardum Alfredi filium excitâsse scribũt historici, cùm Coloceſtriam bellis deformatam repararet. Floruisse verò hanc vrbem vel maximè Romanis temporibus infinita vis antiquorum nummorum quotidiè eruta planissimè docet: in nullos tamen Gallieno antiquiores incidimus, erãt enim Tetricorum, Victorinorum, Posthumi, C. Carausij, Constantini, & qui subsequuti sunt, Imperatorum. Ciues Fl. Iuliam Helenam Constantini Magni matrem suam alumnam fuisse asserunt ex Coelo regenatam: & in memoriam crucis ab illa repertæ, crucem nodosam inter quatuor coronas interpositã publico in clypeo gerunt. Vnde de illa, & hac vrbe Nechamus noster, etsi Apolline minùs fauente.

1105.

Helena Constantini M. mater.

Effulsit sydus vitæ, Colcestria lumen,
Septem climatibus lux radiosa dedit.
Sydus erat Constantinus, decus imperiale,
Seruijt huic flexo poplite Roma potens.

Verùm vti Coelum Regem ex vrbis nomine scripturientium credulitas effinxit, ita ex sanctissimis ecclesiæ patribus illam stabulariam fuisse constat, & Drepani in Bithinia natam Nicephorus Calistus disertè prodidit. Mulier tamen fuit sanctissimis moribus, & infracta animi constantia in religione Christiana propaganda, vnde in antiquis inscriptionibus PIISSIMA, & VENERABILIS AVGVSTA passim nominatur. Sub hoc, vbi Colnus flumari immiscetur, S. Osithæ extat oppidulum, cuius antiquum nomen Chic aboleuit regia illa virgo Ositha, quæ tota Deo defixa, à Danicis piratis ibi confossa, Diuæ honores apud maiores obtinuit. Nunc verò sedes est primaria honoratissimorum Dominorum *Darcy*, qui de *Chich* dicti, quos ad amplissimam Baronis dignitatem Rex Edwardus sextus prouexit.

S. Osithe.

Hinc

Hinc vaſtè proiectum littus ad Neſſe promontorium, Saxonicè Eadulphesneſſ protuberat. Quid hoc in loco repertum fuit, habe ex verbis & fide Radulphi de *Coggeſhall*, qui ante annos 350. ſcripſit. *Temporibus Regis Richardi in littore maris in villa quæ vocatur* Edulfineſſe *inuenti ſunt duo dentes cuiuſdam Gigantis tantæ magnitudinis, vt ducenti dentes quos nunc habent homines, ex his ſecari poſſent. Hos apud* Cogſhall *& vidimus, & admirando contrectauimus.* Et neſcio quid aliud Giganteum primis Diuæ noſtræ Elizabethæ annis à nobili R. Candiſho iuxta hunc locum effoſſum. Nec diffitebor ego quin fuerint homines qui ob molis magnitudinem, & roboris firmitatem, miraculo erant; quos Deus, vt habet B. Auguſtinus, extitiſſe voluit, vt doceret tàm pulchritudinem corporum, quàm ſtaturæ magnitudinem in bonis non eſſe numeranda, cùm nõ minùs pijs, quàm impijs ſint communia. Neſſe. Gigantes.

Ab hoc promontorio paulatim reflectitur littus, ad Stouri oſtium, anno 884. nauali bello inter Anglos & Danos memorandum, vbi nunc Harewich tutiſſima ſtatio, vnde & nomen: nam Hapepic Saxonicè ſtationem vel ſinum vbi exercitus agit, denotat. Iſte *Stourus* eſt qui Eſſexiam & Suffolciam pro limite intermeat, & ab hac parte præter opimos agros nihil alluit: Sed non procul ab eius fonte, quà hæc regio Cantabrigienſes ſpectat, Barklow tribus tumulis aggeſtis notum oſtendit, cuiuſmodi defunctis militibus, quorum reliquiæ non faciles erant repertu, extruxit antiquitas. Verùm cùm quartus ex his iampridem defoderetur, tria, vt accepimus, è ſaxo ſepulchra, & in illis confracta hominum oſſa ſunt inuenta. Aggeſtos verò tum credimus cùm ad *Aſſodown* proximũ viculũ prælium funeſtũ olim cõmiſſum erat, in quo Edmundus cognométo *Ferreum latus* Danos initio proſpera pugna cõtudit: ſed mox verſa fortuna proditione ita fuit ab illis profligatus, vt plurimos Angliæ proceres deſiderârit. In cuius prælij memoriã Canutũ Danũ poſteà templũ eò loci poſuiſſe legimus, cũ vbicunq; pugnaſſet, pœnitẽtia ob effuſum ſanguinẽ cõmotus ædiculas Harewich. Barklow. *Tumuli antiqui.*

culas ſacras erigeret. Ruſtici autem ebulum quod ſanguineis baccis hîc circumquaque copioſè prouenit, non alio nomine quàm *Danes-bloud*, id eſt, Danicum ſanguinem etiamnũ appellitant, ob multitudinem Danorum, qui eo bello ceciderunt.

Danes-bloud.

Walden

Walden à croco denominatum **Saffron Walden**, emporium paulò eſt inferiùs inter agros blandiſſimo croco ridentes, præclarum olim Magnauillanorum caſtello, quod nunc diſparuit, & monaſteriolo adiacenti, in quo Magnauillani fundatores ſepulti, nunc **Audley end** loco nomen eſt, à T. Audleo Angliæ Cancellario, qui monaſterium in ſuam habitationem commutauit. Sed his multò vetuſtior vrbecula erat, prope **Icaldune** in ipſo agri termino, quam nunc ab antiquo Burgo, **Burrow banke** ruſtici vocitant, vbi intermortui oppidi ſolummodò ſuperſunt veſtigia, & ipſorum mœnium expreſſus tractus. VILLAM tamen FVSTINI fuiſſe, quam Antoninus in hoc tractu locat, non dixero, & quanquam

Burorw banke.

Ingrati lati ſpatia detinet campi,
Et rure vero, barbaróque lætatur.

Non tamen auſim vel ſomniare hanc eſſe illam *Fauſtini villam*, quæ iſtis & alijs verſibus à lepidiſſimo Martiale inter Epigrammata depingitur. Croco ſatiuo hîc, vt dixi, agri circumquaque ſunt blandiſſimi, menſe enim Iulio, tertio quoque anno, cùm bulbi fuerint eruti, & poſt viginti dies, ingeſtâ glebâ reconditi, ſub finem Septembris florem cyaneum fundunt, è cuius medio tria flammea ſtamina croci (*Chines* nos vocamus) dependent, quæ benè manè ante ſolis exortum decerpuntur, & è flore extracta, lento igne ſiccantur. Tantúsque eſt prouentus, vt è ſingulis iugeribus octoginta, vel centum plùs minùs croci, dum humidum eſt, pondo colligantur, quæ ſiccata ad viginti pondo conficiunt. Quodque magis mireris, ſolum quod tres continuos annos crocum protulit, hordeum ſine ſtercoratione annos octodecim affatim profundet, denuóq; crocum non recuſabit.

Crocum.

Gul. Harriſon.

Hæc hactenus ſummatim de Eſſexia, quam fuſiùs iam deſcrip-

descripturus est Iacobus Strangman, qui ad hanc suam patriam illustrandam omnia studiosissimè conquirit. Nunc mihi tantùm supereſt, vt pro instituti ratione Comites enumerem.

A Normannorum aduentu Essexia hæc Comites habuit Galfredum de *Magnauilla*, vulgò *Mandeuill*, qui in illa sub Rege Stephano temporũ confusione turbulentam & seditiosam vitam pugnando profudit. Hunc sequuti sunt duo filij Galfredus, & Guilielmus, à quo per filiam ad Galfridum *Filium Petri* Angliæ Iusticiarium virũ prudentem & grauẽ honor deuenit, qui dum viueret Regis Ioãnis cupiditatibus frænos iniecerat, cuius duo filij, Galfredus & Guilielmus, ascito sibi Magnauillanorum nomine, hoc honore vsi sunt: ille in hastiludio iuuenis perijt, hic à Ludouici Franci partibus contra Ioannẽ Regem stetit, & sine prole anno Christi 1227. è vita migrauit. Istis sine prole defunctis subrogatus est Humfredus de *Bohun* Herefordiæ Comes, & Angliæ Conestabularius, qui eorum sororem in vxorem duxerat. Ex huius posteris sex Comites Herefordię & Essexię successerunt, vltimíque filia Æleonora Thomæ de *Woodstoch* Duci Gloceſtriæ in vxorem cum Essexiæ titulo data, Annam vnicam filiam genuit quæ in secundum maritum Guilielmum Bourchierum Comitem de *Ewe* in Normannia accepit, cui Henricum peperit, quem Rex Edwardus quartus Comitatus Essexiæ honore inuestiuit, & alterũ Henricum è filio nepotem successorem habuit, cuius sola itidem filia Anna Guilielmum Parrum cui nupserat, eodem honore auxit, cùm intereà paruo tempore Thomas Cromwellus ex alia familia illam personam inauspicatò gessisset. Demùm verò Parro sine liberis defuncto, Gualterus *D'Eureux* Vicecomes Herefordiæ iure hæreditario atauæ Ceciliæ Bourchieræ, quæ Henrici Bourchieri soror erat, & Diuæ Elizabethæ gratia hunc auitum Essexiæ titulum accepit, filiúmq; Robertum reliquit, qui præsenti magnitudine & animi & consilij illustre heroicæ virtutis specimen dedit, spémque fecit illum & patriæ,

Comites Essexiæ.

& familiæ ornamento fore singulari; ad omnia enim summa & vera virtus, & vera nobilitas armauerunt.

Computantur in hac regione Parochiales Ecclesiæ 415.

ICENI.

REGIONEM *Trinobantibus proximam qua postea* Eastanglia *dicta, & Suffolciam, Norfolciam, Cantabrigiensémque agrum, cum Huntingdonensi complectitur, occupârunt olim* ICENI, *alibi perperàm* TIGENI, *Ptolemæo corruptiùs* SIMENI: *quos etiam confuso vocabulo* CENIMAGNOS, *apud Cæsarem fuisse dictos iampridem existimaui, & vt ita existimarem, fecit ipsa arctissima affinitas, quæ inter hæc nomina* ICENI, *&* CENIMAGNI *intercedit, fecit Taciti & Cæsaris consensus. Ille enim Cenimagnos se Romanis dedidisse scribit, quod item Icenos fecisse his verbis memorat Tacitus:* Volentes amicitiam nostram accesserunt; *sed quod maximum est in libro MS. pro* CENIMAGNI, CENI AGNI *diuiso vocabulo concipitur, pro quibus si non audaculus viderer,* ICENI, REGNI *substituerim ego. Nec alicubi certè Cenimagnos in Britannia comperias, si â Regnis & Icenis diuersi fuerint. Caterùm Iceni nominis hoc in tractu reliqua sunt vestigia plurima, vt* Ikenſworth, Ikenthorpe, Ikborrow, Iken, Iklning, Ichlingham, Eike, *&c. Consularísque illa via, quæ, hinc duxit, superioris sæculi Chronographis* Ichenildſtreate, *quasi* Icenorum strata, *passim nominatur. Quæ nominis ſit ratio, ita me veritas amet, vt coniectare non ausim, nisi quis à cuneata regionis forma deducat, & in modum Cunei Oceano incumbere dicat. Cuneum enim suo idiomate* Iken *vocant Britanni, eodem enim nomine locus in Wallia ad* Lhintegid *lacum,* Lhan-yken, *ab illa forma dicitur, & eodem sensu regiuncula in Hispania* SPHEN, *id est, cuneus, vt author est Strabo, vocatur, quæ minùs tamen quàm hæc nostra ad cunei similitudinem accedere videtur. Gens hæc erat, vt inquit Tacitus, valida,*

Ichenild ſtreat.

lida, & postquam se Romanorum in fidem permisisset, ad Claudij tempora prælijs non concussa. Tunc enim cùm Ostorius Propretor flumina castris communiret, & Britannis arma detraheret, contractis copijs se opposuerunt: sed perrupto à Romanis aggere quo se obsepserant, non sine clade magna deuicti. Qua pugna multa sanè, & clara facinora fecêre, & M. Ostorius legati filius seruati ciuis decus meruit. Hoc bello sic sopito, vix XIII. agebatur annus, cùm noua bellorum tempestas his inijs exorta. Prasutagus Rex Icenorum, vt calamitatem à sua gente, vel suis priuatis incommodis redimeret, Neronem Imperatorem hæredem scripsit, tali obsequio (vt Tacitus pro me pauncula loquatur) ratus regnum, & domum suam procul iniuria fore, quod contrà vertit: adeo vt regnum, per Centuriones, domus per seruos velut capta, vastarentur. Iam primùm vxor Boadicia, quæ etiam Bunduica dicitur, verberibus affecta, & filiæ stupro violatæ sunt. Præcipui quique Icenorum, quasi cunctam regionem muneri accepissent, auitis bonis exuebantur, & propinqui regis inter mancipia habebantur. Qua contumelia, & metu grauiorum (quando in formam prouincia cesserant) arma rapiunt, commotis ad rebellionem Trinobantibus, & qui alij nondum seruitio assuefacti, resumere libertatem occultis coniurationibus conspirant, acerrimo in veteranos odio incensi. Hinc funestissimum bellum exarsit, cui faces addidit Senecæ auaritia, qui sub id tempus quadringenties sestertiûm, (trecenta scilicet millia librarum nostratium) maximis vsuris cumulatum acerbiùs exigebat. Hoc bello, vt summatim dicam, Boadicia illa, quã Leænam dolosam vocat Gildas, Prasutagi vxor octoginta millia Romanorum & sociorum occidione occîdit, Camalodunum Coloniam, & Verulamium municipium excîdit. Legionem IX. fudit, Catum Decianum procuratorem fugauit, sed tandem iusto prælio à Paulino Suetonio fracta, inuicta animi constantia, vt Tacitus scribit, hausto veneno; vt Dio, morbo diem obijt. Dum hoc bellum flagraret, scribit è Dione Xiphilinus Britannos VICTORIAM sub Andatis nomine, quam alibi Græcus codex Andrasten vocat, inprimis coluisse, & in eius luco summa cum immanitate captiuos immolasse, quod tamen hodie nomen pro

Prasutagus.

Boadicia.

Seneca in Britannia vsura.

Dio.

Andates, siue Andrasten.

Victoria non agnoscunt Britanni, nec ego quid velit, video, nisi vt Latini Victoriam à Vincendo, Sabini Vacunã ab euacuando, & Graci Νίκλων ἀπὸ τῦ μὴ εἴκειν. *i. non cedendo nominarint, sic Britãni* Anarhaith *ab euertendo appellarint; hoc enim nomine exitiabilis euersio illis significatur. Sed hæc obiter & per transennam. Iam inde altum est de Icenis apud authores silentium, nec quicquam legendo eruipotest, nisi quod Romani, præcipite iam eorum imperio, nouum magistratum oræ maritimæ per has, & alias regiones ad Saxonum depredationes cohibendas præfecerunt, quem Comitem littoris Saxonici per Britanniam vocârunt, vt iam antè diximus.*

Cùm autem Saxones iam suam in hac insula Heptarchiam confirmassent, in Orientalium Anglorum regnum cessit hæc

Eastangle. *prouincia, quam ab Orientali situ sua lingua* Eastangle-ryc *dixerunt, id est, Orientalis Angliæ regnum, Vffamque primum regem habuit, vnde* Vffkines *successores diu dicti, qui*

Vffkines. *nunc Merciorum, nunc Cantianorum regum beneficiarij fuisse videntur. Quorum soboles cùm in Edmundo sancto defecisset, Dani regionem peruaserunt, & miserum in modum annos plus minùs quinquaginta omni bellorum calamitate dilaniârunt, donec Edwardus senior, illis debellatis, suo Occidentalium Saxonum imperio tandem adiunxerit. Deinceps*

Radulphus Estangliæ Præses. *verò suos Præsides habuit, quem honorem primis Normannorum temporibus gessit Radulphus quidam è Britannia Armorica oriundus, homo infido ingenio, qui dum nuptias magno apparatu celebrauit, nefaria opprimendi Guilielmi Normanni consilia cum multis iniuit, sed frustrà silentium & fides inter tot conscios sperabatur. Indicio enim facto, ille honore exutus, & proscriptus, alijque securi percussi. Sed hæc fusiùs ab historicis tractanda, nunc ipsa loca, quod est nostri instituti adeamus. Cuiusmodi horum fuit regio, ecce tibi Abbo Floriacensis qui anno Christi 970. floruit, his verbis depinxit:*

„ Hæc pars quæ Eastangle vocatur, cùm alijs tum eo no-
„ bilis habetur, quòd aquis penè vndique alluitur, quum
„ à Subsolano & Euro cingitur Oceano, ab Aquilone
„ verò immensarum paludum vligine, quæ exorientes
„ propter æqualitatem terræ à meditullio fermè totius

Bri-

Britanniæ per centum & eo ampliùs millia cum maximis fluminibus descendunt in mare. Ab ea autem parte, quà sol vergit in occasum, ipsa prouincia reliquæ insulæ est continua, & ob id peruia: sed ne crebra irruptione hostium incursetur, aggere ad instar altioris muri, fossa humo præmunitur. Interiùs vbere satis gleba, admodum læta hortorum, nemorumque amœnitate, gratissima ferarum venatione, insignis pascuis, pecorum & iumentorum non mediocriter fertilis. De piscosis fluminibus reticemus, cùm hinc eam, vt dictum est, lingua maris allambit, inde paludibus dilatatis stagnorum ad duo, vel tria millia spatiosorum innumerabilis multitudo præterfluit. Quæ paludes præbent pluribus monachorum gregibus optatos solitariæ conuersationis sinus, quibus inclusi non indigeant solitudine heremi. *Hæc Abbo.*

Suffolke.

SVffolcia, quæ primò dicenda, Saxonicè Suðfolc, id est, populus Australis, ratione Norfolciæ, ab occasu habet Cantabrigienses, ab austro Stourum fluuium, qui ab Essexia diuidit, ab ortu Oceanum Germanicum, à Septentrione duos fluuiolos Duse minimum, & Wlaueney qui ex eodem quasi fonte in diuersa fluentes, à Norfolcia disterminant. Regio satis ampla, solo nisi ad Orientem, admodum pingui, vtpote ex argilla & marga composita, vnde lætissima vbique arua, & vberrima saginando pecori pascua, caseique magno numero conficiuntur, qui in omnes Angliæ partes, magno cum incolarum commodo, distrahuntur. Imò etiam in Germaniam, Galliam, & Hispaniam, vt author est Pantaleon Medicus, qui hos nostros cum Placentinis, & colore & sapore conferre non dubitauit. *Casei.*

Diuiditur hæc politicè in tres partes, quarum vna The Geldable, quòd ex ea tributum exigitur: Altera *Libertas S. Edmundi*, quia ad eius monasterium spectauit: Tertia *Libertas S. Etheldredæ* dicitur, quia ad Elienſe cœnobium pertinuit, cui conceſſerunt olim reges noſtri quædam territoriola cum *Sacha, & Socha*, vt inquit liber Elienſis, *ſine vlla exceptione eccleſiaſticæ aut ſecularis iuriſdictionis*. Verùm nos Chorographicè hanc obeamus, & ab ortu exorſi, potiora loca perluſtremus. Quà ortum & Cantabrigienſes ſpectat in ipſo limite Irning ſedet, maioris olim, quàm hodie famæ. Etheldreda enim virgo regis Annæ filia in Diuas relata ſuis natalibus, Radulphus huius Eaſtangliæ Comes, ſua in Guilielm. Normannorum conſpiratione, & Heruęus primus Epiſcopus Elienſis via, quam ad Ely muniuit, olim nobilitarunt. Nunc verò vicinitate *Noui fori*, quod Newmarket dicimus, quò certatim res venales vndique comportantur, decreſcere cæpit.

Ixning.

Ab hoc longè patet ericetum Newmarket heath inde nominatum arenoſa, ſterili, & emoriente terra, in qua foſſa illa admiranda videtur, quam quaſi à Diabolo ductam Deuils dike vulgus vocat, cùm certum ſit illam fuiſſe qua, vt innuit Abbo, contra hoſtiles irruptiones incolæ ſe præmunierunt. Sunt tamen qui produnt Canutum regem hanc magno ambitu circumduxiſſe, vt monachorum S. Edmundi libertatem quam vocant, includeret: hiſtoricique noſtri, cùm prælium iſtud narrant, quo ad hanc Edwardus ſenior Athelwoldum patruelem deuicit, locum ab hac foſſa *Edmundi foſſata* dixerunt. Interiùs enim oppidum eſt S. Edmundi celeberrimum, quod Saxonico ſæculo Bedericſgueorð, & Britannico, vt videtur, VILLA FAVSTINI, cuius meminit Antoninus, ſic enim exiſtimauit Talbottus vir antiquitatis benè peritus, & in hac Angliæ parte verſatiſſimus: diſtantiæ etiam rationem tam ab Icianis quàm à Colonia apud Antoninum ſatis conuenit, vtque *Villa* Latinis nobilis cuiuſpiam domum in fundo locatam

Newmarket heath.

Deuels Dike.

S. Edmunds Bury.

Villa Faustini.

catam significat, ita Gueorð idem Anglis denotauit. Abbo enim ille Bedericsgueorð, Bederici cortis, id est, villa interpretatur. Præterea Angli, vim verbi in suam linguam transfudisse videantur: etenim vt Faustinus Latinè prosperitatis sensum in se habet, ita Germanicè Bederic, vt scribit literatissimus ille Hadrianus Iunius, vbi Betoricis nomen, qui apud Strabonem Melonis Sicambri filius erat, fœlicitatis & fauore plenum interpretatur. Sin diuersi hi fuerint libenter me nescire fateor, quis ille Faustinus, & quis hic Bedericus. Faustini illius villam quam Martialis libro Epigrammatum 3. depingit non fuisse certò scio. Et Berici eius fuisse, qui è Britannia exturbatus, vt author est Dio, Claudio imperatori bellum in Britannos mouere persuasit, si dicerem, ipse mihi neutiquam crederem. Quæcunque verò fuerit, si Faustini villa non sit, celebris tamen memoriæ fuisse videtur, quod Abbo *Villam Regiam* vocarit. Verùm cùm Edmundi Christianissimi regis corpus, quem Dani exquisitis supplicijs trucidassent, huc transtulisset populus, & in eius honorem permaximam miro ligneo tabulatu ecclesiam construxisset: *Edmundi Burgus* vulgò S. Edmundsbury, & contractè Bury dici cœpit, mirúmque in modum floruit. Cùm enim in ecclesiæ ius cessisset oppidum, Canutus, expulsis Canonicis, noui institutis monachis, & opibus refersit, nouoque opere instaurauit. Posteà Heruæus è Normannico genere Abbas oppidum muro cinxit. Pontificésque Romani maximis immunitatibus dotarunt, & inter alia concesserunt, *Vt nulli Episcopo locus ille subderetur in aliquo, in legitimis Archiepiscopi nutum spectaret.* Quod adhuc obseruatur. Iámque monachi diuitijs circumfluentes nouum magnifica structura templum erexêrunt, quod nunc suis quasi ruderibus sepultum iacet, & indies nouis ædificijs auxerunt, dúmque Edwardo primo regnante, sacelli noui fundamenta ponerent; *Inuenti sunt* (vt inquit Euersdenus huius loci monachus) *muri veteris cuiusdam ecclesiæ rotundæ ita constructæ, quod*

Bericus Britannus.

Mahnesburiensis.

altare quasi in medio fuerit, & credimus (inquit) *illam fuisse, quæ ad opus S. Edmundi primò fuit constructa.* Quale verò sit hoc oppidum, & quantum fuerit monasterium, audi, qui vidit, Lelandum. *Sol non vidit vrbem situ elegantiorem, sic molli delicata pendet in cliuo, & riuulus ad orientem defluit: aut cœnobium illustrius, siue quis dotationem, seu amplitudinem, aut magnificentiam incomparabilem aquis rationibus expendat. Diceres planè cœnobium vrbem esse: tot portæ, partim etiam æneæ, tot turres, & templum, quo nullum magnificentius, cui & alia tria egregio opere nitentia vno & eodem cœmiterio sita subseruiunt.* Si quantæ fuerint opes requiras, non facilè quis dixerit, quot donaria vni Edmundi mausolæo appensa, & sexaginta supra mille quingentas libras quotannis ex redditibus & latifundijs collegit. Si tumultus inter ciues & monachos (qui ciuibus per suum Seneschallum præfuerunt) subinde exortos, & quanta cum rabie ad mutuam internecionem concurrerint, sigillatim narrarem, omnem fidem superaret narratio. Iacturam, vt hoc etiam adnotem, si vnquam aliàs in homine, hoc in loco fecit Anglia maximam. Verus enim ille pater patriæ Hũfredus Dux Gloceſtriæ, iusti peruicax, & qui illustre ingenium altioribus studijs excoluerat, cùm regnũ viginti quinque annis summa cum laude ita gubernasset, vt nec boni quod quererentur, nec mali quod calumniarentur haberent, hîc è medio sublatus inuidia Margaretæ Lotharingæ. Quæ cùm regem Henricum VI. maritum minuti & angusti animi videret, vt ad se rerum summam traheret, hoc nefarium facinus concepit; verùm suo & huius regni malo maximo. Normannia enim cum Aquitania statim amissa, & plusquam ciuilia in Anglia suscitata bella.

Humfr. Dux Gloceſtriæ.

Vix nouem hinc milliaribus ad ortum Brumalem abest **Lidgate** viculus, qui hoc nomine memorandus, quòd in lucem Ioannẽ **Lidgate** monachum ẹdiderit, cuius ingenium ab ipsis musis effictum videatur, ita omnes Veneres & elegantię in suis Anglicis carminibus renident. Hęc ad occiduã Suffolcię partẽ sũt memoriæ celebrioris.

Lidgate. *Ioannes Lidgate.*

Ad

Ad Auſtrum, Stour fluius ſtatim à fonte in amplam plaudem, Stouremere vocant, ſtagnare vidimus, ſed mox intra ripas ſe colligens, primùm Clare præterfluit vicum nobilem, qui pręter dirutam arcem, quam oſtendit, Clarorum nomen honoratiſſimæ familiæ, quæ à Giſleberto Normanno deſcendit, & Ducatus titulum Leonello Edwardi 3. filio impertiuit, qui cùm vxorem ex illa familia duxiſſet, ducis Clarentiæ titulum à patre accepit. Ille enim ab hoc loco Clarentiæ Dux eſt dictus (vt priùs Comitis Giſleberti filij, Comites de *Clara*,) qui ad Albam Pompeiam in Italia mortuus cùm ſecundis nuptijs Galeacij vicecomitis Mediolanenſis filiam ſibi iunxiſſet: & in Collegiata hîc eccleſia inhumatur, vti etiam Ioanna de *Acres* filia Regis Edwardi primi quę Gilberto ſecundo de *Clara* Gloceſtriæ Comiti enupta. Expectet fortaſſe hic lector vt Comites de *Clara*, & Clarentiæ Duces ſubijciam, cùm honoratiſſimo ſemper loco in hoc regno fuerint, & ſane paucis ſubijciam ne quis deſideret. Richardus filius Giſleberti Comitis Aucẽſis in Normãnia ſtipendia fecit Regi Guilielmo cùm Angliam ingrederetur, ab eóque donatus eſt *Honore de Clare*, cui filius Giſlebertus ſucceſſit qui primus Comes de *Clare* dictus reliquit illam dignitatem Richardo filio qui à Wallis ex inſidijs interfectus, Huic tres filij ſuperſtites erant Giſlebertus Comes qui ſine prole obijt, Rogerus Comes poſt illum, quem Rex Henricus ſecundus Hertfordiæ etiam Comitem creauit, & Robertus à quo familia Dominorum *Fitz-walters* deſcendit. Rogerus ille Richardum Comitem Claræ & Hertfordiæ ſuſcepit qui Amiciam filiam natu minorem, at hęredem Guilielmi Comitis Gloceſtriæ ſibi matrimonio iunxit, cuius iure eius poſteri Gloceſtriæ erant Comites, quos ſuo loco vide. Verùm maſcula eorum prole tandem deficiente, Leonellus tertius Regis Edwardi Tertij filius (qui Elizabetham filiam & ex aſſe hæredem Ioannis de *Burgo* Comitis Vltoniæ ex Elizabetha Clara prognatam duxerat) à patre nouo titulo Ducis Clarentiæ vxorio iure honoratur.

Clare.

Comites Claræ.

Duces Clarentiæ.

Cùm

Cùm ille autem vnicam tantum filiolam Philippam Edmundi Comitis Marchiæ vxorem ſuſcepiſſet, Rex Henricus IIII. Thomam filium minorem Clarentiæ Ducem inſtituit qui Normanniæ præfectus Scotorum & Gallorum in ſe ruentium impetu in Andibus nulla 1421. ſuſcepta prole cecidit. Satis longo poſt tempore Edwardus quartus hunc honorem Georgio fratri contulit quem poſt graues inimicitias & acerba odia in gratiam receperat, tandemque tamen in carcere extinxit in dolio vini Cretici, (vt fama obtinet) immerſum. Vtiq; hominibus natura inſitum eſt vt quos timuerint, quibuſcum de vita contenderint, hos licèt ſint fratres, ſemper oderint.

Inde per **Long Melford** valetudinarium pulcherrimum ab optimo viro Guil. Cordallo Milite, & ab archiuis nuper poſitum, ad **Sudbury**, id eſt, *Auſtralis Burgus*, accedit Stourus, & ferè circumlambit, quem huius agri quondam præcipuum fuiſſe, & ratione Norwici, id eſt, vicus Septentrionalis, hoc nomine ſignatum credunt. Nec dum vicinis inferior cenſeri equo animo ferat. Eſt enim populoſus, & pannis conficiendis opulentus. Poſt pauca milliaria *Bretono* fluuiolo augetur Stourus, qui non longo decurſu duo alluit antiqui nominis oppida. Ad fontes **Bretenham** cernitur, oppidulum exile, vbi vix vlla vrbis facies videtur, quod tamen COMBRETONIVM eſſe, cuius hoc in tractu Antoninus meminit, nominis tum affinitas, tum ſignificatio perſuadet. Vt enim **Bretenham** Anglis domum vel manſionem ad Bretonum: ſic *Combretonium* Britannis vallem, aut depreſſiorem ad *Bretonum* locum denotat. Infra hunc **Hadley**, Saxonicè Headlege ſedet, laneis pannis conficiendis hodiè inſigne. Ab hiſtoricis noſtris olim memoratum, quòd Guthrum, ſiue Gormo Danus, hîc ſit ſepultus. Cùm enim Alfredus illum eò adegiſſet, vt Chriſto nomen daret, & baptiſmum ſuſciperet, has Orientalium Anglorum regiones illi aſſignauit, *vt* (authoris mei verbis vtor) *ſuo fide.*

Sudbury.

Combretonium.

Bretenham

Hadley.

fidelitate regis iure foueret hereditario, quas peruaserat latrocinio.

Hinc *Bretonus* Stourum petit, qui consociatis aquis pòst pauca milliaria Oceanum subit, ipsóque ostio, Dswell siue Gipping fl. vnà euoluitur. Hic in ipso quasi hujus agri vmbilicio exoritur apud Wulpet, id est, lupo- Wulpet.
rum fossa, si Nubrigensi credamus, qui non minùs speciosam fabellam de hoc loco contexuit, quàm sit ipsa Luciani vera narratio: nimirùm duos pusiones colore viridi, ex Satyrorum genere, longo per subterraneos meatus itinere confecto, ex altero terrarum orbe, scilicet ab Antipodibus, & terra S. Martini hîc emersisse, de quibus si plura velis, ipsum authorem adeas, qui tibi, vt inquit ille, omnibus risionibus ridenda propinabit.

Ad eundem fluuium propiùs ostium Ipswich olim Ipswich.
Gippewic humiliori situ vidimus, quę licèt magna sit habitatorum multitudine referta, templis ornata, ædibus amplis & magnificis exculta, portúsque satis commodus subsit: nomen tamen ante Danicam irruptionem, quam experta fuit, non auditum. Anno salutis 991. Dani tanta immanitate hunc locum, & omnem maritimam regionem deprædati sunt, vt Siritio Archiepiscupo Cantuariensi, & Angliæ proceribus pacem ab illis decem librarum millibus redimere consultissimum videretur. Nihilominùs vix nonus agebatur annus, cùm hoc oppidum iterum diripuerint, statímque Angli prælio fortitèr eos exceperint, sed vnius (vt habet Huntingdonensis) Turkilli meticulosa fuga, (leuibus enim momentis maximę fiunt in bello inclinationes) nostris in fugam coniectis, victoria è manibus excidit. Edwardo Sancto regnante, vt est in Censuali Angliæ Commẽtario, *De hac Regina Edena duas partes habuit, & Comes Guert tertiam partem, Burgenseſq; erant* DCCC *reddentes consuetudinem regi.* Cùm verò Normanni Anglia occupassent, castrum hîc erexerunt, quod contra Stephanũ vsufructuarium Anglię regem Hugo Bigodus

ali-

aliquandiu propugnauit, sed demùm dedidit: Hoc nunc ita disparuit, vt rudera non supersint. Demolitum tunc credimus, cùm Maleton castellum vicinum solo complanaret Henricus II. Hoc enim seditiosis perfugium erat, & ad hoc expositi tria millia Flandrorum, quos in illum euocauerant Angliæ proceres, cùm Henricum filium immaturo consilio æquata potestate regem designassent, iuuenisque, cui inter præcipitium & summum nihil medium erat, regnandi cupiditate furens, nefarium in patrem bellum indixisset. Quamuis hæc castra iam euanuerint, littus tamen hoc satis defenditur immani dorso (Langerston vocant) quod, vt inquit ille, summo mari non sine magno nauigantium periculo, & terrore longè incumbit. Hæc ad australem huius agri partem.

Waleton.

Langerston.

Hinc incuruatum littus (hæc enim plaga orientalis tota mari obuersa est) in Septentriones procurrens, mox Debeno fluuiolo se aperit à Debenham mercatorio oppidulo venienti per Vffordi Roberti Vffordi Suffolciæ Comitis quondam sedem, & huic altera ripa opposita Rendelisham i. interprete Beda, *Rendili mansio*, vbi Redwaldus Orientalium Anglorum rex plurimùm egit, qui primus ex sua gente Baptismatis fonte Christo renatus erat: posteà tamen ab vxore seductus, *in eodem fano, & altare*, vt inquit Beda, *ad Christi religionem, & aulam ad Dæmoniorum victimas habuit*. Swidelhmus etiam Rex Orientalium Anglorum à Cedda Episcopo posteà hoc loco baptisatus erat. Inde littus sensim in ortum proreptans ad *Ori* fluminis ostium, quod à Framlingham Bigodorum quondam castro, per Dxeford cui nomen facit, in mare descendit. Amplum & frequens hoc fuit oppidum, castróque munitum, quod ad Willoughbæos pertinet, sed de Oceani ingratitudine hodie conqueritur, qui sensim se subducit, & portus commoditate inuidere cœpit: nec aliud est quod de *Orefordia* dicam, nisi placeat hæc paucula Radulphi de *Coggeshall* vetusti scriptoris verba percurrere. *Tempore Henrici regis, cùm Barthol. de Glanuile custodiret castellum de Oreford, contigit*

Rendelisham.

Oreford.

vt piſcatores hominem ſylueſtrem inter retia ſua comprehenderent, qui ſpeciem humanam omnibus membris pretendebat, capillos habebat, barbam prolixam, & pineatam, circa pectus nimium piloſus erat & hiſpidus, qui tandem clàm aufugit ad mare & nuſquam comparuit. Vt verum ſit, quod vulgus dicit, Quicquid naſcatur in parte naturæ vlla, & in mari eſſe: & nó omnino commentitium, quod de Tritone in Luſitaniæ littore, & marino homine in freto Gaditano ſcripſit Plinius. *Tritones, & monſtra marina.*

Non multò ſuperiùs inter *Orum* flumen, & ipſum Oceanum, tuto & peramœno ſitu interiacet **Aldburg**, id eſt, ſi interpreteris *Oppidum vetus*, cuius vetuſtius tamen nomen ſola Sibylla nouerit. Iuxta quod cùm ex cœli iniuria ſegetum ſpicæ per Angliam anno 1555. ſuffocatæ eſſent, piſa nulla terra circumfuſa è ſcopulis, Autumno ineunte, nó ſine miraculo enata, annonam laxaſſe ferunt incolæ. Verùm prudentiores, legumina naufragijs in littus reiecta ſæpiùs illic renaſci ſolita eſſe referunt, vt nullus ſit miraculo locus. Hinc littora legentes ad x. milliare **Dunwich** offendimus, Saxonicè **Dunmot**, cuius Beda meminit, vbi Fœlix Burgundus qui Orientales Anglos à Chriſto deficientes ad fidem reduxit, anno ſalutis 630. epiſcopalem ſedem fixit, eiúſque ſucceſſores non paucis annis vniuerſæ Orientali Angliæ præfuerunt. Sed Biſus à Fœlice quartus, cùm ætate ingraueſcente, & aduerſa valetudine, tantæ prouinciæ minimè par eſſet, in duas ſedes diuiſit: altera verò in hac permanſit, alteram in **North Elmeham** oppidulo conſtituit. Superiori ſæculo fuit hæc ciuibus frequens, & officina monetaria celebris, & Henrico ſecundo regnante vt ſcribit Guilielmus Neubrigenſis, *vicus inſignis, varijs opibus refertus*, Quo tempore, cùm nouis motibus arderet Anglia ita munita erat, vt terrori fuerit Roberto Leiceſtrenſi Comiti qui has partes latè perſultabat. Nunc verò peculiari naturæ inuidia, quæ ſine vllo fine maris auiditati indulget, fluctuum violentia maximam partẽ abrepta, & Epiſcopis multa ante ſecula ſedem ſuam aliò tranſfe- *Piſa à ruſticis enata.* Aldburg. Dunwich.

transferentibus, in solitudinem quasi redacta iacet. Paulo superiùs Blith flumen se in mare exonerat, ad cuius
Blithborow ripam exiguum oppidulum Blithborow vidimus, quod non alio, quàm sepultura Annæ regis Christiani nomen meruit, quem Penda Mercius iusto prælio interfecit.

Procurrit hîc longiùs in Ortum proiectum promontorium Eston-nesse, quod totius Britanniæ maximè Orientale iudicatur, Ptolemæo Ἔκτασις, siue EXTENSIO dicitur, Et ne dubites hoc esse quod nos Easton vocamus, noueris *Eysteney* idem esse Britannis, quod Græcis Ἔκτασις & Latinis Extensio, quamuis & hoc nomen à situ Orientali inditum videatur. Interiùs *Wingfeild* cernitur, quæ familię in hoc tractu numerosę, & equestris gloria & antiqua nobilitate admodum insigni nomen fecit, Nec multùm hinc abest *Huntingfeild* qui Barones eo nomine notos, Edwardo primo regnante, habuit, & huic
Halesworth vicinum *Halesworth* antiquum Argentoniorum, nunc Alingtoniorum oppidum, cui Richardus Argentonius ius mercaturæ ab Rege Henrico tertio impetrauit.

Extensio Promontorium.
Eastonnesse.
*
Wingfeild.

A Septentrione duos fluuiolos *Ouse* scilicet minorem, & *Waueny* hanc prouinciam à Norfolcia disiungere diximus, qui è palustri loco ad Lophamford emanantes, in diuersa per vadosos sinus cursus agunt. Ad *Ouse* qui in occasum fertur, nihil memoria dignum hac in parte se exhibet. Ad Waueney qui in ortum tendit, primùm Horon olim Hegilsdon cernitur martyrio Edmundi regis nobilitatum. Ibi enim Christianissimum regem, quòd Christo non renuntiaret, immanissimi Dani (vt Abbonis verbis vtar) *ad arborem religatum toto corpore sagittarum telis confodiunt, multiplicantes acerbitatem cruciatus crebris telorum iactibus, quum vulnera vulneribus imprimebant, dum iacula iaculis locum dabant.* Atque vt medij temporis Poeta de illo cecinit.

Edmundi Regis Martyrium.

Iam loca vulneribus desunt, nec dum furiosis
Tela, sed hyberno grandine plura volant.

Quo loco posteà ædes erant Episcopi Norwicensis admodum

modum elegantes, donec illi pro monasterio S. Benedicti non ita pridem commutarint. In proximo Eay sedet, id est insula, sic dicta, quòd sit vndique aquis irrigua, vbi vetusti castri, quod ad Guilielmum de *Mallet* Normannicum Baronem spectauit, rudera, ruinas, & hinc inde fatiscentia mœnia ostenduntur. Inde per Flixton, pro Felixton, à Fœlice primo episcopo, vt multa alia in hoc agro denominatum; ad Bungey decurrit fluuius, vbi castrum & arte, & natura firmauit Hugo Bigodus, cùm seditionum quasi tempestate Angliam agitarent seditiosi Barones: quod tamen ne deleretur grandi pecunia, & obsidibus datis ab Henrico II. redemit. Iam *Waueneius* mare propiùs accedens, dum duplicem in Oceanum viam sibi frustrà molitur, peninsulam efficit non exiguam, quam Louingland dicunt. In cuius ingressu Lestoffe angustius oppidulum mari impendet, in exitu Gozliston, vbi diruti cœnobioli turrim vidimus, quæ alicui est vsui nauigantibus. Introrsum verò vbi *Garienis* & Wlaueney aquas commiscent, *Cnoberſburge*, id est (interprete Beda) Cnoberi vrbs floruit, nos Burghcastell hodie vocamus. *Quod*, vt inquit Beda, *fluuiorum & maris vicinitate amœniſſimum erat castrum, in quo monasterium à Furſæo Scoto extructum*, cuius suasu Sigebertus rex Orientalium Anglorum vitam monasticam amplexatus se regno abdicauit, qui posteà ex hoc monasterio inuitus extractus, vt suis animum in prælio contra Mercios adderet, vnà cum suis interijt. Nunc eò loci solummodo sunt lacera mœnia, quadrata quasi forma, è silice & lateribus Britannicis constructa, omniáque vepribus & dumis obsita, inter quæ Romanorum numismata subinde eruuntur.

Eaye. Flixton. Louingland Cnoberi vrbs.

Duces & Comites habuit Suffolcia ex varijs familijs: cùm enim Bigodorum familia, qui & Norfolciæ & Suffolciæ vsi sunt titulo, extincta esset, Edwardus tertius rex Angliæ Robertum de *Vfford* virum multa domi bellique gloria, Suffolciæ Comitem dixit, cui successit filius Guilielmus. Quo sine prole demortuo, Richardus II.

Suffolciæ Duces, & Comites.

Michaë-

Michaëlem *Dela-Pole* è mercatore ad hunc titulum, & dignitatem Cancellarij Angliæ prouexit: sed quum tot prosperis confluentibus hominis ingenium tantæ fortunæ minimè capax esset, solum vertere coactus extorris obijt. Guilielmum tamen filium in integrum restitutum Henricus VI. Suffolciæ primùm Marchionem, postea Ducem dixit, qui cùm omnium inuidia flagraret, quòd bonum illum Humfredum Gloceſtriæ Ducem sustulisset, dum Galliam proscriptus peteret, ab aduersarijs in mari interceptus, securíque percussus filium reliquit Ioannem, qui Edwardi IIII. sororem in vxorem duxit, Edmundúsque eius filius læsæ maiestatis reus, hunc honorem cum vita amisit. Ille enim in Henricum VII. qui pœnitentia sæpiùs quàm pœna contentus, ipsi criminum grauissimorum gratiam fecisset, res nouas moliri cœpit, vnde in carcerem coniectus, & sub Henrico VIII. morte affectus. Posteà verò Henricus VIII. Carolum Brandonum, qui Mariam eius sororem Lodouici XII. Galliarum regis viduam vxorem habuit, eodem titulo ornauit, cui succeſſit Henricus filiolus, quo mortuo, Franciſca Henrici soror Henricum Grey Dorceſtriæ Marchionem maritum suum Edwardi VI. tempore eo titulo adauxit, sed ille non diu vsus, ob affectatum pro filia regnum sub Maria Regina obtruncatus, Suffolcienſium Ducum erat vltimus.

Habentur in hoc agro Paracia 575.

Northfolke.

NOrfolcia, vulgò Northfolk, id eſt, si Latinè interpreteris, Borealis populus, Suffolcia ad Boream prętenditur, à qua duobus illis, quos dixi, fluuiolis Ouſa & Wauenei in diuerſa fluentibus seiungitur, ab Euro & Septentrione littora magno fremitu diuerberat Oceanus Germanicus, à Zephiro *Ouſe* flumen diuortijs suis ludens à Cantabrigienſibus secludit. Regio

eſt

est ampla, admodum opulenta, & populosis pagis distincta plurimis. Pręter oppida enim mercatoria XXVI. villas, & pagos sexcentos viginti quinque exhibet. Soli bonitatem vel ex eo colligas, vnde Varro colligere iubet, quòd incolæ optimè niteant, vt taceam ingenia versutissima, & in iure nostro municipali acerrima: adeò vt etiã ex infima plebe non pauci reperiantur, qui, vt ait ille, si nihil sit litium, lites tamen ex iuris apicibus serere calleant. Sed ne dum breuis esse velim digressionibus lõgior fiam, ab his ad loca stilum conuertam, & ab Australi latere exorsus, potiora & antiquiora paucis percurram.

Ad *Ouse* minimum, vbi *Thet* fluuiolus è Suffolcia profusus confluit, loco vliginoso apponitur vetusta illa quã memorat Antoninus Vrbs SITOMAGVS, nunc Thetford, Saxonicè Ðeotforð, manente prioris nominis parte cum Germanica adiectione, quæ Vadum sonat. Vt enim Sitomagus Britannicè vrbem ad *Sit* flu. qui nunc *Thet*, denotat (*Magum* etenim vrbem significasse docet Plinius:) sic Thetford vadum *Theti* Anglicè denotat, nec multùm absonant hæc nomina *Sit* & *Thet*. Raris nunc est habitatoribus, licèt satis amplum, olim verò frequens & celebratum, & præter alia vetustatis indicia, molem ostendit in magnam altitudinem aggestam, duplicíque vallo munitam & mœnibus, vt ferunt, olim firmatam, quam Romanorum fuisse opus credunt nonnulli, vel Saxonicorum regum vt volunt alij, sub quibus longo tempore fuit florentissimum. Sed Sueni Dani rabie, qui anno 1004. igni dedit, & VI. post anno nouo Danorum furore direptum dignitatem amisit omnem. Ad quam restituendam Arfastus Episcopus sedem Episcopalem *Elmhamo* huc transtulit, & qui huic subrogatus Guilielmus ad eam exornandam nihil non fecit. Verùm cùm Herbertus cognomento *Losenga*, quoniam totus ex adulatione compositus, qui tertius malis artibus, & pretio in hunc honorem irrepsit, cathedram hinc Norwicum deportâsset, quasi confecta, iterum elanguit: nec Cluniacensium cœnobio quod extruxit

Sitomagus, Thetford.

truxit ille, Episcopi absentiam solari potuit. Tunc maxima pars vrbis quę in citeriori ripa fuerat, paulatim cócidit, altera pars licèt multùm decreuerit, ante vnum tamẽ & alterum sæculum septem templis, prętер tria monasteriola, efflоruit, quorum alterum constructum ferunt in memoriam Anglorum & Danorum qui hîc occubuerunt. In proximo enim historici nostri Edmundum illũ sanctissimum Regẽ paulò ante interitum, horis ampliùs septem cum Danis non sine horrenda strage dimicasse produnt, & æquo Marte tandem discessisse; ita vtrisque alternans belli fortuna omnem sensum excusserat.

Ad **Waueney** qui alter est è fluuijs limitaneis, & in Ortum fertur, haud procul à fontibus **Buckenham**, & **Keninghall** visuntur. Hæc, cui ab Icenis nomen relictum videatur, honoratissimæ Howardorum familiæ sedes est, quorum gloria triumphatis Scotis maior est, quàm quæ à Scoticorum historicorum inuidia infringatur. Illa verò, cui à fagis, quas **Bucken** Saxones vocârunt, nomen factum existimo, castrum est longè pulcherrimum & munitissimum, quod à Guilielmo *D'Albigny* Normanno, cui *Conquestor* dederat, conditum, per eius posteros qui Arundeliæ Comites erant, & *Tatsallos*, ad Kneuettorum familiam tandem descendit. Indequamuis *Waueney* sit oppidis redimitus, ex illis tamen nevnum quidem vetustatis nomine glorietur, sed priusquàm mare accedat, GARIENI flumini se admiscet, qui Britannis *Guerne*, Anglis **Gerne**, & **Jere**, ab alnis procul dubiò sic Britannicè dictis, quibus obumbratur. E medio huius regionis emergit, nõ procul à **Gernston** viculo quem denominauit, nec longum in Subsolanum cursum tenuit, cùm **Mentsum** riuulum, (alij **Mentfar** vocant) ab Austro aquas suas infundat: ad quem VENTA ICENORVM florentissima huius populi olim vrbecula sedit, quæ nunc nomine illo amisso, **Caster** appellatur. Nec mirum ex tribus Britanniæ Ventis hanc solùm nomen amisisse, cùm se penitùs amiserit. Præter parietinas enim & habitati soli indicia, pauculósque Romanorum

Keninghal.

Buckenham.

Garienis fl.

Venta Icenorum.

Caster.

nummos

nummos subinde fossoribus se exhibentes, nihil superest. Verùm ex hac posterioribus sæculis ortum habuit Norwicus, ad tertiùm hinc lapidem, propè Garienis & alterius fluuij anonymi (*Baridenum* aliqui vocant) confluentes, qui longo decursu recurrentibus sæpè ripis flexuosus hàc Garienem petit per *Attilbridg* antiquę familiæ Mortumariorum sedem, qui aureum clypeum lilijs nigris insperſum gesserunt, & cuius hæreditas per matrimonium Sussexiæ Comitibus quondam accreuit.

Norwich. Norwicus ista vrbs celeberrima, nobis Norwich, Saxonicè Northuyc, id est, *sinus Aquilonaris*, si Wic, Saxonicè fluminis sinum significet, vt docet Rhenanus: hoc enim loco sinuoso anfractu deuoluitur flumen: vel *statio Aquilonaris*, si Wic, vt contendit Hadrianus Iunius, stationem securam, vbi coniunctioribus ædificijs habitatur, denotet: vel castellum Septentrionale, si Wic castellum sonet, vt Alfricus noster Saxo affirmauit. Si verò *Norwic* à Venta deflexum cum quibusdam opinarer, quid aliud quàm à veritate ipse me deflecterem? Nec enim alio iure sibi Ventæ nomen arrogare potest, quàm vel Basilea Avgvstæ, vel Baldach Babiloniæ; vt hæc etenim è Babiloniæ, illa ex Augustæ occasu exorta; ita Norwicus noster è Venta illa antiqua serò emicuit; quòd Britannicum eius nomen apud authores *Caer Guntum* probat, in quo, vt in Wentsum siue Wentfar flu. Ventæ nomen se planissimè prodit. Nec enim hoc vocabulum Norwich, ante bella Danica vspiam nostra legentibus sese offert. Tantùm abest, vt vel Cæsar, vel Guitelinus Britannus condiderit, quod fabulantur illi, qui omnia creduli amplectuntur, iudicij trutina nihil pensant. Verumenimuerò nunc suis opibus, frequentia, ædificiorum elegantia, templorum pulchritudine, & numero (Paræcias enim plùs minùs xxx. complectitur) ciuium sedulitate, in principem fide, in exteros humanitate, inter celeberrimas Britanniæ vrbes meritò connumeranda. Ab Æquatore LII. partibus XL.

Wic quid Saxonibus significauit.

ſcrupulis, à Fortunatis inſulis XXIIII. partibus LV. ſcrup. peramœno ſitu in collis deiectu ſedet, forma oblongiori, à meridie in Septentrionem mille quingentos paſſus protenta, latitudine autem dimidio minore, ad meridiem ſe ſenſim quaſi in conum contrahente. Mœnibus validis (in quibus crebrę diſpoſitę turres, & vndecem portæ,) vndique obſepta, niſi ad Ortum quà flumen (cùm ſinuoſo flexu quatuor pontibus peruius Septentrionalem vrbis partem interluerit) profundo alueo, & precipitibus ripis defendit. In ipſa huius vrbis quaſi infantia, cùm Etheldredus vir mentis & conſilij inops regnaret, Sueno Danus, qui Angliam magnis copijs peruaſit, primùm diripuit, & poſteà iniecto igne, ſuccendit. Reuixit tamen, & vt in libro quo Angliæ luſtrum condidit Guilielmus primus, tępore Edwardi Confeſſoris 1320. Burgenſes in ea numerabantur, Quo tempore, vt ex eodem libro loquar, *reddebat* XX. *libras regi, & Comiti* X. *libras, & præter hæc* XX. *ſolidos, &* IIII. *præbendarios, &* VI *ſextarios mellis, & vrſum, & ſex canes ad vrſum: modò verò reddit* LXX. *libras penſas Regi, & centum ſolidos de gerſuma Reginæ, & aſturconem, &* XX. *libras blancas Comiti &* XX. *ſolidos de gerſuma ad numerum.* Regnante autem Guilielmo illo, funeſtæ ſeditionis fax, quam Radulphus Eaſtanglię Comes in regem accenderat, hîc adhæſit: Cùm enim ille fuga ſibi conſuluiſſet vxor eius cum Britonibus Armoricanis hoc in loco grauiſſimam vſque ad extremam famem obſidionem ſuſtinuit, quæ tamen eò demùm adacta, vt ſolum verteret, & ita acciſa hæc vrbs vt vix 560. Burgenſes relinquerentur, vt in illo Cenſuali libro legimus. De hac deditione meminit in ſua ad Guilielmum Regem epiſtola Lanfrãcus Archiepiſcopus Cantuarienſis his verbis, *Regnum veſtrum purgatum eſt ſpurcitia Britonum, caſtrum Norwich redditum eſt, & Britones qui in eo erant, & terras in Anglica terra habebant, conceſſa eis vita cum membris, iurauerunt quòd infrà quadraginta dies de regno veſtro exirent, & amplius ſine veſtra licentia in illud non intrarent.* Iam inde ex hoc calamitatum diluuio ſe paulatim re-

recolligere cœpit, & Herbertus Episcopus, cuius fama ob sordes ad metas hæserat, Episcopalem sedem Thetfordia huc transtulit, Ecclesiamque Cathedralem ad Orientalem vrbis partem quàm speciosam exædificauit, prædijs munificè locupletauit, quæ sexaginta monachis alendis sufficerent, pro quibus nunc Decanus, sex Prębendarij, alijque substituti. *Vicus iam*, vt inquit Malmesburiensis, *erat mercimonijs, & populi frequentia insignis. Annóque decimo septimo*, vt in antiquis membranis legimus, *Regis Stephani, Norwicus de nouo fundata, vt villa populata, & communitas facta.* Stephanumque Regem Guilielmo filio in Appennagium, vt vocant, siue hæreditatem cõcessisse è tabulis publicis certissimum. A quo statim Henricus secundus extorsit, sibíque retinuit, quamuis Henricus eius filius Rex Iunior dictus, cum regnum affectaret, Hugoni Bigodo, quem in suas partes pertraxerat, prolixè pollicitus fuisset. Bigodus tamen Regis iuuenis signa sequutus, qui regni spem oblatam intra iuris & æqui terminos continere non poterat, hanc vrbem grauissimè afflixit: posteáque cùm Norfolciæ Comes designatus esset, castrum illud excelso colli iuxta templum in ipsa vrbe instaurâsse creditur, quod fossa immanis altitudinis incinctum, inexpugnabile ea ætate fuisse videbatur. Lodouicus tamen Francus, cuius in verba seditiosi Angliæ Barones contra Ioannem iurauerant, facilè deditione cœpit. Bigodus hoc castrum condidisse credimus, quòd Leones salientes eadem forma in saxo exsculptos vidimus, qua vsi sunt in sigillis Bigodi, priusquàm Marescalli dignitatem obtinuissent. Hæc in prima quasi Norwici ætate.

Subsequente verò sæculo maxima incrementa cæpit, ciuibúsque opulentissimis floruit, qui ab Edwardo primo libello supplice in Comitijs contendêrunt, vt vrbem suam mœnibus communirent, quod posteà ad summam vrbis firmitatem & dignitatem præstiterunt; Prætorémque pro Balliuis, quos priùs habuerant, vt quotannis deligerent, anno 1403. ab Henrico quarto

impetrârunt : Domum Ciuicam perpulchram in ipſa media vrbe prope forum quod ſtatis diebus omnibus ad vitam neceſſarijs refertiſſimum eſt, extruxêrunt. Sed quid ego his immorer, cùm hęc omnia, Pontificum hiſtoriam, magiſtratuum ſeriem, & perditiſſimi rebellis Ketti in hanc rabiem Alexander Neuillus, vir natalibus, & literis clariſſimus, pulcherrimè deſcripſerit? Hoc tantùm adijciam, quòd anno 1583, aquas ex fluuio per tubulos inſtrumento Hydragogico in altiſſimas vrbis partes ſubduxêrunt ciues. Dicam tamen hîc ſcribã tum Polydoro Virgilio Italo, tum Angelo Capello Gallo, vt pro tribunali venerandæ Antiquitatis reſpondeant, cur antiquos noſtros ORDOVICES alio quaſi ſub ſole iacentes, hanc Norwicum incoluiſſe affirmârint. Eandem etiam litem Caio noſtro intenderem, niſi optimo & eruditiſſimo ſeni innatum patriæ amorem oculos hac in re perſtrinxiſſe certò nouerim.

A Norwico, Garienis in ſuum nomen aquis aduenis adſcitis tortuosè voluitur, Ruffo piſce admodum fœcundus, & iam mari proximus in Auſtrum deſcendit, vt marinis fluctibus molliùs illabatur, lingulámque facit, quam hinc ipſe, inde mare allambit. In hac lingula littore apertiſſimo Yarmouth vidimus, Saxonicè Gaȝmuð, & Ieȝmuð, id eſt, *Garienis oſtium*, portum oppidumque elegantiſſimum, loci ingenio, & ſolerti opera permunitum. Quamuis enim aquis pænè circumualletur, ab Occaſu flumine, quod verſatili ponte inſternitur, ab alijs partibus Oceano, niſi ad Septentriones, quà continens eſt : mœnibus tamen ſatis firmis quæ cum flumine formam quadrilateram oblongiorem efficiunt, pulcherrimè includitur : in quibus præter turres, ad Ortum moles eminet, vnde tormentis maioribus in mare ſubiectum, quod vix quinquaginta paſſibus abeſt, longè latéque effulminatur. Templum verò vnicum habet, & illud amplum, excelſáque pyramide conſpicuum, iuxta Septentrionalem portam ab Herberto Norwicenſi extructum, ſub quo ad illud ampli-

Garienis oſtium. Yarmouth.

andum

andum educta visuntur egregij operis fundamenta. Hoc GARIANONVM illud vetus affirmâssem, vbi olim Equites Stablesiani contra barbaros excubârunt, nisi ad Castor viculum proximum antiquitatis nomine apud incolas celeberrimum Garienem flu. ostium habuisse fama valuisset, & famæ indicia nonnulla annuissent, quibus refragari non ausim, quo minùs illud GARIANONVM existimem. Vt enim Caurus in Batauiam è regione tyrannidem exercet, & agglomeratis arenis medium Rheni ostium obturauit: itidem Aquilo hanc oram affligit,& arenas conuerrens,hoc ostium obstruxisse videatur. Nec tamen fraudi erit, si Yarmouth nostrũ Garianono antiquo adiunctum,*Garianonum* dixerim,cùm Garienis,qui illi nomen fecit,nunc alueo mutato, sub hoc, quod etiam nomine signauit, Oceanum subintret. Non possum enim non fateri hoc nostrum Yarmouth recentioris esse memoriæ. Quum enim Garianonũ illud vetus intercidisset, nec essent qui littus defenderent,Cerdicus bellicosus Saxo hîc terram conscendit, (vnde locus hodiè incolis Cerdikland, & Historicis Cerdickshore dicitur,) cùm Icenos grauissimo bello exercuisset,hinc in occiduas plagas soluit, vbi Occidentaliũ Saxonum Regnum instituit,nec longo pòst tempore pro Garianono, nouum oppidũ posuêrunt Saxones in agro illo fluido,ad Occidentalem fluminis ripam, quod Yarmouth dixêrunt: sed cùm minùs salubri esset situ, ad alteram ripam tunc Cerdickland ab eodem Cerdico dictam,demigrârunt,nouum hoc oppidum condiderunt, in quo Edwardi Confessoris tempore, septuaginta, vt est in Angliæ Notitia, floruerunt Burgenses.Mœnibus deinde Ioanne regnante,firmauêrunt, breuíque ita opibus & potẽtia valuêrunt ciues,vt nauali bello Lestoffenses vicinos,& Portuenses (sic quinque portuum incolas dixêrunt)sæpiùs non sine magna vtrinq; strage aggressi fuerint.Illis enim infensissimi fuerũt forsitã, quod quinque portuum numero,& priuilegijs excluſi fuissent, quibus Garianonũ vetus,& maiores sui sub Comite littoris

Garianonũ.

Cerdicus Saxo.

Saxonici olim gaudebant. Sed hanc ferociam compreſſit tandem Regia authoritas: vel vt alij exiſtimant, eorum animos contudit peſtis illa triſtiſſima, quæ hoc oppidulo 7050. vno anno abſumpſerit, quod teſtatur Tabula Chronographica antiqua in templo appenſa, vbi bella etiam cum Portuenſibus, & Leſtoffenſibus notantur. Iam inde verò animus fractior fuit, nec ita ab opibus firmi rei mercatorię, & halecum (quas vulgò vocant, docti Chalcides, & Leucomænidas eſſe exiſtimant) capturæ, quæ in hac ora totius orbis eſt vberrima, gnauiter incumbunt. Incredibile enim videatur, quantæ & quàm frequentes nundinæ hîc ad feſtum Michaelis habeantur, & quanta vis halecum, aliorumque piſcium diſtrahatur. Quo tempore Portuenſes veteri inſtituto Balliuos ſuos *commiſſionarios* conſtituunt & huc mittunt, qui vt ex ipſorum diplomate, ſiue *Commiſſione* loquar, cum oppidi magiſtratibus, *tempore liberæ feriæ, Curiam quantum ad Nundinas pertinet, regant, regalem iuſtitiam faciant, & pacem Regis conſeruent.* Portus verò qui ſubeſt, & incolis & Norwicenſibus percommodus eſt; ſed ne obſtruatur, non ſine magnis ſumptibus cum Oceano colluctantur. Qui vt paria ſecum faceret, & quod alibi hoc littore hauſit, redderet, modicam inſulam hîc aggeſta terra nuper effecit. Hoc etiam oſtio alter anonymus vnâ cum Gariene effunditur fluuius, qui cum eo quinque plùs minus milliaribus diſtans, longo decurſu quaſi gradum confert per Aylesham forum non infrequens, & dirutum monaſterium *Benedicti de Hulmo*, vulgò S. Benet in the Holme, id eſt, in Inſula amnica, quod Canutus Danus conſtruxit, & firmiſſimis mœnibus propugnaculiſque Monachi poſteà ita armârunt, vt potiùs caſtrum quàm clauſtrum videretur. Adeò, vt Guilielmus Conqueſtor expugnare non potuerit, donec monachus ea lege prodidiſſet, vt Abbas crearetur, quod factum, ſed ſtatim nouus Abbas quia proditor, regis iuſſu vt ferunt incolę, ſuſpenſus iuſtas proditionis pœnas perſoluit. Terra verò adeò paluſtris in hac inſula, vt reſectis fibris & radicibus ar-

Haleces.

S. Benets.

arborum, & arbuſtorum innatorum, aquis innatet, & quouis trahentem ſequatur.

A Garienis oſtio littus ad **Winterton** notiſſimum nautis promontoriolum rectâ quaſi in Boream tendit, cui nomen inditum à Brumali ſitu ſuſpicor. Oceano enim ventorum & frigoris genitori obiacet, ager tamen circumuicinus (multorum opinione) totius Angliæ & pinguiſſimus, & reſolutiſſimus: vtpote qui minimum laborem poſcit, & fructum reddit maximum. Vili enim equo (quod de Bizacio Africæ ſcribit Plinius) & à parte altera iugi, anu vomerem trahente facilè proſcinditur. *Ager pinguiſſimus.* Sol. mell. 7. 1.

A **Winterton** ſtatim conuerſa ora in Oceanum ſine vlla ferè prominentia recedit longo tractu & iacenti, vſque ad **Eccles** ab Oceano ferè abſortam, inde excelſiori littore ad **Waybornehope** ſinum non ita pridem munitum. Cui proximum eſt *Blakeney* Carmelitarum collegium ſuperiori ſęculo celebre, à Domino Rob. de Roos, Rob. Bacono & I. Bretto militibus conditum, è quo prodijt Ioannes *Baconthorp*, à loco natali (quæ nunc Equeſtris proſapiæ Heydonorum ſedes eſt) nominatus, vir eo ſeculo eruditione tam varia & recondita, vt in ſumma admiratione apud Italos fuerit, & Doctor Reſolutus vulgo vocaretur. Vnde de eo Paulus Panſa. *Si Dei opt. Max. penetralia adire ſuadeat animus, nemo accuratiùs eſſentiam eius mandauit literis. Si rerum cauſſas, ſi naturæ effectus, ſi cæli varios motus ac elementorum contrarias qualitates diſcere exoptet quiſquam, hic ſe officinam offert. Chriſtianæ religionis arma Vulcanijs munitiora contra Iudæos ſolus hic reſolutus Doctor miniſtranda tradidit, &c.* Blakeney. 1321.

Walſingham vix quinque hinc milliaribus abeſt. Vnde à maris vicinitate *Parathalaſſam* vocat Eraſmus. Nunc optimi croci prouentu, nuper peregrinatione ad Diuam Mariam virginem omnibus Anglis celeberrimus hic erat viculus, quam qui ſuperiori ſæculo non inuiſerat, & dono ſalutarat, in Deos impius videbatur. Sed hãc ſuis ipſius verbis Eraſmus qui vidit, tibi deſcribet. *Haud* Walſingh.

pro-

procùl à mari passuum ferè tribus millibus, vicus est vix aliare victitans, quàm commeantium frequentia. Collegium est Canonicorum, sed quibus à Latinis regulæ cognomen additur, medium genus inter monachos & canonicos, quos seculares appellant. Collegium hoc vix alios habet prouentus, quàm ex liberalitate virginis. Nam maiora quædam donaria seruantur: Cæterùm si quid est nummorum aut leuioris precij, cedit in alimoniam gregis & præfecti, quem illi Priorem vocant. Templum est nitidum & elegans, verùm in eo non habitat virgo: sed illud honoris gratia cessit filio. Illa suum habet templum vt à dextra sit filio. Nec hîc tamen habitat, nondum enim edificium est absolutum, & locus est vndique perflabilis patentibus ostijs, patentibus fenestris, & in propinquo est Oceanus venterum pater. In eo templo, quod inabsolutum dixi, est sacellum angustum, ligneo tabulatu constructum ad vtrumque latus per angustum ostiolum admittens salutatores. Lumen est exiguum, nec ferè nisi ex cereis, fragrat odor naribus gratissimus. Imò si introspicias, dicas diuorum esse sedem, adeò gemmis, auro, argentóque nitent omnia. Sed patrum memoriâ cùm superstitiones profligaret Henricus Octauus, hæc disparuerunt omnia. De Walsinghamia nihil aliud est quod attexam, nisi Equestrem Walsinghamiorum familiam (vt qui Genealogias rimantur volunt) hinc nomen, & originem duxisse: ê qua nunc floret clarissimus Eques D. Franciscus Walsinghamius, Regiæ Maiestati à Secretis, vir in maximis regni negotijs vt prudentia perspicacissima, ita industria singulari, & pietate eximia.

Huic ad occasum in littore vicinum erat antiquum illud BRANNODVNVM, vbi cùm Saxones primùm Britanniam infestarent, Equites Dalmatæ sub Comite Littoris Saxonici præsidium egerunt: nunc verò vicus est rusticanus, nihil præter nominis reliquias retinens, vallúmque quod octo plùs minùs iugera includit, ostendens, & Brancaster nominatur. Percommodè huic loco præsidium impositum fuit, ad S. Edmundi enim viculum vicinum, & Yunstanton ab Edmundo illo constructum

Brannodunū Brancaster.

ſtructum ora ad Auſtrum reflectitur, ſinúmque laxiorem admittit pyratis expoſitum, in quem plura flumina ſe effundunt. Hunc ſinum noſtri The Waſhes vocant, Ptolemæus ÆSTVARIVM METARIS, *pro Maltraith* dixit, quo nomine huiuſmodi æſtuaria alibi Britanni nuncupârunt, nec aliud quàm æſtuarium incertum, quale hoc eſt, illis ſignificat. Huic, quà *Ouſe* flumen Oceano obnititur, aſſidet Lynne, à diffuſis forſitan aquis nominatum, hoc enim *Lhyn* Britannis denotat. Oppidum hoc eſt amplum, mœnibus latè magna ex parte cinctum, duobúſque exiguis fluuiolis diuiſum, & quanquam recentiùs ſit, & non ita pridem *Limnum Epiſcopi* dictum, quòd ad Epiſcopos Norwicenſes vſque ad Henrici VIII. tempora ſpectârit, (è ruinis enim vetuſtioris emerſit, quæ è regione in Merſhland, hodie Old Lynne, & *Lynnum Regis* vocatur) portus tamen ſecuritate qui aditu eſt facillimus, mercatorum frequentia, ædium pulchritudine, & ciuium opulentia, ſi Norwicum excipias, facilè inter Icenos primas vendicat. Immunitatibus etiam gaudet ampliſſimis quas ſanguine ſuo à Ioanne Rege, dum eius cauſſam tuerentur, emêrunt, qui Prætorem conſtituit, & ſuum ipſius gladium præferendum tradidit. Libertates poſteà amiſſas non ſine ſanguine etiam ab Henrico tertio redemêrunt, cum eius ſigna ſequuti, infœlici prælio contra proſcriptos Barones in Elienſi inſula demicarent, quod liber Elienſis, & Matthæus Pariſienſis conteſtantur. E regione Lynni trans flumen Merſhland regiuncula paluſtris (quod nomen indicat) ſubiacet, foſſis & elicibus ad eliciendas & corriuandas aquas vbíque diſtincta, gleba admodum exuberanti, & pecorum læto prouentu, ſed quam Oceanus allatrando, alluendo, inundando, & lacerando ſæpiſſimè grauiſſiméque ita exercèt, vt vix aggeribus cohiberi poſſit.

Metaris æſtuarium. The Waſhes.

Lynne.

Merſhland.

Oram nunc maritimam legimus omnem, introrſùm verò, ad occiduum agri latus oppida ſunt etiam quàmplurima, ſed quia recentioris illa memoriæ, paucis per-

Rising. percurram. Iuxta Lynnum Rising castrum ædito colli appositum, & arcis Norwicensis æmulum, olim Mowbraiorum, vt accepi, sedes, nunc verò vetustate prolapsum quasi animam efflauit. Inferiùs Castleacre Comitum Warreniæ quondam habitatio, *Wormegay*, nunc *Wrongey* vbi Bardolphi Barones admodum nobiles diu floruerunt, qui tria quinquefolia aurea in parma cyanea vsi sunt, quorum hæreditatis magna pars vnà cum titulo I. Phillipps cessit, & per eius filiam ad Vicecomites de *Bello-monte* trãsiuit. Swaffham forũ celebratum. North Elmeham, vbi aliquandiu sedêrunt Episcopi, cùm in in quo diocœses diuisa esset hæc prouincia. Dereham, duas Withburga Regis Annæ filia sepulta, quæ quia à luxuria, & leuitate remotissima, à maioribus inter Diuas relata. Wimondham nunc Windham sepultura Dominorum de *Albineto* olim clarum, & Ickborow, quod Icianos fuisse, quorum Antoninus memorat, opinatur Talbottus. Nec est cur de his plura verba faciam. Nihil mihi iam longius est quàm enumeratis Norfolciæ Comitibus, & Ducibus, Cantabrigienses adire.

Castleacre.

*Bardolphi Barones.

Swaffham.

Dereham.

D'Albigni. Iciani. Ickborrow.

Radulphum primum Comitem instituit Guilielmus *Conquestor*, qui statim rebus nouandis, vt dixi, inhians, successorem habuit Hugonem Bigodum *de tertio Norfolciæ denario*, vt in Creationis charta habetur, ab Henrico primo (cuius erat Seneschallus) Comitem effectum, Cui successerunt continuata à patre ad filium serie Hugo qui ab Henrico Rege iuniore contra Henricum secundum stetit, Rogerus qui sub Ioanne Rege floruit, Hugo qui 1225 obijt, Rogerus qui suæ familiæ titulum Marescalli Angliæ vxorio iure intulit. Matildem enim primogenitam Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ filiam, & ex hæredibus vnam sibi matrimonio copulauit, è qua susceptit Rogerum Comitem Norfolciæ qui luxatis in hastiludio corporis articulis sine prole fatis concessit, & Hugonem Bigod Angliæ Iusticiarium in prælio ad *Lewes* occisum,

*Norfolciæ Comites, & Duces.

cuius

cuius filius Rogerus patruo in Norfolciæ Comitatu & Mareſcalli dignitate ſuffectus erat, qui cùm in Regis Edwardi III. odium & offenſionem incurrerat omnes honores & hæreditatem ferè vniuerſam in Regem tranſcribere coactus eſt. Rex verò Thomam de *Brotherton* ſuum è ſecunda vxore filium Norfolciæ, & Mareſcalli titulis honorauit, cuius filia (vnicam enim ſuſcepit) Ioanni Domino Segrauio locata Elizabetham ex aſſe hæredem peperit, quam Norfolciæ Duciſſam creauit Rex Richardus ſecundus. Hæc in matrimonium data Ioanni de *Mowbray*, (qui etiam à Bigodis ſtemma duxit,) ſucepit Thomam Mowbray primum Norfolciæ Ducem, & Angliæ Mareſcallum à Richardo ſecundo creatum, & ab eodem exilio multatum, cui filius, nepos, & abnepos Ioannis nomine ſucceſſerunt, quibus ſine prole maſcula defunctis, eorum honorem conſequutus eſt Richardus Regis Edwardi Quarti filiolus, qui Annam vnicam vltimi Mowbraiorum filiam duxerat, cúmque illi in teneris annis ſublati eſſent, Richardus Tertius Rex Angliæ hunc titulum, & Mareſcalli authoritatem Ioanni Howardo contulit, cuius mater altera filia erat illius primi Thomæ Mowbraij, Ioannes iſte in prælio ad *Boſworth* occubuit dum contra Henricum Septimum pugnaret, Huius filius Thomas qui ex creatione Richardi Tertij Surreiæ Comes, in Norfolciæ Ducem ab Henrico VIII. euectus erat, cùm, Iacobo IIII. Scotorum rege occiſo, Scoticam aciem ad *Floddon* profligaſſet. In cuius victoriæ monumentum Howardorum familiæ conceſſum eſt, vt in area illa argentea tranſuerſa (*Bendam* vocant) quæ in ipſorum clypeo gentilitio cernitur, ſcutum aureum interponerent cum dimidiato Leone rubro, ſagitta ore tranſfixo, intra eiuſdem coloris limbum duplicem vtrinque liliatum, quæ quodammodo Scotorum Regum ſunt inſignia. Thomas filius huic ſucceſſit quem inter reciprocos fortunæ æſtus iactatum tempora noſtra viderunt, cuius è filio Henrico nepos nomine

Scutum honorarium in inſignibus Howardorum.

mine Thomas læsæ maiestatis reus anno salutis 1572
capite truncatus, Norfolciæ Dux erat postremus.

Sunt in hac provincia Parochiales ecclesiæ plùs minùs 660.

Cambridgeshire.

INtrorsus ager Cantabrigiensis, Saxonicè Grentbrigcyre, vulgò Cambridgeshire, longiùs in Aquilonem productus, Norfolciæ & Suffolciæ obiacet; à meridie Orientalibus Saxonibus, & Hertfordensibus, ab occasu Huntingdonensibus, à Septentrione Lincolniensibus, & Vsâ flumine, quiab occasu in ortum transuersum intersecat, in duas partes dispertitus.

Inferior & australis, magis culta, magis consita, ideóque lætior, non perlibrata planitie, sed exiguè plana, plurima, imò tota (nisi quà Crocum copiosè progignit) frumentarijs iacet campis, hordeúmque laudatissimum affatim effundit, è quo ad regerminationem madefacto, ligulísque enatis tosto, *Byne* maxima copia conficiunt (nos Mault vocamus,) & ad ceruisiam coquendam vtimur; quo in vicinas regiones distrahendo maximum quæstum faciunt incolæ. Vlterior, & Septentrionalis pars, quòd frequentibus fluminum alluuionibus paludescat, & in insulas dispergatur, The Ile of Ely dicitur, pascuis vberrimis peruiridis & læta, cæterùm aqua subeunte quodammodo suspensa, nonnunquam verò inundante, maximam partem adoperta.

Mault.

Inferioris partis occiduum latus perstringit ex Consularibus Romanorum vijs altera (Ermingstreat liber Elienſis vocat) quæ Huntingdoniam rectà ducit, per

Koiston

Roiston in ipso agri limine, oppidū notū, sed tamē nouū. Roiston ad Hertfordiæ Comitatum spectat.

Magis ad occasum hanc partem mediam interluit fluuiolus qui ex Ashwell demissus, ab Austro in Boream, vt se Vse committat, varijs anfractibus contendit, non procul à Burne castro, quod olim Picotti Vicecomitis huius agri, & Peuerellorum qui ex eius filia oriundi Baronia. Burne.

Quo nomine hunc fluuium appellent scriptores, controuertitur: alij *Grantam*, *Camum* alij nuncupant, quibus ego potiùs assentior, tùm quòd obliquior incedat: hoc enim Britannis *Cam* sonat, vnde obliquus in Cornwallia fluuius *Camel* dicitur: tùm etiam quòd vetus illud oppidum CAMBORITVM, quod Antoninus in tertio Britanniarum Itinere memorat, huic adsediſle, ex distantia, & nomine mihi ferè persuaserim. *Camboritum* etenim vadum ad Camum, vel vadum flexuosum significat, nam *Rith* vadum Britannis nostris significat, quod eò adnoto, vt Galli faciliùs videāt, quid sit *Augustoritum*, *Darioritum*, *Rithomagus*, &c. in Gallia. Sed Camboritum nostrum maluerunt Saxones Grantceastep, & Grontceastep vocare, quod nomen etiamnum retinet, sed vnde factū fuerit, nondum video. A Gron Saxonica dictione, quæ locū paluſtrem significat, si deducerem forsitan errarem: Asserius tamen loca paluſtria in agro Sommersettensi semel atq; iterum *Gronnas paludosissimas* Saxonico Latino vocabulo dixit, & vrbs Frisiæ Occidentalis, quæ paluſtri loco sita, Groneingen dici notissimum est. Sed nominis huius rationē venentur alij. Hæc circa annum Christi 700. *desolata ciuitatula fuit*, vt inquit Bæda, dum memorat, *iuxta muros inuentum fuisse locellum de marmore albo pulcherrimè factum, operculóq; similis lapidis aptissimè tectum.* Nunc autem viculus est, cuius partem Henricus Laceius Lincolniæ Comes Henrico filio notho ea lege donauit, vt eius posteri, (qui iampridem defecerūt) non aliud quàm Henrici nomen vsurparent: alteram partem Henricus Sextus Rex Angliæ è Lancastrensi familia oriundus, cui Comitis Laceij patrimonium obtigit, Collegio suo Regio in Cantabrigia, siue Cambridge concessit. Camboritum. Rith quid Britannis, & Gallis significauit. Grantcester. Cambridge

Quæ

Quæ antiqui Camboriti vel pars, vel proles fuit, adeò & ſitu & nomine eſt confinis. Nec facilè crediderim Cam à *Grant* deflexum, vtpote duriuſcula hæc videatur deflexio, in qua omnes literæ abſorbentur: exiſtimarim potiùs vulgum antiqui nominis *Camboriti*, vel *Cami* fluvocabulum retinuiſſe, licèt ſcriptores Saxonico nomine *Grantbridge* ſæpiùs vſi fuerint. Vrbs hæc quæ altera Angliæ Academia, alter oculus & ἐπίσκοπος alterum, clariſſimáque bonarum literarum & pietatis officina, ad Camum ſedet, qui cùm Occidentale eius latus inſulis ludens perſperſerit, ad Ortum conuerſus in partes diſpertit duas, pontéq; coniungitur, vnde recentius hoc nomen Cambridge enatum. Vltra pontem Caſtellum cernitur amplum & vetuſtum, quod ſua iam fata compleſſe videatur, & Collegium S. Magdalenę ſacrum. Cis pontem, vbi vrbis pars longè maxima iacet, platearum deſcriptione, templorum frequentia, & quatuordecem pulcherrimis Muſarum ſacrarijs, ſiue Collegijs omnia nitent, in quibus eruditiſſimi viri magno numero aluntur, maximarúmque artium ſcientia, & linguarum cognitio ita florent, vt literarum, religionis, & totius doctrinæ fontes iure optimo cenſeantur, qui Eccleſiæ & Reipub. hortos ſalutaribus aquis ſuauiſſimè irrorant. Nec quicquam hîc deſideres, quod in florentiſſima Academia requiras, niſi quòd è paluſtri ſitu aliqua eſt cœli grauitas. Fortaſſe autem, qui eò loci primùm Academiam inſtituerunt, Platonis iudicium approbarunt. Is enim cùm corporis habitudine vteretur optima, Academiam inſalubrem Atticæ locum ſtudijs delegit, vt quod redundans eſſet, & animum grauaretur, loci intemperie ſupprimeretur. Nihilominùs maiores noſtri viri longè prudentiſſimi hanc vrbem, nec ſine Deo duce, ſtudijs dicauerunt, præclarísque operibus illuſtrârunt.

Collegia. Verùm ne in optimos illos literarum patronos, imò (vt cum Eumenio loquar) liberorum noſtrorum parentes peſſimè ingrati videamur, ipſos, & Collegia, quæ bonis literis conſecrârunt, honoris cauſſa ex hiſtoria Cantabrigienſi

tabrigiensi summatim memoremus. Cantabrum Hispanum anno ante Christum natum 375. Academiam hanc primùm instituisse, & Sebertum Orientalium Anglorum regem anno post Christum 630. restituisse perhibetur. Posteà Danicis procellis subinde euersa diu neglecta iacuit, donec sub Normannico imperio omnia diluescere incœperint. Iam inde literarum diuersoria, Hospitia, & Aulæ studiosis excitata fuerunt, sed nullis possessionibus dotata. Primum verò Collegium (quod S. Petri domus vocatur) Hugo Balsham Episcopus Elienſis, anno 1280, extruxit & dotauit, quem sequuti & imitati Richardus Badew ab Elizabetha Clara Vltoniæ Comitissa adiutus, anno 1326. Aulam Clarensem; Maria de S. *Paulo* Penbrochię Comitissa, anno 1343. Aulam Penbrochiensem; Societas fratrum Corporis Christi 1344. Collegium Corporis Christi, quod & S. Benedicti dicitur. Ioannes Crandensis anno 1354. Aulam Trinitatis; Edmundus Goneuile anno 1348. & Ioannes Caius Medicus nostro tempore Goneuilli, & Caij Collegium. Henricus VI. Rex Angliæ Collegium Regium 1441. (cui sacellum adiunxit, quod inter pulcherrima orbis ædificia suo iure sibi locum vendicat.) Margareta Andegauensis eius vxor anno 1448. Collegium Reginale. Eodémque tempore Ioannes Alcockus Episcopus Elienſis Collegium Iesu. Robertus Woodlarke 1459. S. Catharinę aulam. Margareta Richmondia Regis Henrici VII. mater, Christi & S. Ioannis Collegia circiter annum 1506. Thomas Awdley Angliæ Cancellarius Collegium Magdalenæ, quod clarissimus vir D. Christophorus Wrey summus Angliæ Iusticiarius & ędificijs & possessionibus nunc adauget, & potentissimus Rex Henricus VIII. S. Trinitatis Collegium anno salutis 1546. religioni & bonis literis exædificarunt. Quodque bonis studijs, nostro sęculo, & nobis gratulor, honoratissimus & prudentissimus vir D. Gualterus Mildmaius Eques auratus, & Regiæ Maiestati ab intimis consilijs nouum Collegium in Emanuelis honorem nunc molitur.

Ioannes Caius.

Nec à Martis tamen furore, quamuis muſis ſacrata, omninò libera fuit. Cùm enim Dani paſſim latrocinia agitarent, ſæpiùs hîc hybernarunt, & anno Salutis decimo ſupra milleſimum, cùm Sueno Danus omnia acerbiſſimo tyrannidis terrore opprimeret, nihil famæ, & Muſis donârunt: quod tamen Sullam Athenis feciſſe legimus, ſed totâ incendio miſerè deformârunt. Primis nihilominùs Normannorũ temporibus ſatis frequens erat, legimus enim in Guilielmi primi Cẽſuali libro, *Burgus de Grentbridge in decem cuſtodias diuiditur, & 387 manſiones habet. Sed pro caſtro deſtructa fuerunt domus octodecem,* cùm Guilielmus ille primus Anglos quos nuper vicerat caſtris tanquam frẽnis ſeruitutis vbique coërcere ſtatuit. Bello poſteà Baronico proſcripti ex inſula Elienſi plurimum damni intulerunt, ad quorum direptiones cohibendas foſſam altam ad Orientalem vrbis partẽ duxit Henricus tertius, quæ etiamnum Kingſditch dicitur. Vocat hîc me tacita nõnullorum expectatio, vt de antiquitate huius Academiæ opinionem proferam meam: ſed nihil me interpono, nec enim animus eſt florentiſſimas noſtras Academias παραλλλίζειν, quibus pares non nouerim. Vereor tamen ne Nephelococcygías nobis condiderint, qui huius vetuſtatem longè ſupra veri fidem efferentes Cantabrum iſtum ſtatim poſt Romam conditam, multos videlicet ante Chriſtum natum annos, hanc Academiam inſtituiſſe tradiderunt. Hoc certũ eſt, quocunq; tempore primùm inſtituta fuit, regnante Henrico primo, bonarum literarum ſedes denuò eſſe cœpit: ſic enim in appendice vetuſta ad Ingulphum legitur. *Tranſmiſit Abbas Ioffredus ad Manerium ſuũ de* Cotenham *iuxta Cantabrigiam Giſlebertum commonachum & ſacræ Theologiæ profeſſorem eum aliis tribus monachis, qui ſequuti eum in Angliam philoſophicis theorematibus & aliis ſcientijs primitiuis inſtructiſſimi, quotidie Cantabrigiam adeuntes, & conducto quodam horreo publico ſuas ſcientias palàm profitentes in breui temporis excurſu grandem diſcipulorum numerum contraxerunt. Anno verò ſecundo aduentus illorum, in tantum accreuit diſcipulorum*

cipulorum numerus, tàm ex tota patria, quàm ex oppido, quòd qualibet domus maxima, horreum, nec vlla ecclesia sufficeret eorum receptaculo. Vnde diuersis in locis à se diuisi & formam Aurelianensis studij sequuti, summo mane frater Odo Grammaticus & Satyricus singularis pueris & iunioribus sibi assignatis legebat Grammaticam iuxta Prisciani doctrinam & Remigij in eundem. Ad horam verò primam Terricus acutissimus sophista Logicam Aristotelis iuxta Porphyrij & Auerrois Isagogas & commenta adolescentioribus tradebat. Ad horam verò tertiam frater Wilhelmus Rhetoricam Tullij, Quintilianiq; flores perorabat, magister verò Gislebertus omnibus Dominicis diebus & sanctorum festis verbum Dei ad populum predicabat. Ex isto itaq; fonte paruo qui creuit in fluuium magnum videmus nunc latificatam ciuitatem Dei, & totam Angliam factam frugiferam, per plurimos magistros doctoresq; de Cantabrigia exeuntes ad similitudinem sancti Paradisi, &c. Quo autem tempore facta sit Vniuersitas, Robertus de *Remington* pro me dicet, *Regnante Edwardo primo de studio Grantbridg facta est Vniuersitas, sicut est Oxonium, per curiam Romanam.* Sed quid ego imprudens adolescentulus in hanc arenam descendo? In qua iampridem duo eruditissimi senes digladiati sunt, quibus ego sanè arma libentissimè submitto, & tantis nominibus honore quàm possum maximo, in omnibus assurgo. Meridianus qui Cantabrigiæ vertici imminet, partibus XXIII. scrupulis XXV. ab vltimo occidente distat. Arcus verò eiusdem Meridiani inter Æquatorem & Verticalem punctum interiectus gradibus LII. scrupulis XI. commensuratur.

Proximè Cantabrigiam ad ortum brumalem colles eminent æditiores, Gogmagoghils studiosi vocant, Henricus Huntingdonensis *Amœnissima montana de Balsham dixit*, à viculo subiecto, in quo, vt ille scripsit, Dani nihil sibi ad immanissimam crudelitatem reliquerunt. In horum summitate militare vallum cernitur, amplum sanè, triplici aggere firmatum, & planè eo tempore inexpugnabile munimentum, (vt quibusdam rei bellicæ non imperitis placet) nisi quòd aqua longiùs absit. Hoc

Gogmagoghils.

Vallum militare.

Vandelbiriam appellare videtur Geruasius Tilburiensis. *Sub Cantabrigia*, inquit, *locus erat Vandelbiria dictus, eò quòd illic Vandali Britanniæ partes sæua Christianorum peremptione vastantes castrametati sunt: vbi ad monticuli apicem fixere tentoria, planities in rotundum vallata circumcluditur, vnico ad instar portæ aditu patens ad ingressum.* De militari spectro hîc obuersante, quod subtexit, quia nugaciſſimum est delirantis Monachi commentum tacitus prætermitto. Non enim nostri instituti est dulces, vt inquit ille, fabulas nectere, & aures oblectare. Sub hoc magis ad ortum Horſheath inter viuaria locum habet, cuius possessio ad antiquas & claras Argentoniorum, & Alingtoniorum familias de quibus alibi, longa serie spectasse dignoscitur, vtique Alingtoniorum iam habitatio. Non procul fossæ illę magnæ &longæ hinc inde cernuntur, quas Orientales Anglos duxisse certum est, ad Mercios cohibendos qui repentinis incursionibus cuncta obuia immaniter populari solebant.

* Horſheath.

In Hertfrodſhire.

Flemſdike, *& alia.*

Sturbridge Faire.

Sub ipsam autem Cantabrigiam ad Ortum propè *Sturum* amnìculum, nundinæ totius Angliæ celeberrimæ siue conuenarum multitudinem, siue mercium copiam spectes, quotannis mense Septembri habentur. In proximo quà iter erat impeditiſſimum, & itinerantibus moleſtiſſimum, pulcherrimam aggesto aggere viam non ita pridē per tria plùs minus mill. pass. versus Newmarket, optimus & integerrimus vir D. G. Heruæus Legum Doctor, & Aulæ Trinitatis præpositus magnis impensis, sed pio, & laudabili sanè instituto substruxit.

* Burwell.

Magis ad Aquilonem *Rech* oppidulum mercatorium iacet, sub quo fossa illa admiranda, quam alij *Rech-dike*, alij Deuils-dike appellitant, incipit, & longo tractu in Suffolciam ad ortū procurrit, ducta, vt iam diximus, ad regiones Merciorum, & Orientalium Anglorum disterminandas; Ad hanc Burwell assidet, vbi olim castrum quod difficillimis illis Regis Stephani temporibus, Galfredus de *Magnauilla* Essexiæ Comes qui in alienas pos-

sessio-

sessiones irruendo, magnam famę iacturam fecit, fortiter oppugnauit, donec sagitta transfixus regiones illas longa formidine exsoluit.

Ad eandem etiam fossam *Kirtling* quæ & *Catlidg* nominatur, situm habet, nunc celebris ædibus primarijs Baronum North quos eo honore Maria Regina ob prudentiam decorauit, olim verò synodo frequenti dum Ecclesiastici de Paschate celebrando acriter inter se digladiarentur. *Kirtling.* 977

Superiorem & Septentrionalem huius agri portionem in insulas totam dispesci diximus: quas qui Saxonico sæculo occupârunt, *Giruij* dicebantur, id est, (vt quidam interpretantur) paludicolæ, nunc verò à primaria insula Elie, Saxonicè Elig, vno vocabulo omnes The yle of Elie vocantur. Hoc verò nomen Beda ab anguillis deduxit, vnde nonnulli *Insulam Anguillariam* dixerunt, Polidorus Virgilius à Græco Ἕλος, quod paludem denotat, repetit, alij ab *Helig* Britannico, quod salices significat, quarum, cùm aliarum arborum sit impatiens, est feracissima, tum soli natura, tum quòd contra irrumpentium amnium impetus satę, sępiúsq; cæsę, innumero hærede, vt Pliniano verbo vtar, profuerunt. Ē quibus etiam & hîc & alibi corbes texuntur, quas cum Britanni *Baskades* vocent, ego, vt hoc obiter notē, Martialē non intelligo, nisi de his inter Apophoreta intellexerit in illo disticho: The yle of Elie. *Bascauda.*

Barbara de pictis veni Bascauda Britannis:
Sed me iam mauult dicere Roma suam.

Gramine lætissimo omnia in his insulis virent & luxuriant, Scordiúmq; quod & Trissago palustris dicitur iuxta fossas copiosè profunditur. Verùm palustres has insulas Fœlix antiquę memorię scriptor his verbis depinxit. *Est immensa magnitudinis palus, quæ à Gronte fluuijs incipiens nunc arctis, interdum nigris fusci vaporis laticibus, nec non insularum nemoribus interuenientibus, & flexuosis riparum anfractibus ab austro in Aquilonem mare tenùs, longissimo tractu protenditur.* Eandémque carmine Guilielmus monachus Crowlandensis in vita Guthlaci sic descripsit. *Scordium.*

Est apud Angligenas à Crontæ flumine, longo
Orbe per anfractus stagnosos, & fluuiales,
Circumfusa palus, orientalisque propinqua
Littoribus pelagi, sese distendit ab austro
In longum versus Aquilonem, gurgite tetro
Morbosos pisces vegetans, & arundine densa
Ventorum strepitus, quasi quædam verba susurrans.

Adiunge his, si placet, ex Huntingdonensi: *Paluſtris hæc regio latissima est, & visu decora, multis fluuijs decurrentibus irrigata, multis lacubus magnis, & paruis depicta, multis etiam syluis, & insulis florida.* Habe etiam in coronidem Guiliel. Malmesburiensis paucula verba. *Piscium hîc tanta copia, vt sit aduenis miraculo, indigenis pro illorum admiratione ludibrio: nec minor aquaticarum volucrum vilitas, vt pro vno asse de vtroq; cibo quinq; homines, & eò amplius non solùm famẽ pellant, sed etiam ad satietatem se expleant.* Hoc loci ingenio, & rerũ affluentia freti seditiosi quidam, nec solùm Angli contra Guili. sed etiam Barones quotiescunq; proscriberentur, hinc regibus negotium facesserunt; verùm infœlici semper successu quamuis ad Audre. Atheredum, hodie Audze, vbi facilimus est in insulã trãsitus, & alijs in locis subinde propugnacula posuerint. Tombertũ quendam Australium Giruiorum principem hanc regionem Etheldręę vxori in dotem dedisse legimus, quę cùm Egfridũ Nordanhumborum regem, cui secundò nupserat, reliquisset, vt Christo inseruiret: in primaria harum insula, & proprie Elige dicebatur, sexcentarumq; familiarum tunc censebatur, deuotis virginibus monasterium construxit, cui & ipsa præfuit. Quod tamẽ primùm non fuit in hac paluſtri regione templum. Liber enim Elienſis, Augustinum nostrum ad Cradiden eccleſiam posuisse, author est, quam Penda Mercius posteà subuertit: & Malmesburiẽsis prodit, Fœlicem Orientalium Anglorum episcopũ ad Soham, quę Norwicensis adhuc iuris est, primam sedẽ habuisse. Soham. *Soham*, inquit ille, *Villa est iuxta stagnum quod volentibus ire in* Ely, *quondam periculosum nauibus, nunc facta via per paluſtre arundinetum transitur pedibus. Sunt ibi adhuc indi-*

cia

cia dirutæ à Danis ecclesiæ, quæ habitatores pariter exustos cum ruinis operuit suis. Quo etiam tempore illud Etheldredæ monasterium Danico furore corruit sed restaurauit Ethelwoldus Wintonienſis episcopus, qui facta cum rege conuentione, insulam de integro emit, eiectísq; sacerdotibus, monachis cópleuit, quibus Edgarus rex, vt in eius diplomate legitur, *concessit inter paludes causas seculares duarum Centuriarum, & extra paludes quinq; Centuriarũ cum dimidia in* Wiehlaw, *in prouincia Orientalium Anglorum, quæ S. Etheldredæ Libertates* hodie dicuntur. Deinde amplissimis redditibus reges, viríq; principes locupletârũt, adeò vt Cœnobiarcha (teste Malmesburiense) *mille quadringentas libras suo marsupio quotannis annumerarit.* Richardúsq; Cœnobiarcha vltimus, Comitis Gisleberti filius, hisce diuitijs quasi ebrius, & Lincolnienſi Episcopo subesse dedignatus, auratis verbis, vt scribũt monachi, & exquisita diligentia cum Rege egit, vt sedes Episcopalis hîc cõstitueretur, quod morte præreptus, non obtinuit. Statim tamẽ rex Henricus primus, hoc à Papa cõsequutus, Heruæum Bangorenſem prẽsulẽ sede sua eiectum primũ episcopũ instituit, cui & successoribus Cantabrigienſem agrum, qui ad Lincolnienſem præsulem spectauit, in diocesim assignauit, & in his insulis iura quędam regalia confirmauit. Lincolniẽsibus autẽ Episcopis, quibus hãc insulam & Cantabrigienſem agrum subtraxerat, Spaldwic *Manerium* ad damnum resarciendum cõcessit, vel vt Elienſis liber habet, *Datum est Manerium de* Spaldwic *Lincolnienſi ecclesiæ in ius perpetuũ pro commutatione episcopalis curæ super pagũ Grantbrigensem.* Heruęus iam Episcopus cõstitutus nihil priùs habuit, quàm suę ecclesiæ dignitatẽ augere: *Vt esset vbiq; à telonio libera* (Elienſis libri verbis vtar) *impetrauit, de iugo seruitutis & custodia quam castello Norwici debebat, liberauit: viam ab* Erning ad Ely per paludes, VI. plùs minùs mill. pass. substruxit, & latifundia non pauca acquisiuit. Successores autem acciso monachorum numero (è septuaginta enim solummodò quadraginta reliquerunt) rerum copia diuitijsq; affatim ad

noſtra vſque tempora affluxerunt,& dies feſtos & ſolennes tanto cum apparatu & pompa celebrârunt, vt reliquis Angliæ monaſterijs laudem omnem præripuerint, vnde & poëta illo ſæculo non malè cecinerit,

Præuiſis alijs, Elienſia feſta videre,
Eſt, quaſi præuiſa nocte, videre diem.

Templum item quod iam vetuſtate nutauit, paulatim extruxêrunt, & in eam qua nunc cernitur, amplitudinẽ perduxêrunt: eſt enim amplum, excelſum,& elegans,ſed procerum & Epiſcoporum tumulis, non ſine ſumma indignitate comminutis nonnihil deformatum. Nunc autem pro numeroſo illo monachorum grege ſubſtituti ſunt Decanus, Præbendarij, Ludus Literarius, in quo XXIIII. pueri erudiuntur, & aluntur. Quatuor ad hoc templum ſunt à vulgo decantata, nimirûm Hypęthrum in ipſo templi faſtigio quod choro imminet octo columnis ſingulari arte à Ioanne de *Hotham* Epiſcopo ſuſpenſum. Sub templo ad Septentriones ſacellum eſt, Mariæ ſacrum, eleganti ſanè opere à Simone de Monteacuto Epiſcopo conſtructum. Ad Auſtrum magnæ altitudinis moles rotunda aggeſta The Mont vocant, cui mola alata imponitur, & vitis, vt ait ille, lætifica, quę iam exaruit. Quæ hoc rythmo olim complexus eſt Monachus.

Hæc ſunt Eliæ, Lanterna, Capella Mariæ,
Atque molendinum, necnon dans vinea vinum.

Ipſa verò Elye vrbecula admodum eſt exigua, nec ſua vel elegantia, vel frequentia prædicanda, vtpote ob viginoſum ſitum, cœlo parùm ſalubri. In ijſdem etiam paludibus alterum fuit ad occaſum æſtiualem celeb ratiſſimum monaſterium à ſpinis Thorney, nunc dictum, olim ab Anachoretis *Ankerige*, vbi, vt eſt in libro Petroburgenſi, Sexuulfus vir inprimis religioſus *monaſterium cùm heremeticis cellulis conſtruxit*. Quod poſteà à Danis ſubuerſum Æthelwoldus Wintonienſis Pręſul, vt rem monaſticam promoueret, reſtaurauit, Monachiſque compleuit, & arboribus vndique circumſepſit. *Quæ*, vt habet Malmesburienſis, *enodi proceritate ad ſydera luctan-*

Thorney.

tur,

tur, mutuúmque ibi certamen naturæ & cultus, vt quod obliuiscatur illa, producat iste. De **Wisbich** Episcoporum Elienſium castro, ad XIII. hinc milliare, quod inter paludes & flumina sedet, & nuper sit carcer ad Pontificios coërcendos constitutus, nihil habeo quod adiungam, nisi hoc oppidum vnà cum **Walepole**, monasterio Elienſi olim à possessore datum fuisse, cùm Alwinum filiolum monasticæ vitæ ibi addiceret, Guilielmum primum Castrum extruxisse, cùm proscripti ex hac paluſtri regione excursiones facerent, & anno salutis 1236. cùm Oceanus vi ventorum agitatus in hoc littus duos continuos dies incubuisset, latissimam terrarum hominúmque stragem ædidisse. Wisbich.

Primus Cantabrigiæ Comes habetur Ioannes Hannonius frater Guilielmi III. Comitis Hollandiæ, & Hãnoniæ, quem eò honoris euexit Rex Edwardus III. in gratiam Reginæ Philippæ vxoris suę, quę Ioannis illius è fratre neptis. In cuius etiam gratiã, cùm Ioannes ad Gallum defecisset, Guilielmũ Marchionem Iuliacensem, qui ex Philippę sorore natus, eodem titulo adauxit. His verò exteris defunctis, Edwardus III hunc honorem in filium suum quintum Edmundũ de *Langley* transtulit. Richardúsq; filius eius iunior beneficio Henrici Regis v. eundẽ gessit: sed cùm iste perfidè ingratus exitium optimo illi principi machinatus, capite plecteretur, Cantabrigiensium Comitum titulus vnà cum illo omninò euanuit. *Comites Cantabrigiæ.*

Parochiæ 163. in hoc Comitatu continentur.

Huntingdonshire.

CAntabrigienses à dorso contingit ager Huntingdonẽsis, Saxonicè Huntedunscyre, vulgò **Huntingdonshire**, eo situ locatus, vt ab Austro Bedfordenses, ab occasu Northantonẽses, vt etiam à Septentrione, quà Auona flu. diri-

dirimitur,& ab ortu Cantabrigienſes ſpectet. Regio ſementi ſatis apta, paſcendo pecori, ad ortum quà paluſtris eſt,vberrima, vbíque ferè collium apricitate, & nemorum opacitate amœna, totam enim ſyluis olim obſitam fuiſſe, prędicant incolæ, & *Foreſtam* fuiſſe conſtat, donec Rex Henricus Secundus primis regni ſui temporibus *deforeſtauerit* vniuerſam, vt habetur in perambulatione veteri *præter Waybridg, Sapple & Herthei, qui fuerunt boſci Dominici, & remanent Foreſta.*

Meridionalem partem *Vſa* flu. quem ſæpe dixi alluit, & floribus veſtit. Ad quem inter alia obſcurioris famæ, tria adſident notiſſima oppida, vbi relictis Bedfordienſibus, hunc agrum ſubintrarit. Primùm inuiſit *Sancti Neoti fanum*, vulgò S. Nædes, à Neoto viro cùm docto, tùm ſancto, qui in propaganda Chriſti religione omne vitæ ſtudium conſumpſit, cuius corpus à *Neoſtok* in Cornwallia huc tranſlatum erat, & in eius honorem Alfricus Elfridi Comitis Palatium in monaſterium cõuertit. Anteà verò hic locus ab Ainulpho ſanctulo *Ainulphsburye* dicebatur, quod nomen in eius parte etiam adhuc ſupereſt. Sub hoc ad *Hailweſton* viculum admodum tenuem duo ſunt fonticuli, alter dulcis, alter quodammodo ſalſus; hunc contra ſcabiem, & lepram; illum contra oculorum hebetudinem valere perhibent vicini. Indè verò *Huntingdoniam* accedit, Saxonicè Huntandun Mariano, in ſigillo publico Yuntersdune, i. Mons venatorum, vt interpretatur Henricus huius Archidiaconus, qui ante annos 400 floruit, vnde venatorem in inſignibus geſtat, & nouum vocabulum *Venantodunum* Lelandus noſter nobis excudit. Præcipuum hoc eſt totius Comitatus oppidum, cui & nomen contulit, *tàm ſitus fulgore*, vt inquit ille Archidiaconus, *quàm ſui decore, tàm paludum vicinitate, quàm ferarum & piſcium fertilitate vicinis oppidis longè præminens.* Edwardi Confeſſoris temporibus, vt ex Angliæ luſtro hoc adnotem, *fuerunt in hoc Burgo quatuor Ferlingi, in duobus fuerunt* CXVI *Burgenſes conſuetudinem & geldum reddentes, & ſub iis* C. *Bordarij: in alijs duobus Ferlingis*

S. Needes.

Vita S. Neoti.

Fontes ſalutares.

Huntingdõ.

CXL. *Burgenses ad omnes consuetudines, & geldum Regis.* Ad Septentrionalem Vsæ ripam æditiori situ sedet longius in Aquilonem productum, quatuor templis exornatum monasteriolúmq; habuit à Matilde Augusta, & Eustatio *Louetoft* fundatum, cuius parietinas sub oppidum ad ortum vidimus. Ad flumen propè pontem qui è saxo viuo speciosus est, moles & area castri cernitur, quod anno reparatæ salutis 917 Edwardus Senior instaurauit, Dauid Scotus, cui, vt antiquus habet historicus, *Stephanus Rex Burgum Huntingdon in augmentum dederat*, multis operibus adauxit, Henricúsque Secundus demùm solo, quod perfugium seditiosis fuisset, adæquauit. Ex his molibus longè patente prospectu, oculis subijcitur pratum (Portsholme vocant) Vsa flumine circumfusum, amplissimum quidem, & omnium quę Sol videt floridissimum, de quo verno tempore verè illud vsurpari potest:

Ver pingit vario gemmantia prata colore.

Ea picturata amœnitate oculis blandissimè arridet. Citeriori ripa è regione Huntingdoniæ stat eius quasi mater, vnde enata fuit, **Godmanchester** hodie dicta pro **Gormonchester**. Vicus maximus & agricultura celebratissimus campo patenti, soluto, & ad solem recliui positus. Nec est aliud in Anglia oppidum, quod plures habeat strenuos colonos, & plura exerceat aratra, Reges enim Anglię hàc itinerantes olim, centum octoginta aratris rustica quadam pompa eductis, se excepisse gloriatur. Certè inter nostrates, vitam rusticam (quam sapientiæ consanguineam vocat Columella) studiosissimè colunt, siue rei prudentiam, siue impendendi facultatem, agendíque voluntatem respicias, *Villam* suo tempore, *non inamabilem*, vocat Henricus ille Huntingdonensis, *olimque nobilem fuisse vrbem*, verè scribit. Nam vt Romanorum numismata sæpè eruta, & itinerariam distantiam taceam; hanc vrbem fuisse illam quæ apud Antoninum DVROLIPONTE perperàm pro DVROSIPONTE dicitur, ipsa nominis significatio probet, *Durosponte* enim (ignosce quòd vnam literulam immutârim) idem sonat Bri-

Gormonchester.

Durosponte.

Britannis quod Pons ad flumen *Oſe*, *Vſe* verò, *Iſe*, & *Ouſe*, hoc flumen promiſcuè nominari, in confeſſo eſt omnibus. Sed antiquato hoc ſub Saxonibus nomine, à Gormone Dano, cui has prouincias cùm pax conueniſſet, Alfredus noſter conceſſit, **Gozmonceſter** vocari cœpit, atteſtante vetere verſiculo:

Gormonis à caſtri nomine, nomen habet.

Hic ille eſt de quo I. Picus ſcriptor antiquus, ſic ſcribit. *Aluredus Rex ſic Dacos contudit, vt dabant ad libitum obſides, quòd terra exirent, vel Chriſtianitatem reciperẽt. Quod & factum eſt: nam Rex eorum Gutbrum (quem Gormondum vocãt) cum 30 proceribus, & omni penè populo baptizatus, in filium ab Aluredo ſuſceptus, impoſito ſibi nomine Athelſtano. Hic igitur manſit, dataque ſunt ſibi prouincia Orientalium Anglorum, & Northanhumbrorum, vt eas ſub fidelitate regis foueret hereditariò, quas peruaſerat latrocinio.* Nec prætereundum eſt quod aliqui etiam è priſcis illis ſcriptoribus hanc vrbem *Gumicaſtrum* vocârint, & Machutum hîc epiſcopum ſediſſe aſſeueranter affirmarint.

Hinc *Vſa* ſe proripiens, quum Cantabrigienſes iam aditurus eſt, oppido ſatis nitido, & non infrequenti affunditur, quod **Slepe** olim Saxonicè, nunc verò **S. Iues** dicitur, ab Iuone Perſa Epiſcopo, qui circa annum Chriſti ſexcentiſſimum, Angliam magna ſanctitatis opinione perluſtrauit, diuinum verbum ſedulò proſeminauit, ſuúmque nomen huic oppido, in quo fatis conceſſit, reliquit. Vnde tamen breui corpus eius Ramſeiam tranſtulêrunt religioſi. Hoc enim opulentiſſimum erat monaſterium, ad ſeptimum hinc milliare in Septentriones inter paludes poſitum, quà ſtagnant flumina, quum iam mollius ſolum ibi inuenerint. Loci deſcriptionem, ſi placet, ex priuata huius monaſterij hiſtoria, paucis habe.

S. Iues.

Ramſey.

Ramſey, *i. Arietis inſula à parte occidentali, nam aliàs paluſtria loca humanis greſſibus haud peruia longiùs protenduntur, è tellure ſolidiore duobus ferè baliſtæ iactibus interiacentibus luteis ſalebris dirimitur. Qui locus olim ſegni tantummodò amne naues ſerena aduectas aura placido iucundi marginis excipiens gremio;*

gremio; nunc graui labore, & sumptu, lignorum, arena, pariter & lapidum congerie lutosa obstructa abysso, calle solido in eadem parte pedibus aditur, duobus ferè mill. pass. in longum extensa, latitudine paulò strictior habetur, quæ tàm alneto quidem, quàm arundineto cum virore calami, & iunci pulchrè in gyrum coronata: multo antequam inhabitaretur arborum genere, potissimùm autem abundanti tota vestiebatur orno. Nunc verò longioris temporis tractu, nemoribus ex parte demolitis, terra vberi gleba arabilis cernitur, & opima fructibus, frugibus iucunda, hortis consita, pascuis opulenta, & pratorum gratia verno tempore spectantibus arridente, veluti depicta floribus tota insula vario colore coloratur. Ambitur præterea paludibus anguilosis, & stagnis multimodi generis piscium, & auium natalium nutritiuis. E quibus vna est **Ramsey Mere** *de nomine insula dicta, quæ cæteras adiacentes aquas pulchritudine, & fertilitate superexcellens, ab ea parte quà maior insula sylua densior habetur, arenosam ipsius oram pulchrè allambens delectabile videntibus spectaculum præbet, in cuius vastis gurgitibus laxatis tam sagenis, quàm alterius generis retibus immissis, inescatis hamis, & cæteris artis piscatoriæ instrumentis admirandæ magnitudinis lucy, qui ab incolis* **Yakeds** *nuncupantur, persæpè extrahuntur, & indesinenter vbi laborat aquitilium industria venatorum, semper ibi multiplex aquatici generis capitur fœtus, semper tamen quod capiatur, abundat.* Ramsey Mere.

Deinde persequitur pluribus quomodo Ailwinus piscatoris somnio admonitus extruxerit, Oswoldus Episcopus permouerit, Reges & alij redditibus ita adauxerint, vt septẽ millia librarum nostratium ad alendos sexaginta monachos annuo censu collegerit: sed cùm iam dirutum sit, hæc plus satis videantur. Adiungam tamen inscriptionem tumuli Ailwini cùm inusitatum dignitatis titulum præ se ferat

HIC REQVIESCIT AILWINVS INCLITI REGIS EADGARI COGNATVS, TOTIVS ANGLIÆ ALDERMANNVS, ET HVIVS SACRI COENOBII MIRACVLOSVS FVNDATOR.

Hinc

Hinc ad **Peterborow**, quę decem plùs minùs milliaribus abeſt, Canutus rex, quia torrentibus & alluuionibus iter impeditius erat, viam, (**Kingeſdelſe** hiſtoricis noſtris vocatur,) magnis operibus haud procul à *Writtleſmere* lacu admodum magno, & piſcoſo conſtrauit. Vtque hoc monaſterium Occidentalem agri partem exornauit, ſic mediam **Saultrey** Ciſtertienſium quondam monaſteriũ à Simone de *Sancto Lizio* Huntingdoniæ Comite conſtructum. A quo parùm abeſt **Cunnington** quod de *Honore de Huntingdon* (vt municipalis iuris periti loquuntur) tenetur, vbi intra foſſam quadratam veſtigia expreſſa cernuntur caſtri antiqui, quod fuit ſedes Bernardi de *Bruis* fratris iunioris Roberti de *Bruis* Domini *Vallis Annandriæ*, à quo Reges Scotiæ ſunt prognati. Sed hæc Bernardi hæreditas ab eius poſteris per Weſenhamos ad Cottonorum familiam deuoluta eſt, è qua Thomas iam quintus hîc habitat, cuius filius Robertus priſcæ antiquitatis admirator, & indagator eſt ſtudioſiſſimus.

Kingeſdelſe.

Cunnington.

Orientale latus *Kinnibantum* caſtrũ, nunc **Kimbolton**, olim Magnauillanorum, poſteà Bohunorum & Staffordorum, hodie Wingfeldorũ habitatio condecorat. Verùm his omnibus vetuſtior vrbecula erat propè **Wanſworth**, quam Henricus Huntingdonenſis *Caer Dorm*, & **Dormecaſter** vocat ad Auonam flu. & ante ſua tempora penitùs exciſam memorat. DVROBRIVÆ proculdubiò hæc fuit Antonino, i. fluminis traiectus, & nunc eodem ſenſu **Dornford** dicitur iuxta **Caſterton**, manifeſtáque vrbis proſtratæ indicia præter antiquos nummos exhibet. Vtramque ripam occupâſſe credunt nonnulli, viculúmque **Caſter** in altera ripa, eius partem fuiſſe ſunt qui opinantur, & opinioni ſanè fidem adijcit antiqua hiſtoria, quæ innuit ad Auonam locum fuiſſe **Dormundcaſter**, in quo cùm Kinneburga monaſteriolũ ædificâſſet, primùm **Kinneburgecaſter**, & poſteà contractè **Caſter** vocari cœpit, Kinneburga illa Chriſtianiſſima Pendæ pagani regis filia & Alfredi Nordanhumbrorum regis vxor, *mutauit imperium in Chriſti ancillatum*, (vt ex antiquo loquar

Kimbolton.

Durobriue.

loquar authore) *& huic ſuo Monaſterio tanquam mater ſacrarum virginum præfuit.* Quod poſteà circa annum ſalutis 1010 Danico furore ſolo erat adæquatum: nupérque ibi tot capuli è ſaxo, ſiue ſepulchra effoſſa ſunt, vt (ſi Catulli verbo vtar) planè ſepulchretum fuiſſe videatur.

Comites habuit Huntingdonenſis hæc prouincia Siwardum Danum, Walteofúmq; eius filiũ capite à Guilielmo primo mulctatum, à quo per filiam Matildem, primùm ad Simonem de *Sancto Lizio* Comitem Northamtoniæ, inde ad Dauidem Alexandri regis Scotorum fratrẽ deſcendit, vtriq; enim nupſit, & ex vtroq; prolem ſuſcepit, variantéq; fortuna, & regum fauore, nunc S. Lizij, nunc Scoti, hunc geſſerunt honorem, ſcilicet Henricus Dauidis filius, tum Simon S. Lizius Simonis primi filius, poſt hunc Malcolmus Rex Scotorum Henrici Comitis filius, eo defuncto, Simon S. Lizius tertius, qui cùm ſine prole obijſſet, Guilielmus Rex Scotorum Malcolmi frater ſucceſſit, inde Dauid eius frater, Dauidíſque filius Ioannes cognomento *Scotus* Ceſtriæ Comes, qui cùm ſine ſobole fatis conceſſiſſet, & Alexander II. qui Regis noſtri Henrici III. filiam duxiſſet, aliquantiſper hoc titulo vſus eſſet, Scoti eo honore & lautiſſimo in Anglia patrimonio exciderunt. Edwardus tertius ſatis longo pòſt tempore Guilielmum Clinton Huntingdoniæ Comitem creauit: illi ſuffectus à Richardo II. Guiſcardus Angoliſmius, & eo mortuo, Ioannes Hollandius, cui Ioannes filius, & Henricus ex Ioanne nepos ſucceſſêrunt. Poſteà Thomas Greius (vt aliqui volunt) eo honore auctus eſt, nec multò pòſt, (vt in Archiuis habetur) Guilielmus Herbertus Comes Penbrochiæ *reſtituit Chartam creationis in Cancellariam cancellandam & Edwardus* IIII. *anno regni ſui* XV. *ipſum in Huntingdonia Comitem creauit.* Patrum verò memoria illũ honorem Georgio Haſtings contulit Henricus VIII. cui ſucceſſit Franciſcus, & illi itidem Henricus filius veræ nobilitatis, & pietatis laudibus vir longè honoratiſſimus.

Huntingdonia Comites.

Numerantur in hac regiuncula Paræcia 78.

CORI-

CORITANI.

CORITANI *nunc adeundi, qui interiùs ab Icenis longissimè per mediterraneam Insulæ partem diffusi, ad Germanicum vsque Oceanum egêrunt, in illis vtpote regionibus, quæ nunc* Northãptonshire, Leicestershire, Rutlandshire, Lincolnshire, Nottinghamshire, & Derbishire *vulgò vocantur. Ab horum Etymologia, quia error obuius, manum abstinebo. Licèt enim longè latèque diffusus fuerit hic populus, quod* Gur Tany *Britannis denotat, Coritanos tamen hos si inde dictos assererem, nonnè aleam luderem? Qui feliciùs hæc poterint, tutiùs conjectent. Ego interea singulos, quos dixi, Comitatus, pro meo instituto, suo ordine, sed compendio perlustrabo.*

Northampton.

AGER Northantonensis, Saxonicè Norþaxendonrcyne, & Northantonshire, vulgò Northamtonshire, ab occasu brumali quâ latior est, sensim se contrahendo in ortum æstiualem protenditur. Ab ortu Bedfordienses, & Huntingdonenses, ab austro Buchinghamienses & Oxonienses, ab occasu Warwicenses, & à Septentrione Leicestrenses, Rotelandenses, & Lincolnienses Wellando flumine discriminati sedent. Campestris, habitatissima & nobilium villis excultissima est regio, soli admodum ditis, siue arua, siue pascua respicias: syluis tamen nisi in vlteriori & citeriori parte minùs læta. Vbique verò, vt etiam alibi in Anglia, ouibus oppleta & quasi obsessa, quæ, vt Hythodeus

ille

ille dixit, *tam mites esse ad id, exigno ali solebant, nunc, vti fertur, tam edaces, atq; indomite esse cœperunt, vt homines deuorent, ipsos agros, domos, oppida vastent, ac depopulentur.*

In australi limite, vbi *Vsa* flu. sæpè iam dictus exoritur, mollitèr surgente loco, quo fontes affatim scaturiunt Brakeley, id est, filicetum, amplum olim Hollandorum, & pòst Louellorum oppidulum, nunc verò Stanleiorum, proscripto Louello, patrimonium; quantum & quàm opulentum fuerit aduenis ostentat. Celeberrimum autem olim fuerat Rumbaldi Sanctuli memoria qui regis filius vbi primùm in lucem æditus (vt scribunt sacrifici) nescio quæ loquutus, & se Christianum professus, statímque baptisatus expirauit. Hinc ad Aquilonem vi. mill. pass. nemorosa via emensi, TRIPONTIVM, quod memorat Antoninus, peruenimus: nam hoc illud fuisse quod nunc Toyreſter vocamus, non languidæ fidei restant argumenta. Si *Trimontium* Thraciæ à tribus montibus; *Triturrita* Tusciæ à tribus turribus; *Tripolis* à tribus vrbibus nomina traxerint: à tribus pontibus hoc nostrũ *Tripontium* denominatum fuisse, non est cur dubitem. Ecce tibi in hac *Torcestria*, via Prætoria Romanorum quę planissimè inter hanc & Isanauariam se ostendit, tribus fluuiolis intersoinditur, quorum maior vltra oppidum, alij duo minores in ipso oppido, qui licèt sint admodum tenues, tamen perennes esse produnt incolæ: Hos autem olim, vti hodie, pontibus coniunctos fuisse necessitas persuadet. Si verò Britannum consulas quomodo tres pontes Britannici vocant, statim *Tair pont* audies, & viri boni à quibus hîc nummos Romanos accepi, constanter asserunt Toyreſter verum esse loci nomen, & à turribus dictum putant, cùm Britannicum *Tor* pro Tair, & Saxonicum Ceſter planè demonstrent vnde hoc nouum nomen descenderit. Toyreſter tamen Marianus vocat, si liber non mendosus, apud quem legimus, hoc anno salutis 917. adeò munitum fuisse, vt Dani nullo modo expugnare potuerint, seniotémq; Edwardum regẽ lapideo muro posteà incinxisse: nos tamen

Brakeley.

Tripontium.

Torceſter.

mœnium vestigia vidimus nulla. Sola moles aggesta superest, Berthill vocant, in hortis priuatis vndique cerasis consita: & ipsum oppidum ita euicit tempus, vt situi, nomini, & antiquis nummis debeat, quòd vetustum censeatur.

Graston. Fluuius quo *Torcestria* irrigatur, dum *Ousam* hinc petit, *Grastonam* quę nunc Regis *Honor* censetur, prętersluit, vbi Edwardus quartus clandestinas nuptias cum Elizabetha *Wooduil* siue potiùs *Widdeuil* contraxit, & vna sibi, & vxoris cognatis Iliadē malorū attraxit, vt in historijs nostris videre licet. Richardus Widdeuill (nec ab re erit notare) qui antea Domini *Riuers* titulum gessit, ab Edwardo illo IIII. iam genero erectus erat (ex ipsa Creationis charta loquor) *in Comitem de* Riuers *per cinctur ā gladij habendum sibi & hæredibus masculis cum feodo viginti librarū per manus Vicecomitis Northanton.* Quamuis autē in huius filijs stirps quasi intermortua desijt, cùm Antonius Comes *Riuers* capite truncaretur, & Richardus eius frater sine sobole obiret: filiæ tamē pulcherrimas ex se propagines diffuderunt. Ex his enim Rex Henricus VIII. eiusque liberi, Marchiones Dorsettiæ, Comites Essexiæ, Comites Arundeliæ, Comites Wigorniæ, Comites Derbiæ, & Barones Staffordiæ quasi progermin ârunt.

Nen fl. Superiùs ad Boream fontes aperit *Auona* fl. *Nen* hodie vocatur, qui sæpiùs recurrentibus ripis per orientalem huius prouinciæ partem iter habet. Fluuius sanè nobilissimus, &, nisi me fallo, à Romanis olim prędijs munitus. Cùm enim iam citerior Britanniæ pars sub Claudio in Romanorum potestatem ita cessisset, vt qui eam incolerent Romanorum socij dicerentur, & vlteriores Britanni sępiùs in horum agrum effusi omnia violentiùs raperent: ipsiq; socij facilius Romanorum imperia, quàm vitia ferentes, subinde cum vlterioribus illis cōspirarent. P. Ostorius (inquit Tacitus) *cinctos castris Antonam* (Antonas libentiùs legerim) *& Sabrinam cohibere parat.* Hoc est, ni malè capio, munimentis ad fluuios dispositis statuit coërcēre Britannos vlteriores, & prouinciales, ne mutuas

Antona Tacit.

tuas operas in Romanos traderent. Quis fluuius hic sit ANTONA dixerit nemo. Lipsius nostræ ætatis Phœbus aut hanc nebulam dispulit, aut nubes me sanè obduxit. Ad Northampton digitum intendit ille, & ego *Antonam* pro *Ausona* ad quem sita Northamptona, in Tacitũ subrepsisse opinor. Hic enim Auona in vmbilico Insulæ surgens, ita ad Ortum tendit, & eiusdem nominis alter vicinus fl. Sabrinam petens, ita ad Occasum se confert, insulam transuersam secantes, vt in Boreales Britãniæ partes transeunti alter ex his sit necessariò transeundus. Quare cùm Ostorius Sabrinam, & hos Ausonas communiuisset, non erat cur è Wallia, vel septentrionali Britanniæ plagâ suis Romanis, & socijs timeret, qui eo tempore proximam insulæ partem solummodò in prouinciæ formam redegerant, vt alibi ipse Tacitus testatur.

Sed ad Ausonæ cursum qui perpetuo officio hunc beat agrum, iuxta fontes sedent Dauentrey, quod aliqui à Danis sic dictum falsò crediderunt, vbi antiquum sepimentum militare visitur, & Wedon secundum viam Prætoriam, quę Merciorum regis Wolphari erat Regia, in monasterium ab eius filia Werburga conuersa, cuius miracula in fugandis hinc anseribus scriptores creduli decantârunt. Paulóque magis ad Septentriones vnicum magnificę structuræ exemplum Holdenbey ędes elucent, quas ex antiqua Holdenbeiorum stirpe oriundus clarissimus Eques Christophorus Hatton, Regię maiestati à consilijs sanctioribus, & magnus Anglię Cancellarius construxit, vir (nec aliquid dicam quod veritati negari possit) fide in Remp. singulari, prudentia summa, æquitate incorrupta, & qui ita iustitiæ gubernaculum tractat, vt & bonis conquerendi, & malis calumniandi omnẽ occasionem præripiat, cùm ab eo omnes æquabile ius consequuntur. Quodque non minori cedit laudi, & ingenia immensè fouet, & dextram salutaré bonis literis libentissimè porrigit. Laudem tamen ex benefactis redundantẽ contemnit potiùs, quàm affectat. Sed quo me prouehit virtutum admiratio. Dij tibi vir longè honoratissime

Dantrey. Wedon. Holdenby.

vota cumulatissimè impleant, postquàm ad solidam absolutamque virtutem referantur omnia.

Tenui lapsu infra hæc se promouet Ausona, statímque à Septentrione amniculo confluente augetur, vbi ad ipsos confluentes ita sedet vrbs à flumine Northafandon, contractè Northamton dicta, vt hoc ab occidente, illo à meridie subluatur. Hanc esse quę ab Antonino BENNAVENTA, & PENNAVENTA vocatur, Iouem lapidem, si ausim, iurarim. Quis non vidit fluminis Auonę nomen in *Bennauẽta* emicare, & Bennauenta in Northafandon, quę Saxonicum North ob borealem situm præfixum habet, vt Bennauenta Britannicũ *Pen*, quod præcipuum quiddam denotare videtur, forsitan primarium Ausonã, vel primariam ad Ausonam vrbem. *Ben barth* enim præcipuum vatem, vel Bardum, conuersum legimus. Vrbs ipsa quę tota è saxo constructa fuisse videtur, ampla satis est, & mœnibus inclusa, è quibus spatiosa planities circumquaq; oculis subijcitur. Ad occasum castrum habet vetustum, cui & decori est ipsa vetustas à S. Licijs Northãtonię Comitibus constructũ, qui etiam speciosum templum Diuo Andreæ sacrum sibi in sepulturam adiunxerunt, & oppidum (vt ferunt) instaurarunt. Saxonica enim Heptarchia iacuisse videtur, nec eius in Danicis depręd ationibus vspiam meminerunt scriptores, nisi cùm Swanus Danus impotenti, & efferato animo per Angliã immanissimè sæuiret. Tunc enim (vt prodit Henricus Huntingdonensis) iniecto igne deflagrauit. Edwardo sancto regnãte in hac vrbe fuerũt, vt est in Angliæ Notitia, LX. *Burgenses in dominio Regis, habentes totidẽ mansiones, ex his* Guilielmi primi tempore, *quatuordecem vastæ, residuæ erant* XLVII. *præter hos fuerunt in nouo Burgo* XL. *Burgenses in dominio Regis Guilielmi.* A Normannico imperio, Baronum obsidionem fortitèr elusit, cùm illi omnia iniurijs, & cædibus infestarent Ioanni Regi priuatis de causis infensiores, quas tamen religionis & boni publici obtentu ita velabant, vt se *Exercitum Dei, & Ecclesiæ Sanctæ* appellauerint. Sed non pari successu re-

Northanton.

Bennauenta

Pen.

gi

gi Henrico tertio, quo seditiosis obsistebat. Cùm enim Barones illi seditionibus innutriti, hinc classicum in illum canerent, perrupto muro facilè expugnauit. Deinceps Comitia Parlamentaria, quod in Angliæ quasi meditullio sedeat, hîc subinde reges habuerunt, & anno à Virginis partu 1460. luctuosum vidit prælium, quo, diuulsa per seditionem Anglia, Richardus Neuillus Warwicensis Comes Henricum sextum regem, captiuũ abduxit. Cæterum longitudinẽ Bennauentę xxii. gradib. xxix. scrup. latitudinem lii. grad. xiii. scrup. Mathematici nostri descripserunt.

Hinc festinat Auona per **Wellingborrow** forum, **Higham** Ferrariorum quondam oppidum **Thorpston**, vulgò **Thrapston**, & huic oppositum **Draiton** ædes quondam E. Staffordi Comitis Wiltoniæ, nunc verò Baronis *Mordaunt*, ad quem à Græcis conditoribus maximi nominis in hoc agro nobilibus hæreditariò deuenit. Inde oppidulũ elegans ferè circumluit, & denominat quod **Dundale**, corruptè pro **Auondale** vocitant, cui vicinum est *Barnwell* vbi suum castrum habuit Berengarius de *Moigne* quod nunc nouis ædificijs reconcinnat Edwardus de *Monteacuto* Eques clarissimus ex antiqua Monteacutorũ familia oriundus. Fotheringhay. Postea **Fotheringhay** castrum amœnissimis pratis circumsitum salutat, quod Henrico tertio regnante, cùm munitissima loca nobiles ad defectionem inuitarent, Guilielmus Comes Albemarliæ ex improuiso occupauit, & agrum vicinum latè deuastauit, vt habet M. Paris. Quo tempore ad Cestrenses Comites spectasse videtur. Satis longo pòst interuallo Edwardus Tertius Edmundo de *Langley* filio Duci Eboracẽnsi quasi in hæreditatem, siue Appennagium (vt vocant) assignauit, qui Collegium ibi fundauit, in quo duo Duces Eboracenses conditi: Edwardus nimirum, qui prælio Agincortensi, & Richardus qui prælio ad **Wakefield** occubuit, Ciciliáque Neuillia eius vxor, quæ diu viuendo, quales ludos impotens fortuna ex potentium malis sibi facit planè perspexit. 1321

ſpexit. Vidit enim Richardum maritum regnum iam ſpe deuorantẽ, cum filio Rutlandiæ Comite, cruento prælio interfectũ, paucóſq; pòſt annos filiũ natu maximũ Edw. IIII. ad regiã dignitatẽ euectũ, immaturáq; morte abreptũ cùm ille fratrem ſuum G. Clarentiæ Ducem ſuſtuliſſet, Deinde alterũ filiũ Richardum luctuoſa nepotũ cẽde matriſq; probro, (matrẽ enim læſæ pudicitiæ publicè inſimulauit) ad rerum ſummã graſſantem, ſceptróq; iam potitum, ſtatímq; prælio trucidatum vidit: miſeriæq; ita erant concatenatę, vt poſterior dies ſemper priore acerbior illuxerit. Iam Huntingdonenſes Auſona attingẽs, regiones diſterminat per DVROBRIVAS, quas dixi, donec Petriburgũ, qui in vltimo eſt agri angulo peruenerit, vbi paludibus exceptus, aut variè diſtrahitur, aut ſedẽtibus aquis ſtagnat. Ad hæc Auſonæ diuortia immenſæ profunditatis fuiſſe voraginẽ Wedelſwell dictam appoſitúmq; oppidũ inde Wedelſwelhamſted, & Wedelhampſted tradũt ſcriptores. *Quod*, vt apud Ro. de Swapham legitur, *in optimo loco erat conſtructũ, qui vna ex parte, palude & aquis optimis, in alia ſyluis, pratis, & paſcuis plurimis honoratur ex omni parte formoſum, & per terrã acceſſibili praterquã ad orientalem plagã. Nen flu. ex auſtrali parte Burgi præterfluit. In huius amnis medio locus eſt, quaſi vorago, qui tam profundus, & frigidus eſt, vt in æſtate nullus natantiũ eius ima adire poſſit; nec tamen in hyeme vnquã cõgelatur. Eſt enim ibi fons vnde ebullit aqua. Hunc locũ* Weddelſwell *antiqui appellauerunt*, donec Wolpherus rex Merciorũ monaſteriũ ibidẽ S. Petro cõſecraret. Cúmq; locus eſſet paluſtris *immaniſſimos lapides* (vt ſcribit Petrus ille) *in fundamentis iecit, quales octo boũ paria vix vnũ traherẽt, quod nos vidimus cùm monaſteriũ eſſet deſtructũ.* Deinceps PETRIBVRGVS, PETROPOLIS, Peterborow, & Burgh dici cœpit, monaſteriúmq; fuit longè celebratiſſimũ. Verũ quibus initijs ac fundamẽtis exſtructũ fuerit, operę pretiũ exiſtimaui è Ro. illo de Swapham authore ſatis vetuſto paucis perſtringere. Peada filius Pendæ qui primus chriſtianus Merciorũ rex, ann. ſalutis 656 ad propagandã Chriſtianã religionẽ fundamẽta mona-

Peterborow.

Anno 669.

Swapham.

naſterij

sterij ad Wedeshamsted in Giruiorũ regione iecit, quod malis vxoris artibus sublatus perficere nõ poterat. Peade successit Wolpherus eius frater, qui cum à Christiana religione auersissimus esset, Wolphaldũ & Rufinũ filios barbara immanitate trucidauit, eò quòd Christo se addixisset, Ipse autẽ paucis post annis Christianã religionẽ amplexus, vt hãc suã impietatẽ pio aliquo opere elueret, monasterio à fratre incœpto manũ admouit, quod ope Ethelredi fratris Kineburgę & Kineswithæ sororũ perfecit, anno 633. S. Petro cõsecrauit (vnde locus Petriburgus dici cępit) amplissimis prouẽtibus dicauit, Sexwulfũque virũ admodũ piũ (qui præcipuus operis suasor erat) primũ Abbatẽ instituit. Floruit deinceps hoc monasteriũ magna sanctitatis opinione annos plus minùs 214. ad grauissima illa Danicæ deuastationis tẽpora, tunc enim monachi interfecti & monasteriũ funditùs euersum suis ruderibus ann. 109. quasi inhumatũ iacuit. Tandẽ circa annũ 960. Ethelwoldus episcopus Winto. qui in re monastica promouẽda totus erat, restaurare cępit, auxilio in primis Eadgari regis & Adulfi regis Cãcellarij, qui pœnitẽtia ductus, quòd filiolus quẽ vnicũ habuit ab eo, & vxore in somno suffocatus esset, vniuersas opes ad instaurationẽ huius monasterij effudit, mundo valedixit, & instaurati monasterij factus est Abbas. Iã inde multis opibus, & magnis priuilegijs celeberrimũ fuit, licet regnãte G. Normãno, Herwardus Anglus proscriptus ex Eliẽsi insulâ cõgestas opes deprędatus fuerit, (cõtra quẽ *Mõnwold* castrũ, Turoldus Cœnobiarcha posuit) opulẽtissimũ tamẽ vsq; ad patrũ memoriã cẽsebatur: Tũc enim exturbatis monachis, qui à sãctorũ illorũ, & veterũ monachorũ curriculo, & spatio deflectẽtes, bona Ecclesię quę Pauperũ patrimoniũ erat, luxu absumebãt, Hen. VIII. Prębẽdarios & epis. hîc cõstituit, qui huic agro & vicinę Rotlãdię pręesset. Hoc in loco angustissima est regio. Inter Aponã enim & Wellãdũ, qui terminus est ad Septẽtrionẽ vix quinq; interiacẽt milliaria. Ad Wellãdũ qui *Weolod Æ*thelwardo veteri scriptori dicitur, prope fõtes Braibrok est Braybrook.

est castellum à R. Braybrok extructum, nunc Griphinorum patrimonium, ad quos per Latimeros deuenit. Inde **Rockingham** quondam Comitum Albęmarliæ castrum à Rege Guilielmo, vt in ipsius Commentario legitur, conditum, vallis, propugnaculis, duplicique pinnarum ordine munitum, collique affixum in nemoroso saltu, qui hinc **Rockingham forrest** denominatur. Postea **Yeringworth** Baronum Zouchæorum sedē præterfluit, qui ab Eudone filio minore Alani *de La Zouch* de *Asshbye* prognati in amplissimam Baronum familiam succreuerunt, quibus plurimùm honoris accessit ex nuptijs cum hæredibus Baronis de *Cantelupo*, & Baronis de *Sancto Mauro* qui etiam ab hęrede Domini Zouchæj de *Asshbye* Lupelliſq; Dominis de *Castell-Cary* in Comitatu Somersett. stemma deduxit.

Burghley. Hinc Wellandus **Colliweston** à Margareta Diuæ Elizabethæ auia exornatum, & **Burghley** ędes inuisit, quę consultissimum virum Guilielmum Cæcilium magnum Britanniæ columen, Baronis titulo honorauerunt, & quas ille suis virtutibus honestauit, magnificentissimisq; ędificijs nuper condecorauit: Latomiæ his subsunt antiquæ ad **Bernech**, è quibus & Petroburgense, & Ramsiense monasterium extructum, *Operosæ enim* (Ramsiensis historię verba legis) *Latomorum vires hîc frequenter exercentur, sempérque supereſt, in quo alterna requie reparatæ exerantur*. Legitúrque in Charta Edwardi Confessoris. *Pro quatuor millibus anguillarum in Quadrageſima, fratres de Rāſeia habebunt, de territorio S. Petri, quantum ſibi opus fuerit de lapidibus quadratilibus apud* **Bernech**, *& de petris muralibus apud* **Burch**. Post paucula hinc milliaria paludibus illis, quas sępe dixi, hauritur Wellandus.

Latomiæ.

Northamoniæ Comites. Comites habuit hic ager Siwardum, & eius filium Waldeofum præcipitata iam Saxonum monarchia, inde è Normannica stirpe tres Simones Siluanectenses, siue de *Sancto Licio*, qui etiam Huntingdonię Comites, & Centuriani de *Francelly* in hoc agro ea lege tenuêrunt, vt soleas ferreas regio equo conferrent. Multis pòst an-

Edwar-

nis Guilielmum *Bohun* Northantoniæ Comitem creauit Edwardus Tertius, cui ſucceſſit Humfredus filius qui Eſſexiæ etiam Comes, & Thomas Woodſtochius, qui Hũfredi vnicam filiam Æleonoram in vxorem acceperat, à quo primùm ad Henricum 1111. Regem, poſteà ad Staffordos cum alijs titulis deſcendit. Demùm poſt Edwardum Stafford Buchinghamiæ Ducem ſecuri percuſſum, Edwardus Sextus Guilielmum Parrum titulo Northantoniæ Marchionis patrum memoria adauxit, qui non ita pridem, nulla ſuſcepta prole, diem obijt.

Pertinent ad hunc agrum Parochiæ 326.

Leiceſterſhire.

NOrthantonenſi ad Septentrionem finitima eſt prouincia Leiceſtrenſis, in eo libro quo Angliæ luſtrum condidit Guiliélmus Normannus **Ledeceſterſcyre** dicta, vulgò **Leiceſterſhire**, tota itidem campeſtris, frugibus opima, ſed ſyluis maximam partem indiga. Ab ortu Rutlandia, & agro Lincolnienſi, à Septentrione Nottinghamienſi, & Derbienſi, ab occaſu Warwicenſi præcingitur. Occiduam partem via militaris Romanorum **Watlingſtreat** appellata, perſtringit, & à Warwicenſibus ſeiungit. Mediam *Soarus* flumen Trentam petens, alluit, Orientalem verò *Wrekus* fluuiolus qui Soaro demùm commiſcetur, placidè pererrat.

Watling-ſtreat.

Via illa, cuius agger planiſſimè hîc ſe exhibet, recta quaſi linea in Septentriones tendit, & ſemel tantùm iuxta **Luterworth**, *Swifto* fluuiolo interrumpitur, vbi ponte tamen coniuncta fuit, qui nunc interſciſſus in cauſſa eſt, cur via tam celebris minùs hodie frequentetur. Ad hunc pontem VENNONES ſiue BENNONES fuerunt, oppidum cuius meminit Antoninus, vbi militaris via ſe in duas par-

Bennones, ſiue Vẽnones

partes diffidisse videatur. Ab his enim Antoninus ad ortum æstiuum, quà Lincolniam itur, *Verometum*, & ad occasum æstiuum quà in Walliam tendimus, *Ratas* collocat. Cùm autem Bennones hîc fuisse dico, non mihi meum est ex distantiæ ratione somnium, quæ tamen Bennauentæ, Ratis, & Manuessedo ad amussim respondet: sed pons iste **Benford bridge** nunc vocatur, in quo Benonum nomen se expressè ostendit, quod proculdubio à fluuio factum suspicor. *Bean* etenim Britannis idem est quod Latinis velox, & Anglis **Swift**, quo nomine accolis appellatur hîc fluuius, retenta in nostra lingua prioris nominis significatione. Cęterùm pręter hanc nominis particulam nihil antiquarum Bennonum reliquum. *Etiam*, vt ait Poëta, *periêre ruinæ*. Nisi fortè **Celterouer** amplissimi Equitis Fulconis Greuilli secessus, qui proximus est, ex eius sit reliquijs. Illud enim **Celter** locorum, quibus apponitur, vetustati contestatur, nec nisi vetustis vrbibus aut castris Saxones addiderunt. Proximè hunc pontem **Lutterworth** cernitur emporiolum olim Baronum de *Verdon*, sed cui maximum decus erat, qui ecclesiam hîc rexit Ioannes *Wickleff* vir ingenio subacto, & sacris literis versatissimus, qui cum calamum in Pontificiam authoritatem, & Romanam ecclesiam strinxisset, non solum grauissimè exagitatus erat dum viueret; sed etiam anno post mortem quadragessimo primo, in corpus sæuitum fuit, quod Senensis Concilij mandato, exhumatum, & exustum erat.

* Lutterworth. *Ioan. Wickleff. obijt.* 1387.

Hinckley. **Hinckley**, superiùs ad eandem adsidet viam, quæ (si speciales nobis non imponunt) suos habuit Comites, Galfridum, & Hugonem *Grantmaisnill* magnos Angliæ Oeconomos, siue Seneschallos, cùm Gulielmus Rufus, & Henricus primus rerum potirentur. Ad tertium hinc milliare inter **Bosworth**, & hanc viam in extremam belli aleam auorum memoria cecidit regnum Anglicum. Henricus enim Richemondię Comes parua manu Richardum Tertium, qui per summum scelus regnum occupâ-

Bosworth. 1485. *Richardus Tertius occisus.*

cupârat, ibi prælio excepit, & dum pro patria fortiùs cum ſuis mori voluiſſet ; fœliciùs tyrannum vicit, & confecit, fauſtíſque acclamationibus inter medias ſtrages Rex ſalutatus, Angliam tyranni dominatione ſua fortitudine vindicauit, & diſcordijs ciuilibus irriquietam ſua prudentia recreauit. Vnde Bernardus Andreas Tholoſas Poëta qui tunc vixit, in Oda ad Henricum VII. de Roſis quæ Henrici inſignia erant, ludens.

Ecce nunc omnes poſuere venti
Murmuris, præter Zephyrum tepentem,
Hic roſas nutrit, nitidoſq; flores
Veris amani.

Alia ad viam memoria digna non occurrunt, niſi remotiùs Aſhbye *de la Zouche*, nunc Huntingdoniæ Comitum villa amœniſſima, quondam Alani *de-La Zouch* Baronis, cuius clypeus ruber decem globulis aureis reſperſus erat. Hic cùm alteram hæredum Rogeri de *Quency* Comitis Wintoniæ duxiſſet, opimam hæreditatem vxorio iure hoc in agro creuit. Verùm cùm Ioannem Comitem Warreniæ in ius vocâſſet, qui rem ferro non legibus decernere voluit, ab eo in aula regia Weſtmonaſterij anno 1279. fuit trucidatus, & poſt paucos annos nepotis eius filiæ & hæredes hanc hereditatem ſuis nuptijs in familiam Hollandorum, & *de Sancto Mauro* tranſtulerunt.

Soarus flu. medium agrum ſecare diximus, qui non procul ab hac via conceptus, & crebris perennium aquarum riuulis adauctus, leni tractu in Aquilonem lapſus primariam totius agri vrbem ab occaſu, & Septantrione ſubluit, quæ *Legeceſtria*, *Leogora*, Legeceſter, & Leiceſter, apud authores vocatur. Hæc maiorem vetuſtatem, quàm venuſtatem præ ſe fert. Anno ſalutis 680, cùm Sexwulfus Merciornm regnum in Epiſcopatus iuſſu Ethelredi Regis deſcriberet, in hoc Epiſcopalem ſedem ſtatuit, ipſéque primus ſedit Epiſcopus : ſed paucos poſt annos, Leiceſter.

ſede

sede aliò translata, hæc desijt dignitas, sensimque imminuta oppidi amplitudo donec, Edelfleda optima mulier, anno 913. reparauerit, & nouis mœnibus firmauerit, adeò vt Matthæus Parisiẽsis in Historia minori scripserit, *Legeceſtria vrbs opulentissima, ac munitissima muro indissolubili, qui si fundamento roboraretur, nulli vrbium secunda fuisset.* Sub Normannorum ingressum satis frequens erat, plurimósque habuit Burgenses, è quibus duodecem (vt in Guilielmi primi libro legimus) cum Rege mittere veteri instituto tenebantur, *quoties ad bellum iret. Si verò per mare in hostes ibat, mittebant quatuor equos vsq; Londoniam ad arma comportanda, vel alia quæ opus essent. Reddebat hæc ciuitas Regi per annum* XXX. *libras ad numerum, &* XX. *in ora, &* XXV. *sextarios mellis.* Sed Henrici II. temporibus magna miseriarum mole depressa fuit, mœniáque diruta, cùm Robertus cognomento *Bossu*, id est, Gibbosus, Leicestriæ Comes res nouas in principem
2173. affectaret. Quod his verbis docet Matthæus Parisiensis. *Propter contumaciam Comitis Roberti contra regem recalcitrantis obsessa est, & per regem Henricum subuersa nobilis ciuitas Leicestria, & murus qui videbatur indissolubilis, funditùs in circuitu dirutus. Vrbis enim* (vt hoc è minori illa historia adiungam) *muris fundamento carentibus subfossis, & fulciminibus tandem combustis, manium fragmenta ceciderunt, quæ vsque in hodiernum diem propter cæmenti indissolubilem tenacitatem scopulorum retinẽt cum integritate magnitudinem.* Misera etiam eo tẽpore ciuium mulctatio, & miserum exilium, qui cùm data pecunia abeundi licentiam redemissent, in S. Albani, & S. Edmundi asyla trepidi conuolârunt. Castrum quoque propugnaculis nudatum erat, sub quo pulcherrimum est Hospitale Collegiatum, siue Xenodochium, in cuius ecclesia Henricus Comes Lancastriæ, & Henricus Lancastrensis eius filius, qui primus Lancastriæ Dux fuerat, sepeliuntur. Dux enim ille cùm iam annorum plenus esset, hoc Xenodochium alendis pauperibus construxit, & consecrauit, de quo, in sua historia Henricus Knightonus Leicestren-

cestrensis qui eo seculo vixit. *Henricus dux Lancastriæ primus Ecclesiam Collegiatam, & Hospitalem extra portam Australem Leicestriæ construxit, in qua constituit Decanum cum* XII. *Canonicis Prebendarijs, totidem vicarijs, & alijs ministris, centum pauperibus debilibus, & decem fortibus mulieribus, quæ debilibus inseruirent, dictámque Hospitalem sufficienter dotauit.* Ad alteram vrbis partem inter lætissima prata, quæ Soarus irrigat, monasterium fuit, inde *de Pratis* dictum, de quo sic scripsit Knightonus ille. *Robertus de Bossu Leicestriæ Comes fundauit monasterium B. Mariæ de Pratis Leicestriæ, terris, possessionibus & redditibus luculenter dotauit; & ipse in eodem monasterio consensu Amiciæ vxoris Canonicus Regularis factus, quindecem annos in habitu Regulari Deo ibidem militauit, & Canonicus in Domino obdormiuit.* Scilicet vt Canonicali habitu pœnitendo corrigeret, quod in principem hostili animo insurgendo deliquerat. Quod nomen Romanis temporibus gesserit Leicestria, non conijcio. *Caer Lerion* in Nennij Catalogo vocari existimo, sed Leirum fabulosum Regem cõstruxisse, per me, credat qui velit. RATAS fuisse quæ Ptolemæo facili errore RAGÆ vocantur, licèt distantia minimè repugnet, non asseuerabo, quum distantia & nomen potiùs dictent illas nunc **Ratby** nominari, rusticanum in saltu Leicestrensi viculum. Quæ illic sunt vetustatis indicia nescio, nec vetustatem adimat, si vetustum nihil occurrat in cultissima regione. Antonini verò descriptioni ita exactè congruit situs, duodecem à Benonis, & totidem à Verometo milliaribus, vt cùm nomen etiamnum sit integrum, non possum non RATAS existimare.

1330. 1143. *Rata.* Ratbye.

Huic vicinum est **Grooby**, opimum, & amplum hæredium, siue vt nostri vocant *Manerium*, quod ab Hugone *Grantmaisnill*, quem magnis prouentibus ditauerat Guilielmus primus, per Leicestrenses Comites, & Quincios ad Ferrariorum familiam deuenit, è qua sex Domini de *Grooby* floruerunt, demúmque relicta vnica filia Isabella in Greiorum nomen matrimonio intulit, à quo rursus

Grobye. *Barones de* Grobye.

rursus proscriptione in patrimonium regium tandem recidit.

Sed ad Soarum flumen regrediamur, qui Leicestriam præterlapsus primùm Montsorell castro nomen præbet, quod ad Sacrum de *Quinci* Wintoniæ Comitem bello Baronico spectauit, hodiéque nihil est nisi rudetum: & inde post pauca milliaria in Trentam fluit, desinit, parùm infra Loughborow mercatorium oppidum, quod vnum regnante Maria Baronem Edwardum Hastings suo nomine exornauit. Hanc esse regiam villam Saxonicè Liegan bunge dictam, quam Marianus Cuthulfum Britannis, anno Christi 572. ademisse tradit, nominis affinitas quodammodo probet. Nunc verò secundum locum à Leicestriæ inter omnia huius Comitatus oppida sibi suo iure vendicat, siue amplitudinem, siue structuram, siue etiam syluarum amœnitatem spectes, sub ipso enim Saltus de Charnwood, siue *Charley* longè expanditur, in quo *Beaumannour* viuarium cernitur quod Domini de *Bellomonte*, vt accepi lapideo muro circumsepserunt. Hi ex familia Francica (vt vulgo creditur) orti circa Edwardi secunda tempora in Angliam venerunt, & ex nuptijs Aliciæ filiæ Alexandri Comyn Comitis *Boghaniæ* in Scotia, cuius mater vna erat hæredum Rogeri de *Quincy* Comitis Wintoniæ, amplissimam hæreditatem adierunt, Vicecomites de *Bell-monte* sunt creati, & in magnam familiam propagati. Verùm cùm Guilielmus Vicecomes vltimus sine sobole obijsset, eius soror Domino Louello nupta est & patrimonium variè distractum. In hac Septentrionali parte nihil aliud memoratu dignum occurrit, nisi quà Trenta allabitur, Dunnington castellum antiquum à primis Leicestriæ Comitibus extructum conspiciatur.

Montsorell.

Loughborrow.

Charnwood Forrest.

Vicounts Beaumont.

Dunington.

Orientalem agri partem, quæ collina est, exornarunt celebrioris notæ duo præcipua loca, VEROMETVM, cuius meminit Antoninus, & Burton Lazers superioribus sæculis admodum celebre.

VEROMETVM

VEROMETVM nomine nunc deperdito, eò loci sedisse videtur, quem hodie Burrowhill & Erdburrow vocitant. Inter Verometum enim & Ratas XIII. interiacent apud Antoninum milliaria, totidem verò inter Ratby, & hunc locum; inter Verometum & Margidunum XII. itidem numerat milliaria, nec pluribus abest ab hoc loco Wargedouerton, quod olim Margidunum. Hodiernum etiam nomen Burrow à Burgh promanauit, quod Saxonibus loca munita denotauit. Sed quod maximum est, eo ipso loco collis vndique præceps attollitur, in cuius summo, oppidi diruti manifesta sunt vestigia, duplex fossa, & ipsorum mœnium tractus, quæ octoginta plùs minùs iugera includêrunt. Nunc autem ager est restibilis, & re nulla æquè celebris, quàm quòd hîc gymnica quotannis exerceat iuuentus circumuicina. Burton autem cognominatum Lazers à Lazaretis (sic Elephantiacos, siue leprosos vocârunt,) Nosocomium erat, siue Hospitium opulentum, cuius præfecto omnes Lazaretorum in Anglia ædiculæ quodammodo suberant, vt ille præposito Lazaretorum Hierosolymis. Primis Normannorum temporibus collecta per Angliam stipe constructum ferunt, quo tempore lepra quæ nonnullis Elephantiasis, grauissimè vi contagionis per Angliam serpsit. Tunc enim creditum est morbum illum primùm ex Ægypto in hanc insulam demigrâsse, qui subinde se in Europam profudit, primùm Pompei Magni ætate, posteà sub Heraclio, & aliàs, vt ex historijs videre liceat, sed nunquam quod legerim, ante illa tempora, in hanc insulam irrepsit.

Verometum.

Burton Lazers.

Lepra in Anglia.

Comitibus suis viris longè clarissimis insignis semper erat hæc Leicestrensis prouincia. Cúmque hæreditarios habuerit Saxonico tempore Comites, eos sua serie primùm enumerabo, vt Thomas Talbottus rei antiquariæ peritissimus è regijs archiuis mihi descripsit. Æthelbaldi Merciorum Regis tempore anno salutis 716. Leofricus Leicestriæ Comes erat, cui recta linea succes-

Comites Leicestriæ.

succeſſerunt Algarus primus, Algarus ſecundus, Leofricus ſecundus, Leofſtanus, Leofricus tertius, qui Conuentriæ ſepultus, Algarus tertius, cuius filij fuerunt Eadwinus Comes Marchiæ, Morkarus Comes Northumbriæ, & Lucia filia quæ primò Iuoni *Talboys* Andegauenſi nupta, poſteà Rogero de *Romara* vnde Guilielmus de *Romara* Lincolnienſis Comes enatus eſt. Nunc deficiente huius Saxonicæ familiæ ſtirpe maſcula, Saxonicóq; nomine quaſi conculcato, Robertus de *Bellomonte* Normannus, Dominus de *Ponte Audomari*, qui Comitis Mellenti filiam in vxorem duxerat, Leiceſtriæ Comes ab Henrico primo creatus fuit, cui ſucceſſêrunt filius cognomento *Boſſu*, nepos cognomento *Blanchemaines*, & abnepos *Fitzparnell*, omnes prænomine Roberti. Quorum poſtremus iſte Fitzparnell à Parnella matre Hugonis *Granmaiſnill* filia, & ſola hærede cognominatus, ſine prole obijt. Paucis pòſt interiectis annis Simon de *Monteforti* regio Francorum oriundus ſanguine, qui prioribus illis Comitibus affinitate cóiunctus hunc honorem geſſit, inde Ranulphus tertius Comes Ceſtriæ, non iure hæreditario, ſed Principis gratia, poſteà Almaricus filius Simonis de Monteforti, demùm Simon de Monteforti Almarici filius, in quem tanta, & tam ſecunda erat regis Henrici III. voluntas, vt illum exulantem è Gallijs vocarit, opibus cumularit, Comitatu Leiceſtriæ, & ſororis nuptijs honorarit; Ille autem cùm beneficijs obrutus, nullam referendæ gratiæ facultatem haberet (quæ hominum improbitas eſt) odiſſe cœpit, Regem optimè meritum peſſimè exagitauit, cúmque ſeditioſis Baronibus horrendas inteſtini belli tempeſtates excitauit, in quibus ipſe tandem cecidit: honores verò & poſſeſſiones Edmundus Gibboſus Lancaſtriæ Comes Henrici tertij filius à patre victore accepit. Deinceps verò inter Lancaſtrenſis familiæ titulos diu quaſi delituit hic honor, Matildísque Henrici Ducis Lancaſtriæ filia Guilielmo Bauaro Hollandiæ, Zelandiæ, &c. Comiti enupta, Leiceſtriæ etiam titulum adiunxit. Sed ea ſine prole defuncta,

functa, reuersus est ille honor ad Ioannem Gandauensem Lancastriæ Ducem qui Blanchiam alteram Matildis sororem duxerat. Iam inde Lancastrensi familiæ coaluit, donec nostra memoria, in longè honoratissimo Heroë Roberto Dudleio resplenduit, quem Leicestrensis Comitatus gladio, anno sui regni sexto cinxit DIVA nostra ELIZABETHA, Belgica diuturna bellorum tempestate iactata ad gubernacula tractanda communibus votis, & suffragijs vocauit, & nuper 1588 vitam cum morte commutauit.

Intra hunc agrum sunt Parochiales Ecclesiæ 200.

Rutlandshire.

RVTLAND, Saxonicè Roteland, Leicestrensi agro quasi includitur, nisi à Meridie, quà Wellando flu. incumbit, & ab ortu qua Lincolnienses attingit: non minori soli vbertate, & amœnitate, licèt spatio sit multò minori, vtpote totius Angliæ prouinciola minima. Forma enim ferè circulari circumscripta, tantum circuitu colligit, quantum expeditus eques vno die conficere possit. Vnde fabulantur incolæ Regem nescio quem Rutto cuidam tantum terræ donasse, quantum vno die circumequitare posset: illum autem equitem hunc agrum præfinito tempore circumequitasse, & inde dono accepisse, suúmque ipsius nomen imposuisse. Sed facessant huiusmodi fabulæ, nolumus fabulæ licentia veritatem vulnerari. Quum verò passim rubeat hæc terra, vsque adeò vt etiam ouium vellera rubedine inficiantur, rubrúmque Saxonibus Roet, & Rud dictum fuerit, nonne Rutland quasi terra rubra, nominatam suspicemur? *Conueniunt rebus*, vt inquit Poëta, *nomina sæpe suis*. Nomina autem locis vbique gentium à rubedine facta fuisse *Rutlan*ca-

Rutlandiæ vnde nomen.

strum Walliæ in rufescente littore extructum, Rubrum promontorium, Mare Rubrum inter Ægyptum & Arabiam, Erytheia Ioniæ, & sexcenta alia satis superque probent: vt non sit cur deinceps fabulis hac in re fidem adhibeamus. Cæterùm hæc prouinciola seriùs in Comitatum instituta videatur. Nam Edwardi Confessoris tempore Northantonensis agri pars censebatur, & historici nostri qui ante trecentos annos scripserunt, in Comitatuum numero non reposuerunt.

Wash, siue *Gwash* fluuiolus, qui hunc agrum ab occasu in Ortum quasi medium intermeat, in duas dispescit partes. In citeriori siue australi **Uppingham** acclui loco sedet, vnde & nomen inditum, non ob aliud memorandum, quàm quòd totius agri primarium habeatur oppidum. In vlteriori parte trans fluuium inter colles amœna admodum & fœcunda vallis substernitur, **The Vale of Catmose** hodie dicunt, à *Coet maes* forsitan, quòd Britannicè campum nemorosum sonat. In huius medio **Okeham** subsidet, quod pari etiam ratione à quercubus nomen assumpsisse videatur, vbi fatiscentia mœnia vetusti castri supersunt, quod Walkelinum de *Ferrarijs* primis Normannorum temporibus extruxisse fama obtinet. Ferrariorum autem fuisse habitationem præter famam, ferreæ equorum soleæ quibus pro insignibus olim vsa erat illa familia, portæ, & in aula affixæ satis apertè comprobent. Posteà ad Dominos de *Tatteshall* spectauit, sed cùm Rex Richardus secundus Edwardum Ducis Eboracensis filium in Rutlandiæ Comitem euexerat, hoc etiam castrum eidem donauit.

Vppingham.

Okeham.

E regione ad Ortum valli bellissimo situ impendent **Burly** quondam Sapcottorum, nunc Haringtoniorum ædes, qui à Baronibus de *Harington* in agro Lancastrensi oriundi, ex nuptijs cum filia & hærede Colpeperi, hæreditatem adeò opulentam adierunt, vt his in locis iam inde fuerint florentissimi, quemadmodum anteà Colpeperi ad quos Brusæorum opimum patrimonium descenderat.

scenderat. Brusæi verò isti latifundia hîc iure clientelari à Scotiæ regibus acceperant, qui cùm Huntingdoniæ essent Comites, plurimos per Angliam redditus habuerunt. In Orientali autem parte ad *Guash* flu. sunt Bigtasserton de quo posteà, & Kihall, vbi, cùm maiores nostros ita fascinasset superstitio, vt Deorum multitudine Deum verum propemodum sustulisset, Tibba minorum gentium Diua, quasi Diana ab aucupibus, vtique rei accipitrariæ præses, colebatur. Sed noua hæc sunt præ viculo in Septentrionali agri limite, qui hodiè Wargedouerton appellatur. MARGIDVNVM autem olim fuisse quod proximè post Verometum memorat Antoninus, & nomé & distantia à VEROMETO, & PONTE oppido, siue Paunton, quibus apud Antoninum interponitur, satis dilucidè doceant. A marga & situ nomen illud antiquum mutuatum videatur. *Marga* enim Britannis genus terræ qua agros aluerunt, & *Dunum* collem denotauit, vti Saxonica adiectio Duerton æditioribus solummodò locis conuenit. In hac tamen nominis notatione hæsitamus, cùm Marga hoc in loco sit rarior (fortasse quia non queritur) nisi Margæ nomine Gypsum vocarint Britanni, quod in vicinia effodi accepimus, cuius vsum in albarijs, sigillísque, Romanis longè gratissimum fuisse in naturali historia testatur Plinius.

Aucupij Diua.

Margidunum.

Margetouerton.

Marga.

Hanc prouinciolam Eadithæ vxori testamento legauit Edwardus Confessor, ea tamen lege, vt post eius mortem S. Petro Westmonasterij cederet. Hæc enim testamenti sunt verba. *Volo quòd post mortem Eadgitha Reginæ coniugis meæ,* Roteland *cum omnibus ad se pertinentibus detur monasterio meo beatissimi Petri, & reddatur sine tardatione Abbati & monachis ibidem Deo seruientibus in perpetuum.* Hoc tamen eius testamentum induxit Guilielmus Normannus, qui magna parte sibi reseruata, reliquam inter Iudithã Comitissam, cuius filia Dauidi Scotorum regi nupsit, Robertũ Mallet, Ogerium, Gislebertum de Gand, Hugonem Comitem, Albericum Clericum, aliósq;

diuisit. Westmonasterio verò primùm decimas, postea solam ecclesiam de Okeham cum appendicibus reliquit.

Rotelandiæ Comites.

Comites numerat non multos. Primus Rotelandiæ Comes erat Edwardus ex familia Eboracensi, qui etiam Dux Albæmarlæ, ille scilicet, qui consilia nefaria de tollendo Rege Henrico 1111. summo cum scelere decoxit, posteáque pari cum leuitate aperuit. Illi successit Edwardus Richardi Ducis Eboracensis filiolus, qui in prælio ad Wakefield cum patre interemptus. Multis pòst annis Henricus v111. Thomam Mannors in Rutlandiæ Comitem extulit, qui amplissimam Rossorum hæreditatẽ in circumuicinis regionibus iure Æleonoræ auiæ creuerat. Huic successit Henricus, & illi itidem Edwardus filius, in quem, vt nihil aliud dicam, illud Poetæ verissimè & optimè conuenit.

Nomen virtutibus æquat,
Nec sinit ingenium nobilitate premi.

* Verùm ille præpopera morte in cœlestem regionem receptus Ioanni fratri honorem reliquit, qui etiam statim fato euocatus successorem habet filium Rogerum teneris quidem annis, sed qui auitæ virtutis iam specimen insigne præbet.

Ecclesijs Parochialibus 47. ornatur hac Prouinciola.

Lincolnshire.

RVtlandiæ ad Ortum adnectitur Comitatus Lincolnienſis, Saxonicè Lincollſcyne, Normãnis sub primum ingressum *Nicolshire*, vulgò Lincolnshire. Regio amplissima, per sexaginta ferè millaria in longitudine iacet, Latitudinem alicubi super triginta extendit, alendis frugibus, pascendis pecoribus mitissima, frequentibus oppidis exculta, & crebris fluminibus

minibus rigata. Quà solem Orientem spectat, supercilio longe circumducto inflexa, Oceano Germanico pulsatur, à Septentrione ad Abum siue Yumber æstuariũ pertinet, ab Occasu Nottinghamienses spectat, & à Meridie Wellãdo flu. à Northantonienſibus discluditur. Hęc omnis in tres diuiditur partes, quarũ vnã Holland, alteram Kesteuen, tertiã nostra lingua appellamus Lindsey.

Hollandia, Ingulpho *Hoilandia*, ad mare est, pabulo luxuriãs & armentis diues, verùm ob graues halitus minùs salubris, tota nimirum paluſtris, & perinde vt Hollandia Germanię, aquis ita permadet, vt pressa hauriat vestigium, & pedum pulsu tentata quatiatur, vt inde nomen inditum videatur, Æstuario illi incumbit, quod Ptolęmeo METARIS, pro *Maltraith*, dicitur, hodie the Washes. Æstuarium hoc est amplissimum & notissimũ, intumescente æstu aquis offertum, deferuescente, iter sed admodum periculosum præbet, quod Ioannes Rex suo damno didicit. Dum enim bello Baronico hâc iter faceret, subitò irruentibus vndis; ad Welstreame omnia impedimenta, & regium apparatum amisit, vt author est Mattheus Westmonasterienſis.

Hollandia.

The Washes.

Bifariam diuiditur hęc Hollandia, in Inferiorem, & Superiorem: Inferior quę torrentibus implicata est, paludes vix ipsis incolis peruias, & paucula oppida habet, è quibus clarissimum Crowland nobis dicitur, id est, interprete Ingulpho huius Abbate, *Cruda & cœnosa terra*. Locus (vt Monachi scribunt) obuersantium nescio quarum vmbrarũ terriculamentis olim infestus, priusquã Guthlacus vir summa sanctitate heremeticam vitam illuc duxisset, in cuius honorem maximis impensis instabili, & lubrico solo monasterium fundauit Rex Merciorum Æthelbaldus, religione & opibus admodum illustre ad riuulorum confluentes duplici ponte cõiunctos. De quo, Fælicis Monachi satis antiqui versiculos è Guthlaci vita, si placet, habe.

Crowland.

Nunc exercet ibi se munificentia regis,
Et magnum templum magno molimine condit.

At cum tam mollis, tam lubrica, tam male constans
Fundamenta palus non ferret saxea, palos
Præcipit infigi quercino robore cæsos,
Leucarúmque nouem spatio rate fertur arena;
Inque solum mutatur humus, suffultáq; tali
Cella basi, multo stat consummata labore.

Dæmones Crowlandici. Si dęmonas Crowlandicos labijs pendentibus, ore igniuomo, vultu squamoso, vertice grosso, dente fero, mento peracuto, gutture rauco, pelle nigra, scapulis contractis, ventre capaci, lumbis ardentibus, vncis cruribus, clunibus caudatis &c. qui his locis anteà oberrabant, & plurimum molestię Guthlaco, & monachis facessebant, è Monacho illo tibi describerem, tu certè suauiter rideres, ast ego certè multò suauiùs insanire viderer. Superiùs ad *Spalding.* eundem fluuium **Spalding** sedet riuulis, & incilibus vndíque concluſum, à quo vsque ad **Deping**, quę decem milliaribus abest, Egelricus Crowlandiæ Abbas, qui posteà Episcopus Dunelmensis, *per medium vastissimæ forrestæ, & profundissimorum mariscorum*, vt inquit Ingulphus, *de lignis, & sabulo calcetum solidum viatoribus fecit, quod ex eius nomine* Elrichroad *nominatum erat.*

In superiori Hollandia, quæ magis ad Arctum vergit, *Boston.* vbi *Withama* fl. in Oceanum exit, floret **Boston**, rectiùs **Botolphs towne.** A Botolpho enim Saxone sanctissimo qui ad **Icanhoe**, teste Beda, monasterium habuit, nomen deportauit. In miserandam hoc oppidum, regnante Edwardo primo, concidit ruinam. Serpentibus enim eo tempore per vniuersam Angliam perditis moribus, militares quidam viri, nundinis frequentibus hastiludium *Prædones. monachorũ habitu.* hîc indicentes, ementito monachorum, & Canonicorum habitu accesserunt, ignem oppido plurimis in locis subiecerunt, præcipiti impetu in mercatores irruerunt, multa rapuerunt, plura cremauerunt, adeò, vt historici nostri, auri argentíque venas (quod de Corintho deleta scribunt antiqui) in commune tunc fluxisse scripserint. Horum anteſignanus Robertus Chamberlanus cùm facinus commissum, & dedecus admissum confes-

sus

sus esset, suspendio perijt: nec tamen vt criminis consortes deferret, vllo modo adduci potuit. Sed meliora tempora Botolphi oppidum ex cineribus denuò excitârunt, hodie enim & ædificijs elegans, & commercijs frequens est, incolę enim tùm mercaturæ, tùm rei saginarię strenuè incumbunt. Vltra hoc vix sex milliaria extenditur Hollandia nostra, quam vniuersam Guilielmi primi largitione accepit Yuo *Talbois* Andegauensis, frater Fulconis Hierosolymarum Regis, cuius insolentiã non ferens Herwardus Anglus vir spei bonæ, atque acris animi plenus, filius Leofrici domini de **Brane**, siue **Burne**, cùm sua, & suorum salus iam agi viderit, baltheo militari à Branno Petroburgensi Abbate, cuius stomachus in Normannos etiã eruperat, cinctus, bellum in illum mouet, sæpiùs fudit; demúmq; captiuum abduxit, & ita redimi passus est, vt ipse in regis gratiam receptus, in eius fide, & clientela diem obierit. Hoc enim meruit virtus, quæ & in hoste laudatur. Filia autem eius Hugoni Enermuæ Depingi Domino enupta eius hæreditatem adijt, quæ posteà vt accepimus, ad Barones de *Wake* deuoluta erat. Wakorum enim familia hoc in tractu vsque ad Edwardi II tempora imprimis illustris erat, tunc etenim per filiam, nuptiarum iure ad Cantij Comites eorum hereditas deuoluta est.

Herwardus Anglus.

Ingulphus Croulandensis.

Barones de Wake.

Altera pars huius regionis vulgò **Kesteuen**, Æthelwardo antiquo authori *Ceostefne sylua* vocatur, Hollandię ab occasu adiacens cœlo multo salubriori, & solo non minùs pingui. Maior hęc est, & pluribus vndiq; enitet oppidis. In limine ad Wellandum fluuium **Stanford** sedet, Saxonicè Steanford è saxo structili, vnde & nomen, ædificatum, oppidum frequẽs, & varijs immunitatibus ornatum, muróq; firmatum. *Geldum*, vt est in libro Censuali, *pro duodecim Hundredis, & dimidio dedit in exercitu, nauigio, & Danegeld, ibique fuerunt sex custodiæ.* Cùm Edwardus senior australes fluminum ripas contra Danos ex Aquilone irruentes communiret, è regione etiam huius in australi ripa (quę nunc **Stanford Baron**

Kesteuen.

Stanford.

vocatur) firmissimam arcem construxisse, author est Marianus. Nusquam tamen hodie apparet, nam quod intestino bello Stephanus contra Henricum Andegauensem firmauit, in ipso oppido fuisse, & fama obtinet, & ipsius area etiamnum ostendit. Regnante Edwardo tertio cœpta hîc Academia, & bonarum literarum professio (quod suæ gloriæ inprimis ducunt ciues.) Cùm enim Oxoniæ inter studiosos Boreales & Australes omnia litibus ferueret, magnus studiosorum numerus huc concessit, paulò tamen pòst Oxoniam reuersi Academiæ huic orienti, vt initium, ita finem citò posuerunt: cautúmque deinceps iureiurando, ne quis Oxoniensis publicè Stanfordiæ prælegeret. Nihilominùs illa mercimonijs floruit, donec ardente inter familiam Lancastrensem & Eboracensem ciuili bello, Boreales milites irrumpentes cædibus, & incendijs omnia miscuerint. Nec indè verò dignitatem pristinam planè recuperare potuit.

Academia Stanfordiæ incepta.

Licèt nonnulla antiquitatis indicia hîc supersint, traiectúmque olim fuisse via militaris Romanorum, quæ statim te ex oppido in Boream profeicscentem excipit, satis declaret: GAVSENNAS tamen quas non procul hinc statuit Antoninus, fuisse fidem non faciunt. Sed quum ad vnũ hinc milliare sit viculus **Bzigcasterton**, quo vel nomine vetustatis nota apparet, quà **Gwash**, siue **Wash** flu. militarem viam transuersam secat, affinitas nominis **Gwash** cum Gausennis, distantia non refragãte, iussit vt illas **Bzigcasterton** dici existimem, donec dies certiora docuerit. Si opiner Stanfordiam ex huius ruinis emersisse, & hanc agri partem à Gausennis **Kesteuen** dici, vt altera pars **Lindsey** à Lindo ciuitate: sit quæso opinio mea, iudicium vestrum, Has Gausennas corruisse creditur, cùm (vt habet Huntingdonensis) Picti & Scoti omnem regionem ad Stanfordiam vsque diripuissent, vbi Hengistus noster cum suis Saxonibus indefessa vi, & eximia fortitudine furentibus barbaris ita iter occlusit, vt plurimis peremptis, pluribus captis, reliqui fugam vndique capesserent. Sed ad reliqua pergamus.

Gausenna.

Bridgcasterton.

In

In orientali Kesteuenæ parte quæ ad Hollandiam vergit, tendentibus in Boream ordine succedunt, primùm Deping, id est, vt author est Ingulphus, *profundũ pratũ vbi Richardus de Rulos Guilielmi Cõquestoris Camerarius Weilondum flumen fossato excludẽs quòd sæpe inundauit, & ædificans super fossatum plurima tenementa, magnam villam fecit*. Deinde Burne Edmundi Regis inauguratione & castro Wakorum notum, posteà Sempringham religioso ordine Gilbertinorum à Gilberto loci Domino instituto celebre, Ille enim vir planè mirabilis, vt scribunt monachi, & in custodia mulierum gratiæ singularis, anno à Christo nato 1148. contra Iustiniani constitutiones, quæ duplicia monasteria, id est, virorum simul & mulierum vetabant, verùm Eugenij 111. Pontificis Romani authoritate munitus, ex viris & mulieribus sectam instituit, quę ita excreuit, vt ipse tredecem cœnobiorum huius ordinis fundamenta iecerit, & Gilbertinos fratres 700. sorores 1100 in suis cœnobijs viuus habuerit, verùm pudicitiæ dubiæ. Vnde de illis Nigellus, qui sub id tempus vixit:

Burne.

Sempringham.

Gilbertini fratres & sorores.

Scropus.

Harum sunt quædam steriles, quædam parientes,
Virgineóq; tamen nomine cuncta tegunt.
Quæ pastoralis baculi dotatur honore,
Illa quidem meliùs, fertiliúsque parit.
Vix etiam quanis sterilis reperitur in illis,
Donec eis ætas talia posse negat.

Inde Fokingham pridem Bardolphorum, nunc Clintonorum habitatio, cui vicinum est Skrekingham Alfrici secundi Leicestrensis Comitis fato signatum, quem Hubba Danus interfecit. De quo loco videtur Ingulphus loqui, cùm scribit *In Kesteuen casi sunt tres reguli Danorum quos sepelierunt in villa quæ ante* Laundon *nunc verò pro trium regum sepultura* Treking-ham *appellatur*. Deinde Sleford Lincolnienſium Episcoporum castellum, ab Alexandro episcopo extructum, & Kime Dominis suis Gilberto de *Gand*, & Roberto de *Vmfranuile* Augusiæ Comite celebratum, quasi recta linea collocantur.

In

Beluoir, siue Beuer castle.

In occidentali parte huius Kesteuenæ, in huius, & Leicestrensis agri collimitio castrum *Beluoir*, sic dictum à bello prospectu, colli satis acclíui imponitur. Toteneium Normannum conditorem ferunt, à quo per Albenios', & Rossos, ad Mannoros Rutlandiæ Comites hæreditariò deuenit. Quorum primus Thomas, vt accepi, nouis ædificijs excitauit, cùm plures annos quasi ruinis suis sepultum iacuisset, In inuidiam enim Th. Domini Rosse qui Henrici VI partes sequebatur, quodammodo dirutum erat. Sub hoc inueniuntur Astroites lapides, qui stellulas inuicem connexas representant, in quibus radij eminent singulis angulis quini, & singulis radijs cauitas media subsidet. A Victoria hic lapis apud Germanos nomen inuenit, quòd, vt est apud Georg. Agricolam libro 6. Fossilium, putant illum qui gestauerit, causam obtinere, & hostes vincere. An tamen hic noster, vt ille Germanicus, in acero positus, se loco moueat, & in orbem nonnihil torqueat, mihi nondum experiri licuit. Vallis autem quę huic castro subiacet, The Vale of Beluer, inde vulgo vocatur, satis ampla est, frumentarijs campis, & pascuis admodum læta, & in tribus Comitatibus Leicestrensi, Nottinghamiensi, & Lincolniensi censetur.

Astroites lapis.

The Vale of Beluer.

Witham fl.

Hanc agri partem **Witham** fluuius lucijs fæcundus, sed exilis perfundit, & à Septentrione circumscribit. Ad sui cognominis viculum ortum habet, non procul à ruinis castri **Bitham**, quod (vt in antiqua Genealogia habetur) Guilielmus primus Stephano Comiti Albemarlæ, & Holderneſſiæ donauit, vt inde haberet, quo filium infantulum siligineo pane nutriret, cùm Holderneſſus auenaceo tunc tantùm vesceretur; nunc tamen auenaceus panis vix ibi in vsu. *Withama* flu. statim à fontibus

Bitham.

Paunson.

Paunton oppidum habet quod vetustatis nomine se venditat, & tessellata Romanorum pauimenta sæpè ossodit, ponte hîc fluuius constratus erat; nam AD PONTEM hoc esse, quem septem milliaribus à Margiduno seiunxit Antoninus, nomen **Paunton** cum distantia

Ponter.

non

non ſolum à Margiduno, verùm etiam à *Croco-calana* facilè conuincit. CROCO-CALANA enim Antonino dicebatur illud oppidum quod nobis **Ancaſter**, & hodie nihil niſi platea longior eſt ad viam militarem, cuius vna pars non ita pridem Veſcios, altera Cromwellios dominos agnouit. Britannicum illud nomen à ſitu aſſumpſiſſe videtur, *Cruc maur* Britannis collem magnum, & *Cruc occhidient*, tumulum occidentalem ſignificaſſe apud Giraldum Cambrenſem, & Nennium legimus; ſed quid velit illud *Colana*, viderint alij. Antiquitatis memoriam in hoc oppido propagant numiſmata Romanorum, hypogæa ſæpiùs aperta, & quatuordecem illa milliaria quæ inter hoc & Lincolniam interiacent per ericetum quod **Ancaſterheath** vocamus, tot enim inter *Croco-calanam*, & *Lindum* numerat Antoninus. Sed ad flumen. *Croco-calana.* *Ancaſter.*

Poſt **Paunton**, viſitur **Grantham**, oppidum non infrequens, ſchola à Rich. Foxo Wintonienſi Epiſcopo, & templo ſpecioſo exornatum, cuius ſacra pyramis admirandam in altitudinem ædita fabulis eſt famigerata. Sub hoc iuxta **Yerlarton** viculum, æneum vaſculum patrum memoria, aratro erutum fuit, in quo caſſis aurea antiquiſſimæ formę gemmis diſtincta reperta, quę dono data Katherinæ Caſtiliæ Henrici octaui Dotariæ. Hinc longo curſu Withama in Septentriones fertur, non procul à **Somerton** caſtro, quod Antonius Beccus epiſcopus Dunelmenſis conſtruxit, Edwardóque primo donauit, à quo ſtatim dono accepit Guilielmus de *Bellomonte* cognatione ſtirpi Franciæ annexus, qui tunc temporis in Angliam venit, & familiam Vicecomitum de *Bellomonte* propagauit, quæ ſuperiori ſæculo quodammodo deſijt. Paulatímque inde in Euroauſtrum vergens fluuius per paluſtrem regionem infra **Boſton** in mare Germanicum ſe exonerat, cum Keſteuenam à Septentrione circumſcripſerit. *Grantham.* *Caſſis aurea.* *Somerton.* *Lib. Dunelm.*

Ad alteram Withamæ ripam iacet pars huius agri tertia **Lindſey**, Bedæ *Lindiſſi* ab vrbe primaria nominata, quę *Lindſey.*

quæ Hollandia, & Kesteuena maior vasta fronte in Oceanum procumbit, quo ad ortum & Aquilonem diuerberatur, ad occasum Trenta flumine, ad meridiem à Kesteuana Withama illo, & * fossa incili seiungitur, quam Henricus primus per septem milliaria à Withama in Trentam perduxit, vt Lincolnienſibus ad subuehenda necessaria vsui esset. Quà Trentam attingit hæc fossa, Torksey Saxonicè Tunceriz sedet, oppidulum nunc obscurius, olim admodum celebre. Ante Normannicae-nim tempora (vt in libro quo Angliæ censum descripsit Guilielmus primus, habetur) ducenti Burgenses in hac numerabantur, qui immunitatibus gaudebant non paucis; ea lege, vt legatos Regios si quando hàc iter haberent, nauigiolis suis per Trentam deueherent, & Eboracum vsque deducerent. Quà verò hæc fossa Withamæ coniungitur, prima & præcipua huius Comitatus ciuitas locum habet, quam Ptolemæus, & Antoninus LINDVM, Britanni *Lindcoit*, à syluis (pro quo perperàm alicubi scribitur *Luitcoit*) Beda LINDECOLLINVM, & LINDECOLLINAM ciuitatem, an à collino situ non ego dixerim, Saxones Lindocollyne, Lindcyllancearter, Normanni *Nichol*, nos Lincolne, Latini *Lincolniam* vocârunt, vnde Alexander Nechamus in Diuina sua sapientia,

Lindisiæ columen Lincolnia, siue columna,
Munifica fœlix gente, repleta bonis.

Denominatam credunt alij à flumine Withama, quem vetustiori nomine *Lindim* dictum, sed nulla tamen authoritate suffulti, volunt. Nec ego illis assentior, refragatur enim Nechamus qui fluuium ante 400. annos *Withamam* hoc carmine dixit.

Trenta tibi pisces mittit Lincolnia, sed te
Nec dedignaris, Withama parue adit.

Malim ego à Britannica dictione *Lhin*, quæ lacum illis notat, deducere, Withamam enim ad Swanpole sub vrbem diffusiorem fuisse à ciuibus accepi, & vt Lindau Germaniæ ad Acronium lacum, *Linternumq;* Italiæ, ad lacum taceam: in Britãnia nostra video *Tallhin*, *Glanlhin*, *Linlith-*

Fossedike *Houedenus.*

Torksey.

Domesday booke.

Lindum.

Lincolne.

Linlitbquo, oppida ad lacus, & Linne Norfolciæ de quo iam diximus. Vrbs ipsa ampla & celebris collis dorso insidet, vbi Withama in ortum se deflectit. Antiquum Britannorum LINDVM in ipso collis cacumine fuisse opinantur, in quo Nennius Eluodugi discipulus Vortimerus bellicosum Britannum sepultum fuisse tradit. Saxones autem hoc diruto, primùm Australem collis partem occupârunt, & ex antiquioris illius ruinis communiêrunt, posteà ad fluuium descendêrunt, in loco qui Wickanford dicebatur, ædificârunt, & quà flumine non defenditur mœnibus obsepsêrunt. Quo tempore, vt inquit Beda, *Paulinus prædicabat verbum prouinciæ Lindissi, præfectúmque Lindocolinæ ciuitatis, cui nomen erat Blecca, primùm cum domo sua conuertit ad Dominum. In quâ videlicet ciuitate, & ecclesiam operis egregij de lapide fecit, cuius tecto, vel longa incuria, vel hostili manu deiecto, parietes hactenùs stare videntur.* Dani deinceps semel atque iterum expugnârunt, primùm prædatoriæ illæ turmæ à quibus Edmundus *Ferreum latus* extorsit, deinde Canutus, à quo Etheldredus recepit, cùm è Normannia redux Canutum fortitèr hinc exturbaret, Angliámque amissam præter spem recuperaret. Edwardo Confessore regnante erant, ex Censuali Angliæ libro loquor, 1070. *mansiones hospitatæ, & duodecem Lageman habentes sacam & socam.* Normannorum verò tempore, vt inquit Malmesburiensis, *vna ex populosioribus Angliæ vrbs erat, emporium terra marique venientium*, & vt libro illo Censuali videre est, eo tempore DCCCC. *Burgenses* in hac censebantur. Guilielmus primus ad eius firmamentum & ciuium terrorem, in collis supercilio castrum munitissimum excitauit, & eodem ferè tempore Remigius Episcopus Dorcestrensis ad ornamentum sedem suam episcopalem Dorcestriâ huc transtulit. Cúmque iam ecclesia illa concidisset, quam Paulinus posuerat, *Remigius ille mercatis prædijs in ipso vrbis vertice, iuxta castellum* (vt habet Henricus Huntingdonensis) *turribus fortissimis eminens, in loco forti fortem, pulchro pulchram Virgini virginum, frementé*

fremente Eboracensi præsule qui loci ius sibi vindicauit, construxit ecclesiam, & in ea prebendarios XLIIII. *locauit. Quam postea* (vt ait ille) *combustione deturpatam subtili artificio reparauit Alexander* ille Lincolniensis munificentissimus Episcopus, de quo inter alia cecinit eius tẽporis Poëta.

Qui dare festinans gratis, ne danda rogentur,
Quod nondum dederat, nondum se credit habere.

Horum diocœsis non contenta angustis illis finibus, quibus in primitiua Saxonum ecclesia contenti erant Episcopi Sidnacestrenses, qui huic agro præfuerunt, tot regiones complexa est, vt sua magnitudine laborarit, & licèt Henricus secundus Elienſem prouinciam, & Henricus VIII. Petroburgensem detraxerit; iurisdictione tamen, & Comitatuum numero, totius Angliæ longè maxima etiamnum censetur, & parochiales ecclesias 1247. in sua diocœsi habet. Episcopi huic sedi, & multi, & magni post Remigium præfuerunt, sed instituti non est mei enumerare: Nec enim Roberti Bloeti, quem Rex Guilielmus Rufus magna pecunia mulctauit, causatus quòd non optimo iure ipsam vrbem Lincolniam tenuerit: nec munifici illius Alexandri, qui insanis substructionibus ad insaniam delectatus, meminero. Duorum tamen memoria mihi recolenda, quorum alter est Robertus *Groseteste*, vir & literis & linguis suprà quàm credi possit, in illa ætate eruditus, *terrificus* (vt inquit Matthæus Paris.) *Papæ redargutor, regis sui monitor, & veritatis amator, &c.* Alter est præceptor mihi semper obseruandus reuerendissimus pater, Thomas Cooperus, de Repub. literaria, & Ecclesia meritissimus, è cuius schola me prodijsse & fateor, & gratulor. Verùm ille iampridem ad Wintonienſem sedem translatus successorem hîc habet reuerendiss. patrem W. Wicchamum virum pium iuxtà ac doctissimum. Vrbs etiam ipsa diu floruit, ab Edwardo tertio in *Stapulam*, quam vocant, i. in lanarum, coriorum, plumbi, &c. emporium constituta. Quæ quanquam grauioribus malis non sit conflictata, semel tantùm incensa, semélque frustrà obsessa à Stephano rege, qui ibi oppressus,

Obijt 1253.

The Staple.

preſſus, & captus, non magnum damnum fecit: incredibile tamen eſt, quantùm quaſi vetuſtate victa paulatim decreuerit; & ex quinquaginta templis quæ auorum memoria habuit, vix octodecem iam ſuperſunt. Diſtat, vt hoc etiam adnotem, ab Æquatore LIII part. ſcrup. XII, ab vltimo Occidente part. XXII. ſcrup. LII.

Witham iam Lindum prætergreſſus, nobilis olim cœnobij **Beardenam** ſiue *Peartaneu*, vulgò **Bardney**, parietinas vidit, vbi Regem Oſwaldum tumulatum, vexillúmque ex auro & purpura, tumulo ſuperimpoſitum prodit Beda. Non ſatis habuerunt monachi Chriſtianiſſimum hunc Heroëm Oſwaldum celebrare, niſi etiam eruditæ ſimulationis artificio rebus ab eo geſtis miracula aſſuerent ridicula, manúmque eius hîc incorruptam ſupereſſe traderent. De illa enim ſcribit Poeta monaſtichus.

Bardney.

Oſwaldi vexillum.

Nullo verme perit, nulla putredine tabet
Dextra viri, nullo conſtringi frigore, nullo
Diſſolui feruore poteſt, ſed ſemper eodem
Immutata ſtatu perſiſtit, mortua vivit.

Bano deinde fluuiolo qui è media Lindſeia per **Yorne** caſtle defluit, augetur ad **Tatterſhall** oppidulum, Baronibus ſuis notum. Produnt enim ſcriptores noſtri Eudonem & Pinſonem Normannos nobiles quaſi fraterna neceſſitudine inter ſe coniunctos Guilielmi primi munificentia poſſeſſiones in hoc tractu accepiſſe plurimas, quas ita inter ſe diuiſerunt, vt **Tatterſhall** Eudoni cederet quam per Baroniam teneret, à cuius poſteris per *Dryby* & alios ad Radulphum Cromwell deuenit, qui ſub Henrico ſexto magnus Angliæ Theſaurarius ſine prole è vita migrauit. Pinſoni autem obuenit *Ereſby* quæ non longè abeſt, à cuius prole per Bekos hæreditas ad Willoughbæos tranſmigrauit, ad quos etiam dotalia patrimonia perampla acceſſerunt per vxores nõ ſolùm ab Vffordis Suffolciæ Comitibus; ſed etiam à Vicecomitibus de *Welles* qui vnà ſecum attulerunt magna hæredia Dominorum de *Engain* antiquę nobilitatis & magnę potentiæ in hoc tractu iam inde à Normannicis tẽporibus.

Tatterſhall.

Ereſby D. Willoughbei.

Vicecomites Welles.

Domini de Engain.

Ab

Ab his Willoughbæis ex matre prognatus est Peregrinus Berty nunc Baro *Willoughby* de *Eresby*, vir animi magnitudine & militari virtute longè clarissimus. Iam mari proximus *Withama* alterum anonymum è Septentrione riuulum recipit, cuius ad fontes **Bollinbroke** castrum à Guilielmo de *Romara* Lincolnienſi Comite extructum, & regis Henrici quarti natalibus illustratum, qui inde Henricus de *Bollinbroke* cognominatus. Hoc verò recepto, infra **Boston**, vt diximus, mari se tandem confundit.

Bollinbroke.

Ab hoc ostio magno flexu protuberat littus in mare Germanicum ab Abvm vsque æstuarium, frequentioribus vbique æstuariolis lancinatum : rariores autem habet vrbes, quia rari sunt portus, & arenosi puluini passim obiacent. Ex oppidis tamen quæ hoc littus occupant, memoranda sunt nonnulla, inprimis verò **Wainfleete**, vel hoc nomine, quòd Guilielmum *Wainfleet* Wintonienſem Episcopum Collegij Magdelenenſis Oxoniæ fundatorem, de literis virum optimè meritum produxerit. Deinde **Louthe** frequentatum emporiolum, cui *Lud* fluuiolus nomen impertijt, & posteà **Grimesby**, quod Sabini nostri, qui quòd volunt, somniant, à Grimo mercatore sic dictum volunt, qui quòd Haueloc um regium Danorum puellulum expositum educauerat, fabellis decantatur cum Haueloco illo pupillo, qui in regis coquina primò lixa, & posteà regis filiæ nuptijs ob heroicam fortitudinem honoratus, nescio quæ facinora gessit, illis dignissima qui anilibus fabulis noctem protrudere solent.

Wainfleete

Grimsby. *Eulogium.*

Vix sexto hinc milliari interiùs antiquum apparet castrum, quod hodie **Castor**, Saxonicè Ðuanzcarter & **Thongcaster**, Britannicè *Caer Egarry*, vtraque in lingua è re nomen habet à corio scilicet dissecto, quemadmodum *Byrsa* notissima illa arx Carthaginiensium. Perhibent enim Annales nostri Hengistum Saxonem, debellatis Pictis, quum amplissimas alibi possessiones accepisset, hoc etiam loco tantum terræ à Vortigerno impetrâsse,

Castor.

Byrsa.

petrâsse,

petrâsse, quantum bubulo corio in tenuissimas corrigias (Thongs nos vocamus) secto circumdare possit, in quo hoc castrum posuit. Vnde quidam qui Britannicæ historiæ Epitomen carmine scripsit, Virgilianos versus sic conuertit:

Accepitque solum facti de nomine Thongum,
Taurino quantum poterat circundare tergo.

A Grimesby retrahit se littus, vt Abum æstuarium admittat, in quod Trenta flu. longo confecto cursu suscipitur ad Eirmni (sic enim ostium vocat historiarum Eulogium) quum eò vsque à Fossedike sabulosa ripa hunc agrum terminauerit, delapsus primùm prope *Knath* habitationē olim familię Baronum de *Darcy*, quibus plurimum cùm honoris, tum possessionis per filiam & hęredē postremi Baronis de *Meinell* accessit. Inde *Trenta* ad Gainesborow decurrit, Danicarum nauium statione, & Sueni *Tingskege* Danici tyranni fato nobile oppidulum, qui illic postquā regionem diripuisset (authore Matthęo Westmon.) ab incerto quopiam cōfossus meritas sceleris pœnas demùm persoluit. Supra hoc *Trenta*, *Idel*, & *Danus* flumina, ita suis aquarum diuergijs (Frontini verbo vtor) ludunt, vt Insulam amnicam Axeholme, Saxonicè Eaxanholme, quæ Lincolnienſis agri pars est, amplectantur, Longitudine x. milliaria ab Austro in Septentri. latitudine dimidio minor patet, quà humilior ad flumina, paluſtris est, & fruticem odoriferum (Galle vocant) profundit: in media, quà leuiter surgit, ferax est, & fertilis, linúmq; magna copia prębet, nec non Alabastritem, qui tamen minùs solidus albarijs & emplastris magis, quam alijs vsibus conuenit. Primarium oppidum Arey vocatur, vnde adiectione Saxonicæ dictionis Holme qua pro insula vsi sunt, nomen proculdubiò conflatum. Sed oppidum vix dici meruit, ipsa sparsim habitatur: castri tamen aream ostendit, Baronum bello demoliti, quod ad Mowbraios qui tunc magnam insulæ partem possedêrunt, spectauit. Nunc verò Baro Sheffeldius iure filiæ I. Belthorpi locupletis in hac insula viri, è qua oriundus

*Knath.

Gainsborrow.

Axeholme.

Galle *frutex.*

Alabastriten

est, latifundia, & opimos in hac redditus habet.

Lincolniæ Comites.

Comites suos Lincolnienſis hic ager iactat post Eggam, qui anno 716. floruit, & Morcarum Saxones, Guilielmum de *Romara* Normannum è Lucia Morcari sorore, & Rogero *Fitz-Gerold* Romari natum, cui defuncto (nec enim filius qui ante patrem obijt, nec nepos hoc titulo vsi sunt) Gilbertum de *Gand* substituit Stephanus. Cuius filiam & hęredem Simon de *S. Licio* duxit, & in hoc honore successit. Eo autem mortuo, Guilielmi Romari frater vterinus Ranulphus Cestriæ Comes (Lucia enim iam tertiò nupserat Ranulpho secundo Cestrensi) eius hęreditatem, & honores ab Henrico III. Rege consequutus est, qui paulò ante mortem Hawisiæ sorori suæ, vxori Roberti de *Quincy* per Chartam Lincolniæ Comitatum dedit, Illa itidem contulit Ioanni de *Lacy* Cestriæ Constabulario & hęredibus quos è Margareta filia sua vnica susciperet, Ille verò Edmundum suscepit, qui ante patrem defunctus hunc paternum honorem filio suo Henrico reliquit, qui vltimus ex ea stirpe Comes fuit. Alicia autem vnica eius filia, Thomę Lancastrensi in vxorem data, mulier multarum imaginum, magníque splendoris, quem tamen impudicis moribus labecula non minima aspersit. Cùm autem illa nullam suscepisset prolem, Henricum Lancastrensem mariti fratrem sibi hęredem scripsit. Vnde ampliſſimum patrimonium Lancastrensi familiæ, & Regio deinde patrimonio coaluit. Nomine tamen Lincolnienſium Comitum honorauêrunt Reges Anglię Ioannem *Delapole*, Henricum etiam Brandonum Suffolcienſis Ducis filium, & nuperrimè Elizabetha noſtra Sereniſſima Edwardum *Fines* Baronem de *Clinton*, & magnum Angliæ Thalaſſiarcham eodem honore adauxit, quo eius filius Henricus hodie claret.

In hoc Comitatu Parochiæ ſunt plùs minùs 630.

Nottingham

LIncolnienſi ab occaſu confinis eſt, qui multò minor, Comitatus Nottinghamienſis, Saxonibus Snottengahamſcỳre, nobis Nottinghamshire, à Septentrione Eboracenſi, ab occaſu Darbienſi, à meridie Leiceſtrenſi terminatus. Partem meridionalem, & Orientalem *Trent* flumen nobiliſſimum, influentésque riuuli fœcundant: Occiduam partem ſaltus de Shirewood, longè ſe porrigens, totam occupat. Hanc quòd arenoſa ſit The Sand: illam quòd argillacea, The clay vocant incolæ, & in has duas partes regionem ſuam diſtribuêrunt.

Trenta, Saxonicè Treonta (quem *Triginta* Latinè quidam obœſæ naris antiquarij, ob affinitatem Gallici verbi, quo ille numerus deſignatur, appellârunt) longo itinere emenſo, vbi primùm ſe in hunc agrum intulerit, *Linum* amniculum ab Occaſu ſuſcipit, qui exoriens iuxta Newsted, vbi vetuſtæ familiæ Buronorum ſunt ædes qui à Radulpho de *Buron* primis Normannorum temporibus hoc in agro florentiſſimo ſunt oriundi, fertur proximè Wollaton Fran. Willoughbæi equitis villam ſummo artificio & ſumma arte nuper cõſtructam, & deinde Lenton alluit, quondam cœnobio, nunc tantùm nundinis frequentibus celebratum. Vbi altera in ripa ad ipſos ferè *Lini* & Trentæ confluentes, decliui ſitu locum habet, quæ nomen Comitatui præbuit, vrbs præcipua Nottingham, emollito verbo pro Snottengaham. Sic enim Saxones dixêrunt, à ſubterraneis ſpeluncis, & meatibus quæ in receptacula, & habitationẽ excauauit antiquitas ſub prẽruptis illis ſaxis, in Auſtrali parte, quà Linum fluuiolum deſpectat. Vnde Saxonicum hoc Snottengaham interpretatur Aſſerius Latinè ſpeluncarum domum, & Britannicè *Tui ogo banc*, quod idem planè denotat. Vrbs eſt loci ingenio amœna, hinc ad flumina ſpatioſa procumbunt prata, illinc faciles conſurgunt colles; omnibus etiam quę ad vitam pertinent copioſa. Hinc

Trenta fl.

Lin. fl.

Notting-ham.

Shirewood lignum in ignis alimẽtum (licet fossili carbone malè olenti multi vtantur,) illinc pisces *Trenta* largè suppeditat. Vnde barbarum vsurpat versiculum:

868 *Limpida sylua focum, Triginta dat mihi piscem.*

Amplitudine denique structura, vno & altero eleganti templo, foro longè pulcherrimo, & munitissimo castro, est sanè speciosa. Castrum illud prærupta petra ad Occidentale vrbis latus attollitur, quò loci arcem quondã fuisse, creditur, qua Dani freti Ætheredi, & Alfredi obsidionem pertulerunt, donec illi rebus infectis obsidionem soluerint, & vasa conclamârint. Cùm enim Dani hanc occupâssent, *Burthredus Merciorum Rex*, (vt author est Asserius) *& Mercij nuncios ad Ætheredum Occidentalium Saxonum Regem, & Alfredum fratrem dirigunt supplicitèr obsecrantes, vt illis auxiliarentur, quò possent contra præfatum pugnare exercitum. Quod & facilè impetrauerunt. Nam illi fratres non segniùs promissione congregato ex omni parte immenso exercitu, Merciam adeunt, & vsq; ad* Snottengaham *bellum vnanimiter quærentes perueniunt. Cúmq; Pagani tuitione arcis muniti bellum dare negarent, & Christianis frangere murum non suppetebat, pace inter Mercios & Paganos facta, duo illi fratres cum cohortibus domũ reuersi sunt.* Posteà verò Edwardus Senior villã Bridgford, è regione posuit, & mœnibus quæ iam corruêrunt, ipsam vrbẽ incluſit. Pauciſq; interiectis annis Edwardi scilicet Confessoris tempore, vt est in Censuali illo Anglię libro, 173. Burgenses numerabantur, & *de duobus monetarijs* 40. *solidi Regi solubantur. Aqua etiam Trenta, & Fossa, & via Eboracum versus custodiebantur, vt si quis impediret transitum nauium, emendare habuit per quatuor libras.* Castrum autẽ quod nunc cernitur, & author, & operis magnitudo nobilitãt: Guilielmus enim Normannus ad Anglos frænandos extruxit *naturáque, & manu ita munitum erat,* (authore Guilielmo Nẽubrigensi) *vt sola inedia, si defensores idoneos habeat, expugnabile videatur.* Posteàq; Edwardus 1111. magnis impensis instaurauit, & splendidis ædificijs adornauit. Nec temporum inclinationibus communem magnis castris sortem

sortem subijt; nunquam expugnatum. Frustra semel obsessum ab Henrico Andegauensi, quo tempore ædificia adiuncta succẽdêrunt præsidiarij milites. Semel etiam ex improuisò captum à Roberto de *Ferrarijs* Comite Derbiensi in bello Baronico, qui ciues omnibus fortunis spoliauit, Castellani multa referunt dę Dauide Scotorũ Rege in hoc captiuo, &; Rogerio de *Mortuomari* Marchiæ Comite, per subterraneũ meatum hîc deprehenso, qui, quòd fidem in patriam prę Scoticis nummis, vilem habuerit, & alia scelera vasto animo designârit, posteà suspendio perijt. Cæterùm hæc vrbs Polum Borealem LIII. gr. sublimen aspicit, ab vltimo verò Occidente XXII. partes, XIIII. scrup. numerat.

Hinc clementi alueo præterit Trenta per *Shelford* equestris stirpis Stanhoporum sedem, quorum splendor in hoc tractu est magnus & nomen celebre. Vnde aquas suas deuoluit non procul à **Suthwell** Collegiata Præbendariorum ecclesia B. Marię sacra, non splendida illa quidẽ, sed firma, opulenta, antiqua & celebri quam Paulinum primum Archiepiscopum Eboracensem fundasse scribunt, cùm huius agri incolas in Trenta fl. sacro baptismate Christo regeneraret. Ex quo tempore Archiepiscopi Eboracenses suum hîc palatium peramphum, & tria adiuncta viuaria feris referta habuerunt. Hanc ciuitatẽ esse quam Beda *Tio vul Fingacester* vocat, firmiùs credo, quòd quæ ille de Paulino baptisante in Trenta iuxta *Tio-vul-Fingacester* retulerit, hoc in loco facta fuisse priuata huius ecclesiæ historia constanter affirmarit. Inde Trenta se dispescit, & oppidum satis amplum subluit **Newarke**, quasi nouum opus dictũ, à nouo castro, quod *vernantissimum florida constructione castellum*, vt vocat Huntingdonensis, construxit Alexander munificus ille Lincolniensis Episcopus. Qui vt antiqui historici verbis vtar, *cùm esset cordis lautissimi hoc, & aliud expensis profusissimis castellum extruxit. Et quoniam huiusmodi extructio Episcopalem honestatem minùs decere videbatur: ad tollendam illius extructionis inuidiam, & quasi expiandam maculam totidem*

Suthwell.

Tio vul-Fingacester.

Newarke.

monasteria construens, collegis religiosis implenit. Nihilominùs hanc vanam in militari episcopo opum profusionẽ sua pœna subsequuta est. Stephanus enim Rex cui nihil prius erat ad nutantem regni statum confirmandum, quam munitiora loca in suam redigere potestatem, eò præsulem istum carcere,& inedia adegit, vt hoc, & alterum ad Slefo2d castrum,velit, nolit, sibi tandem in manus traderet. Hinc fluuius se colligens rectà in Septentriones,viculis consitus defertur,nec memorandũ quicquam habet priusquam ad Areholme insulam (de qua diximus)peruenerit.

Shirwood. In occidua huius agri parte(the Sand vocant)Shirewood,quam alij *Limpidam syluam*,alij *Praclaram syluam* interpretantur, omnia olim frondibus adoperuit, arborúmq; rami complicati ita syluas commiserunt,vt calles vix singulis peruij essent, Nunc verò rarior est, infinitas tamẽ damas,& surgentes in cornua ceruos alit, oppida-
Mansfeyld. que habet nonnulla,in quibus Mansfeld prælucet, copiosum admodum forum,cuius nomen in argumenti partem arripuerunt aliqui, qui familiæ Mansfeldiæ in Germania suam antiquitatem asserunt,primúmq; Mansfeldiæ Comitem cum Arthuro nostro mensam rotundam celebrasse volunt. Ex hac sylua scatent multi riuuli qui
Idel fl. Trentam petunt,præcipuus *Idle* censetur,ad quem anno salutis 616.Etheredi potentissimi Nordanhumbrorum regis fœlicitas deprehẽsa pluspquã hæsitauit. Cùm enim anteà fœliciſſimè semper pugnâsset, hîc versa fortuna cecidit,à Redwaldo Orientalium Anglorũ rege debellatus,qui in eius loco Edwinum auito regno exulantem
* Nordanhumbris præfecit. Defertur hic fluuiolus haud
Markham. procul à *Markham* viculo quidem tenui sed qui nomen indidit Markhamorum familiæ & vetustate, & virtute admodum insigni,cui maximum decus erat I. Markham qui in summo Angliæ Tribunali tanta æquitate iustitiæ clauum tenuit(quod in historijs Anglicis velim legas)vt gloria nullis seculis intermoriatur. Idleton viculus rusti-
Adelocum. canus superiùs huic fluuio apponitur. Quẽ AGELOCVM fuisse

fuisse quem Antoninus memorat, & alibi, SEGELOCVM dicit, corruptéque Agelocum, pro Adelocum à librarijs conceptum iam diu existimaui. Cúmque distantia non multùm reclamet, neque aliquid aliud hoc meum iudicium infirmet, ita in eo persistam, vt existimẽ illum frustra Agelocum quærere, qui ad hunc fluuium non quæret. Ab hoc sex ad occasum milliaribus abest Worken-sop non minùs lætissimo prouentu Glycurizæ, quàm Comitis Salopię ædibus præclarum, ad quem à Louetoftis primis huius dominis sub Normannis, per Furniuallos, & Neuillum, cùm lauta hæreditate deuolutum est. Paulò superiùs ad eundem fluuium Blithe mercatum celebrẽ vidimus, quem Bulleum, vel *Busly* Normannici generis nobilem castro muniuisse accepimus, sed ne ruinæ eius iam comparent, ita omnia delet temporis vetustas: & hoc vltimum ferè est Nottinghamiensis agri ad Septentriones oppidum.

Idelton.

Worken-sop.

Glycuriza.

Blith.

Guilielmus cognomento *Conquestor* huic agro Guilielmum *Peuerell* filium suum nothum non Comitis, sed Domini de Nottingham titulo præfecit, cui eiusdẽ cognominis successit filius, & etiam nepos, quem Henricus secundus hæreditate exclusit, quòd Ranulpho Cestriæ Comiti venenum miscuerit. Subrogatúsque est in eius locum Robertus de *Ferrarijs* iunior cum Comitis honore. Longo pòst tempore, hoc titulo Richardus secundus Ioannem de *Mowbray* exornauit, è qua familia quinque præter hunc, Nottinghamiæ fuerunt Comites, & vno excepto, omnes Norfolciæ Duces. Sed cùm eorum proles masscula defeciisset, Richardus tertius, Guilielmum Marchionem de *Barkley*, & Henricus VIII. filium suum illegitimum Henricum *Fitzroy*, quorum vterq; nullis susceptis liberis ex hac vita migrarunt, hoc Nottinghamiæ Comitis titulo honorârunt.

Nottinghamiæ Domini, & Comites.

Visuntur in hoc agro ecclesiæ Parochiales 168.

Darbishire.

OCciduum Nottinghamiensium latus claudit Prouincia Darbiensis, Saxonicè Deorbyrscyre, vulgò **Darbishire**, quæ & ipsa clauditur ad medium Solem agro Leicestrensi, ad occidentem Staffordiensi, ad Aquilonem Eboracensi, forma quasi triangulari, sed non æquilatera. Ab apice enim qui ad austrum, vix sex pass. mill. patet, ita vtrinq; exspatiatur, vt quà Septentriones spectat, triginta plùs minùs mill. pass. in latitudine occupet. In duas partes Deruentione flumine intercurrente diuiditur, qui è Septentrionali limite profusus, nigrantibus è terra aquis in Austrum deuolutus Trentam petit: Trenta enim, quem dixi, apicem Australem intersecat. Pars orientalis & meridionalis culta, fœcunda, & viuarijs frequens est. Pars occidentalis vltra Deruentionem, **Peake** vocamus, tota petrosa, montibus, & aspretis sterilescit, plumbi tamen prouentu opulenta, & ouibus pascendis satis commoda.

In australi angulo ad Trentam *Repandunum* cernitur, sic historici nostri vocitant, Saxones Hrepandun, & nos **Repton** vocamus, quod in tenuem viculum ex amplo oppido decreuit: olim enim admodum erat celebre, cùm sepultura Æthelbaldi boni illius Merciorum regis, qui suorum fraude occubuit, & reliquorum Merciæ regum; tùm Burthredi vltimi Merciorum Regis fortuna, qui cùm prece & pretio regnum viginti annos tenuisset, hîc à Danis imperio exutus, vel potiùs splendida regnandi miseria exemptus, documento est quàm lubrico stant loco quæcunq; pecunia suffulciuntur. Vix quinque hinc milliarium interstitio ad Arctum *Deruentio* flu. voluitur, qui, vt dixi, in extremo agri ad Septentriones limite

Repton.

Burthredus Rex.

mite fontem è montibus deriuans, nunc inter ſaxa colliſus, nunc prata viridantia fouens per triginta plùs minùs milliaria iter quaſi rectà in meridiem vrget. In tam longo tamen decurſu nihil quod ſuſpiciat habet præter **Chatteſworth** ædes ſane amplas, elegantes, & ſuſpiciendas, quas Guilielm. Candiſh Eques auratus è nobili, & antiqua familia de *Cauendiſh* in Suffolcia oriundus inchoauit, & clariſſima eius vxor, quæ nunc Salopiæ Comiti enupta, maximis impenſis nuper abſoluit. Chatteſworth.

Quà verò Deruentio in ortum ſe conuertit, **Darby** cernitur, Saxonicè North-worthig, *& iuxta Danicam linguam*, vt habet Athelwerdus ille vetuſtus, Deoraby, vniuerſi agri caput, quod nomen à Deruentione flumine cui imponitur deſumptum vniuerſo agro communicauit. Darby.

Oppidum eſt nec exiguum, nec infrequens, hoc ſolumodò nomine antiquis memoratum, quòd graſſantibus Danis latibulum fuerit, donec Ethelfleda illa victrix Merciorum Domina, inopinato impetu, trucidatis Danis potita fuiſſet. Edwardi Confeſſoris tempore, vt eſt in libro Cenſuali, 143. Burgenſes habebat, qui tamen ita diminuti erant, vt regnante Guilielmo primo, ſolummodò centum ſuperfuerint. Nunc verò celebritas eſt è iuridicis conuentibus pro vniuerſo agro, & ceruiſia, quam coquit optima, nos **Ale** dicimus, Britanni antiquo verbo *Kwrw*, pro quo perperàm *Curmi* legitur apud Dioſcoridem, cùm dicat Britannos & Hiberos (fortaſſe Hibernos) pro vino, *Curmi* potu ex hordeo confecto vti. Hoc enim eſt vinum noſtrum hordaceum, quod Iulianus Aug. lepidè in Epigrammate vocat Πυρογλυῦ, ἢ Βρόμιον ἀ Βρόμιον· id eſt, *Spicigenam Bromon, haud Bromium*. Priſcus hic eſt, & peculiaris Anglorum & Britannorum potus, idémque ſaluberrimus, quamuis Henr. Abrincenſis Normannus Henrici III. Poëta falſè his verſiculis irriſerit. *Ceruiſia quæ Curmi Dioſcoridi, Anglis* Ale.

Neſcio quod Stygiæ monſtrum conforme paludi,
Ceruiſiam plerique vocant, nil ſpiſſius illa,
Dum bibitur, nil clarius eſt dum mingitur, vnde
Conſtat quod multas feces in ventre relinquit.

Cæte-

Cæterùm huius oppidi opulentia ferè omnis est ex propolia, scilicet ex frumento emendo, & montanis reuendendo, sunt enim incolæ omnes quasi propolę.

Codenor castle.

In orientali latere ordine succedunt ad Boream **Codenor** castrum quod ad Greios Barones spectauit, qui Domini Grey de *Codenor* dicti fuerunt, quorum hæreditas superiori sæculo deuenit ad Zouchæos ex matrimonio, quod Edw. *de la Zouch* filius secundus Guilielmi Domini *de la Zouch* de *Heringworth* contraxit cum Elizabetha amita & hęrede Henrici Greij vltimi Domini de *Codenor*; **Alfreton** deinde cernitur quod ab Alfredo rege

Chesterfield.

constructum denominatúmque credunt, & **Chesterfield** in **Scardale**, id est, in valle cautibus concluſa; cautes enim **Skarres** Angli dixerunt. Huic antiquitatem, & ipsum nouum nomen, murorúmque ruinę astruunt, sed nomẽ pristinum tempore antiquatum est & extinctum, prælióque tantùm apud authores celebratur inter Henricum III. & Barones, in quo Robertus de *Ferrarijs* vltimus ex ea familia Darbiæ Comes captus, honore suo ex Parlamenti authoritate mulctatus, priuatus deinceps vixit, posterique solo Baronum nomine floruerunt.

Bolsouer.

Parùmque hinc abest *Bolsouer* castrum antiquum paulò æditiùs positum quod ad Hastingos *Abergeuenna* Dominos spectauit ex iure commutationis cùm Rege Henrico III, qui cùm noluerit Comitatum Cestriæ inter colos distrahi, sororis Ioannis Scoti Comitis vltimi alias possessiones hinc inde assignauit.

The Peake.

Pars occidentalis vltra Deruentionem, quæ tota collibus, & montibus eminet, vnde olim Saxonicè Peaclond, hodie **Peake**, fortasse dicitur, id enim apud nos eminere sonat, Douo citissimo, & lympidissimo flumine à

Plumbum.

Staffordiensibus secluditur, plumbique est adeò ferax, vt Chymistæ, qui Planetas tanquam criminis reos ad metalla damnant, Saturnum quem plumbo præficiunt, nobis animo esse benigno quòd plumbum concesserit, Gallis infenso quibus denegauit, ridiculo errore tra-

tradiderint. Verumenimuerò de hac regione Plinium loquutũ arbitror, cùm dixerit, *In Britannia ſummo terræ corio plumbum adeò largè eruitur, vt lex vltrò dicatur, ne plus certo modo fiat.* In his enim montibus lapides plumbarij feraces, vt vocant Metallici, quotidiè magna copia effodiuntur, quos in collibus Fauonio obuerſis iuxta **Creach**, & **Wolkeſworth** (quod hinc nomen à plumbarijs operibus inuenit) obſeruatis temporibus cùm Fauonius flare cœperit, quem omnium ventorum pertinaciſſimum eſſe vſu deprehenderunt, magna lignorum vi accenſa, excoquunt, & effoſſis canalibus quibus defluat, in maſſas, **Bolwes** vocantur, conflant. Nec plumbum ſolùm, ſed etiam Stibium (in officinis *Antimonium* vocatur,) hîc in proprijs venis reperitur, quo in tingendis cilijs Græcæ mulieres olim vſæ ſunt, vnde Poëta Ion ὀμματόχαφον nominat. Lapides etiam molares hîc excindunrur, cotes item ad ferramenta exacuanda, & nonnunquam Fluor quidam candidus in fodinis reperitur (Lapides enim è fodinis qui gemmis ſunt ſimiles, *Fluores* metallicis dicuntur) qui per omnia Chryſtallo eſt ſimillimus. Præter illud **Wolkeſworth**, quod relatu dignum, non aliud occurrit oppidum, niſi **Bakewell** ad **Wie** fluuiolum, qui inter hos colles ſibi iter in Deruentionem aperit. Baddecanpel hoc Saxonibus dictum fuit, Burgúmque ibi Edwardum ſeniorem conſtituiſſe author eſt Marianus. Neſcio an à thermis hoc nomen mutuatum fuerit, quas **Bade** & **Baden** antiqui Angli, vt Germani ſua lingua nominârunt, vnde **Baden** Germaniæ, & *Buda* Hungariæ. Sanè ad **Wie** ſcaturiginem non procul hinc nouem fontes calidis aquis ebulliunt, **Burtonwell** hodie indigitant, quas cùm ſtomacho, neruis, & vniuerſo corpori ſalubres eſſe iam vſus docuerit: honoratiſſimus Comes Salopienſis ædificijs nuper illuſtrauit, & denuò nobiliſſimorum virorum concurſu celebrari cœpêrunt. Quo tempore quædam magni ingenij, ſed multò maioris proſapiæ Buxtonę Cæſaris de *Feltria* verſiculos imitata, hoc diſticho valedixit,

Antimonium.

Lapides molares.

Cotes.

Fluores.

Chriſtallus.

Bakewell.

Bux-

Buxtona quæ calidæ celebrabere nomine lymphæ,
Forte mihi posthac non adeunda, vale.

Sed hæc extra curriculum. Antiquitùs tamen thermas has innotuisse Actus, siue Via Romana lapidibus constrata **Bathgate** dicta, per septem hinc milliaria ad **Burgh** viculum ostendit. Iuxta quem colli adfigitur vetustum castrum, nunc Regis, quondam Peuerellorum, **The Castle in the Peake** vocatum, ad quod specus, siue subterraneus meatus (honorem præfabor) *Diaboli Podex* dictus, magno hiatu patet, multiplicésque receſſus habet, in quibus pastorem vidisse latissimam regionem, riuulis interfusam, & vastos inertium aquarum conceptus, siue veri ignorantia, siue mentiendi libidine finxit Geruasius Tilburiensis. Ex huiusmodi tamen fabulis inter Angliæ miracula censetur hæc specus, nec desunt huiusmodi fabellæ de altera in vicinia specu **Elden hole**, in qua nihil mirandum, nisi quòd sit immane præceps, & profunda. Sed quòd ventorum sint hîc spiracula, frustra sunt qui scripserunt, nec alterutri harum conueniunt illi Nechami vesiculi.

Diuels arse.

Elden hole.

Est specus Æolijs ventis obnoxia semper,
Impetus è gemino maximus ore venit.
Cogitur iniectum velamen adire supernas
Partes, descensum impedit aura potens.

Darbiæ Domini è *Peuerellorum* stirpe, qui etiam Nottinghamiæ Domini fuerunt, tres Guilielmi numerantur, quibus succesſerunt tres itidem Comites è *Ferrariorum* familia, Guilielmus nimirùm ex Margareta vltimi Peuerelli filia natus, Guilielmus eius filius, & Robertus è filio nepos, qui bello ciuili ita hoc honore excidit, vt ex posteris nulli, quamuis summo splendore vixerint, in integrum restituti fuerint. Sed hunc eorum titulum detulit statim Henricus tertius Edmundo *Gibboso* filio suo Lancastriæ Comiti, vnde Lancastrensi stemmati coaluit, donec Henricus Septimus eundem Thomæ Stanleio contulerit, qui Margaretam Regis matrem iam antè duxerat, è cuius posteris iam quartus Darbiæ Comes Henricus

Darbiæ Domini & Comites.

Henricus vir longè honoratissimus eo honore perfuitur.

Hæc de Comitatibus Nottinghamiæ, & Derbiæ, cuius incolæ Bedæ ætate *Mercij Aquilonares* vocabantur, quòd vltra Trentam ad Aquilonem consedêrunt, terrámque, vt inquit, familiarum septem millium habuerunt. *Mercij Aquilonares.*

Paræcias includit hic Comitatus 106.

CORNAVII.

PEragratis iam ordine Coritanorum regionibus, qui proximi ad occiduam Solis plagam fuerunt, CORNABII, *siue* CORNAVII *sunt perlustrandi: quorum* ἔτυμον *excutiant alij, vim verbi in aliud, atq; aliud ducere possum, sed cùm ex illis nullum loci natura, populíque ingenio respondeat, furcillis malim eijcere, quàm his nostris commentariolis intexere. Quod igitur institutì est, prouincias quas Cornavij ex Ptolemæi descriptione tenuisse videntur, seorsim percurram, videlicet* Warwickshire, Worcestershire, Staffordshire, Shropshire, & Cheshire. *In quibus nullum Cornaviorum nominis vestigium hodie supereſt, licèt hoc nomen ad inclinatum vsque Romanorum imperium permanserit. Sub posterioribus enim Imperatoribus Cornaviorum numeri & turmæ meruerunt, vt videre est in libro Notitiarum.*

Warwick-

WArwicenſis pagus, qui Saxonibus vti nobis Warwickſhire, ab ortiuo cardine Leiceſtrenſibus, & Via militari, quam dixi; ab auſtrali Oxonienſibus, & Gloceſtrenſibus, ab occiduo Vigornienſibus, & à Septentrione Staffordienſibus finitus, in duas diſtinguitur partes, in Feldon ſcilicet, & Wodland, id eſt, in regionem campeſtrem, & nemoroſam. Quas Auona flumen obliquè per mediam regionem ab ortu æſtiuo in occaſum Brumalem defluens, quodammodo ſeiungit.

Feldon ſiue Felding.

Feldon cis Auonam ad Auſtrum campeſtri iacet planitie, frugibus & virenti gramine admodum læta, & quamuis plurimis vndiquaque fulgeat oppidulis, memoranda tamen ſunt ſolummodò Leamington, à *Leame* fluuiolo qui hanc partem pererrat, ſic dictum, vbi fons ſalſus ebullit, Vchindon nunc long Ichingdon, & Hatbury, Nec alio ſanè nomine hæc duo memoranda ſunt, quàm quòd inter ea Fremundus Offæ regis filius ex inſidijs nefariè olim occiſus fuerit: Vir magni nominis, & ſingularis in Deum pietatis, cui nihil aliud inuidiam conflauit, quàm quòd infœlici tempore, fœlicibus auſpicijs hoſtium audaciam contudiſſet. Quod tamen eius fatum in maiorem illi gloriam ceſſit. Nam ſepultus ad Offæ patris palatium (Offchurch nunc dicitur) poſteritati adhuc ſuperſtes eſt, vtpote qui inter indigites relatus, diuinos honores apud multitudinem meruit, vitáque eius carmine ſatis eleganti ab antiquo ſcriptore deſcripta, è qua non ſit piaculum, hos pauculos verſus ſubiungere de homicida qui regnandi libidine percitus illum ſuſtulit.

Fremundus.

Non ſperans viuo Fremundo, regis honore
Optato ſe poſſe frui, molitur in eius
Immeritam tacitò mortem, gladióq; profanus

Irruit

Irruit exerto ſernus, Dominiq; iacentis
Tale nihil veritum ſæuo caput amputat ictu.
Talis apud Wydford Fremundum palma coronat,
Dum ſimul & ſontes occîdit, & occidit inſons.

Woodland trans Auonam ad Septentriones expandi- Woodland
tur ſpatio multo maiori, tota nemoribus inſeſſa, nec tamen ſine paſcuis, aruis, & varijs ferri venis. Hæc vt hodie Woodland, id eſt, regio ſylueſtris, ita etiam Arden anti- Arden.
quiori nomine olim dicebatur, verùm eadem planè, vt exiſtimo ſignificatione. *Arden* enim priſcis Britannis, & Gallis ſyluam ſignificaſſe videtur, cùm in Gallia ſyluam maximam ARDEN, oppidum in Flandria iuxta alteram ſyluam Ardenburg, & celebratam illam Angliæ ſyluam truncato vocabulo Den nominari videamus.

In orientali huius latere ad Watlingſtræte, ſic militarem Romanorum viam vocamus, MANDVESSEDVM *Manduessedum.* Mancester.
oppidum longè vetuſtiſſimum ab Antonino memoratum locum habuit, quod ſuo nomine non omnino viduatum, nunc Manceſter dicitur, Nennij Catalogo *Caer Manchgued.* Quod nomen cùm lapidicina adiaceat, è qua ſtructiles lapides effodiuntur, à lapidibus effoſſis, & exciſis impoſitum ſuſpicari liceat. E Britannicæ enim linguæ Gloſſarijs *Main* lapidis, *Foſſwad* effodiendi ſignificationem habere docemur, quæ coniuncta antiquum illud nomen MANDVESSEDVM ſatis expreſſè referre videantur. Quantum autem & qualecunque olim fuerit, viculus hodie perexiguus vix quatuordecem ædiculas numerat, & nihil antiquum præter molem antiquam oſtendit. Hinc enim Atherſtone mercatus frequens, il- Nunneaton
linc Nunneaton virginibus velatis olim ſedes, ſua vicinitate exhauſerunt. Hæc anteà Eaton dicebatur, ſed cùm Amicia Roberti *Boſſu* Leiceſtrenſis Comitis vxor, vt ſcribit Henricus Knighton, *Sanctimonialium monaſterium fundâſſet, in quo ipſa facta Sanctimonialis*, à Sanctimonialibus Nunneaton appellari cœpit.

Sub quo Aſteley caſtrum quondam floruit Baronis de *Aſteley* ſedes primaria, cuius filia & hæres fuit data Aſteley.
in

in vxorem ſecundam Reginaldo Grey Domino de *Ruthin*, è qua prognati ſunt Greij Dorſettiæ Marchiones, quorum nonnulli in nitidiſſimo Collegio hîc inhumati fuerunt. Super hæc haud procul ab eadem via in Boreali agri termino floruit etiam Saxonico ſæculo, quod nunc ferè euanuit *Secandunum*, vulgò **Sekinton**, vbi Æthelbaldus Merciorum Rex inteſtino bello à Bearedo anno ſalutis 749. transfoſſus occubuit, & mox Bearedus ab Offa peremptus, eo ſcelere quo inuaſit regnum, ſubitò amiſit.

Sekinton.

Magis ad occaſum, **Marſtok** caſtrum quondam ſtetit, quod Limſeios, Odingſellos, & Clintonios, qui clariſſimi fuerunt in hoc agro, perpetua quaſi ſerie Dominos agnouit. Inde in extremo huius agri ad Boreā margine **Sutton Colfield** loco ſaltuoſo, & ingrato Iohannem Voiſyeum Epiſcopum Exonienſem alumnum ſuum prędicat, qui oppidulum iam diu intermortuum (regnante Henrico VIII.) ædificijs, priuilegijs, & ludo literario excitauit. Sex ad occaſum hinc milliaribus diſiungitur **Bremicham**, incolis refertum, & incudibus reſonans, ſunt enim plurimi fabri ferrarij, in cuius non vltima laude poſuerim, quòd nobilis & bellicoſa Bremichamorum in Hibernia familia hinc ſuam originem, & nomen duxerit. In medio ſylueſtris huius regionis **Couentry** ſedet, à monachorum conuentu dicta, vt credimus, cùm *Conuentria* in hiſtorijs noſtris vocetur, & Conuentum nos noſtra lingua **Couent** appellemus. Quæ ſuperiori ſæculo lancis, & pileis conficiendis ditata, vnicum fuit harum regionum Emporium, & pluſquam mediterranea, frequens: vtpote vrbs percommodo ſitu, ampla, nitida, mœnibus munita firmis, & ædificijs exculta pulcherrimis, inter quæ duo rari operis contigua, & quaſi æmula exurgunt templa, alterum ſanctæ Trinitati, alterum Michaeli ſacrum. Ex intima tamen antiquitate nihil habet. Omnium verò antiquiſſimum videtur fuiſſe monaſterium (cuius parietinas iuxta illa templa vidimus) quod Leofricus Merciorum Comes *tanto auri & argenti ſpectaculo*

Maxſtock.

Sutton Colfield.

Bremicham

Couentrey.

culo construxit (Malmesburiensis verbis vtor) *vt angusti viderentur ipsi parietes ecclesiæ thesaurorum receptaculis, miraculo porrò visentium oculis, ex vna enim trabe quinque argentimarcæ fuerunt erasæ.* Tantóque ditauit patrimonio, vt Robertus de *Limseio* Lichfeldensis,& Cestrensis Episcopus huc sedem quasi ad Lydiam arenam transferret: vt, (sic enim scribit Malmesburiensis ille) *ex ipsis Ecclesiæ gazis surriperet, vnde Regis manum impleret, vnde Papæ occupationes falleret, vnde Romanorum auiditati arriperet.* Verùm sedes hæc post paucos annos Lichfeldiam remigrauit. Ita tamen, vt vnus idémque Episcopus, Lichfeldensis, & Conuentrensis diceretur. Primus huius vrbis Dominus(quod nouimus)fuit Leofricus iste,qui in ciues commotior, grauissimis illos tributis oppressit, quæ nulla alia lege laxari voluit, Godiua vxore obnixè intercedente, nisi ipsa nuda frequentissimam vrbis partem obequitaret, quod promisissimis suis capillis obtecta, à nemine, si fides sit vulgo, visa præstitit, & Conuentrenses suos multis pensitationibus in perpetuum exsoluit. A Leofrico per Luciam eius ex Algaro filio neptem, in Cestrensium Comitum possessionem peruenit, nupserat enim illa primo Ranulpho Comiti Cestriæ, qui easdem, quas habuit Lincolnia Libertates, Conuentriæ indulsit, magnámque vrbis partem monachis donauit,reliquam, & *Chilmore* quod prędium est Dominicum sub vrbe, sibi & suis reseruauit. Quibus defunctis, cùm nulla mascula prole superstite, hæreditas inter sorores in partes diduceretur, Conuentria ad Rogerum Baronem de *Montealto*, siue *Monthault* mediatè per Arundeliæ Comites descendit. Cuius è filio nepos omne ius suum in Ioannem de *Eltham* Cornubiæ Comitem pretio transcripsit. Ille autem Cornubię Comitatui adiunxit. Iam inde inprimis floruit, Reges varias immunitates dederunt, præcipuè Edwardus III. qui prætorem duósque Balliuos eligere permisit, & Henricus VI. qui aliquot vicinis oppidulis adiunctis cõcessit, vt *Integer comitatus per se corporatus* (ipsius Chartæ verbis loquor) *in re & nomine esset, distinctúsq;*

anno 1095.

1050 Florilegus.

Rogerus de Montealto.

à Comitatu de Warwick. Quo tempore pro Balliuis duos instituit Vicecomites, firmissimísque mœnibus ciues vrbem obuallare cœperunt. Quod ad longitudinem attinet, xxv. partib. LII. scrup. quod ad latitudinem LII. gradib. xxv. scrup. definitur. Hactenus de Conuentria, quæ non tamen à me, (vt libens agnoscam, per quem profeci) sed ab Henrico Ferrario de *Baddesley* viro cùm generis splendore, tùm antiquitatis cognitione laudatissimo, & verè amicissimo, qui mihi hîc & alibi erranti semper viam comiter monstrauit, & quasi lumen de suo lumine accendit.

* Iuxta Conuentriam ad Boream *Ansley* castrum quondam Hastingorum qui Domini Abergeuennę fuerunt, & *Brand* Verdoniorum olim habitatio locantur: ad ortum

Caledon. *Caloughdon*, vulgò *Caledō* locum habet, antiqua sedes Baronū *Segraue* à quibus ad Barones de *Berkley* per Mow-

Brinklo Castle. braios Norfolciæ Duces descendit, *Brincklo* etiam non multùm hinc abest, vbi castrum erat antiquū Moubraiorum, ad quod multa circumuicina prędia spectarunt, sed huius etiam rudera tēporis vetustas iam prorsùs erasit.

* Inferiùs *Baggington* quoq; suum castrum habuit, quod ad Bagottos nobilé inprimis familiam quondā pertinuit.

Introrsum autem ex altera Conuentriæ parte inter syluas ad quintum milliare lacus diffunditur, qui statim

Kenel-worth. atque ripis coërcitus canalem agit **Kenelworth** sibi oppositum, & inde denominatum habet, castrum amplissimum, pulcherrimum, munitissimū, viuarijs circumseptum, quod nec Kenulphus, nec Kenelmus, nec Kineglisus construxerunt, vt somniant nonnulli, sed Galfridus *Clinton* Henrico primo à cubiculis, & eius filius, vt prolatis tabellis ostendi possit. A quibus cùm ad Simonem de *Monteforti* Leicestriæ Comitem deueniisset, sex mensium obsidionem pertulit, demúmque se in deditionem Henrico tertio commisit, qui, Simone interfecto, hoc castrū in hęreditatem familię Lancastrensis adscripsit, ad quam longo sanè tempore spectauit. Nuper verò ex Diuæ Elizabethæ munificentia sedes erat honoratissimi Comitis

Leicestrensis,

Leicestrensis, qui ad illud instaurandum, & ornandum nihil non fecit.

Ab hoc castro, si prospectum non impedirent syluæ, præcipuum totius agri oppidum videres (vix enim quinque milliaribus abest) quod nos Warwicke vocamus, Saxones ꝑꝛꝛꝟꝛꝯꝛ-ꝑẏc, Nennius, & Britanni *Caer Guarnic*, & *Caer Leon*. Quæ omnia nomina, quum à *Guarth* Britannica dictione, quæ præsidium significat, vel à Legionibus quæ locorum defensioni imponebantur, profluxisse videantur; quodammodo persuaserunt (quamuis ego potiùs Scepticus, quàm Criticus in Etymologijs esse malim) hoc illud oppidum esse quod PRÆSIDIVM Romanis in Britannia dicebatur, vbi, vt est in Prouinciarum notitia, Præfectus Equitum Dalmatarum sub dispositione Ducis Britanniarum egit. Nec quis existimet Britannos *Guarth* illud à Francis hausisse, cùm origine Hæbraica sit, vt Lazius ostendit, & in ea plurimæ nationes consenserint. Sed hoc Præsidium fuisse, & annalium nostrorum authoritas docet, qui Romanas legiones hîc consedisse memorant, & ipse etiam situs in prouinciæ penè vmbilico innuit; Æquali enim spatio hinc ab orientali Norfolciæ, illinc ab occidentali Cambriæ littore disiungitur, cuiusmodi situm PRÆSIDIVM Corsicæ oppidum, in ipsa media insula positum, obtinuit. Nec mirum si præsidium, & militum stationem hîc Romani habuerint, cùm Auonæ flumini rupe satis prærupta immineat, & omnis aditus ex ipso saxo sint effossi. Mœnibus & fossis munitum fuisse apparet, castrum verò & natura, & opere firmissimum, Warwicensium Comitum sedē ad Africum prętendit; oppidúmq; ipsum ædificijs speciosis est exornatum, plurimúmque debet Edelfledę Merciorum Dominæ, quæ labefactatum anno Christi 911. restaurauit. Sub Normannorum etiam ingressum statu erat satis florenti, plurésque (vt vocant) Burgenses habuit, è quibus duodecem Angliæ Reges in bellum comitari (sic in Guilielmi primi libro scribitur) tenebantur. *Qui monitus non ibat centum solidis*

Warwick.

Præsidium.

Regi emendabat, si verò per mare ibat Rex contra hostes, vel quatuor Botesuenas, vel quatuor libras denariorum mittebant. In hoc Burgo Rex habet in dominio suo CXIII. *Burgenses & Barones Regis habent* CXII. Rogerus de Bellomôte secundus è Normannico sanguine Warwici Comes pulcherrimum B. Mariæ templum in ipso oppidi sinu posteà cõstruxit, quod Beauchampi, siue *de Bello-campo* qui successerunt, suis sepulchris condecorârunt, præcipuè verò Bellocamporum vltimus, Richardus Comes Warwicensis, & Normanniæ Præfectus, qui Rothomagi 1439 fatis concessit, & magnifico funere elatus in hoc conditur. Iuxta Warwicum ad Aquilonem *Blacklow* collis cernitur, in quo Petrus de *Gaueston* quem Rex Edwardus secundus ex humili loco in Cornubiæ Comitem euexerat, à regni proceribus capite obtruncatus fuit. Principis enim gratia, & fortunæ indulgentia tantam sibi licentiã vsurpauit, vt cùm regis animum corrupisset, optimum quemq; cõtemneret, & in omnium fortunas insolenter inuolaret. Sub hoc ad Auonã fl. *Guy-cliffe*, alijs *Gib-cliffe* sedet, nunc Thomę de *Bello-fago* siue *Beau-foe* ex veteri Normãnica prosapia habitatio; & quę ipsa sedes est amœnitatis. Nemusculũ ibi est opacũ, fontes limpidi, & gemmei, antra muscosa, prata semper verna, riui leuis & susurrãs per saxa discursus, nec nõ solitudo, & quies quę Musis amicissima. Hîc Guidonem Warwicensem decantatum illum heroëm post multos exantlatos labores sacellum construxisse, heremeticam vitam duxisse, & tandẽ sepultũ fuisse ferunt. Prudentiores tamen locũ illũ à Guidone de *Bello-campo*, memoria multò recentiori nomen adsumpsisse existimant, & certũ est Richardum *de Bellocampo*, Warwicensem Comitẽ sacellum S. Margaretę hîc instauraſſe, statuamq; Gigãteã Guidonis illius erexisse.

Blacklow hill. *

Guy-cliffe.

J. Rossus Warwicensis.

Guy of Warwick.

Plenior hinc Auona defertur primùm per *Charlcott* nobilis & equestris familiæ Luciorum habitationem, quæ à *Charlcottis* iam olim ad illos hæreditariò quasi transmigrauit: & per Stratford emporiolũ non elegans, quod duobus suis alumnis omnem dignitatem debet, Ioanni

Charlcott.

Stratford vpon Auon.

Gulielmo Shakespear Regio
plaudi nostro.

Ioanni de *Stratford* Archiepiscopo Cantuariensi qui templum posuit,& Hugoni Clopton Prętori Londinēsi, qui Auonæ pontem saxeum quatuordecem fornicibus subnixum non sine maximis impensis induxit. Nec aliud memorandum Auona ad suas ripas videt, sed cùm iam Vigornienses aditurus est *Arrow* fluuiolus per *Studley* quondam(vt ferunt) I. *filij Corbutionis* castrum lapsus se socium adiungit. An verò à velocitate sic dictus fuerit,vt Tigris Mesopotamiæ (Arrow enim nobis sagittā, vt Tigris Persis denotat)viderint alij. Huic *Alenus* fl. vulgò Alne confluit, qui inter syluas cursum agens Henley mercatorium oppidulum subluit, cui castrum adiunctū habuit Petrus *de Monte-forti* nobilis Normānus,& magni nominis Baro, quod ab amœno in medijs syluis situ *Bell-desert* Gallico nomine dixit,sed hoc nunc suis ruderibus inhumatum disparuit. Ad *Arrowi* verò & *Aleni* huius confluentes vidimus Aulcester, Matthęo Parisiensi *Allencester*,& rectiùs,quod celebratissimum,& antiquissimum esse contendunt incolæ, vnde *Ouldcester* dictum volunt: Nunc autem è maximo oppido in exiguum rerum venalium mercatum decreuit, sed frumētarijs nundinis celebratissimum. Huic contiguum est *Beauchamps Court* à Barone de Bello-campo de *Powick*, siue *Aulcester* denominatum,à quo per filiam Rob. Domini *Broke* ad Fulconē Greuill virū & equestri dignitate, & naturæ facilitate clarissimū deuenit, cuius vnicus filius eodē itidem nomine ita verę virtuti, & germanæ nobilitati se consecrauit, vt animi nobilitate genus longè exuperet. Haud multùm hinc abest *Ousley* quæ suis etiam Dominis quondam insignis, Butleris scilicet Baronibus de *Wem*,à quibus hæreditariò ad Ferrarios de *Ousley* dictos, & ab illis Neuillo, in Gascoynorum possessionem deuoluta. Nec aliud memorandum hîc occurrit, nisi in inferiori agri parte Compton,vnde inclita familia nomē traxit,è qua Henricum Compton ad Baronis dignitatem anno reparatę salutis 1572. augustissima nostra Elizabetha prouexit.

Arrow fl. *Tigris.*

Henley.

Aulcester.

Beauchamps Court.

Ousley.

Comites Warwici.

Warwicenſes Comites iam ſunt recenſendi, vt enim omittam Guarum, Morindum, Guidonem Angliæ tympanum, & eius notæ alios quos fœcunda fœcialium ingenia vno partu nobis enixa ſunt, Henricus *de Neubwrgh* Rogeri *de Bello-monte* filius, Roberti Comitis *Mellenti* frater, primus fuit è Normannico genere Comes, qui Margaretam filiã Ernulfi de *Heſding* Comitis Perticenſis potentiſſimi viri ſibi in vxorem iunxerat. Ex hac familia, hunc honorem geſſerunt, Rogerus filius Henrici, Guilielmus filius Rogeri, qui obijt triceſſimo Regis Henrici ſecundi. Walleranus frater eius, Henricus filius Walleraní, Thomas filius eius qui viceſſimo ſexto Regis Henrici tertij mortuus ſine ſobole Margareta ſorore ſuperſtite; cuius duo mariti primùm Ioannes Mareſcallus, deinde Ioannes de *Placetis* vxorio iure in Comitũ Warwicenſiũ honorem aſcenderunt. His autem ſine prole defunctis, Guiliel. *Male-doctus*, qui *Malduit*, & *Manduit* dictus, Baro de *Hanſlap* iure matris quę Wallerani Comitis filia erat in Comitatu ſucceſſit, & ſine liberis fatis conceſſit. Iſabella autẽ eius ſoror Guili. de *Bellocampo*, ſiue *Beauchamp* Baroni de *Elmeſley* collocata Warwicenſem titulum in Beauchamporum familiam intulit, Qui (ſi non me fallo) quod ex Vrſi *d'Abtot* filia fuerunt prognati, Vrſum pro Symbolo vſurparunt, & poſteris reliquerunt. Ex hac ſtirpe quinq; floruerunt Comites, & Dux vnus, Guilielmus, Guido, Thomas, Thomas iunior, Richardus, & Henricus quem Warwici Ducem creauit Henricus ſextus, qui nulla ſuſcepta ſobole obijt, ſucceſſoremque habuit ſororis ſuæ Annæ maritum Richardum *Nevil*, virum inuicto animo, ſed fluitante fide, fortunæ quodammodo pilam, qui non Rex, regibus tamen ſuperior fuit. Cùm verò hic prælio cecidiſſet, nepóſque eius è filia & Georgio Clarentiæ Duce puerulus capite truncatus eſſet, diu iacuit ille titulus; donec Edwardus Sextus Ioanni Dudlæio detulerit, qui à Margareta altera Richardi Comitis filia genus repetiuit. Quo ſublato, filij eius, primùm Ioannes, & poſteà Ambroſius bellica

Vrſus Comitum Warwici.

lica virtute, & naturæ facilitate vir ornatissimus Diuæ nostræ Elizabethæ benignitate illam patris dignitatem, nostra memoria, recepit.

Continentur in hoc Comitatu Parochiales ecclesiæ 158.

Worcestershire.

Ornaviorum regio altera mutato nunc nomine, *Vigornienſis Comitatus* Latinè, pipeceaſtepſcyſe Saxonicè, Worcesterſhire vulgò dicitur, cuius incolæ cũ circumuicinis Bedæ ætate priusquam Anglia in Comitatus describeretur, WICCII vocabantur, quod nomen si à sinuoso flumine, quod accolunt, non sit inditum, (fluminis enim sinus Wic, vt iam diximus vocarunt Saxones:) à salinis factum videatur, quas Wiches prisci Angli sua linguâ nominârunt. Salinæ enim hîc sunt nobilissimæ pluresque salsi fontes sæpiùs reperti, qui tamen obstructi eò quòd legibus cautum sit vno solummodo loco salem excoquere, vt syluis sit prospectum. Nec mirum vtique sit à salinis loca denominari, cùm plurima passim in singulis regionibus occurrant, & maiores nostri Germani, vt author est Tacitus, huiusmodi loca proximè propinquare cœlo, precésque mortalium à Dijs nusquam propiùs audiri religiosè crediderint. *Wiccij.*

Hęc regio, cui collimitant ab ortu Warwicenses, à Meridie Gloceſtrenses, ab occasu Herefordenses & Salopienses, atq; ab Aquilone Staffordienses, vt vno verbo dicam, cœlum & solum adeò propitium habet, vt salubritate & vbertate vicinis non concedat: pyrorúmq;, si quę alia inprimis ferax, è quorum vinoso succo fictitium vinum Pyrry dictum conficiunt, quo plurimùm vtuntur, quamuis sit, vt id genus alia, & frigidum & flatulentum. Nec ab aqua sanè minùs est fœlix, gratissima enim vbiq; *Pyrry potus è Pyrus.*

sunt flumina, quę pisces delicatiores affatim suppeditãt. Vt enim quę obscurioris sunt notæ omittam, per mediam regionem à Septentrione in Meridiem fœcundantem alueum intendit *Sabrina* flumen nobilissimum, & partem Australem perfundit *Auona*, qui à Warwicensibus descendit, vt Sabrinam adeat.

Kidderminster. Beawdly.

Sabrina primùm in ipso ingressu inter **Kidderminster** & **Beawdley** interlabitur. Hoc à bello situ meritò sic dictum, amœnissimè in decliui colle flumini ad Occasum impendet, nuper suspicienda arborum proceritate in **Wyre** saltu adiuncto, quæ iam ferè euanuêrunt, notum. Vnde Poeta noster,

Delitium rerum Bellus locus *vndiq; floret*
Fronde coronatus Viriana tempora sylua.

Nunc verò sua tantùm amœnitate & elegantia, nec non regijs ædibus **Tikenhale**, quas in Arthuri Principis secessum construxit Henricus VII. celebratum oppidulum. Illud autem **Kidderminster** è regione ad Ortum sed à ripa remotiùs, foro tantum cognitum est, Bissetisq; viris amplissimis eiusdem quondam Dominis, quorum hæredia opima demùm inter sorores distracta, partim ad Baronem de *Aburgeuenny* deuenêrunt, partim ad leprosarum domum in agro Wiltonienſi, quam ex sororibus altera Elephantiasi ipsa affecta Elephantiacis construxit, & suo patrimonio locupletauit. Obliquior inde Sabrina **Hertelbury** Vigornienſium Episcoporum castrũ non procul dissitum salutans, ad **Holt** quondam Abtotorum, posteà Beauchamporum castrum se confert, tot fluuiatiles murænas alens, vt viuarium hoc in loco illis feciſſe videatur natura, cuiusmodi olim crescente luxu, Romani excogitarunt.

Mayden, Bradley.

Hertlebury

Holt.

Murænæ.

Infra **Holt** Orientalem ripam *Salwarpo* amni aduentanti Sabrina patefacit, qui è Septentrionali regionis parte promanans per *Bromesgraue* non vltimæ sortis mercatum defluit, haud procul à *Grafton* inclitæ familiæ Talbottorũ sedem, quẽ rex Henricus septimus Gilberto Talbotto, Ioannis secundi Salopiæ Comitis filio minori

Grafton.

nori donauit: Quem etiam ob bellicam virtutem,& eximiam prudentiam in Georgiani ordinis societatem cooptauit,& Caleto in Gallia præfecit. Hinc Salwarpus ad *Droitwich* delabitur (**Durtwich** aliqui vocant,à salinis & subhumido situ, vti Hyetus Boetię, à lutoso situ dictus)vbi tres fontes gignendo sale fœcundi, fluuiolo salsedinis experte interfluente diuisi, peculiari naturæ dote scaturiunt, è quibus sal purissimus & candidissimus sex quotannis mensibus,ab æstiuo solstitio ad brumale fornicibus multis circumpositis excoquitur. Quo opere quanta lignorum vis absumitur, **Fekenham** forest densissimus quondam saltus,& circumuicinæ syluæ,si homines taceant,sua raritate magis magísque indies eloquentur. Si verò Richardum *De la Wich*, Episcopum Cicestrensem, qui hinc oriundus, hos fontes suis precibus eduxisse,scriberem,vereor ne in diuinam prouidentiam iniquior, & ad aniles fabulas propensior viderer. Eò vsque tamen prouecta est maiorum credulitas,vt hoc non solùm firmiter crediderint, literísque prodiderint; verum etiam illi diuinos honores eo nomine detulerint: cùm illum ob iuris Pontificij scientiam, & vitæ integritatem in Diuorum numerum Vrbanus IIII. solenni Apotheosi retulisset.

Durtwich.

Fontes Salsi.

Richardus de la Wiche.

Non quatuor hinc milliaria delatus est Sabrina,quin præcipuam prouincię vrbem **Worcester** sibi appositam lentior quasi demirans præterfluit, & admiratione sanè non indigna est, siue vetustatem, siue venustatem spectes,Eius vtique meminerunt Antoninus sub BRANONII nomine,& Ptolemæus (apud quem librariorum incuria suo loco exulat)sub BRANOGENII,quo nomine etiamnum *Caer vrangon* Britannis vocatur,Nennij Catalogo, *Caer Guorangon*, & *Caer Guorcon*, Saxonibus posteà peogaɲe-ceaꝛtep, pegeoɲna-ceaꝛtep. & piɲeceaꝛtep, Latinis *Vigornia*, quo nomine primus, quod sciam, vsus est Iosephus Exonienſis (qui Cornelij Nepotis nomine circumfertur) in his ad Hubertum Cantuariensem Archipręsulem versibus:

Worcester.

Branogenii.

In

In numerum iam crescit honor, te tertia poscit
Insula, iam meminit Vigornia, Cantia discit,
Romanus meditatur apex, & naufraga Petri,
Ductorem in medijs expectat cymba procellis.

A Romanis, vt probabile est, condita fuit, cùm ad Transabrinos Britannos cohibendos secundùm Orientalem Sabrinæ ripam, vti ad Rheni meridionalem, vrbes per interualla disponerent. Posita est in loco modicè accliui ad flumen, quod turrigero ponte coniungitur, *olim Romanorum*, vt habet antiqua membranula, *superba mœnibus*, nunc etiam muro satis firmo munita. Sed decus est ab incolis, qui sunt numerosi, humani, & lanificio opulenti, ab ædificiorum nitore, à templorum numero, & maximè à sede Episcopali, quam Sexuulfus Merciorum Episcopus, anno Christi 680. constituit, constructa ad Australem vrbis partem Ecclesia Cathedrali, quæ sæpiùs reparata, & ab Episcopis ita paulatim producta ad occasum, vt iam frontispicium Sabrina allambat, Speciosam sanè & magnificum est ædificium, monumentis Ioannis Regis, Arthuri Principis Wallię, & quorundam Beauchamporum nobile; doctissimísque viris (Præbendarios vocant) Collegium non minùs inclitum, quàm olim fuerat Monachorum monasterium, aut præsbyterorum cœnobium. In hoc enim statim à fundatione collocati erant, vt in reliquis Angliæ cœnobijs, præsbyteri coniugati, diúque magna cum sanctitatis opinione Ecclesijs prę fuerunt; donec Dunstanus Archiepiscopus Cantuariensis in Synodo decreuisset, vt deinceps religiosi in Anglia sub specioso cœlibatus nomine, vitam traducerent. Tunc enim Oswaldus huius vrbis Episcopus, quo nemo vnquam rem monasticam magis enixè promouit, præsbyteros submouit, monachósque induxit, quos cùm in omni rerum affluentia, ampliùs quingentos annos, quasi rerum potiti fuissent, Henricus VIII eiecit, & pro illis Decanum, & Præbendarios substituit, Ludúmque literarium ad erudiendam iuuentutem erexit. Proximè hanc Ecclesiam, nudum Castelli nomen, & area manet,

Præsbyteri coniugati.

manet, quod (vt in Guil. Malmesb. in libro de Pontificibus legitur) *Vrsus Vicecomes Vigorniæ à Guilielmo primo cõstitutus in ipsis penè faucibus monachorum constructit, adeò vt fossatum cæmiterij partem decideret.* Verùm hoc castellum temporis iniquitate, & fortuito incendio plurimos ante annos concidit. Vrbs etiam non semel conflagrauit, anno Christi 1041, ab Haraldo Audaci succensa, qui ciuibus infensissimus, quòd *Huscarlas* suos, sic domesticos Danici tributi exactores vocârunt, peremissent, non modò ignem iniecit, sed ciues omnes occidione occidit, nisi qui in Beuerlege Insula amnica, suæ saluti consuluêrant. Nihilominùs, vt in Guilielmi Primi libro legimus, Edwardi Confessoris tempore, *Burgenses plures habuit, & pro xv. Hidis se defendit, quando moneta vertebatur quisq; monetarius dabat viginti solidos ad Londinum pro cuneis monetæ accipiendis.* Anno 1113, fortuitum incendium quod castrum absumpsit, etiam summum templum suis flammis inuoluit. Stephano item regnante, intestinis bellis semel atque iterum deflagrauit. Nihilominùs è fauillis semper se pulchriori forma resuscitauit, Politiáque floruit optima, quam duo Balliui, è viginti quatuor Ciuibus electi, duo Seniores, siue Aldermanni, duoque Camerarij administrant, cum communi Consilio quod ex quadraginta octo ciuibus constat. Quòd ad Geographicam rationem attinet. Ab occidua linea XXI. temporibus, LII scrupulis distat; Polus verò Arcticus LII gradibus, XII scrupulis attollitur.

Marianus.

Huscarles.

A Brannogenio flumen in Austrum proruens non procul à dextra ripa Maluerne hils suspicit, colles sanè, siue montes magnos & ęditos, qui per septem plùs minùs mill. pass. vt gradus subinde consurgunt, hunc agrũ ab Herefordensibus dirimentes; quorum supercilio Gilbertus de *Clare* Comes Gloceſtrensis fossam duxit ad disterminandas suas, & Ecclesiæ Vigornienſis possessiones, quę etiamnum non sine admiratione videtur. Ex oppositа eadem ferè distantia ab altera ripa Bredon hils, colles

Maluerne hils.

Bredon hils

colles multò minores, quasi æmuli tamen se attollunt, inter quos emicat **Elmesly** castrum quondam Vrsi siue Vrsonis *d' Abtot*, per cuius filiam & hæredem Emelinam ad Beawchampos hæreditariò deuenit. Ad horum radices Auona Warwicensis Sabrinam petens delabitur, qui in hoc agro **Euesham** irrigat, quod ab Eoues subulco Egwini Episcopi Wigornienſis sic dictum scribunt monachi, cùm priùs **Hethfield** nomen esset. Oppidum satis elegans, notum monasterio quod Egwinus ille circa annum salutis 700. constructit, notum item valle subiecta **The vale of Euesham** inde denominata, quæ sua fæcunditate harum regionum cella penuaria dici meruit, ea terræ benignitas in optimis frugibus vberrimè profundendis. Sed olim notissimum clade Baronum, & Catilinæ nostri Simonis de *Monteforti* Comitis Leicestriæ. Iste enim vir prauo ingenio, & profunda perfidia illud nos docuit, quod alter verè dixit, Beneficia eò vsque grata esse, dum compensari possint. Cùm enim in illum omnia, quæ potuisset beneficia plena manu conseruisset Rex Henricus III. non alium fructum, quàm acerrimum odium messuit. Difficillimum enim bellum concitauit, magnam Angliæ partem effusè vastauit, sub prætextu Reipub. restituendæ, & libertatis asserendæ, vt regem in ordinem redigeret, Reipub. statum immutaret, & ex Monarchia Oligarchiam efficeret, nihil non fecit. Sed demùm cùm rebus secundioribus aliquandiu vsus fuisset, Edwardi Principis virtute hoc in loco cum multis alijs iusto prælio cecidit, statímque quasi malorum sentina è Repub. exhausta, læta pax, quam ille excluserat, vndique affulsit. Ad eundem fluuium inferiùs in primitiua Anglorum ecclesia alius etiam locus fuit religiosis cultus, tunc **Fleodanbyrig**, nunc **Flatbury**, & huic vicina **Pershor**, Saxonicè Pepiſcopan, à pyris nomine facto, quod vt apud historicum illum optimum Guil. Malmesburiensem legitur, *fundauit, & perfecit tempore Regis Eadgari Egelwardus Dux Dorsettensis, minimè parcus animo, sed effuso in largitatem studio,*

* Elmeley castle.

Euesham.

The vale of Eusham.

Simon de Monte Forti.

1265.

Flatbury. Persor.

*

dis, verùm illud quanto succubuit detrimento? Partem diuitum occupauit ambitio, partem sepeliuit oblivio, maiusculam portionem Reges Edwardus, & Guilielmus contulêre Westmonasterio. Inde Auona placidè delatus per *Strensham* equestris & antiquæ prosapiæ Russellorum habitationem, in Sabrinam demùm influit.

Iuxta hæc ad partem hanc Australem Centuria est Oswaldslaw, ab Oswaldo Vigornienſi Episcopo, qui ab Edgaro rege sibi impetrauit, sic dicta, cuius immunitas, dum Angliæ lustrum conderet Guilielmus Conquestor, his verbis in acta publica est relata. *Ecclesia S. Mariæ de Wircester habet Hundredam, quæ vocatur* Oswaldslaw, *in qua iacent 300. hidæ, de quibus Episcopus ipsius ecclesiæ à constitutione antiquorum temporum habet omnes redditiones Socharum, & omnes consuetudines inibi pertinentes ad dominicum victum, & Regis seruitium, & suum: ita vt nullus Vicecomes vllam ibi habere possit querelam, nec in aliquo placito, nec in alia qualibet causa. Hoc attestatur totus Comitatus.* Oſwald-ſlaw.

Locus est sed incertæ positionis circa hunc agrum, quem Augustyney ac, id est, *Augustini quercus*, dicitur, ad quam Augustinus Anglorum Apostolus, & Britanni Episcopi conuenêrunt, & de Paschare celebrando, verbo Dei Anglis annuntiando, & Baptismo secundum ritum Romanum celebrando rationibus aliquandiu digladiati, discordibus vtrinque animis tandem discesserunt. Auguſtines oke. *Anno Christi 603.*

Hæc prouincia à Normannicis temporibus, primum Vicecomitem habuit Vrsum sine Vrsonem *de Abtote* cui latifundia cum illa dignitate Rex Guilielmus primus donauit. Illique successit Rogerus filius (qui vt habet Guilielmus historicus Malmesburienſis) *paternarum possessionum compos graui Regis Henrici primi indignatione pulsus est, quòd quendam ex ministris Regijs præcipiti furore iussisset interimi.* Verùm hæc Vicecomitum dignitas per Emelinam Rogeri huius sororem in familiam *Bello-camporum* vt nonnulli volunt translata fuit. Paucis interiectis annis Stephanus Rex Walleranum Mellenti Comitem, fratrem Roberti *Bossu* Comitis Leicestrensis, primum Comites Wigornia.

mum Wigorniæ instituit Comitem, cuius liberi cùm Anglia posthabita, ad sua in Normannia auita patrimonia redijssent, ante Richardi II. tempora nemo Wigorniæ Comitis titulum gessit. Ille enim Thomæ Percio contulit, quem cùm bello intestino Henricus IIII, interemisset. Richards de *Bello-campo* ab Abrotis oriundus hunc honorem à Rege victore accepit. Post illum sine prole mascula defunctum, Ioannem Tiptoft Hiberniæ Proregem Vigorniæ Comitem creauit Edwardus IIII. Sed cùm ille præpostero obsequio ad principis voluntatem in cædibus quasi carnifex se accommodasset, ipse capite truncatus sub Henrico VI. carnificinam subijt: filium tamen eius Edwardum in integrum restituit Rex Edwardus, cùm ipse denuò regnum recepisset. Edwardo autem Tiptoft sine prole mortuo, Carolus Somersettensis è Lancastrensi familia, Henrici Ducis Somersettensis filius naturalis, ab Henrico VIII. hoc titulo ornatus erat, à quo iam tertius est Edwardus qui inter cæteras virtutis & nobilitatis laudes bonarum literarum studijs impensè fauet.

Hic ager Paræcias 152. *numerat.*

Staffordshire.

Angli mediterranei.

TErtia Cornabiorum regio nunc Staffordshire, Saxon. Stæfforðscÿre cuius incolæ Bedæ, quòd Angliam mediam inhabitarunt, *Angli Mediterranei* vocantur, ab ortiua plaga Warwicensibus & Derbiensibus, à meridiana Vigornensibus, ab occidua Salopiensibus pręcincta, quasi rhombi forma ab Austro in Septentriones procedit, medio latior, & extremis se angustantibus. Pars Septentrionalis montana & minùs læta, media Trenta flumine perfusa lætior, syluis amicta, aruis

&

& pratis variata; vti & meridionalis, quæ etiam carbones fossiles habet, & ferri venas, suo verò commodo an incommodo norint incolæ, & ipsi dixerint. Ferrum.

Pars Septentrionalis montibus nó magnis leuiter intumescit, qui hinc exorsi, vt Apenninus Italiæ, per Angliam mediam perpetuũ dorsum perpetuis iugis elatum ad Scotiam vsque, nomine sæpè mutato, agunt. Hîc enim Moreland, inde Peake, deinde Blackston edge, posteà Craven, deinceps Steanmore, & demùm in cornua scissi Cheuiot vocãtur. Ex his collibus plura in hoc agro emanãt flumina, præcipua verò sunt *Doue*, *Hanse*, *Churnet*, *Tayn*, *Blith*, & qui hos omnes capit & ad mare defert, Trenta. *Douus*, siue Doue cuius ripæ extructę sunt è soli- Doue fl.
saxo, quo adusto ad stercorandos agros vtuntur, orientalem agri partem magna ex parte citus perstringit, & à Derbiẽsibus separat, primùm *Hanso* fluuiolo auctus qui absorptus & desideratus ad tertium milliare erumpit. Inde *Churnettum* fl. socium admittit qui aquas agit per *De la-Cros* monasteriũ à Radulpho III Cestriæ Comite constructum, Leike mercatu notum, & Aulton Baronum de *Verdon* olim castrum à quibus per Furniuallos ad Talbottos Salopiæ Comites deuenit. *Tayn* amniculus paulò inferiùs in *Douum* illabitur qui haud procul à *Cheddle* exoritur antiqua Bassettorũ sede, qui à Bassettis Baronibus de *Draiton* stemma deducunt. Iam *Douus* Vtcester, Saxonicè Vttokcerten, pratis floridis, & re Vtceester.
pecuaria inclitum præfluit, quod Etocetvm esse, cuius Etocetum.
meminit Antoninus, vel ipsum nomen loquitur, & distantia à *Penocrucio*, & *Manuessedo* non reclamat, etiam si ad calculos curiosè reuocetur. Posteà cùm iam Trentam propiùs accedit Douus Tutbury castrum, quod & Stutesbury dicitur, alabastrino colli affixum inuisit ab Henrico Domino de *Ferrarijs* Normanno constructum, cui latifundia amplissima in hoc agro donauerat Guilielmus primus, quibus omnibus excidit eius è filio Roberto nepos Robertus Comes de *Ferrarijs*, & Derbię, cùm denuò Rob. Comes de Ferrarijs.
ab Hérico III defeciſſet. Ille enim cùm post multas quas

Baronico

Baronico bello turbas dediſſet, in gratiam cum rege redijſſet, & fidem conceptiſſimis verbis in officio ſe permanſurum obſtrinxiſſet, poſteà tamen homo iniuriarum impatientiſſimus, vt fortunam quam flectere non potuit, planè frangeret, arma in principem induit, demúmque captus, vt cum hiſtorico noſtro loquar, *ſecundum formam obligationis ſuæ*, hanc fortunarum & dignitatum iacturam longè maximam fecit.

Trent fl. *Trenta* autem è duobus vicinis fontibus inter hos etiam colles effluit, qui ſuo quaſi iure tertium ſibi locum inter Britanniæ flumina vendicat. Malè feriati homines à Gallica dictione *Trenta* dictum ſomniarunt, vnde etiam finxerunt triginta fluuios in illum influere, totidémque piſcium genera in ea natare, quorum nomina rythmo Anglico decantant accolæ: nec dubitant huic aſcribere quod Tibiſco ſuo tribuunt Hungari, duas ſcilicet partes aquam eſſe, tertiam piſces. A fontibus in meridiem primùm multis ambagibus deſcendit non procul à

New caſtle vnder line. *Nouo caſtro* Vnder Line, à colle cognominatum, vbi antiqui Lancaſtrenſium Ducum caſtri pluſquam ſemiruta

Trentham. mœnia vidimus, inde per Trentham, quondam Tricingham, ſanctę illius, & regiæ virginis Werburgæ cœnobiolum, ad

Stone. Stone mercatorium oppidum properat, quod Saxonico ſæculo enatum, nomen à ſaxis inuenit, quę ſolenni ritu maiores congeſſerant, ad deſignandum locum, vbi Wolpherus rex Merciorum paganiſſimus filios Vulfaldum & Rufinum, quòd Chriſto nomina dediſſent, immani ſcelere trucidauit. Quò loci cùm poſteritas in eorum memoriam eccleſiolam ſacrâſſet, oppidum ſtatim ſuccreuit, cui ab illis ſaxis Stone nomen inditum fuiſſe memorat Hiſtoria Petroburgenſis.

Ab hoc in ortum *Trenta* curſum deflectit, & ab Auſtro

Cankwood Canoc ſyluam, vulgò Cankwod longè latéque diffuſam habet, demúmque *Sow* flu. ſiniſtra ripa ſuſcipit, qui emer-

* gens iuxta Healy caſtrum à Baronibus de *Awdley* extructum (à quibus & hęreditas & nomen ad Towchettos deſcendit) Trentæ quaſi parellelus æquali diſtantia fluit

per

per Stafford olim Statford, & prius Betheney, vbi Bertelinus minorum gentium Diuus heremeticam vitam quondam egit. Cùm Angliæ lustrum conderet Guilielmus Primus (vt in eius libro legitur) *Rex in hac habuit tantum* 18 *Burgenses in Dominio suo, & 20 mansiones de honore Comitis, reddebat de omnibus consuetudinibus nouem libras denariorum.* Tunc autem, vti etiam nunc, totius agri caput erat, cui maximum tamen decus à Stafford castro adiuncto, quod Barones de *Stafford* sibi in sedem construxerant. Sub quo *Penkus* fluuiolus *Sowæ* illi commiscetur, qui nomen vetusto oppido fecit, quod Antoninus PENNOCRVCIVM dixit, nos Penkridge. Sed nunc tantùm viculus & equorum nundinis celebris, qui Romano sæculo celeberrimus fuisse videtur. Stafford. *Pennocrucium.* Penkridge

His susceptis aquis Trenta medium iam agrum in ortum placidè secat, Chartley castrum duorum milliarium diuerticulo à sinistra ripa seiunctum prospiciens, quod à Ranulpho Cestriæ Cómite qui extruxerat ad Ferrarios per Agnetem eius filiam, quam Robertus Comes de *Ferrarijs*, & Derbiæ sibi in matrimonium coniunxerat, deuenit, è cuius prosapia septem Barones Ferrarij de *Chartley* floruerunt, & Anna vltimi filia hunc honorem quasi dotale patrimonium Gualtero *D'Eureux* marito suo attulit, qui illustrissimi Roberti *D'Eureux* nunc Comitis Essexiæ, & Domini Ferrarij de *Chartley* atauus erat. A dextrâ ripâ eadem ferè distantia inter syluas amœnissimè sedet *Beaudesert*, quondam Lichfeldensium Episcoporum, nunc Baronum Pagettorum ædes, Guilielmus enim Paget qui ob magnam rerum prudentiam, magnâ apud Henricum VIII. & Edwardum collegit gratiam, cùm res Præsulũ vndiq; acciderentur, amplissimas Lichfeldensis Ecclesiæ possessiones consequutus est, simúlque creatus est ab Edwardo VI Baro *Paget* de *Beaudesart*. Chartley. Beaudesert

Lichfeldia inde visitur vix quatuor mill. pass. ab hac dextrâ Trentæ ripâ semota, Litchfield Beda vocat, quod Rossus Warwicensis *Cadauerum campus* interpretatur, & nescio quos Christianos martyrio ibi olim Lichfield.

affectos refert. Vrbs est humili situ, satis ampla & nitida, in duas partes palude siue aqua minùs profunda partita, quę tamen duobus aggeribus, quibus subsunt sua emissaria, coniunguntur: Australis pars siue citerior multò maior est, & in varias descripta plateas, sed sine munitione, vlterior, minor est, templo verò spectatissimo insignis, quod pulcherrimo mœnium ambitu instar castelli, & elegantissimis Prębendariorum ædibus, episcopíque palatio redimitum, pręcellenti specie tribus è saxo pyramidibus in excelsum surgit, multísque retrò antè sęculis Episcoporum sedes fuit. Anno enim mundi redempti sexcentesimo sexto Oswius Nordanhumbrorum Rex, paganis Mercijs deuictis, ad veram Christi religionem propagandam hoc in loco templum condidit, & Duinam primum Episcopum ordinauit, cuius successores eam gratiam à principibus inierunt, vt non modò primas tulerint inter omnes Merciorum Episcopos, amplissimásque possessiones in suos vsus acceperint, Canuuood siue Canoc sylua maximâ, vberrimísque prædijs donatis; verùm etiam Archiepiscopum habuit Eadulphum, cui Adrianus PP. pallium donarat, omnésque Merciorum & Orientalium Anglorum Episcopos subiecerat, aureis rationibus ab Offa Merciorum rege permotus in inuidiam Ieamberti, siue Lamberti Cantuariensis Archiepiscopi, qui suam operâ Carolo Magno detulit, si Angliam inuaderet. Sed cum Offa, & Eadulpho euanuit hæc dignitas Archiepiscopalis. Inter Episcopos autem quatuor celeberrimi fuerũt, Ceada ob sanctitatem Diuis adscriptus, qui, vt inquit Beda, cùm nondum luxus Episcoporum animos peruasisset, *Fecerat sibi mansionem non longè ab Ecclesia remotiorem, in qua secretiùs cum paucis, id est, septem siue octo fratribus, quoties à labore & ministerio verbi vacabat, orare ac legere solebat.* Eadulphus iste Archiepiscopus, Robertus de *Limseio* primus è Normannica stirpe qui sedem Conuentriam transtulit, & Rogerus Clinton qui Lichfeldiam reduxit, & elegantissimum hoc templum anno Christi 1148. in

Hist. Rofens.

Beatæ

Beatæ Mariæ,& Ceadæ honorem posuit. Anteà verò,vt habet Malmesburiensis: Lichetfeild *villa erat exigua,longè à frequentia vrbium. Nemorosa circà regio, riuulus propè fluit, Ecclesia angusto situ erat, antiquorum mediocritatem,& abstinentiam præ se ferens.* Polum borealem LII.gradib.XLII. scrup. sublimem videt,& ab vltimo Occidente XXI.grad. XX.scrup.numerat.

Palus ista Lichfeldensis intra ripas statim coercita citò in Trentam immergitur, qui in ortum cursum continuat donec Tamæ flumini ab austro obuiat. *Tama* autem in ipso australi huius agri limine *Dayton Basset* inuisit,sedem Baronum Bassettorum, qui à Turstino Normanno efflorescentes in numerosam & insignem familiam sunt propagati. Hinc enim Bassetti Barones de *Welleden*, de *Wicham*, de *Sabcott*, præter illos de *Chedle*, aliósque tanquam à stirpe prouenerunt. Inde *Tama* statim Tameworth subluit,*Tamæwordinam* Marianus vocat,oppidum ita agrorum confinio locatum vt pars altera Warwicensis, altera huius agri censeatur. Nomen verò factum est à Tama præterfluente, & Saxonica dictione peopth. quæ insulam amnicam,vel locum aquis circumfusum denotare existimo,cùm *Keyserswert*,& *Bomelsweort* in Germania *Cæsaris insula*, & *Bomeli insula* significent. Merciorum florente regno,villa erat regia,&,vt est in libro Wigornien si,*locus celeberrimus*.Posteà Danicis bellis collapsum in integrum restituit Ædelfleda Mercia, & Editha Edgari regis filia, quæ nuptias auersata,castitatis opinione in Sanctarum catalogũ irrepsit, ædiculam virginibus velatis hîc constituit, quam post paucos annos Marmioni Normanni, quibus hoc oppidum largitus est Guilielmus Primus, ad *Polleſworth* transtulerunt,cùm castrum elegans hîc construerent, quod ab illis per Freuillos ad Ferrariorum familiam deuenit. Marmioni illi honorarij milites hęreditariò Regibus Anglię erant. Quoties enim nouus Angliæ Rex inauguratur,familiæ huius hęres tenetur Cataphractarius eques aulam regiam intrare, & conceptis verbis ad duellum prouocare, si quis

Tameworth.

Worth, *quid Saxonibus significat.*

The Kings Champion.

regis iuri se opponere ausit. Sed hunc honorem per alteram Marmioni filiam, & cohæredem Dimocorum familia in agro Lincolniensi iam accepit. Nunc Trenta cum Tama consociatus, per loca Alabastrite fœcunda cursum in Septentriones deflectit, vt citiùs Douum excipiat, & **Burton** Alabastrinis operibus, Ferrariorum castro, antiquo monasterio ab Vlfruno *Spot* fundato, & Modwenæ Hybernicæ mulieris secessu quondam insigne oppidum ferè circumlambit. Iuxta quod inter *Douum* & *Trentam*, & *Blithum* (qui *Blithfeild* speciosas ædes antiquę & clarę familiæ Bagottorum irrigat, & denominat) **Needwood** sylua spatiosa, viuarijsque repleta diffunditur, in quâ circumuicina nobilitas hilares venandi labores gnauiter, assiduéque exercet. Hæc in parte huius agri media.

Alabastrum Burton vpon Trent.

Domesday.

* *Blith fl.*

Needwood forrest.

Extremitatem verò australem illustrant **Wulfrunshampton** à Vulfruna muliere quæ monasterio oppidum auxit denominatum, nunc **Wolverhampton**. **Theotenhal**, hodie **Tetnal**, Danico cruore, anno 911. ab Edwardo Seniore intinctum, **Weadesbirig** nunc **Wedsbury** ab Ealfleda contra Danos firmatum, & **Dudley** castrum Vigornienſibus conterminum à Dudone Saxone, vt produnt, extructum & denominatum, sed Guilielmi primi tempore (vt ipsius libro habetur) Guilielmus filius Ausculfi possedit, posteà Paganellis obuenit è stirpe Leicestrensi, quod tandem Richardus Sutton miles cum vxore Paganellorum vltima accepit, cuius posteri inde Barones de *Dudley* dicti in honoratissimam familiã sunt propagati. Lacus est alicubi in hoc agro (si nos nõ fallit Nechamus) in quam nulla fera vllo modo intrabit, sed cùm locus sit incertus, & res incertior, solùm hos ipsius Nechami versiculos adiungam, quibus pro titulo præfigitur. *De lacu in Staffordia*,

Wolver. hampton. Tetnall. Wadsbury.

Dudley.

Rugitus lacus est euentus præco futuri,
Cuius aquis fera se credere nulla solet.
Iustet odora canum virtus, mors instet acerba,
Non tamen intrabit exagitata lacum.

Cæterùm,

Cæterùm Staffordienſis titulus in vna Staffordorum familia à Roberto de *Stafford* quem Guilielmus Normannus magnis poſſeſſionibus accumulauit, ad noſtra vſque tempora permanet. Familia ſiqua alia, clara, & antiqua: ſed alternantis fortunæ vices ſubinde experta, primũ enim Barones erãt de *Stafford*, inde Comites, poſteà Duces Buchinghamię, & Comites Staffordię. Nunc verò ſuo fato ad priſtinum Baronum titulum receiderunt, & ampliſſimæ hæreditates, quas honoratiſſimis coniugijs adierant, quaſi diffugerunt, lætiorque ſucceſſit ſecuritas, quæ cum fortuna in potentium ædibus cohabitare neſcit. *Staffordiæ Comites, & Barones.*

Habentur in hoc Comitatu Paraciæ 130.

Shroppshire.

QVarta ex illis regionibus quas inſedêrunt olim Cornauij, Scipppcýne, & Shpobbepcýne Saxonibus, nobis **Shroppshire**, & Latinis *Comitatus Salopienſis* dicta, cæteris ſpacio multo maior, nec vbertate, aut amœnitate minor, ad orientem ſolem Staffordienſes, ad Occidentem Montgomerienſes, ad Meridiem Vigornienſes, & ad Septentriones Ceſtrenſes attingit. Oppidis & caſtris vndique ſtipata eſt frequentiſſimis, vtpote quæ limitanea fuerit, vel ager arcifinius (vt Siculi Flacci verbo vtar) arcendis finitimis Wallis, vndè maiores noſtri Saxonico vocabulo hæc confinia **the Marches** dixerunt, quòd limites eſſent inter Wallos & Anglos: nobiléſque ferè omnes in hoc tractu, duces limitanei erant, & priuata ſua iura quodammodo regalia habuerunt; quæ paulatim pacis tranquillitas iam antiquauit. Nec tamen (hoc præfari libet) vniuerſam hanc regionem ad Cornauios ſpectaſſe exiſtimarim, ſed ſolùm Ciſſabrinam; Trãſabrina verò Ordouicarum fuit, nec ita pridem authoritate Parlamentaria huic agro adiuncta. In has enim

The Marches. Lord Marchers.

duas partes vniuersa commodè distribui potest, Sabrina ab Occasu æquinoctiali in Ortum Hybernum intersecante.

Clu. In Transabrina limitem Australem Temdus flu. Britannicè *Tefidiauc*, stringit, cui demùm confluit Colunus flu. Britannicè *Colunwy*, & cõtractè *Clun*. Hic interiùs scaturiens, non procul à frequenti oppidulo **Bishops castle** dicta, quia ad Episcopos Herefordenses spectarit, quorũ diocœsis in hac prouincia latè patet, *Colunno* Castro, vulgò **Clune castle**, nomen impertit, quod *Fitzallani* ab Alano Flaoldi Normanni filio oriundi, qui posteà Arundelię Comites, construxêrunt, cùm limitanei essent contra Wallos duces, & illos assiduis incursionibus agitarent. Vbi verò *Temdo* confluit inter vada incerta intereminet antiquę admodum memorię collis, quem *Caer Caradoc* vocant, eò quòd circa annum salutis 1111. Caratacus Britannus Rex in hoc tractu clarissimus saxorum vallo præstruxerit, & obfirmato animo cum suis contra Ostorium, & Romanorum legionarios defenderit, donec Romanus, distracta rudi illa saxorũ compage, cuius reliquię etiamnùm supersunt, irrumpens, Britannos inermes in iuga montium decedere coëgerit. Ipse tamen, vxore, filia, & fratribus captis, fuga euasit, sed posteà) vt res aduersæ nusquam tutæ) à Cartimandua Regina, cuius fidei se commiserat Ostorio traditus, Romamque deportatus, cùm Romanos longo & difficili bello exercuisset, veniam à Claudio Cæsare sibi & suis, non degenere prece, sed generosa loquendi libertate impetrauit. Ob hunc collem expugnatum, & Regem captum triumphi insignia Ostorio decreta, nec minùs claram Carataci captiuitatem censuit Senatus, quàm cùm Siphacem P. Scipio, & Persen L. Paulus victos Reges Populo Romano ostenderent. Licèt verò nec huius belli, nec huius viri nostrę historiæ sarcinator meminerit, nondum tamen memoria apud vulgum prorsus intercidit. Regem enim in hoc colle debellatum fuisse prædicant, & Triadum libro inter tres nominatissimos in re militari Britannos

Bishops castle.

Clune castle.

Caer Caradoc.

Caratacus Rex.

Tacitus.

Caradoc

Caratacus Vrichfras primus nominatur, quem hunc ipsum esse Caratacum mihi neutiquam dubitandum videtur. Ludlowe inde, Britannicè *Dinan*, ad eiusdem Temdi cum *Corno* confluentes colle attollitur, maiore elegantia, quàm vetustate oppidum. Rogerus de Monte-Gomerico primum castrum quod *Corno* impendet, & inde mœnia, quæ plùs minùs mill. pass. circuitu colligunt, adiecit. Verùm filio eius Roberto proscripto Henricus Primus sibi retinuit, obsessúmque posteà fortiter Stephani Regis insultus pertulit, qui cùm grauissima obsidione premeret, Henricus Scotorum Regis filius vnco ferreo equo abstractus, parùm abfuit quin intra mœnia abreptus esset, Sed præstò illi adfuit ipse Stephanus & singulari animi magnitudine à tanto periculo exemit. Deinde Rex Henricus 11 hoc castrum cum subiecta valle ad *Cornum*, quæ vulgò Cozuesdale dicitur, Fulconi de *Dinan* elargitus est. Posteà Laceiorum fuit, & per filiam ad Galfridum de *Ieneuile* è familia Lotharingica descendit, à cuius posteris rursus per filiam ad Mortuomarios, & inde in sacrum principis patrimonium hæreditariò deuenit. Ipsique posteà incolæ in ipso oppidi sinu, æditissimo loco, templum quod vnicum habet, perelegans posuêrunt, Tunc in honore esse cœpit, viciníque præ lucere, & quamuis Stephanus Rex, Simon de Monteforti, & Henricus Sextus domesticis bellis afflixerint, semper tamen refloruit, & nunc inprimis ex quo Concilium Limitaneum nó dissimile Parlamentis illis Gallicis, instituit Henricus Octauus, cuius Præses hîc plerumque forum agit, quod vix vnquam refrigere videas, adeò mira est iste populus limitaneus ad litigandum alacritate. Constat hoc consilium ex D. Præsidente, tot Cósiliarijs quot Principi placuerit, Secretario, Attornato, Solicitatore, & quatuor Comitatuum Walliæ Iusticiarijs. Præsidentis verò Personam modò gessit D. Henricus Sidnæus, vir nobilissimus, & omnis antiquitatis peritissimus, cui succreuit Philippus filius, Eques clarissimus, de quo quid, & quantum sibi augurabatur

Ludlow.

Vnci ferrei. 1139. *Matth. Paris*

The Councell in the Marches.

Ph. Sidnæus. vide pag. 245.

Britannia, non facilè dixerim: sed illum immatura morte præreptum sacer & cælestis cætus iam excepit.

Temdo nunc Salopienses relinquente, ad eius ferè ripas Septentrionem versus protuberant colles faciles, Cleehill. Cléehill vocant, hordei optimi prouentu laudati, nec sine ferri venis, ad quorum ramentum in Cleybury vículo Hugo de *Mortuomari* castrum ædificauit, quod statim ita deleuit Henricus Secundus, quia seditionis fuerit nutricula, vt vix hodie supersint vestigia. Bridgmorfe, Bridgmorfe vulgò Bridgnorth, indè vidimus ad dextram Sabrinæ ripam à Burgo & Morfe saltu adiuncto denominatum, cùm antea Burge simpliciter diceretur, muris, fossa, amplo castro, & Sabrina qui in stupendam altitudinem depressus inter rupes defluit, tutum. Edelfleda Merciorum domina primùm constructit, & Robertus de *Belesmo* Salopiæ Comes muro circundedit, locique ingenio fretus, ab Henrico primo defecit, vti posteà Rogerus de Mortuomari ab Henrico secundo, sed infœlici vterque successu, ad deditionem vtroque adacto, & ad ordinem redacto. In huius obsidione (vt in annalibus nostris legitur) Henricus secundus sagitta petitus, confixus fuisset; nisi Hubertus de S. *Clara*, vir nobilis, & Regi deuotus sese interponens, & sagittam & mortem pro Rege excepisset.

Alia sunt itidem hoc tractu oppida & castella sparsim, nimirùm Newcastle, Hoptoncastle, Skipton, & ad *Coruum* fl. Cotuesham, Bramcroft, & Holgot vulgò Wenlocke. Holwgate, quod ad Episcopum Bathonienscm olim spectauit, & posteà ad Louellos. Superiùs sunt Wenlocke æris fodina, sub Richardo Secundo notum. Acton Burnel Acton Burnell. Burnellorum, & posteà Louellorum castellum Comitijs Parlamentarijs sub Edwardo primo nobilitatum. Cui proximum est Condouer Manerium quondam Louellorum, nunc verò Thomæ Oweni, Iuris municipalis, & bonarum literarum cultoris summi, Quod *de rege tenetur*, (vt in archiuis legitur) *in capite, ad inueniendum duos pedites per vnum diem in exercitu Wallia tempore guer-*

ræ.

re. Hoc verò eo nomine semel adnoto, vt intelligatur nobiles hoc tractu feoda à Regibus Angliæ tenuisse, vt præstò essent cum militibus ad limites defendendos, quandocunque bellum inter Anglos & Wallos exarderet. Iuxta hoc est viculus **Pitchford**, Richardi Oteley nunc possessio, quem sic à picis fonte dixerunt maiores nostri qui bitumen à pice non internoscebant, Fons enim illic est cui liquidum bitumen indies, quamuis diligentissimè despumes, innatat, perinde ac in Asphalite Iudeæ lacu, in Samosatę stagno, & Agrigentino Siciliæ fonte; sed non alio quàm picis vice vtuntur incolæ. An verò contra Comitialem morbum valeat & vim habeat attrahendi, consolidandi vulnera, &c. vt illud Iudaicum, nemo quod sciam hactenus expertus est. Pitchford. *Fons bituminis.*

Magis ad occasum cernuntur **Pouderbache** iam ruinosum, sub quo **Hockstow forrest** satis latè inter montes patet, vbi ad *Stiperstons* collem magni lapidum tumulisiue moles hinc inde congesti cernuntur, quos Cacodæmonis pontem vulgus fuisse somniat, Britanni *Carneddau tewion* vocant; sed qua de caussa positi fuerunt ne ariolari quidem ausim, nisi fuerint quos Giraldus Cambrensis his verbis innuit. *Haraldus vltimus ipse pedes, cumque pedestri turba, & leuibus armis, victuque patriæ conformi tam validè totam Walliam circumiuit, & transpenetrauit, vt vix paucos viuos reliquerit. In cuius victoriæ signum & perpetuam memoriam lapides in Wallia more antiquo in tumulum erectos locis, in quibus victor extiterat, literas huiusmodi insculptas habentes plurimos inuenias* Pouderbach. *Stiperstons.*

HIC FVIT VICTOR HARALDVS.

Magis ad Septentriones **Caurse** castrum sedet quod à Corbettis ad Staffordiæ Barones deuenit: & antiquissimum **Kouton** huic vicinum ad occiduum agri terminum non procul à Sabrina, quod ad antiquam *Listerorum* familiam nunc spectat: Romano autem sæculo eodem nomine floruit Antonino RVTVNIVM dictum, Caurse.

nec

Rutunium. nec in hoc falsi esse possumus, quandoquidem & nomen & distantia, quam ille à Vriconio notissimo oppido ponit, exactissimè conueniant. Huic vicina sunt Abberbury

Watlesbury. castrum, & Watlesbury, quod à Corbettis ad nobilem & Equestrem familiam *Leightonorum* deuenit. Nomen verò accepisse videtur à Consulari illa, & regia via *Watling streat*, quæ hàc in extremã Walliam duxit, vt author est Ranulphus Cestrensis. Verùm hęc castra, & alia, quæ enumerare vix possum, non belli furore, sed secura pace & labentibus annis iam tandem euicta, magna ex parte collabascunt.

Nunc flumine transmisso Cissabrinam partem adeamus, quam Cornauiorum propriam fuisse diximus. Hãc rursum in duas quodammodo partes à Septentrione in meridiem defluens diuidit *Terna* fluuius, sic dictus, quòd è lacu diffusiore, (cuiusmodi nostra lingua Tearnes vocamus) inter Staffordienses promanat. In harum citeriori siue Orientali parte, vbi Sabrinæ Terna consociatur, VRICONIVM fuit, sic Antonino vocatur, quæ Ptolemæo

Vricomium. VIROCONIVM, Nennio *Caer Vruach*, Saxonibus ꝑꝛeken-

Wroxceſter. ceaꝛtep, nobis Wꝛeckceter, & Wꝛoꝛceter dicitur. Vrbs Cornauiorum pręcipua, à Romanis, vt videtur, condita, cùm hanc Sabrinæ ripam munirent: sed quia nihil iam pręter parietinas cernitur, The old woꝛke of Wꝛoꝛceter indigitant incolæ. Saxonico etenim bello laceratum, Danico prorsus concidit, iámque rusticorum viculus est pertenuis, & Romanos nummos vetustatis suæ quasi testes aratoribus sæpiùs exhibet, Nomen autem anti-

Wrekẽ hill quum expressiùs se in colle proximo ostendit Wꝛeken hill dicto, Gilberti montem alij vocant, è cuius vertice, qui in amœnissimam procumbit planitiem, fonticulúmque habet limpidum, gratissimus in subiectam regionem vndiquáque patet prospectus. Longè hic collis procurrit, nec procul à radicibus in conualle deuexa, ad Militarem Romanorum viam Okenyate viculus itinerantibus benè cognitus ita subsidet, eadem distantia

Vſ. ocona. qua Vs-OCONAM cùm à Vriconio, tùm à Pennocrucio

se-

seiungit Antoninus, vt hanc Okenyate illam fuisse Vsoconam non est cur quispiam dubitet. Nec abnuit ipsum nomen, hæc enim dictio *Ys* quæ Britannis inferius sonat, ad inferiorem eius situm designandum adiuncta videatur. Ex altera parte sub hoc colle Charleton castrum cernitur olim Charletoniorum, qui Powisiæ erant Domini, & magis ad Ortum proximè Staffordienses Tong castle, quod Vernonij non ita pridem instaurarunt. Charleton. Tong.

Vltra Ternam in ipsius ripa Draiton iacet, vbi in æstu ciuilium bellorum inter familiam Lancastrensem & Eboracensem, prælium nobilibus agris Cestrensis admodum funestum commissum erat. Illi enim, quamuis æquo ferè Marte discessum fuerit, cùm discordibus animis ab vtraque parte starent, confertissimè ceciderunt. Infra hanc ad *Roden* amniculum *Wem* sedet, Baronia quondam Pandulphi, à quo ad Butleros deuenit, quorum vltimus erat Radulphus Dominus de *Sudley*, & summus Angliæ Thesaurarius. Inde ad eundem fl. *Morton Corbet* Corbettorum castrum conspicitur, qui antiquę sunt nobilitatis in hoc agro, & latifundia multa iure clientelari à Rogero Mótegomerico huius agri Comite tenuerunt. Haud multò inferiùs ad Sabrinam amœnissimè assidet huius agri vrbs longè clarissima ex antiqui Vriconij occasu exorta, quam nos Shrewsbury, & Shrowsbury hodie emollito vocabulo dicimus, cùm maiores Scrobbesbirig vocauerint, quod collis fuerat arboribus cõdensus. Quo sensu & Gręci suam *Bessam*, & Britanni hanc vrbem etiam *Pengwerne*, id est, *caput alueti*, dixerunt: sed vnde nunc illis *Ynwithig*, & Normannis Sloppesbury, & *Salop*, Latinóque nomine *Salopia* vocatur planè me latet. Collem occupat subrufescentem, Sabrináque duobus pontibus peruius, se ferè in circulum ducens ita incingit, vt Isthmo perexiguo debeat, quòd non sit insula, Vnde Poëta noster Antiquarius

Draiton. 1459.

Wem.

Morton Corbet.

Shrewsbury

Edita Penguerni latè fastigia splendent, *Lelandus.*
Vrbs sita lunato veluti mediamnis in orbe,

Colle

Colle tumet modico, duplici quoq; ponte superbit,
Accipiens patriâ sibi linguâ nomen ab alnis.

Nec natura solùm munita, sed etiam arte, Rogerus enim de *Montegomerico*, cui Conquestoris dono obtigerat, surgenti rupi, quà Boream spectat, dirutis quinquaginta plùs minùs ædibus castrum inædificauit, & Robertus eius filius cùm ab Henrico primo descisceret, mœnibus obuallauit, quà flumine non defenditur, quæ tamen vim hostilem nunquam, quod sciam pertulerunt. Primis Normannorum temporibus satis culta, & frequens erat, vt enim in veteri libro Angliæ Censuali legimus, reddebat per annum 7. libras, & 16. solidos de gablo, 252. ciues censebantur, è quibus duodecem apud Angliæ reges excubare, cùm in hac vrbe agerent, totidémque concomitari cùm venatum prodirent, tenebantur. Quod institutum creditur, quia non multos ante annos Edricus *Streona* Dux Merciorum, vir omnibus sceleribus notatissimus Alfhelmum principem hîc inter venandum ex insidijs sustuliſſet. Quo tempore (vt innuit ille liber) consuetudo inualuit hac in vrbe, *vt mulier accipiens quocunque modo maritum, si vidua erat dabat regi* XX. *solidos, si puella decem solidos quolibet modo acciperet virum.* Cæterùm, vt ad rem reuertar, non tantùm munimentis Comes ille Rogerus verùm etiam alijs ædificijs cùm publicis, tum priuatis instaurauit, Monasteriumque S. Petro, & Paulo posuit pulcherrimum, cui plures possessiones concessit, & vnà cum illis Ecclesiam S. Gregorij, *eo scilicet tenore* (ex priuata Monasterij historia loquor) *vt cùm Canonici, qui in ea Prebendas habebant, morte deficerent, Prebendæ in dominium monachorum deuenirent.* Vnde controuersia orta est non parua, Canonicorum enim filij litem monachis intenderunt, vt in paternis Præbendis succederent. Eo enim tempore Canonici, & Sacerdotes in Anglia cælibem vitam non egerunt, & inoleuerat vsus vt beneficia ecclesiastica cognationis iure hæreditariò descenderent. Sed hæc controuersia sub Henrico primo composita,

Prebendæ hæreditariò delatæ.

in

in beneficijs Eccleſiaſticis hæredem non debere ſuccedere, & leges de Sacerdotum cœlibatu ſub id tempus rogatæ. Subſequente tempore alia etiam hîc ſurrexerunt templa, nam vt Dominicanorum, Franciſcanorum, Auguſtinenſium fraterculorum cœnobia omittam, quæ Charltoni, Ieneuilli, & Staffordi poſuerunt; duæ Collegiatæ eccleſiæ, altera S. Ceddæ cum Decano & x. Præbendarijs, altera B. Mariæ cum Decano itidem & IX. Præbendariolis, erectæ erant. Hodie verò vrbs eſt eximia, frequens, mercium copioſa, ciuium diligentia, pannis conficiendis, & Wallorum commercijs opulenta. Huc enim omnes ferè Walliæ commoditates, quaſi ad commune vtriuſque gentis emporium confluunt: à Wallis enim & Anglis incolitur, quibus vtraque lingua in vſu, & quibus inter alia, hoc in maximam laudem ceſſit, quòd ſcholam erudiendis pueris totius Angliæ numeroſiſſimam inſtituerint, cui Minerual honeſtiſſimum Thomas Aſton primus Scholarcha vir optimus, & integerrimus ſua opera comparauit. Ad hanc vrbem, quum Henricus Percius iunior, ſeditioſum animum in Henricum IIII. induiſſet, & iam mœnia oppugnaturus eſſet, quæ ille omni ratione conſtituerat, potentior fortuna ſubitò diſcuſſit. Rex enim ex improuiſo à tergo cum exercitu inſtabat, in quem iuuenis animosè inuectus poſt longam & difficilem pugnam, deſperata victoria, in deſtinatam mortem ruit. Locum verò adhuc **Battellfeild** à prælio vocant, in quo ſacellum, & vnum alterumq; ſacrificum rex victor inſtituit, ad impetrandam (ſi fieri poſſet) illo prælio occiſis peccatorum remiſſionem. Ab Aſorijs inſulis gradibus xx. minutis XXXVII. ab Æquatore partibus LII. ſcrupulis LIII. diſtat hæc Salopia.

1401. *Prælium apud* Shrewſbury.

Iuxta hanc vrbem multiplices gyros trahit Sabrina, in quibus antiquiſſimum illud nauigij genus, quod vetuſtas rates dixit, eſt vſitatiſſimum, ſcilicet, ex rudibus aſſeribus, & tignis connexæ trabes, quæ ſecundo flumine onera ſubuehunt, quorum vſum & nomen à Germaniæ

Rates, vulgò Flotes. niæ Rheno noſtrates deportarunt, eodémque eum Germanis nomine Flotes vocitant. Flumini verò adiacent Shrawerden olim Arundeliorum Comitum caſtrum, poſteà verò longè honoratiſſimi viri Thomæ Bromlæi iampridem Cancellarij Angliæ, Knocking à Dominis *Le Strange* conſtructum, à quibus ad Stanlæos Derbiæ Comites hæreditariò deſcendit, & à flumine remotiùs ad Occiduum agri limitem Oſwestre, ſiue Oswaldſtre, Britannicè *Croix Oſwalde*, vrbecula foſſa & muro incluſa, exiguóque caſtello munita, merçatu verò felix, pannorũ præſertim Wallicorũ raro tenuique textu, (Leuidenſas ſi placet voces) quorum magna vis ſingulis ſeptimanis hîc diſtrahitur. Nomen habet ab Oſwaldo Nordanhumbrorum rege, (cùm anteà Maſerfield vocaretur,) quem Penda paganus Merciorum Princeps hîc graui prælio, & occîdit, & occiſum ſumma cum immanitate diſcerpſit, vnde de illo Poeta Chriſtianus ſatis antiquus.

Shrawerden. Knocking. Oſwestre. 642 Oſwaldus interfectus.

Cuius & abſciſſum caput, abſciſſoſque lacertos
Et tribus affixos palis pendere cruentus
Penda iubet; per quod reliquis exempla relinquat
Terroris manifeſta ſui, regemq; beatum
Eſſe probet miſerum, ſed cauſſam fallit vtramq;
Vltor enim fratris minimè timet Oſwius illum,
Imò timere facit, nec Rex miſer, imò beatus
Eſt, qui fonte boni fruitur ſemel, & ſine fine.

Primam autem originem ex religione habuiſſe videtur, ſanctiſſimum enim locum habuerunt eius ætatis Chriſtiani, & Beda miracula hîc claruiſſe vbi Oſwaldus cecidit, prodidit. Madocus frater Mereduci (vt eſt apud Carodocum Lancabernenſem) inſtaurauit, mœnibus *Fitzallani* Normanni poſteà eiuſdem Domini, & Arundeliæ Comites circumuallârunt. Solaria verò in Ariete deliquia ſibi admodum infeſta ſenſit, anno enim 1542. & anno 1567. cum Solis in Ariete eclipſes vires ſuas exercerent, incendia paſſa eſt grauiſſima, Poſt recentiorem enim hanc eclipſim, adeò latè ſe fudit incendium, vt a-

Eclipſes in Ariete.

des

des plus minùs ducentæ in vrbe, & ſuburbijs conflagrarint. Sub hac ad Circium collis eſt triplici foſſa circundatus, quem *Hendinas*, id eſt, vetus palatium vocant. Vrbem fuiſſe contendunt vicini, alij tamen ſunt qui Pendę, vel Oſwaldi caſtra exiſtimant. Vix tribus hinc millibus paſſuum **Whittington** abeſt *Fitzguarinorum* non ita pridem caſtrũ, & ad Borealem agri limitem **Whitechurch** ſiue *Album Monaſterium*, tumulis Talbottorum clarum, qui ante multos annos hęreditatem Baronum de *Extraneo*, ſiue *Le Strange de Blackmere* hoc in loco, vxorio iure creuerũt. Illi enim limitanei erant in hoc agro Domini, ædéſq; eorum **Blackmere** à nigro lacu dictæ in proximo viſuntur. Ad quos plurimùm tùm honoris, tum opum acceſſit ex nuptijs cum filia & altera hærede Ioannis Giffardi Baronis de *Brimſfeild* qui antiquæ nobilitatis in hoc agro fuit, & Matildem vnicam filiam Baronis Cliffordi ſenioris in vxorem ſibi acceperat.

Whittington. Whitechurch.

Magis ad occaſum **Elliſmer** regiuncula iacet opima & fertilis, quam, vt Chronologia Ceſtrenſis habet, Ioannes Rex Angliæ vnà cum caſtello Lewelino Northvalliæ principi in dotem conſtituit, quum illi filiam ſuam notham in matrimonium collocaſſet.

Elliſmer. 1205.

Rogerus de *Beleſmo*, ſiue *Montgomery*, primum Salopiæ Comitem inſtituit Guilielmus primus, cui & longe maximam huius regni partem aſſignauit. Huic ſucceſſit primùm Hugo filius natu maximus ſine prole in Wallia occiſus, deinde Rogerus è filijs alter, vir efferata immanitate in ſuos ipſius filios, & obſides, quibus ſuis manibus & oculos eruit, & teſticulos execuit: ſed tandem læſæ maieſtatis reus in carcerem perpetuum ab Henrico primo conditus, pœnas nefarijs ſceleribus dignas perſoluit, & hic Comitatus in Adeliziæ reginæ dotem tranſcriptus. Poſt multa tandem ſecula Henricus VI. anno regni ſui decimo nono, Ioannem Dominum Talbott, quem ad bellicam virtutem & natura peperiſſe, & voluntas exercuiſſe videatur, hoc honore exornauit. Cùm autem ille

Comites Salopiæ.

H. Huntindon. in libello de vitæ miſerijs.

in

in prælio ad Castilonem in Aquitania cecidisset vnà cum
1453 Thoma filio minore Vicecomite *L'isle*, postquam quatuor & viginti annos magnam Galliæ partem victricibus armis peragrasset; Ioannes filius ex filia hærede Domini *Furniuall* natus successit, qui Lancastrensis familiæ signa sequutus, in prælio ad Northanton occubuit. Ab hoc prognatus est Ioannes tertius Salopiæ Comes, & Gilbertus à quo Talbotti de *Grafton* sunt oriundi. Ioanni tertio successit Georgius, Georgio autem Franciscus, ius itidem filius, qui pater erat Georgij Talbotti nunc Comitis Salopiæ, viri honoratissimi, & in magnis Reip. negotijs spectatissimi.

Sunt in hac Regione parochiæ plus minus 170.

Chesshire.

COmitatus Cestrensis, Saxonicè Cestrescyre, vulgò Chesshire, & The Countie Palatine of Chester, (quòd eius Comites iura palatina habuerint, omnésque incolæ illis solis in *Feudum* est, in fide fuerint) quinta & vltima ex illis est prouincijs quas antiquitùs tenuerunt CORNAVII. Regio (vt non alijs quàm Malmesburiensis verbis vtar) *sterilis, & maximè tritici ieiuna, & inops, pecorum & piscium ferax.* Eximia verò nobilitatis altrix, nec enim alia est in Anglia prouincia, quæ plures nobiles in aciem eduxerit, & plures equestres familias numerârit. Ab Austro agro Salopiensi, ab Ortu Staffordiensi & Derbiensi, à Septentrione Lancastrensi, ab occasu Denbighensi & Flintensi circumscribitur, ad Circium verò Chersonesso longiùs altum abit, quæ inter duos sinus conclusa vtrinque innuantem Oceanum admittit, in quos etiam sinus omnia huius agri flumina conueniunt. In Occidentalioren DEVA qui à Denbighensibus dirimit, in Orientalem, tùm Weuer qui mediam regionem intermeat, tùm

Werfet

Mersey qui à Lancastrensibus secludit. Nec commodiorem huius describendi video rationem, quàm si horum fluminum tractus persequar. Loca enim quę sunt pręcipui nominis his impendent omnia.

Deua, Anglicè Dée, Britannicè *Dyffyrdwy*, id est, aqua *Dui*, Salmonibus admodum ferax è duobus in Wallia fontibus enascitur, & inde denominatum credunt. *Dwy* enim duo illorum idiomate denotat. Alij verò vim etiam verbi sequentes aquam nigram, alij Dei aquam, & diuinam interpretantur. Quamuis autem fontem dijs sacrum *Duinonam* antiquâ Gallorum linguâ, quę eadem erat cum Britannica Ausonius dixerit, & omnes fluuios *Numina*, & diuinos iudicarit antiquitas, Britanníque nostri diuinos honores fluminibus detulerint (vt est apud Gildam;) vnde tamen huic nostro *Dwy* præ alijs diuinitatem tribuerint non video. Thessali, vt legimus, Pæneum amnem ob amœnitatem, Istrum Scythæ ob amplitudinem, Rhenum Germani quòd coniugalis fidei iudex haberetur, honore diuino affecerunt; verùm nihil video, vt dixi, cur huic flumini nomen diuinum indiderint. Nisi fortè quòd alueum subinde mutârit, & certò victoriam accolis demonstrarit, cùm inuicem infesti essent, prout his, vel illis, relicto alueo, magis i[illegible]buit. Hoc enim prodidit Giraldus Cambrensis: Vel quòd obseruarint pluuijs contrà quàm flumina solent parùm increscere, & quoties crebriori verberatur Austro, vicinis agris effusiùs innatare. Christianis etiam Britannis sancta huius fortasse aqua videbatur, Scribitur enim quòd cùm in procinctu contra Saxones starent terram osculantes, ex hoc in memoriam sacratissimi Christi sanguinis deuotissimè bibisse. Cæterùm Deua qui è Wallia potiùs ruere quàm fluere videtur, cùm Cestrenses attigerit, lentior Bonivm interluit, quod nonnullis Antonini exemplaribus Bovivm dicitur, quæ vrbs eo sæculo fuerat insignis, posteà monasterium præclarum, à cuius choro *Banchor* Britannis, Anglis Baancopnabýnige, & Banchor vocabatur, alumnúmque habuit (vt aliqui

Deua fl.

Flumina sacra.

Bonium.

Banchor.

Pelagius Hæresiarcha.

scribunt) inter multos optimos viros, hæresiarcham illum pessimum Pelagium, qui in gratiam Dei iniquissimus pestifera doctrina occidentalem ecclesiam diu exercuit. Vnde Prospero Aquitano *Coluber Britannus* illo versu dicitur.

Pestifero vomuit coluber sermone Britannus.

Nec alio nomine huius memini, quàm quòd vitia, & venena nosse interfit omnium. *In hoc monasterio* (vt inquit Beda) *tantus fuit monachorum numerus, vt cùm in septem portiones, cum præpositis sibi rectoribus diuisum esset, nulla harum minùs quàm trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarum viuere solebant.* Quorum mille ducentos Edilfredus Rex Nordanhumbrius è medio sustulit, quod pijs precibus Christi opem pro Britannis Christianis contra Paganos Saxones imploraſſent. Refloruisse tamen videtur, imò refloruisse demonstrat, in Malachiæ Hibernici vita, Diuus Bernardus Clareuallensis his verbis de Monachis, qui longo post tempore hîc egerunt. *Banchor*, inquit, *monasterium nobilissimum multa millia monachorum generans, multorum monasteriorum caput, locus verè sanctus, fecundúsque sanctorum, copiosissimè fructificans Deo, ita vt vnus ex filijs sanctæ illius congregationis centum solus monasteriorum fundator extitisse feratur. Denique Hiberniam & Scotiam ita eius germina repleuerunt, nec modò in præfatas, sed etiam in exteras regiones, quasi inundatione facta, illa se sanctorum examina effuderunt, ex quibus ad has nostras Gallicanas partes, S. Columbanus Luxouiense construxit monasterium.* Sed post hæc tempora omninò concidit, Malmesburiensis enim ætate, qui statim à Normannorum ingressu vixit. *Tot* (vt inquit ipse) *hîc superfuerant antiquitatis indicia, tot semiruti parietes ecclesiarum, tot anfractus portarum, tanta turba ruderum, quantam vix alibi cernas.* Ipséque Bernardus prodit Malachiam suum *loco diruti monasterij Oratorium ex lignis leuigatis construxisse.* Nunc verò intermortuæ vrbis vel monasterij vix facies remanet, duarúmque portarum nomina *Port Hoghan*, & *Port Cleis* quæ mill. pass. disiunctæ sunt reseruantur, inter quas Romanorum

manorum numiſmata ſæpiùs reperiuntur. Sed vt hoc moneam, non huius agri cenſetur Bonium, ſed Flintenſis, cuius portio quaſi à reliqua diuulſa hîc inter Ceſtrenſes & Salopienſes interiacet. *Bonium ad Flintenſes ſpectat.*

Decem à Bonio mille paſſus ad idem flumen propè æſtuarium, quod SETEIA pro *Deia*, Ptolemæo dicitur, vrbs clara ſedet, quam Ptolemæus ille DEVNANAM, Antoninus DEVAM à flumine, nos Cheſter & Weſtcheſter, Britanni *Caerlegion, Caerleon Vaur, Caer leon ar Duſyr Dwy*, & *Caer* per excellentiam, vt Saxones Legeaceaſtep dixerunt, nominibus à Legione Viceſima Victrice deductis. *Deunona, Cheſter.* Hæc enim Galba Imperatore iterum, & Tito Vinio Coſſ. in Britanniam tranſmiſſa fuit, quæ cùm nimia & formidoloſa legatis tam Conſularibus, quàm Prætorijs extitiſſet, Iulium Agricolam à Veſpaſiano tandem præfectum habuit, quo tempore ſedem, hac in vrbe accepiſſe videtur, quam nec multos ante annos conſtructam, & Ordevicarum ceruicibus impoſitam, opinor: quamuis non deſint qui vel ipſa Luna hanc vetuſtiorem eſſe contendunt, à *Leone* nempe *Vaur* Gigante infinitis antè ſæculis poſitam. Sed plebeios hos Antiquarios vel ipſum nomen ab errore tam craſſo auerteret. *Leon Vaur* enim Legionem magnam Britannis ſonare diffiteri non poſſunt, vtrum verò æquius melius fuerit vrbem à Legione magna, vel à Leone Gigante denominari viderint docti; cùm in Hiſpania Tarraconenſi à Legione VII. Germanica regnum nunc *Leon* dicatur, & Legionem XX, quam Britannicam, *Valeriam & Victricem*, dicunt, hac in vrbe egiſſe Ptolemæus, Antoninus, & Septimij Getæ nummus antiquus comprobent, è quo hanc etiam Coloniam fuiſſe conſtat: inſcribitur enim in parte auerſa COL. DIVANA LEG XX VICTRIX. Romanę autem magnificentię argumenta nunc ſuperſunt paucula prętер pauimenta teſſellata, ſuperiori ætate plurima exhibuit, quod ſuis verbis Ranulphus huius vrbis monachus, è ſuo Polychronico tibi dicet. *Via ſunt hîc ſubterranea lapideo opere mirabiliter teſtudineata, triclinia tonta-*

merata, inſculpti lapides pragrandes antiquorum nomina preferentes, hîc & numiſmata Iulij Caſaris, aliorúmque illuſtrium inſcriptione inſignita quandoq; ſunt effoſſa. Vrbs hęc quadrata forma, mœnibus quæ duo plùs mill. paſſ. ambitu colligunt, includitur; ad Lybonotum, caſtrum eminet propè flumen à Comitibus conſtructum, vbi fora Palatinatus, & Aſſiſæ (quas vocant) bis quotannis habentur. Ædificia ſunt nitida, & proiectis Mænianis porticus vtrinque per primarias plateas ducunt. Sed rebus ſecundis non perpetuo tenore vſa eſt, primùm ab Egfrido Nordanhumbrio, inde à Danis exciſa, reſtaurata tamen ab Ædelfleda Merciorum Domina, ſtatímque Eadgarum Regem de Britannicis principibus pompa magnifica triumphantem vidit. Ipſum enim in triumphali nauicula ad proram ſedentem Kinnadius rex Scotorum, Malcolinus Cumbrorum, Maconus Manniæ & Inſularum, omnéſque Walliæ principes in fidem adacti, quaſi remiges, remis incumbentes per Deuam fluuium læto ſpectaculo duxêrunt. Inſequente tempore, quà Aquilonem ſpectat templum, Leofricus Comes templum in honorẽ Werbugæ virginis poſuit, quod poſteà Hugo primus è Normannico genere Ceſtrię Comes reſtaurauit, & authore Anſelmo, quem è Normannia euocârat, monachis conceſſit. Nunc verò, Henrici IIII. Germaniæ Imp. ſepultura, quem abdicato imperio heremeticam hîc vitã duxiſſe aiunt, & Epiſcopali ſede celeberrimum. Quam ſtatim à Normannica victoria Lichfeldenſis Epiſcopus Petrus à Lichfeldia huc tranſtulit, ſed ea ad Conuentriam, & poſteà ad ſedem ſuam priſtinã reducta, Deua diu hac dignitate viduata iacuit, donec patrum memoria Henricus VIII. exturbatis monachis Prębendarios inſtituerit, & denuò Epiſcopum reſtituerit, cui hunc agrum, Lancaſtrenſem, & Richmondiam ſubiecit, & in iuriſdictione Archiepiſcopi Eboracenſis eſſe iuſſit. Cùm iam templum conditum eſſet, Normannici Comites mœnia, & caſtra adiecêrunt. *Vti enim Epiſcopus tenuit de Rege quod ad ſuum pertinet Epiſcopatũ* (ſic enim legitur

Circiter annum 960.

* 1094.

gitur in libro, quo Angliã cenſuit Guilielmus Magnus) *ita totam reliquam ciuitatis partem, Comites cum ſuis hominibus de Rege tenuerunt. Geldabat autem pro* L. *hidis, erant domus* 431. *quæ geldabant, Monetarij autem ſeptem.* Iam inde inprimis floruit Ceſtria, nec quicquid abeſt, quod in florentiſſima ciuitate deſideretur, niſi quòd Oceanus molendinis quibuſdam in Deuę alueo quaſi ſuccenſens, ſe ſubduxerit, nec ciuibus, vt pridem, portus opportunitatem præbeat. Longitudinẽ gradibus xx. ſcrupulis xxiii. Latitudinẽ gradibus liiii. ſcrup. xi. definitam habet.

Ab vrbe in Circium procurrit laxior Cherſoneſſus hinc Deio æſtuario, illinc Merſeio concluſa, nos **Wirall**, Britanni quòd angulus ſit, *Kill-gury* vocant, Olim tota ſaltuoſa, & inculta fuit, vt perhibent incolæ, nunc verò oppidis vndique conſita, ſalo tamen quàm ſolo fœlicior habetur; hoc enim frugibus eſt minùs benignum, illud piſcibus inprimis fœcundum. Huius extremitati Inſula modica, ieiuna, & arenoſa, **Il-bre** vocant, adiacet. Ad ingreſſum autem ſaltus obiacet celebris, videlicet, **The foreſt of Delamere**, in quo ſuam vrbeculam **Cadesbury** poſuit Ædelfleda Mercia, quę exoleto iam nomine, rudetum effectum, **The Chamber in the foreſt** vocatur, & ad vnum & alterum hinc milliare alterius oppidi **Finborrow** ab eadem extructi parietinæ viſuntur.

Wirall.

Il-bre.

Finborrow.

Per ſuperiorem huius ſaltus partem **Weuer** flu. defertur, qui è lacu effunditur ad *Ridly*, claræ & vetuſtæ familię Egertonorum ædes, non procul à **Beſton** caſtro, mõte pręcipitióque defenſo, quod vltimus Ranulphus Ceſtriæ Comes conſtruxit. De quo Lelandus noſter.

Beſton.

Aſſyrio rediens victor Ranulphus ab orbe,
Hoc poſuit caſtrum terrorem gentibus olim
Vicinis, patriaq́, ſuæ memorabile vallum.
Nunc licèt indignas patiatur fracta ruinas,
Tempus erit quando rurſus caput exeret altum,
Vatibus antiquis ſi fas mihi credere vati.

Hinc fluuius primò Auſtrum petit, vt Auſtralem agri limitem attingat per ericeta & iacentia loca, in quibus,

vti etiam alibi, arbores ab inundato mundo, vt credunt, defossas sæpè eruunt. Inde in Septentriones conuersus *Caluely* non longè dissitam salutat, quæ sedem & nomen præbuit nobili Calueliorum familiæ, è qua Richardo secundo regnante, Hugo Caluely arte militari ita in Gallia inclaruit, vt viuidæ eius virtuti nihil imperuium videretur. Posteà *Weuerus* fertiles irrigans agros per Nantwich, non procul à Midlewich ad Northwich decurrit. Hæ sunt salinæ nobiles, quinque vel sex mill. pass. inuicem distantes, vbi è puteis aquæ salsæ hauriuntur, quas non lignis ardentibus infundunt, vt veteres Galli & Germani solebant: sed subiecto igne decoquunt, vt sal conficiatur. Candidissimus verò ad Nantwich coquitur, vnde Britannis *Hellath wen*, id est, salina candida dicitur, minùs candidus ad Midlewich, & Northwich, quæ inde *Hellathdu* id est, Salina nigra vocitatur. Nec addubito quin hæ Romanis cognitæ fuerint, & quod Salarium vectigal hinc pensitatum. A Midlewich enim ad Northwich via nobilis duxit, quæ è glarea in eam altitudinem educta fuerat, vt Romanorum opus facilè agnoscas, cùm glarea tota hac regione sit admodum rara, & inde ad priuatorum ædificia hodie deuehatur. Scribit Matthæus Parisiensis Henricum III. has Salinas obstruxisse, cùm hunc agrum hostilem in modum deuastâsset, ne inde tumultuantibus ea tempestate Wallis commeatus suppeditaretur. Sed cùm placidi pacis radij illucerent, denuò apertæ fuerunt.

Arbores terra obrutæ.
Caluely.
Salinæ.
Nantwich.
Northwich.
Midlewich.

Sub Northwich in *Weuerum Danus* flu. euoluitur, qui primum ad ortiuum huius agri limitem CONDATE præterit, priscum oppidum, ab Antonino memoratum, nunc Congleton, nec alio quàm vetustatis nomine nobis memorandum. Deinde *Kinderton* subluit antiquam sedem antiquæ prosapiæ de *Venables* qui ab ipso primo Normannorũ aduentu hîc claruerunt & vulgo Barones de *Kinderton* appellantur. Dano admisso, in occasum rectà prolabitur *Weuerus* iuxta *Dutton* hæredium insignis familię Duttonorum, qui ab Hudar-

Dane fl.
Condate.
Congleton.
Kinderton.
Dutton.

do

doquodam Ceſtrenſium Comitum affine genus deducunt, & quorum magna eſt authoritas veteri inſtituto in omnes tibicinas, fidicinas, & citharędos huius prouinciæ, ex quo Radulphus Dutton adoleſcens animo, & manu promptus collecta id genus hominum tumultuaria manu Ranulphum vltimum Ceſtriæ Comitem Wallicis hoſtibus circumfuſum obſidionis periculo fortiter liberaſſet. Iam Weuerus ille interlabens inter **Frodeſham** antiquioris notæ caſtrum, & & **Rockſauage** Sauageorum recèns extructas ædes, demúmque **Merſey** æſtuarium ſubintrat. Hoc verò ſic nominatur à **Merſey** flumine, quod Ceſtrenſes & Lancaſtrenſes interluens ibi tandem exoneratur, cùm inter alia minùs nota oppidula **Thelwall** alluerit, nunc viculum obſcurum, olim vrbem ſatis magnam ab Edwardo Seniore conſtructam, & ſic dictam, teſte Florilego, ab arborum truncis, ramis acciſis, & in terram defixis quibus murum circumduxit. Saxones enim truncos **Thell**, & murum **Wall**, ſua lingua nominarunt. Et ad ipſum fluminis oſtium **Runckhorne** ſedet, eodem ſæculo ab Edelfleda conditum, & eodem fato nunc in pauculas caſas redactum. Edelfleda illa, vt ſemel dicam, cuius ſæpe memini, Regis Edwardi Senioris ſoror, & Ethelredi Merciorum ſubreguli vxor, Mercijs (defuncto marito) difficilimis temporibus magna laude octo annos præfuit, de qua in Henrici Huntingdonenſis hiſtoria hæc Encomiaſtica carmina leguntur.

Frodeſham
Rockſauage.
Merſey fl.
Thelwall.
Runckhorne.
Elfleda, ſiue Ethelfleda.

O Elfleda potens, ô terror virgo virorum,
Victrix natura, nomine digna viri.
Te quo ſplendidior fieres natura puellam,
Te probitas fecit nomen habere viri.
Te mutare decet, ſed ſolam, nomine ſexus,
Tu Regina potens, Réxq, trophæa parans,
Iam nec Cæſarei tantum meruêre triumphi,
Cæſare ſplendidior virgo virago, vale.

Cangi.

CANGOS veteres Britanniæ populos diu multumque

quæsitos hoc in agro collocarem, diu multúmque subdubitaui. Ita enim suis velis obtendit vetustas, vt nullis hactenus vestigijs indagari potuerint. Quamuis autem flos ille hominum politiorum Iust. Lipsius me hîc iudicem capit, ego, ingenuè fateor, nihil habeo quod iudicem, & malim illam iudicandi prouinciam cuiuis rogare, quàm mihi assumere. Nihilominùs si CEANGI, & CANGI ijdem fuerint, & quidni? satis probabile sit eos hoc in tractu insedisse. Dum enim hæc recognoui, à fide dignis accepi viginti massas plumbeas hîc in ipso littore erutas fuisse, forma oblongiori sed quadrata, in quarum superiori parte, in concauo hæc legitur inscriptio

IMP. DOMIT. AVG. GER.
DE CEANG.

Quod monumentum videatur erectum fuisse ob victoriam in Cangos. Huc etiam facit ipse situs ad mare Hibernicum, scribit enim Annalium XII Tacitus. *Ductus in Cangos exercitus, vastati agri, præda passim acta, non ausis aciem hostibus, vel si ex occulto carpere agmen tentarent, punito dolo. Iam ventum haud procul mari quod Hiberniam aspectat, cùm orta apud Brigantes discordia retraxere ducem.* Ptolomæus etiam KATKANΩN promontorium hoc in littore collocauit. Sed suum cuique per me liberum esto iudicium.

Comites Cestriæ.

Quod ad Comites spectat, Saxonibus omissis, qui tantùm Comites officiales, non hæreditarij erant, Guilielmus Primus Hugonem cognomine *Lupum* Vicecomitis Abrincensis in Normannia filium, primum hæreditarium, & Palatinum Cestrię Comitem creauit, *totúmq; hunc Comitatum tenendum sibi, & hæredibus, ita liberè ad gladium: sicut ipse Rex tenebat Angliam ad coronam, dedit*, (hæc enim sunt verba donationis) qui statim sibi Barones substituit, Nigellum Baronem de *Houlton*, Guilielmum *Malbanc* Baronem de *Nantwich*, Robertum filium Hugonis Baronem de *Malpas*, Guarinum Vernon Baronem de *Shipbroke*,

broke, & alios. Hugonis filio submerso, Ranulphus de *Meschines* eius è sorore nepos successit, quem perpetua serie sequuti sunt Radulphus filius, Hugo nepos, & Ranulphus abnepos, quo sine liberis defuncto, Ioannes cognomento *Scotus* Anguſiæ Comes, ex eius sorore natus, hanc hæreditatem adijt, qui cùm itidem nulla suscepta prole diem obijsset Rex Henricus III. tam lauto patrimonio oculum adijciens, Domanio Regio adscripsit, Iohannísq; sororibus alios alibi reditus assignauit. Ne (vt inquiunt nostri) tanta hæreditas inter colos diduceretur. Honór ille posteà Regum primogenitis cessit, & primum Edwardo Henrici III. filio, qui cùm à Baronibus captus, detineretur, Simoni de Monteforti Leicestrensi Comiti, vt redimeretur, in manus hunc Comitatum tradidit: sed Simone statim interfecto ad Regiam familiam citò redijt. E Comitatu posteà in Principatum erexit Parlamentaria authoritate Richardus Secundus, ipséq; Cestriæ Princeps dictus fuit: verùm pauculos pòst annos euanuit illa appellatio, cùm eius Parlamenti leges refixisset Henricus IIII. & recidit in Comitatum Palatinum, hodiéq; iurisdictionem Palatinam retinet quam administrant Camerarius, Iudex specialis, Barones Scaccarij duo, Seruientes ad legem tres, Vicecomes, Attornatus, Escaetor, &c.

Principatus Cestriæ.

Paracias plùs minùs 68. habet hic Comitatus.

NVnc CORNAVIORVM regiones perambulauimus, quæ vnà cùm CORITANIS, DOBVNIS, & Catuellanis regnum in Heptarchia Saxonica constituêrunt, quod illi Μύρκενα ῥῆξ, Latini Merciam dixérunt, cuius periodo annis 189. confecta, in Westsaxonum potestatem serò concidit, cum omni bellorum iniuria à Danis non paucis annis fuisset dilaniatum.

Regnum Mercierum.

SILV-

SILVRES.

CONsultissimum nunc videtur, priusquam reliquas Angliæ partes aggrediamur, ad Walliam, siue Cambriam antiquorum Britannorum etiamnum sedem paulisper digredi, nec hoc erit in mea opinione digredi, sed naturæ ordinem rectà sequi. Cornauijs enim proxima obtenditur, & quasi suo iure postulare videtur, vt suo loco & ordine dicatur: maximè cùm Britanni, siue Walli eius incolæ eodem sint nobiscum iure, & nostræ Reipublicæ nobiscum quasi inserantur.

WALLIAM igitur, cuius nomen vniuersam quondam Transsabrinam regionem complectebatur, nunc verò minùs latè patet, tres olim populi insedêrunt: SILVRES, DIMETÆ, & ORDOVICES. Hi enim non solum duodecem, quas vocant, Walliæ Comitatus, sed duos etiam illos Transsabrinos Herefordshire, & Monmouthshire, qui Angliæ Comitatibus annumerantur, tenuerunt. Et vt à primis primùm exordiar SILVRES eas regiones ex Ptolemæi descriptione incoluêrunt quæ Wallis sua lingua vno nomine Deheubarth, id est, pars Australis, & nouis hodie nominibus, Herefordshire, Radnorshire, Brecknockshire, Monmouthshire, & Glamorganshire, appellantur, in quibus & nominis Silurum nonnulla supersunt reliquiæ. Quod tamen ad nominis notionem attinet, nihil habeo quod cum gentis natura consonat. Quod ad originem verò spectat, ex coloratis vultibus, crinibus tortis, & positu contra Hispaniam, origine Iberos fuisse coniectat Tacitus, affirmat verò Florianus del Campo Hispanus, qui mirum in modum se torquet, vt Siluras in Hispania inueniat, & nescio quid de Soloria, & Siloria in Asturibus nobis obtrudit. Caterùm gens hæc magna fuit (è Plinio enim & Tacito, omnem Sudwalliam

Wallia.
Silures.
Dimetæ.
Ordouices.
Tacitus.

am occupâsse videntur) aspera, valida, pugnax, seruitutis impatiens, audacia prompta, peruicaciam vocant Romani, nec acrecitate, nec clementia mutabilis: in quibus singulis nec adhuc degenerârunt posteri. Cùm Romani imperitandi libidine eos adorirentur, Caratacı Regis virtute viribúsque consisi, & Claudij Cæsaris voce proritati, qui hos ita extinguendos dixerat, vt olim Sugambri excisi fuerant; adeo difficili bello Romanos detinexârunt, cohortibus auxiliaribus interceptis, Legione, cui Marius Valens præerat, fusa, & vastatis sociorum agris, vt P. Ostorius Britanniæ Proprætor, his ærumnis fessus & confectus diem obierit, Veranius etiam qui sub Nerone præfuit, hos frustra aggressus est, nam quod habet Tacitus illum modicis excursibus syluas populatum esse, lege Siluras *cum nostro eruditissimo Lipsio, & verissimè leges. Nec tamen soporatum fuit hoc bellum vsq; ad Vespasiani tempora. Tunc enim Iulius Frontinus armis eos subegit, & leginario milite cohibuit. Quòd verò quidam è nostratibus illum in Chrispinum Iuuenalis versiculum ad nostros Silures detorserit,* Lib. Annal. XIIII.

magna qui voce solebat,
Vendere municipes fracta de merce Siluros.

Quasi nostri Silures capti venum Romæ fuerint expositi, mea fide, germanum Poetæ sensum non expiscatus est. De piscibus illum, non de hominibus loqui, qui pensiculatiùs legerit, facillimè videbit.

Herefordshire.

HErefordiensis Comitatus siue Herefordshire, Britannis *Ereinnc*, forma quasi circulari, ab ortu Vigornienſibus, & Gloceſtrenſibus, à meridie Monumethenſibus, ab occaſu Radnoria & Brechinia, à ſeptẽtrione Salopia definita, regio eſt præter æmœnitatem, aut paſcendis pecoribus, aut alendis frugibus nuſquam non mitiſſima,

&

& ab omnibus ad vitam necessarijs instructissima, adeò vt secunda fertilitatis laude inter Angliæ prouincias acquiescere haud facilè sit contenta. Ad quas etiam commoditates flumina accedunt eximia, *Vaga*, *Lugus*, & *Munow*, quæ cùm floridissima prata, & lætissima arua placidè irrigauerint, demùm confluunt, & vno alueo Sabrinæ æstuarium adeunt.

Munow fl. *Munow* verò ex Patterell montibus, qui satis consurgentes instar cathedræ ad Libonotum hunc agrum obuallant, descendens, primùm in Austrum per eorum radices eluctatur ad Blestivm, oppidum ab Antonino eo situ & distantia locatum, vt non possit non esse illud, quod huic flumini appositum Britannis *Castle bean*, nobis The olde towne vocitatur, viculus tenuis, sed cuius vetustati nouum hoc nomen patrocinatur, vtraq; enim in lingua oppidum siue castrum vetustum sonat. Proximè hoc *Alterynnis* aquis, quasi insula amnica circumfunditur, quæ antiqua sedes veteris & Equestris familiæ Sitsiltorum, siue Ceciliorum, vnde Honoratissimus Patronus noster, omnibus virtutis, prudentiæ, & nobilitatis ornamentis instructissimus D. Guil. Cecilius Baro Burghlæus & summus Angliæ Thesaurar. stemma ducit.

Blestium.

Ould towne.

Alterynnis *Ceciliorum sedes.*

Ab hoc *Munow* in Ortum conuersus aliquandiu hanc regionem à Monumethensibus dirimit, & ad Haraldrald siue *Harold-Ewias* castrum, *Doro* flumine augetur. Hoc castrum de *Ewias* dictum vt ex Regis Guilielmi primi Commentatijs loquar, *Aluredus de Marleberg refu-mauit*. Posteà Haraldi fuit viri nobilis qui in argenteo clypeo areolam rubram inter tres stellulas nigras interpositam gestauit, à quo *Harald Ewias* dici cępit, sed Sibilla eius ex Roberto filio abneptis coniugio ad Dominos *Tregoz* transtulit, à quibus demùm ad Dominos de *Grandisono* deuenit.

Harald-Ewias.

*

Dorus autem ille qui à Septentrione defluens per Snothill castrum vbi nobile marmor excîditur, conuallem mediam secat, quam à flumine *Diffrin Dore* vocant Britanni,

Marmor.

Britanni, Angli verò, vt vim verbi exprimere viderentur, The gilden vale, id est, vallem auream, siue auratam nominarunt, quo nomine ob auream, opulentam, & amœnam hubertatem neutiquam indigna censeatur. Colles enim quibus includitur vtrinque sunt syluis amicti, syluis subsunt vtrinque arua, aruis floridissima prata, & in medio fluuius limpidissimus interlabitur, cui monasteriolum elegans à Roberto Domino de *Ewias* impositum quod nobilium huius agri quasi commune fuit sepulchrum. Gilden vale *Vallis aurea.*

Ab hac valle pars huius agri quæ ad ortum diuergit nunc Irchenfeld, in Censuali Guil. primi libro *Archenfeld* dicitur, quam à Danis ann. 715. ferro flammàque vastatam capto Camalaco Episcopo Britanno produnt nostri historici. In hac Kilpec castrum floruit, sedésque fuit nobilis familiæ Kilpecorum, quos primis Normanorum temporibus honorarios fuisse regum Angliæ milites perhibent nonnulli. Quibus tamen non ego facilè credam, Ad Alanos autem, Plonkenettos & Valeranos hoc castrum spectasse ipse alicubi legi. In hac etiam *Arcenfeld* (vt in libro Censuali legimus) quidam prouentus vni & alteri Presbytero, veteri instituto assignati erant, ea lege vt pro Angliæ Regibus Legationes in Wallia obirent, atque vt ex eodem libro loquar, *Viri de Archenfeld, cùm exercitus in hostem pergit, per consuetudinem faciunt* Auantward, *& in reuersione* Rerewarð. Irchenfeld. Kilpec.

Vt *Munow* inferiorem huius agri partem perstringit, sic mediam *Vaga* siue Wye cursu admodum arcuato intersecat, ad quem in ipso limite occiduo *Clinus fortis*, vulgo *Clifford* castrũ adsidet, quod Guilielmus *Fitzosbern* Herefordiæ Comes in *Wasta sua* (ex Guilielmi Normanni Censuali libro loquor) *ædificauit*, *sed Radulphus de Totenaio tenuit*. Posteà ad Walterum filium Richardi Puntij Normanni deueniisse existimatur, ille enim de *Cliffordia* cognominatus erat, & ad eum illustrissima Cliffordorum Cumbriæ Comitum familia ortum suum verè retulit. Vaga fl. *Wye.* Clifford Castell.

Quo-

Quoúsque pertigerit illa regiuncula neſcio, verùm affinitas inter hæc nomina *Ereinuc*, Artenfeld, ARICONIVM oppidum, cuius hoc tractu meminit Antoninus, & Hereford ſiue Herefoꝛd, quæ nunc vrbs eſt Comitatus prima, in eam me ſententiam paulatim perduxerunt, vt exiſtimem hæc ſingula ab ARICONIO deducta. Nec tamen vnum idémq; Ariconium, & Herefordiam exiſtimo, ſed vti *Baſilea* Germaniæ, Auguſtæ Rauracorum, & *Baldach* Aſſyriæ, Babyloniæ nomen ſibi vindicauit, quòd hæc ex Babyloniæ, illa ex Auguſtæ ruderibus originem duxit: ſic Harifoꝛd noſtra, (ita enim vulgus appellat) & nomen, & ortum à vicino Ariconio, vt mea fert opinio, reperit, quæ nullam hodie integram oppidi faciem habet, terræ motu, vt ferunt, conquaſſata, Nominis tantùm vmbram retinet, Kencheſter nuncupata, & mœnium minas aliquas oſtendit, quas Kencheſter walles dicunt, ad quæ lapides teſſellati, lateres Britannici, Romanorum numiſmata, &c. ſæpe eruuntur. *Harefordia* verò proles, quæ expreſſiùs eius nomen gerit, ad ortum vix tribus milliaribus Italicis abeſt, pratis gratiſſimis, & aruis vberrimis inter ſita, fluminibus ferè incincta, ad Septentrionem & Occaſum anonymo, ab auſtro *Vaga*, qui è Wallia huc accelerat. Adulta Saxonum Heptarchia primùm emicuiſſe creditur, ab Edwardo Seniore, vt ſcribunt aliqui, conſtructa, nec ſane antiquior de eâ facta eſt mentio. Britanni etenim priuſquam Herefordiæ nomen innotuit, locum *Trefawith* à fagis, & *Henford* à via antiqua, ipſiq; Saxones Fennlez à filicibus dixerunt. Incrementa ni fallor, maxima religioni, & Ethelberti Orientalium Anglorum regis martyrio accepta ferat. Qui cùm nuptias filiæ Offæ regis Merciorum ambiret, à Quendreda Offæ vxore, quæ potiùs Orientalium Anglorum imperium, quàm honeſtam filiæ conditionem captauit, ex inſidijs nefariè ſublatus, Martyrúmque catalogo inſertus, templum hîc ſibi habuit à Milfrido regulo extructum, quod Epiſcopali ſtatim condecoratum dignitate, in ſummam creuit opulentiam, munificentia primùm

Hereford.

Kencheſter

793 Ethelbertus Martyr.

primùm Merciorum, inde Weſtſaxonum Regum, Hos enim demum hac vrbe potitos è Malmesburienſi colligitur, vbi ſcribit Athelſtanum Viſiſaxonem Walliæ Regulos hac in vrbe eò adegiſſe, vt ſibi vectigalis nomine (præter canes venaticos, & accipitres) ſingulis annis xx. libras auri, ccc. argenti penſitarent. Integra, quod legi, ſemper vſa eſt hæc fortuna, præterquam anno Domini 1095. quo Gruffinus South-walliæ Princeps, & Algarus Anglus ſeditionem in Edwardum Simplicem ſiue *Confeſſorem* concitantes, cùm Radulphum Comitem fugaſſent, vrbem diripuerunt, templũ deleuerunt, & Leofgarum Epiſcopum captiuum abſtraxerunt. Sed Haraldus ſtatim compreſſa eorum audacia, *vallo*, vt habet Floriacenſis, *lato, & alto muniuit*. Hinc in Pontificibus ſcripſit Malmesburienſis, *Herefordia non grandis ciuitas, quæ tamen foſſatorum præruptorum minis oſtendit ſe aliquid magnum fuiſſe*, &, vt in Cenſuali Regis Guilielmi primi libro habetur, *erant tantùm* 103. *homines intra & extra murum*. Normanni poſteà ad orientalem templi partem, ſecundum Vagam, caſtrum erexerunt maximum, & munitiſſimum, opus, vt ferunt nonnulli, Comitis Milonis, quod nunc vetuſtate victum ruinam agit. Mœnibus deinceps vrbem obſepſerunt. Reinelmus Epiſcopus, regnante Henrico primo, ſpecioſum hoc, quod nunc cernitur, templum poſuit, ſucceſſoréſque adauxerunt, adiuncto Collegio nitido, & pulchris Præbendariorum ædibus. Nam præter Epiſcopum qui 302. Eccleſijs præeſt, ſunt in hac Eccleſia Decanus, Archidiaconi duo, Præcentor, Cancellarius, Theſaurarius, & Præbendarij xxviii. In templo præter Epiſcoporum nulla ferè monumenta vidimus, Thomam verò Cantelupum Epiſcopum nobili loco natum Mauſolæum habuiſſe accepimus, qui ob ſanctitatem inter Diuos relatus, parùm abfuit, quin pietatis opinione Regio Martyri Ethelberto præluxerit, Huius ſitum Longitudine xx. gr. xxiiii. ſcrup. Latitudine lii. grad. vi. ſcrup. dimetiuntur Geographi.

Vix

Vix tertium hinc milliare confecit *Vaga*, quum *Lugi* fluminis aquas intercipit, qui è Radnorię montibus præcipitatus hanc regionem ab occaſu ſolſtitiali, ad ortum brumalem ſilens interlabitur, In primo ingreſſu Wigmore vidit, Saxonicè pẏngingameꝛe, olim ab Edwardo Seniore reſtauratum, poſteà à Mortuomarijs, quorum iuris erat, caſtro munitum, cui ad tertium milliare alterum vicinum eſt caſtrum **Richards Caſtle** dictum, primùm Sayorum, inde Mortumariorum, & poſteà Talbottorum, nec non Zouchæorum, vt accepi, poſſeſſio. Sub quo natura, quę nuſquam magis quàm in aqua miraculis ludit, fonticulum eduxit piſciculorum oſſiculis ſemper ſcatentem, quamuis ſubinde exhauriantur, vnde **Bone well** vocitatur. Nec procul **Croſt Caſtle** locatur claræ Equeſtris ſtirpis Croſtorum poſſeſſio. Inde *Vaga* **Lemſter** adit, quod *Leonis monaſterium* dictum à Leone per quietem viſo ſomniârunt nonnulli, Britanni autem *Lhanlieni* vocant, quod cùm monialium fanum denotet, & monialibus hîc templum Merewaldum Mercium poſuiſſe conſtet, aliam originem indagare, quid aliud eſſet quàm ventos venari. Nec deſunt tamen qui à lino deducunt, quod hîc naſcitur laudatiſſimum: ſed præcipua hodie gloria eſt à lana in circumuicinis agris (**Lemſter Ore** vocant) cui (excepta Apula & Tarentina) palmam deferunt Europæi omneș. Frumento item adeò eſt fœlix, & pane è puriſſimo polline, vt huius panis, & *Weableie* potus (oppidum hoc eſt familiæ *D'Eureux*, olim Verdonorum) in prouerbiũ ceſſerint. Has Lemſteri dotes, & inde forum frequentiſſimum Herefordia, & Vigornia nimis intuendo eò inuidiæ proceſſerunt, vt Regia authoritate intercedente, ſtatum mercatus diem mutare coegerint, ſuam infrequentiam ex huius frequentia ſubinde cauſantes. *Lugus* inde ad Vagam per **Marden**, & **Southton**, ſiue **Sutton** properat, quorum hoc tenues reliquias palatij Offæ oſtendit, quod Ethelberti cæde infame fuit, iſtud Ethelberti tumulo qui diu inglorius hîc iacuerat, priuſquam Herefordiam tranſferretur, celebre habetur.

Wigmore.

Richards Caſtle.

Fons oſſiculorum.

Lemſter.

Lemſter Ore *Lanæ optimæ.*

Marden. Sutton.

Propè

Propè autem confluentes *Lugi*, & *Vaga* ad ortum collis quē Marcley hil vocant, an. salutis septuagessimo quinto supra millesimum, quasi somno solutus consurrexit, & triduum se immanissimam molem propellens horrendo reboans mugitu, & obuia quæque prosternens in superiorem locum magna cum admiratione se promouit, eo terræmotus genere, vt iudico, quod Physici Brasmatiam vocant. Nec ab hoc longè distat etiam ad ortū sub Maluernicis collibus, qui orientalem agri partem hoc in loco terminant, Ledbury notum oppidum *Leddeno* fl. adpositum, quod * Edwinus Saxo vir potens ecclesiæ Herefordensi donauit, eò quòd Ethelberti precibus se paralysi liberatum sibi persuaserit. De vallo militari in colle proximo non est cur loquar, cùm in hoc tractu qui limitaneus erat, & belli area primùm inter Romanos, & Britannos, posteà inter eosdem & Anglos, eiusmodi plurimis in locis occurrant. Sed *Vaga* Lugo iam recepto plenus, obliquior deuoluitur inter Rosse fabris ferrarijs notum, & *Wilton* è regione, castrum antiquissimum familiæ Greiorum, vnde eius cognominis tot Heroës originē traxerunt. Conditū hoc fuisse ferunt ab Hugone de *Longo-Campo* siue *Longchamp*, & per eius neptim Guilielmo *Fitz-hugh*, & itidem per eius filiam Reginaldo Greio (Regis Edwardi Primi temporibus) obuenisse. Iam cùm paulò inferiùs *Goderici* castrum Talbottorum olim sedem primariam Vaga salutarit, Monumethenses petit, & Herefordensibus valedicit.

Marcley hill.

Mons semouens.

* *Aluodum vocat Gualt. Map. & Edricti syluestris filium fuisse asserit. Lib. de nugis Curial. 2. Cap. 11.*

Wilton.

Goderich castle.

Elanguente iam Anglorum imperio præfuit huic agro Comitis officialis titulo Radulphus Gualteri Medantini, filius ex Goda Edwardi Confessoris sorore, quē Normanni hoc honore exuerunt, cui suffecerunt Guilielmum filium Osberni, siue vt Normanni vocarunt *Fitz-Osbern*, Normanniæ Ducibus arctissima propinquitate coniunctum. Huic in bello Flandrico perempto successit Rogerius eius filius *de Britolio* dictus, qui sine prole mascula proscriptus obijt. Non ita multis posteà interiectis annis, Matildis Augusta, siue Imperatrix Mi-

Comites Herefordiæ.

lonem Gualteri Conſtabularij Gloceſtriæ filium, eo honore auxit, cui quatuor filij Rogerus ſcilicet, Gualterus, Henricus, & Mahel, nulla ſuſcepta prole inuicem ſucceſſerunt. Humfredus autem Bohun eorum ſororem Margaretam in vxorem accepit, eiúsq; pronepos Henricus primùm hoc vſus eſt titulo, eiúsque poſteri donec deficiente maſculo, primùm * Henrico Plantagenet obtigit, qui Herefordiæ Dux creatus erat, & poſteà Rex Anglię (duxerat enim ille alteram vltimi Bohunorum filiam :) deinde Staffordis, qui ex altera ſorore nati ſunt, & non ita pridem ſuis honoribus exciderunt. Noſtra verò memoria Edwardus ſextus Gualterum *D'Eureux*, qui arcta cognatione Bohunorum ſtirpem attigit, Vicecomitis Herefordiæ titulo inſigniuit, eiúsque è filio nepotem, poſteà etiam Eſſexiæ Comitem creauit Diua noſtra Elizabetha.

Vide Eſſexię Comites.

Henricus 4. Rex Angliæ

Continentur in hoc Comitatu paracia 176.

Radnorſhire.

HEreforденſibus annectitur ad occaſum æſtiualem **Radnorſhire**, Britānicè *Sire Maiſeueth*, forma triquetra, quantò magis in occaſum protenditur, in anguſtum magis magísque contracta. Ad Auſtrum Vagaflu. Brechnochienſes diſcludit, ad Septentrionem adiacent Montgomorienſes. Pars eius orientalis & auſtralis cultior, reliqua montibus aſperior vix vllo cultu miteſcat, ſyluis tamen ſatis veſtita, profluentibus irrigua, & ſtagnis alicubi aſperſa.

Illuſtrant orientale latus, præter alia limitaneorum ducum caſtra ſuis iam ruinis ferè inuoluta, *Caſtle Paine* à Pagano Normanno extructum denominatúmque, & **Radnor** præcipuum totius pagi oppidum, Britannicè *Maiſeueth*, pro regionis more culmeis tectis ſatis elegans.

Radnor.

gans. Mœnibus autem & castro quondam tutum fuit, sed postquam Oënus ille *Glendowerdwy* seditiosus succendisset, sensim extenuatum elanguit, eodem fato quo mater sua **Old Radnor**, id est, *vetus Radnor*, Britannicè *Maiseneth hean*, & ab ædito situ *Pencrag*, quam, regnante Ioanne, Rhesus Gruffini filius igni dederat. Si hanc *Maiseneth* fuisse MAGOS vrbem dixero, quam Antoninus MAGNOS vocare videtur, vbi (vt est in Notitiarum libro) Præfectus militum Pacensium sub Britanniarum Duce, Honorij temporibus egit, à veritate, opinione certè mea, fortasse etiam aliorum, non desciuero. Huius enim tractus incolas MAGESETAS vocatos, Comitésque *Masegetenses* & *Magesetenses* apud mediæ ætatis scriptores legimus, distantiæque ratio cùm à *Gobannio*, siue *Abergeuenny*, tum à *Branonio*, siue *Vigornia*, vix tantillum ab Antonini dimensione discrepat. Vix tribus hinc ad ortum milliaribus **Prestaine**, Britannicè *Lhan Andre*, id est, Andreæ fanum cernitur, quod è minimo viculo auorum memoria, opera Martini Episcopi Meneuensis in forum adeò celebratum, & in eam elegantiam emicuit, vt Radnoriam hodie quodammodo obscuret. A quo etiam vix quatuor mill. pass. abest **Knighton** Præstaniæ æmulum, Britannis, vt accepi, *Trebuclo* pro *Trefyclaudh*, à fossa subiecta quam mirando opere ad disiungendos Britannos à suis Anglis Offa Mercius per hanc à Deuæ ostio vsque ad Vagæ per 90. plus minus mill. pass. duxit. Vnde *Claudhoffa*, id est, Offæ fossa Britannicè vocatur. De qua in Polycratico suo Ioannes Sarisburiensis. *Haraldus legem statuit, vt quicunque Wallorum, citra terminum, quem eis præscripsit, fossam scilicet Offæ, cum telo inueniretur, ei ab officialibus Regijs manus dextra præcideretur.*

Old Radnor. *Magi.* *Magesetæ.* Prestaine. Knighton. *Fossa Offæ.* Offadik.

Post hoc quicquid ad occasum, & septentrionalem limitem adiacet, magna ex parte effætum, & ieiunum, incolis *Melienith* vocatur, eò quòd montes flauescant. Castrorum tamen plurima vestigia ostendit, præcipuè verò *Keuenlesf*, & *Tinbod* quod acuminato colli affixum Leolinus Walliæ princeps anno 1260. euertit. Hæc

Melienith.

Melienith ad Vagam vsque pertingit, qui occiduum agri angulum transuersum secat, & occurrentibus saxis fractus, subitó solo destitutus præcipitatur. Vnde loco *Raihader Gowy* nomen, id est, Vagæ Catarractæ, & nescio an inde hoc nomen Radnor primùm vniuerso agro, deinde primario oppido excuderint Angli. Castrum erat ad has Catarractas quod Rhesum Suthwalliæ principem sub Richardo primo restaurasse legimus. Iuxtà vasta est quodammodo solitudo itinerum anfractibus, & montium horrore penè formidolosa, in quam, vtpote tutissimum perfugium se subduxit pestis ille patrię Vortigernus Dijs hominibúsque inuisus, cùm inuocatis in hanc insulam Saxonibus, & sua ipsius filia horrendo incestu sibi in vxorem accepta, nefariorum scelerum magnitudinem sera æstimatione perspexisset. Sed numinis telo volante, vindice igne cœlitùs demisso cum vrbe sua *Caer Gourtigern* quam in præsidium sibi construxerat, deflagrauit. Nec procul hinc quasi hoc fati fuisset, non solùm iste Vortigernus vltimus è Britannico sanguine Britanniæ monarcha, sed etiam vltimus è Britannico genere Walliæ princeps Leolinus ex insidijs interceptus, anno reparatæ salutis 1282, fatum compleuit. Cæterùm à Vortigerno regiuncula illa *Guortigermaur* Gildæ dicitur, necdum nomen interciđit: vrbis verò ne memoria quidem nisi ex scriptoribus supereſt. Sunt qui existimant *Guthrenion* castrum ex eius ruderibus extitisse, quod anno 1201. Walli in inuidiam Rogeri de Mortuomari solo complanârunt: *Guarthenion* etiam hæc regionis pars olim vocabatur, vt author est Nennius, qui scripsit Vortigernum illum cum apertè, & acriter à Germano illo Sancto admoneretur, non modò animum ad Dei cultum à vitæ prauitate non conuertisse, sed etiam calumnias in sanctissimum virum adhibuisse. *Quapropter Vortimerus Vortigerni filius* (vt inquit Nennius) *pro illata à patre suo S. Germano calumnia terrã ipsam in qua Episcopus opprobrium tale sustinuit, in aternum suam fieri sanxit, vnde & in memoriam S. Germani* Guarthenian *nomen accepit, quod Latinè*

Raihader Gowy.

Vortigernus.

Leolinus.

Guarthenion.

Guarth Britannicè calumnia, & Bniawn insula.

Latinè sonat, calumnia iustè retorta.

Mortuomarij siue de *Mortuo-mari* qui Anglis *Mortimers* dicti ab Herfasto fratre Gonorę vxoris Richardi primi Ducis Normannię oriundi primi Normannorum hanc regionem fuso Edrico Syluatico Saxone, sibi deuicerunt. Cúmque longo iam tempore inter omnes in hac regione eminuissent, tandem Rex Edwardus Tertius anno salutis 1328. Rogerum de *Mortuo-mari* Dominũ de *Wigmor* huius limitis Wallici vel (vt vulgo loquuntur) Marchiæ Comitem creauit, qui statim morte multatus sententia in eum lata, quòd in Remp. insultauerat, Scotis in Anglici regni fraudem fauerat, apud regis matrem familiariùs egerat, & Edwardo secundo regis patri exitium comparauerat. Nihilominùs Edmundus eius filius quem è Ioanna de *Ieneuill* filia Petri de *Ieneuill* ex familia Lotharingica suscepit, in integrum restitutus paternam in Anglia, & maternam in Hibernia hæreditatem adijt, filiúmque Rogerum reliquit tertium Marchię Comitem, & ordinis Garterij in prima institutione socium, qui ex Philippa de *Monte-acuto* Rogerum Marchię Comitem quartum progenuit, ille verò Philippam Leonelli Ducis Clarentiæ Regis Edwardi tertij filij vnicam filiam in vxorem duxit, cuius iure Vltoniæ in Hibernia Comes erat, & Dominus de *Clare*. Huic successit filius Rogerus Merchiæ & Vltonię Comes quem Rex Richardus Secundus regni successorem designauit, vtique materno iure hęredẽ proximum. Verùm ille Rege Richardo superstite, in Hibernia tumultu quodam interfectus Edmundum & Annam liberos reliquit. Edmundus cuius potentia, & regij sanguinis claritas suspectior erat, indignissimam fortunam subiuit, annos plùs minùs viginti carcere detentus, in quo sine prole fatis cessit. Annam verò eius sororem Richardus *Plantagenet* Cantabrigiæ Comes sibi iunxit, cuius iure eius posteri Marchiæ fuere Comites, & regnum repetierunt quod etiam consecuti sunt (vt alibi dicemus) Edwarduſque Quartus filium eius primogenitum Walliæ Principem, & Corn-

Comites Marchiæ.

Vide in agro Eboracensi sub finem.

walliæ Ducem,&c.etiam Comitem Marchiæ in honoris accessionem creauit. Radnoriæ autem titulum nullus, quod sciam,seorsim gessit.

Brechnockshire.

RAdnoriæ subiungitur ad Austrum *Brechinia*, Britannicè *Brechineauc*, Anglicè Brechnockshire,à Brechanio principe sic dicta, vt existimant Walli, quem numerosam, & sanctam prolem,viginti quatuor scilicet filias omnes sanctas suscepisse ferunt. Hæc multò est Radnoria amplior,sed in montes densiùs consurgit, cõuallibus tamẽ passim fæcundis. Ab ortu Herefordia, ab Austro Monumuthia, & Glamorgania, ab occasu Caermardinia terminatur. Verumeniminuerò cùm ad hanc prouinciolam describendam nihil inueniri potest, quod non diligentia Giraldi Cambrensis qui hîc ante quadringentos annos Archidiaconũ egit, prẽripuerit;mihi aliquantisper tacere, & illũ cum suo stilo in partem vocare operæpretium videatur.

Brechiniauc (inquit ille in Cambriæ Itinerario) *terra est satis abundans grano, & si quis est defectus ex Anglicana vicinitatis copia affatim suppletur, pascuis & syluis,feris & armentis terra facunda, fluuialibus quoque piscibus abundat,quos hinc Osca,inde Vaga ministrat, salmonibus enim, & tutris vtraque,sed plùs,egregijs, quos Vmbras vocant, Vaga fœcundus est. Montibus excelsis praterquam à Borea vndique concluditur, à Zephyro montana de* Canterbochan, *ab Austro montes habens meridionales, quorũ principalis* Cadier Arthur *dictus. id est, Cathedra Arthuri, propter gemina promontorij cacumina*(est enim διπύργιτις) *cathedræ modum præ se ferentia,Et cùm in alto cathedra, & in arduo sita est ,summo & maximo Britonum Regi Arthuro vulgari nuncupatione est assignata. In excelso huius montis vertice fontis ebullit scaturigo. Est autẽ fons in putei modum altus,sed quadratus, nullum ex se riuulum faci-*

ens,

ens, in quo tamen tutæ inueniuntur. His igitur obstaculis ad meridiem oppositis, à Phœbeio patriam feruore frigidior aura defendit, & insita quadam aëris salubritate temperatissimam reddit. Ab Euro verò Talgar *&* Ewias *montana prætendit.*

A Boreali autem parte, vt dixit ille, apertior est & planior, quà à Radnoria *Vaga* flumine discluditur, cui duo incumbunt oppida sua antiquitate nota, Buelth scilicet & Hay: Buelth syluis & situ amœnum, castro etiam munitũ, sed recentiori à Breosis scilicet, & Mortuomarijs, cùm vetustius deiecisset Rhesus Gruffini filius. Nunc fori frequentia, olim sua dignitate celebre fuisse videtur, quòd eius situm è cœlestibus obseruauit Ptolemęus, cui eodem nomine Bvl levm Silurum dicitur. Ab hoc regio circumuicina, aspera & montana, *Buelth* dicitur, in qua cùm Saxones iam insulã persultarent, & Vortigernus in has partes secederet, Pascétius eius filius rerum potitus est, permittente Aurelio Ambrosio, vt author est Nennius, qui in mirabilibus suis, nescio quid hîc admiratione suspiciendum prodit, de cumulo lapidũ, in quo vestigiũ canis Arthuri extaret. Hay autem Britannicè *Trekethle*, id est, oppidum in coryleto, ipsa agri extremitate proximè Herefordiam Vagæ assidet, Romanis, vt videtur, nota, quorum numismata sæpiùs effodit, mœniúmque ruinas ostendit. Nunc verò quasi confecta, profligatissimi rebellis Oëni *Glendowerdwy* furores cóqueritur, qui cùm per has regiones grassaretur, scelerate succendit.

Buelth.

Bullæum.

Haye.

Vt iste Vaga Borealem agri partem alluit, ita *Isca* siue *Osca* eximius item fluuius mediam percurrit, qui è Nigro monte proruens, presso in solum alueo præterit Brecknock primarium agri oppidũ in eius ferè vmbilico positũ, quod Britanni *Aber-Hodney* vocant, quia *Hodneium*, & Ilca eò loci aquas cómisceant. Hoc Romano seculo fuisse habitatũ è Romanorũ Cęsarum nummis subinde erutis apparet. Bernardus de *New-march* qui hãc regiunculã deuicit, castrum amplũ posuit, quod Breosi, & Bohuni instaurarunt. Patrúmq; memoria rex Henricus octauus collegiatam ecclesiam xiiii. Prębendariorum

Brecknock

(in Dominicanorum cœnobio) constituit, quam ab *Aber-guilly* in Maredunensi agro huc transtulit.

Linsauathé lacus.

Duobus hinc ad ortum milliaribus, lacus diffunditur, quem Britanni *Linsauethan*, & *Linsauathen*, id est, lacus stagnans, Giraldus *Clamosum* vocat, quòd horrendo strepitu tonitrua ementitur, quoties in eo glacies resoluitur,

Brecknock meare.

Angli Brecknockmere appellant, duobus mill. pass. longitudine, nec minùs latitudine patet, lutris, perchijs, tincis & anguillis, quas nauiculis vitilibus piscantes capiunt, feracissimus. *Leuenus* fluuiolus hunc inuectus, inconfusus faciem suam seruat, & quasi odio mixturam refugiens, quod colore ostendit, hospitales suas aquas, nó largiores, quàm intulerit, euehere creditur. Fama inter accolas longo iam tempore obtinuit, vbi nunc lacus est, vrbem olim fuisse, quæ terrę motu absorpta, locum aquis fecerit. Et in argumentum, præter alia, vocant, quòd omnes publicæ huius agri viæ, ad hunc vndiquaque ducant. Quod si verum sit, quam aliam vrbem ad *Leuenj*

Louentium.

flumen existimes, quàm LOVENTIVM, quam hoc tractu collocat Ptolemæus, & nusquam nunc mihi sedulò indaganti, vel è nomine, vel situ, vel ruderibus comparere

Bricenaumeare.

potest. Bricenaumere (quod mihi ferè exciderat) hunc lacum Marianus vocare videtur, qui prodit Edelfledam Merciam anno 913. *Britonum terram intrasse ad expugnandum arcem apud Bricenaumere, ibiq; vxorem Regis Britonum cepisse.* An hæc arx fuerit ipsa Brecknocke, aut castrum

Brecknock

Dinas quod huic impendit, in rupe, quæ quò magis excelsa surgit, exilior euadit, non liquidò constat.

Regnante Guilielmo Rufo, Bernardus de *Neomercatu*, siue *Newmarch* Normannus, vir animi, consilijque plenus, conscripta non parua Anglorum, & Normannorum manu, primus hunc agrum aggressus difficili bello à Cambris extorsit, munimenta construxit, çommilitonibus inter quos præcipui erant *Aubrai*, *Gunteri*, *Hauerdi*, *Waldebeofi*, & *Prichardi*, agros, & prædia assignauit, vtq; gradu certo, & confirmato inter infensos Cambros consisteret, Nestam Gruffini Principis filiam in vxorem ac-

Brechinia Domini.

cepit,

cepit. Quæ mulier proiectæ, & vindicis audaciæ tam se existimatione, quàm filium patrimonio spoliauit, Cùm enim Mahel filius Bernardi vnicus nobilem adolescentulum, quocum illa stupri consuetudinem haberet, duriusculè exagitaret, illa, vt inquit Poeta, iram, atque animos à crimine sumens, iureiurando conceptis verbis coram Rege Henrico secundo contestata est, Mahelem filium ab ipsa ex adultero susceptum, & non à Bernardo natum, vnde Mahele excluso, Sibylla eius soror patrimonium illud lautissimum adijt, virúmque suum Milonem Herefordiæ Comitem hoc honore auxit, à quo successiuè ad Breosos, Bohunos, Staffordos, illísque proscriptis, ad Regem redditus in hoc agro longè ampliſſimi deuenêrunt.

Monmouthshire.

BRechiniæ, & Herefordiæ ad meridianam plagam subiacet Comitatus Monumethensis, vulgò Monmouthshire Anglis, olim Wentset, & Wentland, Britannísque *Guẽt*, ab vrbe antiqua appellatus. Includitur à Septentrione *Munow* flu. qui Herefordienses, ab ortu Vaga, qui Gloceſtrenses, ab occasu *Remneio*, qui Glamorganses seiungit, & ab Austro Sabriniano æstuario, in quod illa flumina vnà cum Isca, qui mediam intersecat regionem, euoluuntur. Rebus ad victum necessarijs non solùm sibi sufficit, sed etiam vicinis affatim suppeditat. Pars Orientalis herbida, & nemorosa, Occidentalis nonnihil montana, & lapidosa, non tamen colono ingrata, *Gens* (vt inquit Giraldus, de sua ætate loquens) *Martijs conflictibus vsitatissima, strenuitatis opera laudatissima, & arte sagittifera præ cæteris Walliæ finibus instructissima.*

In extremo ad Circium angulo qui *Ewias* dicitur, non procul à Munow flu. *Lanthony* sedit vetus cœnobiolum inter Patterell montes, quos, quòd instar Cathedræ con- Ewias. Lanthony.

consurgunt, *Munith Cader* dicunt, cuius situm pro me describat, qui plenius nouit Giraldus Cambrensis. *Stat* (inquit) *in valle de* Ewias *profundissima, quantum est iactus sagittæ arcu transmissæ, montibus atherijs orbiculariter vndiq; conclusa Ecclesia S. Ioannis Baptistæ, plumbeis laminis operta, lapideóque tabulatu pro loci natura non indecenter extructa, in loco videlicet vbi paupercula priùs S. Dauidis Archiepiscopi capella steterat musco syluestri solùm, & hederæ nexibus adornata. Vere religioni locus idoneus, & disciplinæ Canonicæ præcunctis Insulæ Britannicæ cœnobijs competentissimus, à duobus heremitis in honorem heremitæ primò fundatus, ab omni populari strepitu in solitudine quadam longè remotus, super flumen* Hodney, *per vallis ima labentis situs, vnde & ab Hodney* Lanthodeny *dictus,* Lhan *enim locus Ecclesiasticus sonat. Exquisitius tamen dici potest, quòd propria loci illius nuncupatio Cambricè est* Nanthodeney: *vsq; hodie enim ab accolis* Lhan Dei Nanthodeney *vocatur, hoc est, Ecclesia Dauid super riuum Hodeney. Pluuiæ verò quas montana creant, hic creberrimæ, venti prævalidi, nebula sub bruma ferè continuæ. Et tamen aëris quantò obtusioris, tantò benignioris, & clementioris salubri temperãtia, morbi rarissimi. Hic claustrales in claustro sedentes, cùm respirandi gratia fortè suspiciunt, ad quaslibet partes trans alta tectorum culmina, montium vertices quasi cœlum tangentes, ipsásque plerumque feras, quarum hîc copia, in summo pascentes, tanquam in vltimo visus Horizonte prospiciunt. Hora verò diei quasi inter primam, & tertiam, supra montium cacumina vix emergens, etiam sereno tempore, corpus hic solare primò conspicitur.* Et paulò pòst, *Rogerium Salisburiensem Episcopum principalem regni tunc sub rege rectorem huc fama attraxit: qui cùm aliquandiu loci naturam, heremeticam solitudinem, fratrum ibidem Deo seruientium sine querela statum, & sine murmure conuersationem in singulis admirans considerasset. Reuersus ad regem, relatisque quæ ibi repererat, relatione dignis, cùm maximam diei partem in loci præscripti titulos expendisset, tandem in hoc verbo laudis præconia consummauit. Quid, inquit, plura? Totus tàm Regis, quàm Regni thesaurus soli claustro erigendo non sufficeret. Cùm itáque tàm Regis, quàm curiæ totius animum*

Hodney.

...num in huius verbi stuporem diutiùs suspendisset: tandem de ...montium claustris quibus vndique vallatur, Aenigma sermonis exposuit. Sed de hoc satis supérque.

Ad *Munow* flumen visuntur *Grossemont*, & Skinffrith, olim Breosorum, posteà Huberti de Burgo castra, qui vt aulicam inuidiæ tempestatem in tranquillum conferret, hæc, & alia duo castella, *Blancum* scilicet *castrum*, & Hansseldiam Regi Hērico *Tertio*, vt habetur in Minori Matth. Parisiensis historia, *pro bona pace, & pristina charitate reformanda in manum resignauit.* Grossemót. Skinffrith.

In altero ad Aquilonem angulo, *Monow* & Vaga, siue Wye confluentes, primarium regionis oppidum ferè circumfluunt, & nomen imponunt, *Mongwy* enim Britannis dicitur, & nobis Monmouth, Ad Septentriones quà fluminibus non defenditur, muro & fossa præcinctū erat, in medio proximè forum castellum prętendit, quod Ioannem Baronem de *Monmouth* excitâsse credunt, à quo ad Lancastrensem familiam deuenit, cùm illum patrimonio exuisset Rex Henricus tertius, eò quòd à Baronibus pertinacitèr contra ipsum stetisset, vel potiùs, vt in Regis Prerogatiua legimus, quod hęredes illius fidem Comiti Britanniæ Aremoricæ præstitissent. Iam inde suis immunitatibus, quas Lancastrenses concessêrunt, oppidum celebre floruit. Sed nulla re æquè insigne habetur, quàm quòd Henricum v. Galliæ triumphatorem, & alterum Lancastrensis stemmatis decus Anglis in lucem eduxerit. Illum inquam Henricum, qui Galliam Gallis militari virtute extorsit, & Carolum vi. Galliæ Regem eò adegit, vt regno quodammodo renuntiaret. Ob cuius secundos in bellis cursus, Ioannes Sewardus non infimi subsellij illis temporibus Poëta ita exultanti versu Anglos affatur. Monmouth *Prærogatiua Regis.* *Henricus v.*

Ite per extremum Tanain, pigrosq; Triones,
Ite per arentem Lybiam, superate calores
Solis, & arcanos Nili deprendite fontes.
Herculeum finem, Bacchi transcurrite metas;
Angli iuris erit quicquid complectitur orbis.

Anglis

Anglis rubra dabunt pretiosas aquora conchas,
Indus ebur, ramos Panchaia, vellera Seres;
Dum viget Henricus, dum noster viuit Achilles,
Est etenim laudes longè transgressus auitas.

Galfridum etiam Arthurum Britannicæ historiæ consarcinatorẽ alumnũ suum iactat *Monmuthia*, virum sanè antiquitatis bene peritum, sed fide, vt videtur, nõ antiqua, tot Milesias nugas passim ex suo ingenio interseruit.

Hinc flexuoso volumine descendit in Austrũ Vaga, limes hodie inter Gloceſtrenses, & Monumethenses, olim inter Wallos, & Anglos, iuxta illũ Nechami versiculum:

Inde vagos Vaga Cambrenses, hinc respicit Anglos.

Chepstow. Qui cùm iam ad ostium ferè deuenerit, **Chepstow** præterfluit, id est, si è Saxonico interpretêris, forum, vel negotiationis locus, Britannis *Castle went*, Oppidum hoc est celebre, quondam mœnibus, nunc solùm castro firmum, cuius Domini fuerunt è Clarensium familia nobiles, à proximo castro *Strighull*, quod incoluêrunt Strigulię & Penbrochię Comites dicti, quorum vltimus Richardus, vir infracto animo, & proiectissimis brachijs *Strongbow* cognominatus, quod arcu intentissimo vteretur, & nihil leui brachio ageret, Hiberniam Normannis primus sua virtute aperuit. Cæterùm non admodum prisca est huius vetustas, asseuerãt enim plurimi, nec sine ratione è VENTA vetustissima vrbe, non ante multa sæcula, exortum fuisse, quæ quatuor hinc ad Occasum miliaribus Antonini ætate floruit, cui VENTA SILVRVM, quasi eorum vrbs præcipua appellatur, quod nomen nec furor hostilis, nec dies adhuc interpolauit, *Caer went* enim hodie dicitur, i. *Vrbs Venta*. Vrbem autem ipsam vel hęc vel ille ita abstulit, vt tantùm iam è semirutis mœnibus, tessellatis pauimentis, Romanorúmque nummis extitisse appareat. Quanti tamen fuerit olim nominis, vel hinc colligatur, quòd ante Monmuthiæ nomen auditum, vniuersa hæc regio ab illa *Guent*, **Wentset**, & **Wentsland** dicta fuerit. Adhæc, vt in vita Tathai Britannici Sancti legimus, quasi Academia fuit, locus scilicet bonarum

Comites Strigulię.

Venta. Caer-went.

bonarum literarum ſtudijs dicatus, cui Tathaius ille à Caradoco Rege Inirij filio è ſolitudine euocatus magna cum laude præfuit, & eccleſiam fundauit.

Ad quintum hinc milliare in Occidentem *Strigulia* caſtrum ad montium radices ſedet, nos hodie Strogle, Normanni *Eſtrighill* vocârunt, quod (vt eſt in Guilielmi primi libro Cenſuali) Guilielmus *Fitz-oſbern* Herefordiæ Comes conſtruxit, poſteaq; Comitum Penbrochiæ è Clarenſium familia ſedes erat. Strighull Caſtle.

Sub hęc ad æſtuarium iuxta Vagæ oſtium Portſkewith adſidet, Mariano Portſcith, qui prodidit Haraldum anno ſalutis 1065 munitionem eò loci contra Wallos obieciſſe, quam illi ſtatim, duce Caradaco, euerterunt. Inferiùs eiuſdem littoris, quod ſenſim prominẽdo procurrit, in ipſa prominentia, Goldcliffe extollitur, i. vt inquit Giraldus, *rupis aurea, eò quòd aurei coloris ſaxa ſole repercuſſamiro fulgore ſunt rutulantia, nec mihi de facili*, ait ille, *perſuaſio fieri poſſet, quòd fruſtratum dederit natura nitorem ſaxis, quódq; ſuo fuerit flos hîc ſine fructu, ſi foret qui venas ibidem, & penitima terræ viſcera arte prævia tranſpenetraret.* Portskeweth. Gold-cliffe.

Poſt hanc, per paluſtrem regionem, ad Iſcæ oſtium peruenimus, quem Britanni *Vsk*, & *Wysk*, alij Oſcam nominant. Hic medium agrum, vt dixi, intermeans tribus primæ vetuſtatis vrbeculis affunditur. *Iſca fl.*

Primo in ipſo agri limite ad Circium, Antonino GOBANNIVM dicitur, ad Iſcæ & Geueny confluentes, vnde nomen inditum, hodiè verò integra antiqua appellatione Abergeuenny, & contractè Abergenny vocatum, quòd Geuenni, ſiue Gobannij confluentes ſignificat. Muris & caſtro munitur, quòd, vt inquit Giraldus, proditionis infamia, ex omnibus Walliæ caſtris, frequentiùs maculatum fuit; primùm à Guilielmo Comitis Milonis filio, poſteà à Guilielmo Breoſo, quorum vterque nonnullos Walliæ proceres fide publica huc aduocatos per amicitiæ ſimulationem nefariè obtruncauit. Sed non ſine diuina vindicta; hic enim omnibus bonis exutus, matre & filio fame enectis, profugus obijt; ille ſaxo in caput impacto, *Gobannium.* Abergeuenny.

impacto, dum *Breulais* castrum deflagraret, scelerum tandem pœnas dependit meritas. Abergeuenij, siue Gobanij primus, quod sciam, Dominus erat Hamelinus quidem *Balun*, qui cùm sobole careret, Brienum Wallengfordensem, siue Brientium de *Insula, Filium Comitis* dictum, heredem scripsit. Ille itidem duobus suis liberis qui leprosi erant, constructo hîc Nosocomio, Milonem Herefordiæ Comitem in partem hæreditatis suæ longè maximam vocauit. Per cuius filiam ad Breosos, & ab illis connubij iure per Cantelupos, & Hastingios ad Greios Ruthinienses descendit, Ioannes autem Hastings Guilielmo de *Bello-Campo* affini suo donauit, & Reginaldus Grey de *Ruthin* confirmauit. Sed pauculos post annos per Guilielmi de *Bello-campo* è filio neptim deuenit hæc Baronia ad Neuillos, quorum quartus iampridem defunctus eo honore gaudebat, primúmque honoris locum inter Angliæ Barones suo iure obtinebat.

Abergeuenniæ Domini.

Secunda vrbecula, quam BVRRIVM Antoninus dixit, & ad duodecimum à Gobannio milliare ponit, sedet vbi **Birthin** profluens Iscæ commiscetur, Britannis hodie transpositis litteris, *Brunebegie* pro *Burenbegie* & *Caer Vsk*, Giraldo *Castrum Osca*, & Anglis **Vske**, nunc solùm castri ampli & muniti ruinas ostendit, quod amœnissimè intersidet inter Iscam flumen & *Oilwy* riuulum qui per *Ragland* elegans Comitis Wigorniæ castellum cursum ab oriente sub hoc agit.

Burrium.

Vske.

Vrbs tertia Antonino ISCA, LEGIO II. dicta, ad Iscæ alteram ripam duodecem exactè milliaribus Italicis à Burrio, vt ille notauit, distans, Britannis *Caerleon*, & *Caer Leon ar Vsk* appellatur, id est, vrbs Legionis ad Iscam fl. à Legione Secunda Augusta, quæ etiam Britannica Secunda nominatur. Hæc legio ab Augusto instituta, à Claudio è Germania in Britanniam sub Vespasiani auspicijs translata, cui imperium affectanti præstò fuit, Britannicàsque legiones sibi adiunxit, hîc demùm in præsidio contra Siluras locabatur. Quanta hæc Isca tunc temporis fuerit, audi Giraldum nostrum è suo

Iſca. Caer Leon ar Vsk.

Legio II. Augusta.

Cambria

Cambriæ Itinerario. *Erat hæc vrbs antiqua & autentica, à Romanis olim coctilibus muris egregiè constructa. Videas hîc multa pristinæ nobilitatis vestigia, palatia immensa aureis olim tectorum fastigijs Romanos fastus imitantia, eò quòd à Romanis principibus primò constructa, & ædificijs egregijs illustrata fuisset. Turrim giganteam, thermas insignes, templorum reliquias, & loca theatralia muris egregijs, partim adhuc extantibus omnia clausa. Reperias vbique tam intra murorum ambitum, quàm extra, ædificia subterranea, aquarum ductus, hypogæósq; meatus, & quod inter alia, notabile censeas, stuphas vndique videas artificio miro confectas, lateralibus quibusdam, & præangustis, spiraculis occultè calorem exhalantibus, Iacent hîc duo nobiles, & post Albanum & Amphibalum, præcipui Britanniæ maioris protomartyres, & ibidẽ martyrio coronati, Iulius, scilicet & Aaron, quorũ vterq; ecclesiam in vrbe insignem habebat. Tres enim egregias in hac vrbe antiquis temporibus fuerãt ecclesias. Vna Iulij Martyris virginum Deo dicatarum choro venustata, altera verò B. Aaron socij eiusdẽ nomine fundata, & Canonicorum ordine præclaro nobilitata, Amphibalus etiam B. Albani doctor, & fidelis ad fidẽ informator hîc oriundus erat. Situs vrbis egregius super Oske flumen nauigio mari influente idoneum, syluis & pratis vrbs illustrata. Hîc magni illius Arthuri famosam curiam legati adiere Romani. Vbi & Dubritius Archiepiscopus Dauidi Menenensi cessit honorem, abhinc Menenia Metropolitana sede translata.* Hæc regnante Henrico Secundo, scripsit Giraldus, quo tempore satis validam fuisse videtur. *Yrwith* enim de *Caerleon* animosus Britannus diu eam contra Anglos tutatus erat, donec à Rege deuictus, eius possessione exturbaretur. Nunc verò, vt documento sit, vrbium, non minùs quàm hominum fata volui, in exiguum oppidulum decreuit, qua tantæ olim amplitudinis erat, & ita vtráque ripa porrecta, vt *S. Iulians* ædes clarissimi Equitis aurati Guil. Herberti, qui non minus ingenij iudicijque dotibus, quàm generis claritate celebris, in ipsa vrbe fuisse, & Iulij Martyris ecclesiam eò loci extitisse ferant, qui mille plùs minùs passus iam ab oppido abest. Ex eius etiam ruinis paulò inferiùs

ad

ad Oscæ ostium accreuit *Nouus Portus*, Giraldo *Nouus Burgus*, nobis Newport recentiùs oppidum castro & portus opportunitate non ignotum, quo loci olim aliqua Via militaris erat, cuius his versibus meminit Nechamus.

Newport.

Intrat, & auget aquas Sabrini fluminis Oska
Præceps, festis, erit Iulia strata mihi.

Hanc *Iuliam Stratam* viam fuisse non est cur dubitemus, & si rem ad coniecturam reuocare liceat, à Iulio Frontino Silurum debellatore ductam fuisse non omninò absurdum videatur. *Serpit*, inquit Giraldus, *in huius Noui Burgi finibus riuulus cui nomen Nantpencarn, non tàm aquarum profunditate, quàm aluei concauitate, paluſtríque limositate, non nisi per certa vada transmeabilis; habuerátque antiquitùs vadum, cui nomen Rydpencarn, id est, vadum sub rupis capite.* Quod cùm iam ferè incognitum Henricus Secundus Angliæ Rex fortè fortuna transmeasset, Walli (qui se nimis credulos vaticinijs præbent) quasi conclamatum esset, omnem meliorem spem abiecerunt, eò quòd Merlinus Syluester Wallorum Apollo vaticinatus fuisset, tunc Wallorum vires fore proterendas, cùm fortis & lentiginosus princeps (cuiusmodi Henricus ille erat) vadum illud transiret.

Saxonica Heptarchia paruit hæc regio Wallis montanis, quos illi Dunsettan vocarunt, qui tamen, vt in legibus antiquis videre est, sub occiduorum Saxonum imperio erant. Normannorum verò primis temporibus limitanei duces grauissimè afflixerunt, præcipuè Hamelinus Balun quem dixi, Hugo Lascy, Gualterus, & Gilbertus Clarenses Striguliæ Comites dicti, & Brienus Wallingfordensis, quibus cùm donassent Reges, quicquid hoc tractu, deuictis Wallis, occupare potuisseut, hi superiorem agri partem, illi inferiorem, quam Nether-went dixerunt, in suam paulatìm potestatem redegêrunt.

Dunsettan.

Glamorgan

VLtimam Silurum regionem eam fuisse existimo, quæ nunc nobis Glamorganshire, Britannis *Morganuc*, *Glashmorgan*, & *Glad Vorganuc*, id est, regio *Morganuc* vocatur, à Morgano principe, vt plurimi suspicantur, à *Morgan* cœnobio, vt alij. Si verò ego à *Mor*, quod Britannis mare significat, deducerem, nescio sanè an veritati illuderem. Maritimum tamen Armoricæ oppidum quod nunc *Morlais*, Ptolemæo, & priscis Gallis *Vorganium*, siue *Morganium*, (M enim & V consonans sæpiùs hac in lingua transmutantur) dici obseruaui, & vnde quęso, nisi à mari. Et hæc etiam nostra *Morganuc* tota est maritima, minùs enim latitudine, quàm recta regione porrecta, Sabriniano freto à meridie pulsatur. Quà terram verò spectat, ab ortu Monumethenses, à Borea Brechnochienses, ab occasu Mariduenenses adiacent. *Glamorganie vnde nomen.*

Pars Septentrionalis montibus est aspera, qui in austrũ descendentes paulatìm mitescunt, quorum ad radices planities in meridianum solem extenditur, ea positione, quam optimam iudicauit Cato, & ob quam Italiã tantoperè commendat Plinius. Hæc enim pars gratissima fœcunditate, & crebris oppidis vndiquaque nitet.

Iustinus huius regulus, regnante Guilielmo Rufo, cùm à Rheso principe suo defecisset, viribúsque minimè par fuisset, præcipitato consilio, quod sera pœnitentia subsequuta est, Robertum *Fitzhaimon* Normannum filium Haimonis Dentati Comitis Corbulensis, ex Anglia per Iuonem nobilem, cui filiam desponderat, in auxilium accersiuit. Qui habito statim delectu, adscitísq; in belli societatem duodecem equestris dignitatis viris, primùm infesto agmine Rhesum interfecit, deinde verò fertilitate regionis inescatus, quam certa spe iamántè deuorauerat, in Iustinum ipsum conuersus, quod Iuoni fidem non liberasset, illum auita possessione facilè exuit, *Glamorganie debellatio.* *Rob. Fitzhaimon.*

regionémque inter ſuos partitus eſt, Montium inculta Iuoni conceſſit, vberiores agros ſibi,& duodecem illis, quos *Pares* vocauit, ea lege diuiſit, vt clientelari iure, à ſe, quaſi Domino tenerent, ſocijs & auxiliaribus armis ſe inuicem tuerentur, ſtationem quiſque ſuam in caſtro eius de Caerdiffe defenderent,& ſibi cùm ius diceretur, preſtò adeſſent. Illorum nomina artexere non pigebit ex libello quem hac de re Edwardus Stradling eques auratus, vir veteris proſapię,& antiquitatis peritiſſimus ſcripſit. Ea verò ſic ſe habent.

Caerdiffe.

Guilielmus Londinenſis, ſiue de Londres.
Richardus Granuille.
Paganus Turberuille.
Olinarius S. Iohn.
Robertus de S. Quintino.
Rogerus Bekeroul.
Guilielmus Easterling, quòd è Germania eſſet oriundus, cuius poſteri Stradlings vocantur.
Gilbertus Humframuill.
Richardus Siward.
Ioannes Fleming.
Petrus Soore.
Reginaldus Sully.

Remnius fluuius è montibus dimiſſus, orientalis eſt limes, quo hęc prouincia à Monumethenſibus diuiditur, & *Remni* diuidere Britannis ſignificat. In huius vicinia vbi per inuia agitur inter montes paluſtri loco nutantia mœnia *Caerphilli* caſtri cernuntur, quod adeò vaſtę magnitudinis & admirandi operis fuit, vt Romanorum præſidium fuiſſe aſſerant ferè omnes; nec ego inficias ibo, licèt quo nomine illis cognitum fuerit nõdum perſpicio. Nec enim à noſtris memoratur ante Edwardi II. tempora. Tunc enim, cùm Spenceri cõiunctionem inter Regem, Reginam, & proceres malis artibus diſſuiſſent, Hugolinum Spencerũ diu irrito conatu in hoc caſtro obſedêrunt. Ad hunc etiam fluuium, ſed loco incerto, Fauſtus Vortigerni, vt author eſt Nẽnius, peſſimi patris optimus

Caerphilli.

filius

filius magnum locum constructit, vbi cum alijs sanctis viris assiduis precibus à Deo contendit, vt ipse (quem pater sceleratissimo incœstu ex sua ipsius filia susceperat) parentis culpas non malè lueret, vt pater tandem serio resipisceret, & patria à Saxonico bello respiraret.

Paulò inferius RATOSTABII siue RATOSTIBII ostium posuit Ptolemæus, mutilato vocabulo pro *Traith Taff*, id est, *Taffi* fluminis fabulosum æstuarium. Taffus enim flu. montibus deiectus ibi mare petit per *Landaff*, id est, fanum ad *Taff*, tenuem vrbeculam, episcopali tamen dignitate, cui subsunt parochiæ 165. cathedralíque ecclesia Teleano eiusdem præsuli sacra insignem, quam Germanus & Lupus Gallici Episcopi tunc instituerunt cùm Pelagianam hęresim latè per Britanniam grassantem compressissent, Dubriciúmq; virum sanctissimum primum episcopum præfecerunt, cui Mouricus Regulus Britannicus vniuersum agrum inter *Taff*, & *Elei* flumina elargitus erat. Hinc *Taff* adit Caerdiffe, Britannis *Caerdid*, nitidam, vt in hac regione, vrbem, portúmque satis commodum, quam *Fitzhaimo* ille, siue Filius Haimonis in belli sedem, iustitiæq; forum mœnibus & castro communiuit, in quo præter delectam cohortem, duodecem illi milites suas stationes tueri tenebantur: Nihilominùs paucis interiectis annis *Yuor Bach* Britannus montanus, erecto animo homunculus, silenti agmine vrbem noctu occupauit, Guilielmúmque Glocestriæ Comitem, Fitzhaimonis è filia nepotem cum vxore & filiolo captiuũ abduxit, secúmq; retinuit, quoad ei de iniurijs cumulatè satisfieret. Quomodo verò Robertus *Curthose* Guilielmi Conquestoris filius natu maximus vir bellica virtute stolidè ferox, spe Anglici imperij à minoribus fratribus excussus, oculísque orbatus in hoc castro consenuerit, ex nostris, si placet, historicis quæras, simúlque discas ex clarissima familia nasci nec tranquillum, nec tutum esse.

Ratostabij ostium.

Landaffe.

*

Historia Landauensis.

Caerdiffe.

Rob. Curehose Dux Normanniæ.

Vix tribus à Taffi ostio milliaribus in ipso littoris flexu insulæ sternuntur duæ, exiguæ, sed amœnæ, tenui freto tùm à se, tum à continente discretę, citerior *Silly* dicitur,

ex oppido obiecto cui Robertus de *Sully* (illi enim in diuisione obtigerat) nomen feciſſe creditur, ſi non illum inde denominatum mauis. Vlterior *Barry* vocatur à Barucho viro ſancto ibi ſepulto, qui vt loco nomen, ſic locus cognomen fecit ſuis poſteà dominis, Clara enim Vicecomitum Barrorum familia in Hibernia inde originem duxit. *In huius rupe marina*, inquit Giraldus, *apparet rima permodica, ad quam ſi aurẽ apponas audies ſtrepitum quaſi operæ fabrilis, nunc follium flatus, nunc martellorum ictus, nunc cotis, & ferri ſonora fricamina, ſtridentéſq; cauernis ſtricturas chalibum, & anhelum fornacibus ignem. Caterùm haud difficilè crediderim ex aquis marinis occultè ſubintrantibus ſonum huiuſmodi prouenire poſſe, niſi quòd non minùs refluis fluctibus, vacuato prorſus littore, continuatur, quàm repleto.* Nec diſſimilis erat locus ille, cuius in Stromatum VII. his verbis meminit Clemens Alexandrinus. *Dicunt qui conſcripſerunt hiſtorias in Britannia inſula eſſe quandam ſpeluncam monti ſubiectam, in faſtigio autem hiatum, cùm autem ventus incidit in ſpeluncam & in eius ſinu alliditur, audiri ſonum cymbalorum, qua numerosè pulſantur. Reiectus enim ſpiritus ſonat vehementiùs.* Ab his inſulis rectà in occidentem Solem littus agitur, fluminíque vni ſe patefacit, cui interiùs ſuperimponitur Cowbridge, Britannis à ſaxeo ponte *Pontuan*, mercatorium oppidum, & ex tribus illis ſecundum, quod victor Fitzhaimo ſibi retinuit. Cùm autem hoc in tractu, & ad hanc ab Iſca diſtantiam BOVIVM, quod etiam corruptè BOMIVM concipitur, collocarit Antoninus, & hoc nomẽ Cowbridge cum Bouio ſignificatione conſonet, ita me veritas amet, non alibi BOVIVM indagare auſim. Nec à bobus nomina locis accommodari nouum eſſe, loquuntur Boſphorus Thracius, Bouianum Samnitum, & Bauli Italiæ quaſi boalia, ſi Symmacho credas. Sed hoc ſit inſtar omnium, quindecem mill. à Bouio NIDVM oppidum Latino etiam nomine poſuit Antoninus, quod licet Antiquarij noſtri fruſtra iam diu venati ſint, ad eandem tamen ipſam diſtantiam Neath notiſſimum oppidum nomine vetuſto quaſi incolumi ſeſe offert. Quę intermedia

Sully. Barry. Cowbridge Bouium. Neath.

termedia sunt castra, S. scilicet Donati Stradlingorum, Kinseage ipsius Fitzhaimonis, Margan ad mare quondã cœnobium, nunc Maunsellorum, interiùs verò *Ogmor* quod à Londinensi familia ad Lancastrenses deuenit, & Coitie tunc Turbeuillorum, posteà Gamageorũ & nunc vxorio iure Roberti Sidnæi adolescentis generosissimi sciens prætermitto. Cæterùm negabit opinor nemo Antonino NIDVM fuisse quod nobis Neath, ad cuius nominis flumen viuo sabulo infame, situm habet, Hoc in sortitione Richardo Granuillo obtigit, qui cœnobio sub ipso oppido fundato, & Deo, monachísque portione sua consecrata, ad suum ipsius in Anglia patrimonium, quod ampliss imum habuit, reuersus est.

Kinseage. Margan. Coitie. Nidum.

Post Nidum flu. quicquid ad *Loghor* flumen qui ab occasu huius agri limes est, iacet, nobis Gower dicitur, Britannis & Nennio *Guhir*, in qua, vt inquit ille, *filij Keiani Scoti se dilatauerunt*, donec à Cuneda Britanno regulo fuerint exturbati. Edwardi secundi tempore huius Dominus erat Guilielmus Breosa, qui cùm multis hanc hereditatem addixisset, & demùm cæteris illudens in Regis gratiam Hugoni Spencero in manus tradidisset, in causa fuit (inter alia) cur proceres in Spenceros exitiali odio exarserint, & Regis authoritatem temerè proiecerint. Hæc nunc in Orientalem & Occidentalem diuiditur: In Orientali Sweinsey præcellit oppidum à porcis marinis ita Anglis dictum, Britannis *Abertaw*, à Taw præfluente, quod Henricus de *Bello-monte* Warwicensis Comes muniuit; Verùm hoc multò vetustius est ad *Loghor* flu. quod Antoninus LEVCARVM, & nos integro nomine Loghor appellamus. Vbi sub mortem Henrici primi, *Powell ap Meredic* ex improuiso cum suis montanis Anglos superfusus, melioris notæ plures oppressit. *Gower* Occidentalis huic subiacet, & insinuante vtrinque freto, fit Chersonesus, frugibus magis, quàm oppidis prædicanda, & Kinedo in Diuos relato quondam celebris, qui solitariam hîc vitam egit, de quo si plura velis, Capgrauium nostrum consulas, qui eius miracula pleno

Loghor. Gower. *Th. Walsingham.* *Leucarum.* Loghor.

ore decantauit.

Glamorganiæ Domini. Ab ipsa huius prouinciæ expugnatione Domini fuerunt à Fitzhaimone recta linea descendentes Gloceſtrię Comites, Clari, & Spẽceri, inde Bellocampi, & Neuillus vnus & alter, & per Neuilli filiam è Spenceris oriundam Richardus III. Anglię Rex, quo interfecto, Henricus VII. huius agri hæreditatem creuit, Gaſparíque Bedfordię Duci patruo ſuo conceſſit, quo ſine prole defuncto, ad ſe vniuerſum ius Rex reuocauit, & filio Henrico VIII reliquit, cuius filius Edwardus VI. maximam eius partẽ Guilielmo Herberto, quem Penbrochiæ Comitem, & Baronem de *Caerdiff* crearat, venundedit. Ex Equitum autem XII ſobole ſolummodò ſuperſunt in hoc agro Stradlingi multis imaginibus clari, & Turbeuillorum nonnulli ex iunioribus fratribus prognati. In Anglia verò Baro S. Iohn de *Bletſo*, Granuilli in agro Deuonienſi, & Siwardi, vt audio, in agro Sommerſettenſi, Reliquorum maſcula proles iam olim defecit, hæreditáſque eorum variè per filias eſt diſtracta.

DIMETÆ.

Eliquam huius regionis partem, quæ longiùs in occasum proiecta Anglis **Westwales** *dicitur, agrúmque Maridunensem, siue* **Caermardenshire**, *Penbrochiensem, & Ceretícam, siue* **Cardigan-shire** *complectitur, Plinius Siluras etiam tenuisse existimauit: sed Ptolemæus qui exploratiùs Britanniam nouit, alium hîc populum constituit, quos* DIMETAS *&* DEMETAS *dixit,* DEMETI *æque nomine pro hoc tractu vsi sunt cùm Gildas, tùm Nennius noster, vnde* Dised *Britanni incolæ mutata pro linguæ Idiotismo* M *in* F. *hodie vocitant.* Westwales.

Si non siniſtræ curiositatis videretur, hanc Demetarum appellationem à Deheu Meath *deducerem, id est, planities ad Austrum; vti omnem hanc Suthwalliam, siue Australem Walliam* Deheubarth, *id est partem australem, & qui aliam in Britannia campestrem regionem coluerunt,* Meatas *Britanni ipsi nominarunt. Nec ab hac certè significatione aliena est huius regionis positio, quæ cùm huc perueneris, molli deuexitate considentibus iugis, in planitiem paulatim expenditur.*

Caermardenshire.

AGER Maridunensis, qui Anglis **Caermardenshire**, frugibus satis fertilis, gregibus abundans, fossiliúmq; carbonũ alicubi ferax, cõtinetur ab ortu Glamorgania & Brechinia, ab occasu Penbrochia, à Septentrione *Ceretica* intercurrente Tiuio flu. & à meridie Oceano, qui sinu adeò magno hîc terras excauat, vt hæc regio interiùs quasi perterrita se subduxisse videatur. Caermardenshire.

Kidwelly. Ad hunc ſinum *Kidwelly* ſe primum offert, cuius territorium filij *Keiani* Scoti aliquandiu occupârunt, donec à Cuneda Britanno expellerentur. Nunc verò patrimonij Lancaſtrenſis cenſetur per filiam Mauritij Londinenſis qui è Glamorgania mouens hoc difficili bello ſui iuris fecit, oppidúmque *Kidwelly* vetus adiecto caſtro mœnibus obſepſit, quod nunc vetuſtate quaſi deſertum fatiſcit. Incolæ enim *Vendraeth Vehan* fluuiolum tranſgreſſi, nouum Kidwelly ſubſtruxerunt, portus commoditate eò allecti, quæ iam tamen tenijs obiectis ferè nulla eſt.

Guenliana virago. Dum Mauritius hęc loca inuaderet, Guenliana Gruffini Principis vxor, vltimę audaciæ mulier, vt rem mariti proclinatam adiuuaret, in Mauritium infeſtis ſignis acriter irruit, ſed cum filio Morgano, & alijs nobilibus (vt author eſt Giraldus) in acie cecidit. Paucis infra *Kidwelly* milliaribus, *Touy* flu. qui Ptolemæo TOBIVS Oceano

Touy. Tobius. tandem excipitur, cùm agrum hunc ab Aquilone in auſtrum permenſus fuerit, primùm per *Lanandyffry*, à fluuijs confluentibus ita, vt opinantur, denominatum, quod

Dinenor. Hoelus filius Rheſi, iam olim in Anglorum inuidiam proſtrauit. Inde per *Dinenor* principum Suthwalliæ, dum illi florerent, caſtrum Regium in montis vertice ſublimè elatum, Demum per *Caermardin*, quod ipſi Britanni *Caer Firdhin*, Ptolemæus MARIDVNVM, Antoninus

Maridunum Caer Mardin. MVRIDVNVM dixit, qui non vlteriùs ſua itinera perſequitur, & librariorum incuria hoc in loco malè habitus. Duo enim itinera à Galena Iſcam, & à Mariduno Viroconium temerè confudêrunt. Vrbs hæc eſt totius conuentus primaria, pratis & ſyluis amœna, antiquitate ſuſpicienda, *coctilibus muris*, vt inquit Giraldus, *partim adhuc extantibus egregiè clauſa ſupra nobilem Touium fluuium*, qui nauigiolis ſubuehendis par eſt, licèt arenarum puluinus iam oſtio obtendatur. In hac natus eſt Britannorum Tages, Merlinus ſcilicet noſter, vt enim ille Genij

Merlinus. filius Aruſpicinam ſuis Hetruſcis, ita hic incubi filius, vaticinia, imò mera Oreſtis ſomnia noſtris Britannis effinxit. Vnde in hac inſula apud credulam & imperitam ple-

bem vates celeberrimus audit. Statim à Normannorum in Walliam ingressu hæc vrbs in eorum potestatem, auspicijs verò nescio cuius, concessit, multísq; diu conflictata est difficultatibus, sæpiùs oppugnata, semel atque iterum succensa, primùm à Gruffino filio Rhesi, inde à Rheso eiusdem Gruffini fratre, quo tempore Henricus *Turbervill* Anglus castro subuenit, & pontem interscidit. Postea verò opera Gilberti Comitis Clarensis qui huius mœnia, & castrum vicinum *Diuenor* firmauit, has miserias exuit, curísque laxata faciliùs bellorum tempestates deinceps pertulit.

Adiacet huic vrbi ab ortu *Cantredbichan*, id est, Centuria minor (Cantredum enim vocant Britanni terræ portionem, quæ centum villas complectitur) in qua præter ruinas castri *Careg*, quod præcipiti vndique, & abruptæ rupi infixum: & suffossa plura, siue specus spaciosissimas virenti cespite nunc obtectas, quibus, furente Marte, imbellem multitudinem habitasse creditur; etiam *fons est*, vt scribit Giraldus, *qui naturali die, bis vndis deficiens, & toties exuberans marinas imitatur instabilitates.* Cantredbichan. *Specus subterranei.*

Ab Aquilone autem longè patet *Cantredmaur*, id est, Centuria magna, tutissimum olim Britannis perfugium, vtpote quæ syluis densa, confragosa, & collium flexibus viæ implicatę. Ad Austrum *Talcharn* & *Lhanstephan* castra marinis scopulis inhærent, quæ bellicæ virtutis, cùm in Anglis, tùm Britannis testes sunt locupletissimi. Sub *Talcharne* in mare effunditur *Taf* ad cuius ripas olim celebris erat *Twy Gwin ar Taf*, id est, domus alba ad *Taf* flu. quòd ex corilis albis pro æstiuo domicilio constructa fuit, vbi anno reparatæ salutis 914. Hoël cognomento *Bonus*, Walliæ princeps, frequentibus Comitijs (conuenerant enim præter alios ecclesiastici ordinis centũ quadraginta) antiquatis maiorum institutis, nouas leges suo populo tulit, vt testatur ipsarum legum procœmium. In quo posteà loco monasteriolum extructum, quod White land dixerunt. Quum verò, qui Normannorum primi hanc regionem Wallorum principibus extorserunt Cantredmaur. Talcharne. Lhanstephan. Taf fl. Whiteland

runt ex hiſtorijs eruere non poſſim, vt ad Penbrochienſes nunc me conferam, ordo poſtulat.

Penbrokſhire.

PAm in Auſtrum mare ſe reflectens, & ingẽti ambitu, varijſque receſſibus littora incuruans, Comitatum Penbrochienſem, vulgò **Penbrokſhire**, & **Weſtwales** vndique vrget, niſi ab ortu, quà ager Maridunenſis, & ab Aquilone quà pars Ceretícæ obtenduntur. *Terra hæc*, vt inquit Giraldus, *triticea eſt, marinis piſcibus, vinóque venali copioſe referta, & quod omnibus præſtat, ex Hiberniæ confinio aeris ſalubritate temperata.*

Tenby. Primùm in littore ad Auſtrum deſcendente **Tenby** oppidum mœnibus quondam firmum, è ſitienti rupe mare deſpicit, nauium ſtatione, & piſcium copia admodum celebre, vnde Britannicè *Tenby y piſcoid* denominatur. Inde in occaſum reducto littore, tenues apparent reliquiæ caſtri *Manober*, quod Pyrrhi manſionem vocat Giraldus, cuius tempore, vt ipſe prodit, *turribus & propugnaculis erat eximium, ab occidente portum extenſum à Circio & Borea, ſub ipſis muralibus viuarium habens egregium tam ſui venuſtate, quàm aquarum profunditate conſpicuum.*

Manober caſtel.

Continuum non multis hinc procurrit milliaribus littus, tandemque ſubmouens vtrinque terram longè inuehitur mare, portúmque efficit, quem **Milford hauen** Angli vocant, quo non alter eſt in Europa aut nobilior, aut tutior, tot anguloſis receſſibus, tot portuoſis ſtationibus diſtinguitur, quibus, vt fibris, ripæ vndique ſunt inciſæ, & vt Poëtæ verbis vtar.

Milford hauen.

Hìc exarmatum terris cingentibus æquor
Clauditur, & placidam diſcit ſeruare quietem.

Nec hac ſecuritate magis celebris hic portus, quàm quòd fœliciſſimę memoriæ Henricus VII. in eodem appulſus, Angliæ iam inteſtinis malis elangueſcenti ſignum ad bene ſperandum hinc ſuſtulerit. Ad interiorem ori-

orientalémque huius portus ſinum, *in agro totius Walliæ amœniſſimo, principale prouinciæ municipium Demetiaque caput*, Giraldum legis, *in ſaxoſa quadam & oblonga rupis eminentia ſitum, lingua marina de Miluerdico portu proſiliens in capite bifurco complectitur, Vnde Britannis* Penbro *dicitur, quod caput marinum ſonat, & nobis* Penbroke. *Primus hoc caſtrum Arnulfus de* Montgomery *frater Roberti Comitis Salopiæ ſub Anglorum rege Henrico primo ex virgis & ceſpite tenue ſatis, & exile conſtruxit, quod poſtmodò in Angliam reuertens viro prudenti Giraldo de* Windeſora *Conſtabulario ſuo primipiloq; cum paucis cuſtodiendum expoſuit, nec mora totius Walliæ auſtralis Cambrenſes caſtrum obſidione cinxerunt.* Sed ita animis, magis quàm viribus Giraldus cũ ſuis reſiſtebat, vt illi irrito incœpto regrederentur. Caſtrũ poſteà muniuit Giraldus ille, vnde circumuicinas regiones latè perſultabat, demúmq; vt res ſua, & ſuorum commodiùs his regionib. adoleſceret, Neſtã Gruffini principis ſororẽ ſibi in matrimonium adiunxit, ex qua egregiam ſuſcepit prolẽ *per quam* (vt inquit Giraldus noſter ex eo oriundus) *Anglis & Auſtralis Cãbriæ maritima ſunt retenta, & Hiberniæ mœnia ſunt expugnata.* Omnes enim illę nobiles Giraldorũ, ſiue Giraldinorũ, quos *Fitz-gerald* vocant, in Hibernia familiæ, ab hoc Giraldo genus deducunt ſuum.

Penbroke.

Origio familiæ Giraldorum in Hibernia.

Influunt hunc portum coniunctis ferè oſtijs flumina duo, quæ *Gledawh* Britanni vocant, id eſt, ſi interpreteris, gladij, vnde *Aberdugledheu*, id eſt, duorum gladiorum portum ipſi appellitant. Partem illam huius regionis quæ vltro portum iacet, & his ſolis fluminibus perfunditur *Roſſiam* ſiue *Ros* dicunt Britanni, facto è re nomine, quòd viridante procumbat planitie, & ericeto.

Gledawh.

Flandri è Belgio hanc incolunt, qui Henrici primi permiſſu huc commigrârunt, cùm Oceanus ruptis aggeribus magnam Belgij partem obrui ſſet. Lingua & moribus etiamnum à Wallis dignoſcuntur, & ita eiuſdem linguæ ſocietate cum Anglis coniuncti ſunt, qui ad Belgicam linguam proximè accedunt, vt hæc corũ regiuncula à Britannis *Anglia Tranſwallina* nuncupetur. *Gẽs hæc,*

Flandri in Wallia.

Little Englãd beyond Wales.

vt

vt inquit Giraldus, *fortis, & robusta, continuóque belli conflictu gens Cambrensibus inimicissima, gens lanificijs, gens mercimonijs vsitatissima, quocunque labore siue periculo, terra marique lucrum quærere. Gens prævalida vicissim loco & tempore, nunc ad aratra, nunc ad arma gens promptissima.* Et vt hoc addam, Gens Anglorum regibus deuotissima, Anglísque fidissima, & quæ Giraldi tempore, Extispicinam ad miraculum vsque calluit. Walli collatis sæpe in vnum omnibus viribus, dum hanc vetustæ eorum ditionis regionem repeterent, in hos Flandrenses irruerunt, effusíque populationibus eorum fines peragrârunt, paratissimo tamen animo illi fortunas, nomen, & salutem semper defensitârunt.

Ad duorum gladiorum Occidentaliorem, locũ habet Harford west, Anglis olim Hauerford, Britannis *Hulphord* sua elegantia & frequentia inprimis celebre & *per se Comitatus*. Clarenses Comites munitione & mœnibus vallâsse fama tenet, & nos legimus Clarensem Comitem Richardum, Tancredi filiũ huic castro Castellanũ præfeciisse. Post Rossiam, spatiosum grandi fronte in Oceanũ Vergiuium longè procedit promontoriũ. OCTOPITARVM Ptolemæus dixit, Britãni *Pebidianc*, & *Cantred Dewi*, nos S. Dauids land, *terra*, vt author est Giraldus, *saxosa, sterilis, & infœcunda, nec syluis vestita, nec fluminibus distincta, nec pratis ornata, vẽtis solũm & procellis semper exposita*, Virorũ tamẽ sanctissimorũ secessus, & altrix, Calphurnius enim presbyter Britãnus, vt est in nostra historia Ecclesiastica, hîc in valle Rosina ex Concha cõiugẽ Martini Turonensis sorore Patricium Hiberniæ Apostolũ suscepit, & Deui Episcopus religiosissimus Archiepiscopalem sedem ab Isca Legionum in remotissimum huius angulum ad Meneuiam transtulit, quam ab illo Britanni *Tỹ Dewi*, i. Domus Deui, Saxones Dauidmynyten, Angli hodie S. Dauids vocant, diúq; suos habuit Archiepiscopos. Sed cùm pestis hac in regione atrociter grassaretur, pallio in Britanniam Armoricam Dolam translato, desijt hæc dignitas. Superioribus tamen sæculis litem contra Archiepis-

Harford west.

Octopitarum.

S. Dauids land.

S. Dauids.

chiepiſcopum Cantuarienſem Angliæ & Walliæ Metropolitanum hac de re intendêrunt Wallenſes, ſed cauſa ceciderunt. Quæ & qualis hæc olim fuerit, cùm toties à Danicis piratis exciſa ſit, non facilè quis dixerit; nunc verò vrbecula eſt pertenuis, ſolúmque prætendit templum Andreæ, & Dauidi ſacrum, quod ſæpiùs euerſum, ea qua nunc cernitur forma, Petrus, regnante Ioanne, Epiſcopus, & ſucceſſores erexêrunt, qui in circumuicinis regionibus Eccleſijs 331. præſunt.

Adeò verò in occaſum hoc ſe immittit promontorium, vt ſudo cœlo Hiberniam oſtendat, & hinc breuiſſimus ſit in Hiberniam traiectus, quẽ Plinius à Silurum gente (Silures enim huc pertigiſſe exiſtimauit) xxx. mill. paſſ. falſò méſurauit. Sed longiùs hanc terrã procurriſſe, formámque promontorij fuiſſe immutatã ex his Giraldi verbis intelligi poteſt, *Quo tempore in Hibernia egit Henricus II, ex nimia præter ſolitũ procellæ vehemẽtia ſabuloſis huius oræ littoribus, ſolo tenus ſabulo nudatis, longis operta retrò ſæculis terræ facies apparuit. Arborum quoq; in ipſo mari ſtantium ſtipites vndiq; præciſarum, ictúſque ſecurium tanquam heſterni, terráque nigerrima, lignáq; truncorũ hebeno ſimillima, vt non littus iam, ſed lucus eſſe videretur, mirandis rerum mutationibus, aut fortè à diluuij tempore, aut longè poſt, ſed antiquitùs tamen, tàm præciſus, quam maris violentia ſemper excreſcentis, & terrã eluentis paulatim abſumptus & abſorptus.* Arborum ſtipites in mari.

Nec magno diuiſas hîc pelago terras Guilielmi Rufi verbum oſtendit, qui cùm Hiberniam ex huius rupibus proſpiceret, dixit (vt habet Giraldus) ſe facilè Angliæ nauibus pontem conſtraturum, quo ex Anglia in Hiberniam pedes mare tranſiret.

Falcones egregij, & generoſi hîc in ſcopulis nidificant, quibus Henricus noſter ſecundus, vt author eſt Giraldus ille, primas deferre ſolebat. Ex illo enim ſunt genere, ſi accolæ mihi non imponunt, quos Peregrinos rei accipitrariæ periti vocant, Sunt etenim illis, vt non alijs verbis, quàm longè nobiliſſimi noſtræ ætatis Poetæ Auguſti Thuani Eſmerij ex aureo illo HIERACOSOPHIOY libro, verſibus vtar. Falcones.

Depreſſus

Depressus capitis vertex, oblongáq; toto
Corpore pennarum series, pallentia crura,
Et graciles digiti, ac sparsi, nareſque rotundæ.

Cæterum ab hoc promontorio recedentes terras magno molliq; ambitu circumagit mare, ad quod Fiſcard, Britannis *Abergwain*, & Newport viſuntur ſola, dum ad Tiuij flu. qui Ceretican ab hoc agro ſeparat, peruenerís.

Fiſcard. Newport.

Penbrochiæ Comites è varijs familijs varij fuerunt. Arnulphum Montgomerienſem qui primus expugnauit, & poſteà proſcriptus fuerat, eiúſq; Caſtellanum Giraldum, quẽ poſteà vniuerſæ regioni præfecit Henricus primus, Comites fuiſſe vix auſim affirmare. Stephanus Rex Gilberto *Strongbow* filio Giſleberti Comitis Clarę Pẽbrochiæ Comitis titulũ primus cõtulit. Ille Richardo *Strongbow* filio, Hiberniæ domitori reliquit, qui, vt inquit Giraldus, *è clara Clarenſium familia oriundus*. Huius vnica filia Iſabella Guilielmum Dominum de *Hampſted*, Angliæ Mareſcallum, maritum eodem adauxit, virum belli paciſque artibus florentiſſimum. De quo extat in Rudburni Annalibus hoc Epitaphium:

Comites Penbrochiæ.

Sum quem Saturnum ſibi ſenſit Hibernia, Solem,
Anglia, Mercurium Normannia, Gallia Martem.

Filijque eius quinque ſucceſſiuè Penbrochiæ Comites fuerunt, Guilielmus ſcilicet *Iunior* dictus, Richardus qui cùm à Rege Henrico III. defeciſſet, in Hiberniam ſe cõtulit vbi in prælio occubuit. Gilbertus qui in haſtiludio ad *Ware* equo excuſſus perijt, Gualterus, & Anſelmus. Quibus omnibus ſine prole intra breue tempus ſublatis, Comitatus huius gladio Henricus III. Guilielmum de *Valentia* è Luſigniana in Pictonibus familia cinxit, qui vxorẽ habuit Ioannam filiam Gwarini de *Montè Canſio* ex Guilielmi Mareſcalli filia natam. Guilielmo de *Valentia* ſucceſſit filius Audomarus, qui ſub Edwardo Primo erat Scotiæ Prorex, cuius altera ſoror, & cohæres Elizabetha Ioanni Domino Haſtings enupta in nouam familiam hunc honorem intulit. Laurentius enim Haſtings eius è filio nepos qui Abergeuennię Dominus erat, Penbrochiæ

brochiæ & Weshfordiæ Comes inuestiebatur, cui succes-
sit filius Ioannes qui ab Hispanis prælio nauali captus,
& demùm redemptus in Gallia obijt. Hunc sequutus est
Ioannes filius eius qui in Hastiludio Wodstochiæ anno
1391. interfectus. Illi cùm defeciſſet proles, longo pòst
tẽpore Ioannes Dux Bedfordiæ, & post illũ Humfredus
Dux Gloceſtriæ, eius frater, Regi Henrici 1111. filij eun-
dẽ titulũ sunt consequuti: Deinde Guilielmus *De la Pole*
factus est Penbrochiæ Marchio, eoq; sublato Hẽricus VI.
fratrem suum vterinũ Gasparem de *Hatfield* Penbrochiæ
Comitem creauit, cui omnibus honoribus exuto Edwar-
dus 1111. succeſſorem dedit Guilielmum Herbertum,
qui in prælio ad *Banbury* occubuit. Illi eodẽ nomine de-
mum succeſſit filius quem Edwardus 1111. cùm denuo
regnum recuperaſſet Huntingdoniæ Comitem creauit,
& Penbrochiæ titulum filiolo suo Edwardo Walliæ Prin-
cipi detulit. Satis longo pòst tempore Henricus VIII.
Annam Bolleniam quam sibi desponderat, Penbrochiæ
Marchioniſſam dixit. Demùm memoria nostra Edwar-
dus VI. Gulielmum Herbertum Dominum de *Caerdiffe*
eodem honore ornauit, quo Henricus eius filius vir cla-
riſſimus hodiè lætatur. Hæc autem Herbertorum familia
in his Walliæ partibus longè est ampliſſima, & antiqua
sane. Originem enim repetit ab Henrico *Filio-Herberti* *Herbertorum familia.*
qui regis Henrici primi fuit Camerarius, & in vxorem ha-
buit matrem Reginaldi Comitis Cornwalliæ, vt mihi au-
thor est D. Rob. Glouerus, in studio Genealogico longè
perspicaciſſimus, cuius immatura morte veneranda anti-
quitas iacturam fecit longè grauiſſimam.

Cardiganshire.

AB Octopitaro, siue S. Dauidis promonto-
rio retroacta obliquè in Ortum littora va-
sto & lunato sinu mare admittunt, cui ter-
tia Demetarum regio incumbit, quæ An-
glis **Cardiganshire** appellatur, Britannis *Cardigan-shire.*

Sir

Sir Abertini, vetustis scriptoribus *Ceretica*, à Carataco Rege, si quis existimet, è suo sensu, non antiquorum authoritate hæc eius deprompta videatur coniectura: & tamen celeberrimum illum Caratacum hîc rerum potitum fuisse legimus. Campestris est hæc regio ad Occasum quà mare prospicit, vti ad Meridiem, quà Tiuius flu. Maridunenses secludit: ab ortu verò & Aquilone, quà ad Brechinienses & Montgomerienses spectat, continui montes pabulo fœcundi perpetua latera trahunt, sub quibus passim diffunduntur lacus. Non vrbibus, sed tuguriolis, hanc olim, vt reliqua Wallia, fuisse distinctam ex illo principis sui Carataci dicto colligatur, qui cum Romę splendorem & amplitudinem captiuus perlustrasset, Itáne, inquit, cùm hæc & huiusmodi habeatis, nostra tuguriola concupiscitis? Quæ sunt tamen vetustioris notæ paucis percurramus.

Caratacus Rex.

Zonaras.

Turobius fl.

Tiuius flu. Ptolemæo TVEROBIVS, corruptè pro *Dur Tiuius*, id est, Tiuius flu. è lacu *Lin-Tiuy*, sub montibus, quos dixi, primùm saxis impeditus, & fremens sine alueo deuoluitur, per lapidosum admodum tractum, iuxta quem ad *Ross* nundinæ pecuariæ montanorum frequentissimæ celebrantur, donec *Stratfleur* cœnobium iampridem Cluniacensium montibus circundatum accesserit. Inde alueo recepto per *Tregarõ* & *Landeui-brtui*, in Dauidis Meneuensis Episcopi memoriã cõstructum, & nominatũ defluit, vbi ille frequenti Synodo Pelagianam hæresim in Britannia renascentem, & sacris Scripturis, & miraculo labefactauit, excrescente, vt ferunt, subitò in tumulum terra, qua ille concionaretur. Huc vsque, & etiam vlteriùs in Meridiem se agit Tiuius ad *Lan Patern Vaur*, id est, *Fanum Paterni Magni*, qui ex Armorica oriundus, Cereticorum, vt habet eius vita, Ecclesiam & pascendo rexit, & regendo pauit, cuius memoriæ hoc templum sedémque Episcopalem consecrauit posteritas, oppidúmque adiunctum longo pòst tempore Edwardus Primus communiuit. Episcopatus autem, vt scribit Rogerus Houedenus, *quia Parochiani pastorem*

Ross.

Stratfleur.

Lan-Patern-Vaur.

suum

suum interfecerant, olim obsoleuit.

Hinc conuerso in Occasum cursu, olim castoribus, nunc Salmonibus abundans labitur Tiuius, per castrum quod *Nouum* hodie vocant, eò quòd Rhesus *ap Thomas* bellicosus Britannus Henrici VIII. deliciæ renouarit, priùs enim *Elmelin* dicebatur, Quod nomen si Angli ab vlmis fecerint, quas Elmes vocant, crederem illud esse Demetarum LOVENTINVM, cuius meminerit Ptolemæus, vlmos enim *Llwyfen* vocant Britanni, nec situs certè repugnat. *Elmelin.*

Inde Tiuius latior fertur, subitóque ad *Kilgaran*, à Giraldo munitum lapsus ruit ex alto præceps, *Salmonis saltum* vocat Giraldus, quòd Salmones interiora fluminis ex Oceano petentes, cùm obstaculum hoc occurrit, caudam ad os replicant, interdum etiam ad maiorem saltus efficaciam caudam ipsam ore comprimunt, dúmque à circulo huiusmodi se resoluunt, cum impetu quodam tanquam virgæ circulatæ explicatione, se ab imis ad alta cum intuentium admiratione transmittunt, vt scitissimè scripserit Ausonius: *Kilgaran.* *Salmonis saltus.*

Nec te puniceo rutilantem viscere Salmo
Transierim, lata cuius vaga verbera cauda,
Gurgite de medio summas referuntur in vndas.

Vix duobus hinc milliaribus Cardigan abest, Britanni *Aber-Tiuy*, id est, Tiuij ostium nominant, præcipuum huius regionis oppidum à Gilberto filio Richardi Comitis Clarensis munitionibus firmatum, quod posteà proditione deditum diruit Rhesus filius Gruphini, capto Castellano Roberto Fitzstephen, *Stephanidem* nonnulli vocant, qui (cùm diu precariò animam inter infensos Wallos traxisset, demùm ea lege liberatus, vt possessionibus in Wallia renunciaret,) primus è Normannico genere Hiberniam auspicatò cum exigua militum manu intrauit, & Anglis aditum sua virtute aperuit. Cardigan.

A Tiuij ostio molliter recedit littus plurimis riuulis peruium, inter quos, superiori agri parte memorandus est, quem Ptolemæus memorat, STVCCIA, cuius nomen *Stuccia fl.*

Ystwith. etiam hodie integrum in ore vulgi versatur, *Ystwith* scilicet qui ad fontes plumbi habet venas, & ad ostium *Aberystwith* oppidum totius conuentus copiosissimum, quod Gilbertus etiam Comes muris armauit, & Gualterus *Bec* Anglus diu contra Wallos tutatus fuit.

Ridol flu. Eodem quoque ostio in Oceanum etiam se eijcit *Ridol* flu. è *Plinlimon* monte præruptè altissimo descendens, qui Aquilonarem agri partem claudit, & è suo gremio Sabrinam & Vagam nobilissima, quæ dixi flumina, effundit. Nec multùm supra Stucciæ ostium *Deui* flu. qui inter hanc & *Merionith* regionis limitis vice fungitur, in mare se condit.

Vix confirmassent suum in Britannia imperium Normanni, cùm statim hanc oram classe tentarint, & fœliciter quidem res successit. Maritima enim paulatim, regnante Guilielmo Rufo, Wallis extorsêrunt, sed maximam eius partem concesserunt Cadugano filio Blethini, Britanno prudentissimo, cuius gratia plurimùm in vniuersa Wallia poterat, & quo amicissimo vtebantur Angli. Sed cùm eius filius Oënus iuuenis amentia præceps, pacis odio Anglos, & aduenas Flandros assiduis excursionibus infestaret, infœlix pater patrimonio mulctatus, filij commissa luit, qui & ipse solum vertere coactus, in Hiberniam se subduxit. Cereticam verò Rex Henricus primus Comiti Clarẽsi Gilberto donauit qui præsidia disposuit, & castella muniuit. Sed Caduganus cùm Oëno filio in gratiam posteà ab Anglis receptus, quæ sui erant patrimonij etiam recepit. Oënus verò ad ingenium reuersus, iterúmque res nouas molitus, à Giraldo Penbrochiensi, cuius vxorem Nestam rapuerat, occiditur. Pater autem in Angliam abductus mitiores fortunæ vices diu expectauit, tandémque suis senex redditus, à Madoco nepote ex improuiso transfoditur. Rogerus de *Clare* posteà Cereticam Henrici II munificentia accepit, sed Richardo Comite de *Clare* eius, ni fallor, filio à Wallis, dum terrestri itinere huc contendit, interempto, Rhesus Suthwalliæ princeps, Anglis magna

magna strage profligatis, victore exercitu sui demùm iuris fecit: nihilominùs in Anglorum potestatem sine cruore sensim denuò recidit.

ORDOVICES.

Silurum, & Demetarum, quas hactenus peragrauimus regiones, posteritas cum tribus Principibus pareret Wallia, sua lingua Deheubarth, *i. dextram partem, Angli* South-Wales *(vt dictum est) vocauerunt. Reliquos duos principatus (quos illi* Gwineth & Powis, *nos* North-Wales & Powisland *dicimus) insederunt olim* ORDOVICES, *qui &* ORDEVICES, *& alicubi, sed corruptissimè* Ordolucæ. *Gens valida, & animosa, vtpote quæ montibus inhæret, & solo animatur suo, quaque diutissimè cùm Romani, tùm Anglici imperij immunis agitauit: nec antè Domitiani tempora à Romanis deuicta, tunc enim Iul. Agricola vniuersam propè gentem debellauit, nec ante Edwardi primi tempora ab Anglis in Prouinciam redacta. Libertate enim diu luxuriarunt, sua fortitudine, locorúmque difficultate freti, quæ insidijs, & protrahendo bello quodammodo nata videantur.* Ordouices.

Horum fines determinare non adeò difficile, nominis autem veram rationem reddere quàm difficillimum existimo. Opinionem tamen concepi, cùm supra duo flumina Deui, *quæ vicinis fontibus orta in diuersa feruntur, consederint, &* Oardeui *supra* Deui *flumina lingua Britannica significet, inde illos* Ordeuices *dictos fuisse, perinde ac* Aruerni, *quòd supra Garumnam,* Armorici *quòd super mare,* Horesci *quòd supra Escam flu. habitârint, fuerint denominati. Nec sine vestigijs intercidit Ordouicum in hoc tractu nomen, magna enim eius pars,*

quæ mari adiacet Ardudwy *etiamnum incolis vocitatur, ex quo* Ordouic,& Ordouices *molliori sono conflasse videantur Romani. Sed vno vniuersa regio nunc nomine Latinis (præter vnam regiunculam,)* Guinethia, & Venedotia, *Britannis* Guineth *nuncupatur, & si fas sit vnicam literulam immutare, arbitrarer hoc nomen Græcis, & Pausanniæ innotuisse, qui in Arcadicis prodit Antoninum Pium malè multasse Brigantes nostros, eò quòd* GENOVNIAM *Romanorum in Britannia prouinciam incursassent. Certè si* Genouthiam *pro* Genounia *legere fas fuerit, ita illa voce ad* Guinethiam *accedit, & Guinethia hac situ adeò Brigantibus contermina iacet, vt nisi hanc regionem intellexerit Pausannias, quænam illa fuerit Sibylla ipsa viderit. Caterùm ad Ordouices spectârunt regiones illæ, quæ nunc Anglicè nouis nominibus* **Montgomerylhire, Merionithlhire, Caernaruonlhire, Denbighlhire & Flintlhire** *appellantur.*

Guineth.

Genounia.

Montgomerylhire.

MOntgomerylhire, Britannicè *Sire Tresaldwin*, ad medium Solem Ceretica & Radnoria, ad Orientem Salopia, ad Boream Denbighia, & ad occasum Merionithia circumscripta, licèt montibus plurimùm emineat, conuallibus tamẽ grata fœcunditate, cùm pascuis, tùm aruis vtiq; fœlix est regio; laudatissimorúmq; equorum fœcunda olim genetrix, *qui*, vt habet Giraldus, *nobilem picturæ formam protrahente natura, tàm membrosa sua maiestate, quàm incomparabili velocitate valdè commendabiles fuerunt.* In extremo huius agri ad occasum, vbi quasi in conum desinit, *Machleneth* sedet, forsitan Romanis MAGLONA, in qua sub duce Britanniarum præsidium egit Honorij Augusti tempore, Præfectus numeri Solensiũ, ad montanos cohibendos. Quinq; hinc mille pass. *Plinlimon* mons, quem dixi, in eximiam exurgit altitudinem, & ea parte, quà huius agri latus claudit, SABRINAM secundum à Tamisi Britanniæ flumen

Equi laudatissimi.

Machleneth.
Maglona.

Plinlimon.

Sabrina.

flumen effundit. *Haffren* Britanni, Seuerne Angli indigitant, Quæ nominis origo non legerim, fabellæ affine videtur, quod de Sabrina virgine in eo demersa cõmentus est Galfridus, & Poëta, qui illum sequuts cecinit. Seuerne.

In flumen præcipitatur Abren,
Nomen Abren, fluuio de virgine, nomen eidem
Nomine corrupto deinde Sabrina datur.

Hic statim à fonte ita crebris incuruus flexibus agitur, vt sæpe reuerti credatur, procurrit tamen, seu potiùs lentus peruagatur hunc agrum, Salopiensem, Vigorniensem, & postremò Gloceſtrensem, vitalémq; humorem glebæ vbiq; suppeditans in Sabrinianum fretum se tandem placidè exonerat. Hoc verò agro syluis obumbratus per *Lanidlos*, *Trenewith* siue Newtown & *Caer-fuse* quod & antiquum, & antiquis priuilegijs firmatum prędicant, in Boream eluctatur, & non procul ab Orientali ripa relinquit Montgomery primarium conuentus oppidum, surgenti saxo, cui amœna planities subiacet, à Baldwino limitis Wallici præfecto, regnante Guilielmo primo constructum, vnde *Trefaldwin*, id est, Baldwini oppidum Britannis vocatur. Sed Angli à Rogero *Montgomerico* Salopiæ Comite, cuius patrimonij erat, Montgomery, & *Montem Gomericum* dixerunt, & tamen cùm Henricus tertius hoc è cineribus excitaret, (subuerterant enim Walli anno salutis 1095. interfectis præsidiarijs, iacuítq; annos plùs minùs ducentos) illum à loci situ *Montem Gomericum* nominâsse fabulatur Florilegus. Iuxta hoc *Corndon* collis in cacumen satis excelsum adsurgit, in cuius summitate saxa quędam in coronam, vnde nomen habet, in alicuius victorię vt videtur memoriam, collocantur. Superiùs Sabrina *Trellin* allabitur, id est, oppidum ad lacum, vnde Welchpoole Anglis nuncupatur, castrum ab austro adiunctum habet à subrufo saxo quo construitur *Castle Coch* appellatum, quod vno mœnium ambitu duo castella complectitur, alterum Domini Powisiæ erat, Baronis Dudlæi alterum. Caduganus filius Blethini celebratissimus, quem dixi, Britan-

Newtown. *Caer-fuse.* Montgomery. Trefaldwin Corndon hill. Magifold *vulgò vocant.* Welchpoole.

nus, dum huius constructioni intenderet, à nepote Madoco (vt est in Lancarbanensis epitome) fuit interfectus. Huic è regione altera fluminis ripa obijcitur Buttington Danorum Hybernis notum, è quo Adheredus Merciorum Comes illos anno Christi 894. exturbâsse author est Marianus. His relictis in ortum paulatim se flectit Sabrina, vt *Tanet* fluuiolum citiùs excipiat, quo consociato, Salopienses adit.

Mediolanū. Hoc in agro Ordouicum MEDIOLANVM fuisse, quod & Antoninus, & Ptolemęus celebrant, est mihi persuasissimum, quia verissimum videtur. Cuius vestigia sagacitèr odoratus sum, sed indagine parùm fœlici, ita vrbium etiam cadauera absumit ætas. E situ tamen si cõiecturæ sit locus, cùm compertissima sunt oppida, quæ vtrinque ponit Antoninus, scilicet hinc BONIVM, nunc Bangor ad Deuam, inde RVTVNIVM, nunc Rowton castle, ab hoc enim XII. ab illo XX. Italicis milliaribus separat; Positionum, si ita dicere liceat, vel potiùs distantię lineæ se mutuò inter *Matrafal*, & *Lan-uethlin*, quæ vix tribus distant mill. pass. intersecãt, & quasi δίπλωσιν Mediolani nostri situm demonstrant. Hæc enim ratio eliciendi tertij loci situm è duobus cognitis incerta esse non potest cùm neque montes interiacent, nec itinerum flexus sit impeditus, *Matrafal* hæc, quæ quinis à Sabrina ad occasum abest milliaribus, & quod vetustati ex parte suffragetur, licèt nunc nudum sit nomen, Principũ Powisiæ Regia sedes erat, & ea quidem à scriptoribus celebrata, qui memorant in ea à principibus iam relicta, Robertum de *Veteri ponte*, siue *Vipont* Anglum castrum condidisse. *Lan-uethlin* verò id est fanum *Vethlin*, oppidulum mercatorium, etsi à linearum intersectione sit paulò remotius, nominis tamen cognatione cum Mediolano multò est coniunctius, *Vethlin* enim ex *Methlin* linguę Britannicæ Idiotismo factum est, vt *Caer Verden*, ex *Caer Merden*, *Arnon* ex *Ar-mon*. Nec *Methlin* magis à Mediolano abludit, & dissonat, quàm vel *Millano* in Italia, *le Million* in Xanctonibus, vel Methlen in Belgis, quę

Matrafal.

Lanuethlin

omnes

omnes vrbes Mediolani nomine olim insignes fuisse nemo dubitat. Quæ verò coniectura ad veritatem sit propensior tuum erit dijudicare, mihi satis est coniectare. Si hoc nostrũ Mediolanum, & illas eiusdem cognominis in Gallia vrbes, vel Medum Ducem, vel Olanũ principem construxisse, aut dum construerentur, suem mediatim lanatam effossam dixerim, nonne nubes & nugas captare viderer? & hæc singula tamen de suo Mediolano scriptitant Itali. Sed cùm hæc ab eiusdẽ linguæ populis cõstructa fuisse sit certo certius: (Gallis & Britannis cõmunem linguam fuisse docuimus,) eandem ob causam eandem habuisse denominationem satis est probabile. In nullo tamen quod sciam Mediolanum nostrum cum illa Italię conuenit, nisi quòd planitie inter riuulos interideat vtraque, Italúsq; non indoctus ex eo Mediolani sui nomen duxit quòd sit vrbs media inter *lanas*, id est, inter fluuiolos vt interpretatur ille.

Powisię Principes à tertio filio Rotherici magni prognati hunc agrũ cum alijs (licet Rogerus & Hugo Montgomerienses partem nonnullã abrasissent) perpetua serie ad Edwardi secundi tempora tenuerunt. Tunc enim Oënus è Britannico sanguine vltimus Powisię Dominus (Principis enim nomen iampridẽ exoleuerat) Hawisiam vnicam filiã reliquit, quam Ioannes Charletonus equestri dignitate Anglus duxit, & vxorio iure Dominus Powisiæ ab Edwardo 11. factus erat, qui (vt plurimis locis vidimus) Leonẽ rubrũ erectũ aureo in clypeo gerebat. Huius hæredes masculi ad quartã vsq; progeniẽ hoc honore claruerunt, donec in Edwardo mascula succession abolita fuisset. Ille enim ex Æleonora Thomæ Comitis Cãtij filia, & hæredũ altera suscepit Ianã vxorẽ Io. Greij equitis, & Iocosã coniugẽ Io. domini *Tiptoft* à qua Barones de *Ros* & *Dudley* genus duxerũt. A Io. autẽ Greio natus erat Henricus materno iure Powisię Dominus, & Regis Henrici quinti beneficio Comes *Tankervilla* in Normannia, in cuius prosapia Powisiæ titulus ad nostra vsq; tempora permansit.

Principes Powisiæ.

Powisiæ Domini.

Merionethshire.

A Montgomerici pagi tergo Merionethshire, Britannicè *Sir Verioneth*, Latinè *Meruinia*, Giraldo *Terra filiorum Canani*, ad sinum vsque lunatum quem dixi, & Oceanum pertingit, quo ab occasu ita pulsatur, vt nonnullam eius partem abripuisse credatur. Ad Meridiem Deuo flumine, à Ceretica dirimitur, ad Septentriones Caernaruoniam, & Denbighiam attingit. Ipsa vero inter mõtium conglomerationes *omnium totius Walliæ terrarum* (vt inquit Giraldus) *hispida magis & horribilis. Habet enim montes altissimos, arctos tamen & in modum arcis acutissimos, nec raros quidem, sed creberrimos, & tanta æqualitate consertos, vt in summis eorum verticibus pastores confabulantes, vel conuitiantes, si concurrere fortè statuerint à mane ad vesperum vix conuenirent.* Numerosi ouium greges in his montibus errant, nec vllum est à lupis periculum, qui tunc per vniuersam Angliam deleti erant, cùm Edgarus Visisaxo Luduallo harum regionum principi tricenos lupos in singulos annos vectigalis nomine imperaret. Incolæ qui rei pecuariæ omninò sunt attenti, & lacticinijs vescuntur, Butyro videlicet, caseo, &c. (quamuis Strabo Britannos nostros quasi casei conficiendi ignaros olim irriserit) statura, colore nitido, habitu visendo, & corporis lineamentis vix alteri in Britannia genti concedunt, sed ob præproperam Venerem, & otia, malè apud vicinos audiunt. Oppida habent rara, ad occasum quà *Anas* flumen defluit *Dolegethle* est viculus mercatorius à valle in qua conditur, sic dictus. Proximè mare in regiuncula *Arduduy*, *Harlech* olim *Caer Colun* abruptissima rupe castrum in mare prætendit, quod ab Edwardo nostro Primo, (vt ferunt incolæ) extructum, à situ nomen acce-

Montes admodũ adsti.

Lupi in Anglia extincti.

Dolegethle

Harlech.

accepit, *Harlech* enim super saxum Britannis denotat. Cùm domestico bello Anglia conuulsa esset, *Dauid Ænea Vchan* Britannus nobilis, qui à Lancastrensi familia stetit, pertinaciter contra Edwardum Quartum defendit, donec Guilielmus Herbertus Penbrochiæ Comes per medias Walliæ Alpes difficilimo itinere perrumpens, valido fragore in castrum ita detonuerit, vt deditione receperit. Incredibile ferè est quantas viæ impeditissimæ difficultates ille eluctatus est, cum hîc ascendendo repere, illic descendendo se cum suis quasi prouoluere cogeretur. Vnde *le Harbert* via illa vicinis hodie vocatur. Superiùs in ipso agrorum confinio, æstuaria inrepunt duo celeberrima, *Traith maur*, & *Traith bochan*, id est, æstuarium maius, & minus. 1468. *Herberti via*

Nec procul hinc iuxta *Fostineog* viculum via publica, siue militaris quæ saxis constrata per montes hos præpeditos, & quodammodo inuios ducit. Quam cum Britanni *Sarn Helen*, id est Helenæ strata, nominant, Helenam Constantini matrem, cuius multa, & egregia erant per Rom. imperium opera, constrauisse par est vt existimemus. *Via Helenæ.*

In orientali agri parte *Deua* flumen è duobus fontibus exortum (vnde nomen gestare credunt, *Dwy* enim illi vocant, quo nomine & binarium numerum denotant, licèt alij à diuinitate, alij à nigro colore dictum contendant,) & statim *Lhintegid* Anglis Pimblemeare, & Plenlinmeare lacum longè latéque diffusum integer transmeat, & exit tantus, quantus venit, Nec enim *Guiniad* peculiares lacui pisces in Deua videas, nec Salmones in lacu, qui tamen in flumine, passim capiuntur. Sed vide si placet lacum illum Poëtæ Antiquarij versibus accuratè depictum. *Deua fl. fontes.* Plimblemeare. Guiniad *piscis.* *J. Leland.*

Hispida quà tellus Merionia respicit Eurum,
Est locus antiquo Penlinum nomine dictus,
Hîc lacus illimeis in vallo Tegeius alta
Latè expandit aquas, & vastum conficit orbem,

Exci-

Excipiens gremio latices, qui fonte perenni
Vicinis recidunt de montibus, atque sonoris
Illecebris captas demulcent suauiter aures:
Illud habet certè lacus admirabile dictu.
Quantumuis magna pluuia non æstuat: atqui,
Aere turbato, si ventus murmura tollat,
Excrescit subitò rapidis violentior vndis,
Et tumido superat contemptas flumine ripas.

Bala. Huius supercilio insidet *Bala* oppidulum immunitatibus dotatum, sed raris incolis, ędificijsque incultissimis, nihilominùs præcipuum forum montanorum.

Hugo Comes Cestrensis primus Normannorum hanc regionem dispositis prędidijs occupauit, cùm Gruffinum filium Conani captiuum teneret, sed posteà ille hanc cùm reliquo principatu recuperauit, posterísque reliquit, donec fatali sua periodo confecta, in Leolino desijt.

Caernaruonshire.

Vpra Merionithiam iacet, quæ Britannis *Sir Caer-ar-von*, Anglis **Caernaruonshire**, & priusquã Wallia in Comitatus describeretur **Snowden Forest**, historicis Latinis *Snaudonia*, ab illo saltu, & *Aruonia*, quòd Monam è regione oppositam habet. Latus Septentrionale & occiduum mari obiacet, australe claudit Merionithia, & orientale Denbighiensis ager Conouio flu. interlabẽte. Quà mare prospicit, potissimùm quà promontorio longiùs in occasum Hibernum euehitur, incurua littora contra Octopitarum siue **S. Dauids land** obtendit, gleba est satis fertili, & oppidulis redimita.

Snowdon hils. Interiora autem Natura longè latéque montibus, qu asi hîc compages huius Insulæ viscеribus terræ densaret,

saret, confertim extulit, receptaculúmque Britannis tutissimum ingruente bello fecit, tot enim aspreta, rupésque, tot conualles saltuosæ, stagnísque impeditæ interiecta sunt, vt non modò exercitus, sed ne expediti quidem calles inueniant. Alpes, si placet, Britannicas meritò hos montes appelles, nam preterquam quòd totius Insulæ maximi sunt, etiam incisis vndique rupibus, non minùs quàm Alpes, præcipites, omnésque vnum ambiunt, qui in medio vastè supereminens, ita caput effert, vt non cœlo minari, sed inserere iuga videatur: quæ tamen niuibus sunt fida, toto enim anno, niue, seu potiùs niuium senio canescunt. Vnde vno nomine omnes Britannis *Craig Eriry*, Anglis **Snowdon**, id est, vtraque lingua, Niuiferi montes vocantur: vti etiam *Niphates* Armeniæ, & *Imaus* Scythiæ à niue nomen (testante Plinio) assumpserunt. Nihilominus adeò sunt pabulosi, vt tritissimum sit inter Wallos, *Eriry* montes omnibus Walliæ armentis in vnum coactis sufficere posse. De duobus in horum verticibus lacubus, quorum altero enatat Insula erratica, altero plurimi pisces, sed monoculi omnes reperiuntur, nihil dicam, ne fabulis indulgere videar, etsi Giraldi authoritate hoc nonnulli crediderint. Horum incolas *Niuicollinos* nouo verbo vocauit I. Sarisburiensis in Polycratico, de quibus Henrici secundi tempore sic scripsit. *Niuicollini Britones irruunt, & iam protendunt terminos suos egressi de cauernis, latebrísque syluarum plana occupant procerum nobilium, videntibus ipsis impugnant & expugnant, & diruunt; aut sibi retinent; eò quòd iuuentus nostra quæ tecto & vmbra gaudet nata fruges consumere in lucem dormit, &c.* *Niuicollini.*

Sed à montibus in campestria descendamus, quæ cùm sola sint secundum mare, necesse est vt tantùm littus legamus. Promontorium quod in occasum brumalem proiectum diximus, Ptolemæo pro exemplarium varietate, CANGANVM, IANGANVM, LANGANVM dicitur, quod veriss imum nescio, hodie incolis *Lhein* vocatur, angusto & æquali Chersonesso procurrit, magis quàm cætera regio patentibus campis, & hordeo feraciss imis. *Canganum.* Lhein.

Duo

Duo tantùm memoranda prætendit oppidula, interiùs ad ſinum *Pullhely*, id eſt, palus ſalſa; exteriùs ad mare Hibernicum, quod alteram Cherſoneſſi partem diuerberat, *Newin* villã mercatoriam, in qua anno Chriſti 1284. Angli proceres de Wallis triumphantes militari decurſione & feſtiua pompa (vt author eſt Florilegus) memoriam Arthuri magni celebrârunt. Si qua alia floruerunt hîc oppida, tunc deleta fuerunt, cùm Hugo Comes Ceſtriæ, Robertus de *Rudland*, & Guarinus è *Salopia* primi Normannorum huc penetrantes, hoc promontorium ita popularẽtur, vt totum ſeptennium deſolatũ iacuerit.

Pullhely.

Newin.

Vita Gruffini.

A *Newin* littus ſemel, iterúmq; prominentijs diſtinctum in ſeptentriones ſe agit, Deinde obuerſa in Circium fronte, coarctato in anguſtias freto (*Menai* vocant) Monam inſulam à Continente diſcindit. Huic freto SEGONTIVM vrbs cuius meminit Antoninus ſuperimpoſita erat, quod nomen à præterfluente fluuio ſumpſit, qui etiamnum *Seiont* appellatur, & è *Lin-Peris* lacu profluit, in quo piſcis eſt peculiaris non alibi viſus quem à ruſeſcente ventre *Tor-cob* accolæ vocitant. Cùm verò Setantiorum portum hoc in ſitu collocarit vetuſtus Ptolemæi codex, quem alia exemplaria longiùs remouent, ſi ego Segontiorum portum legerim, & ad huius oſtium fuiſſe dixerim, veritatem fortaſſe limarem, ſin minùs coniecturæ veniam ab æquo lectore impetrarem. Hanc vrbem Nennius *Caer Cuſtenith*, & qui ſcripſit vitam Gruffini filij Conani prodit Hugonem Ceſtriæ Comitem caſtrum conſtruxiſſe in *Hean Caer Cuſtenni*, id eſt, vt vertit Latinus interpres, in antiqua vrbe Conſtantini imperatoris, Authórque eſt Matthæus Weſtmon. (ſed ipſe fidem ſuam liberet) corpus Conſtantij Conſtantini maximi patris hîc inuentum fuiſſe anno 1283. & in Eccleſia nouæ vrbis honorificè locatum iuſſu Edwardi primi qui ex huius ruinis eo tempore eduxit *Caernaruon* vrbem paulò ſuperiùs ad fluminis oſtium. Quæ vt ipſa nomen ſumpſit, quod è regione Monæ Inſulæ obijcitur, hoc enim vocabulum denotat: ita vniuerſo agro ſuum nomen commu-

Menai.

Segontium.

Tor-cob piſcis.

Caernaruon.

communicauit, hinc etenim Anglis Caernaruonshire dicitur. Anguſto admodum & orbiculari mœnium ambitu continetur hæc vrbecula, ſed firmo; caſtrúmque oſtendit pulcherrimum: nec minus eſt priuatis ædificijs pulchra, & ciuium, qui rei mercatoriæ ſtudent, humanitate prædicanda. Edwardum primum conditorem, & Edwardum ſecundum eius filium hîc natum, & de *Caernaruon* cognominatum, qui primus erat ex Anglico ſanguine, Walliæ Princeps, ſummæ ſibi gloriæ incolæ exiſtimant. Ad ſeptimum hinc milliare eidem freto inſidet *Bangor*, ſiue *Banchor* à Choro pulchro ſic appellata. Quæ ſedes Epiſcopalis Paræcijs 96. præſidet. Danieli eiuſdem olim præſuli, ſacrata eſt eccleſia, non illa admodum ſpecioſa ſtructura. Ab Oëno enim *Glendouerduy* perditiſſimo rebelle, qui Walliæ vrbes excidio deſtinârat, incendio deformata, poſteà Henrici Denæi ſui epiſcopi opera, regnante Henrico VII. reſtaurata vix priſtinam dignitatem recuperauit. Oppidum eſt ſatis amplum, ab Hugone Ceſtriæ Comite caſtello firmatum, & ad ipſas freti fauces ſitum, quas Edwardus primus, vt in Monam ſiue Angleſey (de qua inter Britanniæ inſulas agam) exercitum tranſmitteret, ponte obnixè, ſed fruſtrà, continere conabatur. Quo etiam loco Paulinus Suetonius Romanos milites ante in Monam tranſmiſit, equites vado, & pedites pandis nauiculis, vt author eſt Tacitus.

Banchor.

Decliui hinc aſcenſu pergit littus per *Penmaen-maur* præcelſam & abruptam rupem quæ mari eminens, anguſtum callem itinerantibus præbet, hinc impendentibus ſaxis, quaſi ruinam minarentur; illinc fremente Oceano in immenſam profunditatem depreſſo. Sed hac vnà cum *Penmaenuchan*, id eſt, monte ſaxeo minori, ſuperata, planities ſe pandit vſque ad *Conouium* flu. vulgò Conwey, qui ab oriente hunc agrum determinat. Hic fluuius apud Ptolemæum compendiaria Græcè ſcribendi ratione TOISOVIVS pro CONOVIVS concipitur. E palude eiuſdem cognominis in meridiano prouinciæ limite emanans anguſtiori alueo vſque ad oſtium ferè colliſus

Pen-maen-maur.

Conouius fl. Conouium.

collisus properat, conchas alens quæ cæleſti rore grauidæ margaritas parturiunt; CONOVIOque oppido, quod memorat Antoninus, nomen impertit, Quod licèt nunc proſtratum, noménque illud eò loci extinctum, nouo tamen nomine vetuſtatem ſuam ſubindicat. Tenuiſſimus enim inter eius rudera viculus *Caer hean*, i. *vrbs antiqua* vocatur. E cuius ſpolijs nouũ oppidũ Edwardus primus ad ipſum fluminis oſtium excitauit, quod inde *Aber-Conwey* vocant, id eſt, *Conouij oſtium*, quem locũ Hugo Ceſtrẽſis priùs communiêrat. Ipſum verò Cononium recens munitum ſitu, munitúmque opere, & pereleganti caſtro, vrbeculæ, potiùs quàm oppidi nomen mereatur.

Margaritæ. Conwey.

Ex huius oppoſito cis flumen prominet inflectente cubito, quaſi ſtationem moliretur natura, promontoriolum quod huius etiam agri cenſetur, *Gogarth* dictum, In quo, Conouio mare ſubeunti *Diganwy* antiqua vrbs impendebat, quæ multa antè ſecula ictu fulminis deflagrauit. DICTVM autem vrbem eſſe credimus, vbi ſub poſterioribus imperatoribus præpoſitus Numeri Neruiorum Dictenſium excubias egit. Quod autẽ *Diganwy* poſteà appellatum fuerit, quis non videt *Ganwey* illud ex *Conwey* profluxiſſe, & inde Anglicum nomen Ganoc: ſic enim nominatum erat caſtellum, quòd poſteà eò loci Henricus tertius conſtruxit.

Gogarts. *Dictum.* Diganwy.

Ganoc.

Præfuit huic regioni ſtatim à Normannorum in hanc inſulam ingreſſu Gruffinus filius Conani, qui cùm influentes Anglorum in Walliam copias reprimere non potuiſſet, tempeſtati ſubinde ceſſit; demúmque cùm ſua integritate regis Henrici primi gratiam redemiſſet, facilè etiam ab Anglis ſua recuperauit, poſteritatíque reliquit, ad Leolinum vſque. Qui cùm fratres iniurijs, & vicinos Anglos incurſionibus irritâſſet, eò adductus fuit, vt hanc montanam regionem cum Mona, ſiue Angleſeia inſula, ab Edwardo primo clientelari iure teneret, eóque nomine mille marcas quotannis perſolueret. Quibus conditionibus cùm poſteà non ſtaret, ſed ſuam perfidíque fratris pertinaciam, potiùs, quàm ſpem ſequutus,

quutus, aleam belli denuò tentaret, interfectus, & sibi, & Britannorum in Wallia imperio finem attulit.

Denbighshire.

CIs Conouium Denbighensis ager, Anglis **Denbighshire**, Britannis *Sire Denbigh* interiùs à mari recedit, & in ortum vsque ad Deuam flu. procurrit. A Borea aliquandiu mare, inde Flintensis regiuncula, ab occasu Merionithia & Montgomeria, ab ortu ager Cestrensis, & Salopiensis circumcinguut. Pars occidua sterilis, media quà in vallem succumbit, fœcundissima, Orientalis statim à valle naturam sibi iniquiorem, ad Deuam verò multò æquiorem sentit.

Occidua pars, nisi quòd lætior sit, quà Oceano pulsatur, sparsim habitata, glabris & macilentis mótibus plusquàm protuberat, quorum tamen maciem in montium pronis, vt alibi in Wallia, cultorum diligentia, & solertia iampridem vincere cœpit. Terræ enim corium latiore vomere in cespites, siue bracteas abradentes, eos artificiosè congestos iniecto igne in cineres redigunt, quibus in agros illos excoriatos insperfis, eorum ieiunam sterilitatem ita lætificant, vt auenam, suprà quàm credi possit, profundant. Nec hæc glebas comburẽdi ratio noua est, sed admodum antiqua vt è Virgilio & Horatio videre est. *Ratio glebas comburendi.*

Ad vallem vbi hi montes iam rarescere incipiunt, pendenti rupi affigitur *Denbighia*, vetustiore nomine Britannis *Cled Fryn yn Rhos*, id est, confragosus collis in Rossia, (sic enim illam regionis partem vocãt) quam Edwardus primus cum alijs amplissimis latifundijs Dauidi Leolini fratri donauit; verùm cùm ille statim læsæ maiestatis reus capite plecteretur, eam ex Edwardi dono accepit Henricus Laceius Lincolnensis Comes, qui nó magno, sed valido mœnium circuitu, & ad Australem partẽ turrito castello muniuit, in cuius puteo cùm filius eius vnicus fortè demersus fuisset, mœstissimus pater, nondum imposito *Denbigh.*

impoſito faſtigio, ab opere deſtitit. Eoque poſteà defuncto, oppidum cum reliqua poſſeſſione ad Lancaſtrenſem familiam per ſuperſtitem eius filiam Aliciam deſcendit, à qua tamen primùm Edwardi II. liberalitate, cùm illa familia iaceret, ad H. Spencerum, inde ad R. Mortuomarium ex pactione cum Edwardo III. Sed eo morte mulctato, ad G. Monteacutum Sarisburiæ Comitem, ſtatímq; rurſus ad Mortuomarios, & per eos ad Eboracenſem familiam demùm deuenit. Scriptum enim eſt, in Edwardi IIII. ex Eboracenſi familia inuidiam magno
1468 damno à Lancaſtrenſibus affectum fuiſſe. Ex quo tempore ſiue quòd ſitus præruptus non incolis placuerit, nec enim ſubuectio erat commoda, ſiue quod aquis indigum erat, paulatim ita demigrârunt, vt vetus hoc oppidum ſit iam exhauſtum, & nouum longè maius ſub ipſa rupe ſurrexerit, Quod adeò frequens eſt, vt templo multitudinis nó capace, iam in antiqui oppidi area nouum, tum Domini ſui Roberti Comitis Leiceſtrenſis ſumptibus, tum collatitia plurimorum per Angliam pecunia, condere incœperint. Comitem enim illum anno 1566, *Baronia de Denbigh.* Diua noſtra Elizabetha Baronem Denbighiæ creauit. Nec inter Angliæ Baronias alia eſt, quæ plures nobiles clientelari iure ſibi deuinctos habet.

Dyffryn Clwyd. Iam venimus in regionis meditullium, vbi ſubmotis vtrinque montibus, Natura, vt quid in aſpera regione poſſet, oſtenderet, vallem longè pulcherrimam ſubſtrauit, ab Auſtro in Septentrionem XVIII. mill. paſſ. porrectam, v plus minùs latitudine expanſam, quę Oceano & ſerenanti Boreæ ſolummodò patet, aliàs vndiq; montibus continetur altis, & ab Ortu pinnatis, mira enim naturæ ſolertia montium horum iuga mœniũ pinnas mentiuntur. Inter quos æditiſſimus eſt *Moil-enlli* qui in ſuo cacumine vallum habet militare, & fonticulum limpidum. Vallis hęc à ſalubritate, fertilitate, & amœnitate verè fœlix. Incolarum color eſt ſanus, capitis firma ſyncerítas, inoffenſum oculorum lumen, & annoſa admodum ſenectus. Ipſa verò virentibus pratis, flauentibus aruis,

ubertate

creberrimis villis, & templis spectantium oculos mirum in modum pascit. *Cluida* flu. labentibus vndique profluentibus auctus eam mediam ab ipso fonte intersecat, vnde olim *Stratcluid*, (Marianus enim *Stratcludwallanorum* Regem nominat) & hodie *Dyffryn Cloid*, id est, *Vallis Cluidæ* denominatur, in qua Britannos è Scotia aduenas, pulsis Anglis, regnum constituisse prodiderunt nonnulli. *Cluida fl.*

Ad Cluidę Orientalem ripam in Australi vallis parte *Ruthunia*, Britannis *Ruthun*, Anglis **Ruthin** adsidet, maximum vallis emporium, viris & ædificijs frequens, celebréque non ita pridem castro amplo, pereleganti, & familiæ quantumuis numerosæ capacissimo. Quod construxit Rogerus Grey, cui pro portione nauatę in Wallos operæ, Edwardus primus totam ferè vallem elargitus erat: posterísque eius qui titulo Comitum Cantij illustres, sedes erat, donec Richardus Grey Comes Cantij, & Ruthuniæ Dominus quum nullam suscepisset prolem, non habita aliqua fratris Henrici ratione, Henrico VII. hoc auitum patrimonium pretio addixerit. Ex quo tempore castrum tecto nudatum fatiscere cœpit. Nunc autem ad nobilissimum Ambrosium Warwicensem Comitem cum opimis in valle redditibus ex Diuæ ELIZABETHÆ munificentia spectat. Ruthin.

E valle ad ortum ascendentem excipit *Yale* regiuncula montana, & si ad regiones subiectas, & circumuicinas conferatur æditissima, adeò vt nullum aliunde fluuium accipiat, sed plures ex se emittat. Ex hoc æditiori situ aspera est, algida, & ventis vndiq; perflata. An ab *Alen* fluuiolo, qui in hac exortus semel atque iterum se recondit cuniculum agens, nomen accepit, nescio. Montes bobus, ouibus, capris sunt referti, cõualles alicubi frumenti satis feraces, maximè ad orientalem partem cis *Alenum*: occidentalior autem pars minùs est fertilis, & nonnullis in locis planè ericetum, & infrugifera. Memorandum verò nihil habet præter monasteriolum dirutum, lætissimè, & amœnissimè in valle situm, quæ inter nemorosos colles se in crucis figuram decussat, vnde *Vallis-Crucis*, *Yale.* *Valle Crucis.*

Britannicè *Lhanegwest* appellatur.

Ab hac magis in ortum territorium, Britannicè *Mailor Gymraig*. i. *Mailoria Wallica*, Anglis Bromfield, vsque ad Deuam pertingit, læta admodum regiuncula & plumbi ferax, præcipuè iuxta *Moinglath* viculum qui à fodinis nomen assumpsit. Wrexham hîc cernitur, Saxonicè pnittleyham, sacra turre elegantissima conspicuum, Musicísque in Ecclesia organis celebratum: & huic vicinum est *Leonis castrum*, à Legione xx victrice, quæ paulò superiùs ad alteram Deuę ripam egit, fortè sic dictum, nunc Holt vulgò vocatur, instauratúmque creditur nuper à Guilielmo Stanleio, & olim à Ioanne Comite Warrenniæ, qui tutor fiduciarius hanc prouinciolam à pupillo Madoco Britannico regulo vnà cum Yale sibi interuertit. A Warrenniæ verò Comitibus ad *Fitzallanos* Arundeliæ Comites, & ab illis ad Guil. *Beauchamp* Baronem Abergeuenæ deuenit, posteáque ad Guilielmum Stanley qui cùm capite plexus esset, hæc & aliæ eius possessiones fisco fuerunt adiudicatæ.

Plumbum.

Wrexham.

Holt.

Bromfeldiæ ad Austrum Chirke subiacet, Britannicè *Gwain*, satis etiam illa montosa, sed duobus castris nobilitata, *Chirko* scilicet, quod nomen dedit, à Rogero de *Mortuomari* posito, & *Castle Dinas Bran* in æditissimo fastigiati montis iugo suspensum, cuius nunc nihil nisi parietinæ supersunt. Hoc vulgus Brennum Gallorum ducem inædificâsse, & denominâsse fabulatur: sed à situ excelso in colle, quem *Bryn* vocant Britanni, alij nomen esse contendunt, & quidem mea opinione, multò probabiliùs. Henrici Tertij tempore sedes erat Gruffini filij Madoci, qui cùm ab Anglis contra Wallos staret, in hoc se continere solebat, sed illo defuncto Rogerus de *Mortuomari*, qui eius filio Leolino curator datus, perinde vt Ioannes (quem dixi) Warrenniæ Comes Bromfeldiam, ita hanc *Chirkam* sibi occupauit.

Chirke.

Castle Dinas Bran.

Cùm res Wallorum seditionibus, & Anglorum incursionibus in lapsum prona iam sisti non poterat, Comites Cestriæ, Warrenniæ, Mortuomarij, Laceius, &

Greij,

Greij, quos dixi, primi Normannorum hanc prouinciolam paulatim occupârunt, & suis possidendam reliquerunt.

Flintshire.

DEnbighiensi agro ad Septentrionem longior, quàm latior prẹiacet Flintensis prouinciola, Anglis **Flintshire**, Hibernico mari, siue potiùs Deua æstuario ab Arcto pulsata, ab Ortu Cestrensi Comitatu, ab alijs plagis Denbighiensi finita. Non illa quidem montana, sed collium prominentia aliquantulum surgens, quæ leniter in fertilissimos agros resupinatur, qui, præsertim quà mare prospiciunt, hordeum laudatum tam benignè profundunt, vt semper nona, à primo satu, hebdomada, demetant agricolæ. Occidua verò eius pars in vallem Cluidanam, quà illa mari proxima, descendit, & superiorem eius partem occupat.

In huius & Denbighiensis agri confinio, quà molliori deuexitate montes se subducunt, & faciliorem in vallem descensum, & transitum præbent, in ipsis faucibus vrbecula VARIM posuerunt Romani, quam à Conouio *Varis.* ad XIX milliare locat Antoninus. Hæc nulla sui nominis parte truncata, *Bod-vari*, id est, mansio Vari hodie vocatur, ostenditque dirutæ vrbis vestigia in proximo monticulo, quem illi *Moyly Gaer*, i. Mons vrbis, appellitant. Quæ verò sit nominis significatio non liquet, nos *Variam* transitum Britannis priscis significâsse alibi opinati, & *Durnouariam*, *Isanna-Variámque* Aquę & Isannę transitum interpretati sumus, & à nostra opinione facit hęc VARIS eò loci sita, vbi solùm patet facilis inter montes transitus. *Bod-vari.*

Infrà hanc Varim in valle prolabitur Cluida, statímque *Elwy* fluuiolus vnà confluit, vbi Episcopalis est sedes, cui parœcię subsunt multę. Hęc à flumine *Llanelwy* Britannis, à patrono Asapho, S. Asaph Anglis, & *S. Asaph;*

S. Asaph. *Asaphensis* historicis nominatur. Nec oppidum sua elegantia, nec templum, vel structura, vel ornatu prędicandum, vetustatis tamen nomine neutiquàm tacendum est. Circa annum enim reparatæ salutis 560. Kentigernus Episcopus Glasguensis, è Scotia profugus, Episcopalem sedem, cœnobiúmq; hic constituit, congregatis sexcentis sexaginta tribus fratribus, quorum trecenti illiterati agriculturę, totidem alij operibus intra monasterium exercendis, reliqui diuinis rebus peragendis vacarent; quos ita per conuentus distribuit, vt iugitèr aliqui in templo, Deo inseruirent. Cùm autem in Scotiam rediret, Asaphum virum integerrimum huic cœnobio præfecit, à quo hodiernũ nomen impositum. Episcopus huius sedis parœcias sibi plùs minùs 128. subiectas habet, quarũ beneficia, vt vocant Ecclesiastica, sede vacante, Archiepiscopus Cantuariensis liberè ad Henrici vsq; VIII tempora, Archiepiscopali iure, quod nunc regale censetur, conferre solebat. Hoc enim in historia Cantuariensi legitur. Superiùs **Ruthlan**, à subrufa Cluidæ ripa cui adiacet, appellationem sortita, castello nitet egregio, sed ferè vetustate cõfecto. Leolinus Sisilij filius Walliæ princeps primò condidit, Robertus autem quem de *Ruthlan* vocant, Hugonis Cestrensis nepos, primùm à Wallis extorsit, prefectúsq; erat Hugonis, qui illud nouis operibus muniuit, posteà, vt Abbas de *Monte* scripsit, Henricus II. hoc castrum restauratum Hugoni de *Bello-Campo* dedit. Sub quo statim Cluida mari immiscetur, & licèt vallis ad ipsum ostium inferiore libra, quàm mare depressa videatur, nunquam tamen superlabitur, sed obstaculo naturali, non sine summa diuini consilij admiratione, in ipsis marginibus hæret aqua. Hinc littus in ortum paulatim descendendo procedit primùm per *Disart* castrum sic dictum, quòd fuerit situ acclive, inde per **Basingwerke**, quod etiam Henricus II. Hugoni de *Bello-Campo* concessit. Sub hoc **Halywell**, i. *fons sacer*, Wenefridæ virginis memoria quæ stuprum per vim oblatũ ibi morte luit, & musco gratissimi odoris longè est

Capgrauius.

Ruthlan.

Basing-werke.

Haly-well.

est celeberrimus, Ex quo emanat fluuiolus statim eximius, párque molæ agendæ, tanto impetu proruit. Propè hunc locum Giraldi ætate, erat vt ipse scribit, *diues vena, fructuosúmq; argenti scrutinium, vbi pecuniam scrutando itum est in viscera terræ.* Argentum.

Hanc regionis partem quòd formoso situ intuentibus arridet, & in Anglorum potestatem iam olim cesserat, Britanni *Tegengle*, id est, formosa Anglia, dixerunt. Quòd verò *Tegeniam* quidam appellarit, Igenósq; ibi cósedisse existimarit, tua sit cautio ne facilè credas. Corruptum Icenorum nomen optimo viro imposuit. Inde in littore **Flint** castrũ conspicitur ab Henrico secundo inceptum, & ab Edwardo primo perfectum, quod huic agro nomen fecit. Postea ad Orientalem agri limitem proximè Cestrenses **Yalwarden** castrum vulgò **Yarden** haud multum à littore sedet, è quo cùm Rogerum Clifford Wallię Iustitiarium Dauid Leolini frater captiuum abduxisset, funestissimũ bellum sibi & suis excitauit, quo Wallorum imperium funditùs euersum. Castrum autem hoc sedes erat Baronũ de *Monte-alto* vulgò *Mounthault* qui ab Eustachio de *Crew* prognati, in honoratissimã familiam succreuerũt: parma cyanea in quo argéteus Leo erectus insignes; verùm deficiente tandẽ liberis masculis, eorũ hęreditas per Barones de *Strange* de *Knocking* ad Stanleios qui nunc Derbiæ sunt Comites translata fuit. Flint Castle. Harden. *Barones de Monte alto.*

Australem sub his regionis partem pererrat *Alen* fluuiolus, propè quem in monte ad *Kilken* viculum, fons est qui maris æmulus statis temporibus suas & reuomit, & resorbet aquas. **Yope** Castrum Britannicè *Caergurle* in quod Edwardus primus se recepit, cùm suos incompositos Walli subitò adorti essent, vbi lapides molares è rupe excîduntur, & **Mold** Britannicè *Guideruc*, castrum olim Baronis de *Monthault*, siue *Monte Alto*, huic *Aleno* superimponuntur, quę antiquitatis indicia prę se ferunt plurima. Iuxta **Yope** cùm hæc scriberemus Hortulanus dum altiùs terram moliretur, in opus peruetustum incidit, de quo plurimæ plurimorum enatę sunt opiniones, *Lapides molares.* Hope Castle.

Hypocaustum Rom.

sed qui M. Vitruuium Pollionem diligentiùs legerit, perspiciet nihil aliud fuisse quam Hypocausim, vel Hypocaustum, à Romanis incœptum, qui crescente cum diuitijs luxuria, balneis plurimùm sunt vsi. Longũ erat vlnas v. latum IIII. altum plùs minùs dimidium vlnæ. Includebatur parietibus ex viuo saxo, pauimentum ex testa cum calce trullissata, columellis lateritijs innitebatur concameratio, quæ ex tegulis erat tectorio opere politis, & hinc inde perforatis quibus fictiles impositi erant, quasi tubuli, per quos caloris vis deferebatur, & vt inquit ille, voluebant hypocausta vaporem. Et quis non ex his fuisse existimet quę Iscæ præcipue suspiciebat Giraldus? cùm hæc scriberet de Romanorum operibus. *Quod inter alia notabile censeas, stuphas vndiq; videas miro artificio confectas, lateralibus quibusdam, & angustis spiraculis occultè calorem exhalantibus.* Quorum verò hoc opus fuerit LEGIO XX. tegulis impressa loquitur, quam vix sex hinc milliarium diuerticulo Cestrię egisse iam anteà docuimus.

Coleshull.

Iuxta hunc Alenum fl. in angustijs syluestribus **Coleshull** est, *Carbonarium collem* vocat Giraldus, vbi cum Hericus II. bellũ si vnquam aliâs magna cum cura in Wallos apparauisset, Angli incondita multitudine laxiùs tendentes cecidêrunt, & ipsum Regium vexillum ab Henrico de *Essex* hæreditario regum Angliæ signifero desertum fuit. Quo nomine ille posteà lęsę maiestatis delatus, & à delatore singulari certamine deuictus, bonis in fiscum relatis, ignauiam suam pertæsus, cucullum induit.

English Mailor.

Alia est huius regionis portiuncula cis Deuam fl. ab hac quasi auulsa quam Angli **English Mailor** vocant. De hac cum de Bonio loqueremur, in Cestrensi Comitatu egimus, nec est quod iam dictum denuò dicamus.

Cestrenses Comites leuia prælia ex occasione, & opportunitate cum Wallis conserentes, hunc agrum primi Normannorum sibi subiecêrunt, vnde in antiquis membranis legitur. *Comitatus Flint pertinet ad dignitatem gladij Cestriæ.* Sed cùm illi iam desijssent, Edwardus primus,

mus, quod ad suas opes tuendas, & Wallos coercendos commodissimum ratus erat, hanc, & omnem Walliæ oram maritimã sibi tenuit. Interiora proceribus suis, vt visum erat, assignauit, consilium Augusti sequutus, qui validiores, & exteriores prouincias ipse suscepit, cæteras proconsulibus sortitò permisit. Factum id autem specie quidem vt imperium defenderet, sed reipsa, vt exercitus omnes in sua haberet potestate. Edwardus ille primus, (ne hoc tacitus præteream) cùm Leolinum Walliæ Principem fudisset, Wallicique Principatus quasi neruos incidisset, anno Regni sui duodecimo, Walliæ Principatum, quem ille à patre acceperat, Angliæ regno adunauit, & vt loquuntur Iurisperiti nostri, *incorporauit*, Filióque eius Edwardo de *Caernarvon*, quem Walliæ Principem designauit, fidem & obsequium vniuersa Prouincia præstitit. Iam inde titulus ille filijs regnum Angliæ natu maximis cessit, qui *Walliæ Principes* dicuntur, vt apud Romanos designati imperij hæredes, *Cæsares*, & *Inuentutis Principes*, apud Gallos *Delphini*, apud Hispanos *Infantes* appellantur. Hunc verò titulum apud nos gesserunt post Edwardum secundum Edwardus eius filius, Edwardus cognomine *Princeps Niger*, Richardus de *Burdeaux*, Henricus de *Monmouth*, Edwardus de *Windsor* filius Henrici Sexti, Edwardus de *Westminster* filius Edwardi Quarti, Edwardus filius Richardi Tertij, Arthurus, & Henricus filij Henrici Septimi, Maria, Diua nostra Elizabetha, & Edwardus Sextus. Quo tempore Wallia Parlamentaria authoritate Regno Angliæ denuò coniuncta, vt ijsdem cùm Anglis, legibus (antiquitatis patrijs) solummodo vteretur.

Prudens Edwardi primi consilium.

Walliæ Principes.

29 Edw. Primi.

26 Henr. octaui.

Iam à Wallia in Angliam, & ad Brigantes nostros pedem referamus.

BRIGANTES.

INsula nostra, quæ huc vsque enormibus euecta promontorijs, hinc Germaniam, illinc Hiberniam propiùs intuendo, nunc quasi irruentem expaueret Oceanum, introrsum se reuocat, & latiora terrarum diuortia faciendo recedit, in multò minorem latitudinem contracta. Nec enim plus centum mill. pass. inter littora patet quæ vtrinque rectis ferè littoribus in Septentrionem ad Scotiam vsque pertinent. Hanc partem ferè omnem integris Britannorum rebus, insedêrunt BRIGANTES. Ab orientali enim mari, vsque ad occidentale eos habitâsse scribit Ptolemæus. Gens hæc erat validissima, numerosissima, & apud meliores authores inprimis celebrata, apud quos omnes Brigantes vocantur, præter vnum Stephanum in vrbibus, qui BRIGAS dixit, quo in loco, quod de illis scripserit, abrupta sententia, hodie in libris desideratur. Si hos Brigantes dictos existimarem à Briga, quod priscis Hispanis vrbem denotauit, mihi neutiquam satisfacerem, quum dictionem esse Hispanicam è Strabone constet. Si cum Goropio è lingua Belgica, Brigantes quasi Frœhands, id est, liberi manibus, denominatos sentirem, nonne eius somnia vigilantibus obiicerem? Vt vt se res habet, Britanni nostri, si quos prauo ingenio, & audaciùs grassantes viderint, peruulgato dicterio, Wharret Brigans, id est, Brigantem agere dicunt. Gallíque hodie ex prisca, vt videtur, Gallorum lingua eiusdem farinæ homines Brigand, & prædatorias naues Brigantin vocitant. An verò ea vis fuerit verbi olim in Gallica, vel Britannica lingua, vel nostri Brigantes eiusmodi fuerint, affirmare non ausim. Si tamen non malè memini, Brigantes Alpinum populum grassatores vocat Strabo, & Iulius Belga iuuenis proiecta audacia, cui vis, authoritas, & virtus nomen videbatur, Briganticus apud Tacitum cognominatur. Cuiusmodi vitio Brigantes nostri affines videantur fuisse, cùm ita in vicinos grassarentur, vt illis ea de caussa magnam agri partem ademerit Antoninus Pius,

Brigantes vnde dicti.

Pius, vti author est Pausanias qui sic scribit: Ἀπὸ μέντοι δὴ Ἄρτωνος ὁ Βοσπορος καὶ τὰ ἐν Βρεττανίᾳ Βρεγαίτων τε πολλοί. ὅτι ἐπισβαίνειν καὶ ὅτι σὺν τοῖς ὅπλοις ἤρξαν τε γενέσθαι μοῖραν ὑπηκόους Ρωμαίων. *Nec aliquos ignominia loco hoc laturos spero, me sanè mei dissimilem præberem, si priuatum quempiam, nedum gentem ignominia notarem. Neque hoc ignominiam habuit bellicosa illâ ætate, cùm ius in viribus omnes gentes haberent.* Latrocinia (*inquit Cæsar*) apud Germanos nullam habent infamiam, quæ extra fines cuiusque ciuitatis fiunt, atque ea iuuentutis exercendę, & desidię minuendæ caussa fieri prædicant. *Nec à dissimili ratione* Pæones *apud Græcos quia percursores*, Quadi *apud Germanos, &* Chaldæi, *quòd grassatores nomen inuenisse memorantur.*

In Arcadicis

Reineccius.

Quòd verò Florianus Del-Campo Hispanus, nostros Brigantes ab Hispania in Hyberniam, & inde in Britanniam ambitiosè nimis deduxerit, nulla alia coniectura suffultus, nisi quòd Brigantiam vrbem in Hispania sua inuenerit, à veritate malè metuo ne se abduxerit. Si enim non eadem caussa idem & nostris, & Hyberniæ Brigantibus nomen fecerit, malim cum eruditissimo meo Thom. Sauilo iudicare Brigantes nonnullos, & alias Britanniæ gentes, iam inde à Romanorum aduentu in Hyberniam secessisse, alios quietis, & otij cupidine adductos, alios, vt oculos à contagione dominationis Romanis inuiolatos haberent, alios denique, ne quam libertatem à natura pueri acceperant, senes voluntate amitterent. Cæterùm Claudium Imp. primum Romanorum hos nostros Brigantes aggressum fuisse, & sub imperium, ditionemque suam subdidisse his versibus in suo Ludo innuit Seneca.

Brigantes tamen illi in Hybernia, in nonnullis exemplaribus vocantur.

Ille Britannos
Vltra noti littora ponti, & cæruleos
Scuta Brigantes, dare Romulæis colla catenis
Iussit, & ipsum noua Romanæ iura securis
Tremere Oceanum.

Ego tamen non illos tunc deuictos, sed potiùs in Romanorum fidem se permisisse existimaui. Nam quod ille Poeticè lusit, historici

rici non memorant. Tacitus enim prodit eo tempore discordias apud Brigantes exortas Ostorium nona bella destinantem retraxisse, quas ille paucis interfectis facilè consopiuit. Quo tempore, Brigantes suam Reginam Cartismanduam nobilitate pollentem habuerunt, quæ Caratacum captum Romanis tradidit. Hinc opes, & rerum secundarum luxus, maritóque suo Venutio spreto, Vellocatum eius armigerum, in matrimonium regnúmque accepit, vnde concussa statim flagitio domo, funestum exarsit bellum. Pro marito studia ciuitatis, pro adultero libido regina, & sauitia. Illa callidis artibus, fratrem, & propinquos Venutij intercipit. Venutius stimulante ignominia, accitis auxilijs, simul ipsorum Brigantum defectione, in extremum discrimen Cartismanduam adduxit. Tum petita à Romanis præsidia, alæ, & cohortes illam varijs prælijs exêmerunt. Ita tamen vt regnum Venutio, bellum Romanis relictum fuerit, qui non ante Vespasiani tempora Brigantes sub iugum redigere potuerunt. Tunc enim Petilius Cerealis hanc regionem aggressus, multa prælia, & aliquando non incruenta gessit, magnamque Brigantum partem, aut bello, aut victoria amplexus est. Quod verò Tacitus habet Brigantum hanc Reginam Caratacum captum Claudio tradidisse, eóque Claudij triumphum instruxisse, manifestus est in optimo illo authore ἀνεγνωσμὸς, & à Lipsio qui antiquorum authorum genios possidet, iampridem notatus. Nec enim Caratacus hic Silurum in illo Claudij triumpho ductus, nec Caratacus Cunobellini filius (sic enim in Fastis dicitur, quem Catacratum Dio vocat) de quo Aulus Plautius, si non eodem anno, certe sequenti ouans triumphauit. Sed hæc alij excutiant. Adriani tempore, cùm, vt inquit Ælius Spartianus, Britanni sub Romana ditione teneri non poterant, Brigantes nostri à Romanis etiam desciuisse, & turbulentam aliquam seditionem commouisse videantur, id ni esset, non erat cur caneret Iuuenalis, qui tunc vixit.

Cartismandua.

Tacitus.

Tempori pro tempore posita.

Dirue Maurorum attegias, & castra Brigantum.

Nec posteà Antonini Pij tempore se animo admodum demisisse videntur, cùm ille eos agri parte mulctaret, quòd Genuniam, siue Guinethiam sociam Romanorum prouinciam, vt diximus, incursassent.

Si

Si per Criticos nostros qui hodie audacia sunt admodum ingeniosa mihi liceat, vnam & alteram mendam, quæ Tacito de Brigantibus inhæret, me hîc tollere posse videor. Altera est in Annalium libro 12, vbi Venutium, quem modo posuimus è Iugantum ciuitate fuisse dicit, è Brigantum ciuitate, *ego legerim, quod in Historiarum 3, ipse Tacitus innuere videtur. Altera est in Agricolæ vita.* Brigantes, *inquit,* fœmina duce, exurere Coloniam, &c. *Trinobantes vt legas veritas iubet, de Boadicia enim Regina loquitur, cui cum Brigantibus nihil erat, Trinobantes autem illa in seditionem concitauit, & Camalodunum Coloniam exussit.* Tacitum emendatum.

Cæterùm amplissima horum regio, quæ angustior, quàm cœperat, procedit, in medio, vt Italia Apennino, perpetuis montium iugis attollitur, qui Comitatus, in quos nunc describitur, interdiuidunt. Sub illis enim montibus, ad Ortum & mare Germanicum subiacent Comitatus Eboracensis, & Episcopatus Dunelmensis: & ad occasum Lancastrensis, Westmorlandia, & Cumberlandia, quæ omnes prouinciæ in prima Saxonici Imperij infantia Deirorum regno continebantur. Saxones enim has regiones Nordanhumbrorum regnum dixerunt, & in duas partes diuiserunt Deiram *scilicet, quæ nobis proximior, cis Tinam fl. &* Berniciam, *quæ vlterior, à Tina ad Fretum vsque Scoticum pertinuit, quæ partes quanquam suos reges aliquandiu habuerint: tandem in vnum tamen regnum coaluerunt.* Deiri. Bernicij.

Yorkeshire.

AGer Eboracensis, Saxonicè Eueſpicſcyne, Efſnocſcyne, & Ebonaſcyne, vulgò Yorkeshire, qui totius Angliæ prouincia est longè maxima, temperatæ censetur vbertatis. Si hîc saxosa, vel arenosa sit sterilitas, illic lætissima aruorum fœcunditas, si

si hîc syluis sit nuda, illic densissimis nemoribus obumbrata, ita prouidè temperãte natura, vt ipsa regio etiam sua varietate gratior & lætior videatur. Quà declinat in vesperum, montibus quos dixi, Lancastrensi agro, & Westmorlandia terminatur, vnde Arctum suspicit, Dunelmensem Episcopatum habet continuato Tesis fl. cursu diuisum. Quà Sol exsurgit, Oceano Germanico vrgetur. Latus Austrinum primùm ager Derbiensis, inde Nottinghamiensis, & posteà Lincolniensis claudunt, vbi loci nobile illud æstuarium **Humber** interfunditur, in quod ferè omnia flumina, quæ hanc regionem perfundunt, tanquam in conceptaculum se euoluunt.

Humber.

Prouincia hæc omnis in tres partes diuiditur, quæ à tribus cœlis plagis, **Westriding, Estriding,** & **Northriding** vocantur. **Westriding,** siue pars occidua, aliquandiu Ousa fl. Lancastrensi limite, & australibus regionis finibus continetur, vergítque ad occasum, & meridiem. **Eastriding,** siue pars orientalis ad orientem solem, & Oceanum spectat, quo vnà cum Deruentione flu. comprehenditur. **Northriding,** siue pars Septentrionalis, ad Septentriones pertinet Tesi fl. Deruentione, & longo Ousæ decursu, quasi concluſa. In occidua parte, occidui, siue limitanei montes multa emittunt flumina, quæ singula vnus *Ousa* hospitio accipit, & in Humbrum secum deducit. Nec alia mihi commodior videtur ratio hanc partẽ describendi, quam si *Dani, Calderi, Ari, Nidi, Wherfi,* & *Ousæ* fluenta persequar, qui ex his montibus exorti, potiora sunt flumina, & locis potioribus affunduntur.

Westriding.

Danus, vulgò **Don**, & **Dune**, ita, vti videtur, nominatus, quòd pressiori & inferiori in solum labitur alueo, id enim *Dan* Britannis significat, primùm **Sheafield** oppidum præterit, castro firmo, & vetusto munitum quod recta serie à Louetotis, Dominis *Furniuall*, & Neuillo Domino de *Furniuall*, ad Talbottos honoratissimos Salopiæ Comites descendit, Inde *Danus* alnis, taxis, alijsque arboribus amictus **Rotheram** adit, quod Eboracensem Episcopum T. Rotheramum virum prudentem

Don fl.

Sheafield.

Rotheram.

suo

suo nomine insignitum, optimúmque sibi patronum, alumnum suum ostentat. Vtrumque ferrarijs fabris celebre, quia sunt in vicinia ferrariæ plures. Deinde castellum antiquum **Connisborow**, Britannicè *Caer Conan*, rupi affixum suspicit, in quod, cùm Saxones Aurelius Ambrosius ad *Maisbelli* ita dissipâssent, vt illi, quà cuique proximum fuit, in fugam effunderentur, Hengistus eorum dux se recepit: paucósque pòst dies pro castris suos in aciem produxit contra insequentes Britannos,& prælium sibi, & suis funestum conseruit: magna enim vis hominum concisa est,ipsúmque interceptum capite obtruncârunt Britanni. Posteà *Sprotburg* subluit antiquam sedem vetustæ equestris familiæ Guilielmiadum, siue *Fitz-Williams* qui amplissima cognatione nobilissimos Angliæ attingũt, & è quibus procreati sunt Guilielmus *Fitz-Williams* patrum memoria Southantoniæ Comes, & Guil. *Fitz-Williams* qui nunc illustrissimus est Hiberniæ Prorex.

Connisborow. *Florilegus.* 487.

Fitz-Williams *familia.*

Dispartito hinc alueo *Danus* vetusto oppido allabens nomen impertit suum, quod nos hodie **Dancaster**, Scoti Doncastel, Saxones Donaceaster, Nennius *Caer Daun*, sed Antoninus DANVM, vti & Notitiarum liber, qui prodidit præfectum Equitum Crispinianorum ibi sub Duce Britanniarum stationem habuisse. Igne cœlitus demisso circa annum Domini, 759. ita deflagrauit, suísque ruinis depressum iacuit, vt vix denuò respirarit. Magnam arcis aream ostendit, quam tunc incendio absumptam credunt, quò loci nunc templum elegans S. Georgio sacrum, quod vnicum est hoc oppido, vidimus. Sub hoc vix quinque ad austrum milliaribus abest **Tickhill**, (quod omittere non libet) vetustum oppidũ vetusto castro regio munitũ quod est ex antiquo domanio regio & ea dignitate olim fuit, vt *Honor de Tickhill* sit nominatus. Cæterùm diuisas iam Danus recolligens aquas, cùm aliquantisper solidus fluxerit, per **Hatfeild Chace** vbi Ceruorum admodùm copiosa est venatio, iterum distractus, hinc *Idelum* Nottinghamiensium flumen, illinc

Dancaster.

Tickhill.

Aram

Aram petit, vt vnà cum illis *Humbrum* æstuarium subeat. Marshland. Quo in loco circùmfunditur his fluminibus Marshland paluſtris regiuncula, ſeu potiùs inſula amnica, quæ xv. plus minùs mille paſſ. in circuitu colligit, luxurianti viriditate lætiſſima, paſcendis pecoribus admodum apta, & vndique viculis quaſi redimita, quam tamen pendere, & increſcentibus aquis attolli incolarum nonnulli exiſtimant, quod de *Antro* Galliæ inſula Pomponius Mela ſcripſit.

Calder fl. *Calderus* in ipſo Lancaſtrenſium confinio ſcatens ignobilibus prætexitur oppidis, primúmque inter ipſos montes à ſiniſtra Halyfax relinquit, oppidum celebratiſſimum cùm ſuis priuilegijs, & lege illa qua furto deprehenſos ſtatim capite obtruncant, tùm authore de Sphæra Ioanne de *Sacro Boſco*, quem ſuum fuiſſe alumnum prædicat. Nec multis antè ſeculis hoc nomen aſſumpſit: Hoxton enim anteà dicebatur, vt ex incolis perhibent nonnulli, qui & hanc hiſtoriolam de nominis immutatione habent. Clericus quidam, vt vocant, virginem impotenter deperibat, cuius pudicitiam, cum nullis lenocinijs expugnare potuiſſet, amore in amentiam verſo, caput virginis ſceleratus abſcidit, quod poſteà taxo appenſum, vulgus ad putredinem vſque ſacroſanctum habuit, & inuiſit, arboríſque ramuſculos quiſque ſibi decerpſit. Sed arbore iam denudata, honoris & religionis opinionem conſeruauit ſacrificulorum commentum. Populo enim perſuaſerunt venulas, quæ tanquam comæ, vel ſtamina inter corticem & truncum taxi extenduntur, ipſiſſimos fuiſſe virginis capillos. Vnde peregrinatio à vicinis huc inſtituta, & ita frequentata fuit, vt Hoxton viculus in amplum oppidum accreuerit, nomén-que nouum Halegfer ſiue Haliſer, id eſt, ſacri capilli, acceperit. Far etenim Tranſtrentanis Anglis capillum ſignificat. Vnde etiam nobilium familia in hoc agro *Faire-fax*, à pulchro capillitio nominatur. Qui ergo ex nominis ſimilitudine hoc Ptolemæi Olicanam ſtatuunt, fruſtra ſunt. Ad ſextum hinc milliare, non ita procul à

Halyfax.

Aliqui vetus, The chapell in the Grouc, *prius dictum fuiſſe.*

dextra

dextra Calderi ripa, propè Almonbury viculum in colle satis prærupte ædito, qui vnà tantùm parte ex æquo adiri possit, valli, murorum aliquæ ruinæ, & castelli, quod triplici munitionum, quasi corona præcingebatur, manifesta indicia cernuntur. Hunc etiam OLICANAM fuisse volunt nonnulli, sed aliud vult veritas, nimirùm esse CAMBODVNVM, quod perperàm Ptolemæo CAMVLODVNVM, & Bedæ diuiso vocabulo CAMPO-DVNVM, Hoc probat hinc à Mancunio, illinc à Calcaria, ipsa quã statuit Antoninus, distantia. Primis etiam Saxonum temporibus summo honore floruisse videtur, basilicámque habuit à Paulino huius gentis Apostolo constructam, & Albano sacratam, vnde pro Albonbury, Almonbury nunc dicitur. Sed cùm Ceadwalla Britannus, & Penda Mercius Edwinum harum regionum principem acerrimo bello persequerentur, hostili igne (vt à Beda scribitur) deflagrauit, quod quidē adustus in saxis color etiamnum testatur. His relictis, *Wakefeldiam* alluit Calderus noster, re pannaria inclitam. Comitum Warrenniæ & Surriæ hæc olim possessio erat; vti etiam *Sandal* castrum adiunctum, verùm Ioannes Comes Warrenniæ, qui libidini mentem nunquam clausam habuit, Lancastrensi familiæ, (vt legimus) ad maculam eluendam addixit, cùm Thomæ Comitis Lancastriæ vxorem familiariùs, quàm pudicitia postularet, tractasset. Sub hac, cùm Anglia intestino, & ipsis viscеribus inhærente bello vreretur, Eboracensis Dux Richardus, Edwardi IIII pater, qui fortunam potiùs mouere, quàm expectare elegit, à Lancastrensibus interfectus occubuit. Vix quintum hinc milliare Calderus emensus est, cùm & aquas & nomen in *Aro* deponit suum.

Almonbury

Cambodunum.

Wakefeild

1460.

Arus ex Pennigenti montis radicibus, qui inter occiduos montes altiùs se effert, ortus, statim ita mæandris ludit, quasi dubius fontes an mare petat, vt septies semihoræ spatio recto itinere mihi traijciendus esset. Tranquillus, compositus, & vix fluens leniter fluit, vnde sortitum nomen credimus. Lenem enim, & lentum *Ara*

Aresi.

Britan-

Araris Galliæ. Britannis denotare diximus, vnde lentus ille Galliæ Araris nomen habet, Regionem ad huius fontes Crauen vocamus, fortè à Britannica *Crage*, id est, Saxum. Saxis enim, atque pendentibus rupibus, & aspretis omnia inhorrescunt, quibus media, suis quasi latebris, non procul ab Aro subsidet Skipton, intérque præcipitia quodammodo inclusa latet, perinde ac Italiæ Latium, quod sic dictum autumat Varro, quia sub Apennino, & Alpibus lateat. Oppidum pro ratione ædificiorum inter hos mótes satis est nitidum, castrúmque habet ornatum sanè, & munitum, à Roberto de *Rumly* constructum, per cuius posteros hæreditariò ad Albæmarlæ Comites deuenit, Cùm autem horum caduca hæreditas, vt aiunt, Regibus obtigisset, Robertus Clifford (cuius posteri nunc sunt Cumbrię Comites) commutationis iure, & hoc castrum & amplissima circumquaque latifundia ab Rege Edwardo secundo consequutus est, traditis Regi in manú possessionibus quas in *Mounmuthia* habebat.

Crauen. Skipton. Latium.

Cùm Arus Crauen superauerit, diffusior lætiores agros circumiectos præterlabitur, & demùm Leedes, Saxonicè Loyoc] inuisit, oppidum lanificio opulentum, vbi Oswius Northumbrius Pendam Mercium fudit. *Et magna cum vtriusque populi vtilitate*, vt inquit Beda, *nam & suam gentem ab hostili paganorum depopulatione liberauit, & ipsam Merciorum gentem ad fidei Christianæ gratiam conuertit.* Locus verò ipse in quo pugnatum est, Winwidfield à scriptoribus vocatur, quod nomen à victoria impositum suspicor, vti locus in Westphalia, vbi Quintilius Varus cum suis legionibus cæsus erat, Germanicè Winfield, id est, Victoriæ campus, appellatur, vt annotauit doctissimus, & mihi summè amicus Abrah. Ortelius. *Calderum* deinde quem dixi, hospitem recipit Arus. Vbi ad ipsos confluentes, Castleford est viculus, Casterford Marianus vocat, qui prodit ciues Eboracenses plurimos ex Edelredi Regis exercitu ibi cecîdisse, quos insequentes carptim lacessérunt, cùm ille ob fidem violatam hanc regionem incursaret. Sed vetustiore nomine hic locus Antonino

Leedes. 656 Winwidfield. Castleford.

Lege-

LEGE-OLIVM, & LAGETIVM dicitur, quo præter vetustatis expressa atq; illustria indicia, etiam distantia à Dano & Eboraco, quibus interposuit, planissimè edocet: vt situm ad ipsam militarem Romanorum viam, & quòd R. Houedenus disertè ciuitatem vocat, taceam. *Legeolium.*

Hinc Arus Calderi incursu grandior à sinistra Brotherton oppidulum relinquit, in quo Æleonora Regina è venatione diuertens, partu leuata, marito suo Edwardo primo Thomam de *Brotherton*, inde nominatum, qui posteà Angliæ Marescallus, peperit. Nec longè inferiùs *Arus* recepto Dano in *Ousam* se immergit. A dextra, nec procul à ripa *Pontfract*, siue *Pontem fractum*, vulgò Pontfreite præterit, quod è Legeoli occasu quasi in vitam prodijt. Saxonicis temporibus Kirnby vocabatur, sed Normanni à fracto ponte, Gallicè *Pontfract* nominârunt. Loco sedet peramœno, ædificijs excultum nitidis, castrúmque ostendit, si quod aliud magnificum, crebrisque propugnaculis non minùs speciosum, quàm tutum. Hildebertus Lacy Normannus, cui hoc oppidum cum vicino agro (Alrico Saxone exturbato) Guilielmus Primus dederat, castrum hoc primus condidit, Comitésq; Lancastrenses, ad quos Laceiorum hæreditas deuoluta est, plurimùm adauxêrunt. Suo tamen sanguine cruentauit Thomas Comes Lancastriæ, qui Lancastrensium primus vxorio iure possedit, Illum enim Rex Edwardus II, vt se à rebellione & contemptu vindicaret salutari seueritate hîc capite truncauit. Eadémque pœna eodem in loco posteà Richardus III. Antonium Comitem de *Riuers* interceptum affecit. Metuebat etenim tyrannus ne vir erecto animo & R. Edwardi V auunculus sibi ad tyrannidem grassanti viam intercluderet. Brotherton Pontfreit. *T. de Castleford.* *Th. Comes Lancastr.*

A Legeolio relictâ *Shirborna* oppidulo frequenti quod Athelstanus Rex Archiepiscopis Eboracensibus concessit, militari Romanorum via alta eminentia aggesta, ad Aberford peruenimus, qui viculus est situs ad viam illam militarem, & aciculis conficiendis, quibus primas mulieres deferũt, celebris. *Coc* fluuiolus (*Cokarus* in libris concipitur) Aberford.

cipitur) hîc ſubterlabitur, & in deſcenſu ad fluuiolum
Cary Caſtile. vetuſti caſtri radices, quod **Caſtle Cary** vocant, cernuntur. Vix duûm hinc milliarium interuallo ad Cocari
Barwic in Elmet. fontes *Barwic in Elmet* ſedet, Northumbriæ regum olim vt ferunt, villa regia, quam muris circumſeptam fuiſſe
Heſſelwood. vel rudera loquentur. Ex altera parte *Heſſellwood* locatur
* primaria ſedes claræ & inprimis antiquæ familiæ Vauaſorum qui ex munere (regij enim olim Vauaſores erant)
Vauaſores. hoc nomen aſſumpſerunt, & poſtremis Edwardi Primi temporibus Guilielmus Vavaſor ad Comitia Parlamentaria cum reliquis regni Baronibus euocatus erat, vt in ipſis quas vocant *Summonitionibus*, videre licet. Ab Aberfordia *Cokarus* fluuiolus ſtatim *Wherfum* flu. quaſi mœſtior petit, ciuilia deteſtatus bella, ex quo Anglorum ſanguine cruentus fluxerit. Ad eius enim ripam iuxta
Prælium ad Towton. **Towton** viculum ruſticanum, verè fuit Pharſalia noſtra. Nullo vnquam in loco tantum virium, tantum nobilitatis Anglia noſtra vidit, centũ ſcilicet hinc illinc millia, nunquam acriores, nunquam alacriores partium duces, qui Dominico Palmarum 1461. inſtructis agminibus, collatis ſignis, concurrêrunt. Cúmq; anceps pugna in multum diei varium certamen extraxiſſet, Lancaſtrenſes impetum non ſuſtinentes, quibus res nulla magis exitio fuit, quàm ipſius exercitus incompoſita magnitudo, datis tergis effusè fugerunt, adeóq; concitato curſu cędi inſtantes, ſequuti ſunt Eboracenſes, vt nobilibus plurimis occiſis, triginta quinque Anglorum millia eo die fuerunt deſyderata.

Wherfe fl. Ex Crauenæ montibus deſcendit etiam *Wherf*, ſiue *Wharfe*, Saxonicè Guenƒ, & Aro æquidiſtans diu defertur. Si quis nomen detortum exiſtimat ex *Guern* dictione, quæ Britannis rapidum ſonat, næ illius opinioni fluminis natura ſuffragatur, prærapida enim celeritate fremens, quaſi contumax, & iratus deuehitur, ſaxísque crebris exaſperatur, quæ non ſine admiratione prouoluit, præſertim cùm hybernis aquis intumuerit. Ipſa etiam æſtate perinfeſtus eſt, quod ipſe nec ſine meo periculo ſenſi,

senſi, cùm has regiones perluſtrarem. Saxa enim habet adeò lubrica, vt equi veſtigia fallant, aut vnda rapidior ſubducat. Curſu ſatis longo, quem quinquaginta ferè paſſ. mill. à fontibus ad Ouſam conficit, obſcura tantùm perſtringit oppidula, quorũ primum eſt Otley, (è ſitu & nomine OLICANA videatur) Archiepiſcopi Eboracenſis oppidum, ſed nihil memorandum habet prẽter arduam & rigentem cautem, Cheuin vocant, cui ſuffigitur. Poſteà *Harewood* prẽterfluit, vbi caſtrum vidimus nec inelegans, nec inualidum, quod pro temporũ viciſſitudine ſubinde Dominos mutauit; à Curcijs ſcilicet ad Guarinum *Fitz-Gerold* cuius filia Margareta cum ampliſſimas fortunas haberet primùm elocata eſt Baldwino de *Riparijs* Comitis Deuonię filio, qui ante patrẽ obijt, poſtea verò Falcaſio de *Brent* Regis Ioannis beneficio ob egregiã in direptionibus operam. Ab hac R. Liſlẽo ſiue *de Inſula* hæreditariò obuenit, cuius poſteri Domini de *Inſula*, *Rubeo Monte*, & *Harewood* ſunt dicti; ſed deficiente ſtirpe maſcula ſoror Roberti vltimi per nuptias ad Guil. de *Alborough* hæreditatẽ hanc tranſtulit, per cuius itidem filiã vnicã ad Ritheros, qui nunc tenent, deſcendit, vt author eſt mihi Fr. Thinnus ſedulus antiquitatis venator.

Otley. Cheuin. Harewood. Domini de Inſula.

Hinc Wetherby Wherfus alluit oppidum mercatu ſatis inſigne, quod nihil antiqui omninò oſtendit, prẽter locum ſub ipſo, Diuę *Helenæ* vadum nunc vocitant, vbi militaris Romanorũ via flumen tranſiuit. Inde per Tadcaſter exiguum quidem oppidulum defluit, quod tamen CALCARIAM fuiſſe ex diſtantia, ſoli natura, & nominis notatione non poſſum non ſentire, & cum Rob. Marſhallo de *Bickerton* politi iudicij viro vnà conſentire. Ad nonum enim milliare Italicũ ab Eboraco abeſt, vti Calcariam ſtatuit Antoninus, Calx etiam quæ eſt cẽmentorum ferrumen, & vix alibi in hoc tractu reperitur, hîc copioſè effoditur, & in ædificiorum vſum Eboracum vſque & in omnem regionem circumuicinam diſtrahitur. Cùm autem calx illa Britannis Saxonibúsq; olim & Septentrionalibus Anglis *Calc* communi nomine dicatur,

Wetherby. Tadcaſter. Calcaria.

non absurdum videatur, si nominis ratio à calce petatur vti *Chalcis* ab ære, *Ammon* à sabulo, *Pteleon* ab vimis, & *Calcaria* vrbs Cliuię fortasse à calce nomina acceperunt: maximè cum etiã *Calca-ceſter* Bedę dicatur, vbi meminit Heinam mulierẽ quæ prima in hac regione Sanctimonialis vestem susceptit ad hanc ciuitatem secessisse & mansionem sibi instituisse. Præterea collis ad oppidũ *Kel-bar* dicitur, in quo antiqui nominis nonnihil subest. Nec desunt alia vetustatis argumenta, vt enim sitũ ad viam consularem omittam, Romanorum Cæsarum nummi sæpe effodiuntur, fossarum quibus ambiebatur vestigia, & vetusti castri area supersunt, è cuius reliquijs non ante multos annos pons erat constructus, quem cùm *Wherfus* subierit, iam sedatior aquas suas Ousæ confundit.

Nid fl. Superiùs *Nidus* fluuius fœculentior è radicibus Crauẽniorum montium primùm per Nedherdale vallem à se denominatam, syluis coronatus descendit, inde Knaresburg, vulgo Knarsborow castrũ rupi asperrimæ impositum, vnde & nomen inditum, profundo suo alueo communit, quod Serlonem de *Burgo* fratrem Eustacij Vescij cõdidisse ferunt, posteà Estoteuili sedes erat, nunc verò patrimonij Lancastrensis censetur. Sub quo fons est in quem ex impendentibus rupibus aquæ guttatim distillant, vnde Dropping Well vocant, in quem quicquid ligni immittitur, lapideo cortice breui obduci, & lapidescere obseruatum est. Hoc castrum *Nidus* præteruectus, post breue iter Ousam obuium vndis adauget suis.

Knarsborow castle.

Dropping well. *Fons lignum in saxa conuertens.*

Ouse fl. *qui & Vre.* *Ousa* autem ex his occiduis item montibus, sed in altera regionis parte scilicet in Northriding emanans, lõgo decursu *Vre* dicitur, cúmq; hoc nomine septentrionalem agri partem irrigarit, paulò antequam ad Rippon peruenit, fit limes inter septentrionalem, & occidentalẽ huius prouinciæ partem. Rippon verò illud, Saxonicè Hripun, inter *Vrum* & *Skell* fluuiolum locatum, religioni suam dignitatem debet, inprimis monasterio à Wilfrido Eboracensi Archiepiscopo, in primitiua Saxonum ecclesia, constructo, *miro*, vt inquit Malmesb. *fornicum inflexu,*

Rippon.

inflexu, lapidum tabulatu, porticuúmque anfractu, quod posteà Dani, cùm nec diuinis, nec humanis præ impotenti rabie parcerent, vnà cum oppido excîderunt. Denuò tamen instauratum floruit, opera Odonis Archiepiscopi Cantuariensis qui maximus mystagogus nescio quas Wilfridi reliquias hinc Cantuariam transtulit. Sed à Normannico imperio potissimùm viguit, cùm, vt inquit ille, monachorum castra copiosiùs extrui cœpissent, tunc enim & oppidum sub suo magistratu, quem antiquo Saxonico vocabulo **Wakeman**, quasi excubitorem vocant, & lanificij industria, quæ hodie valdè remissa est, inclaruit: & monasterium sub Eboracensium Præsulum tutela mirum in modum florere cœpit. Templúmque sanè perelegans nobilium vicinorum, & sui Thesaurarij impensis positum, quod tribus excelsis pyramidibus, & adueniẽtibus quasi gratulatur, atq; *Fõtibus* opulento cœnobio à Thurstino Eboracensi Archipræsule in conspectu fundato æmulabatur. Ad alteram huius Templi partem Cantorum collegiolum ab Henrico Both Archiepiscopo Eboracensi constructum vidimus: ab altera parte tumulum terreum satis grandem, *Hilshow* dicunt, quem à Danis aggestum perhibent. In ipso templo auorum memoria Wilfridi acus celeberrima fuit, id erat angustum in cryptoporticu foramen quo mulierum pudicitia explorabatur, Quæ enim castæ erant facilè transibant, quæ dubia fama, nescio quo artis miraculo cõstrictę, detinebantur. Fontibus illis, (**Fountains** nos vocamus,) originem dederunt duodecem Monachi Eboracenses, qui cùm astrictiore vitæ genere Deo inseruire arderent, sua claustra deseruerunt. Quibus post multas molestiarum messes hoc monasterium Thurstinus Archiepiscopus Eboracensis construxit. Horum non meminissem si D. Bernardus eorum institutum non tantoperè in suis epistolis approbasset.

S. Wilfrids needle.

Fountains.

Vro non multò inferiùs adsidet exiguum oppidulum **Burrowbridge** appellatum, à ponte quo flumen iungitur, qui nunc pons è viuo saxo sublimis & eximius est; sublicium

Burrow-bridge.

ſublicium autem Edwardi ſecundi tempore videtur fuiſſe. Legimus enim cùm Anglorum proceres regem illum & Remp. agitarent, Humfredum de *Bohun* Herefordiæ Comitem dum per hunc tranſiret, ex rima à milite ſub ponte latente, per inguina transfoſſum fuiſſe. Iuxta hũc pontem ad occaſum in tribus diuerſis agellis, quatuor *Pyramides.* vaſtos lapides pyramidali forma, ſed rudi admodũ opera recta quaſi linea poſitos vidimus. Duę medię Pyramides, quarum alteram ſacra illa auri fames fruſtrà nuper ſubuertit, ferè cõtiguę erant, exteriores non magno, ſed pari ferè interſtitio ab his vtrinq; diſtant. De his nihil aliud habeo, quod dicam, niſi quòd cum nonnullis exiſtimem Romanorum fuiſſe trophæa ad ipſam militarẽ viam erecta quę hàc duxit. Vulgi enim fabellas, qui has *Cacadæmonũ ſagittas* vocant, quibus antiquas vrbes cõfixerũt, libens omitto. Non tamẽ hoc omittã quòd plurimi, & illi quidã docti has nõ è viuo ſaxo ſed arena pura & vnctuoſo aliquo factas eſſe exiſtimarint. Cuiuſmodi ciſternas Romę fuiſſe ex arena foſſitia & vehemẽtiſſima calce ita conſtructas meminit Plinius, vt lapides viderentur.

Iſurium. Magis ad orientem ab hoc ponte Isvrivm Brigantũ vrbs vetuſta à præterfluente *Vro* nomine accepto olim floruit, ſed multis retrò ſæculis à fundamentis exciſa. Vi- culus autem qui eius loco emicuit, ad teſtandam vetu- *Aldborrow.* ſtatem **Caldburg**, & **Aldborrow** id eſt *antiquus Burgus*, dicitur. Nam in ipſa vrbis area reſtibiles ſunt agri & paſcua, vix quidem, vt veſtigia eius notari poſſint. Laboraret certè ipſa Annalium fides, vt hoc Iſurium fuiſſe crederemus, niſi Vrus fluminis nomen, Romani nummi aſſiduè eruti, & diſtantia quam inter hoc & Eboracũ interpoſuit Antoninus fidem facerent. Ad xvi. enim milliare Italicum hinc defluens Vrus, quem Saxones iam **Muſe** *Eboracum.* **Yorke.** dixẽrunt, quod **Muſburne** amniculum recepit, Eboracvm ſiue Ebvracvm vrbem interluit, quam Ptolemęus in libro Magnę Cõſtructionis ſecundo Brigantivm vocat, ſi liber nõ ſit corruptus, quòd Brigantiũ caput eſſet. Nẽnius *Caer Ebrauc*, Britãni *Caer Effroc*, Saxones Euerpic

&

& Eoꝛepwic, nos hodie Yorke dicimus. Nec mihi persuaderi patiar, aliunde Eburacum deductum, quàm ab *Vro* flumine, ita vt sonet, ad vel secundum *Vrum*; sic EBVROVICES Galliæ ad *Eure* flumen, iuxta *Eureux* in Normannia consedêrunt, sic EBVRONES Belgicę propè *Ourt* flumen in diocœsi Leodiensi, & EBLANA Hiberniæ, *Lesny* flumen attingit. Vrbs hæc totius Angliæ secunda, huius regionis pulcherrima, vniuersæq; septentrionali parti, & præsidio, & ornamento est singulari. Amœna, ampla, munita, ædificijs tam priuatis, quam publicis exculta, opibus, ciuibúsq; referta, & Archiepiscopali sede pręclara. *Vrus*, qui nunc Ouse, à septentrionali parte in meridiem placidè delabens, vt dixi, intersecat, & quasi in duas vrbes diuidit quæ lapideo ponte, vastissimo omniũ quos vidi fornice, coniunguntur. Pars occidentalis quę minùs frequens est, mœnibus pulcherrimis, cum flu. quadrata facie concluditur, portáque vna Mikell barre, id est porta magna, vocant, aduenientes admittit. A qua longa & spatiosa protenditur ad pontem platea elegantibus obsessa ædibus quibus à tergo subiacent vtrinque horti cõsiti, & post eos ad mœnia vsque campi exercitijs dicati. In quorum australi quem faciunt cum flumine angulo, molem æditiorem futuro castro, vt videtur, iactam, Olde bale nominant, eminere vidimus, quam Guil. Melton Archiepiscopus (vt in Archiepiscoporũ vitis legitur) *primũ spissis, & longis* 18. *pedũ tabulis, posteà lapideo muro fortiter incluſit*, quę iam tamen disparuerunt.

Pars orientalis quę tota est ædificijs condensa, & angustioribus plateis concluſa, formam habet quasi lenticularem, firmissimis item mœnibus armatur, & ad ortũ brumalem *Fossi* profluentis satis limosi profundo alueo munitur, qui in ipsam vrbem cæca via penetrans, ponte continetur ita ædificijs continuo, vt non pontem, sed perpetuum vicum nemo non iudicet: paulóque inferiùs Ouſæ confluit, vbi ad ipsos confluentes è regione molis quam dixi, ad reprimendos ciues firmissimum castrũ loco opportuno excitauit Guilielmus Normannus. Foſſ. fl.

In quod vetuſtas liberè iam diu ſęuijt, ex quo Angli munita loca tanquam ad detractandam militiam receptacula neglexerunt. In hac etiam parte ad ortum æſtiuum Cathedrale templum Diuo Petro ſacrum, magnificum ſanè & perelegans conſurgit, iuxta quod extra mœnia, ſed ſuis mœnibus & flumine incluſum nobiliſſimum Diuæ Marię floruit monaſterium, quod Alanus tertius Britanniæ Armoricanæ, & Richmondiæ Comes opulenta cum dote condidit; nunc autem in ædes regias conuerſum, vulgò *The Manour* appellatur. Vnde Eboraci primordia repetam niſi à Romanis non habeo. Vt enim Ebrancum regem quem curioſa credulitas ex Eboraci nomine progenuiſſe videatur, taceam. Certiſſimum eſt Legionem ſextam Victricem hîc ſtationem egiſſe, Romanorúmque Coloniam fuiſſe, cùm ex Ptolemæi & Antonini authoritate, tum ex vetuſta inſcriptione quam in ædibus cuiuſdam Senatoris vidimus in hæc verba.

The Manour

M. VEREC. DIOGENES IIIII I. VIR.
COL. EBOR. IDEMQ MORT CIVEIS,
BITVRIX HÆC SIBI VIVVS FECIT.

Victor ille quem Andr. Schottus nuper ædidit.

Nec nõ ex Seueri nummo in cuius parte auerſa legitur.

COL. EBORACVM LEG. VI. VICTRIX.

Vnde verò Victor in Cæſarum hiſtoria Eboracum Britanniæ Municipum dixerit cùm Colonia fuerit, peto vt deliberem; niſi maluerint Eboracenſes, vt olim Prænestini ex Colonia in Municipij ſtatum redigi. Coloniæ enim cùm, vt Agellius habet, inſtituta, iuráque omnia populi Romani, non ſui arbitrij haberent, magis obnoxia, & minùs libera conditione videbantur. Municipia autẽ ſuo iure ac legibus vtebantur, Municipéſque tantùm muneris cum populo Romano honorarij participes erant, nullis alijs neceſſitatibus aſtricti, vnde Colonias in Municipia immutari neutiquam mirandum. Sed quorſum

Municipiũ. Colonia.

sum ista? Hæc nominum differentia in Imperatorum historia, non ita ad amussim obseruata est, quin vnum idemque locus, & Colonia, & Municipium dicatur. Seuerum verò ex illo nummo Coloniam hanc duxisse non asseuerare ausim, cùm Antoninorum tempore Legionis VI. sedem fuisse docuerit Ptolemæus. Seuerum tamen hac in vrbe suum palatium habuisse legimus, animámq; in hæc verba hîc exhalasse, *Turbatam Rempublicam vbiq; accepi, pacatam etiam Britannis relinquo*. Corpus eius hîc militari more à militibus elatum, impositúmque in rogum honestatum militum, & filiorum ipsius decursione, in loco, sub hac vrbe, quem sua ætate Radulphus Niger Diuers à Seuero dictum tradidit. Cineres in vrnulam auream siue vasculum Porphyriticum repositi, Romæ in Antoninorum monumentum illati erant. Nec silentio inuoluendum, quòd hac in vrbe Bellonæ templũ extiterit. Inquit enim Spartianus de hac ipsa loquens, *in ciuitatem veniens cùm rem diuinam vellet facere, primùm ad Bellonæ templum ductus est errore aruspicis rustici*. Quo tempore huius vrbis prętorium siue Tribunal fuit, vel hoc nomine longè fœliciſſimum, quòd Æmilium Paulum Papinianum iuris, & iurisprudentiæ oraculum audiuerit, vt testatur Forcatulus. Anno post Seueri obitum plus minùs centesſimo Fl. Val. Constantius cognomento Chlorus, Imperator omnibus virtutibus & Christiana pietate insignis, qui huc (vt inquit Panegyristes) dijs iam ad intimum terrarum limen vocantibus, accessit; hac etiam in vrbe diem obijt, & Apotheosi in Diuos est relatus, vt è nummis antiquis videre est. Quamuis Florilegus prodat eius tumulum in Wallia repertum fuisse (vt iam diximus) fide digni tamen nobis retulerunt cùm patrum memoria Monachorum ędes diruerentur, in cryptoporticu ædiculæ in qua Constantium situm fuisse opinio erat, lampadem ardentem repertam fuisse. Veteres enim auro in pinguedinis liquorem arte soluto, diutiſſimè, & per multa sæcula arsurum ignem in sepulchris fouisse scribit Lazius. Hic ex priore coniuge Helena Constantinum

Seuerus.

Bellona templum.

Constantius Chlorus.

Constantinus Magnus.

num Maximum Romanæ vrbis, vt est in antiquis Epigraphis, liberatorem, quietis Fundatorem, Reipublicæ instauratorem suscepit. Qui Eboraci patris spiritum excepit, statímque in Imperatorem leuatus. *Purpuram* (vt habet Panegyricus) *milites vtilitati publicæ, potiùs quàm affectibus seruientes illi iniecere lachrymanti, equúmque calcaribus incitanti, vt deposcentis exercitus fugeret conatum: sed modestiam eius vicit reipub. fœlicitas.* Vnde Panegyristes exclamat, *O fortunata, & nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidit.*

Hinc colligi potest quanta illis temporibus dignitate præluxerit Eboracum nostrum, cùm Imperatorum fuerit sedes. Memorant etiam patrij scriptores à Constantio Episcopali sede hanc vrbem exornatam fuisse: Taurinum autem Martyrem, Eburouicum siue *D'Eureux* episcopum hîc præsulem egisse, non ego tamen cum alijs dicam, nam Vincentius è quo illi hunc errorem hauserunt, me falsi suis ipsius verbis conuinceret. Cùm verò Romani cessissent, & Britanniam prędę barbaris reliquissent, suas etiam miserias hæc multis malis conflictata pertulit, & vix aliud erat, cùm Scotica, & Saxonica bella senescerent, quàm magni nominis vmbra. Cùm enim Paulinus, Saxonibus qui hanc regionem occupârant, Christianam religionem annunciaret, in eam solitudinem redacta iacuit, vt non superfuerit ecclesiola in qua Edwinus Rex baptismum subiret, qui anno à virginis partu DCXXVII. oratorium ex ligno posuit, cùmque maiorem iam ecclesiam è saxo moliretur, vix iactis fundamentis, morte præreptus successori suo Oswaldo perficiendum reliquit. Iam inde ecclesiastica dignitas in hac vrbe conualuit, pallióque ab Honorio PP. misso facta est Ciuitas Metropolitana, quæ præter duodecem in Anglia Episcopatus, in omnes Scotiæ episcopos Primatis iure fungeretur: sed ante quingentos annos defecit à sua Metropoli Scotia, & ipsa Metropolis alios vicinos episcopatus, tenues illos quidem, & ferè vmbratiles ita deuorauit: vt iam quatuor solum in sua Diocœsi ha-

Scotia Archiepiscopo Eboracēsi olim subiecta.

habeat, Dunelmēſem ſcilicet, Ceſtrenſem, Carliolenſem, & Mannenſem ſine Sodorenſem in Mannia inſula. Egbertuſque Archiepiſcopus (qui circa annum Salutis 740. floruit) *omnium Liberalium artium* (ſic habet Malmesburienſis) *armarium, vt ita dicam, & ſacrarium, nobiliſſimam Bibliothecam Eboraci conſtituit.* De qua Alcwinus Eboracenſis Caroli Magni Præceptor, Pariſienſis Academiæ primus inſtitutor, atque vnicum huius vrbis decus, in Epiſtola ad Carolum illum. *Date mihi exquiſitioris eruditionis ſcholaſticæ libellos, quales in patria habui, per bonam, & deuotiſſimam Egberti Archiepiſcopi induſtriam. Et ſi placet ſapientiæ veſtræ, remittam aliquot ex pueris veſtris, qui excipiant inde quæque neceſſaria, & renebant in Franciam flores Britanniæ, vt non ſit tantummodò in Eboraco hortus concluſus, ſed etiam in Turonica emiſſiones Paradiſi.* Tunc etiam multis & magnis beneficijs Eccleſiam Eboracenſem principes cumulauerunt, præcipuè Vlphus Toraldi filius (ex veteri libro adnoto, vt rara quædam conſuetudo in dotandis eccleſijs eluceſcat) *Dominabatur Vlphus ille in occidentali parte* Deiræ *& propter altercationem filiorum ſuorum ſenioris, & iunioris ſuper Dominijs poſt mortem, mox omnes fecit aquè pares. Nam indilatò Eboracum diuertit, & cornu quo bibere conſueuit, vino repleuit, & coram altari deo, & beato Petro Apoſtolorum principi omnes terras & redditus flexis genibus propinauit.* Quod cornu ad patrum vſque memoriam reſeruatum fuiſſe accepimus.

Bibliotheca.

Flacc. Alcwinus, ſiue Albinus floruit 780.

Sic vrbs Saxonico imperio aliquandiu florentiſſima fuit, donec Danica tempeſtas ab Aquilone proruens eam ruinis ingentibus rurſus deformarit, & funeſtis cædibus cruentarit, Id quod Alcuinus ille in Epiſtola ad Egelredum Northumbriæ Regem prę ſagijſſe videri poſſit. *Quid ſignificat*, inquit, *pluuia ſanguinis, quam Quadrageſimali tempore, in Eboraca ciuitate quæ totius regni caput eſt, in eccleſia B. Petri vidimus de borealibus domus ſereno aëre de ſummo tecto minaciter cadere. Nonne poteſt putari de Borealibus partibus venire ſanguinem ſuper terram.* Maximis enim,

enim, & miſerrimis ſequenti ſæculo calamitatibus in Danica vaſtatione intabuit. Anno certè ſalutis 867. bellis continuis ita quaſſata erant mœnia, vt Osbrightus, & Ella Nordanhumbrorum reges, dum Danos perſequerentur, nullo negotio in vrbem irruperint, Qui ambo cruentiſſimo prælio in media vrbe interfecti, Danis qui in vrbem ſe receperant, victoriam reliquêrunt. Vnde Guil. Malmesburienſis. *Eboracum furori Aquilonarium gentium prima ſemper obnoxia, barbaricos Danorum motus excepit, & ingemuit, multis ruinis conquaſſata.* Verùm vt ipſe idem teſtatur author, Athelſtanus noſter Danis extorſit, & caſtellum quod hîc firmauerant, funditùs ſubuertit. Nec ſuccedentibus tamen annis ſe omninò bellis explicuit, cùm ſeculum illud vrbium ſubuerſionibus fatale decurreret.

Verùm vt his malis finem, ita etiam Eboraco ferè excidium intulerunt Normanni, cùm enim Suenonis filij Danica claſſe CCXL. nauium in proximo terram conſcendiſſent, præſidiarij Normanni, qui in vrbe duo caſtella tenebant, veriti ne domus ſuburbanæ hoſtibus ad implendas foſſas vſui forent, eas ſuccendêrunt: ſed agitantibus ventis, ita diffuſum eſt in vniuerſam vrbem incendium, vt iam tota arderet, cùm Dani irruentes miſeranda vbique cæde graſſarentur, Normannis trucidatis, Guilielmo Mallet, & Gilberto *Gant* viris primarijs reſeruatis vt cum militibus *decimarentur*, Decimúmque enim quemque è Normannis ſorte ad ſupplicium elegerunt. Vnde ita in vltionem excanduit Guilielmus primus, vt in ciues, quaſi à Danis ſtetiſſent, internecione, in ipſam verò vrbem redintegratis flammis ſæuiret; & (vt refert Malmesburienſis) *ita vicos adiacentes corrupit, ita fertilis prouinciæ nerui prædâ ſucciſi erãt, humúſq; per ſexaginta milliaria penitùs inculta iacuit, vt vrbes olim præclaras, turres proceritate cœlo minantes, agros paſcuis lætos, ſi quis tum vidiſſet peregrinus, ingemiſceret: ſi quis vetus incola, non agnoſceret.* Quanta autem anteà fuiſſet ex Cenſuali Angliæ libro habe. *Tempore Edwardi Confeſſoris fuerunt in ciuitate Eboraca*

Alfredus Beuerlacenſis in Bibliotheca D. Burghlæi Theſ. Angliæ.

Decimatio.

Eboraca sex scyræ, præter scyram Archiepiscopi. Vna vastata est in Castellis, In quinque scyris fuerunt 1428. *mansiones hospitatæ. In scyra Archiepiscopi* 200. *mansiones hospitatæ.* Post funestas has euersiones de hac Nechamus noster sic cecinit.

Visito quam fœlix Ebraucus condidit vrbem
Petro se debet pontificalis apex
Ciuibus hæc toties viduata, nouisq; repleta,
Diruta prospexit mœnia sæpe sua.
Quid manus hostilis queat, est experta frequenter,
Sed quid? nunc pacis otia longa fouent.

Eius enim tempore, cum placidissima pacis tranquillitas has turbulentas tempestates excepisset, rediuiuis opibus resurrexit, licèt sæpius à Scotis, & seditiosis excidio destinata: Regnante tamen Stephano, damnum fecit longè maximum ex fortuito incendio, quo hausta fuerunt Cathedralis ecclesia, Mariæ monasterium, aliæque religiosæ ædes, & etiam (vti creditur) instructissima illa Bibliotheca, quam Alcuinus Egelredum Archiepiscopum præceptorem suum instituisse prodidit. Mariæ verò monasterium citò pristinam dignitatem noua structura recuperauit, Ecclesia autem Cathedralis seriùs, nec ante Edwardi primi tempora, tunc enim noui operis fundamenta iecit Ioannes Romanus ecclesiæ Thesaurarius, quod Ioannes eius filius, Guilielmus Melton, & Ioannes Thoresby omnes Archiepiscopi, paulatim ad summam, qua nunc cernitur, elegãtiam, perduxerunt, non sine vicinæ nobilitatis ope, præcipuè Perciorum, & Vauasorum, quod eorum insignia gentilitia in ipso templo, & pro foribus ostendunt. Sub idem tempus etiam ciues nouis mœnibus, & crebris dispositis turribus vrbẽ circummuniêrunt, optimísq; legibus instituerunt. Richarduſque secundus, vt Comitatus per se *incorporatus* esset, concessit, Richarduſque tertius castrum ex integro constructere cæpit. Et ne quid deesset, Henricus VIII. patrum memoria Concilium siue Senatum hîc constituit, non dissimile Parlamentis Gallicis, ad Septentrio-

The Councell established in the North.

tentrionalis huius plagæ causas ex æquo & bono iudicandas, quod constat ex Præside, Consiliarijs VIIII. Secretario, & subadiuuis. Quod ad Eboraci Longitudinem attinet, XXII. partibus, XXV. scrup. Latitudinem LIIII. part. X. scrup. Mathematici nostri descripserunt. Hactenus de Occidentali parte, & vrbe Eboraco, quæ nec illius, nec cuiusquam alterius partis censetur, sed suis gaudet immunitatibus, iurisdictionémque in vicino ad occasum agro habet, quam libertatem de **Anstie**, alij **The Auncientie**, ab antiquitate vocant, alij verò à Germanica dictione **Anstossen**, quæ limites denotant, coniectura satis probabili deduxerunt. Anstie.

Ousa Eboracum iam relinquens vertigine illa aquarum quam *Higram* dicimus, subinde exagitatus defluit per **Bishopps thorp** i. *Episcopi villam*, quam Gualterus Greius Archiepiscopus Eboracensis numerata pecunia acquisiuit, & vt procuratoribus regijs qui in episcoporum bona, cùm sedes vacant, sæuire solent, occurreret, Decano & Capitulo Eboracensi dedit, ea lege vt successoribus suis semper concederent. E quibus Richardus *Le-Scrope* Archiepiscopus Ebor. vir igneo ingenio, & rebus nouandis apto læsæ maiestatis hoc ipso in loco à Rege Henrico IIII damnatus erat, contra quẽ seditionis signa sustulerat. Postea **Cawood** Archiepiscoporũ castrum eidem flumini adsidet quod Athelstanus Rex, vt accepi, ecclesiæ donauit. Cui ad alteram ripam *Ricall* obiacet, vbi Haraldus *Haardread* cũ numerosa Danorum classe applicuit. Inde Ousa irrigat **Selbye** oppidulum non infrequens vbi Rex Guilielmus primus Collegium in S. Germani memoriam posuit, qui Pelagianam hydram sæpius in Britannia renascentem fæliciter confixit. Demùm Humbrum petit per **Drax** viculum monasterio iampridem celebrem, vbi (authore Guil. Neubrigensi) Philippus de *Tollesilla* castrum habuit obiectu amnium, syluarum atque paludum munitissimum, quod ille ingẽtibus commilitonum animis & ciborum armorumque apparatu fretus cõtra Stephanum regem propugnauit, sed

Bishopps thorp. 1405 Cawood. Drax.

sed breui expugnatum in Regis potestatem concessit.

East riding, siue pars Orientalis, secunda huius regionis portio, in qua PARISOS locauit Ptolemæus, ab Eboraco ad ortum iacet. A Septentrione, & occasu Deruentionis fluminis arcuato decursu, à meridie Humbro æstuario, & ab Ortu Oceano Germanico circumcluſa. Ad mare, & Deruentionem vtcunque est gleba fœlici, media verò nihil aliud est, quàm surgentium montium congeries, Yorkeswold, id est, *montes Eboracenses* vocant. *Deruentio*, Anglis Derwent, non procul ab ipso littore effusus primùm in occasum, inde in meridiem se flectit per *Aiton* & *Malton*, de quibus cùm ad Septentrionalem regionis partē spectēt, suo loco dicemus. Quàm primùm verò hanc partē subintrauit, defertur haud procul à ruinis veteris castri *Montferrant*, cuius olim domini erant Fossardi viri nobiles iuxtà ac opulenti: verùm cùm Guil. Fossarde pupillus regius Guiliel. Crasso Comiti Albæmarliæ in tutelam datus, iam adolescens vim eius sorori obtulisset, Comes in facti inuidiā castrū solo æquauit, & nobilē adolescentē solū vertere coegit. Sed post Comitis tamen mortē hæreditatē denuò recuperauit, filiamq; vnicam reliquit quæ nupta Roberto Turnhamo peperit vxorē Petri de *Malo-lacu*, cuius posteri hac Fossardorum hæreditate aucti, Barones erant longè clarissimi. Parùm hinc abest ripæ impositum *Kirkham*, id est *ecclesiæ locus*, Canonicorum enim collegium ibi fundauit Gualterus Espec vir summo loco, per cuius filiam peramplum patrimonium dotale Rossorum familiæ accreuit, Inde sed inferiùs Deruentio sui cognominis vrbem habuit, quam DERVENTIONEM vocat Antoninus, & ad VII. ab Eboraco lapidem statuit. Notitiarum liber præfectum numeri Deruentiensis sub Britanniarum Duce in hac egisse memorat, Saxonicóque imperio villa illa regia fuisse videtur, quam iuxta amnem Dorouentionem sitam tradit Beda, in qua, vt ille author est, Eumerus sicarius Edwinum Regem Nordanhumbrorum gladio petijt, & transuerberasset, nisi

East riding. Parisi.

Montferrant.

Historia Meaux-ensis.

Deruentio.

nisi famulus se interponens principis vitam sua morte redemisset. Locum nunquam signare potuissem, nisi mihi lucem prætulisset vir ille politissimus Robertus Marshall, quem dixi. Is enim me docuit ad eandē quam dixi, ab Eboraco distantiam Deruentioni flumini adpositum esse oppidulum **Auldby**, id est, si è Saxonico conuertas *Antiqua habitatio*, vbi nonnulla vetustatis indicia, & in ęditiori ad flumen colle antiqui castri extant adhuc rudera, vt non possit non Deruentionem fuisse. Hinc flumen **Stanford bridge** subluit, qui etiam à bello ibi commisso **Battlebridge** vocatur. Ad pontem enim illum Haraldus Rex Angliæ Haraldum *Haardread* Norwegum, qui ducentis nauibus Britanniam infestabat, & iam ad **Richal** populabundus terram conscenderat, magna Danorum ædita strage iusto prælio interfecit, tantúmque auri pondus victori Anglo inter spolia obuenit, quantum duodecem iuuenes cerucibus vix sustinere poterant, vt author est Adamus Bremensis. Hoc prælium vix nouem dies ante Guilielmi Normanni aduentum confectum est, quo tempore solutior Anglorum luxus excidium prędixisse videbatur, sed de hoc iam antè diximus.

Battlebridge.

Deruentio, qui imbribus auctus & quasi irritatus sępiùs ripas contemnit, & vicinis pratis superinfunditur, hinc **Wreshill** castrum nitidum, & munitum prętereiens quod Thomas Percius Vigornię Comes construxerat, velocior in Ousam prosilit. Qui iam auctiores vndas trahens delabitur prope **Howden** oppidum mercatorium, cuius celebritas non est ab elegantia, aut frequentia, sed quòd nomen territoriolo adiuncto fecerit, (quod **Howdenshire** inde dicitur) & Collegiatam iampridem quinque Præbendariorum ecclesiolam ostendat, cui adiunctæ sunt Dunelmensium Episcoporum ædes, qui amplissimas possessiones eò loci habent. E quibus Walterus Skirlaw qui floruit circa annum 1390, vt in libro Dunelmensi legitur, *Campanile huius ecclesiæ summæ magnitudinis construxit, vt si fortuita aquarum eueniret inundatio, incolis esset perfugium.*

Wreshill. *Abus æstuarium.*

Howden.

Howdenshire.

Iam

Iam Ouſa ſpatioſior, celer, freménsque in ABVM æſtuarium aquas inuehit ſuas, ſic enim Ptolemæo vocatur, quod Saxonibus & nobis Humber, vnde regionem vltra hoc generali nomine *Nordanhumbriam* dixerunt. Vtrunque nomen ex *Aber* Britannico deflexum videatur, quod fluminis oſtium illis denotat, & huic κατ' ἐξοχὴν impoſitum exiſtimem, quòd *Vrus*, ſiue *Ouſa* plurimos fluuios ſuo hoſpitio exceptos in hoc deducit, aliáque maximi nominis flumina in illud euoluuntur. Et certè totius Britanniæ æſtuarium eſt ampliſſimum, & piſcoſiſſimum. Exæſtuantis Oceani acceſſibus adauctum, & ijſdem retrò remeantibus, ſuas illiúsque aquas vehementiſſimè vaſto cum murmure, non ſine magno nauigantium periculo agit, vnde Nechamus. Humber.

Fluctibus æquoreis nautis ſuſpectior Humber,
Dedignans vrbes viſere, rura colit.

Hiſtoriámque noſtram ſequutus quaſi ab Hunnorum Rege nomen inditum fuerit, ſubiungit.

Hunnorum princeps oſtendens terga Locrino.
Submerſus nomen contulit Humbris aquæ.

De quo etiam alius Poeta

Dum fugit, obſtat ei flumen, ſubmergitur illic,
Déque ſuo tribuit nomine, nomen aquæ.

Neque Nechami quidem tempore vrbes ad hoc æſtuarium viſebantur, ſed ſuperiori & inferiori ætate floruit his locis vrbs vna & altera. Romano ſæculo non procul à ripa ad Foulnes minorum gentiũ flumen, vbi Wighton nunc cernitur frequens agricolarum oppidulum, olim fuit DELGOVITIA, quod vt diſtantiam à Deruentione in argumentum non arripiam, nominis tum ſimilitudo, tum ſignificatio docet. *Delgwe* enim Britannis Deorum gentilium ſtatuas ſignificat, & in viculo huic oppidulo adiuncto Saxonicis etiam temporibus idolorum fanum maxima in gloria erat, quod à dijs gentilibus tunc Godmundingham, nunc Godmanham eodem ſenſu vocant. Nec dubito quin ipſis Britannicis temporibus celebre fuerit aliquod oraculum, cum ſuperſtitio Delgouitia. Beda. Godmanham. Deorum fanum.

fusa per omnes gentes hominum occupassēt imbecillitatem. Cùm autem Paulinus Nordanhumbris Christum prędicaret, *Coi-fi* qui sacrorum gentilium pontifex erat, Christianam religionem complexus, hoc fanum impietatis domicilium iniecta lancea primus profanauit, destruxit, & cum omnibus, vt inquit Beda, septis suis succendit. Hinc magis ad Ortum Hullus flumē Humbrum petit, qui fontes habet iuxta Driffeild vicum, Alfredi eruditissimi Nordanhumbrorum Regis monumento & aggestis hinc inde tumulis notum. Properat vicinus Beuerleæ, siue Beuerly, quod monasterium in *Deirwaud*, id est, *in sylua Deirorum*, vocare videtur Beda, oppidum amplum & perfrequens. PETVARIAM Parisiorum è nomine & situ coniectes, licèt nihil vetustius prætendat, quàm quòd Ioannes cognomento de *Beuerly* Archiepiscopus Eboracensis, vir, teste Beda, & pius, & doctus cùm episcopatu se abdicasset terrena auersatus, huc se contulerit, & diem circa annum salutis 721 obierit. Huius memoriam adeò sanctam habuerunt Reges, & præcipuè Athelstanus, qui illum vt Deum tutelarem ita coluit, postquam Danos fudisset: vt multis & magnis immunitatibus locum dotauerint, & asyli ius concesserint, quod obæratis, & rerum capitalium suspectis liberum, & tutum erat perfugium. In quo statuebatur cathedra è saxo cum hac inscriptione:

Driffeild.

Beuerley.

Petuaria.

Vita S. de Beuerley.

Asylum.

*

HÆC SEDES LAPIDEA Freedstoll
DICITVR i. PACIS CATHEDRA,
AD QVAM REVS FVGIENDO
PERVENIENS OMNIMODAM
HABET SECVRITATEM.

Vnde in iustam magnitudinem creuit oppidum, inquilinorum magna indies confluxit multitudo, ciuésque ex Hullo flu. ad maritima commoda incile duxerunt, quod nauiculis subuehendis par est. Paulò inferiùs Cottingham oppidum rusticanum satis longum procurrit, vbi castrum

Hull flu.

*

Cottingham.

castrum in ruinas iam dissipatum extruxit (licentiam permittente Rege Ioanne) R. Estoteuil vir maximi nominis, cuius hæreditas Dominis de *Wake* per nuptias obuenit, & per filiam Ioannis de *Wake* ad Edmundum Cantij Comitem, ex quo nata est Ioanna mater bellicosissimi illius Edwardi Walliæ Principis, qui toties de Gallis victoriam reportauit. *Hullus* cùm iam sex mill. pass. hinc emensus fuerit, in Humbrum effunditur, iuxtáque ostium sui nominis vrbem habet, Kingston vpon Hull, sed vulgò Hull, olim vt nónullis placet Cineneng-cliff. Paucos ante annos, tempore nimirum Richardi Secundi hæc ex viculo, & piscatorum casulis in eam dignitatem emersit, vt magnificis ædificijs, firmis propugnaculis, nauibus instructissimis, mercatorum copia, & rerum omnium affluentia sit nunc emporium huius tractus longè celeberrimum. Quæ omnia accepta ferunt ciues partim Michaeli *De-La-Pole*, qui priuilegia huic impetrauit, cùm illum è mercatore Hullensi ad Comitis Suffolciensis dignitatem Richardus II. euexisset, partim quęstuosæ mercaturæ ex Islandiæ piscibus induratis, (Stockfish vocant) è quibus diuitias congesserunt maximas. Vnde breui admodum spatio lateritio muro, crebrísque turribus vrbem suam sepserunt, quà flumine non defenditur: tantámque vim lapidum in nauium saburram detulerunt, vt inde omnes vrbis regiones pulcherrimè constrauerint. Pro magistratu (vt à ciuibus accepi) primùm Custodem habuit, inde Balliuos, posteà Maiorem cum Balliuis, ab Henrico autem Sexto demùm impetrarunt vt Maiorem & Vicecomitem haberent, & ipsa vrbs Comitatus esset (vt nostri Iurisconsulti loquũtur) per se incorporatus.

Estoteuil. Wake. Kingston vpon Hull. Stockfish. Cobblestones.

Ab hac vrbe promontorium auido procursu in mare se emittit, quod OCELLVM Ptolemæus, nos Holderneſſe, & Monachus quidam *Cauam Deiram*, quasi cauam Deirorum regionem vocat, eadem significatione qua *Cœlosyria*, id est, Syria caua, nominatur. In hoc primùm occurrit sinuoso in littore Yeadon, olim si famæ veri

Holderneſſe. *Ocellum.* Headon.

amplificatrici credere libet, (nec fidem ego abnuam) mercatorum & rei nauticæ industria ad summam dignitatem euecta, à qua, vt locorum non minùs quàm hominum incerta est conditio, ita decidit Hulli vicinitate, & portus obstructione exhausta, vt vix tantillum splendoris præ se tulerit. Nunc tamen ad pristinæ dignitatis spē reuiuiscere videtur. Deinde promontorio adsidet antiquum oppidum quod Antoninus PRÆTORIVM dixit, sed nostra ætas Patrington, vt Itali ex *Prætorio* oppido etiam *Petrouina* fecerunt. Hîc me falsum non esse & distantia à Delgouitia, & ipsum superstes nomen probat, quod quodammodo etiam innuit, hoc idem esse quod in Ptolemæi exemplaribus PETVARIA pro *Prætorium* corruptè concipitur. An verò hoc nomen acceperit, vel ex Prætorio vbi ius diceretur, vel ex laxo aliquo, & magnifico ædificio, quod Prætorium etiam à Romanis vocabatur, non constat. De vetustate autem sua, & portus olim opportunitate gloriantur incolæ, nec de amœnitate minùs glorientur, Amœnissimo enim fruitur prospectu, hinc Oceanum apertissimum, illinc suis littoribus nobile æstuarium, concluſum, & viridantes Lincolnienſis agri oras è regione prospicit. Militaris Romanorum via * à Vallo, quam primùm Antoninus persequutus est, hîc terminatur. Ad mare enim, flumina, aut vrbes eiusmodi publicas vias terminari scripsit Vlpianus. Inde in ipsa promontorij lingula, quà maximè in conum contrahitur, & Spurnhead dicitur, Kellnsey visitur viculus, qui planè loquitur hoc ipsissimum esse OCELLVM Ptolemæi, non vti ex Ocello Kellnsey deducitur, ita *Ocellum* proculdubio ab *Y-kill* factum est, quod Britannis promontorium, siue angustum terræ tractum significare iam antè diximus.

Prætorium. Patrington.

* Picts wall.

Rauenspur & Rauensburge. Kellnsey.

Ab Ocello littus sensim se retrahit, & molliter incuruum ad Septentriones pergit per Duerthorne, & Withorenſey eccleſiolas à sororibus quæ constructæ, Sisterskirke appellatas, & inde per Skipsey quod Dru-

Sisterskerk.

Sinus Salutaris.

go

go primus Holderneſſiæ Comes Caſtro firmauit. Vbi littus iterum in altum prouehi incipit, ſinum admittit, Ptolemæo Εὐλιμένων Gabrantouicorum, quem Latinorum interpretes: alij PORTVOSVM SINVM, alij SALVTAREM verterunt. Quorum neutrum vim Græci verbi melius exprimit, quàm viculi nomen in eius receſſu, quem Suerby vocamus, Quod enim tutum, & periculo vacuum, id Britanni, & Galli *Seur* dicunt, vti nos etiam Angli qui forſitan à Britannis illud hauſimus. Non eſt ergo cur ambigamus hunc ipſum fuiſſe Εὐλιμένων Gabrantouicorum, qui in vicinia habitârunt, vbi nunc Bridlington oppidum, notiſſimum Ioanne de *Bridlington* vate monaſtico; in cuius vaticinates rythmos omnino ridiculos incidimus. Nec procul hinc longo tractu verſus *Drifeild* foſſa ab Holderneſſiæ Comitibus ad terras diſterminandas producta fuit, quam *Earles dike* vocarunt. Vnde autem hic popellus GABRANTOVICI nominati fuerint, rimari non auſim, niſi à capris quas *Gaffran* Britanni vocant, & quarum non alibi in Britannia maior copia inueniatur. Nec hæc abſurda nominis notatio videatur, cùm Ægira Achaiæ à capris, *Nebrodes* Siciliæ à damis, & *Boëtia* Græciæ à Bobus nomina mutuentur. Promontoriolum quod ſuo flexu hunc ſinum effecit, Flamborough head vulgò, Saxonicè Fleambunʒ ab authoribus dicitur, qui Idam Saxonem harum regionum primum domitorem, ad hoc appuliſſe memorant. A Pharo nomen ſumpſiſſe credunt nonnulli, quæ noctu ad portum illum indicandum flammas prætenderit. *Flam* enim è lingua prouinciali Britanni etiamnum retinent, & hoc flammato capite in chartis ſuis Hydographicis depingunt nautæ. Sunt tamen qui exiſtimant hoc nomen ex *Angloen* Daniæ, auita Anglorum ſede in hanc inſulam deueniſſe, (ibi enim eſt *Flemſburg* oppidum,) Angloſque inde ſic nominaſſe; Quemadmodum Galli, authore Liuio, Mediolanum Italiæ appellârunt à nomine relicti ab eis in Gallia Mediolani. Nihil certe hoc in loco percunc-

Suerby.

Gabrantouici.

Flamborough head

Idem.

tando accepi de riuis illis (Vipseis vocant) quos cæcis fontibus emanare alternis annis, magnoque & torrenti impetu mare petere iuxta hoc promontoriolum scripsit Gualterus Heminburgensis. Habe tamen quod de illis scribit Guilielmus Newbrigensis qui eo loci natus. *Famosæ illæ aquæ, quas vulgo* Vipseys *vocant, numerosa scaturigine è terra prosiliunt, non quidem ingiter, sed annis interpositis, & facto torrente non modico, per loca humiliora in mare labuntur; quæ quidem cùm siccantur signum bonum est. Nam earum fluxus futuræ famis incommodum non fallaciter portendere dicitur.*

Comites Albemarliæ & Holderneſſiæ. Genealogia antiqua.

Hanc Holderneſſiam regiunculam Guilielmus primus Drugoni de *Bouer* Flandro dedit, cui etiam neptem in vxorem dederat, quam cùm ille veneno sustulisset, fugaque saluti consuluisset, successorem habuit Stephanum Odonis filium, Albæmarlæ in Normannia Dominum, ex Campaniæ Comitum familia oriundum, quem Guilielmus Primus quia sibi è sorore vterina nepos erat, Comitem Albæmarlæ, & Holderneſſiæ dixit, cui succeſſit filius Guilielmus cognomento Crassus. Eius autem vnica filia Haviſia tribus maritis ordine enupta singulos hoc titulo adauxit, Guilielmum scilicet de *Magna-villa* Eſſexię Comitem, Baldwinum Betonium, & Guilielmum Fortium, siue de *Fortibus*, è quo solo prolem suscepit Guilielmum, quem sequutus est Guilielmus filius. Cuius vnica filia Auelina Edmundo * *Gibboso* Lancastrensi comiti in matrimonium data, sine prole obijt. Lautum tamen suum patrimonium Hérico Duci Lācastriæ mariti ex fratre nepoti, eiusque posteris reliquit, vnde Lancastrensis familiæ coaluit. Insequentibus tamen seculis (Holderneſſiæ titulo obliterato) Edwardum *Plantagenet* Eboraci Ducis filium in Albemarliæ Ducem, patre eius superstite, creauit rex Richardus II; Henricus item IIII. Thomam filium Clarentiæ Ducem, & Albemarliæ Comitē fecit, quem titulum Richardo de *Bello-campo* Warwici Comiti in honoris accessionem Henricus sextus posteà adiunxit.

* Crouchbacke.

Vix

Vix duobus paſſ. millibus ſupra Flamburgi promontorium pars borealis huius regionis, ſiue Northriding incipit, quę cęteris partibus prętenta, à mari auſpicata longiſſimo tractu, ſed minùs lato per LX. mill. paſſ. ad Weſtmorlandiam in occaſum protenditur, hinc Deruẽtione, & aliquandiu *Vro* fl. illinc continuo *Teſis* decurſu, quo à Dunelmenſi Epiſcopatu ad Boream ſeiungitur, comprehenſa. Nec incommodè hæc regio in tres partes diſtribui poſſit, Blackamore, Northalluertonſhire, & Richmondſhire. Northriding.

Quæ ad ortum & mare vergit Blackamore, & Cliueland, hoc eſt terra nigra, montana, & cliuoſa dicitur, cautibus enim, montibus, & ſyluis paſſim exaſperatur. Oram maritimam Scarborough caſtrum celeberrimum illuſtrat, Sceapburg, id eſt *Burgus in prærupta rupe*, olim dictum. Cuius deſcriptionem habe tibi ex Guilielmi Newbrigenſis hiſtoria. *Rupes ſtupendæ altitudinis, & amplitudinis, præruptis ferè ex omni parte ſcopulis inacceſſa mare irrumpit, quo tota ambitur, exceptis tanquam faucium quarundam anguſtijs, quas aperit ad occidentem, habens in ſummo planitiem ſpecioſam, herbidam, & ſpatioſam, tanquam ſexaginta iugerum, vel eo amplius, fonticulum quoque aquæ viuæ ex ſaxo profluentem. In ipſis autem faucibus, ad quas ſine labore non aſcenditur, turris regia ſita eſt, & ſub iiſdem faucibus vrbis initium eſt in Auſtrum & Aquilonem vtrumque latus ſpargentis, frontem verò ad occidentem habentis, & à fronte quidem proprio muro, ab oriente verò rupe caſtelli munitur, porrò vtrumque eius latus mari alluitur. Hunc locum Guilielmus (Craſſus ille Albæmarlię & Holderneſſię Comes) caſtro conſtruendo idoneum contemplatus, ſumptuoſo opere naturam iuuans, totam rupis planitiem mura complexus eſt, & turrem in faucium anguſtijs fabricauit, quæ proceſſu temporis collapſa, arcem magnam & præclarã Henricus ſecundus ibidem ædificari præcepit.* Cùm ille iam Angliæ proceres qui in ſoluto illo Stephani imperio, Regium patrimonium accîderant, imprimis verò Guilielmum illum Albæmarlium, qui in hoc tractu ſolus regnaue- Scarborough caſtle.

rat,& hunc locum quasi sui iuris occupârat,in ordinem redegisset. De proiectissima Thomæ Staffordi audacia, qui cum pauculis Gallis, vt magnis excideret ausis, hoc castrum,regnante Martia, ex improuiso cæpit, biduúmque tenuit,nihil attinet dicere : Notius hoc est,quàm vt meis scriptis possit innotescere . Operæ pretium tamen videatur adnotare vberrimam , & quæstuosissimam hîc in subiecto mari Halecum (siue Leucomænidarum,aut Chalcidum,si ita mauis) piscaturam Hollandos,& Flandros exercere,cùm veniam priùs veteri instituto ex hoc castro impetrauerint . Veniam enim piscandi semper concesserunt Angli , honore sibi reseruato, vtilitate verò exteris quasi per desidiam resignata . Incredibile enim ferè est quantam pecuniæ vim ex hac in nostro littore piscatura Hollandi sibi corrogant . Haleces hæ (ignosce quæso si paucis diuini erga nos beneficij extra ordinem meminero) Britanniam nostram non sine diuino consilio, numerosis examinibus quotannis circumnatant . Circa solstitium æstiuum ex alto littora Scotiæ petunt, quo tempore quia pinguiores sunt statim diuenduntur , Inde Anglica littora adeunt , & ab Augusto medio ad Nouembrem optima & vberrima eorum est captura à Scarborough vsque ad Tamisis ostium . Posteà aliqua vehementiori procella in Britannicum mare deferuntur , & in eo ad Christi vsque natalitia se piscantibus offerunt , hinc Hiberniam vtrinque pernatantes in Septentrionalem Oceanum, circumnauigata Britannia , se transferunt , & ad Iunium quasi subsistunt . Sed ad rem iam se recipiat oratio.

Halecum quæstuosa piscatura.

Teese fl.

Inflectitur inde littus cautibus præcisum vsque ad Teese fluuium , sinusque circumducto littore efficitur plus minùs mille pass. patens, quem à nominatissimo exlege Roberto *Hoode*, Robyns Hoods Baye vocamus. Illum enim (Richardo primo regnante) floruisse author est I. Maior Scotus, à quo prædonum principis & prædonis mitissimi elogio honestatur . Inde Dvnvs

Robin Hoods Bay.

sinus,

sinus, à Ptolemæo memoratus, statim refugiente vtrinque littore ostenditur, cui Dunesley viculus adsidet, & huic contiguum Whitby, Saxonicè Ꝺ҂ɲeanerheale, quòd Beda sinus Phari interpretatur. Nec illam interpretationem in quæstionem vocare libet, quamuis nostra lingua adeò referat *Sinum salutis*, vt hunc ipsum fuisse Salutarem sinum dixerim, nisi apud Geographum situs aliud persuaderet. Lapides hîc inueniuntur, serpentium in spiram reuolutorum effigie, naturæ ludentis miracula, quæ, vt inquit ille, Natura cùm veris & serijs negotijs quasi fatigata, ludendo efformat. Serpentes olim fuisse crederes, quos lapideus cortex intexisset. Hildę autem precibus adscribit credulitas, tanquam illa commutâsset, quæ primitiua Saxonum ecclesia, sacerdotum tonsuræ, & Paschatis iuxta Romanum ritum celebrationi pro viribus obsistebat, Synodo his de rebus anno 664. habita in monasterio suo, quod hoc in loco posuerat, & cui ipsa prima præfuit. Edelfleda Oswini regis filia amplissimis redditibus hoc posteà adauxit, vbi & patri iusta soluit. Sed demùm Danicę deprædationis tempestas omninò euertit, & quamuis Serlo Percius instaurârit, cùm statim à Normannorum aduentu eidem præficeretur: nunc tamen antiquę dignitatis vix tenue præ se fert vestigium. In proximo, prærupto in colle inter duos tamen colles æditiores ad mare Wadæ Ducis Saxonici castrum fuisse ferunt, qui in illa confusa Nordanhumborum anarchia, & regulorum laniena, inita cùm Etheredi regis percussoribus societate, Ardulfum regem aperto Marte ad *Whalley* in agro Lancastrensi lacessiuit, sed fortuna adeò aduersa vt suis profligatis, ipse sibi fuga consuleret, posteàque morbo absumptus vitæ fabulam peregit, & hîc in colle inter duo saxa solida septem plùs minus pedes alta tumulatur, quę cùm vndecem pedibus distarent illum gigantea fuisse mole non dubitant affirmare. Eodem in loco longo post tempore castrũ posuit Petrus de *Malo-lacu*, quòd quasi gratia, venustatéque plenum esset *Moultgrace*

Dunum. Dunesley.

Serpentes lapidei.

Hilda.

Wada Dux ad quem Wadorum familia ortum refert. 798.

Wades graue.

Moulgraue Castle.

grace Gallicè nominauit) vt in hiſtoria Mealſenſi legimus)ſed cùm circumuicinis grauiſſimum eſſet iugum; populus penes quem vſus loquendi, mutata literula *Moultgraue* dixerunt, quo nomine licet nominis ratio minus ſit nota, omnibus innoteſcit. Petrus hîc de *Malo-lacu* vulgò *Mauley* dictus, vt in hoc curioſis ſatiſfaciam, è Pictonibus Galliæ oriundus Petri de *Turnham* vnicam filiam regnante Richardo primo, in matrimonium duxit, cuius iure offertiſſimam hîc adijt hæreditatem, cui ſeptem Petri Barones de *Malo-lacu* ſuo ordine ſucceſſerunt, qui pro inſignibus areola nigra tranſverſa, ſiue *Benda*, in aureo clypeo vſi ſunt, verùm cùm ſeptimus ſine ſobole fatis conceſſiſſet, per eius ſorores hæreditas inter equeſtres familias Saluainorum & Bigotorum partita erat.

Barones de Malo-lacu.

Iuxta hunc locum, & alibi in hoc littore, repertum eſt Succinum nigrum, ſiue Geate. Gagatem aliqui eſſe exiſtimant, quem inter rariores lapides, gemmáſque habuerunt veteres. Enaſcitur verò inter cautes vbi rimis dehiſcunt, & priuſquàm expoliatur, colore eſt ſubruſo, & æruginoſo, expolitum autem verè eſt, vt inquit Solinus, nigro-gemmeus. De quo Rhemnius Palemon è Dioniſio.

Geate. Gagater.

Præfulget nigro ſplendore Gagates.
Hic lapis ardeſcens auſtri perfuſus aquarum,
Aſt oleo perdens flammas, mirabile viſu
Attritus rapit hic teneras ſeu ſuccina frondes.

Alij ſũt, qui carbonem noſtrũ foſſilẽ Gagatẽ eſſe credunt.

Et Marbodæus in ſuo de Gemmis libello,

Naſcitur in Lycia lapis, & propè gemma Gagates,
Sed genus eximium facunda Britannia mittit,
Lucidus & niger eſt, leuis & lauiſſimus idem:
Vicinas paleas trahit attritu calefactus,
Ardet aqua lotus, reſtinguitur vnctus oliuo.

Audi etiam Solinum: *Gagates in Britania plurimus, optimúſque lapis, ſi colorem requiras, nigro-gemmeus, ſi qualitatem nullius ferè ponderis, ſi naturam, aqua ardet, oleo reſtinguitur, ſi poteſtatem, attritu calfactus applicita detinet.*

A

A Whitby recedunt in occasum littora, quibus adiacet **Clueland**, à cliuis, (vt videtur, nomine accepto, quos **Cliffes** nostra lingua vocamus,) Montes enim hîc passim latera trahunt, & vbique satis est cliuosa. In littore autem *Kilton* castrum viuario incluſum sedet olim, inclitę familiæ Twengorum, quorum patrimonium ad Barones de *Lumley*, Hiltonios, & Daubeneios descendit; huicque ferè contiguum **Schelton** castrum adsidet antiquę familiæ Baronum de *Bruis*, à quibus ad Barones de *Fauconberge* per filiam, & tandem ab illis ad Guilielmum Neuill Dominum *Fanconberge*, & Cantij Comitem deuenit. Nihil aliud est quod hîc adnotem, nisi Barones de *Meinell* nonnulla prædia hoc in agro de Archiepiscopis Cantuariensibus tenuisse, & pro ijsdem *Coignieros*, & *Strungwaios* & alios qui ab ijs prognati sunt, ad obsequia, & seruitia militaria Archiepiscopis præstanda astrictos esse. Cúmque ex Prærogatiua, *Rex Angliæ* (Prærogatiuæ verbis vtor) *habebit custodiam omnium terrarum eorum, qui de ipso tenent in capite per seruitium militare, de quibus ipsi tenentes fuerint seisiti in dominico suo vt de feodo, die quo obierunt, de quocunque tenuerint per huiusmodi seruitium, dum tamen ipsi tenuerint de Rege aliquod tenementum, ab antiquo de Corona, vsque ad legitimam ætatem hæredis*: Excipiuntur tamen hæc feoda & alia Archiepiscoporum, *ita vt habeant huiusmodi terrarum custodiam, licèt alibi tenuerint de Rege.*

Clueland.

Kilton.
Schelton.

Historia Cantuar.

Prærogatiua Reg. 17. Ed. 2

Wardship.

Magis ad occasum *Gisburge* vbi olim monasterium à R. Bruis fundatum, quod Gualterum de *Hemingeford.* historicum non ineruditum produxit, & *Stokesley* emporiolum quod ad inclitam familiam de *Eure* iam diu spectauit, nec procul hinc abest *Yarum* ad *Tesam* flumen sub quibus **Wharlton** castrum Baronum de *Meineill* quod cùm vetustate iam colluctatur, & *Harlsley* castrum familię de *Hothom* longo tempore (vt legi) hęredium conspiciuntur.

Gisburg.

Stokesley.

Wharlton.
Harlsey.

Interiùs inter montes de **Blackamore**, præter vagos ri-

Blackamor

riuulos, & rapidos torrentes, qui passim conualles sibi vendicant, memorandum nihil occurrit, nisi Pickering * Lancastrensis patrimonij oppidum non paruũ colli adfixũ & veteri castello munitũ, ad quod plurimi circumsiti viculi spectãt, vndè vulgò Pickering Lith, & *Libertas de Pickering* regio adiacẽs denominatur. Inqua ad Derwentionẽ Aiton sita est quę nomen fecit præclarę Equitũ familiæ de *Aiton* à Dominis de *Vescy* oriundæ, cuius hæreditas per filias inter Edwardum de *S. Iohn*, *Eneros*, & *Coignieros* partita fuit. Ab Edwardo autem D. *S. Iohn* ad Bromfletos magna portio deuenit, è quibus Henricus creatus erat Dominus Vescy, à quo per filiam titulus ille ad Cliffordos transiuit. Ex altera parte ad quartum à *Pickering* milliare, iuxta *Dow* rapidũ fluuiolum Kirkby-Moreside nó postremæ sortis mercatus quondã Estoteuillorũ possessio, collibus adiacet, vnde nomẽ impositũ.

Pickering.

Aiton.

Kirk-by-Moreside.

Rhidale. * Post hæc ad solem occidentem Rhiedal substernitur, vallis lęta, amœna, fæcundà, viginti tribus parochialibus ecclesijs ornata, quam *Rhie* fluuius intersecat: *Locus*, vt inquit Newbrigensis, *vastæ solitudinis, & horroris*, priusquam Gualterus Espec Cluniacensibus monachis concesserat, & cœnobium fundârat. In hac *Elmesley* sedet, quod *Vlmetum* (si non mihi impono) Beda vocat, vbi Robertus Baro de *Ross*, dictus *Fursan*, castrum construxit, iuxta quod *Recall* fl. se sub terram condit. Inferiùs ipsi flumini *Riton* adsidet, antiquæ familiæ *Percihaiorum* qui *Percyes* vulgò vocantur, antiqua possessio. Indè *Rhim* multorum torrentium aquas secum in Derwentionem euoluit, qui irrigat hac in valle Malton forum frumẽto, equis, piscibus, & instrumentis rusticis celebratum, vbi veteris castri radices visuntur, quod olim (vt accepi) ad Vescios, amplissimos in his partibus Barones spectauit.

Malton.

Newborrow. * Post hanc vallem *Neuburgus* cui Guilielmum Neubrigensem rerum Anglicarum scriptorem debemus, & *Bellelanda* vulgò Biland, duo celeberrima monasteria floruerunt, quæ Rogerus Moubraius posuit, & dotauit.

Biland.

Moubraiorum familia Moubraiorum horum familia si qua alia potens, nobilis &

& opulenta fuit, & latifundia ampliſſima cum caſtellis *Gilling*, *Slingeſby*, *Thresk*, alijſque in hoc tractu poſſedit. Originem huius proſapiæ, ſi quæris, vno verbo expediam. Cùm Rogerus de *Mowbray* Northumbriæ Comes & R. de *Eſtoteuil* ob perfidiam omnibus poſſeſſionibus exuti eſſent, Rex Henricus primus Nigello de *Albenye* iuueni ſummo loco inter Normannos nato, qui Guilielmo Rufo ab arcu erat, maximam earum partem contulit, iuſſitque vt Rogerus eius filius *Mowbraij* nomen aſſumeret à quo Moubraij illi Nottinghamiæ Comites, & Norfolciæ Duces ſunt procreati.

Deinde ad Auſtrum *Calaterium nemus*, vulgò **The Foreſt of Galtres** ſubiacet, arboribus alicubi opacum, alicubi vliginoſa planitie madeſcens: hodie equorum ſolenni curſu in quo victori equo campanula aurea præmio proponitur, celeberrimum. Vix enim credibile, quanta hominum multitudo ad hæc certamina vndique confluat, & quantis depoſitis pignoribus de equorum velocitate concertetur. In hoc nemore **Creac** cernitur, quod Egfridus Nordanhumbrorum Rex anno 685. cum tribus in circuitu milliaribus S. Cuthberto elargitus eſt, per quem ad Dunelmenſem eccleſiam deuenit. Vix quarto hinc milliari **Sherryhutton** ſummæ elegantiæ caſtrum à Bertramo de *Bulmer* extructum, & à Radulpho Neuil primo Weſtmorlandiæ Comite reſtauratum, inter nemuſcula amœniſſimè ſedet, Cui vicinum eſt *Hinderskell* caſtellum à Baronibus de *Greyſtock* conſtructum.

The Foreſt of Galtres.

Equorum decurſus ſolennis.

Creac.

Sherryhutton.

Hinderskel

Poſt montes ad occaſum vbi in planitiem, & lætiores campos regio denuò ſe explicat, **Aluertonſhire**, vulgo **Northallerton** regiuncula *Wisko* fluuio irrigata iacet, nomine à **Northalnerton** oppido ſumpto, quod nihil eſt niſi platea longior. Guilielmus Rufus rex hoc eccleſiæ Dunelmenſi cum agro adiacenti donauit, cuius epiſcopis plurimum debet. Caſtrum enim Guilielmus Comin qui Dunelmenſem ſedem vi occupauit, conſtruxit, nepotíque ſuo conceſſit, quod nunc diſparuit, & qui ſubſequuti

North-Aluertonſhire

quuti sunt episcopi, immunitates quasdam indulserunt. Libro enim Dunelmensi legitur, *quòd Hugo de Puteaco Dunelmensis episcopus, oppidum firmauit, impetrato à rege vt inter* * *Adulterina, quæ tunc sparsim per Angliam destrui videbantur, hoc solum priuilegium integritatis obtineret, quod rex tamen postea mandauit euerti, & solo funditùs æquari.* Iuxta hoc, prælium, quod vulgo *de Standardo* dicunt, factum, in quo Dauid Scotorum rex, qui his regionibus ferè solitudinem inaudita crudelitate fecerat, tanta suorum strage in fugam coniectus erat, vt tum demum iustæ iræ parentatum existimârint nostri. Verè enim hoc in bello effectum, quod Radulphus Episcopus dum Anglos oratione ante prælium acueret, dixit: *Multitudo disciplinæ insolens ipsa sibi est impedimento, in prosperis ad iniuriam, in aduersis ad fugam*. De *Standardo* hoc prælium dictum est, quod Angli circa vexillum, siue *Standardum* conglobati primum Scotorum impetum exceperint, sustinuerint, eósque demùm profligauerint. *Standardum* autem hoc erat, vt in antiquis libris depictum vidimus, currus ingens rotis suffultus in quo malus eximiæ altitudinis infixus, in cuius summo crux eminebat, & infra crucem vexillum appendebat. Signum autem erat summa expeditionis, & quasi sacra ara existimabatur, planèque idem quod *Carrocium* erat Italis, quod nunquam nisi cùm de summa rerum ageretur educi licuit.

Cap. 126.

* Lupanaria intelligere videtur.

1137

Bellum de Standard.

Houedenus.

Carrocium.

Thresk.

In hac etiam regiuncula, Tresk, vulgo Thrusk memorandum est, quod olim munitissimum habuit castrum, è quo Rogerius Mowbraius seditionis signum sustulit, & Scotorum regem ad patriæ incendium euocauit, cùm Henricus II consilio parùm sano sibi quodammodo sepulchrum effodisset, filium æquata potestate regem designando. Sed hæc seditio sanguine demum erat restincta, & hoc castrum funditùs euersum. Alia etiam seditionis fax, Henrico Septimo regnante, hîc exarsit, cùm enim vulgus indomitum leue tributum grauissimè ferrent, quod à regni ordinibus imperatum, & Rationales, siue Collectores abegissent, protinùs, vt fœlix

Comes Northumbriæ à seditiosis interfectus.

lix temeritas nunquam inuenit modum, in Henricum Percium Northumbriæ Comitem qui prouinciæ præfuit, hoc in loco irruunt, interficiunt, & Ioanne Egremondo duce, arma in patriam, & principem induunt, verùm paucos post dies pænas Reipublicæ graues, & iustas persoluerunt.

Eboracenses Comites, & Duces.

Eboracensis prouinciæ, (post Edricum Saxonem, Guilielmum Mallet, & Estoteuilum vnum & alterum è stirpe Normannica, quos hæreditarios Vicecomites fuisse volunt) primus & vnicus Comes erat Otho filius Henrici Superbi Ducis Bauariæ è Matilde filia Henrici secundi regis Angliæ, qui posteà Imperator Augustus salutatus & Otho quintus appellatus. A quo oriundi sunt Duces Brunsuicenses in Germania, qui in huius cum Angliæ regibus cognationis argumentum, ijsdem insignibus, quibus primi reges Angliæ è sanguine Normannico, duobus scilicet leopardis siue Leonibus aureis in clypeo rubro vtuntur. Longo post tempore, Edmundum *Plantagenet* Edwardi tertij filium Eboraci Ducem instituit Richardus secundus, cuius filius primogenitus Edwardus Dux Eboracensis prælio ad *Agincourt* cecidit. Secundò genitus Richardus Cantabrigiæ Comes capite truncatus Richardum Eboraci Ducem suscepit, cui maternus splendor tantos spiritus extulit, vt regni spe inflatus, exitiabile illud bellum inter Lancastrensem & Eboracensem familiam, quo ipse occubuit, concitârit. Sed eius filius Edwardus, deturbato Henrico sexto, regnum tanquam hæreditarium obtinuit, Edwardi quarti nomine notus, secundóque suo filio Ducatum Eboracensem contulit, vti Henricus septimus filio suo iuniori, qui posteà Henrici octaui nomine in regem Angliæ inauguratus.

Duces Brunsuici.

Numerantur in hoc Comitatu Paracia 459. quibus subsunt plurimæ capellæ etiam magnis paraciis incolarum multitudine adæquandæ.

Richmonde

Richmondshire.

HVius agri pars reliqua, quæ Solstitialem occasum spectat, & latè patet, **Richmondshire**, siue **Richmountshire** vocatur, nomine facto à castro, quod Alanus Britanniæ Armoricæ Comes extruxerat, cui Guilielmus Normannus victor, hunc agrum, qui priùs Edwini Saxonis erat, hoc breui diplomate donauit. *Ego Guilielmus cognomine Bastardus Rex Anglia, do, & concedo tibi nepoti meo Alano Britanniæ Comiti, & hæredibus tuis in perpetuum omnes villas, & terras quæ nuper fuerunt Comitis Eadwini in Eboraſhira, cum feodis militum, & alijs libertatibus, & consuetudinibus, ita liberè, & honorificè, ſicut idem Eadwinus eadem tenuit. Data obsidione coram ciuitate Eboraci.*

Inciſis rupibus, & montosa collium eminentia hæc regio ferè tota eminet, quorum conuexa sunt alicubi satis herbida, radices, conuallésque non omnino infrugiferæ. Montes verò ipsi plumbo, carbone fossili, nec non ære grauidi. In Edwardi enim Quarti Charta, mentio habetur de minera siue fodina cupri, iuxta ipsam Richmondiam vrbem. Sed auaritia, quæ mortales etiam ad inferos agit, in hos montes, nescio an difficiliori euectione deterrita, minùs penetrauit.

Æs, Plumbum, & Carbo fossilis.

Quòd in eorum autem summitatibus, vt etiam alibi lapides nonnunquam fuerint reperti cochleas marinas, & alia aquatilia referentes, si non sint naturæ miracula: refusi in omnem terram sub Noë diluij certa esse indicia, cum Orosio Christiano historico iudicabo. Sic enim ille scribit: *Refuso sub Noe in omnem terram mari, immissique diluuio, cùm toto orbe contecto, vnum spatium cœli esset & pelagi: deletum fuisse vniuersum genus humanum paucis in arca fidei suæ merito ad substituendam originem reseruatis, euidentissimè veracissimi scriptores docent. Fuisse tamen etiam illi contestati sunt, qui præterita quidem tempora, ipsúmq; auctorem temporum nescientes, tamen ex indicio & coniectura lapidum*

Cochleæ lapideæ.

quæ

quos in remotis montibus conchis & ostreis scabros, etiam sæpe cauatos aquis visere solemus, coniciendo didicerunt.

Proximè Lancastrenses, inter montes adeò vasta, solitaria, squallentia, & muta sunt omnia, vt quosdam riuulos hàc reptantes, **Yellbecks**, quasi riuulos infernales siue Stygios dixerint finitimi. Securáque sunt hoc tractu cubilia capris, damis, & ceruis, qui hîc visuntur magnitudine sua, & ramosis cornibus spectatissimi. Helbecks.

Vrus flu.iam sæpè dictus ex his montibus occiduis decidit, primúmque vallem **Wentsedale** gregibus satis repletam, mediam stringens, dum adhuc fontis vicinia exiguus est, ab Austro fluuiolo augetur, qui è stagno **Semare** tenui alueo emittitur. Ad ipsos verò confluentes vbi tuguriola sunt pauca, quæ à ponte quo primùm *Vrus* calcatur, **Wanbzig** vocant, olim præsidium fuit Romanorum, cuius & reliquiæ hodie supersunt. In colle enim quem à Burgo **Burgh** nunc dicunt, inter alia multa Romanæ vetustatis argumenta, non ita pridem eruta fuit Aurelij Commodi Imp. statua, qui vti habet Lampridius, ab adulatoribus BRITANNICVS cognominabatur, cùm Britanni Imperatorem etiam contra eum eligere voluissent. Tunc posita hæc statua videatur, cùm ille immodicus sui æstimator, eò vesanię processerit, vt Herculã Romanum Iouis filium se dici iusserit. Est enim Herculis habitu efformata, & dextra claua armata, cui subest mutila, & lacunis interrupta inscriptio. Wentsedale. *Commodi Imp. statua.*

------ CÆSARI AVGVSTO
MARCI AVRELII FILIO
- - - - - - - - - -
SENIS IOVIS AMPLISSIMI
VENTS PIVS.

Extat hæc hodie in **Nappa** villa præcipua Medcalforum, quæ numerosissima totius Angliæ familia his temporibus censetur. Christophorum etenim *Medcalf* virum equestris dignitatis, & familiæ huius primum, Nappa.

trecentis equitibus eiusdem familiæ, & cognominis eodem amictu stipatum, cùm Comitatus Vicecomes nuper esset, Iusticiarios Assissarum excepisse, Eboracúmque deduxisse accepimus. Vt hanc Banbzig GLANNOBANTAM siue GLANOVENTAM, quæ præsidio Cohortis Primæ Morinorum à Romanis firmata erat, credam, aliqua me ratio mouet, & iubet illa quæ est nominis, & significationis affinitas (vt VENT in inscriptione taceam) Vallis enim Wentsedale dicitur, nec eius nominis aliquod in illa flumen (à fluminibus enim valles apud nos denominantur) nisi profluens ille *Venta* olim dictus fuerit, qui nunc Semare Water appellatur, quod è stagno promanet, cuiusmodi stagna Semare Saxonicè alicubi dicta fuisse obseruaui. Et *Glanobanta*, siue *Glanoventa* Ventæ flu. ripam Britannicè sonat, vnde etiam littoralis illa Galliæ ciuitas *Glanon*, cuius meminit Mela, nomen traxisse videri possit, De Glanouenta nihilominùs vt comperendinem, & laxior ad deliberandum dies dicatur, ab Antiquitatis Prætore postulo. Hinc citus defertur *Vrus*, & inter duas rupes, vnde Attscare loco nomen, præceps voluendo deuehitur, non longè à Bolton Baronum de *Scrope* antiqua sede, & castro, quod Richardus Dominus *Le Scrope* & Angliæ Cancellarius, sub Richardo 11 maximis impensis construxit. Iámque in Orientem solem se agens, Middelham oppidum adit, cuius honorem, vt in Neuillorum Genealogia legimus, Alanus Richmondiæ Comes fratri iuniori Ringbaldo contulit, cùm omnibus terris, quæ ante eorum aduentum ad *Gilpatrick* Danum spectârunt. Huius è filio Radulpho nepos, Robertus *Fitzraph* dictus, Wentsedale etiam omnem à Conano Britanniæ, & Richmondiæ Comite dono accepit, & ad Middleham castrum firmissimum excitauit. Sed Roberti huius nepote sine mascula prole defuncto, Maria filia eius vnica Roberto Domino *Neuill* enupta, in Neuillorũ familiam hanc hæreditatem amplissimam quasi dotale patrimonium suis nuptijs transtulit.

Glannobanta.

Glanon Galliæ.

Bolton Castle.

Middleham

Vrus

Vrus deinde, postquam paucula permensus fuerit milliaria, *Ieruis* siue Ioruallense monasterium nunc in ruinas redactum, posteà *Masham* respergit, quę Baronia fuit Scroporũ de *Masham*, qui vt è stirpe Scroporum de *Bolton* pergerminarunt, ita denuò in eandem coniugio insiti fuerunt. Ad alteram autẽ fluminis ripam, sed magis introrsum *Snath* sedet Baronum de *Latimer* primaria habitatio, qui clarorũ natalium ortũ duxerunt à Georgio Neuill filio minori Radulphi Neuill primi Comitis Westmorlandiæ, perpetuáq; successione ad nostra vsque tẽpora floruerunt, cùm mascula prole deficiente, lautissima hæreditas inter quatuor sorores erat diuisa, quæ in *Perciorum*, *Cecilliorum*, *D'auersorum*, & *Cornwallis* familias enuptæ fuerunt. Nec alios locos hac in parte memoratu dignos prętеruehitur *Vrus*, donec *Swalã* flu. magno aquarum assultu influentem acceperit, qui etiam ex occiduis montibus vix quinque mill. pass. supra *Vri* fontes in ortũ procurrens, valle patenti primùm deuehitur, quæ inde Swaldale nominatur. Satis illa quidem graminosa, sed syluis indiga. Inde Richmondiam, vulgò Richmond, primariam regionis vrbem exiguo mœnium circuitu inclusam, sed productis ad tres portas suburbijs satis frequẽtem perfundit, quam Alanus primus Comes contra Anglorum & Danorum impetus, quos Normanni hæreditate spoliârunt, mœnibus & castro pręmuniuit, cùm Gilling villę siue *Manerio* suo proximo minùs confideret. Erat enim villa illa Gilling religione magis sancta, quàm munitione firma, ex quo, in hac (quam Beda Gethling vocauit) Oswius Nordanhumbrorum Rex hospitis insidijs interfectus fuerat, cuius ad cædem expiandam ædificatum erat monasterium, quod in summo honore est à Saxonibus nostris habitum.

Masham.

Snath. *Barones Latimer.*

Swale fl.

Richmond.

Gilling.

Tribus infra Richmondiam mill. pass. *Swala* vetustam illam vrbem prætersluit, quam Ptolemæus, & Antoninus CATVRACTONIVM & CATARRACTON dicunt, Beda autem *Catarracton*, & alibi *Vicum iuxta Catarractam*, vnde à Catarractis nomen illud inditum existimo,

Caturactonium. Cattarrick.

cum Catarracta iuxta sit. Occursantibus enim scopulis per dirupta aquis confractis ruit hîc potiùs quam fluit *Swala*. Et cur ille *Vicum* iuxta *Catarractam* diceret, si ibi non esset fluminis Catarracta? Vrbem illis temporibus celeberrimam fuisse, ex Ptolemæo colligatur, quòd ibi cœlestis obseruatio facta fuerit: nam & Magnæ Constructionis libro 2. cap. 6. Parallelum quartum & vigessimum per Britanniæ Catarractonium describit, distaréq; ab Æquatore partibus LVII. facit, at in Geographicis longissimum diem horis XVIII Æquinoctialibus definit, vt iuxta suum ipsius ὁπόγνωμον LVIII partibus distet. Hodie verò, vt inquit ille, *magnum nil nisi nomen habet*. Vi-
Catarrick-bridg. culus enim est pertenuis, **Catarricke**, & **Catarrickebridg** dictus, notus & suo ad prętoriam illam Romanorum viam situ, quę hîc flumen transit, & rudetis hinc inde dispersis, quæ nonnullam vetustatis faciem prę se ferunt, præsertim ad **Hetterickswart**, & **Burghale**, quæ sunt à ponte paulò remotiora. Quid olim à Pictis & Saxonibus pertulerit, cùm illi omnes Britanniæ vrbes ferro & flamma fœdarent, nihil certi habemus; confirmato autem Saxonico imperio, floruisse videtur, (licèt Beda vicum vbiq; vocet,) donec anno salutis DCCLXIX ab Eanredo, siue Beanredo tyranno, qui Nordanhumbrorum regnum conuulsit, incensa deflagrauit. Sed & ille statim miserè incendio perijt, & Catarractonium è cineribus emicuit, Septuagesimo enim septimo pòst anno, Etheldredus Rex nuptias cum Offæ Regis Merciorum filia hîc celebrauit. Nec diu tamen rebus integris stetit, Danica etenim vastitate, quæ subsecuta est, prorsus corruit.

Longo inde tractu, nec inoffensus *Swal* suas ducit aquas non ita procul ab **Hornby** familiæ de S. *Quintino* castro, quod ad Coghieros posteà descendit, prætérque lęta pascua, & rusticanas villas nihil vidit, nisi *Bedall* ad alium riuulum influentem, quæ Regis Edwardi Primi temporibus Baronem suum Brianum *Fitz-Alan* antiqua nobilitate florentem iactat.

Hornеby.

* *Bedall.*

Iam

Iam *Swala* Richmondię agro relicto, propiùs ad *Ousam*, siue *Vrum* accedit, vbi Topcliffe Perciorum primariâ sedem inuisit, Tadencliffe Marianus vocat, qui Northumbriæ ordines ad parendum Eldredo Visisaxoni Edmundi fratri, anno reparatæ salutis 949. iureiurando interposito se illic obstrinxisse scribit. Ad ipsos verò fluminum confluentes Mitton sedet villula parua, sed non parua cæde signata. Scoti enim anno 1319. cùm pestis Angliam ferè exhausisset, huc vsque populabundi progressi, non exiguam sacrificulorum nostrorum & rusticorum manum, quam Eboracensis Archèpiscopus sub signis eduxerat, facilè profligârunt. Topcliffe. Mitton.

Sed, vt pedem referamus. A Catarractonio ad XII. mill. LEVATRAS oppidum statuit Antoninus, in quo Exploratorum numerum sub suo præfecto excubias egisse meminit Notitiarũ Liber. Has fuisse in aspero illo saxeto inde patria lingua Stanemore dicto, quòd longiùs in occasum solstitialem vsq; ad Tesis fontes procedit, non dubito. Et iuxta Bowes, siue Bough viculum ad ipsam Prætoriam viam fuisse, distantia credi postulat. Et quî non credatur? cùm Romanę vetustatis monumenta hîc ad Bowes fuerint effossa, vnaque & altera Romanorum Inscriptio in ecclesiola extet. Quamuis hodie nulla re æquè sit celebrandus, quàm quòd præclaræ, & equestri familię *De Bowes* nomen impertijt, quę in difficilimis tẽporibus egregiam Principi, & patriæ contra seditiosos nauauit operam. *Leuatras* verò fuisse Maiden castle, quod superiùs est ad ipsam etiam viam, vt credam adduci non possum, cùm & distantia refragetur, & tantùm collis sit fossa incinctus, in quo nulla planè ædificiorum indicia, omniáque circumcirca sunt solitaria, nisi quod sit Nosocomium exiguum in ipso saxeti medio, & ad ipsum Crux lapidea, nos Rerecrosse, Scoti Reicrosse, id est, *Regiam crucem* vocant, in ipso agrorum confinio. Quam quasi lapidem Anglię & Scotiæ terminalem positam fuisse prodit Hector Boëtius Scotus, cùm Guilielmus primus Cumbriam ea lege Scotis permisisset, vt clientelari iure *Leuatras.* Bowes. Spittle vpõ Stanemore. Rerecrosse.

à se tenerent, & nihil quod Normannico imperio fraudi esset, molirentur.

Comites Richmondiæ. Comites Richmondiæ fuerunt multi pro principum fauore, & ex varijs familijs, quos sua tamen serie, quam possumus accuratè & perspicuè subijciemus. Alanus Rufus Comes Britanniæ Armoricæ. Alanus Niger frater eius. Stephanus Comes Britanniæ frater eius. Alanus Comes Britannię, filius Stephani. Conanus Dux Britannię filius eius. Galfridus *Plantagenet* filius Henrici secundi regis Anglię qui Constantiam filiam vnicam Conani primo duxit. Arthurus filius eius à Ioanne Rege Angliæ sublatus. Guido Vicecomes Thoarensis cui cOstantia secundò enupsit. Ranulphus tertius Comes Cestriæ cui Constantia tertiò nupta. Petrus de *Dreux* siue Druidensis, regio Francorum sanguine oriundus, qui Aliciã vnicam Cõstantiæ filiam è Guidone Thoarense susceptam duxit. Petrus de *Sabaudia* auunculus Æleonoræ vxoris Regis Henrici tertij. Ioannes Dux Britanniæ, filius Petri de *Dreux*. Ioannes Dux Britanniæ filius eius. Ioannes filius eius. Arthurus filius Ioannis. Ioannes de *Gaunt* Dux Lancastriæ, qui Comitatum Richmondiæ cum rege pro alijs terris cõmutauit. Ioannes Dux Britanniæ Comes Montis Fortis & Richmondię. Ioãnes Dux Britãnię gener regis Edwardi III. Radulphus Comes Westmorlandiæ. Ioãnes Dux Bedfordię. Humfredus Dux Glocestriæ, Comes Richmondiæ. Edmundus frater vterinus Henrici VI. Henricus filius eius posteà Rex qui Henricus VII. dictus, & dum ille exularet, Richardus Dux Glocestriæ, Georgius Dux Clarentiæ, qui non Comes sed Richmondiæ Dominus appellatus. Et Henricus filius *nothus* Henrici Octaui Dux Richmondiæ à patre institutus.

Dux Richmondiæ.

Continentur in hoc agro Paræcia magna præter sacella. 104.

EPIS.

EPISCOPATVS DVNELMENSIS.

EPiscopatus Dunelmensis, vulgò **the bishoprick of Durham**, siue **Duresme**, Eboracensibus ad Septentrionem confinis, in Trianguli speciem efformatur, cuius apex ad Occasum coeuntibus ibi Septentrionali limite & Tesis fontibus figuratur. Laterum alterum quod Meridiem spectat, continuo Tesis decursu terminatur; alterũ, quod Boream intuetur, primùm breui ab apice linea ad Derwentum flumen, inde Derwento ipso, & Tina flu. cùm Derwentum admiserit, describitur. Basim verò trianguli, quę Ortum respicit, ora maritima affingit, quam magno fremitu Oceanus Germanicus grauissimè diuerberat.

Quà in apicem coarctatur, campi sunt nudi, syluę rarę, colles gabri, sed non sine ferri venis, conualles autẽ satis graminosę, Anglię enim Appennius, quem dixi, hunc angulũ intersecat. Ad Orientalem autem partem, siue trianguli basim, vti etiam ad latera, culturę terra est perquàm grata, redditúsq; cum agricolarum labore cõtendunt, pratis, pascuis, aruis distincta, oppidis passim consita, & carbone fossili quo pro ignis alimento plurimis in locis vtimur, copiosa. *Sea Coale. Carbo fossilis.* Carbonem hunc aliqui bitumẽ terrenum nigrum, alij Gagatem, alij Thracium lapidem esse volunt, quæ omnia eandem rem esse probauit magnus ille in rebus Fossilibus philosophus Georgius Agricola. Certè hic noster nihil aliud est quã bitumẽ calore sub terra induratũ, & excoctum, Bituminis enim odorẽ reddit, & si aqua aspergatur, acriùs, & luculentius ardet, an verò oleo extinguatur non sum expertus. Si verò obsidianus lapis apud nos sit, illum, esse credam qui alijs Angliæ locis reperitur **Canol Cole** vulgò appellatur: est enim durus, splendidus, leuis, & assulatim subsciissilis, accensúsque citò ardet, Sed hęc illis qui natura penetralia penitiùs rimantur relinquamus. *Obsidianus lapis.* *Canol Coale.*

S. Cuthberti patrimonium.

Totam hanc regionem cum alijs etiam vicinis *S. Cuthberti terram, siue patrimonium* vocant in suis scriptis Monachi. Sic enim vocârunt illi, quicquid ad Dunelmensem spectauit ecclesiam, cuius Cuthbertus quasi patronus habetur, qui in prima Saxonicæ ecclesię infantia Lindesarnensis Episcopus vitam tanta sanctitate, & integritate transegit, vt inter Diuos relatus fuerit. Regésq; nostri, & proceres, quòd tutelarem illum fuisse Diuum contra Scotos crediderint, non solùm eius corpus deuoti sæpenumerò inuiserint, quod integrum incorruptúmque durasse persuaserunt Monachi; sed etiam ampliſſima latifundia donarint, & plurimas immunitates irrogârint. Egfridus Rex magnos redditus in ipsa vrbe Eboraco, *Crecam*, quam dixi, & Luguballiam ciuitatem ipsi Cuthberto viuo dedit, vt est in historia Dunelmensi. Alfredus rex, & Guthrunus Danus, quem ille Nordanhumbris præfecit, *postea totam inter Were flu. & Tinam* (libri antiqui verbis vtar) *Cuthberto, & in eius ecclesia ministrantibus perpetuo possessionis iure largiti sunt, ex qua illis ne inopia laborarent, vitæ subsidia procurentur; præterea eius ecclesiam tutum profugis locum refugij constituerunt, vt quicunque, qualibet de causa ad eius corpus confugerit, pacem per triginta septem dies nulla vnquam occasione infringendam habeat.* Edwardus Athelstanus reges, & Cnuto, siue Canutus Danus, qui nudis pedibus ad Cuthberti tumulum accessit, has leges & libertates non modò confirmârunt, sed etiam auxerunt: nec minùs Guilielmus Normannus, à cuius tępore Comitatus Palatinus iudicatus est, & iura sua regalia habuit Episcopus, adeò vt proscriptorũ bona illi, non regi cederent, & ipsa plebs immunitatibus elata merere in Scotia sub rege recusarint. Dicebant enim (historia Dunelmensis pro me loquetur) *se esse* Haliwerke Folkes, *& terras suas tenere ad defensionem corporis S. Cuthberti, nec debere se exire terminos Episcopatus, scilicet vltra Tinam & Teisam pro rege, vel episcopo.* Verùm Edwardus primus has libertates primus præcîdit. Cùm enim ille se tanquam arbitrum honorarium inter Antonium

Comitatus Palatinus.

Haly workfolke.

nium Beccum episcopum,& Priorem, de possessionibus inter se acriter digladiantes interponeret,nec illi ex eius arbitrio facerent, *seisiuit* (inquit author meus) *libertatem Episcopatus in manum suam, & ibi rimata sunt multa,& libertas in multis læsa.* Iura tamẽ sua posteà recuperauit ecclesia,illæsáq; tenuit vsq; ad Edwardum VI. cui,dissoluto Episcopatu,omnes eius redditus, & libertates, ordines in Parlamento concesserunt. Sed statim Maria Regina eadem authoritate hanc constitutionem refixit, & omnia sarta tecta ecclesiæ restituit, quibus hodie gaudet. Nuper enim Iacobus Pilkintonus Episcopus DIVAM ELIZABETHAM de bonis Carolli Neuilli Comitis Westmorlandiæ,& aliorum in hoc agro proscriptorum,qui in patriam bellum nefariè mouerant,in ius vocauit, causámque persequutus esset,nisi authoritas Parlamentaria intercessisset,& pro eo tempore (sic se habent verba) Reginæ adiudicasset, quòd impensis suis maximis cùm episcopum,tum Episcopatum è seditiosorum faucibus eripuisset. Sed his omissis ad locorum descriptionem iam stilum promoueamus.

Flumen quod meridionalem huius agri partem vallat,Latinis *Teisis* & *Teisa*,vulgò **Tees**, Polidoro Italo,cui suæ Italię Athesis animo obuersabatur, sine vlla ratione *Athesis* dicitur,Ptolemęo Τίαβις, & TVESIS appellari videtur, apud quem tamen Librariorum incuria suo loco exulare existimo. Cùm enim TVESIN & TINAM in remotiori Britannię parte,vbi Scoti nunc agunt,ille statuerit: & hæc regio Tesi & Tina includitur, si in veterem Geographum Criticus esse ausim, postliminiò huc in sua loca reuocarem, & cum bona, vti spero, Scotorum venia,qui nulla habent flumina,quibus hæc nomina verè asserant. TESIS è saxeto illo **Stanemore** erumpit, raptísque secum multis vndique torrentibus, per rupes fluens, è quibus ad **Egleston** marmora cæduntur, primum **Bernardcastle**, id est, *Bernardi castrum* pulsat, à Bernardo Balliolo Ioannis Ballioli Scotorum Regis auo constructum, & denominatum, Verùm Ioannes Bal-

Tees fl. Twesis.

Barnard castle.

Balliolus quem Edwardus primus Scotiæ regem declarauerat, illud amisit, cum alijs in Anglia possessionibus, quòd fidem Edwardo datam prodidisset. Quo tempore rex Antonio Dunelmensi episcopo infensior *hoc castrum* (vt habet liber Dunelm.) *cum pertinentijs ab eo abstulit, & Comiti de Warwicke contulit*, Yerks, & Yertnes *Roberto Cliffordo*, Kelwerston *Galfrido de Herlipole, quæ Episcopus habuit ex forisfactura I. de Balliolo, R. de Bruis, & Christopheri de Seton.* Sed paucis post annis Lodouicus de *Bellomonte* Episcopus regio Francorum sangnine natus, de hoc castro, & cæteris possessionibus litem intendit, causamque obtinuit, lata in hæc verba sententia, *Episcopus Dunelmensis debet habere forisfacturam guerrarum infra libertates Episcopatus, vt rex habet extrà.*

Raby castle. Non quinque hinc mill. pass. abest paulò remotiùs à Tesi Standrope, quod & Stanthrope, i. *vicus Saxeus*, dicitur, oppidulum mercatorium, vbi Collegiata erat ecclesia, Neuillorum & opus, & tumulus. Huic contiguum est Raby, quam Cnuto siue Canutus rex Danicus ecclesiæ Dunelmensi, vnà cum circumuicino agro & Stanthrope *liberè in perpetuum possidenda donauit.* *A quo tempore* (vt habet author meus) *familia Neuillorum, siue de Noua villa* Raby *de ecclesia tenuit reddendo quatuor libras, & cervum quotannis.* Stemma enim illi à Waltheofo Northumbriæ Comite, è cuius progenie cùm Robertus *filius Maldredi* Dominus de Raby filiam Galfredi Neuill Normanni duxisset (cuius auus Gilbertus Neuill Regis Guilielmi primi Admirallus fuit) posteri Neuillorum nomen sibi asciuerunt, & in familiam longè potentissimam succreuerunt, qui castrum admodum spatiosum hîc erexerunt, quod eorum prima, & præcipua sedes erat.

Neuillorum familia.

Derlington Tesis inde lapsus per Sockburne antiquæ, & nobilis familiæ de *Cogniers* domicilium, propè Derlington frequens forum agitur, quod *Seir filius Vlfi* Saxo, impetrata ab Etheldredo rege venia, ecclesiæ Dunelm. donauit, Hugóque de *Puteaco*, siue *Pudsey* templo, & ædificijs exornauit. In huius agro tres sunt miræ profunditatis putei,

putei, Hell kettels vocat vulgus, id est, Inferni caldaria, quia per antiperistasin calescat in illis aqua. Prudentiores haustâ terræ motu tellure, subsediſſe credunt, & probabiliter quidem. Legimus enim in Chronicis de *Tinmouth. Anno Domm.* 1179. *in Natali domini apud* Drenhal *in territorio de Derlington; in episcopatu Dunelmensi, eleuauit se terra in altum ad similitudinem procere turris, & mansit ab illâ die quasi immobilis vsque ad vesperam, & tunc cecidit tam horribili strepitu, quòd vicinos terruit omnes, & absorbuit eam tellus, & fecit ibidem puteum profundum, qui est ibi in testimonium vsque in hodiernum diem.* Illos autem subterraneos habere meatus, & exitus Cuthbertus Tunstallus Episcopus primus deprehendit, reperto in Tesi anſere, quem signatum in horum maiorem experiundi gratia demiserat. Post Derlington nulla quæ melioris sunt notæ oppida adposita habet Tesis, sed viridantium camporum margines, & rusticanas villas flexuoso meatu lambens, tandem amplo ostio in Oceanum se eijcit, vnde Trianguli basis ad oram maritimem inchoatur.

Hel kettels *Putei profundi.*

Littus enim hinc in Septentriones decurrit vno & altero tantùm amniculo interscissum, promontorioloque solùm vno prominet vix septem supra Tesis ostium milliaribus, cui Hartlepole emporium celebre, & statio fida, situ percommodo insidet. Heorteu Beda vocare videtur (quod Huntingdonensis *Cerui insulam* interpretatur) vbi Heiu mulierem religiosam monasterium olim fundâsse memorat: si Heorteu non sit potiùs territorioli illius nomen, quod Dunelmensis liber innuit, & Heorte neſſe alibi appellat, quòd in mare longiùs procurrit. Ab hoc per xv. mill. pass. littus continuum sparsim oppidis redimitum grata facie, nauigantibus arridet, donec Vedræ flumini se aperit, sic enim Ptolemæo nominatur, qui Bedæ *Wirus*, Saxonibus peop, & nobis Were. In ipso trianguli apice, parte scilicet regionis ad occasum extrema, è duobus riuulis *Kellhop*, & *Burnhop* coalescit, qui vbi in vnum coierint, hoc nomen assumit, & in orientem properat per vasta ericeta, magna Episcopi viua-

Hartlepole.

Promontorium in nostra lingua Neſſe *dicitur.*

Vedra fl. Were.

Witton. viuaria, & **Witton** castellum Dominorum de *Euers*, qui antiquæ sunt in hoc agro nobilitatis, vtpote à *Vescijs* & *Aitonis* Baronibus oriundi, & bellicæ virtutis gloria clari, quod Scotia testetur. *Kettnes* enim oppidulum in Scotia vlteriori Edwardus primus illis ob operam egregiè nauatam dedit, & Henricus VIII. patrum memoria Baronum titulo illustrauit. Inde *Vedra* decurrit crebrò eminentibus saxis interpolatus, quibus si aqua infundatur parúmque misceatur, salsam imbibit qualitatem. Post pauca milliaria *Gaunlesse* fluuiolum ab Austro admittit, vbi ad ipsos confluentes æditiori tumulo imponitur **Aukland** à quercubus (vt Græciæ *Sarron*) denominatum, quod turritas Episcopi ædes, ab Antonio Becco magnificè restauratas, pulcherrimúmque pontem prætendit, quem Gualterus Skirlaw Episcopus, circa annum 1400. construxit, qui has ædes etiam adauxit, & ad *Yaram* Tesim ponte coniunxit. Hinc in Septentriones *Vedra* iter flectit, vt diutiùs hunc agrum irriget, statímque in modici collis supercilio, antiquę vrbis non morientis, sed plusquam mortuæ reliquias suspicit, quam Antoninus VINOVIVM, Ptolemæus BINOVIVM dixit, apud quem ita suo loco exturbatur, & alio quasi sub axe locatur, vt semper delituisset, nisi digitum intendisset Antoninus. **Bincheſter** nobis hodie vocatur, vnóque tantùm & altero tuguriolo constat; vicinis tamen tum rudetis, tum Romanorum nummis sæpiùs effossis notissimum, quos **Bincheſter penies** illi vocant. Nec aliud de illa legi, quàm quod liber noster memorat Northumbriæ Comites ab ecclesiæ dominio, hanc cum alijs villis abripuisse, cùm sacra illa auri fames etiam sacras ecclesiæ facultates deglutiret.

Familia d'Euers sive de Eure.

Aukland.

Vinovium.

Bincheſter.

Branspeth castle. **Branſpeth** castrum inter consurgentes colles in altera Vedræ ripa apparet, quod à Bulmeris constructum filia Bernardi Bulmeri vnica Galfrido Neuillo nuptijs coniuncta Neuillorum familiæ cum alijs possessionibus adiunxit. Mox *Vedra* quasi insulam molitura, primariam regionis vrbem colli impositam vndique ferè circumluit,

luit, vnde nomen Dunholm à Saxonibus inditum. Collem enim, vt ex Beda colligas, Dun, & insulam amnicam Holme dixerunt. Ex hoc DVNELMVM fecerunt Latini, sed vulgus Durham corruptissimè vocat. Originem non admodum antiquam habet. Cùm enim Lindisfarnenses monachi bellorum calamitate à Danis exagitati, incertis sedibus, cum Cuthberti sui reliquijs vagarentur: hîc tandem oraculo, si credere libet, admoniti circa annum salutis 995. consedêrunt. Sed rem accipe ex authore meo Dunelmensi. *Comitans sanctissimi patris Cuthberti corpus vniuersus populus in Dunholmum, locum quidem natura munitum, & non facilè habitabilem venit, quem densissima vndique sylua totum occupauerat, tantùm in medio erat planities non grandis, quam arando, & seminando excolere consueuerant, vbi Episcopus Aldwinus non paruam de lapide ecclesiam postea construxit. Igitur præfatus Antistes totius populi auxilio, & Comitis Nordanhumbrorum Vthredi adiutorio, totam extirpans syluam succîdit, ipsúmque locum breui habitabilem fecit. Denique à flumine Coquedo vsque Teisam, vniuersa populorum multitudo tam ad hoc opus, quàm ad construendam postmodò ecclesiam prompto animo accessit: & donec perficeretur, deuotè insistere non cessauit. Eradicata itaque sylua, & vnicuique mansionibus sorte distributis, præsul antedictus amore Christi, & S. Cuthberti feruens, honesto, nec paruo opere inchoauit ecclesiam, & ad perficiendam omni studio intendit.* Hæc ille. *Dunelmum, Durham.*

Non multis pòst annis Angli illi, qui Normannicum imperium æquis oculis intueri non poterant, loci ingenio freti, in belli sedem elegêrunt, negotiúmq; non paruum Guilielmo Normanno facesserunt. Scribit enim Guilielmus Gemiticensis, *Concesserunt in partem Comitatus aquis, & syluis inaccessibilem, firmissimo vallo erigentes castrum quod Dunholmum nuncuparunt, ex quo diuersos crebriùs exagitantes excursus, aliquandiu ibi delituerunt, Sweni Danorum regis aduentum præstolantes.* Sed cùm res ex sententia non cecidisset, fuga illi sibi consuluêrunt; Dunelmúmq; adiens rex Guilielmus multis ad ecclesiasticæ libertatis firmamen-

firmamentum indultis priuilegijs, caſtrum iuxta eccleſiam, in eminentiori collis parte extruxit, quod poſteà in Epiſcoporum habitationem ceſſit, eiúſque claues, cùm Epiſcopatus vacaret, veteri inſtituto Cuthberti Mauſolæo appendi ſolebant.

Cùm hoc caſtrum iam extructum eſſet, Guilielmus Malmesburienſis, qui ſub id tempus vixit his verbis hanc vrbem deſcribit. *Dunelmum eſt collis ab vna vallis planitie paulatim, & molli cliuo turgeſcens in cumulum, & licet ſitu aſpero, & prærupto rupium, omnem aditum excludat hoſtiũ: tamen moderni collibus impoſuerunt caſtellum, ad radices pedũ Caſtelli defluit amnis piſcoſus præſertim Iſitio.* Eodem ferè tempore, vt habet vetuſtus ille liber, Guilielmus de *Carelepho* Epiſcopus qui monachos hîc denuò congregauit (eorum enim clauſtra Danus vbique ſubuerterat) demolita illa eccleſia, quam Aldwinus ædificarat, aliam meliori opera incœpit, quam Radulphus ſucceſſor perfecit, nouámque poſtea fabricam Nicholaus Fernham Epiſcopus, & Thomas Melſcombe Prior anno Chriſti 1242. adiecerunt. Radulphus autem ille Epiſcopus (vt tradit hiſtoricus noſter) *locum inter eccleſiam, & caſtellum quem multa occupauerant habitacula, in patentis campi redegit planitiem, ne vel ex ſordibus contaminatio, vel ex ignibus eccleſiam attingerent pericula. Vrbem etiam licèt natura munitet, muro reddidit munitiorem, & auguſtiorem, à cancello eccleſiæ ad arcem vſque caſtelli perducta murum conſtruxit longitudine,* qui iam vetuſtati ſenſim cedit, nec hoſtilem vnquàm, quòd acceperim, vim ſenſit. Cùm enim Dauid Bruſius Rex Scotorum ad *Beaupark* vſque, ſiue Bereparke, (viuarium eſt illud ſuburbanum) ferro, & flamma ſæuiſſet, (Edwardo III Caletum Galliæ obſidente) Henricus Percius, & Guilielmus Zouchæus Archiepiſcopus Eboracenſis cum tumultuarijs ſuorum cohortibus, ſe Scotis obiecerunt, & ita animoſè aggreſſi ſunt, vt primam & ſecundam aciem, capto rege, ad internecionem ferè ceciderint, tertiámq; in eum timorem coniecerint, vt citatiſſimo, quàm potuerãt, agmine fugerint, nec præruptiſſima loca

Bereparke.

1346. *Prælium ad* Neuills croſſe.

loca pauori, donec in sua se recepissent, obstiterint. Nobilis hæc illa pugna est, & inter multas memoranda Scotorum strages, (quam prælium ad *Nouilli Crucem* nostri vocitant.) Nobilissimis enim Scotorum in hoc cæsis, & Rege capto, multos agros in confinio nostris cedere, & plurimas arces dedere coacti fuerũt. Sed hęc de Dunelmo satis, cui si placet, cũ Nechami disticho valedicam,

Arte, situ, loci munita Dunelmia salue,
Qua floret sanctæ religionis apex.

De Monachis eiectis, Præbendarijs XII. Archidiaconísque duobus substitutis, & de Prioris nomine in Decani dignitatem mutato, quam nunc gerit Doc. Tobias Matthæus Theologus præstantissimus, in quo cum pietate doctrina, cum natura ars certant, nihil est quod ego scribam, cùm sint recenti memoria, & cuiuis notissima. Longitudinem grad. XXII. scrup. o. Latitudinem verò grad. LIIII. scr. LVII. definitam habet.

Sub Dunelmo, ne hoc omittam, ad orientem egregium admodum cernitur Nosocomium, quod Hugo ille de *Puteaco* Episcopus opulentissimus, & momentaneus Northumbriæ Comes *Leprosis* (vt habet Neubrigensis) *indulgentior, profusa quidem, sed tamen ex parte minùs honesta largitione construxit. Alieni quippe iuris non modicum huic deuotioni per potentiã applicans, dũ propria sufficienter impendere grauaretur.* Attamẽ ad sexaginta quinq; leprosos (præter sacrificos) alendos prouentus satis opimos assignauit. Shirburne.

Rectiori hinc lapsu in Septentriones *Vedra* suas aquas ducit per Finchale vbi, Henrico secũdo regnãte, Godricus vir antiqua, & Christiana simplicitate, totus deo defixus solitariam vitam egit, & peregit, eodem loco sepultus, quo (vt habet G. Newbrigensis) *vel orans procumbere, vel ægrotus decumbere consueuerat.* Qui tantam sui admirationem hac sancta simplicitate excitauit, vt eius memoriam ecclesiolâ R. frater opulenti illius Episcopi Hugonis de *Puteaco* honorârit. Inde Vedra defertur per Lumley castrum viuario incluſum, sedem Lumleiorum vetustã, quorũ Marmaducus matris insignia sibi asciuit, cuius Finchale. Lumley. *Lumleiorum familia.*

cuius iure opimam hæreditatem adierat. Filia enim illa & hæres Marmaduci Tweng Domini de *Kilton*. Radulphus verò Marmaduci illius filius primus Baro de *Lumley* à Richardo secundo creatus erat, quo honore Ioannes ab eo nonus hodie gaudet, vir nobilissimus, mihi ob singularem in me humanitatem, semper colendus, & concelebrandus.

Chester vpon the street. *Condercum.*

E regione non procul ab altera fluminis ripa sedet **Chester vpon the stræte**, id est, vrbecula ad viam publicam, **Concester** Saxonibus dicta, vnde CONDERCVM ego iudicarim, in quo Alam primam Astorum Romanis temporibus stationē ad lineam (vt inquit) valli habuisse memorat liber Notitiarum. Pauculis enim milliaribus à Vallo, de quo posteà dicendum, abest. Lindisfarnenses Episcopi cum Cuthberti sui corpore, Danica intonante tempestate, in hoc annis CXIII. delituerunt. In cuius memoriam cùm Egelricus Episcopus Dunelmensis nouæ ecclesiæ eò loci fundamenta iaceret, tantam pecuniæ vim defossam reperit, vt abundè iam diues episcopatu se abdicaret, & Petroburgum reuersus, cuius priùs Cœnobiarcha erat, vias per paludes munierit, & alia opera non sine maximis impensis excitârit.

Langchester. *Longouicus.*

Interiùs ad ipsius ferè Trianguli medium alius etiam exiguus est vicus Collegio nuper notus, **Lanchester** dicunt, quem LONGOVICVM esse, vbi (vt est in Notitiarum libro) Numerus Longouicariorum egit, & nomen & significatio argumentantur, quod enim Latinis Longo-vicus, id est Saxonibus Langceaſtep.

Hilton Castle.

Sed ad *Vedram* reuertamur, qui iam tandem in Orientem se conuertit, & **Hilton** Hiltoniorum castrum prætersluens in mare se condit ad **Wiranmuth**, vt Beda vocat, nunc **Monks Weremouth**, id est, *Vedræ ostium* quod ad Monachos spectauit. De quo ostio sic scribit Guil. Malmesburiensis. *Hìc Vedra pelago influus naues serena inuectas aura placido ostij excipit gremio. Cuius vtraſque ripas Benedictus Biſcop ecclesijs inſigniuit, & monaſteria ibidem conſtruxit, alterum Petri, alterum Pauli nomine. Huius induſtriam mirabitur,*

bitur, qui eius vitam leget, quòd copiam librorum aduexerit, quòd artifices lapidearum adium, & vitrearum fenestrarum primus omnium in Angliam adsciuit. In hoc S. Petri monasterio Beda noster Angliæ splendor singularis, pietate & eruditione VENERABILIS cognomen adeptus, meditandis scripturis, vt inquit ipse, operam dedit, plurimáq; volumina inter decumanos barbariæ fluctus doctissimè conscripsit. *Quo mortuo*, vt inquit Guilielmus ille, *sepulta est cum eo rerum gestarum omnis penè notitia vsque ad nostra tempora. Cùm enim pigro semper succederet pigrior, multo tempore in tota insula studiorum detepuit feruor.*

Vitrarij primùm in Anglia.

Beda, qui obyt 734.

Quinque mill. pass. superiùs, Tinæ etiam ostium est, quem cum *Derwento* latus Septentrionale nostri Trianguli delineare diximus. Ad *Derwentum* qui prope Trianguli apicem fontes habet, nihil insigne adiacet, nisi Ebchester quem nunc vocant, viculus, ab Ebba virgine regio Northumbrorum sanguine nata, quæ tanta sanctitatis opinione circiter annum salutis 630. claruit, vt Romana Apotheosi in Diuas relata, plura in hac insula templa sibi dicata habeat, quæ S. Tabbs, pro *S. Ebbæ*, vulgus vocitat.

Ebchester. *S. Ebba.*

Ad Tinam autem memorandum est Gateshead, Saxonicè Gaet∫heued, & historicis, quod idem sonat, *Capræ caput*, quasi Noui castri, quod alteram Tinę ripam occupat, suburbium, cui ab Edwardo VI adiunctum erat, cùm Episcopatum dissoluisset, sed Maria statim Ecclesiæ restituit. Vulgus hoc ipso nouo castro multò vetustius esse existimat, nec falsò quidem, Si ego etiam hoc limitaneam illam stationem fuisse dixero quam GABROSENTVM Britannico sæculo vocârunt, & Cohors secunda Thracum defendit, nihil vti spero veritati absonum dixero, *Gaffer* enim pro capra & *Hen* in sermonis contextu pro *Pen* quod caput est, vsurpant Britanni, & eadem plane significatione *Capræ caput* nostris Latinè dicitur, vt *Brundusium* Messapiorum lingua à Cerui capite nomen habet. A diuersorio aliquo cui Capræ caput intersignium erat hoc nomen huic loco inditum existimem, non minùs quàm

Gateshead

Gabrosentum.

Gallus Gallinaceus Africæ, *Tres sorores* Hiſpaniæ, *Pirum* Italiæ loca apud Antoninum, quæ ab huiuſmodi inſignibus, vt docti nonnulli credunt, ſua nomina accepêrunt.

1080 Hiſtorici autem noſtri, vno quaſi ore, hoc *Capræ caput* nominant, dum memorant Walcherum Dunelmenſem Epiſcopum, quẽ Nordanhũbris Comitis authoritate prę-fecerat Guilielmus primus, hoc in loco à furẽti multitudine, ob prouinciam malè habitam interfectum fuiſſe.

Girwy. Infra hunc vicum ferè ad ipſum Tinæ oſtium Girwy nunc *Iarrow* cernitur, venerabilis Bedæ natale ſolum, vbi etiam monaſteriolum olim floruit, quod Dani ita afflixerunt, vt primis Normannorum temporibus, cùm monaſticum ordinem quidam his regionibus inſtaurârent, & Walcherus Epiſcopus hunc locum illis aſſignaret, *Stabant* (vt inquit author meus) *ſoli ſine culmine parietes, víxq; vllum ſignum antiquæ nobilitatis ſeruabant, quibus tamen culmen de lignis informibus, & fœno illi ſuperponentes, diuini cultus officia celebrare cœpêrunt.*

Epiſcopi Dunelmenſes. Dunelmenſes Epiſcopos qui Comites Palatini cẽſentur, non eſt cur hîc enumerando perſequar. Satis ſit innuere, ex quo cathedra hîc conſtituta fuerit, anno ſalutis 995. triginta tres Epiſcopos vſq; ad noſtram ætatem ſediſſe. Quorũ celeberrimi ſunt quatuor, Hugo de *Puteaco* qui præſenti pecunia, mille ſcilicet tredecim libris Comitatũ Northumbrię dum ipſe viueret, Sathbregiámq; iure perpetuo ſucceſſoribus poſſidendam à Rege Richardo primo emit, & Noſocomium pulcherrimum de quo dixi, conſtruxit. Antonius Beccus Patriarcha Hieroſolymitanus, qui in ſubſtructiones inſanas, ſplendidúmq; apparatum infinitam pecuniã effudit. Thomas Wolſæus Cardinalis cuius fœlicitati, niſi moderatio nihil deerat, ſed peruulgata eſt eius hiſtoria. Et qui nobis pueris obijt, Cuthbertus Tunſtallus ſummarum artium ſcientia (abſit inuidia verbo) illorum omnium inſtar, & magnum Britanniæ noſtræ ornamentum.

Numerantur in hoc agro, & Northumbria, Eccleſiæ Parochiales 118. præter ſacella plurima.

Lan-

ITer aliò versus iam conferendum est meum, ad reliquos scilicet illos Brigantes, qui trans montes ad occiduum Oceanum cõsederunt, & primò ad Lancastrenses, quos subinuitus (quę res mihi benè vertat) quodammodò adeo. Vereor enim ne mihi satisfecero, nedum tibi. Ex voto enim paucula admodum successerunt, cùm partem eius longè maximam perlustrarem, ita vetustas prisca nomina vbique abrasisse videbatur. Sed ne Lancastrensibus deesse videar, audendum est, nec diuinum numen, quod hactenus mihi affulsit, defuturum confido.

Sub montibus, qui vt iam sæpiùs dixi, per Angliam mediam procurrunt, & quasi arbitri inter regiones, siue Comitatus se interponunt, iacet ad Occasum Lancastrensis ager, Saxonicè Loncaꝛcenꝛcỳne, vulgò **Lonkashire, Lankashire,** & **The County Palatine of Lancaster,** quod sit Comitatus Palatini titulo insignis. Inter Eboracenses ab ortu, & Hibernicum Oceanum ab Occasu ita includitur, vt ab Austro quà Cestrenses aspicit, sit latior, sensimque in Boream procedens, quà Westmorlandiæ confinit, coarctetur. Ibíque irruente maris sinu abrumpitur, suíque partem non exiguam vltra sinum habet, quæ Cumberlandiæ adiacet.

Vbi in campos ęquatur, hordei, & tritici est fertilis, ad montium radices auenæ fertilior, vbique solo tolerabili, nisi vliginosis quibusdam, & minùs salubribus locis **Bolles** vocant, qui tamen hæc sua incommoda commodis resarciunt vberioribus. Abrasa enim superficie vnctuosos cespites (**Turffes** dicunt) ad ignis fomitem, & nonnunquam arbores, quæ diu defossæ iacuerunt, præbent. Inferiùs verò margam ad stercorandos agros affatim alicubi suppeditant, qua tellus, hominum opinione, Mosses. Turues.

frugum impatientissima, ita mitescere incipit, vt maiorem olim hominum fuisse inertiam, quàm terræ ingratitudinem existimare liceat. Sed regionis bonitatem ex incolarum habitudine, qui ab aspectu sunt inprimis decori, dijudices: & etiam si placeat, ex armentis. In bobus enim, qui sunt proceris cornibus, & composito corpore, nihil quod Mago Carthaginiensis apud Columellam requirit, facilè desideres.

Boues Lancastrenses.

Ad partem Austrinam à Cestrensibus *Merseio* fl. dirimitur, qui in medijs montibus exurgens, parùm iam à fonte digressus fit limes, fertúrque in Occasum lento fluxu, quasi alia flumina, vt cum Poëta loquar, *in cæruleũ sinum suum vocans*, statímque à Borea *Irwellum*, qui omnes huius orientalis plagæ fluuios secum defert, gratanter excipit. Ad cuius cum *Irko* confluentes ripa sinistrâ, quę è subrufo saxo surgit, vix tribus à *Merseio* mill. pass. peruetus illud oppidum floret, quod MANCVNIVM, & MANVCIVM variante lectione Antonino nominatur, nec dum vetusto nomine prorsus deleto, **Manchester** nobis dicitur. Hoc circumuicinis oppidis prę cellit suo ornatu, frequentia, lanificio, foro, templo, & Collegio quod Thomas Dominus *La-ware* qui sacris initiatus erat & suæ familiæ postremus hæres masculus regnante Henrico Quinto fundauit. Ille enim à Greleis prognatus erat qui antiqui erant huius oppidi (vt ferunt) Barones. Superiori verò ætate multò præcellentius fuit tùm laneorum pannorum honore, (**Manchester cottons** vocant,) tùm asyli iure, quod Parlamentaria authoritas sub Henrico VIII. Cestriã transtulit. In adiuncto Comitis Derbiensis viuario antiqui propugnaculi radices quadrata forma, vbi *Medlocus* amnis Irwellum subintrat, vidimus, **Mancastle** appellitant. Quod ipsum antiquum MANCVNIVM fuisse non dixero, spatium adeò angustum includit, sed potiùs stationem aliquam Romanorum, vel munimentum illud quod Edwardus Senior tum construxit, cùm, vt inquit Marianus, *Anno Christi 920. exercitum Merciorum misit in Northumbriam, vt vrbem* **Manchester** *restauraret,*

Mancunium

Manchester.

restauraret, & ibi præsidium locaret. Danico enim bello corruisse videtur, contra quos quia se fortiter viros præstitissent incolę, oppidum suum **Mancheſter** appellatum volunt, id est, vt illi interpretãtur, vrbs virorum, & huic opinioni, quę cum sua laude coniuncta videatur, mirum in modũ adblandiuntur. Sed nesciunt boni illi viri Mancunium Britannicis temporibus fuisse nomen, vt etymologia è nostra Anglica lingua non sit petenda. Malim igitur ego à *Main* Britannica deducere, quæ saxum sonat, saxeo enim tumulo insidet, & sub ipsum oppidum ad **Colyhurſt** latomiæ sunt nobiles & notissimæ. Mancunio in Antonini Itinerario succedit COCCIVM, quod ad **Cockly** sacellum fuisse iuxta **Bury** credam ego donec dies certiora dederit. Vnáque credam necesse est, apud Antoninum eo loco numerum esse corruptum, idque cum bona, vt spero, Lectoris veniâ, cum author ille sit corruptissimus: si modò illo tempore non impediti-ores erant viarum anfractus, dum vadosa in fluminibus loca perquirerent. Cæterùm vt regrediamur, Merseius Irwelli aquis iam plenior iter Oceanum versus suscipit, per **Chatmoſſe** vliginosum agrum longè, latéque patentem, cuius partem non exiguam inflati amnes patrum memoriâ non sine magno periculo abripuerunt, vnde flumina corrupta, & magna perijt fluuialium piscium multitudo. Quo in loco subsidet iam vallis amniculo irrigata, arboréſque prostratæ repertæ fuerunt. Vt suspicari liceat, cùm terra neglecta iaceret, & riuulorum procursus in patentibus vallibus non deducerentur, meatusque vel incuria vel vastitate intercluderentur, quicquid humilius erat, in huiusmodi vliginosos tractus (**Moſſes** vocamus) vel stagna fuisse conuersum. Quod verum si sit, non est cur miremur tot arbores huiusmodi locis passim per Angliã, sed præcipuè hoc in agro obrutas & quasi sepultas iacere. Cùm enim nimia vligine radices soluerentur, vt decideren t, & tam molli solo haurirentur & immergerentur necesse est. Vicini contis, & verubus tentando vbi latent explorant,

Colyhurſt.

Coccium.

Chatmoſſe.

Moſſes *vnde fiunt.*

Arbores sub terra.

loco notato effodiunt, & pro ignis alimento vtuntur, sunt enim flammis & lumini, æquè ac tęda, gratæ: quod fortasse fit è bituminosa terra qua sunt circumfusæ, vnde vulgus abietes fuisse credunt, quas tamen in Britannia proueniisse negat Cæsar. Scio receptissimam esse opinionem ab inundato mundo has vi vndarum prostratas iacuisse, eóque magis quòd æditioribus in locis alicubi effodiantur: locos tamen illos æditiores quos dicunt vligine permadere non diffitentur. Sed curiosa philosophorum natio hæc pleniùs indagabit. Interim nos *Mersei* decursum persequemur, qui iam per **Warrington** notum suo foro & frequentia oppidulum defertur: quo superato, se diffundens statímque contrahens, patenti gremio, commercijsque percommodo Oceanum ingreditur, vbi **Litherpoole** floret, Saxonicè Lÿþerpole, vulgò **Lirpoole**, à diffusa paludis in modum aqua, vt opinio est, nominatus, qui commodissimus & vsitatissimus est in Hyberniam traiectus, elegantia & frequentia, quam antiquitate celebrior. Nec enim eius nomen apud antiquiores scriptores, vspiam occurrit, nisi quod Rogerus Pictauensis, qui Dominus erat (vt eo tempore loquebantur) *de honore Lancastriæ*, castrum hîc construxerit, cuius custodiam iam longo sanè tempore habuit nobilis illa, & equestris familia de *Molineaux*, cuius primaria sedes est in proximo ad *Sefton* quam Rogerus ille Pictauensis Viuiano de *Molineaux* primis Normannici imperij temporibus elargitus erat. Vniuersam enim terram inter *Ribell*, & *Mersey* flumina Rogerus ille tenuit, vt Censualis Angliæ liber testatur. Euehitur hinc magno flexu littus apertum, interiúsque à mari cernitur **Dzmelkirke** mercatorium oppidum, sepultura Stanleiorum Derbiensium Comitum insigne, quorum primaria sedes **Latham** in vicinia est, ædes magnæ & magnificæ, quas illi continenter auxerunt ab Henrici Quarti tempore, Quo Ioannes Stanleius Miles, pater Ioannis Proregis Hiberniæ ex eadem stirpe qua

Abies in Britannia Cæsaris tempore non prouenit.

Warringtō

Litherpole.

Molineaux.

Latham.

Barones

Barones de *Audley* oriundus, Isabellam filiam & hæredem Thomę Lathami Equitis clarissimi duxit, cui hoc amplum hæredium cum multis alijs possessionibus dotale fuit. Dugleſſe fluuiolus præter hoc tacitè serpit, ad quem Arthurus noster (vt author est Nennius) Saxones memorabili prælio fudit. Ad huius fontes Wiggin est oppidum, Wibiggin olim dictus affirmant, de quo nomine nihil habeo quod dicam, nisi Lancastrenses ædificia Biggin vocare, vti nec de oppido, nisi quod sit & cultum, & copiosum. In proximo *Holland* cernitur è qua clarissima illa Hollandorum familia qui Surriæ & Exonię Duces erant & originem & nomen traxerunt, Filia autem & hæres primogeniti fratris qui equestri dignitate hîc floruit, tandem Louellis enupta eos & possessionibus, & armis adauxit scilicet scuto cyaneo lilijs argenteis interstincto inter quæ argenteus itidem leo obuerso ore erigitur. Prope *Dugleſſi* ostium Werton palus satis diffusa alitur, quæ suo emissario in hunc se exonerat, statímque *Ribello* flumini in suo æstuario obuiam se offert. Hic enim proximus est post Mersęium fluuius qui Oceanum accedit, nomine suo vetustiori non prorsus exoleto. Bellisama enim æstuarium Ptolemæo, & nobis Ribel appellatum, fortasse ex adiectione Saxonici verbi Rhe quod flumen denotat. Ex Eboracensis agri collibus properantibus aquis primùm in meridiem defertur hic fluuius per tres præcelsos montes, Ingleborrow Hill ad fontes, quem vasto dorso in occidentem solem gradatim quasi ascendentem, & in sui extremo alio quasi imposito colle euectum demirari sumus. Penigent fortasse ab albicante, & niuoso capite, hoc enim Britannis *Pengwin* denotat, qui vasta mole, sed non perinde excelsa attollitur. Vbi verò Lancastrenses adit *Rhibellus*, (nam hi sunt inter Eboracenses) Pendle Hill sublimi admodum fastigio in metæ modum erigitur, damno quod subiecto agro, iampridem intulit, maximam aquarum vim eructans,

Wiggin.

Hollandorũ familia.

Bellisama.

Montes aditissimi.

Ingleborrow hill.

Penigent.

Pendle hill.

& certissimo pluuiæ indicio, quoties eius vertex nebula vestitur, insignis. Horum libentiùs meminerim, tùm quòd in Appennino nostro sunt eminentissimi, vnde vulgò vsurpatur.

Ingleborrow, Pendle, and Penigent,
Are the highest hils betweene Scotland & Trent:

Pen quid Britannis. Tum, vt intelligatur quod ante dixi, cur Alpes summæ *Penninæ*, & ipsa montium summitas *Pennum*, & *Apennini* ita priscis Gallis dicta fuerint. *Pen* enim montium summitates Britannis denotat. Ad ramentum verò montis Pendli **Clithero** castrum à Laceis extructum propè Rhibellum adsidet, Et huic vicinum *Whaley*, Saxonicè Walalez monasterio à Laceis condito celebre, vbi anno 798 Wada Dux infęlicia signa contra Ardulphum Nordanhumbrorum regem sustulit ad *Billangho* quod nunc *Langho* contractius appellatur. Hic *Ribellus* protinùs in Occasum conuersus nomen suum impertit vico quem nostra ætas **Riblechester** appellat, vbi tot Romanæ vetustatis vestigia, statuæ, numismata, columnæ, columnarum bases, epistylia, aræ, marmora, inscriptiones subindè effodiuntur, vt non absre fuisse videatur, quod incolæ claudicante rythmo dictitant.

Clithero.

Whalley.

Riblechester.

It is written vpon a wall in Rome,
Ribchester was as rich as any Towne in Christendome.

Inscriptiones autem ita deformarunt rustici, vt quamuis in plures inciderim, vix tamen vnam & alteram legere potuerim. Ad **Salesbury hall** quę sunt vicinæ ædes nobilis & antiquæ familiæ Talbottorum, columnæ basim inscriptam vidimus.

DEO
MARTI, ET
VICTORIÆ
P-R----NO
H-CC- NN

In

In proximo pariete huic adiunctus est alter lapis, Cupidinem, & alteram imagunculam præ se ferens, in cuius parte auersa hæc mutilata legitur inscriptio, quam quia me diu sollicitum habuit, vt aliornm opinionem eliciam, hîc subiungam.

SEOESAN	BEDIANIS
ROLNASON	ANTONI
OSALVEDN	VSMEG. VI
AL. Q. Q. SAR	IC. DOMV
BREVENM	ELITER

Sed ex his nihil planè luminis ad priscum huius loci nomen eruendum, de quo ambigitur, nisi subinde nomen mutârit, quod nonnunquam vsu venit. Hoc enim situ Ptolemęus RIGODVNVM, si pro RIBODVNVM à Riblecheſter non omninò abludit, & Antoninus BREMETONACVM posuit. BREMETVRACVM Notitiarum liber vocat, qui Armaturarum Cuneum sub Britanniarum Duce ibi egisse docet; Duplares verò an Simplares hę armaturę fuerint in dubio reliquit. Armaturas duplices illa vocauit ętas, quę binas cõsequebãtur ãnonas, Simplares quę singulas. Sed quî fit, occurrat quispiam ex Notitiarũ libro, vt cùm Armaturarum Cuneus ad valli defensionẽ institueretur, in hac vrbe ageret, qui Vallo plus minùs 60. mill. pass. abest. Hunc scrupulum tollit Zosimus, cùm Notitiarum librum post Constantini tempora scriptum fuisse constet. Scribit enim ille libro secundo. *Quum imperium Romanum extremis in limitibus vbique Diocletiani prouidentia, quemadmodum à nobis supra dictum est, oppidis & castellis, atque burgis munitum esset, omnésque copiæ militares in ijs domicilium haberent: fieri non poterat, vt barbari transirent, vbique copijs hostium repellendorum caussa occurrentibus. Hãc præsidiorum munitionem Constantinus abolens, maiorem militũ partem, de limitibus submotam in oppidis præsidij nullius egentibus collocauit: limites à barbaris vexatos præsidio nudauit, trãquillas & quietas vrbes militum peste grauauit, qua iam complures*

Ribodunum.

Armaturæ.

Vegetius li. 2 cap. 7.

Romana Reipub. occasus.

plures ad solitudinem redacta sunt, milites ipsos theatris, & voluptatibus addictos emollivit: denique simpliciter vt dicam, rerum hactenus pereuntium internecioni principium, & semina ille præbuit.

Cæterùm cùm Bremetonaci huius fortuna, confecta Periodo, siue bello, siue tertæ motu, quod vulgus suspicatur, succubuisset, inferiùs quà regurgitantis Oceani vim patitur *Ribellus*, *Belisamáque æstuarium* Geographo vocatur, eius succedanea proles Preston surrexit, amplum, &, vt in his regionibus elegans, & frequens oppidum. Preston in Anderneſſe vocat vulgus hominum, pro Armundesneſſe, sic enim hanc agri partem dixêrunt Saxones, quòd inter *Ribellum* & *Cocarum* fluuios promontorio quasi naso extenditur. In qua Guilielmi Primi temporibus *tantùm sedecem villæ incolebantur, reliqua vastabantur*, vt in Censuali libro legimus, *Rogerusq; Pictauensis habebat*. Hordei hæc est impatientior, sed pascuis lætior, præsertim ad mare, quà tota est campestris, vnde The Fild pro Feild appellatur: quia tamen paluſtris, minùs salubris censetur. *Wyre* fluuiolus hanc citus perstringit, qui è *Wierdale* loco pleno solitudinis deuolutus Grenhaugh castrum præterlabitur, quod Thomas Stanleius primus ex hac familia Derbiæ Comes extruxit, cùm immineret illi periculum à quibusdam huius agri proscriptis nobilibus, quorum possessiones ab Henrico Septimo dono acceperat, Multos enim in illum impetus dederunt, & subinde infesti in agros eius irruerunt, donec viri optimi moderatio has inimicitias prudenter extinxerit. In ora hîc maritima multis in locis sabuli cumulos videas, quibus aquam subinde infundunt, donec salsuginem contraxerit, quam posteà, subditis glebis in candidũ salem excoquunt, Nonnullæ sunt hîc etiam infidæ arenę & rapaces, (sabulum viuum dicunt,) itinerantibus adeò periculosæ dum compendia recedente æstu sectantur, vt maximè caueant ne terreno itinere, cum Sidonio loquor, pedestre naufragium faciant; præcipuè verò circa Cocari ostium, vbi Syrtico quasi agro Cockersand Ab-

Anderneſſe

The Fild.

Grenhaugh Caſtle.

Salis conficiendi noua ratio.

Quicksands

Abbey, Cluniacensium iampridem monasteriolum, à Radulpho de *Meschines* fundatum ventorum violentiæ expositum inter *Cockari* & *Luni*, siue *Loni* ostia interiacet, & mare Hibernicum longè latéque diffusum prospectat.

Lonus ille, vulgò **Lune**, ex Westmorlandię montibus piscatens, in Austrum ripis impeditioribus, & inæquali alueo delapsus, accolas æstiuis mensibus opima Salmonum piscatione ditat, qui cùm aqua limpida, & arenosis vadis prȩcipuè lætentur, in hunc, & alios huius oræ fluuios confertim penetrant. Quàm primum Lancastrenses inuiserit, *Laccus* amniculus ab ortu aquas illi committit suas. Quo in loco nunc **Uuer Burrow** est pertenuis sanè rusticorum viculus, quem vrbem magnam fuisse, amplósque campos inter *Laccum* & *Lonum* occupâsse, & ad extremā deditionis, fame nihil non experta, compulsam nobis memorârunt incolę, quod à maioribus quasi per manus traditum accepêrunt. Et varijs certè priscæ vetustatis monumētis, insculptis lapidibus, tessellatis pauimentis, Rom. nummis, & nomine hoc nouo quod nobis *Burgum* denotat, locus iste antiquitatem suam asserit. Nomen verò antiquum si recuperet, fluuiolo illi *Lacco*, & Antonino debet, qui GALACVM vrbem, quam Ptolemæus CALAGVM dixerit, circa hunc locum statuerit, in quo *Galaco*, *Lacci* illius nomen quis non planissimè perspiciat? Vt taceam hunc viculum eandem cum Isurio, & Catarractonio rationem habere, quę est apud ipsum Ptolemæum. Solummodò in Antonini exemplaribus ALONE in eius locum subrepsisse videtur, Sic enim ego iter illud disponendum existimo. GALACVM XIX. ALONE XII. BREMETONACI XXVII. ALONE enim statim à Bremetonaco, Galaco non interposito, locat Notitia Prouinciarum. Ab hoc Burgo *Lonus* flu. cùm **Thurland** Tunstallorum propugnaculum, à Thoma Tunstallo Equite aurato tempore Regis Henrici IIII. extructum, cùm Rex *licentiam dedisset firmare & Kernellare mansũ*, i. loricis incingere, & coronare, &

Lune fl.

Salmones.

Ouer-Burrow.

Galacum.

Hornby castle. & Hornby egregium castellum, quod N. de *Monte Begonis* conditorem, Harringtonios, Stanleios Barones de *Montis Aquila*, & nunc Baronem de *Morley* Dominos suos venditat, præteruectus sit, Lancaster ad Austrealem ripam videt, præcipuum regionis oppidum, quod incolæ veriùs Loncaster, vti & Scoti, qui Loncastell vocant; A *Lono* enim flu. nomen assumpsit. Cur igitur non hanc vrbem illam fuisse existimem, quam Romani ALONE, & Notitiarum liber ALIONE dixerit? Qui Tribunum cohortis tertiæ Neruiorum ibidem constituit. Distantia vtrinque suffragatur, nec absurdum erit, si Romanos *Alone* pro *Arlone* nominâsse putemus, quod Britannis *ad*, vel *super Lonum* sonat. Quamuis hodiè oppidum sit minùs frequens, & incolæ omnes rei rusticæ vacent, (circumuicinus enim ager cultus est, apertus, florens, nec syluis nudus) in Romanæ tamen vetustatis argumentum Cæsarum nummos nonnunquam inueniunt, maximè vbi fraterculi suum claustrum habuerunt, Aream enim ibi antiquæ vrbis fuisse prædicant, quam Scoti cuncta obuia excursione repentina populati, anno salutis 1322 succenderunt. Ex quo tempore ædificare cœperunt propiùs collem viridantem ad flumen, cui imponitur castrum, non magnũ quidem, nec vetustum, sed elegans, & firmum: adsidetque in ipso colle, vnicum quod habent templum, vbi Monachi exteri olim suum habuerũt cœnobiolum. Sub quo ad pontem pulcherrimũ, quo *Lonus* cõsternitur, in ipsa præcipiti collis decliuitate, parietis antiquissimi, & Romani operis pendet fragmentum præceps, Wery wall vocitãt illi, recentiori Britannico huius oppidi, vt videtur, nomine. Hoc enim oppidũ illi *Caer Werid*, i. *vrbẽ viridẽ* dixêrunt, à viridanti forsitan illo colle, sed hæc viderint alij. Polum Arcticum, vt hoc nõ omittam, grad. LXIII, scrup. v. eleuatũ aspicit, ab vltimo verò Occidente XX scrup. XLVIII. remouetur.

Lancaster.

Alone.

Dum ex hoc colle circumspicerem, vt *Loni* ostium viderem, quo non multò inferiùs effunditur, Fournesse altera pars huius regionis ad Occasum oculis occurrit, quam

Fournes.

quam mare quodammodo auulsit. Cùm enim littus hinc se vastiùs in Occasum proijceret, Oceanus quasi infensior, obstinatiús illud lancinauit, imò incrudescente æstu littus deuorauit, sinúsque tres laxiores efficit, Kentsand, quo *Ken* flu. emittitur, Leuensand, & Dudden-sand, inter quos ita prominet terra, vt inde nomen sit sortita. Fozneſſe enim, & Fozeland, idem est nobis, quod promontorium anterius Latinis. Tota, nisi ad mare, excelsis montium cacuminibus, & crebris rupium molibus assurgit, (Fozneſſe fells indigitant,) inter quos Britanni diu securè agitauêre, his defendentis naturæ munimentis freti, licèt nihil inuium Saxoni victori. Anno enim vicesimo octauo super ducentissimum ab aduentu Saxonum, Britannos hîc sedisse colligimus, quòd eo tépore Egfridus Nordanhumbrorum Rex, Cuthberto illi sancto terram, quæ vocatur Carthmell, & omnes Britannos in ea, (sic enim in eius vita scribitur) elargitus est. Carthmell enim partem huius agri esse ad Kentsand, notissimum est, idémque nomen oppidulum in ea etiamnum seruat in quo Gulielmus Maresscallus senior Prioratum extruxit, & dotauit. Si apud Ptolemæum SETANTIORVM λιμνὴ, i. lacus, vt aliqui concipiunt libri, & non Setantiorum λιμὴν, i. portus, legas SETANTIOS dictos fuisse hos Britannos, ausim affirmare. Inter hos enim montes lacus totius Angliæ maximus, nunc Winander mere, Saxonicè pinpaðnemen, à tortuoso forsitan meatu, per decem plùs minùs milliaria ripas incuruat, pisce sibi peculiari (quem accolæ Chare vocant) fœcundus, suíque nominis adpositum habet vìculum, in quo anno Christi 792, Eathredus Nordanhumbrorum Rex Elfwoldi Regis filios Eboraco abstractos interemit, vt suo scelere, & illorum sanguine sibi regnum confirmaret.

Fourneſſe-fells.

Carthmell.

Setantiorum lacus.

Chare *piscis*

Historia Malroſensis.

Inter hunc lacum, & Dudden flu. promontorium quod vulgò Fozneſſe dicimus, se proijcit, insulámque Walney quasi antemurale longo tractu prætentam habet, tenui freto diuisam, cuius fauces munimentum

Pile

Pile of Fouldrey. Pile of Fouldrey dictum ab Abbate de *Fournes* anno primo Regis Edwardi III scopulo in medijs fluctibus impositum tuetur.

In ipso verò promontorio nihil visendũ est præter parietinas monasterij de Fourneſſe dicti, quod Stephanus Comes Boloniæ qui posteà Rex Angliæ an. salutis 1127 extruxit, è cuius monachis, & non aliunde, (vt ipsi retulerũt) Manniæ Insulæ quę obiacet, Episcopi veteri instituto eligi solebant, & magis ad ortum Aldingham antiquũ hæredium Baronum de *Harrington* quorũ hęreditas per filiam ad Bonuillos Barones in agro Dorsettensi, & per eos ad Greios Dorsettiæ Marchiones descendit.

Aldingham. Harringtoni

Quod ad nobiles qui Lancastriæ titulo vsi sunt, prima Normannici imperij infantia tres fuerunt qui *Domini de honore Lancastriæ* dicebantur, Rogerus scilicet Pictauensis, filius Rogeri de *Monte-gomerico*, qui *Pictauensis* cognominatus (authore Guilielmo Malmesburiense) quod vxorem è Pictonibus Galliæ accepisset, Verùm cùm ille hoc honore sua perfidia excidisset, eundem accepit à patre Guilielmus filius Regis Stephani, Comes Moritonij, & Warrenniæ. Eo autem defuncto, Henricus secundus Ioanni eius filio minori, qui posteà Rex Angliæ, eundem contulit. Satis longo pòst interuallo Rex Henricus tertius Ioannis filius, Edmundum *Gibbosum* filium suum natu minorem, Comitis Lancastrensis titulo primus exornauit, in quem hæreditates, & honores Simonis Montisfortis Comitis Leicestriæ, Ferrarij Comitis Derbiæ, & Ioannis Baronis Monumethensis, quòd seditionis vexilla in illum sustulissent, transcripsit. Vtque hæc in illum pater contulit, ita vxor ipsius prima Auelina familiæ Albemarliæ vnica hæres, è qua nullos suscepit liberos, hæreditatem suam marito, in manus tradidit, qui postea è Blanchia Nauarrena Thomam, & Henricum suscepit. Hic Thomas secundus erat Lancastriæ Comes, qui cùm Principem Edwardum II, & fortunam minùs reuerenter haberet, ciuilísque belli incendia foueret, capite truncatus diem

Domini Lancastriæ.

Comites Lancastriæ.

fine

ſine prole obijt, Sanctúſque à multitudine eſt habitus. Vxor eius Alicia Henrici Lacei Comitis Lincolnienſis vnica filia, & ſuam & maternam hæreditatem, ſcilicet Comitis Sarisburienſis, Henrico mariti ſui è fratre nepoti reliquit. Hunc etiam vxor A. filia & ex aſſe hæres Pagani de *Cadurcis*, ſiue *Chaworth*, non ſolùm ſuo, ſed etiam magnis in Wallia patrimonijs, Mauritij ſcilicet Londinenſis, & Siwardi, à quibus ſtemma illa duxerat, adauxit. Vnicum hîc reliquit filium Henricum, quem Edwardus III è Comite in Ducis honorem extulit, ſecundúſque fuit è noſtris proceribus Ducis nomine inſignis. Verùm nulla prole maſcula ſuſcepta obijt ille, duabus relictis filiabus, Matilde, & Blanchia, inter quas diſpertita hæreditas. Matildem duxit Guilielmus Bauarus Hollandiæ, Zelandiæ, Friſiæ, Hannoniæ, & iure vxorio, Leiceſtriæ Comes. Illa autem ſine liberis defuncta, Ioannes *Gandauenſis*, ſiue de *Gaunt* dictus, quòd Gandaui Flandriæ natus, Edwardi III filius natu minor, qui Blanchiam, alteram Henrici filiam in vxorem acceperat, & Dux Lancaſtriæ erat, vniuerſam hæreditatem adijt; iámque opibus par multis regibus, mortua Blanchia, Conſtantiam Petri Caſtiliæ Regis filiam duxit, nominéque regis Leonis & Caſtiliæ vſus eſt, & à Patre iura regalia impetrauit, qui Comitatum Lancaſtrenſem in Palatinatus dignitatem huiuſmodi reſcripto euexit, cùm memorâſſet quàm egregiam operam patriæ, domi bellíque nauaſſet. *Conceſſimus*, inquit, *pro nobis & haredibus noſtris præfato filio noſtro, quòd ipſe ad totam vitam ſuam habeat infra Comitatum Lancaſtriæ Cancellariam ſuam, ac breuia ſua ſub ſigillo ſuo pro officio Cancellarij deputando, conſignanda, Iuſtitiarios ſuos tàm ad placita corona, quàm ad quæcunque alia placita communem legem tangentia, tenenda, ac cognitiones eorundem, & quaſcunque executiones per breuia ſua, & miniſtros ſuos ibidem faciendas. Et quæcunque alia, libertates & iura regalia ad Comitatum Palatinum pertinentia, adeò liberè & integrè ſicut Comes Ceſtriæ infra eundem Comitatum Ceſtriæ dignoſcitur obtinere, &c.*

Duces Lancaſtriæ.

Poſt

Post Ioannem, Henricus de *Bollingbrok* eius filius, in Ducatu Lancastrię succeſſit, qui cùm exturbato Richardo Secundo, Angliæ regnum obtinuiſſet, Henricum filiũ qui poſteà erat Rex Angliæ hoc honore ornauit, & vt ſibi ſuiſq; in his hęreditatibus caueret, ita ex authoritate Parlamentaria his verbis cenſuit. *Nos nolentes dictam hæreditatem noſtram, aut libertates eiuſdem, occaſione inſtantis aſſumptionis regalis ſtatus, & dignitatis noſtræ, in aliquo mutari, transferri, diminui, ſeu derogari, ſed eandem hæreditatem noſtrã cum iuribus & libertatibus ſuis prædictis, eiſdem modo & forma, cõditione & ſtatu quibus nobis deſcenderunt, & euenerunt, ac etiam cum omnibus, & ſingulis talibus libertatibus & franchesijs, ac alijs priuilegijs, commoditatibus, & proficuis quibuſcunque, quibus dominus, & pater noſter dum vixit, eam ad terminum vitæ ſuæ ex conceſſione Richardi nuper Regis habuit, & tenuit, nobis & dictis hæredibus noſtris in dictis chartis ſpecificatis plenariè & integrè conſeruari, continuari, & haberi volumus. Ac tenore præſentium ex certa ſcientia noſtra, de aſſenſu præſentis Parliamenti noſtri concedimus, declaramus, diſcernimus, & ordinamus pro nobis & hæredibus noſtris, quòd tam Ducatus noſter Lancaſtriæ, quàm vniuerſa, & ſingula alia, Comitatus, honores, caſtra, maneria, feoda, aduocationes, poſſeſſiones, annuitates & dominia quæcunque nobis ante adeptionem dignitatis noſtræ regiæ qualitercunque, & vbicunque iure hæreditario in dominico ſeruitio, vel in reuerſione, ſeu aliàs qualitercunque deſcenſa, nobis, & dictis hæredibus noſtris in chartis prædictis ſpecificatis in forma prædicta remaneant in perpetuum.* Qua forma & conditione iam inde manſit, niſi quòd Edwardus IIII ſuo tempore, coronæ (vt loquuntur) *appropriauerit:* à qua tamen Henricus VII ſtatim ſejunxit, Suósq; nunc habet ſeorſim Officiarios, Cancellarium ſcilicet, Attornatum, Receptorem, Clericum Curiæ, Aſſeſſores ſex, Tabellariũ, Auditores duos, Receptores viginti tres, & tres Superuiſores.

Recenſentur in hoc agro præter plurimas capellas, paræcia tantùm 36. ſed illæ valdè populoſæ, & quæ maximas alibi paræcias *incolarum multitudine longè ſuperant.*

Welſh

D extremos Lancastrenses succedit magis in Septentrionem altera Brigantum regiuncula, Latinis *Westmorlandia*, nobis Westmorland, & scriptoribus nonnullis *Westmaria*, ab occasu, & arcto Cumberlandia, ab ortu Eboracensi agro terminata. Quæ quia tota inter montes altè pertingentes sit sita, (Apenninus enim noster hîc magis magísque in latitudinem excurrit) & magna ex parte inculta iaceat, hoc nomen in nostra lingua inuenit. Loca etenim inculta, & quæ non facilè agricultura subleuari possint, Moores Angli Septentrionales vocant, & Westmorland nihil aliud est nobis, quàm inculta ad occasum regio. Ex venerandæ igitur antiquitatis schola illud de Mario Rege eijciatur somnium, quem Pictos contudisse, & de suo nomine hanc regionem denominasse resupini nostri historici per quietem viderunt.

Pars huius Australior, quæ angustiori spatio inter *Lonum* flu. & Winandermere concluditur, satis ferax in vallibus habetur, licet & suas asperas, glabrásque cautes ostendat, vnóque nomine, The Baronie of Kendale, id est, *Baronia de Kendal*, siue *Candalia*, id est, vallis ad *Kanum* nominatur, *Kan* enim flu. qui saxis asperatus hanc vallem perstringit, nomen indidit, ad cuius occiduam ripam frequentissimum oppidum Kandale, siue Kirke by Kandale, id est, *fanum in valle ad Canum*, duabus productis plateis se intersecantibus sedet. Lanificij gloria, & industria ita præcellens, vt eo nomine sit celeberrimum. Incolæ enim copiosam, per vniuersam Angliam, laneorum pannorum exercent mercaturam. Suóque honori inprimis esse existimant, quod suos Barones, & Comites habuerint. Barones primum Bruisos à quibus ad Rossos de *Werke*, & ab illis ad Parros iure hæreditario hic honos deuolutus est, quorum castrum è regione oppidi vetustate iam consenescit: Comites verò tres, Ioannem

The Baronie of Kendale.

Barones Candaliæ.

Ducem Bedfordiæ à fratre Rege Henrico v. eo honore auctum, Ioannem Ducem Sommerſetti, & Ioannem de *Foix* ex illuſtriſſima Fuxenſium in Gallia familia quem Henricus VI. ob fidelem in Gallico bello operam eò dignitatis extulerat. Vnde fortaſſis eſt quòd aliqui ex hac Fuxenſi familia in Gallia etiamnum de *Candalia* denominentur. Vetuſtatis autem gloriam ſibi nullam vendicat, niſi CONCANGII ſint, apud quos Numerus Vigilum ſtationem olim habuit, vt eſt in Notitiarum libro. *Com-Can* etenim idem ſonat Britannicè, quod Candale Anglicè, & *Vallis ad Canum* Latinè. Sed cùm Latinæ aures *Comcangios* non paterentur, *Concangios* leniori voce vocaſſe videantur. Non igitur prorſùs improbabilis hæc putanda coniectura, improbabilius forſitan videbitur ſi viculum illum, qui in hac Baronia, nunc Kellenton dicitur, eandē ipſam eſſe quæ Antonino GALLANA, & CALLANA eſt, dixero: & tamen nunc ita ſe res habet, & ea eſt obſcuritas, vt habita nominis, & ſitus ratione, non alius vſpiam occurrat locus, cui Callanæ nomen probabiliùs aſſeras. Fruſtrà etiam fortaſſe quæratur, & funditùs concidiſſe credamus, vel primis Pictorum, & Saxonū vaſtationibus, vel cùm Donaldus Scotus regnante Henrico II. truculenta irruptione hanc regionem excidio, & ruinis dediſſet. Hæc in auſtrali & anguſtiori regionis parte.

Comites Candaliæ.

Concangij.

Kellenton. *Gallana.*

Deinceps ſupra *Loni*, ſiue *Luni* fontes latiùs ſe explicat regio, multíſque gyris, & flexibus montes excurrunt, quibus interiacent alicubi conualles prærupta altitudine, crebris locis ſpeluncarum in modum ſubruptis. *Eden* flumen nobile, qui Ptolemæo ITVNA, caput in Eboracenſi agro tollens, primùm languida aqua, ſed ſenſim confluentibus riuulis increſcens, inter hos montes iter quærit in Occaſum æſtiuum, per *Pendragon* caſtrum, cui præter nomen & ſaxorum ſtruem nihil reliquit æui vetuſtas, inde per Wharton hall ſedem Baronum de *Wharton*, quorum iam tertius Baro floret, poſteà per *Fanum Stephani* vulgò Kirkby Stephen forum notum, & Muſgraue viculum vnum & alterum, qui belli-

Eden fl. *Ituna.*

Wharton hall.

Muſgraue.

coſæ

cosæ Musgrauiorum familiæ nomen dederunt. Hîc aquas *Ituna* quasi remoratur, vt alijs riuulis consocietur, quorum vni, vix duobus mill. pass. ab ipso Ituna, VERTERÆ incubuerunt, priscæ memoriæ oppidum ab Antonino, & Notitiarum libro memoratum, qui innuit Romanum Præfectum ibi cum Directorum Numero, sub posterioribus Imperatoribus egisse. Nunc verò ipsum oppidum in tenuem vicum exiguo propugnaculo munitum, & nomen in **Burgh** abijt, nostrates enim **Burgh vpon Stanemore**, id est, *Burgus in Saxeto*, nuncupant. Nec aliud de illo legi, quàm quod inchoato Normannorum imperio coniurationem in Guilielmum Normannum hîc Angli habuerint. *Burgum* hunc Verteras fuisse vel affirmare ausim, quòd distantia hinc à *Leuatris*, illinc à *Brouonaco* in Italica resoluta milliaria exactè Antonini numeris respondeat, quódque via militaris Romanorum suo aggere etiamnum conspicua hàc ducit ad Brouonacum, per ABALLABAM cuius meminit liber Notitiarum, quæ adeò incorrupto hactenus mansit nomine, vt ipsa se clarissimè ostendat, & omnem scrupulum eximat. Pro ABALLABA enim nos **Apelby** cótractè vocamus. Sola huius vetustas & positio est suspicienda, nimirum Romano sæculo statio erat Maurorum Aurelianorum, & agro non inamœno ad Australem Itunæ ripam locatur: sed ita infrequens est, & ineleganti structura, vt nisi vetustate meruisset primarium regionis censeri oppidum, & iuridicos conuentus, siue *Assisas* in suo castro habere, quod publicum est maleficis ergastulum, parúm admodum à vico abesset. Hanc tamen & *Burgum*, quem dixi, regias munitiones vocat Guilielmus Neubrigensis, vbi memorat Guil. Scotorum regem illas ex improuiso cæpisse, paulò antequam ipse apud *Alnewick* caperetur.

Verteræ.

Burgh vpon Stanemore.

Aballaba.

Apelby.

Intento hinc cursu in occasum æstiuum fertur fluuius, & via militaris recta in occasum Æquinoctialem ducit per **Whinfield** viuarium amplũ ad BROVONIACVM, XX milliaribus Italicis, XVII Anglicis à VERTERIS, vt

Brouoniacum.

posuit Antoninus, locatũ, cui etiam *Brocouum*, vti *Broconiacum* in Notitiarum libro nominatur, qui numerũ Defensorũ hîc sua habuisse statiua docet. Huius ædificia, & dignitatẽ licèt absumpserit vetustas, nomen tamen ferè inuiolatũ supersest, Brougham enim vocamus Romanis solũmodo numismatibus sępissimè effossis, & castro vetusto superbit, quod à Vipõtijs, siue familia de *Veteri Põte* ad Cliffordos hæreditariò deuenit, & vulgus sensim subsidere credit, prudentioréſq; non negant, qui *Eimotũ* flumẽ per subterraneos meatus subintrare, & fundamẽtum conuellere existimant. Hic enim flu. ex amplo lacu *Vlse* dicto effusus castrũ subluit, cúmq; limes aliquandiu fuerit inter hanc regionem & Cumbriam, se cum suis & alienis aquis in Itunã post paucula milliaria immergit.

Brougham.

Vlse *lacus.*

* Westmorlandiæ Dominus primus quod sciã fuit Robertus de *Veteri Ponte*, siue *Vipont* qui in clypeo rubro decem aureos anellos gestauit. Huic succesſit filius Ioannes, atq; illi itidem filius Robertus qui duas solummodo filias suscepit Sibillam Rog. Domini Cliffordi vxorẽ, & Idoneam Rogero de *Leybourn* enuptam. Longo pòst tempore Richardus II. Radulphum de *Neuill*, siue *Noua-villa* Dominum de *Raby*, primùm Westmorlandię Comitem creauit, cuius posteri eo honore floruerunt ad quintum vsque Comitem Carolum, qui cùm impotenti animo, & scelerata conspiratione, fidem in DIVAM ELIZABETHAM, & patriam exuisset, clarissimæ familiæ maximum dedecus impressit, suúmque ipsius splendórem nefariè maculauit.

Comites Westmorlandiæ.

In hoc Comitatu 26. numerosæ paræciæ habentur.

Cumberland.

WEstmorlandiæ ad occasum præiacet *Cumbria*, vulgò Cumberland, vltima in hac parte Angliæ prouincia, vtpote quæ ipsam Scotiam ab Arcto attingit, ab Austro & Occidente Hiber-

Hibernico Oceano pulsata, ab Ortu verò super Westmorlandiam Northumbriæ contigua. Nomen ab incolis traxit, qui veri, & germani Britanni fuerunt, & se sua lingna *Kumbri*, & *Kambri* indigitârunt. Britannos enim diu hîc insedisse, fremente Saxone, historiæ testantur, ipséque Marianus, qui hanc regionem *Cumbrorum terram* dixit; vt taceam Britannica passim locorum nomina, cuiusmodi sunt *Caerluel*, *Caerdronoc*, *Penrith*, *Penrodoc*, &c. quę hoc planissimè loquuntur, & assertioni meę probationem præstant vel apertissimam.

Terra autem quamuis ob Septentrionalem situm frigidior, & ob montes asperior videatur, sua tamen varietate perlustrantibus arridet. Post verrucosas enim rupes, & confertos montes metallis grauidos, quibus lacus omni volatilium genere abundantes interiacent, succedunt pabulosi colles gregibus referti, quibus rursus substernuntur porrectæ planities frugibus satis fœcundæ. Ad hæc Oceanus, qui ad littus alliditur, piscium optimorum innumera examina alit, & negligentiam accolis quasi exprobrat, quòd minùs gnauiter piscaturam exerceant.

Pars huius meridionalis **Copeland** dicitur, quod acuminatis montibus quos *Kopa* Britanni vocant, caput suum exerit, vel, vt alijs placet *Copeland*, quasi *Copperland* ab opulenta æris vena. In hac ad fabulosum *Duden* ostium, quo à Lancastrensibus disterminatur, **Millum** est, antiquæ familiæ *Hodlestonorum* castrum, vnde circumducto in Boream littore, **Rauenglasse** stationem duo rui cómodè circumcingunt. Superiùs **Irton** amniculus mare petit in quo conchæ cùm rorem, quem veluti maritum appetunt, oscitatione quadam hauserint, fiunt grauidæ, margaritasque siue, vt cum Poeta loquar, baccas concheas pariunt, quas accolæ cùm resederit aqua venantur, gemmarijq; nostri minimo ab egenis emunt, & maximo reuendunt. De his & huiusmodi Marbodęus in isto versu loqui videatur.

Copeland.

Millum Castle.

Vide Plinii. Margarita.

Gignit & insignes antiqua Britannia Baccas.

S.Bees.

Iam littus in occasum pedetentim se prouehit, promontoriolúmque efficit, quod S. Bées, pro *S. Bega* vulgò vocatur. Bega enim virgo Hibernica pia & religiosa, vitam illîc solitariam egit, cuius sanctitati miracula ridicula affinguntur, de tauro cicurato, & copiosissima niue quæ Solstitiali die, illa precante, valles & montium summitates altè intexerat. Vix mill. hinc passus Egremont castrum colli imponitur sedes olim Guilielmi de *Meschines*, Guilielmi *Fitz-Duncani*, & Luciorum, qui Coplandiæ huius Domini fuerunt, à quibus per Moltonios, & Fitzwalteros Egremontis titulus ad Radcliffos Sussexiæ Comites descendit. Sed filia vltimi Luciorum H. Percio Northumbriæ Comiti enupta, quamuis ex illo nullam susceperit prolem, Perciorum tamen familiam sibi hæredem scripsit, ea lege, vt Luciorum insignia, tres scilicet pisces Lucios, ipsorum clypeo gentilitio præponerent, quod hactenus quasi religiosè obseruarunt.

Egremont Castle.

Luciorum insignia.

Procedit hinc littus paulatim se subtrahendo, & vt ex rudetis apparet, vbique à Romanis permunitum fuit. Vltimus enim erat Romani imperij limes, & hanc oram Scoti inprimis infestam habuerunt, cùm ex Hibernia in hanc insulam quasi belli diluuio inundarent. Moresby viculum ex his munimentis fuisse, par est existimare. Multa inscriptorum lapidum fragmenta ibi eruuntur, quorum vnus LVCIVM SEVERINVM ORDINATVM, alter COH. VII. prę se fert, sed nullus adhuc repertus MORBIVM fuisse docet, vbi Equites Cataphractarij meruerunt, quod nomen tamen quodammodo subindicat. Post hoc Derueutio flumen Oceano se occulit, qui in Borrodale valle curuis montibus incincta exortus, inter montes Dertwentfels vocatos serpit, in quibus ad Newlands æris venæ opulentæ non sine auro & argento nostro tempore à Th. Thurlando, & Germanicis quibusdam metallicis sunt repertæ, de quibus memorabilis disceptatio inter Sereniss. D. ELIZABETHAM Reginam, & Thom. Percium Northumbriæ Comitem, cuius

Littera munita.

Moresby.

Morbium.

Æris fodinæ.

cuius hæredium terra fuit, interceſſit, ſed ratione regiæ prerogatiuæ & quòd auri & argenti in illis venæ, lis ſecundum D. Reginam data. Tantùm abeſt vt verum ſit hoc Ciceronis in Epiſtolis ad Atticum, *Illud cognitum eſt, neq; argenti ſcrupulum eſſe vllum in inſula Britannia.* Nec Cæſar ſi has fodinas noſſet, Britannos importato ære vti ſcripſiſſet, cùm hæ & aliæ ærariæ non ſolùm vniuerſę Angliæ ſufficiant, verumetiam magna vis quotannis exportetur. Hîc etiam paſſim reperitur terra illa metallica, ſiue ſaxum induratum & micans, nobis **Blacke leade** dictú, quo ad ducendas lineas, & monochromata pictores vtuntur. Quod an ſit Dioſcoridis Pnigitis, vel Melanteria, vel ochra terra calore in nigrum aduſta, aut veteribus incognitum, non facilè dixerim, & perquirant alij. Per hos montes lapſus Deruentio in lacum ſpatioſum diffunditur, *prægrande ſtagnum* vocat Beda, in quo tres eminent inſulæ, vna domicilium habet equeſtris familiæ Radclifforum, altera à Metallicis Germanis habitatur, qui æs ſuum ibi conflant, tertia illa exiſtimatur in qua Herbertum heremeticam vitam duxiſſe ſcribit Beda. In huius margine agro ſatis læto, quem roſcidi mótes circumuallant, & **Skiddaw** mons æditus ab Aquilone defendit, **Keſwike** oppidulum mercatorium iacet, æraria ſectura ante multos annos notum, vt in Charta quadam regis Edwardi quarti videre eſt, & hodie Metallicorum habitatio.

Blacke Leade.

Keſwike.

Hinc Deruentio modò ripis arctatus modò alueo laxatus in Septentriones maturare videtur, vt *Cokarum* recipiat. Qui confluentes verò **Cokarmouth** forum copioſum, caſtrumq; Comitum Northumbriæ ferè circúluunt, cui è regione obiacet antiqui caſtri cadauer **Papcaſtle** vocant (vbi loci Ptolemæus EPIACVM conſtituit) cui Romanam vetuſtatem monumenta non pauca adſtruunt. Adunatis poſteà aquis Deruentio ad **Wirkinton** piſcatorium oppidum, & ſedem antiquę equeſtris familiæ Curwennorum, Oceano ſe ſubmittit.

Cokarmouth.

Wirkinton.

Hinc murum ad defendendum littus quatuor plus

minùs mill. pass. perductum fuisse credunt nonnulli, adeò continuæ sunt parietinæ ad *Oleni* siue *Eleni* ostium, Elne nunc nominant, qui non longum permensus iter ad fontes Jerby habet, forum non minimum, ARBEIAM fuisse iudicamus vbi Barcarij Tigrienses stationem egerunt; & ad ostium Elenburrough, id est, *Burgus ad Elenum*, quem OLENACVM fuisse vbi Ala prima Herculea in præsidio erat, si coniecturæ sit locus, tam ex antiquitatis vestigijs, quàm nominis agnatione coniectarem. Tot enim inscripta saxa, & statuæ hîc eruuntur, vt in columbarijs, furnis, & caminis nihil sit frequentius; sed quæ ita obliterata sunt, vt præter Romana nomina planè nihil elicias. Ecce tamen vnam quę nuper ibi ad Kingshall collem effossa, & ad me missa.

Ierby.

Arbeia.

Elenborough.

Olenacum.

GENIO LOCI,
FORTVNÆ REDVCI,
ROMÆ ÆTERNÆ,
ET FATO BONO,
G? CORNELIVS
PEREGRINVS
TRIB. COHORT
EX PROVINCIA
MAVR CÆS
DOMOS, ÆDES
DECOR-----

Hæc altera etiam ibidem extat inscriptio

DIS, ET DEABVS O??
PS POSVIMVS
COH. I. DELM.

Cùm paulisper littus hinc rectà perrexerit, sinuato, & incuruato æstuario ita reflectitur, vt non possit non esse MORICAMBE illud, quod apud Ptolemæum hoc in loco statuitur. Ita loci ingenium, & nomen quadrant, Æstu-

Moricambe.

Æstuariũ enim est incuruum, & *Moricambe* mare incuruum Britannicè significat. Ad hoc *Cœnobium de Vlmo*, vulgò **Holme Cultraine** posuit D. rex Scotorum, & eius Cœnobiarchæ **Vulstey** propugnaculum vicinum in gazophylacium, & librorum, diplomatúmque receptaculum contra repentinas Scotorum incursiones excitârunt. Sub hoc monasterium illi æstuario illabitur *Wauer* amniculus, ad cuius scaturiginem proiectum antiquæ vrbis cadauer nihil extra humanitatis aleam in terris esse docet. **Olde Carlile** hæc à vicinis nominatur, sed VOREDAM fuisse ab Antonino memoratam & distantia probat, & casulæ adiunctę **Westward** appellatæ confirmant. An nomen à descensu habeat (descensum enim *Guorod* Britanni dicunt) an à *Wauer* illo amniculo non certò affirmarim. Eius ciuis in antiqua ara Deo patrio, voto inscripta, VAARAEX dici videtur. Sic enim illa se habet, vt eruditissimus vir Oswaldus Dikes diuini verbi in hoc agro minister mihi descripsit.

Holme Cultraine.

Voreda.

DEO
SANCTO BELA
TVCADRO
AVRELIVS
BIATO VAARÆX
X VOTO POSVIT
LL. MM.

Alteri etiã Deo indigeti huiusmodi reperta est inscriptio

DEO
CEAI IO AVR
M RTI. ET MRS
ERVRACIO PRO
SE ET SVIS. V. S.
LL. M.

Repertus etiam ante paucos annos arcus sic inscriptus.

IO.

IO. M.
OB HONOREM ------ VXORIS
GORDIANI --------

Pyramis etiam octogona cum hac inscriptione.

OB HONOREM PHILIPPI IMPERATORIS NOBILISS. SEMPER AVGVSTI, ET PHILIPPI CÆSARIS NOBILISS.

Præter infinitas imagunculas, statuas equestres, aquilas, leones, & alia vetustatis testimonia plurima, quæ quotidie occurrunt. Paulò superiùs promittitur promontoriolum, magnúmque æstuarium nunc Anglię & Scotiæ, olim Romanæ Prouincię, & Pictorum diuortia aperiens. Promontoriolo huic incumbit antiquum illud oppidum BLATVM-BVLGIVM (fortasse à *Bulch* Britannorum quę interstitium siue diuortium sonat) à quo Antoninus tãquam à remotissimo loco, & prouinciæ limite, Britanniarum itinera incipit. **Bulnesse** hodie incolis dicitur, & viculus est admodum exilis, qui suum tamen munimentum habet, & in vetustatis indicia præter platearum tractus, & parietinas, portum iam oblimatum, & viam hinc OLENACVM, siue ad **Elenborrow** vsque stratam ostentat.

Blatum Bulgium. *Bulnesse.*

Castra Exploratorum. *Burgh vpon sands.*

Ad idem æstuarium interiùs CASTRA EXPLORATORVM statuit Antoninus, quos Areanos illa ætas vocauit, sed his locus nunc in nouum nomen mutata **Burgh vpon sands**, id est *Burgus ad sabulum* nominatur, vnde vicinus ager *Baronia de Burgo* appellatur, Moruillósque, vt alibi legi, Dominos olim habuit. Sed nulla re magis innotuit, quàm quòd Edwardus Primus, Scotorum triumphator hîc immatura morte diem obierit. Princeps lõgè clarissimus, in cuius fortissimo animo hospitiũ metatus est Deus dignissimum, vt Regiæ maiestatis apicem,

1307.

Edwardus Primus.

cem, non solùm fortitudine, & sapientia, sed decore etiam, & corporis dignitate, adęquarit. Quemque fortuna primo ętatis flore plurimis bellis & difficillimis Reipub. temporibus exercuit, dum Britannico imperio aptârit: quod cùm Rex inauguraretur, ita administrauit, deuictis Wallis, & triumphatis Scotis; vt non secundum, sed alterum Britanniæ ornamentum optimo iure habeatur. Sub hoc *Burgo*, in ipso æstuario Scotos & Anglos, & classe, & reuerso æstu equitatu decertâsse ferunt incolæ, quę res perinde mira videatur, quàm quod Plinius non sine admiratione de simili in Caramania loco retulit. Solwey frith, i. *Fretum* Solwey, vtrique genti dicitur hoc æstuarium à Solwey Scotorum oppido apposito. Sed ectiùs Ptolemæo ITVNA dicitur. *Eiden* etenim egregium flumen qui Westmorlandiam, & interiora huius regionis pererrat, maximam aquarum molem in illud effundit, nondum oblitus quàm ægro nixu inter congesta Scotorum cadauera, anno salutis 1216, eluctaretur, cùm illos præda ex Anglia onustos libentèr hauriret, & suis fluctibus prędatoriam illam manum demergeret. *Ituna.* Eiden fl. *Historia Melros.*

Ituna verò hic, vbi hanc regionem adierit, ab Occasu Eimotum flu. admittit è lacu illo *Vlse*, quem dixi, promanantem, cuius propè ripam ad *Dacore* riuulum Dacor castrum adsidet, nobis notum quòd familiæ Baronum de *Dacres* nomen fecerit, à Beda memoratum, quòd monasterium eo tempore habuerit, vti etiam à Malmesburiensi, quòd Constantinus Rex Scotorum, & Eugenius Rex Cumbrorum, se cùm suis regnis Athelstano Anglo ibi dediderint.

Haud multò superiùs, parùm etiam ab *Eimoti* ripa abest Penrith, id est, si è Britannica lingua interpretaris, *Primarium vadum*, vulgò autem Perith dicitur. Quondam ad Episcopos Dunelmenses spectauit, sed cùm Antonius Beccus Episcopus nimia opum affluętia inflatus insolescceret, *abstulit ei Edwardus Primus* (vt in Dunelmensi libro legimus) *Werk in Tinedale, Perith, & ecclesiam de* Peryth.

Si-

Simondburne. Nunc emporiolum celebre est castro Regio satis firmatum, in cuius vsum R. Stricland Episcopus Carliolensis incile duxit è *Peterill*, id est, è *Petero fluuiolo*, qui ad suam ripam propè Plompton parke, dirutæ vrbis reliquias multas ostendit, quam illi *Antiquum Perith* nunc vocant, PETRIANAS fuisse iudicarim ego, vbi Alam Petrianam in præsidio locat Prouinciarum Notitia. Præter multa alia vetustatis indicia, & hanc etiam non ita pridem hîc effodêrunt inscriptionem.

Petriana.

C. LIMISIVS ----------
CHARISSIMÆ CONIVGI, ET PIENTISS. FILIÆ ------- POSVIT.
VXOR VIXIT ANNOS XXXX,
FILIA XX.

Cùm *Eimotum* Ituna iam receperit, obscurioribus viculis, & propugnaculis affusus in Septentriones contendit, & iam se in suum æstuarium immersurus duos simul fluuios accipit, *Peterillum* scilicet & *Caudam*, qui pari spatio discreti, ab Austro quasi gradus conferunt. Ad *Peterillum*, præter Petrianas quas diximus, Greistocke est illustris iam pridem familiæ Greiorum castrum, quæ circa Henrici Septimi tempora desijt, & ad Howardos per Barones de *Dacres* iam venit hæreditas.

Greystocke.

Ad *Caudam* præter æris fodinas ad Caudebeck, & nitidum Carliolensis Episcopi castrum, The Rose castle dictum, CONGAVATA etiam fuisse videtur, vbi Cohors Secunda Lergorum stipendium meruit, *Congauata* enim vallis ad *Gauatam*, quam in *Caudam* nunc contraxêrunt, Britannis significat. Sed huius locum digito designare nondum potui. Inter horum confluentes optima & opportuna positione vrbs vetustissima Carlile interponitur, à Septentrione profundo *Itunæ* alueo, ab Ortu *Peterillo*, ab Occasu *Cauda* munita, & præter hæc defendentis naturæ munimenta, firmis mœnibus è saxo quadrato, castello, & *Citadella*, quam vocant, armata. Romani, &

Æris fodinæ.

Congauata.

Carlile.

Britanni

Britanni hanc LVGV-VALLVM, & LVGV-BALLIVM, siue LVGVBALIAM, Saxones, teste Beda, Luel. Ptolemæus, (vt nonnullis visum,) LEVCOPIBIAM, Nennius *Caer Lualid*, ridicula Britannorum vaticinia *vrbem Duballi*, nos Carlile, & Latini *Carleolum*, recentiori vocabulo dixêrunt. LugubalIiam enim & Carleolum eandem fuisse vno ore consentiunt historici nostri. Sed in Etymologia rimanda, Deus bone, quàm obnixè sudauit Lelandus noster, eò tandem adactus, vt crederet Itunam *Lugum* dictũ fuisse, & *Ballum* à valle descendisse, vt *Lugu-uallum* sonet *vallis ad Lugum*. Ego autem, liceat & mihi meam proferre coniecturam, *Vallum* illud & *Vallia*, à nominatissimo illo Romanorum Vallo militari, quod sub vrbe cernitur deductũ asseuerarim, LVGV-VALLVM enim AD VALLVM, Antonino dicitur. *Lugum* etiam siue *Lucum*, priscis Celtis, qui cum Britannis eiusdem linguæ erant, turrim significâsse docet Pomponius Mela. Quod enim Antonino *Lugo Augusti* dicitur, *Turrim Augusti* vocat ille; ita vt *Lugu-uallum* sit, & sonet turris, vel munimentum ad vallum. Ab hoc fonte si *Lugdunum* quasi *turrim in colle*, & *Lucotecium* (sic enim quam nos Lutetiam, prisci vocârunt) quasi *turrim pulchram* deriuassent Galli, (ea enim verborum vis est in lingua Britannica,) rectiùs fortasse collimassent, quàm cùm hanc à Luto, illam à *Lugdo* fictitio Rege deducerẽt. Romanis temporibus hanc floruisse varia antiquitatis indicia subinde eruta, & celebris eius tunc temporis memoria satis affirmatè loquuntur. Post Picticos etiam, & Scoticos furores pristini splendoris nonnihil retinuit, & ciuitas habebatur. Anno enim Christi 689, Egfridus Rex Northumbrorum Cuthberto illi sancto in hæc verba dedit. *Donaui etiam ciuitatem, quæ vocatur Lugubalia, & in circuitu eius* XV *milliaria*. Quo tempore mœnibus etiam firma erat. *Cuthbertum*, inquit Beda, *duxerunt ciues, vt ciuitatis mœnia videret, fontémq; in ea miro quondam Romanorum opere extructum*. Qui tunc, vt inquit liber Dunelmensis, *Congregationem Sanctimonialium, & Abbatissam ordinauit, scholásq; ibi constituit*. Posteà à Danis

Lugu-Vallum.

Lucus, & Lugus quid Britannis, & Gallis piscis.

Lugdunum. Lucotecia, siue Lutetia Gallie.

nis ingentibus ruinis deformata, annos plùs minùs ducentos ſuis cineribus ſepulta iacuit; donec Regis Guilielmi Rufi auſpicijs denuò refloreſcere cœpit, qui nouis ædificijs inſtaurauit, caſtrum conſtruxit, & Coloniam primùm ex Belgis (quos meliore conſilio ductus in Walliam ſtatim tranſtulit) poſteà ex Auſtralibus Anglis eò deduxit. Tunc, vt habet Malmesburienſis, *viſum erat triclinium Romanum, ex lapidibus, fornicibus concameratum, quod nulla vnquam tempeſtatum contumelia, aut ignium flamma labefactari potuit, in cuius fronte inſcriptum erat* MARII VICTORIÆ. Hunc MARIVM aliqui Aruiragum Britannum eſſe voluerunt, alij Marium illum fuiſſe contendunt, qui Imperator contra Gallienum ſalutatus, tanti roboris fuiſſe perhibetur, vt in digitis non venas, ſed neruos habuiſſe, ſcriptores tradiderint. Frequentior iam Luguballia ſuum Comitem habuit Radulphum *Meſchines* ſiue de *Micenis*, à quo Ceſtriæ Comites prognati, & ſuccedente tempore ab Henrico primo in Epiſcopalem dignitatem eueĉta, Athulphum primum Epiſcopum habuit. Quod ſuæ Eccleſiæ fraudi fuiſſe ſcripſerunt Monachi Dunelmenſes. *Cùm Ranulphus*, inquiunt, *Dunelmenſis Epiſcopus exularet, & Eccleſia defenſorem non haberet, Epiſcopi quidam* Carleil, & Tinidale *ad ſuas diœcæſes applicauêrunt*. Quomodo verò Scotus regnante Stephano, hanc vrbem cepit, & Henricus ſecundus recuperauit, quomodo etiam Andræas de *Herclea* homo perditè & perfidè ingratus, quem Edwardus primus Carleoli Comitem creârat, fidem patriæ fefellit, & poſteà ſummo cum dedecore diſcinctus capite perfidam ingratitudinem luit, in Annalibus ſatis fuſè explicatur. Ego Lugubalĺiæ nunc valedicam quæ Meridianum grad. XXI, ſcrup. XXXI, ab vltimo Occidente diſtantem, & Polum Borealem grad. LIIII, ſcrup. LV, ſublimem habet.

Triclinium Rom.

Marius.

Gilleſland. *Itunam* nunc tranſmittens, in Gilleſland venio, quæ regiuncula eſt Scotis contermina, & ita impedita torrentibus, quas Gilles vocant, vt inde nomen factum iudicarim, ſi non legiſſem in libro Eccleſiæ de

Lanercoſt

Lanercoſt Gillum quendam *filium Bueth* hanc olim tenuiſſe, à quo probabile eſt nomen hoc inditum fuiſſe. Hîc Angli & Scoti *Kirſoppo* fluuio, ſeu potiùs mutuo metu ſeparantur, vnde **Battable ground**, i. *belli area*, vocatur, & incolæ vt limitanei, velox, inſidioſum, & expeditiſſimum militum genus. In hac præter propugnacula nonnulla minora propè Luguballiam, & proximè *Irthing* flu. **Nawoꝛth** eſt caſtrum, nuper Baronum de *Dacres*, quorum vltimus cùm puer ante paucos annos diem obijſſet, Leonardus eius patruus, qui maluit bello cum Principe, quàm iudicio cum neptibus de hæreditatibus conflictari, hoc caſtrum occupauit, & ſeditioſam cohortem in principem conſcripſit, quam nobiliſſimus Baro Hunſdonius cum præſidiario Berwicenſi milite magna cæde, & fuga effuſiore, qua ipſe etiam Leonardus ſibi conſuluit, facilè diſſipauit.

Battable ground. *Limitanei.* Naworth. 1569.

Primus, quod legi, Gilleſlandię Dominus erat Guilielmus *Meſchines* frater Radulphi Comitis Carleoli, poſteà Gill filius *Buith* quem dixi, Deinde Rex Henricus ſecundus hanc Huberto de *Vallibus*, ſiue *Vaux* elargitus eſt, cuius clypeus gentilitius erat argento & rubro interſtinctus, Huius filius Robertus Prioratum *Lanercoſt* fundauit, & dotauit. Sed hæreditas poſt paucos annos nuptijs tranſlata fuit ad *Multonos*, & ab ijs per filiam ad Ranulphum Dominum *Dacres*, cuius poſteri ad noſtra vſque tempora ſummo honore floruerunt.

Gilleſlandiæ Domini. Checky.

Propiùs Scotiam inter prærupta ſaxa, **Beawcaſtle** caſtrum regium militum manus tuetur. Paulò magis ad Occaſum, *Eſca* flu. ex Scotia deſcendens Itunæ æſtuarium petit, & Anglici ſe eſſe imperij fatetur, magnarum virtutũ vtrique genti teſtis locupletiſſimus. Ad hunc vbi **Netherby**, viculus ex vna & altera caſula iam cernitur, adeò mira & magna ſunt priſcæ vrbis rudera, & præfluentis *Eſcæ* nomen ita conſonat, vt ÆSICAM ibi fuiſſe ſuſpicemur, in qua Tribunus primæ cohortis Aſtorum excubias olim contra Barbaros egit. Vltra hunc Eſcam etiam

Beau-caſtle. Eske fl. *AEſica.*

etiam ager per aliquot milliaria Anglici cenſetur imperij, in quo 1541 Sollommoſſe Thomæ *Dacre* ſpurij, & Muſgraui virtute inclaruit, qui Scotis ibi ſuperatis, maximam nobilitatis Scoticæ partem captiuam abduxêrunt, vnde ſtatim animum deſpondit Iacobus V. Rex Scotorum, & vi mœroris animam exhalauit.

Labente Romanorum in Britannia imperio, quamuis hæc regio à Scotis, & Pictis grauiſſimè dilacerata fuerit, Britannos tamen primæuos incolas diutiſſimè ſeruauit, & ſerò in Saxonum poteſtatem deuenit. Cùm autem Saxonum res Danicis bellis acciſa præceps iret, ſuos Regulos qui Cumbrorum Reges dicebatur, ad annum Domini 946 habuit, quo tempore (vt inquit Florilegus Weſtmonaſterienſis) *Rex Edmundus, adiutorio Leolini Regis Demetiæ fretus, Cumbriam totam cunctis opibus ſpoliauit, ac duobus filijs Dummaili eiuſdem prouinciæ regis oculorum luce priuatis, regnum illud Malcolmo Scotorum Regi, de ſe tenendum conceſſit, vt Aquilonares Angliæ partes terra marique ab hoſtium aduentantium incurſione tueretur.* Ex quo tempore filij Regum Scotiæ natu maximi, Cumbriæ præfecti aliquandiu tam ſub Saxonibus, quàm Danis dicti erant. Cùm autem Normannis Anglia ſe dedidiſſet, hæc etiam pars in illorum manus conceſſit. Sed Stephanus Rex, vt Scotorum gratiam iniret, illis denuò reddidit, vt clientelari iure à ſe, & regibus Angliæ tenerent, Henricus autem ſecundus, qui ſucceſſit cùm hanc profuſam Stephani liberalitatem ſibi, & ſuo regno fraudi fuiſſe ſenſiſſet, Northumbriam, Cumbriam, & Weſtmorlandiam à Scoto repetijt. *Scotus enim*, vt habet Neubrigenſis, *prudenter conſiderans Regem Angliæ in hac parte cùm potentia virium tùm merito cauſſæ præſtare, quamuis poſſet obtendere iuramentum, quod auo ſuo Dauidi præſtitiſſe dicebatur, cùm ab eo cingulum acciperet militare: prænominatos fines repetenti cum integritate reſtituit, & ab eo viciſſim Comitatum Huntedunenſem priſco ſibi iure competentem recepit.*

Cumbriæ Reges.

Cumbriæ Præfecti.

Cumbriæ Comites.

Comites Cumbriæ ante XVII. Henrici Octaui annum non erant, ille enim eo tempore Henricum Clifford, qui

à Dominis *de Veteri ponte*, siue *Vipont* genus duxit, primum Cumbriæ Comitem creauit, cuius nepos Georgius tertius iam Comes vir omnibus modis nobilissimus, & qui magnum militaris virtutis specimen nunc in ætatis flore exhibet, eo honore hodie lætatur.

De Præfectis limitis occidui qui confinia regni ad Scotiam tuentur, & nobis **The Wardens of the West Marches** dicuntur, non est cur hîc aliquid attexam, nisi quòd nobilissimus Dominus Henricus Baro Scrope, vir in maximis patriæ negotijs cognitus, & probatus, singulari cum vigilantia nunc illam gerit præfecturam, qui (vt a limitaneis militibus accepi) Vlpij Marcelli expressissimum est exemplar. Ille enim sub Commodo Imp. circa annum Christi 180. exercitui Romanorum in hac Britanniæ parte præfuit, *Dux*, vt habet è Dione Xiphilinus, *omnium vigilantissimus: cúmque vellet cæteros qui cum ipso erant vigilantes esse, duodecem tabulas, quales ex tilia fieri solent, quotidie perscribebat vesperi, mandabátque vni ex suis, vt alias alijs atque alijs horis perferret ad diuersos milites, quo Imperatorem suum vigilare semper rati, ipsi minùs dormirent.* De cuius etiam temperantia hoc adiungitur, *Et quanquam somno alioqui resisteret natura, tamen quo magis id facere posset, inedia perfecerat. Nam vt ne pane repleretur, eum Roma ad se iubebat exportari, ne paulò plus quàm esset necesse, propter vetustatem comedere posset.*

Wardens of the west Marches.

Vigilantia Vlpij Marcelli.

Hic ager 58. Parochiales Ecclesias præter capellas numerat.

Munimenta in limitibus Prouinciarum Cluſuræ quia hoſtes excludérent, & Prætenturas, quia hoſtibus prętenderentur ſcriptores vocarunt. Vide P. Pitheum in Aduerſarijs, Lib. 1. cap. 14.

Vperiorem huius regionis partem interſecat, qui nullo modo tacendus eſt, Murus ille celeberrimus, Romanæ prouinciæ limes, & Prætentura, ſiue Cluſura, (ſic enim antiqui vocarunt) quæ Dioni Διαλείχωμα, Herodiano χῶμα, Antonino, Caſſiodoro & alijs VALLVM, Bedę MVRVS, Britannis *Gual Seuer*, & *Mur Seuer*, Scotis Scottiſwaith, Anglis, & accolis The Picts Wall, ſiue The Pehits Wall, id eſt, *Murus Picticus*, & The Kéepe Wall, id eſt, *Cuſtodia Murus*.

Romani enim cùm vlteriores Britannię regiones cœlo & ſolo vtiq; aſpero, & à barbaris Britannis inhabitari viderent, in quibus perdomandis laboris plurimum, emolumenti parùm admodum erat, varias varijs temporibus Prętenturas ad prouinciam defenſandam inſtituerunt. Primam poſuiſſe videtur Iulius Agricola cùm anguſtum terrarum ſpatium inter *Bodotriam* & *Glottam* præſidijs firmârit, quod poſteà ſubinde communitum erat. Secundam fecit Adrianus, qui primus, vt inquit Lampridius, murum per xxc. mill. paſſ. duxit, vt barbaros à Romanis diuideret, quem ex ſtipitibus magnis in modum muralis ſepis funditùs iactis, & connexis fuiſſe ex ſubſequenti Lampridij narratione colligi poſſit. Tertiam Lollius Vrbicus Antonini Pij Legatus excitauit. *Ille*, inquit Capitolinus, *Britannos vicit, alio muro ceſpititio ſubmōtis barbaris ducto.* Cuius belli in Britannia confecti laudem, *Fronto* (vt habet antiquus Panegyricus) *Antonino principi dabat, & quamuis ille in ipſo vrbis palatio reſidens gerendi eius mandaſſet auſpicium, veluti longę nauis gubernaculis præſidentem totius velificationis, & curſus gloriam meruiſſe teſtatus eſt.* Quarta verò hæc eſt de qua agitur. Seuerus enim poſthabita vlteriori illa, & ingenti

ingenti regione, murum per transuersam insulam ab Itunæ æstuario, siue Solwey frith ad Tinæ ostium, siue Tinmouth duxit, & receptas Prouincias, vt habet P. Diaconus, omni securitate muniuit. *Receptam*, inquit Orosius, *partem insulæ à cæteris indomitis gentibus vallo distinguendam putauit. Itaque magnam fossam, firmissimúmque vallum crebris turribus communitum per* CXXII. *mill. pass. à mari ad mare duxit.* Cùm quo Beda consentit, qui non libenter audit Seuerum Murum duxisse, quod vallum è cespitibus factum fuisse contendit. Murum tamen vocauit Spartianus, & tam murum, quàm vallum Seuerum duxisse his verbis innuit ille. *Post murum apud Vallum in Britannia missum*, Ex Beda tamen colligitur vallum illud nihil aliud fuisse, quàm è cespitibus murum. Seueri verò opus fuisse, vel ab Adriano inchoatum à Seuero perfectum Britannicum nomen *Gual Seuer*, & Bedæ authoritas quam statim adhibebo, comprobant, licèt Scotici scriptores semper *Adriani Murum* appellarint. Quòd in CXXXII. mill. pass. eius longitudinem extenderint libri, mendam in numerum subrepsisse existimo. Non enim tanta est insulæ eò loci latitudo, etiam si ipsum anfractuosum muri ductum ascendentem, & descendentem persequaris, quòd si etiam in Italica milliaria resoluas, vix centum mill. pass. colligas. Pauculos post annos hæc neglecta, vt videtur, munitio fuit. Cùm enim Alexander Seuerus Imp. (vt est apud Lampridium) *sola quæ de hostibus capta erant limitaneis ducibus, & militibus donasset, ita vt eorum essent, si hæredes illorum militarent, nec vnquam ad priuatos pertinerent, existimans attentiùs eos militaturos, si etiam suarura defenderent:* Romani vltra murum progressi, & in barbarico solo stationes extruentes, & instruentes, ad Bodotriam vsque imperij fines denuò propagârunt, quos tamen barbari, continenter bellum ex bello serentes subinde ad Seueri vallum repulêrunt. Sed interiectam hanc inter Clusuras siue Prætenturas regionem Theodosius Theodosij Augusti pater ita recuperauit, &

Vallum. Murus.

Agricur limitaneis ducibus concessa

Marcellinus

pristino statui reddidit, vt rectorem legitimum haberet, & VALENTIA in honorem Valentiniani deinde vocaretur. Cùm autem res Romana plusquam apertè iam labi cœpisset, & Picti Scotiq; cespititium ad Bodotriam murum perrumpentes, has partes immaniter depopularentur: Romana Legio, quam Ætius sub Gallione Rauennate in auxilium miserat, submotis barbaris, cùm ad Galliam tuendam reuocaretur, murum non cespititium, sed hunc de quo agimus, ex solido lapide à mari ad mare secundum Seueri vallum construendum curauit. Cuiusmodi etiam murum in spatia longa prætentum Assyriam ab externis incursibus muniuisse author est Marcellinus. Et hodie Seres (vt in Osorio legimus) valles, & camporum planities muris muniunt, vt Scytharum impetum à se facilè propulsent. Sed hæc Beda suis, & Gildæ verbis te meliùs docebit. *Quinetiam*, inquit, *Romani, quia & hoc socijs quos relinquere cogebantur, aliquid commodi allaturum putabant, murum à mari ad mare recto tramite inter vrbes quæ ibidem ob metum hostium facta fuerant (vbi & Seuerus quondam Vallum fecerat) firmo de lapide locarunt: Quem videlicet murum hactenus famosum, atque conspicuum sumptu publico priuatóque, adiuncta secum Britannorum manu, construebant octo pedes latum, & duodecem altum recta ab oriente in occasum linea, vt vsque hodie intuentibus clarum est.* Ex quibus Bedæ verbis videas optimum illum Scotum suos sibi oculos confixisse, dum se cornicibus oculos configere putet, & valde vehementérque contendat, Seueri vallum in Scotia fuisse. Nonne Beda postquàm de vallo in Scotia egerit, Murum è firmo lapide, vbi Seuerus vallum fecerat, excitatum explicatè scribat, & vbi quæso Murus ille è saxo nisi hoc loco inter *Tinæ* ostium, & *Itunæ* æstuarium? Vbi igitur & Seueri Vallum? Muri verò etiamnum hîc adeò expressa habentur vestigia, vt ipsius tractum sequaris, & in * *Vastis*, quæ vocant, magna eius fragmenta in longa spatia porrecta, & tantùm pinnis nudata hinc inde videantur.

Valentia.

Blondus.

Circiter annum salutis 430.

* The wastes.

Qui tractum eius sequuti sunt, retulerunt nobis per mon-

montium ardua, & prona mirabiliter ascendere,& descendere, quà patentiores sunt campi, fossam latam & altam exteriùs præiacere,quæ nunc multis locis coęquatur,interiùs aggerem, siue viam militarem, per eius longitudinem ducere. Castella habuisse crebriora, millenis passibus disparata,quorum radices quadrata forma alicubi visuntur,& his turres interpositas,in quibus dispositus miles barbaris immineret, & stationes *Areani* haberent,*Genus id hominũ erat à veteribus institutum quorum*, vt inquit Marcellinus,*officium erat,vt vltrò citroque per longa spatia discurrentes,vicinarum gentium strepitus nostris Ducibus intimarent*. Tubulum item æreum eo artificio muro insertum inter singula castella,& turres intercurrisse ferunt accolæ,vt si quis vocem in eum,quacunq; turri,immisisset,statim sonus in proximam, inde ad tertiam, & omnes deinceps non interruptus perferretur, ad significandum vbi loci hostium insultus timeretur. Cuiusmodi miraculum de Bizantij turribus in Seueri historia è Dione refert Xiphilinus. Sed cùm Murus nunc iaceat,& tubulus sit nullus, multi hîc circumquaq; prædia & fundos in *Cornage* (vt iuridici nostri loquuntur) à regibus nostris tenent, videlicet vt cornu irruptiones hostium vicinis significent, quod à veteri Romanorum instituto deductum nonnulli existimant.

Areani exploratores.

Tubulus ad voces deferendas.

Cornage.

Sed vt signatiùs Muri ductum sequar,ad BLATVM BVLGIVM siue **Boulnesse**,ad Oceanum Hybernicum incipit, & secundum Itunæ æstuarium per CASTRA EXPLORATORVM,siue **Burg vpon sands**,ad LVGVBALLVM pergit, vbi Itunam transit. Inde procurrit, *Irthingúmque* fl. subiectum habet,**Camb-becke** riuulum meandris se curuantem transmittens,vbi castelli magna indicia. Si auderem CAMBOGLANAM, id est, *Cambi ripa*, pro AMBOGLANA apud Notitiam legere, *Camboglanam* ad *Cambum* hunc fuisse etiam affirmarim, vbi olim vigilias habuit Cohors prima Ælia Dacorum. *Irthingo* posteà traiecto Northũbriam intrat, & inter montium conglomerationes secundum fluuium quem *Tinam Australem* vocant,

Muri tractus.

continuus progreditur ad ipſum vſq; Oceanũ Germanicũ, ſolummodò *Tina* Boreali interfluente diuiſus, vbi olim ponte coniunctus erat. Admiranda tamen hęc ſubſtructio hoſtilem tempeſtatẽ neutiquam auertere potuit. Sed vbi Romani è Britannia ſoluiſſent, Picti & Scoti inopino impetu murũ adorti, pręſidiarios vncinatis telis diſtrahunt, munitionem perfringunt, Britanniámque inteſtinis tum ſeditionibus conuulſam longè latéque perſultant.

Romanorum in muro ducendo prudentia.

Hoc verò obſeruatione dignum, vti Romanorũ prudentia hunc murum ita duxit, vt alterius quaſi munimenti loco ad interiorem partem duo maxima flumina ſubiecta haberet, *Tinam* ſcilicet & *Irthing* quæ anguſtiſſimo terrarum ſpatio dirimuntur: ita barbarorum ſolertia eò præcipuè loci aditum ſibi aperuit inter hęc flumina, quo liberum, nullo flumine occurrente, in Prouinciæ ſinum ingreſſum haberent, vt in Northumbriæ ſtatim monſtrabimus. Vulgi de hoc Muro fabellas ſciens prætermitto, hoc vnum tamen quod à fide dignis accepi lectori ſubducere nolo. Durat tradita perſuaſio in magna parte populi circumuicini, limitaneos Romanorum milites plantas vulneribus ſalutares olim in ſuum vſum hîc paſſim plantaſſe. Vnde Empirici Scotorum Chirurgi quotannis ineunte æſtate huc adplantas colligendas confluunt, quarum vtilitatem longo temporis vſu edocti, mirificè laudant, & efficaciſſimas eſſe affirmant.

Plantæ ſalutares.

OTTADINI.

POst Brigantes statuuntur apud Ptolemæum, qui pro exemplarium variante lectione OTTALINI, OTTADENI, & OTTADINI nominãtur, pro quibus omnibus, ego si auderem, OTTATINI facili admodum mutatione, substituerem; vt significaret trans, vel supra Tinam flumen. Sic sanè incolarum nomen cum regionis positione vndique conueniret. Vltra Tinam enim hi consedêrunt, & regionem in Wallia trans Cononium fluuium Vch Conwey, vltra montes Vchmynyth, vltra syluam Vch-coed, vltra Gyrway fl. Vch Gwyrway vocant hodie Britanni. Nec certè omninò absurdum esse possit, si eadem ratione hanc regionẽ vltra Tinam, Vch Tin dixerunt, vnde hoc nomen OTTADINI paululùm luxata dictione, sed gratiori sono Romani efformâsse videantur. Cùm autẽ (vt è Dione Nicæo habet Xiphilinus) Britanni omnes qui iuxta Murum, quem modo diximus, habitarent, Μαιάται, siue MÆATÆ dicerentur, Ottadinos nostros ad murum incolentes inter hos Meatas fuisse æquum est vt credamus, qui memorabili illa Britannorum defectione, aduocatis in belli societatem Caledonijs, arma sumebant. Quo tempore Seuerus Imperator, militibus, vt Britannos omnes occiderent, his Homeri versibus præcepit. Meata.

Μή τις ὑπεκφυγέτω ἀτὴν ὀλεθρον
Χεῖρας θ' ἡμετέρας, μηδ' ὃν τινα γαστέρι μήτηρ
Κὰρη ἰόντα φέρῃ, μηδ' ὃς φύγοι ἀτὴν ὀλεθρον. Iliados 3.

Nemo manus fugiat vestras, cædemque cruentam,
Non fœtus, grauida mater quam gestat in aluo
Horrendam effugiat cædem.

Sed huius defectionis tempestas Seueri morte, qui in ipso belli apparatu Eboraci obiit, sedata fuit. Longo pòst tempore hæc regio VALENTIÆ pars fuisse videtur. Sic enim in Valentis Imperatoris honorem Theodosius nuncupauit, cùm barbaros contudisset, & amissam hanc prouinciam recuperasset. Verùm Saxonico bello antiqua hæc nomina exoleuerant, & regiones omnes quæ trans Humbrum æstuarium ad Septentriones iacent, Valentia.

Saxonico nomine Noꝛþanhumbꝛa-ꝛic, *i.* Nordanhumbrorum regnum, *vocari cæperunt. Quod tamen nomen, in reliquis agris nunc obliteratum, in vna Northumbria, quam iam adibimus, quasi superstes remanet.*

Northumberland.

NOrthũbria, Saxonicè Noꝛþan-humbeꝛlonꝺ, vulgò **Northumberland**, Trianguli, sed non æquilateri figura quodammodo incluſa iacet. Meridionale latus *Derwentus* in Tinam influens, & ipſe Tina claudit, quà Dunelmenſes ſpectat. Oriẽtale latus mari Germanico pulſatur. Occidentale verò quod ab Occaſu brumali in Ortum æſtiuum, primùm concatenatis montibus, inde *Tweda* flu. protrahitur, Scotiæ obuertitur, liméſque eſt regnorum, cui duo præſunt præfecti, quorum alter medij limitis, alter occidui præfectus vocatur. Terra ipſa magna ex parte aſpera eſt, cultu dura, cultorúmque corpora durâſſe videtur, quos ferociores faciunt vicini Scoti, nunc bello exercẽtes, nunc pace ſuos ritus miſcentes, vnde bellicoſiſſimi ſunt, & velites optimi. Cúmque omninò Marti ſe quaſi conſecrârint, non eſt inter eos quiſpiam melioris notæ, qui ſuam turriculam, aut munimentum non habeat. Ad mare & *Tinam* adhibita mediocri cultura ſatis eſt colono grata, alibi verò multò ingratior, & quaſi horridior. Plurimíſq; in locis lapides illi *Lithancraces*, quos **Sea-coales** vocamus, magna copia effodiuntur.

Limitum præfecti.

Ranke riders.

Seacoales.

Pars citerior quæ ad Occaſum brumalem vergit **Hexamſhire** dicta, Archiepiſcopum Eboracenſem diu dominum agnouit, & Comitatus Palatini iura nullo iure ſibi arrogauit. Sed nuper cùm ſacro, ſiue Regio patrimonio coaluiſſet ex commutatione cum Roberto Archiepiſc. facta, Parlamentaria authoritate Northumbriæ Comitatui

Hexãſhire.

tatui connexa fuit, vt eodem esset iure, & Northumbriæ Vicecomitem in causis spectaret.

Tina Australis, (qui sic dictus quod in arctum coeuntibus ripis constringitur, hoc enim *Tin* Britannica lingua significare affirmant nonnulli,) ex Cumbria æditus, propè **Alstenmore** vbi antiqua est fodina æraria; cùm aliquandiu se in Septentriones prouoluerit, in Ortum conuersus, rectà cum muro procurrit, qui nusquam tribus mill. pass. ab eo distat. Murus enim Cumbria relicta, & *Irthingo* riuulo superato, primùm pedamentum castri ostendit, quod nunc *Caeruorran* vocant, (pristinum enim nomen nisi hoc ipsum fuerit, euanuit) à quo viam Militarem silice constratam per confragosa loca ad **Maiden** castle in **Stanemore** ducere limitanei equites prædicant. Proximum huic **Thirlewale** est castrum, vbi aditum in prouinciam Scoti sibi reserarunt inter *Irthingum* & *Tinã*. Sed hoc melius intelliges ex Ioanne Fordono Scotorum historico, cuius verba, quia non vbiq; prostat liber, subtexere operæpretium videtur. *Obtinentes*, inquit, *Scoti quæcis citráque murum sunt regiones inhabitare cœperunt victores, ac citato repentè rurali vulgo cum suis sarpis, quilibus*, i. *ligonibus, rastris, tridentibus, & fossorijs, patulas in eo rimas, foraminaque crebra perfodiunt, quibus vtique promptum habeant aditum, & recessum. Ab illis ergo foraminibus, hæc deinde materia nomen hodiernum cepit, Anglica enim lingua locus dicitur* **Thirlewall**, *Latinè Murus perforatus*. Hinc murus, cùm insanienti riuo, qui Tinam petit, se patefecerit, obliquior progreditur ad **Seuenshale** castrum, cuius nomen si tu mecum à Sauiniana Ala profluxisse credas, ego confidentiùs dicam illud HVNNVM fuisse, vbi Sauinianam Alam excubâsse meminit Prouinciarum Notitia. Inde post **Carraw**, & **Waltonne**, vbi veterum munitionum sunt manifesta vestigia, *Tina Borealis* è limitaneis montibus, sociatus *Redo* fluuio infesto qui **Rhedesdale**, id est *vallem Redi*, laudatissimorum velitum altricem rigat, quam (vt est in Rubeo Scaccarij libro) Richardus Humfranuill *tenuit vt custodiret vallem à latronibus de antiquo feofamento.*

South Tine fl.

Murus, siue the Picts wall.

Caer-vorrã

Thirlewale.

Seuenshale

Carraw. Walton. *North Tine fl.*

Tina

Collerford. *Tina* ille Borealis, Murum interſecat ad Collerford, vbi
Cilurnum. ponte fornicato coniunctus erat. Si hoc CILVRNVM
Scilceſter. non fuit, in quo Ala Secunda Aſtorum ſua ſtatiua habu-
Houedenus. it, in proximo fuit ad *Scilicester in Muro*, vbi poſtquàm Sigga Patricius Elſwaldum Nordanhumbrorum Regem perfidè trucidâſſet, Eccleſia à fidelibus extructa fuit in honorem Cuthberti, & Oſwaldi, cuius nomen ita cæteris offecit, vt priſtino nomine obliterato, S. Oſwaldes, nunc dicatur. Oſwaldus hic Nordanhumbrorum rex, propè hunc locum Ceduallam Britannum, qui Cumbriæ, vt videtur, præfuit, & iam duos Nordanhumbrorum reges occidiſſet, regionémque iſtam effuſè veſtâſſet, iuſto prælio peremit. Ex qua pugna, prima Chriſtianę religionis lux huic prouinciæ affulſit. Cùm enim opem Chriſti, quam implorârat, hoc in prælio præſentem ſenſiſſet Oſwaldus, protinùs Chriſto nomen dedit, Aidanum Scotum ad ſuos Chriſtiana religione imbuendos euocauit, & ipſum victorię locum Heafonfield, id eſt, *Campus cœleſtis*, vocârunt poſteri, qui hodie eodem ſenſu Haledon appellatur. De quo ecce tibi qualeſcunque ex Oſwaldi vita verſiculos.

S. Oſwalds.

Circa annum 634.

Chriſtiana religio prima in Northumbria.

Beda.

Heafō-field *nunc* Haleđon.

Tunc primùm ſciuit cauſam cur nomen haberet
Heuenfeld, *hoc eſt cæleſtis campus, id illi*
Nomen ab antiquo dedit appellatio gentis
Præterita, tanquam belli præſaga futuri:
Nominis & cauſam mox aſſignauit ibidem
Cælitùs expugnans cæleſtis turba ſceleſtam.
Neue ſenectutis ignauia poſſit honorem
Tam celebris delere loci, tantique triumphi,
Eccleſiæ fratres Hanguſtaldenſis adeſſe
Deuoti, Chriſtúmq; ſolent celebrare quotannis.
Quoq; loci perſiſtat honos in honore beati
Oſwaldi regis, ibi conſtruxere capellam.

Infra Collerford, vterque Tina confluit, qui iam auctus, ſubindéque auctior, vno alueo vrget ad Oceanum iter, per Herham, Bedæ *Hanguſtald*, Saxonicè Hextelđeſham, quod Romano ſæculo AXELODVNVM fuiſſe

Hexham. *Axelodunū.*

nomen

nomen persuadet, vbi cohors prima Hispanorum stationem habuit. Saxonico sæculo *fisco regio*, vt inquit Malmesburiensis, *famulabatur, quam Wilfridus Episcopus ab Etheldreda regina pro alijs possessionibus commutarit. Ibi ædificia minaci altitudine murorum erecta, & diuersis anfractibus per cochleas mirabile quantùm expoliuit, cementariorum opera, quos Roma spes munificentiæ attraxerat, adeò vt ambitionem Romanam præ se ferrent, diúque vetustate luctata consisterent.* Quo tempore Episcopalem sedem hac in vrbecula constituit rex Egfridus. Sed dignitas illa post octauum Episcopum, intonantibus Danicis bellis, tota euanuit. Deinceps verò tantùm Archiepiscoporum Eboracensium villa habebatur ante commutationem cum Henrico VIII. factam, qua suo iure cesserunt: celebratúrque prælio illo funesto, quo Ioannes Neuillius Dominus *Montisacuti* Lancastrenses duces magno animo aggressus, maiori successu fudit, & ideo ab Edwardo Quarto Comitis Northumbriæ titulo decoratus.

Ad alteram Tinæ ripam CVRIA Ottatinorum iacet, cuius meminit Ptolemæus, nunc à ponte Corbridge, Houedeno Corobrige, Huntindonensi Cure, vbi antiqui operis supersunt reliquiæ non paucę, inter quas defossum antiquorum thesaurum quæsiuit Rex noster Ioannes: sed illusit illi fortuna per sui ipsius vanitatem, non minùs quàm anteà Neroni illuserat, cùm abditas Didonis opes Carthagini inuestigaret. Huic adiacet vetustæ munitionis rudetum, quod Coleceſter appellant, quam ego PROCOLITIAM Cohortis primæ Batauorum stationem fuisse tantisper suspicabor, donec dies certiora dederit. Rudbo castrum hinc Tina noster inuisit, hoc tantùm nomine celebre, quod ad *Humfranuillos* magni nominis viros; posteáq; ad Bedfordiæ Ducem spectârit, & Henrici Secundi tempore Guilielmi Scotorum regis obsidionem fortiter eluserit, *cùm casso, & suis noxio labore* (vt habet Neubrigensis,) *sudasset.*

Curia. Corbridg.

Thesaurus frustra quæsitus. *Tacitus.*

Coleceſter. *Procolitia.*

Sed vt ad Murum pedem referamus. Post Heilſteſter, locus Portgate dictus cernitur, vbi portam fuisse in muro

Portgate.

muro vis verbi in vtraque lingua ostendit. Sub quo *Pontus* fluuius scatens, per aliquot milliaria muro prætenditur, & in suis ripis pro præsidio habuit cohortem primam Cornouiorum ad PONTEM ÆLII, ab Ælio Hadriano forsitan extructum, nunc Ponte-land dictum, ad quem Henricus III, & Rex Scotiæ anno 1244. pacem sunt pacti; & iuxta hunc cohors prima Tungrorum ad Borwick egit, qui in Notitia Prouinciarum BORCOVICVS dicitur. A Portgate procurrit murus ad Walltowne, quam, cùm nomini significatio consonet, & XII mill. pass. ab Orientali Oceano absit, eandem credimus esse villam regiam, quam AD MVRVM vocat Beda, in qua Segbertus Orientalium Saxonum Rex, baptismo in Christi Ecclesiam à Paulino insitus. Huic vicinum est propugnaculum vetus, Winchester nominatum, VINDOLANAM credam ego, quam cohortis IIII. Gallorum olim limitaneam fuisse stationem, docet Liber ille Notitiarum.

Pons AElij. Ponteland. *Borcouicus.* Borwic. Walton. *Ad murum.* *Vindolana.* Windchester.

New-castle. Iam vbi Murus & *Tina* ferè coëunt, Newcastle vrbium in hac plaga ocellus prælucet, portu nobilis, quem Tina efficit sua profunditate naues valdè magnas admittens, & ita defendens, vt nec tempestatibus facilè iactari, nec vadis afflictari possint. Quodnam olim fuerit in comperto non est. Cùm Normannicum imperium inciperet, à Monachis Monkecester vocabatur, statímque à Nouo castro, quod Robertus Guilielmi Normanni filius extruxit, hoc nouum nomen Newcastle induit, magnáq; paulatim incrementa cum maritimis Germanis contrahendo, & fossiles carbones, quibus regio abundat, in alias Angliæ partes subuehendo cœpit. Edwardo primo rerum potiente, ciuis quidam opulentissimus è media vrbe à Scotis captiuus abreptus, cùm se magna pecuniæ vi redemisset, vrbem primo quoque tempore præmunire cœpit. Reliqui verò ciues eius exemplo commoti opus peregêrunt, & mœnibus munitissimis vndique obsepsêrunt. Ex quo tempore adeò securè Scotorum minas elusit, & mercaturam exercuit, vt commerciorum

merciorum frequentia, & opibus sit iam florētissimum, quo nomine in Comitatum per se incorporatum Henricus sextus instituit. Distat à primo Meridiano XXI. part. XXX. scrup. ab Æquatore Arcticum versus LIIII gr. LVII. scrup. De Suburbio **Gateshead**, quod pulcherrimo ponte coniungitur, & ad Dunelmensem pertinet Episcopum, superiùs diximus.

Vix tribus hinc milliaribus abest viculus **Wallsend** nominatus, id est, finis muri. Hunc significatio ipsa stationem fuisse Cohortis secundæ Thracum docet, quæ Notitiarū libro VINDOBALA, Antonino VINDOMORA appellatur: hoc enim *finem muri*, illud *finem valli* in Pronunciali Britannorum lingua significâsse videatur, cùm Murum *Mur*, & vallum *Gual*, iam olim dixerint. Wallsend. *Vindobala. Vindomora.*

Nec credibile est Vallum, vel Murum vlteriùs perductum fuisse, cùm nulla vlteriùs sint eius indicia, & Tina iam proximus Oceano alueo suo altissimo pro munimento est firmissimo. Sunt tamen qui ad ipsum Tinæ ostium, quo **Tinmouth** nuncupatur, pertigisse volunt, illúdque *Penbalcrag*, i. *caput valli in rupe*, dictum contendunt, quibus nec ego refragabor. Sed hoc Romanorum sæculo TVNNOCELLVM fuisse ferè asseuerabo, cùm *Tunnocellum* promontorium *Tunnæ*, vel *Tinæ* sonat, vbi cohors prima Ælia Classica (ab Ælio Hadriano, vt probabile est, instituta) naualibus operis meruit. Naues enim Lusorias dictas in fluminibus limitaneis habuêrunt Romani, tam vt vicinorum excursus cohiberent, quàm incursus vicissim facerent, vt videre est in Codicis Theodosiani libris, sub titulo *De lusoriis Danubij*. Saxonica Heptarchia Tunnaceastep vocabatur, non à Tunna Abbate, vt Beda minùs considerate tradit, sed à flumine, monasteriolúmque à Danis sæpè direptum habuit. Nunc autem **Tinmouth Castle** appellatur, castróq; magnifico & munito superbit, *Quod*, vt vetustus scriptor inquit, *ab orientis plaga, & septentrionis altissima supra Oceanum rupe se inaccessibile præbet, alibi verò situ altiori facili defensione indiget*. Vnde Robertus Mowbraius Northumbriæ Comes Tinmouth. *Tunnocellum. Lusoriæ naues.*

sibi

sibi in belli sedem delegit, cùm res nouas contra Guilielmum Rufum moliretur. Sed res, vt assolet, parùm fœliciter proditori cecidit, qui statim acriter obsessus in monasterium adiunctum se subduxit, quod asyli iure sacrosanctum habebatur, sed inde extractus diuturno carceris squalore, proditionis pœnas serò persoluit.

Seton. Segodunum. Nunc littus mihi legendum est. A tergo promontorij cui Tunnocellum insidet, Seton, olim SEGODVNVM cohortis IIII. Lergorum statio mari impendet. Hinc littus post paucula milliaria *Blitho* flumini viam in mare aperit, qui Belsey Midletoniorum, & Ogle castrum Baronum de *Ogle* alluens hîc cum *Ponto* flu. exoneratur.

Wanspeth. Morpeth. Paulò superiùs Wanspeth flu. ab Oceano ebibitur, cùm præterlapsus sit *Mitfordiam* Berthrami Bethalli quondam castrũ, & interlapsus Morpit celebratũ oppidulum. Ad Borealem enim fluminis ripam oppidum sedet, ad australem templum, Castrúmque vmbroso in colle adsidet, quod vnà cum oppido à Rogero de *Merley* Barone de *Morpit* ad Dominos Greistochios, & inde ad Barones de *Dacres* deuenit. Nihil ex antiqua memoria de hoc habeo, nisi quod anno Christi 1215. ab ipsis incolis in inuidiam Ioannis Regis succensum fuerit. Sin autem venia vnius literulæ commutandæ mihi detur, forsitan & Antoninum suæ integritati, & hoc oppidum suæ vetustati restituero, hoc est, si MORSTOPITVM pro CORSTOPITVM in primo Antonini itinere substituero. Tunc enim ipsum vocabulum capite & calce cum Morpit ita conuenit, & distantiæ ratio adeò commodè tam à *Vindomora*, quàm à *Bramenio* respondet, vt, meo iudicio, qui Corstopitum alibi quærat, nusquam inuenerit.

Historia Malros. *Corstopitum.*

Withrington. Non procul ab hoc Morpit (vt *Bottle* castrum quondam, (vt legi) *Bouterhamorum*, & minoris famæ turriculas omittam) Withrington Saxonibus olim pidpingtun, antiquum castrum prope littus cernitur, quod nomen fecit nobili, & equestri familiæ de *Withrington* cuius virtus

in

in Scotico bello subinde emicuit. *Coqueda*, siue Coquet fl. Coqueda fl.
inde mari immiscetur, qui inter Cheuiotæ aspreta surgens, ad fontes Harbottle habet, Saxonicè Herbottle, id Harbottle.
est *exercitus statio*, vnde *Harbottellorum* familia superiori ætate floruit. Castrum olim habuit, sed quod à Scotis anno Salutis 1314. subuersum. Huic contiguum est Haly-ston. Halyston, i. *saxum sacrum*, vbi in primitiua Saxonum ecclesia Paulinum tria millia hominum baptisâsse fama obtinet, & ad ipsum ostium Warkworth Perciorum castrum Warkworth.
non inelegans locum habet, & littus tuetur.

Littus deinde ALAVNO flumini se patefacit, qui nec- *Alaunus fl.*
dum illo nomine viduatus, quo Ptolemæo innotuit, Alne contractè dicitur, ad cuius ripam pręter Twiford, Alne.
id est, *Duplex vadum*, vbi Synodus sub Egfrido rege celebrata fuit, etiam Alnewic, Saxonicè Ealnepic, vulgò Alnewick.
Anwick cubat, victoria Anglorum in Scotos nobilitatum oppidum, qua maiorum virtus Guilielmum Scotorum regem Henrico nostro secundo captiuum tradidit; 1174
& castro firmatum egregio, quod nunc Perciorum est, quondam Vesciorum fuit, quorum vltimus Guilielmus Vescius, cùm Antoninum Bec Episcopum Dunelmen- *Historia Dunelmensis.*
sem hæredem fiduciarium instituisset, vt hoc castrum cum latifundijs filio notho, quem solum susceperat, traderet; interuertit hæreditatem Episcopus, & castrum Guilielmo Percio præsenti pecunia diuendidit.

In diuersos hinc angulos littus se cuneans tendit per Dunstaburg patrimonij Lancastrensis castrum, quod Dunstaburg.
Bebbam aliqui falsò suspicati sunt, quæ superiùs sedet, *Bebba.*
& pro Bebbanburg, nunc Bamborow vocatur. Beda noster vbi hoc castrum à Penda Mercio obsessum, & incensum fuisse memorat, Bebbam Reginam sic cognominâsse scribit. Florilegus verò, Idam primum Nordanhumbrorum regem construxisse refert, quod priùs ligneis palis, posteà muro firmauit. Sed huius descriptionē ex Rogero Houedeno habe. *Bebba*, inquit, *est ciuitas munitissima, non admodum magna, sed qua duorum, vel trium agrorum spatium complectitur, habens vnum introitum cauatum,*

&

& gradibus miro modo exaltatum, inque ſummitate montis eccleſiam perpulchrè factam, & in occidente in ſummitate ipſius fons eſt miro ornatus opere, dulcis ad potandum, & puriſſimus ad videndum. Noſtra verò ætate caſtrum potiùs quàm ciuitas habetur, ſed adeò amplum vt ciuitatis ſit æmulum. Nec aliud quàm caſtrum habebatur, cùm Guilielmus Rufus excitata è regione turre *Male-vicina* dicta, Moubraium illum proditorem in illo deliteſcentem continenti labore oppugnaret, qui furtiua fuga ſe tandem ſubduxit. Decoris maximam partem longo pòſt tempore, inteſtino bello amiſit, cùm Breſſius Normannus vir militaris qui Lancaſtrenſi familiæ ſtuduit inclementiùs in illud ſæuiret. Iam inde verò cum tempore, & ventis conflictatum eſt, qui incredibilem vim ſabuli ex Oceano in eius munitiones per feneſtras patentes conuerrerunt.

Male vicina turris.

Hoc littore deinceps nihil memoratu dignum occurrit præter *Inſulam ſacram*, de qua ſuo loco, donec ad Tuedæ oſtium, TAVM ÆSTVARIVM vocat Tacitus, ventum ſit, qui Angliam à Scotia longo ſpatio diſcludit, limésq; orientalis dicitur, vnde Nechamus noſter.

Tueda fl.

Tawm Aeſtuarium.

Anglos à Pictis ſeiungit limite certo
Flumen, quod Tuedam priſtina lingua vocat.

Hic fluuius copioſa ſcaturigine è Scotiæ montibus erumpens inter limitaneos equites, & abactores, ne grauius quid dicam, quibus, vt ait ille, ius ſibi vendicat enſis, diu tortuoſus errat. Vbi verò proximè **Carram** vicum acceſſerit, multis aquis conualeſcens regnorum collimitia diſcriminare incipit. Cúmque **Werke** Greiorum caſtrum alluerit, in quod Scoti non rarò detonuerunt, *Tilli* fluuij binominis aqua augeſcit. Ad fontes enim qui ſunt in parte huius regionis interiori *Bramiſh* appellatur, viculúsque **Bramton** admodum obſcurus & nullius ferè numeri illi incumbit, qui ſi non ſit quod Antonino BRAMENIVM, & Ptolemæo BREMENIVM dicitur, vt ingenuè fatear, Bramenium ex ſuis ruderibus excitare ingenij non eſt mei. Nominis tamen conſonantia, ſitus ratio

Carram.

Werke.

Bramiſh fl. Bramton.

Bramenium.

cum

cum *Alauni ostio* apud Ptolemæum, & distantia à *Morstopite* apud Antoninũ me in hanc sententiam inclinârunt. Quod Antoninus Pius iter ab hoc BRAMENIO tanquã à limite auspicatur, à me etiam facit, & sententiam confirmat. Charta enim Angliæ Chorographica satis antiqua, inter Prætenturam ad Edenborow Frith, & Vallum Seueri, hîc tertium Murum, qui ad *Escam* pertigit, interponit. Quem eundem fuisse qui à Lollio Vrbico Antonini illius legato exstructus fuerit, non absurdè colligimus, cum hinc Antoninus Itinerarium, tanquam ab vltimo, id tempus, Imperij limite incœperit. Nec est cur quis eius vestigia nunc quærat, cùm tantùm cespititius fuerit, & statim (regnante Commodo) à Barbaris prorutus, contra quos Vlpium Marcellùm vigilantissimum Ducem ille misit. Memineris etiam hoc Barbaricum fuisse solum, & alternante belli fortuua, nunc Romanorum, nunc Barbarorum, qui nihil Romanũ, æquis oculis intueri poterant. Cæterùm cùm *Bramish* tandem in *Tilli* nomen abierit, & Ford bellicosæ familiæ *Carrorum* castrum salutarit, in Tuedam se immittit. Multa alia castella in hoc tractu sciens omitto, infinitum enim esset sigillatim enumerando persequi, cùm certum sit Regis Henrici secundi temporibus castella 1115. extitisse.

Murus Lollij Vrbici.

Barbaricum solum.

Castella 1115. in Anglia

Ex aduerso huius *Fordi* ad occasum mons surgit præaltus, Floddon dicunt, Iacobi 1111. regis Scotorum cæde, & suorum strage signatus, qui dum Henricus VIII. Tornacum in Gallia obsideret, magno animo, & maiore spe (nostras enim vrbes in anteceſſum diuiserant) signa in Angliam intulerunt. Sed Thomas Howardus Surriæ Comes instructis agminibus hoc in loco animosè excepit, pugnatúmque acriter est vtrinque, donec nox incertis, quà data victoria esset, interuenit. Lux autem insequens victorem, victumq; ostendit, & ipse Scotorum rex non paucis vulneribus confectus, inter confertas cadauerum strues repertus.

1513.

Prælium ad Floddon.

Tueda, *Tillo* iam recepto, plenior decurrit per Norham, quondam Ubbanford Dunelmensium Episcoporũ

Norham.

oppidum. Egfridus enim Episcopus constructit, & Ranulphus successor castro in excelso præruptæ rupis communiuit. Sub quo ad *Kyllay* viculum vicinum, auorum memoria ornamenta balthej militaris, & ensis manubrium è solido auro reperta fuisse accepimus, quæ T. Ruthallo Episcopo Dunelmensi donata erant. Paulò inferiùs Tuedæ ostium cernitur, cui in vlteriori ripa impendet vltimum Angliæ, & munitissimum totius Britanniæ oppidum **Berwick**. Quod nomen à Berengario Duce, quem somniârunt, deducunt aliqui. Lelandus ab *Aber*, quod ostium Britannis sonat, vt *Aberwic* vicum ad ostium significaret. Sed qui nouit quid *Berwicus* sonet in Regum nostrorum Chartis, in quibus nihil frequentius, quàm *Dono C. & D. oppida cum suis Berwicis*, næ ille viderit veram huius Berwici etymologiam. Ego quid velit conijcere non possum, nisi vicum, quasi appendicem loco cuipiam celebriori annexam denotet. Donationibus enim Edwardi Confessoris **Tottehill** *Berwicus* Westmonasterij, & **Wandlesworth** *Berwicus* Patricseiæ dicuntur, & id genus sexcenta. At quorsum hæc? operam sanè ludimus, si (vt aliqui volunt) Beopnicapic Saxonicè olim dixerint. i. *Berniciorum vicus*. *Bernicia* autem nomine has regiones insignitas fuisse notius est quàm dici possit, & iam anteà diximus. Vndecunque verò nomen habet, situ longius in mare porrigitur, ita vt mari & Tueda ferè circumualletur. Et inter duo potentissima regna posita, quod de Palmyra Syriæ Plinius dixit, prima semper in discordia vtrique genti fuit cura, adeò vt ab eo tempore quo Edwardus primus Scotis primùm extorserit, sæpius à Scotis occupatam Anglus recuperauerit. Sed eius historiolam summatim hîc si placet contexamus. De Berwico hoc nihil antiquius legi, quàm quòd Guilielmus Scotorum rex ab Anglis bello captus Henrico nostro secundo, vt se carcere liberaret, ea lege tradiderit, vt in perpetuum Anglicæ ditionis esset, nisi ad certum diem redemptionis pretium persolueret, protinúsque, vt

Manubrium aureum.

Berwick.

Ingulphus Berwicum pro manerio interpretatur.

1177.

est

est in Polychronico Dunelmensi, Henricus noster castro muniuit. Verùm numerata pecunia Richardus primus Scoto restituit. Multis post annis cùm Ioannes Balliolus Rex Scotorum iusiurandum violâsset, Edwardus primus Berwicum anno humanæ salutis 1297. in suam potestatem redegit, breui tamen cùm Mars Scotis arridere cœpit, desertum occupârunt illi; statímque per deditionem nostri receperunt. Posteà in soluto illo Edwardi II. regno, Roberto Brusio Scotorum regi acriter oppugnanti Petrus Spaldingus per proditionem tradidit, nostríque frustrà obsedèrunt, donec Hector ille noster Edwardus III. anno Christi 1333. fortiter adortus, fœliciter potitus sit. Regnante tamen Richardo II. prædones quidem Scotici ex improuiso castellum cœperunt; sed ante nouem dies Henricus Percius Northumbriæ Comes recuperauit. Vix septimus 1378.
agebatur annus cùm Scoti iterum non viribus, sed pecunia expugnarent, qua de causa Henricus ille Percius, qui loci præfectus erat in læsæ maiestatis crimen vocatus; verùm ille Scotorum fidem & fortitudinem itidem pecunia labefactauit, statímque recepit. Satis longo pòst tempore cùm intestino bello Anglia plusquam intabesceret, Henricus VI. iam in Scotia profugus, Scoto, vt sibi securitatem in Scotia præstaret, in manus tradidit. Sed post annum vicessimum secundum Thomas Stanleius non sine suorum cæde in Edwardi IIII. potestatem reduxit. Ex quo tempore reges nostri operibus subinde firmârunt & communiêrunt, maximè verò DIVA nostra ELIZABETHA, quæ nuper hostium terrori, ciuiúmque præsidio, astrictiore ambitu intra vetera mœnia, excelso muro firmissimo lapidũ connexu cõpacto circumclusit, quem rursum fossa profunda, cõtinuo aggere, aggestitijs molibus, & hypethræis ita prẹmuniuit, vt oppugnãtibus omnẽ spem munitionum forma, vel firmitas facilè prẹcîdat. Vt interim prẹsidiarij militis virtutẽ, & bellicum apparatum omnium opinione maiorem prẹtermittam. Qui huic oppido

cum authoritate præest (vt hoc etiam adnotem) semper aliquis est ex prudentissimis & spectatissimis Angliæ proceribus, simúlq; orientali huic ad Scotiã limiti præficitur. Qua præfectura nunc fungitur clarissimus & nobilissimus vir Henricus Baro Hunsdonius Regiæ Maiestati à cubiculis, qui præterquam quod è Regia Somersettensium Ducum familia sit oriundus, etiam D. ELIZABETHÆ ex Maria Bolenia est consobrinus. Longitudine part. XXI. scrup. XLIII. Latitudine LV. grad XLVIII. scr, definitur vti obseruarunt Mathematici.

Reges, Duces & Comites Northumbriæ.

Hæc prouincia ab Osca Hengisti fratre, & filio eius Iebusa in Saxonum potestatem redacta, primùm suos Duces clientelari iure Cantij regibus obstrictos habuit. Inde cum regnum Berniciorum, quas Britanni *Guir à Brinaich*, id est, quasi montanos dicunt, constitutum esset, quòd à *Tesi* ad Scoticum fretum pertigit, pars eius optima fuit, paruitq; Nordanhumbrorum regibus, qui cùm suam periodum confeciissent, quicquid vltra Tuedã erat, in Scoticum nomen cessit; hunc autem agrum Egbertus Orientalium Saxonum rex suo imperio per deditionem adiecit. Alfredus posteà Danis permisit, quos Athelstanus pauculos post annos exturbauit, Eilricum tamen Danum populus posteà in regem extulit, quem Ealdredus rex statim expulit. Deinceps verò regium nomen in hac prouincia desijt, Comitésque vocabantur qui præfuerunt. E quibus hi ordine in historijs nostris memorantur, Osulfus, Oslacus, Edulphus, Waldeofus senior, Vchtredus, Adulphus, Alredus, Siwardus, Tostius, Edwinus, Morcarus, Osculphus. Nunc subtexam quod in antiqua membrana hac de re in Bibliotheca Ioannis Stowei honestissimi ciuis, & seduli ciuitatis Londinensis antiquarij legi. Copsi factus Northumbriæ Comes dono Guilielmi Conquestoris expulit Osculphum, à quo tamen paucos post dies interfectus erat. Osculphus deinde lancea à latrone traiectus diem obijt. Tum Gospatricus emit Comitatum à Cõquestore, à quo non multò pòst eo honore deturbatus, successorem habuit

Bernicij.

Waldeofum

Waldeofum Siwardi filium. Huic capite truncato ſubrogatus eſt Walcherus Epiſcopus Dunelmenſis, qui vti Robertus Comin ſucceſſor, populari tumultu occubuit. Robertus Mowbraius poſteà eundem titulum cõſequutus eſt, quem ſua ipſius ſcelerata perfidia ſtatim perdidit. Deinde Stephanus Rex Henricum filium Dauidis regis Scotiæ, vt in Dunelmenſi Polychronico legitur, Northumbrię Comitem inſtituit. Multóſq; poſt annos Richardus primus hunc Comitatũ Hugoni de *Puteaco* Epiſcopo Dunelmẽſi dum viueret, pretio addixit. Hodie verò Perciorum familia illo honore gaudet, quæ à Brabantię Comitibus oriunda Percij nomẽ cum Percij poſſeſſionibus accepit, ex quo Ioſcelinus filius Godfredi Ducis Brabantię Agnetem Guilielmi Percij filiam, & ex aſſe hęredem in vxorem duxerat. Richardus II. Henricum Dominum Percium anno regni ſui primo, Northumbriæ Comitem creauit, qui apud *Branhammore* occiſus ſucceſſorem habuit Henricum ex Henrico ſeditioſo filio nepotem beneficio Regis Henrici Quinti natalibus reſtitutum, qui dum Henrici VI. partes contra Eboracenſes tueretur, in prælio apud *S. Albani Fanum* cecidit, vti filius eius Henricus III Northumbriæ Comes eadem cauſſa in prælio ad *Towton* anno. 1461. Iam Lancaſtrenſi familia quaſi depreſſa, Perciorumq; nomine ſimul conculcato, Edwardus Quartus Ioannem Neuillũ Dominum *Montiſ-acuti* Comitem Northumbrię conſtituit, ſed ille poſt breue tempus hunc titulum regi in manus reddidit, & Marchio *Montiſ-acuti* ab eo eſt effectus. Poſteà tamen Henricus Percius Henrici illius (quem modo poſuimus) filius paternum titulum recepit, ſed non diu eo lætatus, à ſeditioſis ruſticis occiſus. Huic ſucceſſit Henricus eius itidem filius, qui cum ſine prole diem obijſſet, Ioannes Dudlæus ab Edwardo Sexto Northumbrię Dux creatus erat, verùm illo ſtatim extincto, Maria Regina Thomam Percium, Henrici illius vltimi è fratre nepotem in auitam dignitatẽ reſtituit, quam ille ſua in Principem & patriam perfidia, vnà cùm vita

amiſit, ſingulari tamen DIVÆ noſtræ ELIZABETHÆ benignitate, cui nihil antiquius eſt, quàm priſcarum familiarum dignitati conſulere, antiquus ille honor in antiqua hac familia etiamnum efflorescit.

FINIS.

SCOTIA.

SCOTIA nunc adeunda, & adibo libens, verùm deſultoria leuitate. Noui enim illud Græci Ξένος ἂν ἀπεζύγιων ἰδη, & parùm conſiderati eſſet in eo multus videri, in quo minimè verſatus fuerim. Verùmenimuerò cùm Britanniæ nomine etiam glorietur, liceat mihi, præfato Scotorum honore, bona cùm venia incœptum perſequi, & leuato obſcuræ antiquitatis velo, antiquiora loca, ſi potero, digito indicare. Vt in hac Septentrionali Britanniæ parte deſcribenda falſus eſt Ptolemæus, qui (Cęſarem fortè ſequutus) longo tractu in Ortum proijcit, cùm in Septentriones feratur: ita in antiquis eius populis reſtituendis tota via errârunt recentiores. Ottadinis noſtris vicini erant LADENI, (Λαδηνοὶ inuerſa litera Ptolemęo dicti) in illis regionibus, quæ hodie Lauden, Merch, & Teyſdale vocantur. Teyſdale, i. *vallis ad Teiſium flu.* inter abruptas rupium crepidines nobis proxima eſt, à bellicoſa gente infeſſa, ſed quæ latrocinijs & abactionibus infamis. Nil autem celebre habet præter Mailroſe monaſterium admodum veteſtum, in quo ſurgente noſtra

R. Bacones in ſua Geographia hoc nomine Ptolemæum notat.

ſtra Eccleſia, monachi erant veteris illius inſtituti, qui precibus vacabant, & manuum labore victum quærebant. In *Merchia*, quę quoniam limitanea, ita nuncupatur, **Coldingham** cernitur, Bedę *Vrbs Coldana*, & *Coludi vrbs*, Ptolemæo fortaſſe COLANIA, multa ante ſæcula virginibus velatis ſacra. *Laudonia*, quæ & **Lauden**, & olim à Pictis *Pictlandia* dicta, à Merchia ad fretum vſque Scoticum, ſiue **Thefrith**, montibus crebris, arboribus raris, ſed humanitatis cultu laudata procurrit. Circa annum ſalutis 975, Anglici iuris erat, *Eadgarus enim, Anglorum Rex*, vt author eſt Matthæus Weſtmonaſterienſis, *Keneto Scotorum Regi, totam terram quæ* **Laudian** *patria lingua nuncupatur, hac conditione dedit, vt annis ſingulis in feſtiuitatibus præcipuis, quando rex & eius ſucceſſores diadema portarent, venirent ad Curiam, & cum cæteris regni principibus feſtum cum lætitia celebrarent. Dedit ei inſuper rex manſiones in itinere plurimas, vt ipſe, & eius ſucceſſores ad feſtum venientes, & denuò reuertentes hoſpitari poſſent, &c.* In hac ſunt **Dunbarre**, **Yaddington**, & **Muſſelborrow**, bellicæ Anglorum virtutis teſtes locupletiſſimi. **Athelſtanford** item propè **Yaddington** ab Athelſtano noſtro denominatum, qui eò loci Scotos & Danos funeſtiſſimo prælio fudit. Inferiùs propè fretum Scoticum EDENBVRGVS ſedet, ipſis Hiberno-Scotis *Dun Eaden* id eſt oppidum *Eaden*, vulgò **Edenborrow**, quæ proculdubio ipſa eadem eſt, quæ Ptolemæo τεκτόνιδος πλευρὸν, id eſt CASTRVM ALATVM, **Edenborrow** enim idem planè ſignificat, quod caſtrum alatum: nam *Adain* alam Britannis denotat, & **Edenborrow** (compoſito è Britannica & Saxonica lingua vocabulo) nihil aliud eſt, quàm *Burgus alatus*. Ab alis igitur nominis ratio petenda, & repetant Scoti, ſi placet, vel ab Equitum ordinibus, qui Alę vocantur, vel ab Alis illis, quas Græci Architecti Pteromata vocant, i. vt docet Vitruuius, muri gemini ita in altitudinem ſurgentes, vt alarum ſpeciem præ ſe ferant. Quibus quoniam vrbs quædam Cypri caruit *Aptera*, i. ſine alis, vt apud Geographos legimus, olim dicta.

J. Fordonus.

Edenborrow.

Alæ apud Architectos

Volaterranus

Ab Ebranco igitur Britanno, aut ab Hetho Picto Edenburgum deducere, quid aliud esset, quàm seriò ineptire. Vrbs hæc Scotorum Regia est, situ æditiore, longitudine ab Oriente in Occidentem mille pass. porrecta, latitudine dimidio minore, multis opibus opulenta, & muro satis firmo incincta. Ad Orientem palatium est regium, cui mons impendet ab Arthuro nostro *Cathedra Arthuri* dictus. Ad Occidentem verò præruptissima rupis celsum in cacumen elata assurgit, cui castrum imponitur firmissimum, quod Britanni *Castel myned Agned*, Scoti *Castrum Puellarum*, & *Castrum Virginum*, quod verè Alatum illud castrum erat. Verùm huic Virginali castro vim, & vrbi vastitatem subinde intulit Anglus. Et nuperrimè sanè, cùm seditiosi quidam propugnarent contra Iacobum VI, qui nunc Sereniſſimus Rex Scotorum in ipso ætatis flore, supra ætatem omni heroica virtute & regia eruditione efflorescit. Longo tempore hæc vrbs in Anglo-Saxonum nostrorum potestate fuit, qui hanc Orientalem Scotiæ partem insedêrunt, seriúsque in Scotorum imperium cessit, circa annum scilicet salutis. 960. cùm Anglicum imperium Danicis bellis conuulsum quasi exanimatum iaceret. Vetustus enim liber de Scotiæ diuisione, qui in bibliotheca honoratissimi Domini Burghleį, summi Thesaurarij Angliæ latet. *Indulphus*, inquit, *regnauit 8 annos. Huius tempore oppidum Eden vacuatum est, & relictum Scotis vsque in hodiernum diem*. Ad primum hinc lapidem *Letha* portus commodissimus subest, quem anno 1560. Galli, qui Scotiam iam spe deuorârant, & Angliæ imminere cœperant, magnis munitionibus firmârunt: verùm Diua nostra Elizabetha, sua potentia, & prudentia ita ex eorum faucibus eripuit, vt munitiones illæ solo sint adęquatæ, & Scotia iam inde à Gallis minimè metuerit. Fretum cui hic portus impendet, Britannicè Ptolemæo BODERIA, Tacito BODOTRIA, à profunditate, vt conie&tamus, Scotis Forth & Frith, nobis Edenborrow Frith, alijs *Mare Scoticum*, Eulogio *Mor Werid* nominatur, æstuariúmque est nobilissimum, in quo plu-

Iacobus VI. Scotorũ Rex.

Indulphus regnauit circa annum salutis 960.

Galli è Scotia deturbati.

res

res fluuij obuiſ Oceani exæſtuantis acceſſibus in magnam amplitudinem diffunduntur.

Gadenis ad occaſum proximi erant SELGOVÆ ad fretum illud alterum quod Angliam & Scotiam interluit: & à Solway oppido, à Selgouis ſic dicto Solway Frith appellatur. Occupârunt hi Eſkedale, Euſedale, Annandale & Niddeſdale, quæ à fluuijs præterlabentibus hæc nomina ſuſceperunt. In Eſkedale HORESTOS habitâſſe iudicamus, in quorum fines I. Agricola deuictis Britannis qui hoc in tractu ſederunt, Romanum exercitum deduxit; ſi *Horeſcos* pro *Horeſtis* legamus. *Ar-Eſc* enim Britannis locum iuxta Eſcam fl. ſignificat. In Euſedale VZELLVM fuiſſe exiſtimarim, & propè hoc TRIMONTIVM, vbi nunc Atterith. Huic ad occaſum adhęret Niddeſdale, à *Nido* fluuio, qui perperàm Ptolemęo NOBIOS, pro NODIOS concipitur. E lacu verò Logh-Cure naſcitur ad quem CORDA Selgouarum floruit, & per Dunfriſe oppidulum notum, & Solway in mare defertur. Paulò ſuperiùs Glencar eſt, quam Ptolemæi eſſe CARBANTORIGVM, ſitus ipſe loquitur, proximè DEAM flu. qui etiamnum nomine incolumi Dée vocitatur. Inde verò NOVANTES in vallibus terram illam coluerunt, quæ in occidentem ſolem magnis ſpatijs procurrit, ita tamen receſſibus excauatur, vt ſubinde anguſtetur, & in ipſa rurſus extremitate laxata liberiùs dilatetur, vnde *Nouantum Cherſoneſſum* nonnulli dixèrunt, hodie verò Gallway. Hac regione LEVCOPIBIAM vrbem ſtatuit Ptolemæus, quam vbi quæram planè neſcio. Locus tamen poſtulat, vt ſit illa ſedes Epiſcopalis Niniani, quam Beda *Candidam Caſam*, Angli, & Scoti eadem notione Whitterne appellitant. Quid ergo ſi *Candidam Caſam*, quam Britanni dixerunt, Ptolemæus ſuo more Græcè Λευκὴ οἰκία conuerterit, id eſt, domicilia candida, pro quo librarij *Lucopibiam* nobis obtruſerunt. Adhæc ſi Whitterne *Lucopibia* fuerit, ſubterlabenti flumini IENA olim nomini erat. Iuxta quam mare vaſto receſſu ſubit, & prominet vtrinque terra, quæ NOVANTVM PROMONTORIVM

VM Ptolemæo dicta, nobis The Mull of Gallway. Sub hoc ad Arctum sinus insulis confertus magno ambitu patet, in quem plurima vndique se exonerant flumina. Primùm verò ex ipso promontorij vertice ABRAVANVS, qui suo loco paululùm submotus, sic Ptolemæo dicitur, pro *Aber-Ruanus*, i. ostium Ruani. Hodie enim fluuius ille Rian, & lacus è quo effunditur *Logh-Rian* dicitur. Inde in *Caritia* regiuncula, quæ pascuis satis ferax, RERIGONIVM sinum, & RERIGONIVM oppidum, statuit Ptolemæus, pro quibus prima immutata litera, *Gerigonium* legerim. Girgeny enim oppidulum ibi ad sinum cernitur. Sequitur *Coila*, tenui, & ieiuno solo, Bedæ *Campus Coyil* dictus, quem, vt inquit ille sua Epitome, *Eadbertus Nordanhumbrorum Rex, cum aliis regionibus regno suo addidit*. VINDAGORA sinus, & eiusdem cognominis oppidulum in hac fuisse videtur, vbi Burwin fluuiolus se in mare effundit. Interiùs à Nouantibus habitârunt DAMNII, vbi nunc Sterling, Menteth, & Cluidsdale. In qua inter Craufordię tesqua tempore Iacobi IIII, Aurifodina reperta, & Azurum sine vllo labore quotidie eruitur. Hîc *Cluida* flu. Tacito GLOTTA, delabitur per Glasco, sedem Archiepiscopalem exiguámque Academiam, & ad Dunbritton mare subit. Hęc olim *Alcluid*, i. supra Cluidam, vel vt alij volunt, *Petra ad Cluidam*; sed posteà à Britannis, qui longo tempore contra Scotos tenuerunt, *Dunbritton*, i. Britannorum oppidum, dici cœpit. Verùm Britanni nostri (vt habet Houedenus) vndique à Pictis, Scotis, & Saxonibus circumclusi, rebus desperatis, Eadberto Nordanhumbrorum, & Wimusto Pictorum Regi deditionem fecerunt, licèt rupe prærupta, & prærupta sedeat hinc Glotta, inde Leuino incinctum. Hic Leuinus regioni illi quam contractè *Lennos* vocant, nomen fecit, & LELANONIVS sinus Ptolemæo vocatur, è lacu Lomundo insuloso & amplissimo profluens, de quo fabulæ inualuêrunt plurimæ, & ecce tibi vnam, si placet, in Nechami nostro disticho:

750.

Aurum. Azurum fossile.

Lennos.

Dita-

Ditatur fluuijs Albania, saxea ligna
Dat Lomund multa frigiditate potens.

Insulam verò hîc fluctuantem in quæstionem vocare nõ libet, cùm nihil prohibet corpus leuius, & pumicosum aquæ innatare, & in Palatinatu Germaniæ inter Vilsecam,& Veidam insulæ arboribus vestitæ, cùm venti fuerint,vltro citróque fluctuant.Hoc in loco tractus ille est, quo Glotta, & Bodotria angusto terrarum spatio dirempti in diuersum feruntur, Glotta scilicet in Occasum,Bodotria in Ortum, quod interstitium I. Agricola qui primus Romanorum huc penetrârat, (vt est apud Tacitum,)præsidijs firmabat, submotis veluti in aliam insulam hostibus. Lõgo pòst tempore Theodosius Theodosij Augusti pater,sub Valente Prętenturis muniuit,& posteà Maximus quidam, vt ferunt Scoti, (Magnum Maximum qui contra Gratianum purpuram sumpsit, existimârim,) murum cespititium, & fossam hîc duxit, cuius indicia etiamnum extant ad *Pennahel*, i. valli caput,vt habet Beda,vix secundo lapide ab *Aber-Curuen*, i.Caronis ostium. Hoc Ptolemæo CORIA vocatur, ad quam antiqua substructio visitur è quadrato lapide, altitudine viginti quatuor cubitorum,latitudine XII. Iulius hoff vocant vicini, & à Iulio Cæsare constructam opinantur; ego autem à Iulio Agricola,qui hanc partem præmuniuit, sed me Nennius iam docuit à Carausio in arcum triumphalem erectam fuisse,qui(vt habet ille)reædificauit murum à *Pengual, quæ villa Scoticè Ceuail Anglice Pen-wallton dicitur,vsq; ad ostium fluminis Cluth, & Caer Pentaloch*. Coriæ in Scotico freto VICTORIA vrbs in insula obiacuit, Bedę *Vrbs Guidi*, nunc autem insulę nomen *Caergwich*, & quis minùs credat Romanos hanc *Guith* in *Victoriam* deflexisse, quàm nostram insulam *Guith*,siue Wight,in *Victesim* & *Vectam*.Certè cum vtraq; sit à littore auulsa,eadem in vtraque constabit originatio,*Guith* enim Britannis diuortium, siue separationem denotat. Murus iste ab *Aber-Curuen* per Glascoe,

Insulæ fluctuantes.

Prætentura, siue Murus.

Vide pag. 42.

Guith, *quid significet.*

&

Gramesdike. & Kirkpatric, ad Dunbzitton pertingit, & à vulgo Gramesdike appellatur, vel à Gramo viro bellicoso, vel à Grampio monte, ad cuius radices visitur. De hoc cecinit optimus ille Poëta Georgius Buchananus.

Vide Pag.

Roma securigeris prætendit mœnia Scotis,
*Hic spe progressus posita, * Carronis ad vndam,*
Terminus Ausonij signat diuortia regni.

Aber-Curren.

Huic muro cõtermina erat vrbs LINDVM, quod doctioribus adhuc Linlithquo, vulgò Lithquo, regijs ædibus, templo celebri, & piscoso lacu insigne; à quo lacu nomen illud factum videatur, *Lin* enim lacum Britannicè sonare, iam antè diximus. Striuelin non procul inde abest, vrbecula item Regia, vbi in æditi montis supercilio arx eminet firmissima, & sub hac, quæ Ptolemæo ALAVNA, nunc Allaway. Inde *Disertum* ericetum se pandit, vbi locus satis amplus, quem *Carbonum aream* vocant, terreno bitumine abundat, & partim non sine incolarum damno ardet. Post hos ad Septentriones consedêrunt CALEDONII, quos sic dictos existimârim à *Kaled* Britannico quod durum sonat, & multitudinis numero *Kaledion* parit, vnde Caledonij, i. *homines duri*, asperi, inculti, & agrestiores, quales maxima ex parte Septentrionales habentur, qui ex cœli rigore sunt truciores, & ex sanguinis abundantia audaciores. Accedit etiam ad cœli positionem terræ ratio, quæ tota horridis, & confragosis montibus attollitur; montanos verò duros, robustósque esse agnoscimus omnes. Quod tamen è Pacuuio Varro habet, *Caledonia altrix exuberantium corporum virûm*, de illa Græciæ regione, quàm de hac nostra intelligere malim, licèt & suo iure, & nostra hoc sibi elogium vendicet. Inter hos SYLVA erat CALEDONIA, Lucio Floro *Saltus Caledonius*, in immensum spatium diffusa, proceríque arboribus inuia, & GRAMPIO monte, nunc *Grantzbaine*, i. *mons incuruus*, diuisa. *In Caledonia Vlissem appulsum*, inquit Solinus, *manifestat ara Græcis litteris inscripta voto*: at in Vlissis potiùs honorem, quàm ab ipso Vlisse positam ego iudicârim. Certè hoc Caledoniorum

Carbonum area.

Caledonij.

Montani duri & asperi.

Sylua Caledonia.

Vlissis ara.

doniorum vocabulum ita apud Romanos scriptores inualuit, vt pro Britannia vniuersa, & omnibus Britanniæ syluis vsurpârint. Hinc L. Florus Cæsarem Britannos in Caledonios syluas sequutum prodit, quas ille tamen nunquam vidit. Hinc Val. Flaccus ad Vespasianum.

Caledonius postquam tua carbasa vexit
Oceanus. Pro Britannico Oceano.

Hinc de Vectio Volano Britanniæ sub Vitellij tempus præfecto, ad Crispinum filium cecinit Statius.

Quanta Caledonios attollet gloria campos,
Cùm tibi longæuus referet trucis incola terra,
Hîc suetus dare iura parens, hoc cespite turmas
Affari, ille dedit, cinxítque hac mœnia fossa,
Belligeris hæc dona deis, hæc tela dicauit,
Cernis adhuc titulos; hunc ipse vacantibus armis,
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.

Sed in his, vt in alijs, *Crescit in immensum facunda licentia vatum.* Nec enim Cæsar, nec Volanus, vel Caledonios nouêrunt. Plinij ætate, (vt ipse testatur) triginta propè annis à Claudio, Britanniæ notitiam non vltra vicinitatem Caledoniæ syluæ Romana arma propagârant. Iulius enim Agricola sub Domitiano, primus Caledoniam intrauit, cui Galgacus tunc præfuit, (*Galauc ap Lienmanc,* Triadum libro inter tres Britanniæ heroas appellatur,) vir animo magno, fortíque, qui fusa Legione IX, magno animi ardore, cum Romanis concurrit, acerriméque patriam defendit, donec fortuna, potiùs quàm virtus defereret. Seueri ætate, vt est apud Xiphilinum, Argetecoxus regulus hoc in tractu regnauit, cuius vxor à Iulia Augusta conuitijs vt adultera exagitata, liberè respondit: *Nos Britannicæ cum optimis viris consuetudinem habemus, at vos Romanas perditissimus quisque occultè constuprat,* Caledoniorum regio nunc incolis *Allibawn* dicitur, & *Albania* Latinè, complectitúrque Ernuale, vbi *Dunkeldon* Episcopatus, qui Caledoniæ nomen conseruat, Strathern, Stoxie, Rollen, & Argile, quæ rectiùs *Argathelia,* & *Ar-gwithil* nominatur, i. *ad vel iuxta Hibernicos,*

Galgacus Britannus.

Argetecoxus.

Romanarum mulierum impudicitia notata.

Argathelia.

Hibernis

Hibernis enim adiacet, quos *Guithell*, & *Gaothell*, appellant Britanni, Supra Caledonios ad occasum EPIDII vastam regionem, & crebris paludibus interscissam coluêrunt, quæ nunc **Cantire**, id est, terræ angulus, siue caput, eorúmque promontorium *Epidium*, **The Mull of Cantire**: necnon Loquabriam ab *Aber* lacu sic dictam, ad LONGVM vsque flu. qui hodie **Lough Langas**. Deinde CERONES, vbi nunc **Assinshire**, regio plurimis æstuarijs lancinata. His proximi erant CREONES, nunc **Strathnaern**, inter quos ITIN fl. nunc **Assin**, & VOLSAS fortè vbi *Foiles* oppidum cernitur, statuit Ptolemæus. Post hos verò CARNOVACAS, ad **Hoye** promontorium locare videtur. Ab Orientali parte Caledonios contigêrunt VERNICONES in *Fifa* regiuncula fœcunda, vbi S. Andreæ oppidum, Pictis olim *Rigmud*, totius Scotiæ Metropolis, non ita procul à TAVO æstuario, nunc **Taw**, ad quem **Perth**, siue vt alij vocant, *S. Ioannis fanum*, vulgò **S. Johns towne**, adsidet, superiori sæculo conditum, cùm eiusdem nominis aliud aquis haustum fuisset, de quo Nechamus:

Transis ample Tai per rura, per oppida, per Perth,
Regnum sustentant istius vrbis opes.

Sub Fifa iacet *Angusia*, vbi **Scone** inaugurandis Scotorum regibus notissima, & **Forfaire**, quæ Ptolemæo fortassè ORREA, vbi, vt est apud Hectorem Boetium, magna antiquissimi oppidi supersunt vestigia. Inde *Marnia*, *Marriáque* regiones maritimæ, & quæ DEVANA Ptolemæo, pro DENANA, vrbs perantiqua, ad DENAM flu. qui falsò itidem apud Ptol. DIVA legitur, nunc verò Academia est celebris, & **Aberdene**, i. *Dena ostium*, Britannica dictione ab ipsis Scotis appellatur. Vernicónibus TAIZALI successêrunt, vbi nunc **Buguhan**, & eorum promontorium cognominis eiusdem. Hinc reducto in Occasum littore, ad sinum maximum **Murrey frith** dictum VACOMAGI sedes habuêrunt in **Rossemurray**, & **Nesseland**, vbi BANATIA, quæ nunc **Bansey**, & LOXA flu. se in mare insinuat, qui etiamnum **Losse** dicitur.

tur. Iuxta quem *Spea* etiam in mari hoſpitatur, de quo Poëta noſter Nechamus:

Spey *loca mutantis præceps agitator arenæ*
Inconſtans certas neſcit habere vias.
Officium lintris corbis ſubit, hunc regit audax
Curſus labentis nauta fluenta ſequens.

Interiori receſſu VARARIS ſinus eſt, qui Inuernelle oppidum adpoſitum habet. Poſt hunc ſinum CANTÆ angulum in mare proiectum inſedêrunt, inter quos LITVS ALTVM, vbi nunc Tarbarth, id eſt Britannicè *terra minùs profunda*, hinc Cromero portu tutiſſimo, illinc CELNIO, nunc Killian flu. incluſa. Procurrentibus hinc in Ortum æſtiualem terris, ſenſim in cuneum tenuatur regio, & interiùs quà Bean Roſſen, & Sutherland, LVGI, & MERTÆ tenuêrunt. Huc vſque Anglorum virtus Duce Edwardo primo, Scotiam, profligatis vbique Scotis, victorijs fœliciſſimè permenſa eſt. Vlteriùs quà Catneſſe iacet, CATINI perperàm CARINI Ptolemæo, & CORNABII, omnium vltimi egerunt, vbi ILA flu. hodie Wiffle, BERVBIVM promontorium, nunc Vrdehead, iuxta Bernſwale viculum, & VIRVEDRVM, nunc Dunſbye, quod remotiſſimum Britanniæ promontorium exiſtimatur; ORCAS tamen, quod TARVEDRVM, & TARVISIVM, omnium vltimum conſtituit Ptolemæus, nunc Yowburne dicitur, & certè quòd Britanniam finiuit, Taruiſium nomen inuenit. *Tarvus* enim Britannicè finiendi ſignificationem habet, cum quo & nos huic libro finem imponamus.

Anglicæ victoriæ in Scotia Limes.

Tarvus quid Britannis ſignificat.

FINIS.

HIBERNIAE, ET INSVLARVM BRITANNIÆ ADIACENTIVM DESCRIPTIO:

Authore GVILIELMO CAMDENO Londinenſe.

LONDINI
Impenſis Georg. Biſhop.
1590

CLARISSIMO, ET OMNIBVS VERÆ NOBILITATIS ORNAMENTIS GENEROSISSIMO VIRO, DOMINO EDWARDO HOBEIO, EQVITI AVRATO, AMICORVM OPTIMO,

GVILIELMVS CAMDENVS

HANC SVAM HIBERNIAM, INSVLASQVE BRITANNIÆ ADIACENTES DEDICAT, CONSECRATQVE.

HIBERNIA.

VAstissimo, & apertissimo Oceano Britânia nostra vndique circumfunditur, qui tantis æstibus concitus accedit, & recedit, vt octogenis cubitis supra Britanniam intumescere Pytheas Massilienſis prodiderit, & B. Basilius *mare magnum, & nauigantibus horrendum* dixerit. Latè certè modò campos vicinos inundat, modò refugit, & nudat, &, vt cum Plinio loquar, in magnitudine hac aperta, Lunæ vim laxè grassantis efficaciùs sentit, tantáque vi semper immittitur, vt non solùm flumina retroagat, sed aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat. Tot enim & tanta marina monstra in littore nostro derelicta singula quæque ætas vidit, & obstupuit, vt non temerè cecinerit Horatius,

Mare Britannicum.

Belluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis.

Et Iuuenalis:

Quanto Delphino Balæna Britannica maior.

Tantúmque erat vel hoc nostrum mare hyeme nauigare, vt Iul. Firmicus, non ille Astrologus, sed alter Christianus, in libello de Errore profanarum religionum ad Constantem & Constantium Impp. exclamârit. *Hieme (quod nec factum est aliquando, nec fiet) tumentes, & sæuientes vndas calcastis Oceani Britannici, sub remis vestris. Incogniti*

Iul. Firmicus.

iam nobis penè maris vnda contremuit, & inſperatam Imperatoris faciem Britannus expauit. Quid amplius vultis? virtutibus veſtris victa elementa ceſſerunt. Quòd verò in hoc noſtro mari naues primũ repertas ſcribunt nonnulli, mihi non credere libet. Vitiles autẽ naues corijs intectas, quas *Corraghs* hodie appellãt, Britannis in vſu fuiſſe cum Plinio etiam teſtatur Lucanus, qui canit:

Britannorum veteres naues vitiles.

Primùm cana ſalix madefacto vimine paruam
Texitur in puppim, caſóque induta iuuenco.
Vectoris patiens tumidum ſuper emicat amnem:
Sic Venetus ſtagnante Pado, fuſóque Britannus
Nauigat Oceano.

Maris Britannici commoda.

De commoditatibus quas hoc mare præſtat, de tepore quo terras recreat, de vaporibus quibus aërem nutrit, & agros irrorat, de piſcibus varij generis, Salmonibus, paſſeribus, paguris, aſellis, halecibus, &c. quorum infinita examina nobis alit, nihil attinet dicere: vti nec de Margaritis quas rotunda ſpecie mari Britannico gregatim natare ducem ſectantes, more apum Iubas memorat. Quas quanquam paruas & decolores vocat Plinius, harum tamen ſpe Cæſarem Britanniam petijſſe author eſt Suetonius; eáſque tanta magnitudine fuiſſe, vt in nonnullis manu pondus exegerit, thoracémque ex illis Veneri Genetrici dicauerit, quod & ſubſcriptione teſtatus eſt. Varias hoc mare pro locorum varietate ſortitur appellationes, quà ad Auſtrum Galliam pulſat BRITANNICVM dicitur, ad ortum quà Germaniam habet, GERMANICVM, ad Septentriones HYPERBOREVM, ad occaſum OCEANVS DEVCALIDONIVS, HIBERNICVS, & VERGIVIVS vocatur. Inſulæ autem nonnullę quaſi quodam naturæ ſpectaculo per hęc maria ſparguntur, ad ortum, & Auſtrum rariùs, ad occaſum, & Septentriones confertiùs. Mare enim ibi ſuo interuentu quodammodo diſtinguunt, & quaſi ſuis coloribus amœniſſimè depingunt.

Margaritæ.

Ire-

Ireland.

IN Vergiuio mari, quod non à vergendo, vt Cheneius Scotus existimat, deducitur, sed à *Mor Weridh*, hoc enim nomine Britannis dicitur, vel à *Farigi* quo pro mari illo vtuntur Hibernici, Britannię nostræ latus occiduum claudit celeberrima insula vulgò HIBERNIA dicta, Orpheo, Aristoteli, & Claudiano IERNA Iuuenali & Melę IVVERNA, Diodoro Siculo IRIS, Eustathio Οὐερνία, & Βερνία, incolis *Erin*, Britannis *Yuerdhon*, & nobis Anglis Ireland. Vnde hęc profluxerint nomina, variæ vt in re obscura subinde enatę sunt opiniones. Hiberniam alij ab hyberno tempore, alij ab Hibero homine Hispano, ab Ibero flumine alij, Eulogij author ab Irnalpho Duce, Postellus dum Melam Lutetiæ nuper prælegeret, vt altũ sapere videretur, ab Hebræis repetit, vt sit *Irin*, quasi *Iurin*, id est, *Hebræorum terra*, *Hebræi* (inquit si dijs placet) *cùm essent Magi peritissimi, scirentque Imperium Vniuersi futurum in angulo fortissimo, qui est ad Caurum, illas partes, & Hiberniam quàm primùm occuparunt, Syrique & Tyrij illas regiones vt basim futuri imperij ponerent, incolere sategerunt*. Ignosce quæso si his suffragari non ausim, ne receptissimæ quidem isti de Hiberno tempore opinioni, quamuis legerim in hac Insula ex omni vento aërem brumescere. *Hibernia*, *Iuuerna*, & Οὐερνία proculdubiò ab Orphei & Aristotelis *Ierna* dimanârunt, *Ierna* autem illa, *Iris*, *Iuerdhon*, & Ireland, ab incolarũ *Erin*. Ab *Erin* ergo gentis vocabulo originatio petenda. Hîc ego cum magnis illis Philosophis ἰσόχω, nec quid opinione augurari possim, habeo: nisi forsan sit ab *Hiere* Hibernica dictione quę illis Occasum, siue plagam Occidentalem sonat, vnde *Erin* quasi Occidentalis regio deducta videatur. Hoc ego coniectura blandiente iampridem putaui, tum

Oceanus Vergiuus.

quòd totius Europæ regio sit ad Occasum remotissima, (vtpote quæ XII. tantum partibus ab vltimo Occidente absit:) tùm quòd Occidentalissimum huius insulæ flumen Ptolemæo *Iernus*, & Occidentalissimum Hispaniæ Promontorium, (vnde nostri Hibernici deuenerunt) IERNE Straboni, proximúsque huic fluuius, qui etiam Hispaniæ maximè Occiduus, *Ierna* Melæ nominetur. Ab Occiduo etiam hoc situ Hispania dicta est *Hesperia*, & Occidentale illud Africæ promontorium *Hesperium Cornu*, & in ipsa Germania **Westrich**, **Westphalen**, &c. regiones ab eo situ denominatæ sunt, vt non mirum sit ab Occiduo situ nomen factum fuisse. Præter hæc Hiberniæ nomina, quæ dixi, Hibernici Bardi in suis cantilenis hanc insulam etiam *Banno* appellitant; vnde verò me latet, ni *Bannomanna* illa sit, quam ex Timæo memorat Plinius, dum extrema Europæ, & littus Oceani Septentrionales in læua à Scythia ad Gades vsque legit. Quæ enim illa *Bannomanna* fuerit, Geographis nondum constat. Cæterùm *Biaun* sacrum Hibernicè sonat, & certè hanc SACRAM INSVLAM Festus Auienus vocat in libello cui titulus est ORÆ *Maritimæ*, quem ex vetustissimis Geographis Hecateo Milesio, Hellanico Lesbio, Philæa Athenienſi, Caryandæo, Pausymacho Samio, Damasto, Euctemone, & alijs consarcinauit. Sed ascribam carmina, cùm de Ostrymidibus insulis loquutus sit, sic canit.

Bannomanna.

Sacra Insula.

Oræ maritimæ.

Ast hinc duobus in SACRAM, *sic insulam*
Dixere prisci, solibus cursus rati est.
Hæc inter vndas multum cespitem iacit,
Eamque latè gens Hibernorum colit.
Propinqua rursus insula Albionum patet.

Si OGYGIA illa quam ad Britanniæ nostræ Occasum statuit Plutarchus, non ὄνυξ sed ὄπυξ fuerint. Hiberniam illo nomine designare videatur; licet quæ de illa fabulatur figmenta planè sint poëtica, & nugæ Milesiæ. Nec quis facilè dixerit cur Ogygiam nominârint, nisi forsitan ab antiquitate, nihil enim nisi quod perantiquum

Ogygia. In lib. de macula in Luna.

quum *Ogygiam* dixêrunt Græci. Toto autem cœlo errâſſe videtur Robertus Conſtantinus, cùm CERNEM apud Lycophronem noſtram fuiſſe Hiberniam aſſerat. Lycophron enim ipſe, & Commentator eius Tzetzes *Cernem* ad Auroram ſtatuunt, & doctiſſimi quique *Madagaſcar* eſſe exiſtimant, quæ alio quaſi orbe ſub Tropico Capricorni, Æthiopiæ obtenditur. Hæc de Hiberniæ nominibus, vt tamen intereà meminerimus poſteriori tempore SCOTIAM etiam dictam fuiſſe Iſidoro, & Bedæ à Scotis incolis, & inde Scotię nomen cum Scotis in Britanniam noſtram commigrâſſe. Sed hoc iam anteà à nobis dictum, nec hîc repetendum.

Cerne inſula.

Hibernia Scotia dicta.

Protenditur hæc inſula ab Auſtro in Aquilonem, forma lenticulari, ſiue ouali non viginti dierum nauigatione, vt Philęmon apud Ptolemæum tradidit, ſed cccc tantùm mill. paſſ. Latitudine vix cc implet. Ab Ortu Angliam turbido mari diſiunctam habet, quod *Hibernicum* vocant: ab Occaſu, immenſo Oceano Occidentali, à Septentrione *Deucaledonio*, ab Auſtro *Vergiuio* alluitur, *Regio* vt Giraldum audias, *inæqualis eſt, montuoſa, mollis, aquoſa, ſylueſtris, ventis expoſita, & adeò paludoſa, vt ſupramontes aquas ſtagnare videas. Cælum* (vt inquit Mela) *ad maturanda ſemina iniquum, verùm adeò luxurioſa herbis non latis modò, ſed etiam dulcibus, vt ſi exigua diei parte pecora ſe impleant, & niſi pabulo prohibeantur, diutiùs paſta diſſiliant.* Vnde pecorum infinita multitudo, vtique quę primę, & pręcipuę incolarum opes, ouium etiam greges plurimi, quas quotannis bis tondent, & è rudi lana lænas, ſiue villoſa ſaga, & ſtragula cõficiunt quę ad exteras gentes deferuntur. Equi item optimi (Hobyes vocamus) quibus non idem qui cęteris in curſu gradus, ſed mollis alterno crurum explicatu glomeratio. Accipitres etiam ſunt non illaudati, ſed hæc vt reliqua animantia omnia (præter homines & canes illos venaticos, quos Greyhounds vocamus) minora hîc ſunt, quàm in Anglia. Cęli autę & ſoli humor eſt nimius, vnde ventris profluuio, &

Hiberniæ ſitus

Pecora.

Iriſh martels and rugges.

Equi.

Morbi.

Vske-bah. catarrhis plurimi, præcipuè verò aduenæ, vexantur: ad quæ tamen sistenda *Aquam vitæ* optimam habent, quæ multò minùs, quàm nostra, inflammat, & magis exsiccat. Quòd Giraldus ille scribit hîc natos *non vlla trium generũ specie febricitare*, falsum quotidie deprehenditur. *Terra autem*, (vt Giraldum in partem hîc mihi aduocem) *terrarum temperatissima, nec Caneri calor exæstuans compellit ad vmbras. Non ad focos Capricorni rigor inuitat. Aëris amenitate, temperiéq; tempora ferè cuncta tepescunt.* Apum tanta multitudo vt non solùm in aluearijs, sed etiam arborum truncis, & terræ cauernis reperiantur. Vites etiam habet, sed vmbræ magis quàm fructus gratiâ. Solem námque è Leone egressum frigidiusculæ auræ in hoc nostro Climate excipiunt, & pomeridiani in Autumno calores dilutiores sunt, & breuiores hîc, & in Britannia nostra, quàm vt perfectam vuis maturitatem afferre possint. Præterea nullus hîc anguis, nec venenatum quicquam, lupis tamen vbique infestatur, Vtque vno verbo dicam, siue terræ fœcunditatem, siue maris, & portuum opportunitatem, siue incolas respicias, qui bellicosi sunt, ingenioſi, corporum lineamentis conspicui, mirifica carnis mollitie, & propter musculorum teneritudinem agilitate incredibili; à multis dotibus ita fœlix est Insula, vt non malè dixerit Giraldus, *Naturam hoc Zephiri regnum benigniori oculo respexisse*. Quòd verò malè nonnunquam audit, ab incolis est, qui alicubi sunt incultiores, qui mira naturæ diuersitate, & inertiam amant, & quietem oderunt, quique in præproperam Venerem sunt effusiores. Virgines enim inter agrestiores illos, cùm decimum, vel duodecimum ætatis annum attigerint, viris quasi maturas tradunt, nec vllo modo annorum maturitatẽ, quę alijs regionibus obseruatur, præstolari volunt. Sed de Hibernicorum moribus in calce huius libri pleniùs dicemus. Nũc si placet Hiberniam literatissimi Adr. Iunij versibus de se & suis commodis loquentem audi.

Iul. Scaliger. 200

Vuæ in Britannia cur non maturescunt.

Illa ego sum Graijs olim glacialis Ierne
Dicta, & Iasoniæ puppis bene cognita nautis:

Qua

Qua Tarthessiaco propior se tingere soles
Flumine conspicio, Cauro subiecta procaci:
Cui Deus, & melior rerum nascentium origo
Ius commune dedit cum Creta altrice tonantis,
Noxia ne nostris diffundant sibila in oris
Terrifica creti tabo Phercynidos angues:
Et fortè illati compressis faucibus atris
Virosoq; pariter vitam cum sanguine ponant.
En ego cum regni sceptro, Mauortia bello
Pectora, & horriferas hominum, nil fingo, figuras,
Qui cursu alipedes norint prævertere ceruos,
Dedico, piscosq; lacus, volucrumq; paludes
Omnigenûm lustris fœtâs, stanniq; fodinas,
Et puri argenti venas, quas terra refossis
Visceribus manes imos visura recludit.

Si verum sit quod Hibernici tradunt historici, non immeritò hæc Insula *Ogygia*, id est, *perantiqua*, Plutarcho dicta fuit. A profundissima enim antiquitatis memoria historias suas auspicantur, adeò vt præ illis omnis omnium gentium antiquitas sit nouitas, & quodammodo infantia. Cæsaream quandam Noachi neptim ante Diluuium hanc incoluisse scribunt, inde Bartholanum Scytham trecentessimo à Diluuij anno aduenisse, & maxima cùm Gigantibus bella gessisse. Longo pòst tempore Nemethum Scytham appulisse, illúmque statim à Gigantibus eiectum; posteà Delam cum Græcis quibusdam insulam occupâsse, mox Gathelum cum Scota vxore Pharaonis Ægyptij filia huc delatum, & ex vxore insulam *Scotiam*, & ex suo nomine linguam *Gaothelam* denominâsse, ídque eo tempore quo Israelitæ ex Ægypto demigrârunt. Paucis verò pòst seculis Hiberum, & Hermionem Hispanos Gurguntij Regis Britannorum permissu in hanc regionem pestilentia exhaustam colonias deduxisse prodit historia Britannica. Hæc nec affirmare, nec refellere in animo est, in his detur sua antiquitati venia. Certè vt hanc Insulam antiquitùs habitatam fuisse, cùm per vniuersum orbem genus humanum proseminare-

Hibernia cur Ogygia dicta.

naretur, non dubitauerim; ita ex Britannia noſtra primos incolas commigrâſſe in aperto eſt. Nam vt taceam infinitam vim Britannicarum dictionum in lingua Hibernica, antiqua nomina quæ Britannicam ſapiunt originem, & cultum veterem, (vt inquit Tacitus,) non multùm à Britannia differentem; ab antiquis omnibus *Inſula Britannica* dicitur, Diodorus Siculus *Irin* Britanniæ partem dixit, & Strabonis Epitome incolas diſertè Britannos vocat. Feſtus etiam Auienus ex Dionyſio hoc docet cùm de Britannicis inſulis agit,

Britanni primi Hiberniæ incolæ.

Eminùs hîc aliæ gelidi prope ſtabra Aquilonis
Exuperant vndas, & vaſta cacumina tollunt,
Hæ numero gemina, pingues ſola, ceſpitis ampli,
Conditur occidui quà Rheni gurgitis vnda,
Dira Britannorum ſuſtentant agmina terris.

Nec alia eſt regio è qua ratione vicinitatis commodiùs in Hiberniã demigrari potuit, quàm è noſtra Britannia. Poſteà verò, cùm ſuum Romani imperium vndique propagâſſent, multi proculdubio ex Hiſpania, Gallia, & Brinia huc ſe receperunt, vt iniquiſſimo Romanorum iugo colla ſubducerent nec aliter illa Taciti verba capio. *Hibernia valentiſſimam imperij partem magnis inuicem vſibus miſcuerit.*

Romani Hiberniam non ingreſſi.

Quamuis autẽ Hibernia ſitu Romano imperio inprimis fuerit neceſſaria, aditus, portúſque per commercia Romanis cogniti, & Iulius Agricola regulum Hibernicum ſeditione expulſum in occaſionem inuadendæ Inſulæ retinuerit: nihil tamen Romanos hîc tentâſſe legimus. Tentâſſe nihilominùs credunt nonnulli, & ægrè colligunt ex illo Iuuenalis.

Arma quid vltra
Littora Iuuernæ promouimus, & modò captas
Orcades, & minima contentos nocte Britannos?

Panegyricus tamen Conſtantio A. dictus ſub eius nutu Hiberniam fuiſſe innuit. *Britannia*, inquit, *ita recuperata eſt, vt illæ quoque nationes terminis eiuſdem inſulæ cohærentes veſtris nutibus obſequantur*. Hieronymus etiam in ſuis Chro-

Chronicis Hiberniam cum Britannia & Thule Constantino Constãtini Maximi filio in imperij diuisione obuenisse scribit, Ea quoq; de *Cæsarea* Noachi nepte fabella Cæsarum nomen ita præ se fert, vt alicuius Cæsaris in Hiberniã aduentus in ea latitare videatur, Veruntamẽ ego animũ vix inducere possũ, vt hanc regionẽ in Romanorũ potestatẽ vllo tempore concessisse credam. Cæterũ inclinãte iam Romano imperio, Scotorũ, siue Scytharum natio, quę diu per incerta vagata fuerat, in Hiberniã infusa videtur, anteà enim Scotorũ nomẽ inauditũ. Sub Honorio autẽ & Arcadio Augg. à Scotorum gentibus habitatã fuisse scripsit Orosius. Vnde eius σύγχρονος Claudianus.

Scotorum cumulos fleuit glacialis Ierne.

Et alibi.

Totam cùm Scotus Hibernem Mouit.

Et quanquam paucis pòst annis, cùm Hispania Vandalorum, & Gundrici rabie lacerata fuerit, plurimi huc se subduxerint, *Ilam Octor* (cuius meminit Nennius) tum adueniisse suspicor; ita tamen Scoti primas tenuerunt, vt ab illis SCOTIA regio dicta fuerit. Nec multis interiectis annis nomen Christo dare primùm cœperunt, (quamuis illam de conuersione Hiberorum in Asia historiam ex Rufino ad se rapiant.) Palladiúmq; episcopũ ad eos misit Cœlestinus Pontifex Romanus. Vnde contra Collatorem Prosper Aquitanus. *Cœlestinus Pelagiano morbo Britannias liberauit, quando quosdam inimicos gratiæ solum suæ originis occupantes etiam ab illo secreto secluſit Oceani, & ordinato Scotis episcopo, dum Romanam insulam studet seruare catholicam, fecit etiam barbaram Christianam.* Palladium tamen morte in Britannia præreptum nihil præstitisse author est Nennius, qui ex Hibernicis scriptoribus Christianam religionem à Patricio hîc disseminatã scribit. Hic enim natione Britannus, & Martino Turonensi affinitate coniunctus, Palladio defuncto à Cœlestino subrogatus, tanto successu Christianam religionem per Hiberniam propagauit, vt longè maximam insulæ partem ad Christum conuerterit, Hibernorum Apostoli nomen

Religio Christianæ in Hibernia.

Anno Christi 431.

Palladius.

Patricius.

men meruerit, & eius discipuli tantos progressus in re Christiana fecerint, vt subsequenti ætate Scoticis monachis nihil sanctius, nihil eruditius fuerit, & in vniuersam Europam sanctissimorum virorum examina emiserint, quibus *Fulda* Germaniæ, *S. Gallus* Heluetiæ, aliæque vrbes, & monasteria originem debent suam. De his monachis intelligendus Henricus Antisiodorensis cùm ad Carolum Caluum scribit. *Quid Hiberniam memorem contempto pelagi descrimine penè totam cum grege philosophorum ad littora nostra migrantem? quorum quisquis peritior est, vltrò sibi indicit exilium, vt Salomoni sapientissimo famuletur ad votum.* Longè tum alia Monachismi quanquam recentis & nuper instituti facies erat, quàm hodie cernitur. Re ipsa cupiebant esse quod dicebantur, nihil fucatum illis, nihil personatum placebat, simplicitatis erat, non malitiæ, longè minus obstinatiæ siqua in re errabant. Opum autem & rerum sæculi tantus illis contemptus, vt eas non solum non ambirent, sed oblatas etiam, & hæreditarias respuerent. Præclarè enim Columbanus & ipse Hyberniæ monachus, qui, vt Abbas Walafridus scribit, à Sigeberto Francorum rege magnifica pollicitatione, ne Regno suo decederet, inuitatus hoc ipsum respondit, quod & de Thaddeo Eusebius lib. eccles. histor. primo retulit, *Non decere videlicet, vt alienas diuitias amplecterentur, qui Christi nomine suas dereliquissent.* Episcopique Britanni non minùs diuitias spreuisse videntur, cùm tam pauperes essent vt nihil proprium haberent. *Tres enim* (vt habet Sulpitius Seuerus) *Britanni episcopi in Ariminensi consilio inopia proprij publico vsi sunt.* Anglosaxones etiam nostri illa ætate, in Hiberniam tanquam ad bonarum literarum mercaturam vndique confluxerunt, vnde de viris sanctis sæpissimè in nostris scriptoribus legitur, *Amandatus est ad disciplinam in Hiberniam*, & in Sulgeni vita, qui ante sexcentos annos floruit,

Monachi Hibernici sancti, & eruditi.

Vadianus.

Walafridus.

Diuitiarum contemptus.

Exemplo patrum commotus amore legendi,
Iuit ad Hibernos Sophia, mirabile, claros.

Indéque nostrates Saxones rationem formandi literas accepisse

accepisse videantur quum eodem planè charactere vsi fuerint, qui hodie Hibernicis est in vsu. Sed hoc sanctitatis & bonarum literarum studium citò restinxit bellorum rabies. Anno enim sexcentesimo quadragesimo quarto à Christo nato, Egfridus Nordanhumbrorum rex cædibus & incendijs Hiberniam Anglis amicissimam confudit, quo nomine à Beda grauissimis verbis subaccusatur. Inde Norwegi Turgesio duce regionem per triginta annos indignissimis populationibus deuastauerunt, sed illo demùm ex insidijs sublato, in Norwegos cæde adeò atroci grassati sunt incolæ, vt vix nuncius tantæ cladis superfuerit. Norwegi hi procul dubio *Normanni* illi fuerunt, qui, vt inquit Eginhardus, Caroli magni temporibus, *Hiberniam Scotorum insulam aggressi, à Scotis in fugam conuersi erant.* Posteà *Oustmanni*, id est, viri orientales, è maritima Germania in Hiberniam venerunt, qui cùm magnæ & copiosæ mercaturæ specie quasdam vrbes occupâssent, difficillimum bellum breui concitârunt. Eodem ferè tempore Eadgarus rex Anglorum potentissimus, magnam Hiberniæ partem deuicit. Sic enim in eius quodam diplomate legitur. *Cui concessit cum Anglorum imperio propitia diuinitas omnia regna insularum Oceani cum suis ferocissimis regibus vsque Norwegiam, maximámque partem Hiberniæ cum sua nobilissima ciuitate Dublina Anglorum imperio subiugare.* Has externorum bellorum procellas grauior intestinæ seditionis tempestas excepit, quæ Anglo ad debellandam Hiberniam viam patefecit. Dermicius enim Murchardi filius (*Dermot Mac Morrog* illi vocant) qui orientali Hiberniæ parti (quam Lageniam siue *Leinster* vocant) cum imperio præfuit, ob tyrannidem, & libidinem regno exturbatus, ab Anglorum rege Henrico secundo, vt auxiliaribus armis in regnum restitueretur, impetrauit, Pactúsque est cum Richardo Comite Penbrochiæ, cognomento Strongbowe ex Clarensium familia oriundo, vt ad eum restituendum auxilium ferret, & ille Comiti cum Eua filia regni successionem confirmaret. Comes verò statim conscripta

Saxones literas ab Hibernicis accepisse videntur.

Norwegi Hiberniam vastant.

Oustmanni.

Dermicius Murchardi filius.

Richardus Strongbowe.

scripta ex Wallis, & Anglis lectissima militum manu, & adscitis in belli societatem Giraldidis, siue *Fitz Giralds*, Stephanide, siue *Fitz Stephens*, & alijs ex Anglia nobilibus, Dermicium socerum in auitum regnum restituit, & paucis annis tantam Hiberniæ partem victoria complexus est, vt eius potentia Anglorum regi iam suspecta fuerit, qui promulgato edicto cum graui comminatione, Comitem & commilitones ex Hibernia reuocauit, & nisi nulla interposita mora parerent, publicatis bonis, proscripsit. Vnde Comes quicquid vel vxorio iure creuit, vel bello acquisiuit, regi pacto, & tabulis concessit, & ab eo vrbem vnam & alteram cum quibusdam castris, tanquam beneficiarius cliens recepit. Coactis ergo copijs transmisit in Hiberniam Henricus noster secundus Anno Christi CIↃ. C. LXXII. & insulæ principatum obtinuit. Omne enim imperium suum, & potestatem in illum transtulerunt Hiberniæ Ordines, Rothericus insulæ monarcha, proceres, & populus; vt Adriani PP. diploma, & annulum in inuestituræ signum omittam. Ille verò Hiberniæ dominium Ioanni filio in manus tradidit. Quem cùm iam Rex esset, scriptitant Hiberniam vnà cum Anglia Romanæ ecclesiæ tanquã feudalem concessisse, & ab ea tanquam secundarium recepisse successoresque obligasse, vt trecentas marcas Pontifici Rom. soluerent: Sed hoc in veritate falsum esse asserit, qui Pontificias partes ad mortem propugnauit clarissimus vir Thomas Morus. Romanos enim eiusmodi concessionem non posse exhibere, illam pecuniam nunquam exegisse, & reges Angliæ nunquam hoc agnouisse scribit (Nec hoc sane Augustinus Steuchus reticuisset qui Rom. ecclesiæ vassallos sigillatim enumerat.) Negat etiam Morus ille regem suo iure in Hibernia per se cedere potuisse. Sed hæc extra callem. Iam inde à Ioanne Anglorum reges, *Hiberniæ Domini* dicti fuerunt, donec Henricus VIII. patrum memoria in Hibernicis Comitijs Hiberniæ rex ab insulæ ordinibus declaratus fuit, quòd quibusdam seditiosis Domini nomen

Henr. 2. Hiberniam ingreditur.

Hibernia nunquam Rom. Ecclesiæ feudalis.

men nō perinde ac regis ſanctum, & verendū videretur.
Cùm autem in illorum nobilium nomina inciderimus, qui primi Anglorum Hiberniam aggreſſi ſunt, & fortiſſimè ſub imperium Anglicum ſubiunxerunt: ne illis, & eorum poſteris hanc gloriam inuidiſſe videamur, ex Hiberniæ (vt præ ſe fert titulus) Cancellaria apponemus.

Qui venerunt cum Dermitio Murchardi filio in Hiberniam.

Richardus Strongbowe *Comes Penbrochiæ.*
Robertus Stephanides.
Heruæus de Monte-Mariſco.
Mauritius Prendergeſt.
Robertus Barrenſis.
Meilerius Meilerinus.
Mauritius filius Giraldi.
Redmundus nepos Stephani.
Guilielmus Ferrandus.
Milo de Cogan.
Richardus de Cogan.
Gualterus de Ridenſford.
Gualterus } *filij Mauritij Giraldi.*
Alexander }
Guil. Notte.
Robertus Bernardi filius.
Hugo de Laceio.
Guilielmus filius Aldelmi.
Guilielmus Macarellus.
Humfredus Bohunenſis.
Hugo de Gundeuilla.
Philippus de Haſting.
Hugo Tirellus.
Dauid Gualenſis.
Robertus Poërius.
Osbertus de Herlotera.
Guilielmus de Bendenges.

Adam

Adam de Cernez.
Philippus de Breoso.
Griffinus Stephani nepos.
Radulphus Stephani filius.
Gualterus Barrensis.
Philippus Guallensis.
Adam Herefordensis.

Quibus ex Giraldo Cambrensi adiungi possint.

Ioannes de Curcy.
Hugo Contilonensis.
Redmundus Cantimorensis.
Redmundus Hugonides.
Milo Meneuensis, & alij.

Hiberniæ diuisio.

HIbernia ex incolarum moribus in duas dispertitur partes, qui enim legibus teneri recusant, & inculiùs viuũt Irishrie, & vulgò Wild Irish, id est, syluestres Hibernici, vocantur: qui verò legum potestatem sanctam habent, & iudicijs se sistunt, *Anglo-Hibernici* dicuntur, & eorum regio The English Pale. Verùm ex situ, seu potiùs Rectorum quondam numero, quinque continet portiones (Pentarchia enim olim erat) *Momoniam* videlicet ad Austrum, *Lageniam* ad Ortum, *Connactiam* ad Occasum, *Ulconiam* ad Septentriones, & *Mediam* in ipso ferè medio.

Mounster.

Mounſter.

MOMONIA, Hibernicè *Mown*, Anglicè Mounſter, Vergiuio mari ad Auſtrum expoſita iacet, à Connactia Sineo, à Lagenia Neoro flu. alicubi diſcreta, bifariam quondam diuiſa in Momoniam Occidentalem & Auſtralem. Occidentalem antiquitùs habitârunt *Gangani*, *Luceni*, *Velabri* & *Vterini* Auſtralem *Vdiæ*, ſiue *Vodiæ*. Nunc autem in ſeptem Comitatus deſcribitur, Kerryenſem, ſcilicet Limiricenſem, Corcagienſem Tripporarienſem, S. Crucis, & Waterfordienſem, quorum etiam in numerum Deſmonia iam accenſetur.

GANGANI ex nominis affinitate ijdem cum *Concanis* Hiſpaniæ fuiſſe videantur, quos origine Scythas, ſanguinémque equinum potâſſe (quod non inſolens iam pridem ſylueſtribus Hibernicis) teſtatur Silius: Gangani

Et qui Maſſagetem monſtrans feritate parentem,
Cornipedis fuſa ſatiaris Concane vena.

Et præter eum Horatius:

Et lætum equino ſanguine Concanum.

Kerry (vt nunc vocatur) ad Sinei oſtium eorum ſedes erat. Regio auijs, & ſylueſtribus montibus ædita, quibus crebræ interſunt valles cauæ, nemoribus etiam condenſæ. Comitatus Palatini dignitatem, & iura Deſmoniæ Comites in hoc habuere, ſed hominum iniquitate, qui libertate vti & noluerunt, & neſcierunt, in malorum ſentinam, & ſeditioſorum perfugium iampridem conuerſa erat. Sylueſtrium Hibernicorum animos ridicula opinio peruaſit & etiam perſuaſit, illum qui in militari illo barritu, ſiue clamore quò in congreſſu magna vocis contentione vtuntur, reliquorum clamori non reſpondeat, ſubito à terra arripi, & quaſi volantem in has deſertas valles Kerrye.

deferri, ex quacunque Hiberniæ regione, ibi gramine veſci, aquam lambere, nec malè, nec bene eſſe ſibi ſentire, rationis, non orationis vſum tenere, à venantibus demum miniſterio canum capi, & domos ſuas deduci. Huius regionis mediam fluuiolus nunc anonymus Trailes oppidulum (vbi Deſmoniæ Comites ędes habuerunt) prętерfluens interſecat, quem DVR eſſe Ptolemęi, ſitus quodammodo innuit, & aſſeuerarem ſi *Duris*, qui inter huius occiduæ orę portus hodie cenſetur, ad huius ſit oſtium, vt à nonnullis accepi. Non procul hinc Smerwic ſtatio (ſic contractè pro *S. Mary-wic*) cernitur, ad quam nuper cum Iacobus Deſmoniæ Comes vir profunda in principem, & patriam perfidia, ſceleratè aſſiduis agrorum vaſtationibus Momoniam attereret, appulſa eſt tumultuaria Italorum & Hiſpanorum manus à Gregorio PP. & Hiſpano in eius auxiſium ſubmiſſa, qui loco hîc ſtatiuis munito, quem *Fort del Ore* vocârunt, minis cœlum terrebant. Sed illuſtriſſimi & bellicoſi Baronis Domini Arthurij Grei Proregis aduentus, & primus impetus rem decreuit. Protinus enim ſe dediderunt, & maximam partem è medio ſublati, quod rebus huius regni ſie ſerentibus, & ſeditioſis vndique imminentibus, conſultiſſimum, & tutiſſimum videbatur. Ipſéque Deſmonius tandem trepida fuga in vicinas ſyluas coniectus, iamdudum in tuguriolo ab vno & altero milite irruente primùm ſauciatus, poſteà agnitus, capitéque truncatus perfidiæ, & vaſtatæ patriæ pœnas dependit.

Trailes.

Dur flu.

Smerwic.

1580

Fort del Ore.

1583

Ganganis ſubiecta eſt longè latéq; ad Auſtrum *Deſmonia*, Hibernis *Daſſown*, Anglis Deſmond, quondam à tribus inſeſſa populis, *Lucenis* ſcilicet, *Vellabris*, & *Ibernis*, qui *Uterini* in nonnullis exemplaribus concipiuntur. LVCENI à Lucenſijs Hiſpanię, qui oppoſitam oram tenuêrunt, & nomen & originem traxiſſe videantur. VELABRI ab *Aber*, id eſt *æſtuarijs*, ſic ſunt nominati, quòd ad ęſtuaria ſedêrunt, vnde etiam Artabris, & Cantabris facta appellatio. Hos ſtatuit Oroſius ad NOTIVM PROMONTORIVM, hodie Biar head nautis, quod Hiſpaniam ſpatioſo interuallo

Deſmond.

Lucceni.

Velabri.

Notium prom. Biathead.

interuallo procul ſpectat. Sub Notio hoc promontorio, IERNVS fl. ab Oceano ebibitur, ad quẽ *Dunk-eran* ſedes Episcopalis cernitur. *Dunk-eran* hęc quę Hiberno-Scotis *oppidum Eran* denotat, non ſolùm ſe eſſe IVERNIM vrbem, quam Ptolemęus vocat, ſed flumen etiam eſſe *Iernum* illum expreſsè loquitur; cuius appellatio vt totius Inſulæ ab *Hier* Hibernicorum facta videtur, quod Occaſum ſignificat. Eſt enim vltimus huius regionis ad Occidentem fluuius, vt ipſa Hibernia vltima totius Europę Inſula. IBERNI qui etiam ἑσπεροι, id eſt, vt ego interpretor, ſuperiores Hiberni hunc fluuium ad alterum promontorij latus accoluerunt, vbi Berehauen, & Baltimore, copioſa halecum piſcatura portus notiſſimi. Iuxta quos habitat *Mac Carti More*, ex Hibernica origine regulus, qui anno 1566. poſſeſſiones & latifundia ſua DIVÆ ELIZABETHÆ in manus tradidit, & ab ea recepit, vt Anglico more, clientelari iure, fiduciæ nomine teneret. Eodémque tempore Comes de *Glencar*, & Baro Valentiæ creatus eſt, vir in hoc tractu magni nominis, & potentię, Giraldidis olim infenſiſſimus, qui maiores ſuos, vt ille contendit, Deſmonię Reges his auitis ſedibus exuerunt. Giraldidæ enim iſti, ſiue *Fitz-Giraldes*, ex Kildarienſi familia oriundi, deuictis Hibernicis, ampliſſima hîc ſibi latifundia acquiſiuêrunt, & ex illis Mauritius *Fitz-Thomas* primus Deſmonię Comes anno ſalutis 1355. ab Edwardo tertio creatus, hęreditatem adeò ſtabilem, & firmam reliquit, vt ad decimum ab eo Comitem perditiſſimum hunc rebellem, quem dixi, ille honor perpetua quaſi ſerie deſcenderit.

Iernus.

Iberni.

Berehauen
Baltimore.

Mac-Carti,
More.

Deſmoniæ Comites.

Poſt *Ibernos* ἐθνικὸν, qui & VODIÆ, & VDIÆ habitârunt, cuius nominis veſtigium expreſſiori indicio ſe patefacit in agro Kilkennienſi, pars enim eius maxima *Idou*, & *Idouth* nominatur. Incoluêrunt hi Comitatum Corcagienſem, Tripararienſem, Limiricenſem, Kilkennienſem, & Waterfordenſem. In Corcagienſi Comitatu vrbs eſt *Corcagia* Giraldo, Korke Anglis, & *Korcach* indigenis, aſtrictiore mœnium ambitu concluſa, & vna quaſi

Vodia, & Vdia.

Korke.

directa platea protensa, emporiolum tamen frequens, & celebre, sed ita seditiosis vicinis circumsessa, vt perpetuas excubias agitent, quasi perpetua obsidione essent incincti, & in agrum filias elocare non audeant, vnde contractis inter se nuptijs, ciues omnes aliquo affinitatis gradu se inuicem contingunt. Briocum virum sanctissimum, à quo *Sanbriochiana* in Britānia Armorica diœcesis vulgò *S. Brieu*, nomen assumpsit, hinc oriundum scribit Robertus Cænalis. Sed in hoc à veritate abijt, quod Coriondos Hibernię in hac vrbe statuerit. Non enim huius vrbis meminit Ptolemęus. Flumen tamen quod pręfluit idem videatur, quod DAVRONA Ptolemæo dicitur. SAVRANVS enim, & *Sauerenus* Giraldo, vna tantùm immutata literula, nominatur. Quę intercedit inter hęc nomina affinitas, hoc mihi dictauit, & maiori sanè cùm probabilitate, quàm si Dauronæ nomen proximo flumini adaptarem, qui Corcagiensem Comitatum, & Triparariensem interfluens per Lismo; Oceanum petit, & historicis *Auen mor*, id est, *flumen magnum*, appellatur, de quo Nechamus:

Briocus.

Daurona & Saurenus.

Lismor.

Vrbem Lissmor pertransit flumen Auenmor,
Ardmor cernit vbi concitus æquor adit.

Ardmor enim viculus est ad ostium, cui ad alteram ripam *Yoghalia*, statio satis tuta opponitur, quã nuper proditã ille seditionis fax Desmonię Comes miserè diripuit, sed huius proditionis pœnas Prętor mox suspendio luit. In huius vicinia magnos habet prouentos Vicecomes Barrensis, à Roberto Barrio Anglo prognatus, qui in expugnanda Hibernia operam nauauit egregiam.

Ardmor.

In Triparariensi Comitatu, nihil memoratu dignum se offert, nisi quòd sit ibi Palatinatus, & Holycrosse in eo oppidulum magnis gaudeat immunitatibus, quę in honorem, vt persuaserunt monachi, fragmenti Crucis Dominicę concessę fuerunt. In Limirincensi agro Limiricũ vrbs est, de qua posteà. *Suirus* flumen nobile, accolis *Shwor* ex hoc Triparanienſi agro in Kilkennienſem defertur, qui è Bladina monte profusus per *Osſiriam* inferiorem,

Holycrosse.

Showre fl. Suyrus.

orem, quæ Butleris Comitis, & *Thurles* quæ illis Vicecomitis titulum præbet, primùm Cassiliam vrbem adit Archiepiscopali dignitate ab Eugenio PP. exornatam, cui nouem subsunt suffraganei Episcopi. Indéque iuxta Waterfordiam alijs duobus fluuijs adauctus in oceanum exoneratur. Vnde Nechamus noster: Cassilia. Waterford.

Suirius insignem gaudet ditare Waterford,
Æquoreis vndis associatur ibi.

Hæc vrbs *Porthlargy* Hibernis & Britannis, **Waterford** Anglis appellata, à Norwegis Piratis constructa quamuis cœlo sit crassiusculo, solo minùs læto, & angustioribus coarctata vicis, ea tamen portus est opportunitas, vt opulentia & frequentia secundas in Hibernia ferat, fide & obsequio in imperium Anglicum semper singulari. Ex quo enim, Richardus Comes Penbrochiæ expugnauit, Anglis Hiberniam subigentibus tutam fide sua, & quiete, securamque à tergo pacem semper præstitit. Vnde Reges Anglię plurimas, & maximas immunitates cõcesserunt, quas Henricus septimus auxit, & confirmauit, eò quod cõtra ementitum illum principem Perkinum Warbec qui plenis impudentiæ velis ad summum regiæ dignitatis gradum enitebatur ciues se fortiter & prudenter gessissent. *Vita Griphini filij Conanni.*

Leynster.

ALtera Hibernię pars incolis *Leighnigh*, Britannis *Lein*, Anglis **Leynster**, scriptoribus Latinis *Lagenia*, & antiquis Sanctorum vitis *Lagen*, tota maritima ad Ortum iacet, à Momonia *Neoro* fluuio, quẽ multis tamen in locis transcendit. à Connacthia aliquandiu *Sineo*, ab Media suis limitibus terminata. Fertilis & frugifera est terra, mitissimo cœlo, nec inclementibus incola-

rum ingenijs. Ptolemęi ætate sedes erat *Brigantibus*, *Coriondis*, *Menapijs*, *Caucis* & *Blanis*, & ab his Blanis fortasse deducta, & contracta illa recentiora nomina *Lein*, *Leinigh*, & **Leinster**. Nunc autem distinguitur in Comitatũ *Wexford*, *Caterlogh*, *Kilkenny*, *Dublinensem*, *Kildariensem*, *Comitatum Regis*, *Comitatum Regina*, *Longford*, quibus *Fernes*, & *Wicklo* nunc annumerantur.

Brigantes. *Birgus nunc* Barrow.

BRIGANTES sederunt inter Suiri ostium, confluentésque *Neori* & *Barrowi*, qui BIRGVS Ptolemæo dicitur, sub vrbe Waterfordia. Quia verò Brigantium vrbs fuerit antiqua in Hispania *Brigantia* dicta, omnem mouet lapidem Florianus *del Campo*; vt hos Brigantes ex sua deducat Hispania. Si verò huiusmodi coniecturæ sit locus, æquè probabiliter à nostris Brigantibus, quæ gens vicina, & numerosissima, deducerentur. Sin autem verum sit, quod quædam exemplaria habent hos BIRGANTES dictos fuisse, cornicis oculos confiximus vterque, à BIRGO enim flumine quod circumcolunt, nominatos fuisse, ipsum nomen ferè persuadeat.

Brigantia.

Birgantes.

Coriondi.

Inter *Neorum* & *Birgum*, habitârunt CORIONDI, vbi nunc *Carloo*, siue *Caterlogh* Comitatus, & agri Kilkenniensis pars non minima, atque etiam vlteriùs vbi *Offiria* Superior, & Ormondia, quæ Hibernicis *Vrrown*, Anglis **Ormond**, & vulgò corruptissimè **Wormewood**. Harum neutra quicquam præter suos Dominos memorandum habet. Offiria superior enim suum Baronem Barnabam *Fitz-patric*, ab Edwardo Sexto eo honore auctum habet. Ormondia autem ex clarissima Butlerorũ familia, duodecem Comites numerat à Iacobo Primo, quem Edwardus III eò honoris euexit, cuius maiores iam olim honorarij erant Hiberniæ pincernæ, vnde illis hoc nomen **Butler** impositum. Fæciales nostri hanc familiam arctissima affinitate Th. Beckettum Archiepiscopũ Cantuariensem attigisse persuadent, & post eius cædem, in Hiberniam à Rege Henrico II. fuisse translatam, qui existimauit se facti inuidia deoneraturum, si Becketti affines

Ormond.

1318.

fines prouentibus, & honoribus augeret. Quòd verò nonnulli Hibernici, & qui fide digni videri volunt, homines quosdam in hoc tractu quotannis in lupos conuerti affirmant, fabulosum sane existimo, nisi fortè illa exuberantis atræ bilis malitia, quæ λυκανθρωπία medicis dicitur, corripiantur, quæ eiusmodi phantasmata ciet, vt sese in lupos transformatos imaginentur. Nec ego aliud de Lycaonibus illis in Liuonia transmutatis opinari ausim.

Lycanthropia morbus.

Infra Ormondiam *Bliew Bleny*, (Bladinæ montes vocat Giraldus,) se leuiter conuexis iugis attollunt, è quorum visceribus quasi maternis *Suirus* quem dixi, *Neorus*, & *Birgus* æduntur, & diuisis alueis decurrentes, priúsquã Oceanũ adeunt, concordibus se consociant aquis, vnde *Tres Sorores* ab antiquis dictę. *Neorus* præter multa quæ stringit propugnacula, *Kilkennye* appositam habet, id est, *Cella, siue Fanum Canici*, qui antiquitùs ob vitæ solitariæ sanctitatem hoc tractu maximè inclaruit. Municipium est nitidũ, elegans, copiosum, & inter mediterranea huius insulæ facilè primum. Diuiditur in oppidum Hibernicum, & Anglicum; Hibernicum quasi suburbium est, & templum illud Canici habet quod & nomen dedit, & Episcopo sedem præbet. Anglicum verò oppidũ multò est recentiùs, à Ranulpho tertio Cestriæ Comite, vt legi, constructum, mœnibúsque ab Occasu, à Rob. Talbotto viro nobili, & castro à Butleris, vt existimant, firmatum. Inferiùs ad eundem Neorum sedet oppidulum munitũ, Anglicè **Thomas towne**, Hibernicè *Bala mac Andan*; id est, oppidum filij Anthonij, vtrumque nomen ab extructore Thoma Fitz-Anthonio Anglo inditum est, cuius hæredes etiamnum huius Domini agnoscuntur. Postea Neorus in Birgi sororis amplexus ruit.

Bladina mons.

Tres Sorores.

Thomas towne.

BIRGVS, nunc **Barrow**, è Bladina etiam monte profluens, solitarius multis anfractibus delatus, antiquã illam vrbem RHEBAM, à Ptolemęo memoratã prętermeat, quæ nomine etiamnum sarto tecto, **Rheban** dicitur; sed pro vrbe est planè πόλις ἄπολις, vt inquit ille, pauculæ

Birgus. Barrow. Rhebam. Reban.

ſcilicet caſulæ cum propugnaculo, Nobilem tamen virum N. de *S. Michaele* Baroneti titulo exornat, qui vulgò **The Baronet of Kheban** appellatur. Inde Birgus Lechliniam, Hibernicè *Leighlyn*, adit regium oppidum à Bellinghamo illo nobiliſſimo Prorege, patrum memoria, caſtro munitum, iámque Baroniam de *Odrona* intermeat, quæ ad Carewos Deuonios ſpectauit, ex quo Rogerus de *Carew* Miles Anglicus Digonis Hibernici Baronis filiam in vxorem duxerat. *Cauanaghi* hîc circumquaque agunt, qui à Duuenaldo Dermicij vltimi Lageniæ Regis iuniori, ſiue notho, (vt aliqui tradunt) filio oriundi, in numeroſam familiam propagati, viri bellicoſi, reíq; equeſtris gloria inſignes, & qui antiquam adhuc in ſumma paupertate ſpirant nobilitatem. Sed ob neſcio quæ inuicem homicidia ante multos annos admiſſa capitali odio diſſidentes, per mutuas iniurias & clades ſe quotidie conficiunt. Inter hos *Neorus* & *Birgus* aquas commiſcent, vbi loci **Rosse** vrbs ampla floruit mercimonijs & habitatoribus frequens, ab Iſabella Comitis Richardi *Strongbow* filia mœnibus magno ambitu armata, quæ ſolummodò nunc oſtendit. Diſcordia enim inter ciues & religioſos flagrante, iam pridem ferè in nihilum recidit. *Neorus* & *Birgus* pauca hinc milliaria vno alueo emenſi *Suiro* ſorori maximæ, & nomen, & aquas offerunt ſuas, qui ſtatim in Oceanum ſcopuloſo oſtio immergitur, vbi à ſiniſtra anguſta ceruice excurrit promontoriolum, quod æditam turriculam nauigantibus prætendit, à Roſſenſibus cùm floruêrunt, poſitam, quò tutiùs oſtia ſubirent.

Barronet of Reban.

Cauanaghi.

Sub hoc oſtio MENAPII tenuêrunt promontorium ad Lybonotum, vbi nunc Comitatus Weſthfordię Hibernicè *County Reogh*. A Menapijs maritima inter Belgas gente hos Menapios aduenisſe, nomen quodammodo innuit. Verúm an ex his, vel illis Carauſius ille fuerit, qui aſſumpta purpura Britanniam contra Diocleſianum occupauit, dixerint alij. Illum enim *Menapiæ ciuem* vocat Aurelius Victor, & *Menapia* vrbs non in Belgica, ſed in Hiber-

Menapij.

Hibernia à Geographis ſtatuitur. Hoc ipſum promontorium HIERON, i. *Sacrum*, vocat Ptolemæus, & eadem ſignificatione ab incolis etiam vocatum fuiſſe non dubitârim. Huius enim extremum oppidum ad quod Angli primã exſcenſionem in hanc inſulam fecerunt, *Banna*, quod ſacrum ſonat, lingua patria vocârunt. Ab hoc Sacro promontorio littus in Ortum obuerſum ad Septentrionem l ongo tractu procurrit, cui vadoſa obiacent in mari loca nauigantibus inſidioſa, quæ nautæ **The grounds** vocant. Hîc MODONAM flu. & ad eius oſtium MENAPIAM vrbem ſtatuit Ptolemęus, quæ ita ſuis nominibus excidêrunt, vt aliquid lucis in tantis tenebris elicere planè diffidam. Verumenimnerò cùm vnum ſolummodò flumẽ hoc loco ſe effundit, quod nunc **Slane** dicitur, & ad eius oſtium vbi ſtagnat, vrbs ſit Germanico nomine **Weyſford**, totius Comitatus caput; & **Slane** MODONAM, & **Weyſford** MENAPIAM fuiſſe, confidentiùs conie&târim: eòq; magis quòd hoc nomen ſit recẽtius, & ab illis Germanis impoſitum, qui *Ouſtmanni* Hibernis appellantur. Cæterùm non primæ magnitudinis vrbs eſt, ſed cum primis memoranda, quòd primum totius Hiberniæ in Anglorum fidem, Stephanide Duce fortiſſimo oppugnante, ſe contulerit, Anglorúmq; facta fuerit colonia, vnde totus hic ager Anglis eſt refertiſſimus, qui Anglorum antiquo veſtitu, & idiomate etiam nũ vtuntur, ita tamen vt Anglohibernicè planè loquantur. Dermicius qui Anglos in Hiberniã vocauit, hanc vrbem, & viciniam Stephanidi in perpetuum conceſſit: ſed cùm ille ius ſuum Regi Henrico ſecundo in manus tradidiſſet, in Strangbowum Comitẽ ille trãſtulit, vt clientelari iure à ſe, & Regibus Anglię teneret, vnde per Comites Mareſcellos, Valentios è ſtirpe Luſigniana, & Haſtingos ad Greios Dom. de *Ruthin* deſcendit, qui paſſim in antiquis Chartis *Waisfordiæ Domini* nominabantur. De hoc flumine habe hunc qualemcumq; Nechami verſiculum;

Ditat Eneſtorti flumen quod Slana vocatur,
Hunc cernit Weiſford ſe ſociare ſibi.

Hierõ prom. Byaun Hibernicè ſacrũ ſignificat.

The grõde Modena flu. Menapia.

Slane. Weyſford.

CAV-

Cauci. CAVCI, qui item gens erat maritima Germanię proximè Menapios habitârunt, non eo interuallo quo in Germania dissiti. Horum fuit maritima illa regio, quam *O More*, & *O Brin*, Hibernicæ familiæ incolunt, vnà cum Comitatu Kildarienſi. In maritima hac regione

Ouoca fl. OVOCA flumen à Ptolemæo ponitur, ad quod *Arcklo* caſtrum ſedet, qui fluuius, vt inquit Giraldus, *non minùs influentibus, ſinúmque replentibus, quàm elapſis omninò marinis aquis, innatæ dulcedinis ſaporem retinens illibatum vſque in ipſum mare impermixtas ſalſedine vndas conſeruat*. Adiungam etiam quod ille in eodem capite, de *Wiklo* proximo portu habet, quem *Winchiligello* appellat. *Eſt portus apud Winchîligello eo latere Hiberniæ, quo proximiùs Wallias reſpicit, qui in generali maris refluxu vndas recipit influentes, in reuerſione verò fluctuum, quas iam recepit, emittit ac amittit. Eſt & aliud ibi notabile, quia cùm totum iam ſinum elapſis vndis refluum mare deſerit, per omnem tamen anfractum continua ſalſedine fluuius influens amaricatur.*

Kildare. Kildarienſis Comitatus ager eſt lætiſſimus, de cuius paſcuis Giraldus illos Virgilij verſus vſurpat:

Et quantum longis carpunt armenta diebus,
Exigua tantum gelidus ros nocte reponit.

Kildaria primum, & præcipuum eſt oppidum, cui honori

S. Brigida. erat in prima Eccleſiæ Hibernicæ infantia, Brigida virgo ſanctitate, & virginitate venerabilis, cuius miracula, & ignem inextinctum tanquam in Veſtæ adytis penetralibus à virginibus ſacris aſſeruatum cinere nunquam excreſcente, commemorare non libet. Maximo verò nunc ornamento ſunt huic agro eiuſdem Comites Giraldidæ, ſiue *Fitz-Giraldi*, qui in expugnãda hac inſula ſumma cum virtute deſudârunt, longóque pòſt tempore Ioannes filius Thomæ *Fitz-Giraldi*, ab Edwardo III. primus Kildariæ Comes eſt creatus, à quo iam recta ſerie duodecimus Comes eo lætatur honore. Gigantum verò choream quam hoc in agro ſtatuit Giraldus, fabuloſæ antiquitatis admiratoribus libenter relinquo. Non enim ego fabellis indulgere decreui.

Gigantum chorea.

Vltra

Vltra Caucos egerunt EBLANI, vbi nunc ager Dublinenſis,& *Meth*, altera è quinque Hiberniæ portionibus,Comitatus verò Dublinenſis ad mare eſt gleba fertili,paſcuis lætis,ſyluis autem ita nuda,vt ceſpite bituminoſo,vel foſſili ex Anglia carbone plerumque vtatur.Incolis autem & oppidis refertiſſimus; ſed vnum pro cunctis fama loquatur,vrbem ſcilicet illam,quam Ptolemęus EBLANAM dixit, nos Deuelin, Latini *Dublinium*, & *Dubliniam*,Cambrobritanni *Dinas Dulin*, Saxones olim Duxlin, & Hibernici *Balacleigh*, id eſt, *oppidum ſuper crates*, ſubiectis enim in paluſtri loco cratibus, conditam affirmant, vti Hiſpalis Hiſpanię, quam ſic nominatam tradit Iſidorus, quòd in paluſtri ſolo ſuffixis profundo palis locaretur. Regia hæc Hiberniæ vrbs eſt,emporium nobiliſſimum, & primæ iuſtitiæ forum,mœnibus validũ, ædificijs ſplendidum,ciuibus frequens,caſtello ab Henrico Loundreo Archiepiſcopo firmatum, & quindecem templis exornatum,è quibus nobiliſſimæ ſunt S.Patricij ædes à Roberto Cumino extructæ, ſeu potiùs reſtauratæ,quę ſedes Archiepiſcopalis; & Chriſti,in qua Richardus *Strongbous* Penbrochiæ Comes, expugnator ille Hibernię, ſplendido ſepulchro conditur. Immunitatibus etiam gaudet multis. Olim pro ſummo magiſtratu Prępoſitum habuit, ſed anno reparatę ſalutis 1409. vt Maior,& duo Balliui quotannis eligerentur,conceſſit Henricus Quartus, Balliuos autem poſteà in Vicecomites Edwardus Sextus commutauit. Nec quicquam hîc deeſt,quod in florętiſſima vrbe deſideres,niſi quòd portui plurimùm officit arenoſus cumulus reciproco maris meatu,in *Auen-liſny* oſtium aggeſtus,ſic enim præfluentem fluuium vocant,id eſt, *amnis Liſnius*, qui proculdubio à Ptolemæo memoratus, Librariorum incuria ſuo loco exulat.LIBNIVS enim fluuius eadem planè Latitudine ad alteram inſulæ partem, vbi nullus eiuſmodi fluuius in Ptolemæi exemplaribus ſtatuitur, ſed de exilio, ſi placeat ad ſuam Eblanã,iam poſtliminiò redeat,& habeas, ſi placeat,hoſce Nechami de iſto flumine verſiculos:

Eblani.

Eblana.
Deuelin.

1220

Libnius fl.

Viſe-

Visere Castelenot non dedignatur Auenliff,
Istum Dublini suscipit vnda maris.

De vetustate verò Dubliniæ quod dicam, nihil certi occurrit, vetustissimam tamen esse Ptolemæi authoritas persuadet, & eo sanè tempore, quo Ptolemæus floruit, ab Auellano conditam ciues produnt. Saxo Grammaticus Danicis bellis miserè conuulsam fuisse tradit: posteà in Eadgari Anglorum Regis potestatem deuenit, quod Diploma iam dictum confirmat. Deinde occupârunt Norwegi, vnde in vita *Gryffithi ap Cynan*, Principis Walliæ legitur, Haraldum Norwegum, cùm maximam Hiberniæ partem subiugâsset, Dubliniam condidisse. Demùm verò in primo Anglorum aduentu eorum virtuti concessit, & ab illis fortiter defensa est, cùm Asculphus Dublinensium Princeps, & posteà Gottredus Rex insularum eam acriter vndique adorirentur. Iam inde verò deducta in hanc ex Anglis, præcipuè ex Bristoliensibus Colonia, multis trepidis rebus, & angustijs, præclara suæ fidei in Anglorum Reges documenta dedit. Vbi *Lisnius* flu. in mare se condit *Houth* mari ferè circumfunditur, à quâ S. Laurentinorum familia Barones de *Houth* nominantur. Interiùs Dublinensibus adiacet ad Aquilonem *Fingall*, cultissima regiuncula, & quasi huius regni horreum. Tantam frumenti vim quotannis suppeditat. Certátque hîc quodammodo tellus cum agricolarum laboribus, quæ alibi per hanc insulam neglecta & inculta de ignaua incolarum desidia grauissimè conqueri videtur.

Fingall.

Methe.

REliquus Eblanorum ager, olim regnum fuit, & quinta Hiberniæ portio, quam patrio vocabulo *Mith* dicunt, Angli Meth, Giraldus *Midiam*, & *Mediam*, forteàn quòd sit in ipso Insulæ medio. Vmbilicum enim Hiberniæ *Killair*, in hac parte

parte caſtrum, quod videtur eſſe Ptolemæi LABERVS, perhibent, ipſúmque nomen non aliud innuit. *Lair* enim lingua Hibernica medium ſignificat. Hæc ab Hibernico mari ad Sineum vſque flumen protenſa iacet, *quoad glebam* (vt inquit Bartholomæus Anglicus) *fertilis in frumento, paſcuis, & armentis, abundans in piſcibus, carnibus & alijs victualibus butyri, & caſei, atque lactis, fluminibus eſt irrigua. Aſpectum habet delectabilem, aërem ſalubrem. Quoad ſyluas, & paludes, in eius extremitatibus habet aditum valdè fortem, & ideò propter populi multitudinem, caſtrorum, & oppidorum fortitudinem,* CAMERA *vocatur* HIBERNIÆ *vulgariter propter pacem*. Patrum memoria in duas partes publico ordinum conuentu diſpertita fuit hæc regio; in Mediam ſcilicet Orientalem, & Occidentalem. Orientalem *Boandus* flu. qui Ptolemæo BVVINDA primùm interfluit, & poſteà cùm *Droghda* elegans & frequens oppidum à ponte ſic dictum alluerit, hanc partem ab Vltonia ſecludit. A velocitate hunc fluuium nominatum, quid ſi exiſtimemus? *Boan* enim tam Hibernicè quàm Britannicè velocem denotat, Nechamúſque noſter de hoc cecinit:

Ecce Boand qui Trim celer influit, iſtius vndas
Subdere ſe ſalſis Drogheda cernit aquis.

Occidentalis Media præter *Laberum* iam dictum, & *Deluin*, quæ clariſſimam Nogentorum ex Anglia familiam Baronis honore exornat, nihil memorandum habet. Gilbertus enim Nogentus (vt habet ille nobilis eruditiſſimus Richar. Stanihurſtius, qui nuper de rebus Hibernicis diſertè ſcripſit) vir cenſus equeſtris ob operam bello Hibernico egregiè nauatam Deluiniæ, & Fouriæ colonijs ab Hugone Laceio Mediæ expugnatore muneratus erat, è cuius ſtirpe Deluiniæ Barones enati ſunt. Hibernicas gentes *O Malaghlen*, *Mac Conlan*, *O Madden*, *Magoghigan*, quorum vel nomina barbarum quiddam ſtrepunt, lubens alijs relinquo. Scribunt Hibernici regionem hanc ſuos quondam habuiſſe reges, Slaniúmque Hiberniæ Monarcham poſteà regali menſæ

Laberus.

Camera Hiberniæ.

Buuinda.
Droghda.

sæ appropriâsse. Cùm autem Angli pedem in Hibernia fixissent, Hugo Laceius maximam eius partem subiugauit, illíq; in *feodum* cõcessit rex Henricus II, *Dominicam de Media* dixit, à cuius ex filio Gilberto neptibus Margareta, & Matilde, altera pars per Ienuillos ex familia Lotharingica, & Mortuomarios in dominiũ regiũ, altera per Verdonos ad varias in Anglia familias est deuoluta.

Hugo Laceius.

Sinenm flu. inter Mediam & Connactiam interlabi diximus, hic Ptolemæo SENVS, Orosio SENA, & nonnullis exemplaribus SACANA, accolis verò *Shannin* dicitur, id est vt aliqui interpretantur, *flumen antiquum*. E *Therne* montibus in Vltonia effunditur, continuóq; secans in meridiẽ agros, modò se in stagna refundit, modóq; in angustias se resorbet, cúmq; vnum & alterũ lacum diffuderit, intra margines se colligẽs MACOLICVM, nunc (vt vt eruditissimus Geographus G. Mercator obseruauit) *Malc*, cuius meminit Ptolemæus, inuisit, statímq; ab altero spatioso lacu excipitur (*Lough Regith* appellant) cuius nomen, & situs RIGIAM vrbem quã Ptolemæus eò loci statuit, non procul abfuisse quodammodo subinnuit. Vbi verò lacum hunc præteruectus angustiori alueo intra ripas se colligit *Athlon* oppidum illi insidet, sub quo flumen ponte è viuo saxo pulcherrimo magno seditiosorum terrori Dominus Henr. Sidnæus laudatissimus Hiberniæ prorex nuper coniunxit. Inde verò Senus maximarum nauium capax diducto alueo Limiricum vrbem, Hibernicis *Loumneagh*, Anglis Limerike amplectitur, emporium Momoniæ celebre, à Reimundo Crasso Anglo Guilielmi Giraldidis filio primùm expugnatum, posteà à Duuenaldo Hibernico Thuetmoniæ regulo incensum, deinceps Philippo Breoso Anglo in feodum datum, & à Ioanne rege castello munitum. Hinc per sexaginta plùs minùs milliaria Senus rectus, grandísque in occasum properat, demúmque in Oceanum occidentalem vasto ostio ad *Knoc Patric*, id est, *Patricij collis*, euoluitur. Sic enim Nechamus locum illum vocat in his de Seno versiculis:

Senus.

Macolicum.

Rigia.

Limericke.

Flumini-

Fluminibus magnis lætatur Hibernia, Sineus
Inter Connatiam, Momoniámq; fluit.
Transit per muros Limirici, Knoc Patric illum
Oceani clausum sub ditione videt.

Connagh.

OVarta Hiberniæ pars occasum respiciens Seno flumine, Banna, & Oceano inclusa, Giraldo *Connacia*, Anglis Connagh, & Hibernis *Connaghty* dicitur. Hodie distribuitur in Comitatus *Clariæ*, *Letrimme*, *Gallweiæ*, *Rosecomin*, *Maio*, *Sligo*. Antiquitus autem Ptolemæi ætate AVTERI, & NAGNATÆ, totam insederunt. Tam arcta verò cognatio inter *Nagnatas* & *Connaghty* intercedere videtur, vt vel *Connaghty* inde enatum, vel hoc nomen *Nagnata* à *Connaghty* detortum existimare liceat. Nisi quis à NAGNATA portu cuius meminit Ptolemæus *Connaghty* factum suspicetur, & inde regioni nomen impositum. Portus enim *Cuon* patria lingua dicitur, cui si addas *Nagnate* à *Connaghty* non multùm abludet. Cæterùm regio vt alicubi læta, & ferax, ita subuuidis quibusdam locis, herbidis tamen, quos à mollitie *Boghes* appellitant, vt reliqua passim insula, periculosa, & syluis opacioribus, & crebrioribus condensa. Ora autem maritima multis sinubus, & nauigabilibus alueis peruia. Accolas ad nauigationes quodammodò inuitat, & prouocat, sed innatæ desidiæ dulcedo ita detinet, vt ostiatim malint victum quærere, quàm honestis laboribus paupertatem repellere. Boghes.

AVTERI, quos dixi, Australiorem huius Connacthiæ partem olim occuparunt, vbi nunc *Twomondia*, *Clariæ*, *Clan-Richardi* regio, & Baronia de *Atterith*, quæ Auterorum nomen in se planissimè prodit. Auteri.

Twomond,

Twomond, Giraldo *Thuetmonia* (quæ quamuis vltra Senum iaceat, Momoniæ adiudicatur) grandiori promontorio in mare proijcitur, ſede Archiepiſcopali, quam *Tuam* dicunt, & ſuis Comitibus celebris, *O Brenis* ſcilicet, qui è veteribus Connachtiæ regulis oriundi, ab Henrico VIII Comitum titulo ſunt honorati.

Claria Comitatus huic ad Auſtrum ſubijcitur, cui à *Claris* è Gloceſtrenſi familia victoribus nomen impoſitum.

Clan-Richard, id eſt, *terra filiorum Richardi* his eſt contermina, nomen Hibernico more à Richardo quodam ſumpſit ex Anglica familia, de *Burgo*, ſiue *Burgenſis* dicta, quæ poſteà maximi nominis, & potentiæ in hoc tractu fuit, & è qua Richardum de Burgo Henricus VIII *Clan-Richardi* Comitem creauit.

Atterith bellicoſum Baronem ſuum Ioannem de *Birmingham* Anglum in ſuam laudem rapit, è qua familia Comites de *Louth* ſunt prognati, ſed Berminghami hi Atterithienſes quaſi degeneres in Hibernicam iam barbariem prolapſi ſe Anglos vix agnoſcunt.

Auſobæ fl. The bay of Galway.

Inter hos Auteros AVSOBÆ flu. oſtium à Geographo ſtatuitur, nunc **The bay of Galway** dici videtur. **Galway** enim Hibernicè *Gallíue*, in eius receſſu cernitur elegans ſanè & turritum oppidum, quod fluminis beneficio diuerſas opes terræ marísque facili permiſcet commercio.

Nagnatæ.

Connachtiæ reliquum ad Boream occuparunt olim NAGNATÆ vſque ad Bannum flumen qui Vltoniam & Connacthiam interdiuidit, vbi *O Conor*, *O Roerc*, & *Mac Diarmod* ſylueſtres Hibernici rerum quodammodo potiuntur. Littus verò ab Auſoba dorſum agit per inſulas *Arran*, *Iniſceath* Colmanni monaſterio olim notam, & *Inis Bouind*, quam Beda ex Scotico ſermone, *vitulæ albæ inſulam* interpretatur, Retrahitur inde littus ad LIBNII fluuij oſtium, quem exulantem ad ſuam Dubliniam modò reduximus, ſed locus quem deſignat Ptolemæus nunc **The bay of Slegah** vocatur. NAGNATAM vrbem hîc ponit

Libnius fl.

The bay of Slegah.

nit Ptolemæus, sed quęnam illa sit, eruere non est mei ingenij. RAVIVM flu. post hæc statuit Geographus, sed inuersis pro BANIVM literis, quo etiamnum nomine innotescit *Banny* accolis nominatur, qui ex *Erno* lacu emissus Connachtiæ, & Vltoniæ limes dignoscitur. Ranius fl.

In Hibernicis proditum est historijs *Turloghum O-mor O-Conor* huic regioni cum imperio olim præfuisse, totámque inter duos filios, Cahelum, & Brienum diuisisse. Aduenientibus verò in Hiberniam Anglis Rothericus prefuit, qui Hiberniæ Monarcham se dixit, sed ille mole Anglici belli imminentis territus, se in Henrici nostri secundi fidem, non tentata Martis alea, contulit, cùm autem statim à fide deficeret, Milo Coganus primus Anglorum Connachtiam, sed irrito incœpto, aggressus est. Posteà Guilielmus filius Aldelmi, cuius posteri de *Burgo*, & *Bourki* Hibernicè vocantur, Gilbertus de *Clare* Comes Gloceſtrensis, & Guilielmus de *Bermingham* primi Anglorum hanc regionem perdomuerunt, & ad humanitatem imbuerunt. *Bourkus* verò siue de *Burgo*, & eius posteri totius Connachtiæ Domini appellati, hanc prouinciam cum Vltonia diu summa tranquillitate administrârunt, & opimos redditus collegerunt, donec vnica Richardi de *Burgo* filia Connachtię, & Vltoniæ ex asse hæres elocata fuerat Leonello Clarentiæ Duci Regis Edwardi tertij filio. Cùm autem ille in Anglia vt plurimùm hæreret, & qui illi succeſlerunt Mortuomarij, patrimonium in Hibernia negligentiùs haberent, Bourki affines, quos illi suis terris præfecerunt, Dominorum absentia, & turbulentis in Anglia temporibus freti, contempta legum authoritate, inita cùm Hibernicis societate, & contractis nuptijs, vniuersam Connachtiam sibi occuparunt, & paulatim degenerantes, Anglico cultu deposito, Hibernicos mores induerunt. Connachtiæ Domini.

Vlster.

PArs quinta, & vltima Hiberniæ, quę ad Hiperboreum mare protenditur, & hinc Buinda à Media, illinc Erno lacu, & Bannio flu. à Connachtia ſecluditur, Vltonia Latinè dicitur, Anglis **Vlſter**, Hibernicis *Cui Gully*, id eſt, prouincia *Gully*, Britannis *Wlew*. Regio ampla, multis, & immenſis ſtagnis interfuſa, immanibus ſyluis vmbroſa, alicubi ferax, alicubi macra, viriditate tamen ad aſpectum vbique iucunda, & pecoribus refertiſſima. Sed vt regio ſine ſubactione inhorreſcit, ita incolarum ingenia ſine humaniori cultura maximè efferantur. Vt tamen in officio continerentur, qui omnia iuris, pudoris, & officij repagula perfringere ſolebant, pars eius citerior in tres olim Comitatus, *Louth* ſcilicet *Down* & *Antrimme* diuiſa erat, & nunc reliqua in ſeptem Comitatus nouos partitur. vz. *Monahon*, *Tiroen*, *Armach*, *Colrane*, *Donergall*, *Fermanagh*, & *Cauon*. Ptolemęi verò ętate hanc vniuerſam incoluerunt VOLVNTII, DARNI, ROBOGDII, & ERDINI.

Voluntij. VOLVNTII, vnde *Guly*, & **Vlſter** forſitan profluxerunt, eas regiones tenuerunt, quarum nomina Latino ſermone eloqui vix datur, *Tiroen* ſcilicet, quam aliqui Eugeniæ terram Latinè interpretantur, *Brenny*, *Iueagh*, *Mourne*, & regiones illas quas Anglica *FitzVrſorum* familia occupat, qui nunc degeneres eodem ſenſu *Mac Mahon*, id eſt, *Vrſi filij* appellantur, cum *Kilwarny*, & *Kilulto* ſyluis denſiſſimis, & Cherſoneſſis duabus *Lecale*, & *Arde*. Nihil in his memoratu dignum occurrit niſi Hibernicos regulos commemorare velim. Melioris notæ inter vrbes *Armach.* ſolummodò eſt *Armach* ſedes Archiepiſcopalis, & totius inſulę metropolis, ab Armacha regina ſic dictam fabulantur Hibernici; ſed mihi eadem eſſe videtur, quam

Dearmach

Dearmach vocat Beda; & *Roborũ Campum*, ex lingua Scotica siue Hibernica interpretatur, vbi circa annum salutis DLX. monasterium extruxit celeberrimum Columbanus. Quod tandem eodem quasi tempore, tum in Metropolitanam sedem à Viuiano legato euectum, & à Ioanne Curcio in Anglorum potestatem redactum, nostráque ætate templum illud antiquum à profligatissimo rebelle *O-Nealo* incendio est deformatum. Statim ab *Armach*, lacus *Eaugh* latè diffunditur; & ad orientem solem *Kilulto*, *Kilwarney*, & *Dyffrin* syluæ impeditiores vsque ad sinum illum pertingunt, qui angusto meatu admissus ita se insinuat, & varijs recessibus terram excauat, vt duas faciat Chersonesos, *Lecale* ad Meridiem, & *Arde* ad Aquilonem. *Lecale* totius Hiberniæ longissimè in ortum prominet, extremúmque eius promontorium, quod nunc nautis S. Johns Foreland, Ptolemæo ISANIVM vocatur, forsitan à Britannico *Isa*, quod infimum sonat. In ipsius isthmo DVNVM floruit, cuius meminit etiam, sed non suo loco, Ptolemæus, nunc Down, vetustæ sanè memoriæ oppidum, sedes Episcopalis, & Patricij, Brigidæ, Columbæque sepultura insigne, quorum monumenta Leonardum Greium proregem demolitum fuisse fama obtinet, certúmque est cùm ille prouinciæ malè habitæ ageretur, & capitis damnaretur, inter alia obiectum fuisse hoc Patricij templum profanâsse. *Arde* è regione iacet tenui alueo diuisa, quam Sauagi Anglica familia iam degener, olim occupauit, & in quam Thomas Smith Eques Auratus, & Reginę à secretis pręclaro ausu, sed infesto fato Coloniam non ita pridem duxit: filium enim naturalem, quem pręfecerat ex insidijs interceptum canibus obiecerunt Hibernici, cuius immanitatis pœnas perditissimi illi rebelles posteà grauissimas persoluerunt, interfecti, & lupis in prędam dati.

Lecale.

S. Iohns Foreland.

Isanium.

Dunum.

Down.

Salangam etiam aliqui vocant.

Arde.

1572

DARNI vltra Voluntios consederunt, vbi nunc *Clane-boy*, *Rowte*, *Glynnes*, *Krine*, omnémq; illum tractum maritimum vsq; ad *Loghfoyle*. Inter hos primùm VINDERIVS fl.

Darini.

Vinderius fl.

occurrit, qui nunc **The Bay of Knocfergus**, ab impoſito
Knocfergus oppido munito, & portu tuto, quem Angli **Knocfergus**, Hibernici *Caregfergus* vocant, id eſt *Fergusij ſcopulus*, quod nomen à Ferguſio nominatiſſimo Scoto ibi ſubmerſo inuenit. *Claneboy* quod lingua Hibernica *Gens flaua* ſonat, O-Nealorum fuit poſſeſſio, & nequiſſimi illi-
Claneboy. us rebellis Ioannis *O-Neali* fato nota, qui inter pocula
1587 hîc à Scoto-Hibernis ex Hebridibus fuit interfectus: poſt cuius obitum hunc agrum Gualtero *D'Euereux* Eſ-
Rowte. ſexiæ Comiti conceſſit Diua Elizabetha. *Rowte* ſedes erat Mac-Guillinorum non obſcuræ in hac ora familiæ. *Glynnes*, id eſt, *Conuallis*, ad Barones Biſſettos quondam ſpectauit, qui ob priuatas ſimultates cum Cumminijs ex Scotia huc exulatum venerunt, ac ſua gentis familiam illuſtrem reliquerunt. Patrum verò temporibus Scoto-Hiberni abactores ex Hebridibus duce Iacobo *Mac-Conell* hanc vſurparunt, ſed illos, duce occiſo, facilè profligauit Ioannes *O-Nealus*, reuerſi tamen denuò ſunt, & hoc in tractu latrocinia immaniter exercent, ſeditioneſque fouent. Verùm nuperrimè honoratiſſimus Hiberniæ Prorex D. Ioannes Perrott eò adegit, vt ſe in Dominæ Reginę Angliæ fidem permiſerint, & beneficiario iure agrum hunc ab illa tenere iam iurarint. Inter hos immanes prędones qui æquum, iniquum, turpe, honeſtum in nullo diſcrimine ponunt, neſcio quę maieſtatis iura Comitem Argatheliæ habere falsò innuit eruditus ille in
Politicis Gallus, qui auditionibus, & incertis rumoribus nimiùm ſeruire videtur.

Bodinus in Politicis l. 2. c. 5. 659.

Supra has *Glynnes*, ex aduerſo inſulæ quam Ptolemęus
Ricnea. RICNEAM, nos **Raclynes** vocamus, *Krine* ſita eſt *O Cahani* regiuncula per quam *Banna* eximiæ, vt inquit Giral-
Raclynes. dus, pulchritudinis fluuius quod * nomen teſtatur ex
* *Banna Hibernica lingua pulcher Salmones.* lacu *Eaugh* ſe in Oceanum duplici oſtio tranſfundit, ſalmonibus totius Europæ longè fæcundiſſimus, eò quòd vt aliqui exiſtimant, ſit omnium fluuiorum limpidiſſimus, cuiuſmodi aquis ſalmones vnicè delectantur. Lo-
Logia flu. GIA flu. cuius meminit Ptolemęus, qui nunc *Lough Foile*

paulò

paulò ſuperiùs ſpatioſo oſtio in mare prorumpit. Ad hoc flumen non obſcura ſuperſunt nominis Darniorum veſtigia in lacu *Der*, de quo Nechamus noſter:

Lough Der *aquis diues lacus eſt, Vltonia nouit:*
Commodus indigenis vtilitate placet.

Nec non in caſtro *Derry*, vbi ann. 1566. Edwardus Randolphus veteranę militiæ nomine clarus vitam patriæ ſumma cum gloria profudit, & ita O-Nealum omnibus tunc ad vltimum copijs in Anglos connixum fudit, vt iam inde vires nunquam recolligeret.

ROBOGDII ſupra Logiam locati omne Septentrionale illud Hiberniæ littus tenuerunt, vbi *O Dongherty*, obſcurioris notæ regulus multum valet. Inter hos *Rabogh* viculus Epiſcopalis antiqui Robogdiorum nominis expreſſa retinet veſtigia, ſed quoddam ſit ROBOGDIVM promontorium, niſi ſit **Faire Foreland**, planè neſcio. Ab hoc ſcopuloſo tractu extrema reflectuntur littora per *Swilly* lacus oſtium, qui Ptolemæo ARGITA dici videtur.

Robogdij.

Robogdium prom. Faire Foreland. *Argita.*

VIteriùs magis ad occaſum VENNICNII egerunt in *Tirconell*, vbi *Mac Rwyny Fayd*, *Mac Swyny Netoeth*, & *Mac Swyny Bannigh* plurimum poſſident VIDVAM fl. quod nunc *Crodagh*, & VENNICNIVM promontorium quod nunc **Kames head**, & BORÆVM promontorium, quod nunc **S. Helens head** inter hos ſtatuit Ptolemæus.

Vennicnij. Vidua fl. Vennicnium prom. Rams head. *Boræum prom.* S. Helens head.

A Boreo Promontorio vnde retrahuntur in meridiem littora, vbi nunc *O Donel*, *O Buil*, & *Mac Guir* magni nominis reguli habitant, conſederunt olim ERDINI. *Erno* lacus è quo Bannius flu. in occiduum emittitur Oceanum hîc xxx. mill. paſſ. in longitudine, xv. in latitudine diffunditur, ſyluis opacis coronatus, & adeò piſcoſus, vt piſcatores nimiam frequentiùs piſcium copiam, retiúmque rupturas, potiùs quàm defectus conquerantur. Fama eſt inter accolas hunc olim agrum fuiſſe cultiſſimum, & incolis frequentiſſimum; ſed ſubitò propter eorum infandam cum beſtijs venerem, ſuperfuſis aquis in lacum redactum. *Terram*, inquit Giraldus, *tam turpium*

Erdini. Erno *lacus*

contra naturam facinorum conſciam, non tantùm primis, ſed cunctis in poſterum habitatoribus indignam author natura iudicauit. Vix xv. ab hoc milliaribus ad Arctum, quà via continuis ſyluis ferè inexplicabilis ducit, alter abeſt lacus, in quo inſula eminet, & in ea ad monaſteriolum ſpecus obuerſantiũ neſcio quorum ſpectrorum terrore, & horrendis viſis decantatus, quem aliqui Vliſſem effodiſſe ridiculè ſomniant, cùm inferos affaretur. Incolis hodie *Ellanu' frugadory*, id eſt, inſula purgatorij, & Patricij Purgatorium nominatur. Patricium enim Hibernorum Apoſtolum à Deo ardentiſſimis precibus impetraſſe creduli affirmant, vt pœnę, & cruciatus qui impios poſt hanc vitam manent, ob oculos hîc proponerentur, vt inſita ſuis Hibernis peccata, & gentiliũ errores faciliùs extirparet. Cęterũ cùm *Reglis* hic locus in Patricij vita nominetur,

S. Patricks Purgatory.

Regia.

REGIAM alteram fuiſſe quam Ptolemæus memorat, iudicarim, & ſuffragatur ipſe apud Geographum ſitus. Præter hoc Patricij, etiam aliud in hac inſula Brendani Purgatorium fuit, ſed cùm locum non inuenerim, accipe quod ſolùm inueni, Nechami de illo tetraſtichon.

Brendani purgatorium

Aſſerit eſſe locum ſolennis fama dicatum
Brendano, quo lux lucida ſæpè micat,
Purgandas animas datur hîc tranſire per ignes,
Vt digna facie iudicis eſſe queant.

Hi ſunt antiqui Vltonię incolę, quibus tandem permiſti Scoti, hinc Scotorum nomen in Borealem Britannię plagam tranſuexerunt. *Sex enim* (vt author eſt Giraldus) *Muredi regis Vltoniæ filij, Boreales Britanniæ partes circa annum ſalutis CCCC. occupârunt, vnde* SCOTIA *ſpecificato vocabulo appellata.* Ioannes Curcius primus Anglorũ hanc regionẽ aggreſſus eſt, & Duno, Armachâque expugnatis, vniuerſam aut bello, aut deditione cõplexus eſt, primúſque Vltoniæ Comes eſt dictus, ſed cùm illi res proſperè geſtę ita inuidiam conflaſſent, vt ex ſuis virtutibus, aliorúmq; vitijs in exiliũ ageretur; Hugo de *Lacy* qui illum bello perſequebatur, datus erat à rege Ioanne ſucceſſor. Huius vnicam filiã Gualterus de *Burgo* Dominus Con-

Scoti.

Vltoniæ Comites.

nacthiæ

nacthię in vxorem duxit,& vxorio iure creatus eſt Vltonię Comes,permanſitq; ille honor in Richardo filio,Ioanne nepote,& Guil.Muto abnepote qui à ſuis interfectus Elizabetham vnicam filiolã reliquit, quę Leonello Clarentiæ Duci enupta.Per huius verò vnicam filiam ad Mortuomarios, & ab illis rurſum per filiam ad Richardum Ducẽ Eboracenſem Vltonię titulus eſt deuolutus, cuius filius Edwardus IIII rex Anglię, ſacro patrimonio,ſiue Domanio,vt voçant,regio adiunxit. Quo tempore cum Anglia in partes diſcederet,inteſtino exardeſcente bello,& Angli qui hîc meruerunt, Vltonia relicta, domũ profecti partes ſequerentur,*O-Neal*,& alij Hibernicæ originis in has regiones inuolarunt,& ita barbarie efferârunt,vt nihil ſuprà. Iam inde enim non ſolùm qui ex O-Neali ſunt familia, ſed etiam qui viribus & gratia plurimùm valent,*O-Neali* titulum tanquam honorariũ vſurpant, Vltonię Dominos ſe gerunt,& miſerũ populũ penſitandis tributis exhauriunt; adeò vt hæc prouincia quę ſuis Comitibus olim triginta millia Marcarũ dependit,nunc vix pauxillulũ nummorum Anglo reddat. Sed qui adhanc barbariẽ fugandã tanquã ſalutare ſidus affulgere cœpit,nobiliſſimus ille Gualterus *D'Euereux* Eſſexię Comes,& Vltonię Mareſcallus immaturo fato occidit,& incredibile ſui deſideriũ bonis omnib. reliquit.

O-Neale.

Comes Eſſexiæ.

Locus nunc poſtulat vt de gentis huius moribus aliquid attexam , & attexam ſanè quod ad veteres ſpectat ex veteribus, quod ad recentes recentiori ex quodam ſcriptore cùm docto tùm ſedulo, qui hæc accuratiſſiè adnotauit.

Hibernorum mores.

Strabo in libro IIII.de Hibernicis. *Longè magis quàm Britanni,ſylueſtres illius ſunt incolæ,Anthropophagi,id eſt hominum carne veſcentes, mandonéſq; magni. Defunctos etiam parentes eſſe in eximia honeſtatis parte ponunt. Nec minùs alienis in propatulo vxoribus immiſceri,matribus etiam atq; ſorõribus. Horum etiam quæ commemoramus,dignos fide teſtes non ſanè habemus. Atqui commanducandorum hominum morem Scytharum eſſe traditur.*

Pomponius Mela in libro tertio: *Cultores inconditi sũt, & omnium virtutum ignari, pietatis admodum expertes.*

Solinus cap. XXIIII. *Sanguine interemptorum hausto priùs victores vultus oblinunt, fas & nefas eodem animo ducunt. Puerpera si quando marem edidit primos cibos gladio imponit mariti, ínque os parvuli summo mucrone auspicium alimentorum leuiter infert, & gentilibus votis optat, non aliter quàm in bello, & inter arma mortem oppetat. Qui student cultui, dentibus marinantium belluarum insigniunt ensium capulos, candicant enim ad eburneam canditatem. Nam præcipua viris gloria est in armorum tutela.*

Sed hæc vetustiora: medij temporis mores sparsim Giraldus, & ex eo alij, nunc autem recentiores ex recentiori illo viro studioso habe & suis ipsius verbis, ordine verò nostro. Hoc solummodò pro illo præfabor, nihil eum ad calumniam, sed omnia ad veritatem collimare, & tantùm de inconditis illis, & merè Hibernicis loqui, qui in extremis delitescunt, & humaniores mores nondum induêrunt.

Liberis, cùm ad sacrum Baptismum accedunt, profana nomina imponunt, annectentes semper aliquid nomini, vel ab euentu acceptum, vel à vetula, vel ex colore, vt Rufus, Albus, Niger, vel ex morbo, scabie, caluitio, vel ex scelere, vt latro, superbus; & licèt contumeliarum sint impatientissimi; hæc tamen nomina non dedignantur optimates illi, qui ob eminentiam O literam nominibus præfixam habent. Parentis nomen, vel alicuius ex ea familia tum viuentis liberis imponere fas non est, mortem sibi inde accelerari persuasum habent. Mortuo verò patre, eius nomen assumit filius, ne nomen intercidat, & si quis ex maioribus eo nomine præliando insignis fuerit, similis ab hoc virtus expectatur. Augent hanc opinionem Poëtæ, qui antiquorum illorum res gestas literis consignatas habent, & multa commentitia adnectunt, vnde Poëtis his diuitiæ accrescunt. Nouæ enim nuptæ, & puerperæ, se infames existimant, si vestes suas, quas habent optimas, non huic laudatori donent. Matres

post

poſt ſextum à partu diem ex integro ſe maritali operi dedunt, paruulos ad nutrices exponunt, Nobilioribus multæ nutrices ex longinquis ſtatim aderunt, qui infantis nutritionem ambiunt, ſuóſque hiſce alumnis poſtponunt. Et quamuis intemperatiſſimi ſint propter cœli intemperiem, ſoli ciborumque humiditatem, & iuris exilium, cúmque ſuis liberis lac præbere pro probro habeant, alumni tamen gratia, & vir & vxor à commiſtione abſtinent. Si ſecùs fiat, ſuis ſumptibus nutricem aliam ſubſtituunt. Tot ferè ſunt nutrices, quot adoleſcentulæ famulæ, & ſtupri pretium lactendi infantulum facultatem putant. Si infantulus ægrotet, lotio veterrimo aſpergunt, & contra infortunia non ſolùm principium Euangelij Ioannis, ſed clauum etiam obliquum ex equi vngula acceptum, aut lupinæ pellis particulam pueris ex collo appendent. Geſtántque in eam rem tam nutrices, quàm infantes, zonas ex mulierum crinibus contextas, Amaſijs etiam armillas ex illis crinibus concinnatas donari compertum eſt, an Veneris Ceſton cogitant neſcio. Nutritij multò plus operæ, opum, & amoris alumnis, quàm natis impendunt, ab ijs veſtes, ſumptus ad ſtudia, ad arma, ad quæuis flagitia, ab ijs dotes & pecora non tam ſuo iure accipiunt, quàm extorquent, etiam prædis abactis. Omnes ab ijſdem enutriti, chariores ſe habent inuicem, plùs amant mutuò, plùs credunt, quàm ſi germani eſſent; adeò etiam vt prę his, & propter hos etiam germanos odio habeant. A parentibus reprehenſi, ad hos altores ſuos confuginnt, & ab his animati in apertum ſæpe bellum contra parentes prorumpunt, ab his ad omnem flagitiorum immanitatem inſtructi, perditiſſimi euadunt: vti nutrices virgines quas nutriunt, ad omnem obſcœnitatem erudiunt. Si alumnus aliquis è morbo laboret, incredibile quàm citò audiant nutrices, etiam magno locorum interuallo ſeiunctæ, quam ſollicitæ die noctéque ægrotanti adſideant. Nec aliunde quàm ex his nutritijs maximè Hibernię corruptelę profluxiſſe creduntur.

Vide Hiberniæ corrup. tela.

Con-

Conijcere licet hanc quàm reliquę gentes, & calidioris, & humidioris esse naturę, quod ex mirifica illorum carnis mollitie colligitur, quam sibi tam terræ ingenium quàm lotionum quarundam artificium, exercitiúmque conferre non est ambiguum. Pollent etiam propter eandem musculorum teneritudinem incredibili agilitate, & omnium corporis partium flexibilitate. Otio inprimis sunt dediti, summas reputant diuitias labore carere, & summas ducunt delicias libertate gaudere, Musica inprimis delectantur, cytharáque maximè chordis ęneis quas aduncis vnguibus numerosè pulsant. Si qui religioni se consecrant, religiosa quadam austeritate ad miraculum vsque se continent, vigilando, orando, & ieiunijs se macerando, vt neutiquam sit mirum quod de illorum monachis superiori sæculo scribitur. Ipsę etiam adeò mulieres, & puellę ieiunium per totum annum die Mercurij, & Sabbathi obseruant. Quędam etiam eo die quo festum Catharinę contingat; nec hoc Natiuitatis festo, nec grauissimis morbis deserunt. Caussam aliqui assignant, in puellis, vt bene de marito sit prouisum; in mulieribus, vt in melius mutent coniugium, vel mortuis viris, vel relictis, vel etiam mutatis illorum moribus. Qui verò nequitiæ se semel emancipârint, ipsa nequitia sunt nequiores. Latrocinia apud eos nullam habent infamiam, quæ passim summa cum immanitate exercentur. Latrocinaturi preces ad Deum fundunt, vt prędа offeratur, & prædam pro munere à Deo oblatam arbitrantur, neque vim, neque rapinam, neque homicidium Deo displicere persuadentur. Audies à sicarijs, & incendiarijs *Misericors est Dominus, & non sinet pretium sui sanguinis in me irritum.* Patrum porrò vestigijs se insistere dicunt, & eam sibi viuendi rationem reliquam esse, nobilitatis autem suæ infamiam esse, si velint ex labore manuum victitare, & à facinoribus abstinere. Progredientes ad prædam, vel aliquod aliud opus, obseruant manè quem primum obuium habent, si bene res cedat, vt idem quotidie sibi occurrat, curant; sin secùs studiosè euitant.

tant. Nocte tempestuosissima stertere, & non pedibus viam longissimam noctu conficere, & spoliando omnibus periculis se obijcere, abiecti animi esse dicunt. Nuper nec templis, neç sacris locis parcunt, quin inde etiam deprædantur, ignem quoque nonnunquam inijciunt, homines ibi latitantes interficiunt; & in causa est turpissima sacrificulorum vita, qui è templis domos prophanas constituunt, & meretricibus indulgent, quæ illos quocunque concedunt, subsequuntur, abdicatæ verò per veneficia nocendi artes quærunt. Sacrificulorúmque horum filij, qui studia non consectantur, plerúmque latrocinio sunt insignes. Qui enim *Mac Decan*, *Mac Pherson*, *Mac Ospac*, id est, *filij Decani, Ecclesiæ rectoris, & Episcopi*, maximi existunt prædones, & ex parentum liberalitate ad seditiosorum manum conscribendam potentiores, eóque magis quòd ad paternum exemplum hospitalitati vacant. Filiæ autem horum sacrificorum, patribus superstitibus, magnis dotibus elocantur, si nubunt, Patribus verò defunctis, aut mendicant, aut se prostituunt. Ad tertium quodlibet verbulum iusiurandum interponere solemne habent, nimirùm per *Trinitatem, Deum, Sanctos, Patricium, Brigidam, Baptismum, Fidem, Templum, Compatris manum, tuam manum*, Sed vt fidem prestent hæc tria maximi sunt ponderis. Primùm, vt iuret ad altare, libro tacto, aperto, superque caput posito. Secundò, vt adhibeat sibi testem Sanctum aliquem, cuius baculum recuruum, vel campanam tangat, & osculetur. Tertiò, vt iuret per manum Comitis, vel Domini sui, vel potentis alicuius, nam si periurus conuincatur, per priora duo infamiam subeat, si hoc tertio peierabit, grandem summam pecuniarum, & vaccarum extorquebit potens ille, quasi suo nomini maxima ex periurio illata fuerit iniuria. Vaccæ enim solæ, & gratissimæ sunt opes. De quibus nō videtur indignū hoc annotare. Res certa, (vt ille scribit) quòd lac non præbent vaccę in Hibernia, nisi adiūgatur sibi ad latus vitulus suus viuus, aut

cori-

corium mortui ſtramine ſuffertum, vt viui imaginem referat; quaſi odorem enim ſui vteri in corio agnoſcunt. Si inutilis fiat vacca, aduocatur Maga, quæ herbis alieni vituli amore capi faciat, vt lacteſcat.

Extra oppida rarò matrimonia contrahunt, non de præſenti, ſed de futuro promittunt, vel ſine deſiberatione aſſentiunt, inde enata leuiſſima lite diuertunt, vir ad aliam fœminam, illa ad alterum maritum, nec an contractus veri falſiuè fuerint, ante extremum ſpiritum vnquam exploratè cognitum eſt. Hinc bella circa agrorum poſſeſſiones, prædationes, homicidia, odia capitalia, Magæ conſuluntur ab electis mulieribus quæ viro priori, aut nouæ nuptæ vel ſterilitatem, vel genitalium impotentiam, vel morbos periculoſiſſimos inferre creduntur. Omnes enim mirum in modum in incæſtum propenſi, & conſcientiæ prætextu diuortia creberrima. Mulieres verò perinde ac viri, comas ſuas plurimi faciunt, præſertim ſi aurei ſint coloris, & prolixæ; oſtentant enim ad longum complicatas, & ornatè contortas dependere ſinunt, cùm capiti interim multas vlnas tenuiſſimæ ſyndonis circumuoluunt. Hoc genere coronæ vtuntur omnes quę poſſunt comparare poſt puerperium, ſiue ex matrimonio, ſiue ex ſtupro.

Huc accedunt ſuperſtitiones non paucæ. Neſcio an Lunæ diuinum honorem deferunt, cùm enim primum ab interlunio vident, vulgò genu flectunt ſylueſtres illi, & orationem Dominicam recitant, & ſub finem, Lunam alta voce alloquuntur: *Tam ſanos nos relinque, quàm inueniſti.* Lupos ſibi adſciſcunt in patrimos, quos *Chari Chriſt* appellant, pro eis orantes, & bene precantes, & ſic ſe ab illis lædi non verentur. Spatulare os ouis carne nudatum tranſpiciunt, & inde aliquem ex illis ædibus efferendum prædicunt, ſi aliqua macula in ipſo obſcurior videatur. Maleficam eam arbitrantur quæcunque à ſe ignem Calendis Maij petit, nec dabunt niſi ægro, & cum imprecatione, ea de cauſa arbitrantur eandem ſequenti æſtate butyrum omne ſuffuraturam. Leporem per armenta

menta Calendis Maij occîdunt, vetulam enim arbitrantur quæ butyrum sit surreptura. Butyrum surreptum mox restitui opinantur, si è stramentis super limen pendentibus auferant, & in ignem injciant. Calendis verò illis Maij, ramum arboris virentem ad ædes statuere lactis abundantiam per æstatem tribuere credunt. Vt miluus non abripiat pullos Gallinaceos, putamina ouorum ex quibus pulli sunt excluſi, alicubi in tecto suspendunt. Non fas est equi pedes tergere, aut corpus strigili curare, aut gramen in eius pastum colligere die Sabbati, cùm hæc celeberrimis alijs festiuitatibus fiant. Si nunquam dent ignem è domo proximis, credunt equis longiorem vitam, & sanitatem dari. Si equorum possessores oua comedant, prouidere debent, vt paria sint, alioqui periculum equis. Equisonibus prohibentur oua. Equitibus etiam lex est post oua manus lauare. Mortuo equo, pedes cum tibijs in domo suspendunt, imò vngulæ pro sacris habentur. Laudare equum, aut aliud animal, nullo modo oportet, nisi dicas, *Seruet eum Deus*, vel nisi in illum expuas, Si aliquid mali ad triduum equo accidat, laudatorem quęrunt, vt orationem Dominicam in dextram aurem insusurret. Credunt quorundam oculos sibi equos fascinare, & tum adhibentur vetulæ quædam quæ preculis tacitè recitatis, valetudini restituunt. Laborant equorum pedes vermiculo, qui sensim serpendo plurimos sui generis procreat, & corpus corrumpit; contra hunc vermen aduocatur Maga, quæ ad equum deducatur diebus Lunæ duobus, & vno Iouis, illa locum quo vermis insidet, anhelitu fouet, & carmine recitato, equus conualescit. Hoc carmen precio dato multos edocent, adiurantes, vt nemini aperiant. Ad omnia mala incantationes efficaces habent, (vt credunt,) inter se fœminæ diuisas & distributas, ad quas quisque pro mali ratione properat, Præponunt incantationibus semper, item subiungunt *Pater noster*, & *Aue Maria*. Vbi aliquis cecidit in terram, statim exilit, & ter se in gyrum ad dextram vertit, gladio vel cultro terram fodit, & cespitem

pitem eruit, quod illi terram vmbram reddere dicunt; & si inter biduum vel triduum æger fiat, mittitur ad eum locum mulier quæ in illo genere pollet, & ibi dicit, voco te N. ab Oriente, Occidente, ab Austro, & Aquilone, à nemoribus, syluis, fluminibus, paludibus, à nymphis syluestribus, albis, rufis, nigris, &c. & certas preculas eiaculatur, deinde domum ad ægrum rediens, vt probet, an sit morbus ille qui dicitur *Esane*, quem à nymphis immissum arbitrantur, & aliam preculam cum *Pater noster*, in aurem immurmurat, carbones quosdam in poculum mittit aqua munda plenam, & certiùs iudicat de morbo quàm multi medici.

Militia eorum constat ex equitibus, triarijs, quos *Galeglasios* appellant, qui securibus vtuntur acutissimis: & leuiores armaturæ peditibus *Karni* dicuntur, qui iaculis amentatis & machæris dimicant. Cuiuis pediti, aut equiti exeunti è porta acclamare auspicatum habetur, cui non acclamatur, aliquid mali portendi credunt. In bello pro tuba tibia vtriculari in vsu est, ligaturas portant, preculas recitant, & in congressu *Pharroh* quàm acerrimè clamant, (Barritum illum militarem existimo, de quo Ammianus,) cum hac persuasione, vt qui reliquorum clamori non respondeat, ei hoc accidere, vt accipiatur subitò à terra, feratúrque quasi volans, semper postea hominum conspectum fugiens, in vallem quandam in *Kerrye*, vt iam dixi.

Barritus.

Decumbenti assistentes nunquam de Deo, nec animæ salute, aut testamento condendo verba faciunt, sed omnia in spem conualescendi: pro deplorato habent, si quis Eucharistiam postulet. De testamento non laborant vxores, quòd mos inoleuit, trientem bonorum eis dari, reliqua in liberos distribui æquis portionibus, nisi quod in hæreditate adeunda plus potest, qui plus valet. Qui enim potentissimus, siue patruus, siue nepos, in hæreditatem exclusis filijs, sæpissimè inuolat. Moribundum aliquem antequàm fatis concedat, præficæ in quadriuio stantes passis manibus, vocant quibusdam clamori-

moribus, ad hoc aptatis, & animam eluctantem remorari conantur, commemoratis bonorum, coniugum, formæ, famæ, agnatorum, amicorum, equorum commoditatibus; interrogántque cur velit, & quò, & ad quos recedere, cúmque anima expoſtulant, quòd ingrata ſit. Denique animam euolãtem ad muliercularum illarum de nocte & nigredine apparentium ſpeciem tranſire conqueruntur, & affirmant, egreſſam verò de corpore, vlulatibus, & palmarum complosionibus lamentantur. Funus autem tantis vocifetationibus proſequuntur, vt viuos & defunctos conclamatos eſſe exiſtimes. In his planctibus vehementiſſimæ ſunt nutrices, filiæ, & concubinæ. Nec minori planctu in prælio interemptos, quàm morbo ſublatos lugent, etſi hos leuiùs perijſſe dicunt, qui præliando, vel latrocinando occumbunt; aduerſarios tamen omnibus conuicijs proſcindunt, & odium capitale in omnes eius cognationis diutiſſimè fouent. Defunctorum animas in conſortium abire exiſtimant quorundam in illis locis illuſtrium, de quibus fabulas & cantilenas retinent, vt Gigantum, *Fin Mac Huyle*, *Oſkir Mac Oſſhin*, & tales ſæpè per illuſionem ſe videre dicunt. De capillitio & crinium flagellis, quibus nihil charius habent, de ſagis ſiue lacernis villoſis, quas Heteromallas Iſidorus vocare videtur, de caligis braccatis, de laxis illis lineis induſijs quæ flauo colore inficiunt ex populi arboris ramis, cortice, & folijs, nihil attinet hoc loco dicere, cùm ſint cuiuis notiſſima. Hi ſunt ſylueſtrium Hibernicorum mores, ex authore noſtro, in reliquis qui Anglicam, quam dicunt, prouinciam incolunt, nihil abeſt quod in cultu, & humanitate requiratur.

Heteromallæ.

RAM iam tandem ſoluam, & in altum proue-ctus inſulas per Britanniam ſparſas perluſtrabo. Si mihi confiderem, aut qua in me eſſet facultas, adirem ſingulas: verùm cum antiquitatem eruere noſtri ſit inſtituti, quæ obſcurioris ſunt notę perſtringã, quę antiquioris ſunt nominis inuiſam, & tantiſper illis immorabor: vt nunc demùm bonis auſpicijs in ſuam aſſerantur antiquitatem. Vt verò ordine, & recta quaſi naue hæc inſtituatur nauigatio, primùm in Sabrinianum fretum vela faciam, & per Hibernicum mare, extremam Scotiæ partem circumuectus in Oceanum Germanicum deſcendam, inde per mare Britannicum, quod ad Ligeris vſque oſtium pertinuit, curſum quàm poſſum ſecundiſſimè tenebo. Malè tamen metuo, ne hęc antiquitatis nauis, cùm me parùm perito vtatur nauiculatore, vel ad errorum ſcopulos allidatur, vel ignorantiæ fluctibus opprimatur: ſed audendum eſt τόλμα, inquit Antiphilus, τῶν ἀρίστων, & qui ſecundò nauiget, fortaſſe multò fœliciùs curſum conficiat.

In Sabriniano freto primùm eminent duæ inſulæ exiguæ, quarum nobis altera, quòd plana ſit, & proiecta, **Flatholme** ea ſignificatione, qua *Planaria* Italiæ: altera **Stepholme**, quòd accliuis, Britannicè *Reoric*, ambæ Britannico ſæculo *Echni*, vti noſtro **Holmes** appellatæ. Sic enim planities herbidas aqua circumfuſas vocârunt Saxones; nec alia re olim celebres fuerunt, quàm Danorum ſtationibus, & Gualchi eximiæ pietatis Britanni ſepultura,

Flatholme.
Stepholme.
Holmes *quid Anglis.*

pultura, cuius discipulus Barruchus, **Barry** insulæ iuxta **Hilley** in Wallia nomen reliquit (vt Landauensis ecclesiæ antiquum testatur monumentum) quæ itidem Barrorum familię nobili in Hibernia nomen fecit. Inde **Caldey** est Britannicè *Inis Pir*, littori satis vicina,& huic è regione magis in alto **Londey** multò amplior,eiusdem cognominis oppidulo ornata, & cautibus vndiquaque redimita ad Deuonienſem agrum spectans. E qua Guilielmus de *Mariſco* Pirata profligatissimus omnes has oras, regnante Henrico tertio, infestas reddidit. Sic autem describit in veteri sua historia Th. *De la Mere* Eques auratus, *Londay est insula in Sabrinæ ostio duobus milliaribus vndiq; longa,abundans pascuis amœnis,cuniculos producit copiosè,columbas, & struconas (quos vocat Alexander Nechamus Ganimedis aues) in dies habet prægnantes,aquas insuper recentes de fontibus scaturientes incolis ministrat, ipsa licet vndique mari sit circumcincta, vnum duntaxat aditū habet, quo vix duo viri poterint coniuncti pedites incedere : ex omni alia parte rupis horrendæ altæ proeminentia prohibens egressum.*

Barry.

Giraldus.

Caldey.
Londey.

Matt. Paris.

Inde in Penbrochienſis agri flexu **Gresholme**, **Stockholme**, & **Scalmey** occurrunt satis graminosæ, & thymo agresti admodum lætæ. **Scalmey** Plinij fuisse SILIMNVM olim existimauimus, sed hanc nobis veritas iam immutauit sententiam. Silimnum enim illum Plinij, LIMNI Ptolemęi ex verbi cognatione verisimile est, hanc esse Britannorum *Lymen* ipsum pro mę vocabulum edocet, cui Anglus hodie nouum nomen **Ramsey** scilicet, inscripsit. Hæc sancti Dauidis Episcopali sedi obiacet,ad quam spectat, & Iustiniani cuiusdam viri sanctissimo fato, superiori sæculo, inprimis celebris erat, qui cùm ex Britannia Aremorica in feracissimo Sanctorum sæculo huc se recepisset, & totus Deo defixus diu solitarius vixisset, tandem à seruulo peremptus, in Martyrum catalogum fuit relatus. In cuius vita hæc *Lemeneia insula* sæpiùs vocatur. Quæ quidem appellatio cum Britannico nomine *Limen*, quo hic locus ipsis Britannis innotescit, eius oscitantiam notat qui proximè

Gresholme Stockholm & Scalmey.

Silimnus.

Limni.

Ramsey.

ſuperiorem inſulam *Limnom* Ptolemęi facit, quam Britanni nunc *Enhly*, Angli Berdſey nominant, id eſt, *Inſula auium*. Hanc autem eſſe quæ Ptolemæo EDRI, & Plinio ANDROS & ADROS alibi legitur, audaciùs ex vi verbi coniectare poſſim. *Ader* enim auem Britannis ſignificat, & eodem ſenſu Angli Berdſey poſteà appellata eſt. *Enhly* enim recentius eſt nomen, & à viro quodam ſancto enatum qui hic hęremeticam vitam egit. Inſulam enim hanc (quę ad orientem eminenti eſt promontorio, ad occaſum plana, & fertili gleba) tot ſancti viri olim coluerunt, vt pręter Dubricium, & Merlinum Caledonium, 20000 ſanctos hîc conditos antiquę referant hiſtoriæ. Proxima huic MONA, Britannis etiam *Mon, Tirmon, & Ynis Dowyll*, id eſt, *Inſula opaca*, Saxonibus Monezę, tenui freto *Menai* à Britanniæ continente diuiſa, Inſula nobiliſſima, ſedes Druidum antiqua, à Paulino Suetonio, & Iulio Agricola in Romanum imperium redacta. Imperante Nerone Paulinus ille Suetonius (vt ſcribit Tacitus) *Monam inſulam incolis validam, & receptaculum perfugarum aggredi parat, nauésque fabricatur plano alueo, aduerſus breue littus & incertum. Sic pedites, equites vado ſecuti, aut altiores inter vndas, adnantes equis tranſmiſere. Stabat pro littore diuerſa acies, denſa armis virísque intercurſantibus fœminis: in modum furiarum, veſte ferali, crinibus deiectis, faces præferebant. Druidæque circum preces diras ſublatis ad cœlum manibus fundentes, nouitate aſpectus perculere militem, vt quaſi hærentibus membris, immobile corpus vulneribus præberent. Denique cohortationibus ducis, & ſe ipſi ſtimulantes, ne muliebre & fanaticum agmen paueſcerent; inferunt ſigna ſternúntque obuios, & igni ſuo inuoluunt. Præſidium poſthàc impoſitum victis, exciſique luci ſauis ſuperſtitionibus ſacri. Nam cruore captiuo adolere aras, & hominum fibris conſulere Deos fas habebant.* Poſteà, vt ſcribit idem Tacitus: *Iulius Agricola Monam inſulam cuius poſſeſſione reuocatum Paulinum rebellione totius Britanniæ ſuprà memoraui, redigere in poteſtatem animo intendit. Sed vt in dubijs conſilijs, naues deerant, ratio & conſtantia ducis tranſuexit: depoſitis*

Berdſey. Edri.

Mona. Angleſey.

Druidæ.

depositis omnibus sarcinis, lectissimos auxiliarium, quibus nota vada, & patrius nandi vsus, quo simul séque & arma & equos regunt, ita repente immisit, vt obstupefacti hostes qui classem, qui naues, qui mare expectabant, nihil arduum aut inuictum crediderint sic ad bellum venientibus. Ita petita pace, ac dedita insula, clarus ac magnus haberi Agricola. Multis pòst sæculis ab Anglis deuicta in eorum nomen concessit, Englefea olim Saxonicè, nunc vulgò Anglesey quasi Anglorum insula dicta. Sed cùm hanc insulam suo nomini, & dignitati asseruerit Humfr. Lhuidus in doctissima ad eruditissimum Ortelium Epistola, non est cur hîc aliquis operam nostram desideret. Hoc tamen attexam; Romanorum in Britannia iam diuergente imperio, Scoti ex Hibernia in hanc etiam irrepserunt. Nam præter tumulos fossa circundatos, quos Hibernicorum casulas vocant, etiam locus est *Yn hericy Gwidil* ab Hibernicis denominatus, qui, duce Sirigi, Britannos eò loci fuderunt, vt Triadum libro memoratur. Nec ab Anglis solùm, verumetiam à Norwegis grauiter diuexata fuit. *Marianus.* Anno enim nostræ salutis millesimo Æthelredi nostri classis totam insulam circumuecta hostilem in modum deuastauit. Posteà Hugones duo Normannici, alter Cestriæ, alter Salopiæ Comes grauissimè afflixerunt, castrúmque *Aber-Llienioc* ad coercendos incolas extruxerunt, verùm *Magnus* Norwegus eo tempore ad hanc appulsus Hugonem illum Cestrensem sagitta transfixit, & insulam deprædatus discessit. Deinceps etiam Angli sępiùs adorti sunt, donec Edwardus primus in suam potestatem redegerit. *Quamuis*, vt inquit Giraldus, *arida, saxosa, aspectu inamœna, & deformis*, suo tempore hæc terra videretur; nunc tamen admodum amœna, & culta est, triticíque prouentu adeò fœcunda, vt *Mater Wallæ* vulgò appelletur. Re etiam pecuaria satis est opulenta, lapidésque habet molares, & alicubi terram aluminosam, è qua alumen, & calchantum conficere non ita pridem cœperunt. Villas numerauit olim 363. hodiéque incolis frequens est. Verùm *Bellus Mariscus*, vulgò

Beaumariſh. *Beaumariſh*, quod in orientali parte Edwardus primus conſtruxit, mœnibus circumſepſit, & bello hoc nomine inſigniuit (cùm prius locus *Bonouer* diceretur) primarium cenſetur oppidum: & ab hoc ſecundum Newburge, id eſt, Nouus Burgus, Britannicè *Roſſur*, quod ingeſtis arenis diu conflictatum. De *Aberfraw*, quam Regiam olim Wallorũ fuiſſe vrbem ſcribunt, De ſacro promontorio, quod nos Holy head, incolæ *Caer Guby*, à Kibio viro ſancto Hilarij Pictauenſis diſcipulo vocant, & locis alijs nihil habeo quod attexam. * *Ynis Moyl Rhoniad* huic ad occaſum adiacet, quam ab Epiſcopis Bangorenſibus, ad quos ſpectauit, ab iniuſtis occupatoribus retentã Henricus Deneus Epiſcopus Bangorenſis, vt in Cantuarienſi hiſtoria legimus, claſſe & militibus Henrici VII. tempore recuperauit.

Newburge.

Holy head.

* *Inſulæ Phocarum.*

The yle of Man. Magis ad Arctum MONA illa iacet, cuius meminit Cęſar, in medio, vt inquit ille, inter Britanniam & Hiberniam curſu. MONOEDA Ptolemæo quaſi *Mon-eitha*, id eſt, Mona remotior, ad alterius Monæ differentiam. MONABIA Plinio, MENAVIA Oroſio & Bedæ, apud quos tamẽ *Meuania* perperam legitur, EVBONIA Gildę, *Menaw* Britannis, incolis *Maning*, nobis Anglis The yle of Man, *Medio libramine* (vt inquit Giraldus Cambrenſis) *inter Boreales Hiberniæ & Britanniæ partes porrecta, de qua vtri terrarum applicari de iure debuerat, ab antiquis non mediocriter ambigebatur, Demùm in hunc modum lis iſta quieuit. Quoniam aduectos periculi cauſa venenoſos hæc terra vermes admiſit, eam Britanniæ applicandam cenſura communis dictauit.* Incolæ tamen, & lingua, & moribus ad Hibernicos proximè accedunt, ita autem vt *Norwagicum* quiddam admiſceatur.

Mona, ſiue Menauia.

A Septentrione in meridiem xxx. plùs minùs Italica milliaria proiecta, Latitudinem verò, quà maximè patet, vix vltra xv. mill. quà minimè VIII extendit. Bedæ ætate trecentas familias, nunc autem XVII Curias, ſiue parochiales eccleſias numerat, Linum, & Cannabim abũde profert, paſcua & arua habet ſatis læta, Hordei, tritici,

tici, sed præcipuè auenæ ferax est, vnde auenaceo pane maximè vescitur, pecorum vbiq; multitudo, & numerosi ouium greges, sed cùm oues, tum pecora minora sunt, quàm in Anglia. Cùm autem syluis sit indiga, bituminoso cespite ad ignem vtuntur, quem dum effodiunt, sępenumerò in suffossas arbores incidunt. In medio montibus densiùs attollitur, è quibus æditissimus *Sceafell*, vnde sudo cælo Scotia, Anglia, & Hibernia prospici possit. Inter oppida præcipuum censetur *Russin* ad australe latus situm, quod à castro vbi prędidium habetur vulgò *Castletown* appellatur, sed frequentissimum est *Duglas*, quòd portus sit optimus, aditúsq; facillimus, ad quem Galli, & alij exteri cum sale suo marino commeant, coria, lanam rudem, & carnem bubulam salitam ab insulanis emercantes. In occiduo autem insulæ latere sunt *Bala-Curi* vbi Episcopus plerumq; agit qui Eboracensi Archiepiscopo subest, & *The Pyle* munimentum exigua in insula positum, vbi etiam non pauci sunt milites præsidiarij: Ipsi verò australi promontorio modica etiã insula (*The calfe of Man* vocant) prætenditur, marinis auibus quas *Puffins*, & anatibus illis è ligno putrefacto enatis, quas Bernacles. Angli *Bernacles*, Scoti *Clakes*, & *Soland Geese* vocant, abundantissima.

Quod reliquum est, subiungam ex epistola quem doctissimus, & in Christo reuerendus Ioannes Mereyk huius insulæ Episcopus ad me scripsit. Pecore, piscibus, frumento etiã, sed magis industria hominũ quam terrę bonitate hac insula & sibi sufficit, & quotannis plurimum trãsmittit. Administratione tamẽ fœlicior est Illustrissimi Comitis Derbiensis sumptibus in quos maximã annui prouentus partem impendit, prędente paratoq; milite à vicinis hostibus defenditur. Controuersias omnes Iudices, quos è suis eligunt & *Deemsters* vocant, sine scriptis & impensis dirimunt. Lapidem enim tollit magistratus, signatumque querenti tradit, illo aduersarium & testes citat. Si quid ambiguum, & maioris momenti, ad duodecim quos *Claues insulæ* appellant refer-

Claues insulæ. *Annos.*

tur. Coronatores quos vocant *Annos* qui Vice-comitum officio funguntur, habet. Ita Iudex ecclesiasticus citat, definit, infra octo dies parent, aut carceri intruduntur. Vt linguam propriam ita & leges, & nummum etiã habuisse accepi, quę peculiaris dominij signa sunt. Ecclesiasticæ ab hoc canonico ad ciuile plurimum accedunt. Iudici & Formularijs nunquam hîc ne denarius à populo impenditur. Quod de Maleficijs referunt scriptores Anglici, falsum est. Qui ditiores sunt, & ampliora prædia possident, victu splendidiore, & morum probitate ad Lancastrenses sese accommodant. Omnes à furandi & mendicandi ostiatim consuetudine sunt alieniſſimi, mirè religiosi & ad ecclesiæ Anglicanæ formam ad vnum vsque paratissimi accedunt. Gentium vicinarum tam ciuilem quàm ecclesiasticam Ataxiam detestantur, & quia in duas australẽ & borealem partes insula sit diuisa, hæc sermone communi ad Scotos, illa ad Hibernos accedit.

Operæ prætium videtur, si huius insulæ historiolam, quam veritas suo iure quasi postulat, hîc intexam; vt res gestas, si non sepultas, tamen senescentes ab obliuione hominum, & silentio vndicem. Britannos verò hanc insulam vti Britanniam tenuisse in confesso est, sed cùm à Septentrione gentes tanquam infusi nymbi, has australes plagas inundarint, in Scotorum potestatem deuenit. Sub Honorio enim, & Arcadio Augg. à Scotorum gentibus (vt est apud Orosium,) æquè ac Hibernia ipsa culta fuit, & *Binle* Scotum quendam hanc tenuisse scripsit Nennius. Scotos hos Edwinus Nordanhumbrorum Rex, & insulam (vt prædictam Monam) Anglorum imperio subiugauit, si vtramque Meuaniarum nomine (vt volunt scriptores) intelligamus. Verùm cùm seeundò suos fœtus emisisset Aquilo, Normannos, Danos, & Norwegos dico: Norwegi, quorum latrocinijs frequentioribus mare Septentrionale infestissimum fuit, in hanc insulam & Hebridas inuolauerunt,

runt, & regulos constituerunt, quorum historiolam ex antiquo manuscripto libro ne omninò intercidat, ad verbum subiungam. *Chronicon* verò *Mannia* inscribitur,& à Monachis monasterij de *Russin*,quod prȩcipuum in hac insula erat,conscriptum videtur.

CHRONICON REGVM MANNIÆ.

ANNO Domini 1047. *obijt piæ memoriæ Edwardus Rex Angliæ, cui successit in regnum Haraldus filius Godwini,contra quem Haraldus Harfager Rex Norwegiæ prælium commisit apud* Stainfordbridge, *& Angli victores existentes, omnes fugârunt, de qua fuga quidem Godredus, cognomento* Crouan, *filius Hiraldi Nigri de* Iselandia *fugiens, venit ad Godredum filium Syrric, qui tunc regnabat in Mannia,& honorificè susceptus est ab eo.*

Eodem anno Guilielmus Bastardus *debellauit Angliam,* Fingal.
& Godredus filius Syrric, Rex Manniæ obijt,cui successit filius Fingal.

Anno 1066. *Godredus* Crouan *collegit multitudinem nauium, & venit ad Manniam, prælium cum populo terræ commisit, sed superatus & fugatus erat. Iterum exercitum, & naues coadunauit, venit ad Manniam, pugnauit cum Mannensibus, victus & fugatus est. Tertio, congregauit multitudinem copiosam, & venit noctu ad portum qui vocatus est* Ramsa, *& trecentos viros occultauit in sylua,*

quæ erat in deuexo montis supercilio, qui vocatur Scacafel. Orto lucis sydere, Mannenses construxerunt aciem suam, & magno impetu facto, congressi sunt cum Godredo. Cúmque pugna vehemens esset, trecenti viri surgentes de insidiarum loco à tergo, Mannenses debilitare cœperunt, & in fugam compellêre. Cùm autem vidissent se superatos, nec aliquem diffugij sibi locum patêre, nam reuma maris Ramsa amnis alueum impleuerat, & hostes ex altera parte constanter persequentes, qui tunc remanserant, clamore miserabili, postulabant à Godredo vitam sibi donari. Ille autem flexus misericordia, & miserans calamitatem eorum, qui apud ipsos per aliquod tempus nutritus fuerat, reuocauit exercitum, & prohibuit ne eos diutiùs persequerentur; Godredus sequente die optionem exercitui suo dedit, vt si mallent Manniam inter se diuidere, & in ea habitare, vel tantùm substantiam terræ accipere, & ad propria remeare. Illis autem magis placuit totam insulam vastare, & de bonis illius ditari, & sic ad propria reuerti. Godredus autem cum paucis qui secum remanserant de insulanis, Australem partem insulæ, & reliquijs Mannensium Aquilonarem tali pacto concessit, vt nemo eorum aliquando auderent iure hæreditario sibi aliquam partem terræ vsurpare. Vnde accidit vt vsque in hodiernum diem tota insula solius Regis sit, & omnis reditus eius ad ipsum pertineat. Igitur Godredus subiugauit sibi Dubliniam, & magnam partem de Layneſtir. Scotos verò ita perdomuit, vt nullus qui fabricaret nauem vel scapham, ausus esset plusquam tres clauos inserere. Regnauit autem sexdecem annis, & mortuus est in insula quæ vocatur Yle. Reliquit sanè tres filios, Lagmannum, Haraldum, & Olauum, Lagmannus maior natu, regnum arripiens, septem annos regnauit. Rebellauit autem contra eum Haraldus frater eius multo tempore. Sed tandem captus à Lagmanno, genitalibus, & oculis priuatus est. Post hæc, Lagmannus pœnitens quòd fratris sui oculos eruisset, sponte regnum suum dimisit, & signo Crucis Dominicæ insignitus, iter Ierosolimicatum arripuit, quo & mortuus est.

Anno 1075. omnes proceres insularum audientes mortem Lagmanni, miserunt legatos ad Murecardum O-Brien Regem

gem Hiberniæ, postulantes vt aliquem virum industrium de regali stirpe in regem eis mitteret, donec Olauus filius Godredi cresceret. Annuit eis Rex libentissimè, & quendam Dopnaldum filium Tade ad eos misit, monens & præcipiens ei, vt cum omni benignitate & modestia regnum quod sibi non debebatur, gubernaret. Sed ille postquam ad regnum peruenit, parui pendens præcepta sui Domini, cum magna tyrannide abusus est regno, & multis sceleribus perpetratis, tribus annis enormiter regnauit. Tunc omnes principes insularum vna conspiratione commoti, aduersus eum congregati sunt, & expulerunt à finibus suis. Ille autem fugiens ad Hiberniam, non est vltra reuersus ad eos.

Anno 1077. quidam Ingemundus missus est à Rege Norwegiæ, vt regnum Insularum arriperet. Cúmque ad insulam Leodus perueniisset, misit nuntios ad omnes principes Insularum, præcipiens in vnum conuenirent, & constituerent eum regem. Interim verò ipse cum socijs suis rapinis, & commessationibus vacabat, mulierum & puellarum pudicitiam violabat, & fœdis voluptatibus, & carnis illecebris operam dabat. Cúmque hæc nunciata fuissent principibus insularum, iam in vnum ad constituendum eum regem congregatis, nimio succensi furore, properauerunt ad eum, & superuenientes nocte, domum in qua erat, combusserunt, & eum cum omnibus suis partim ferro, partim flammis extinxerunt.

Anno 1098. fundata est Abbatia S. Mariæ Cistertij. Antiochia à Christianis capta est, & Cometa apparuit.

Eodem anno commissum est prælium inter Mannenses apud Santwat, & Aquilonares victoriam obtinuerunt. In quo bello occisi sunt Other Comes, & Macmaras Principes ambarum partium.

Eodem anno Magnus Rex Norwegi filius Olaui filij Haraldi Harfagre, volens explorare incorruptionem S. Olaui Regis & Martyris, præcepit vt eius Mausæolum aperiretur. Episcopo autem & Clero resistente, ipse Rex audacter accessit, & vi regia aperiri scrinium fecit. Cúmque & oculis vidisset, & manibus attrectasset incorruptum corpus, subitò timor magnus irruit in eum, & cum magna festinatione discessit.

cessit. Sequente nocte, Olauus Rex & Martyr ei per visum apparuit, dicens: Elige tu, inquam, vnum è duobus, vel vitam cum regno infra triginta dies amittere, vel à Norwegia discedere, & eam amplius nunquam videre. Expergefactus Rex à somno, vocauit ad se principes, & maiores natu, & exposuit eis visionem. Illi autem conterriti, hoc consilium dederunt ei, vt cum omni festinatione de Norwegia exiret. Ille sine mora coadunari fecit classem centum sexaginta nauium, & ad Orcadas insulas transfretat, quas sibi statim subiugauit, & transitum faciens per vniuersas insulas, eásque sibi subijciens, peruenit vsque ad Manniam, cúmque applicuisset, ad insulam S. Patricij venit, videre locum pugnæ quam Mannenses paulò antè inter se commiserant: quia multa adhuc corpora occisorum inhumata erant. Videns autem insulam pulcherrimam, placuit in oculis eius, eámque sibi inhabitationem elegit, munitiones in ea construxit, quæ vsque hodie ex eius nomine nuncupantur. Galwedienses ita constrinxit, vt cogeret eos materias lignorum cædere, & ad littus portare, ad munitiones construendas. Ad Moniam insulam Wallia nauigauit, & duos Hugones Comites inuenit in ea, vnum occidit, alterum fugauit, & insulam subiugauit. Wallenses verò multa munera ei prabuerunt, & valedicens eis ad Manniam remeauit. Murecardo Regi Hiberniæ misit calciamenta sua, præcipiens ei vt ea super humeros suos in die natalis Domini per medium domus sua portaret, in conspectu nunciorum eius, vt inde intelligeret se subiectum esse Magno Regi. Quod audientes Hibernienses, ægrè ferebant, & indignati sunt nimis. Sed Rex saniori consilio vsus, non solùm, inquit, calciamenta eius portare, verúmque manducare mallem, quàm Magnus Rex vnam prouinciam in Hibernia destrueret. Itáque complenit præceptum, & nuncios honorauit. Multa quoque munera per eos Magno Regi transmisit, & fœdus composuit. Nuntij verò redeuntes ad dominum suum, narrauerunt ei de situ Hiberniæ, & amœnitate, de frugum fertilitate, & aëris salubritate. Magnus verò hæc audiens, nihil cogitabat quàm totam Hiberniam sibi subiugare. Itáque præcepit classem congregare. Ipse verò cum sedecem nauibus procedens, explorare volens terram, cùm in-

Monia pro Anglesey, vide Giraldum Cambrensem in Itinerario Cambriæ.

incautè à nauibus discessisset, subitò ab Hibernensibus circumuallatus, interijt cum omnibus ferè qui secum erant. Sepultus est autem iuxta Ecclesiam S. Patricij in Duno. Regnauit 6. annis. Quo mortuo, Principes insularum accersierunt Olauum filium Godredi Crouan, qui degebat in Curia Henrici Regis Anglia, filij Guilielmi.

Anno 1102. Olauus filius Godredi Crouan regnare cœpit, & 40. annos regnauit, vir pacificus, habuit omnes reges Hiberniæ & Scotiæ sibi confederatos, Accepit in vxorem Affricam filiam Fergusij de Galewedia de qua genuit Godredum. Ex concubinis suscepit Regnaldum, Lagmannum, Haraldum, & filias multas, quarum vna nupsit Sumerledo regulo* Herergaidel, quæ fuit causa ruinæ totius regni Insularum. Genuit ex ea filios 4. Dulgallum, Raignaldum, Engus, & Olauum. * Argile.

1133. Ecclipsis solis tanta 4. Nonas Augusti, vt dies in noctem verteretur.

1134. Olauus dedit Yuoni abbati de Furnes partem terræ suæ in Mannia ad Abbatiam construendam in loco qui dicitur Russin. Et rem ecclesiasticam in insulis & redditibus ditauit, & libertatibus dotauit.

Anno 1142. Godredus filius Olaui trãsfretat ad regem Norwegiæ, cui nomen erat Hinge, & hominium suum ei fecit, & moratus est apud eum, honorificè susceptus ab eo. Eodem anno tres filij Haraldi fratris Olaui, qui nutriti fuerant apud Dubliniam congregantes magnam turbam hominum, & omnes profugos regis, venerunt ad Manniam, postulantes ab eodem rege medietatem totius regni Insularum sibi dari. Rex autem cùm audisset, placare eos volens, respondet super hoc consilium se habiturum. Cúmque diem & locum constituissent, vbi consilium haberi debuisset, interim illi nequissimi de morte regis inter se tractabant. Constituta autem die conuenerunt vtraque partes in portu, qui vocatur Ramsa, sederúntque seriatim rex cum suis ex vna parte, illi vna cum suis ex altera. Regnaldus autem medius fuerat, qui eum percussurus erat, stabat seorsim loquens cum quodam viro de principibus terræ. Cúmque vocatus venisset ad regem, vertens se ad eum, quasi salutans eum, securim fulgentem in altum leuauit, & caput

regis

1143 *regis vno ictu amputauit. Perpetrato autem tanto scelere statim insulam diuiserant inter se paucis diebus transactis, congregata classe transfretauerunt ad Galwediam volentes sibi subiugare; Galwedienses autem conglobati, & magno impetu facto, congressi sunt cum eis. Illi statim terga vertentes, fugerunt cum magna confusione ad Manniam. Omnésque Galwedienses qui in ea habitabant, quosdam iugulauerunt, alios expulerunt.*

Anno 1143. *Godredus filius Olauui ex Norwegia rediens fit rex Manniæ, & in vltionem patris duobus Haraldi filijs oculos eruit, & tertium occîdit.*

1144. *Godredus cœpit regnare, & 30. annis regnauit. Tertio regni anno Dublinenses eum accersérunt, & regem Dublinia illum constituerunt, in quem Murecardus rex Hiberniæ bellum mouit, & fixis tentorijs apud ciuitatem quæ dicitur* Coridelis, *fratrem vterinum* Osibelem *cum* 3000. *equitum ad Dubliniam misit, qui à Godredo & Dublinensibus interfectus erat, cæteris omnibus fugatis. His actis Godredus ad Manniam reuertitur, & tyrannidem exercere cœpit & nobiles exhæreditauit, quorum vnus Thorfinus filius* Oter, *cæteris potentior accessit ad Sumerledum, & Dubgallum Sumerledi filium regem insularum dixit, subiugans illi multas insulas, cùm hæc à Paulo quodam Godredus intellexisset, parata classe procedit obuiam Sumerledo venienti cum* 80. *nauibus: &* 1156 *anno* 1156. *commissum est bellum nauale in nocte Epiphaniæ, & multis vtrinque cæsis, proximo die pacificati sunt, & diuiserunt inter se regnum insularum, factúmque est regnum bipartitum à die illa vsque in præsens tempus, & hæc fuit causa ruinæ regni insularum, ex quo filij Sumerledi occupauerunt illud.*

1158. *Sumerledus venit ad Manniam cum* 53. *nauibus, & Godredum fugauit, insulam vastauit, Godredus verò transfretauit ad Norwegiam quæsitum auxilium aduersus Sumerledum.*

Anno 1164 *Sumerledus collegit classem centum sexaginta nauium, & applicuit apud* Rhinfrin, *volens totam Scotiam sibi subiugare: sed vltione diuina à paucis superatus, cum filio suo & innumerabili populo ibidem occisus est. Eodem anno bellum fuit apud* Ramsa, *inter Reginaldum fratrem Godredi &*

Man-

Mannenſes, & per dolum cuiuſdam Comitis Mannenſes in fugam conuerſi ſunt.

Et Reginaldus cœpit regnare. Quarto autem die ſuperuenit Godredus de Norwegia cum magna multitudine armatorum, & fratrem ſuum Reginaldum comprehendit, & oculis & genitalibus priuauit. Eodem anno obiit Malcolmus rex Scotiæ, & frater eius Willielmus ei ſucceſſit in regnum.

Anno 1166. *duo Cometæ apparuerunt ante ſolis ortum menſe Auguſti, vna ad Auſtrum, altera ad Aquilonem.*

Anno 1171. *Richardus Comes Penbrochiæ tranſſretauit in Hiberniam, & Dubliniam cum magna parte Hiberniæ ſubiugauit.*

Anno 1176. *Ioannes de* Curcy *ſibi ſubiugauit Vltoniam & Viuianus Apoſtolicæ ſedis Legatus venit in Manniam, Godredúmque regem legitimè deſponſari fecit cum vxore ſua Phingola filia* Maclotlen, *filij* Murkartac *regis Hiberniæ, matre videlicet Olauui qui tunc triennis erat. Deſponſauit eos Siluanus Abbas cui ipſa die Godredus dedit partem terræ apud* Mireſcoge *vbi monaſterium conſtruxit, ſed tandem conceſſa eſt terra cum monachis abbatiæ de Ruſſin.*

Anno 1172. *Reginaldus filius Eacmarcat, vir de regali genere in Manniam veniens cum magna turba hominum, abſente rege, primo congreſſu quoſdam qui littora cuſtodiebant fugauit, & circiter* 30. *occidit. Poſteà eadem die congregati Mannenſes ipſum cum omnibus pene ſuis occiderunt.*

Anno 1183. O Fogolt *vicecomes de Mannia.*

Anno 1185. *Eclipſis ſolis die Philippi & Iacobi.*

Anno 1187. *Obiit Godredus rex Inſularum* 4. *Idus Nouembris proximâ verò æſtate tranſlatum eſt corpus ad Inſulam* Hy. *Reliquit tres filios Reginaldum, Olauum, & Ruarum, Dum vixit, Olauum filium hæredem conſtituit, quòd ſolus ille legitimè natus eſſet, ſed Mannenſes quum Olauus eſſet iam vix decennis Reginaldum ex Inſulis accerſunt, & regem conſtituunt.*

1178. *Reginaldus filius Godredi incœpit regnare ſuper inſulas, & occiſus eſt Murchardus vir potens in omni regno inſularum.*

Anno

Anno 1192. *commissum est bellum inter filios Sumerledi Reginaldum & Engus, sed Engus victoriam obtinuit. Eodem anno Abbatia de* Russin *translata est ad* Dufglas, *at post* 4. *annos monachi ad* Russin *reuersi sunt.*

1203. *Michal Episcopus Insularum obiit ad* Fontanas *cui successit Nicholaus.*

1204. *Hugo de* Lacy *venit cum exercitu in Vltoniam, & commisit bellum cum Iohan. de Curcy, eúmque comprehendit, & Vltoniam sibi subiugauit. Posteà Ioannem liberum ire permisit, qui venit ad Regem Reginaldum à quo honorificè susceptus est quia eius gener erat, Ioannes siquidem de* Curcy *habuit in vxorem Affricam filiam Godredi, quæ fundauit Abbatiam S.* Mariæ de Iugo Domini, *& ibidem sepulta est.*

1205. *Ioannes de* Curcy, *& Reginaldus rex Insularum cum* 100. *nauib. Vltoniam ingressi in portu qui vocatur* Stranfeord, *segniter obsederunt castellum de* Rath, *sed Walterus de* Lacy *superueniens cum exercitu, eos fugauit, dehinc* Curcy *terram suam nunquam recuperauit.*

Anno 1210. *Engus filius Sumerledi cum tribus filijs suis occisus est.*

Ioannes Rex Angliæ tùm classem 500. *nauium ad Hyberniam adduxit, eámque sibi subiugauit, & mittens Comitem quendam, qui nomine Fulco, ad Manniam, eam in vna quindenâ ferè omnino deuastauerunt, & suscipientes obsides ex ea in patriam reuersi sunt. Reginaldus rex, & optimates non erunt in Mannia.*

Anno 1217. *obiit Nicholaus Episcopus Insularum, & sepultus est in Vltonia, in domo de* Benchor, *cui succeßit Reginandus.*

Libet aliqua de Olauuo & Reginaldo fratribus retexere.

Lodhus *siue* Lewes.

Reginaldus dedit fratri suo Olauuo Insulam quæ vocatur Lodhus, *quæ cæteris insulis latior esse dicitur, sed raris colitur incolis, quòd montuosa, & saxosa sit, & ferè tota inarabilis. Incolæ verò illius plerunque venatione, & piscatura viuunt, ad hanc ergò Insulam possidendam Olauus profectus est,*

est, & habitauit in ea pauperem ducens vitam: cúmque vidisset eam ad sustentationem suam, & sui exercitus minimè sufficere, accessit fiducialiter ad Reginaldum fratrem suum, qui tunc morabatur in insulis, & sic allocutus est eum. Frater, inquit, & Domine mi, Rex, nosti tu quòd regnum Insularum ad me iure hæreditario pertinuit: sed quia dominus ad hoc gubernandum te elegerat, non inuideo tibi, nec molestè fero te esse in regali culmine sublimatum. Nunc ego te deprecor vt prouideas mihi aliquam portionem terræ in Insulis, in quâ honestè viuam. Nam insula Lodhus *quam mihi dedisti, me sustentare non valet. Quo audito, Reginaldus frater habiturum se consilium dixit, & die crastina, quum Olauus vocatus venisset ad Colloquium, comprehendi eum iubet Reginaldus, & duci ad Guilielmum Scotiæ Regem, vt penes eum in carcere seruaretur, fuítque Olauus cathenatus in carcere 7. ferè annos. Anno verò septimo obijt Guilielmus Rex Scotiæ, cui successit Alexander filius: Qui antequam moreretur, iussit vt incarcerati omnes liberarentur. Olauus igitur liberatus venit ad Manniam, móxq; cum non modico comitatu nobilium profectus est ad S. Iacobum, & iam reuersum Reginaldus frater fecit Olauum in vxorem ducere filiam nobilis de* Kentyre, *germanam vxoris suæ Lauon nomine, dedítque illi in possessionem* Lodhus. *Post paucos dies Reginandus Episcopus Insularum Olauum, & Godredum filium &* Lauon *vxorem congregata Synodo canonicè separauit, vtpote consobrinam prioris vxoris. Posthac Olauus duxit Scristinam filiam Ferkari Comitis de* Rosse.

Hac de re vxor Reginaldi, regina Insularum concitata misit literas nomine Reginaldi regis in insulam Sky *ad Godredum filium suum, vt Olauum occideret, Godredo hoc machinante, &* Lodhus *intrante, Olauus scapha modica fugit ad socerum suum comitem de* Rosse, *Godredus* Lodhus *depopulatur. Eo tempore vicecomes de* Sky *Pol filius Boke, vir potens in omnibus Insulis, quòd Godredo consentire noluit, fugit, & cum Olauno apud Comitem de* Rosse *vnâ habitauit, & inito fœdere cum Olauno, venerunt ambo in vna naui ad* Sky. *Denique missis exploratoribus, didicerunt quòd Godredus in quadam insula quæ vocabatur insula Sancti Columbæ securè cum paucis hominibus moraretur.*

retur. Et coadunantes sibi omnes amicos, & notos suos, & eos qui se sponte sibi iungere voluerunt, intempesta noctis silentio, tractis quinque nauibus de proximo maris littore, quod ad duorum stadiorum spacium distabat à prædicta insula, & insulam circumdederunt. Godredus autem & qui cum ipso fuerant surgentes primo diluculo, & videntes se vndique circumseptos ab hostibus, obstupuerunt. Sed armis induti bellicis, viriliter resistere conati sunt, sed frustra. Nam circa horam diei nonam Olauus, & Pol prædictus vicecomes cum omni suo exercitu insulam ingressi sunt, & occisis omnibus quos extra septa ecclesiæ reperierunt, Godredum comprehensum oculis, & genitalibus priuauerunt. Quo tamen facto Olauus non concessit, nec resistere potuit, propter filium Boke prædictum vicecomitem. Factum enim hoc anno Christi 1223. In proxima æstate acceptis obsidibus ab vniuersis magnatibus insularum Olauus cum classe triginta duarum nauium venit ad Manniam, applicuitque apud Rognolfwaht. Ipso tempore Reginaldus & Olauus diuiserunt inter se regnum insularum data Mannia Reginaldo super portione sua cum reguli nomine. Olauus II. acceptis cibarijs à populo Manniæ cum comitatu suo ad portionem suam Insularum rediit. Sequenti anno Reginaldus assumpto secum Alano Domino Galwediæ cum Mannensibus ad insulanas partes profectus est. Vt partem terræ, quam dederat Olauo fratri suo auferret ab eo & eam suo dominio subiugaret. Sed quia Mannensibus contra Olauum vel insulanos pugnare non libuit eò quòd diligerent eos, Reginaldus, & Alanus dominus Galwediæ, nihil proficientes ad propria reuersi sunt. Post modicum temporis Reginaldus sub occasione eundi ad Curiam domini Regis Angliæ accepit à populo Manniæ centum marcas, & profectus est ad Curiam Alani domini Galwediæ. Eodem tempore dedit filiam suam filio Alani in matrimonium. Quod audientes Mannenses indignati sunt valde, & mittentes propter Olauum constituerunt eum sibi regem.

Anno 1226. recuperauit Olauus hæreditatem suam, regnum videlicet Manniæ, & insularum quod Reginaldus frater eius gubernauerat XXXVIII annos, & regnauit securè duobus annis.

Anno

Anno 1228. *Olauus cum omnibus optimatibus Mannie & fortiori parte populi transfretauit ad insulas. Paulò post Alanus dominus Galwediæ, & Thomas Comes Etholiæ, & Reginaldus rex venerunt ad Manniam cum magno exercitu, totam australem partem Mannie vastauerunt, & ecclesias spoliauerunt, & viros quotquot, capere poterant occiderunt, & redacta est australis pars Mannie ferè in solitudinem. Et per hæc reuersus est Alanus cum exercitu suo in terram suam, & reliquit Balliuos suos in Mannia qui redderent ei tributa patriæ. Superuenit autem Olauus rex & fugauit eos & recepit regnum suum. Et ceperunt Mannenses qui antea circumquaque dispersi fuerant, congregari, & confidenter habitare.*

Eodem anno inopinatò intempesta nocte, hyemali tempore venit Reginaldus rex è Galwedia cum quinque nauibus, & combussit omnes naues Olauui fratris, & optimatum Mannia apud Insulam S. Patricij, pacémque petens à fratre suo, mansit apud portum Ragnollwath *quadraginta diebus; interim attraxit sibi omnes Insulanos in australi parte Mannia, qui iurauerunt se animas in mortem posituros donec dimidium regni sortiretur: contra Olauus Aquilonares sibi adiunxit & 14. Februarij apud locum qui dicitur* Tingualla *commissum est inter fratres prælium, in quo Olauus vicit, & Reginaldus rex à quibusdam interfectus est ibidem, nescientе fratre. Et venientes prædones ad australem partem Mannia, vastauerunt eam. Monachi de* Russin *transtulerunt corpus Reginaldi regis ad abbatiam S. Mariæ de* Fournes, *ibíq; sepultum est in loco quem ipse sibi elegerat. Post hæc Olauus adijt regem Norwegiæ, sed antequam illuc perueniret, Haco rex Norwegiæ quendam nobilem nomine Husbac filium Owmundi regem insularum Soderensium constituit, vocauitque nomen eius Haconem. Venit autem idem Haco cum Olauuo, & Godredo Don filio Reginaldi, & multis Norwegiensibus ad insulas, & dum expugnarent castellum in insula* Both, *Haco lapide percussus interijt, & in Iona sepelitur.*

Anno 1230. *venit Olauus cum Godredo* Don, *& Norwegiensibus ad Manniam, diuiseruntque inter se regnum, Olauus Manniam obtinuit, Godredus ad insulas pro-*

fectus in Lodhus *insula occisus est, & Olauus regnum insularum obtinuit.*

1237. 12. *Calend. Iunij obijt Olauus Godredi filius rex Manniæ in insula S. Patricij, & sepultus est in abbatia de* Russin: *regnauit* 11. *annos, duos viuente fratre, & nouem post mortem eius.*

Haraldus filius successit, ætatis 14. *annorum, & regnauit* 12. *annis. Anno regni primo profectus ad insulas, & Loglenum consanguineum custodem Manniæ constituit, sequenti Autumno misit Haraldus tres filios* Nel, *nimirum Dufgaldum, Thorquellum, Molmore, & amicum suum Ioseph ad Manniam, vt consilium mirent, Igitur vicesima quinta die conueniunt apud* Tingualla, *& oborta inuidia inter filios* Nel, *& Loglennum, pugnatum est vtrinque acriter, interfectis ibidem Dufgaldo, Mormore, & prædicto Iosepho. Vere sequenti Haraldus rex venit ad insulam Manniam, & Loglennus in Walliam fugiens, cum Godredo Olauui filio, alumno suo, & 40. alijs naufragio perierunt.*

Anno 1238. *Gospatricius, & Gillescrist filius* Mac Kerthac *venerunt à rege Norwegiæ in Manniam, qui Haraldum ex Mannia excluserunt, & tributa ad opus regis Norwegiæ capientes, quòd Curiam regis Norwegiæ adire recusauit.*

Anno 1240. *Gospatricius obijt, & in abbatia de* Russin *sepelitur.*

Anno 1239. *Haraldus regem Norwegiæ adiuit, qui post biennium confirmauit illi, & successoribus suis hæredibus sub sigillo omnes insulas quas antecessores possederant.*

1242. *Haraldus rediit ex Norwegia ad Manniam, & ab incolis honorificè susceptus, pacem habuit cum regibus Angliæ & Scotiæ.*

Anno 1247. *Haraldus, vti etiam & pater, factus est miles à rege Angliæ, & multis muneribus donatus, venit ad propria. Eodem anno accersitus fuit à rege Norwegia, & duxit eius filiam. Et anno* 1249. *dum reuerteretur cum vxore, Laurentio Manniæ electo, & multis nobilibus prope fines Radlandiæ orta tempestate submersus est.*

1249.

1249. *Reginaldus Olauui filius, frater Haraldi cœpit regnare pridie Nonas Maij, & triceſima die eiuſdem occiſus eſt ab Yuaro milite, & à ſuis in prato propè eccleſiam S. Trinitatis ad auſtralem partem, ſepultúsque eſt in eccleſia S. Mariæ de* Ruſſin.

Eo tempore Alexander rex coadunauit multas naues, vt ſibi ſubijceret inſulas, & in inſula Kerwaray, *febre correptus moritur.*

Haraldus filius Godredi Don regis nomen in inſulis vſurpauit, omnes principes Haraldi regis Olauui filij exules fecit, & profugos eius principes, & optimates pro eis conſtituit.

Anno 1250. *Haraldus filius Godredi Don, vocatus per literas adijt regem Norwegiæ, qui detinuit illum in carcere, quòd regnum iniuſtè occupaſſet. Eodem anno applicuerunt apud* Roghalwaht *Magnus Olauui filius, & Ioannes filius Dugaldi, qui regem ſe nominabat, ſed Mannenſes agrè ferentes quòd Magnus non nominaretur, repulerunt eos à littore ſuo, quorum multi naufragio perierunt.*

Anno 1252. *venit Magnus Olauui filius ad Manniam, & conſtitutus eſt rex, ſequenti anno profectus eſt ad regem Norwegiæ & manſit ibi per annum.*

Anno 1254. *Haco rex Norwegiæ conſtituit Magnum filium Olauui regem inſularum, & confirmauit eas ſibi, hæredibus ſuis, & nominatim Haraldo fratri eius.*

Anno 1256. *Magnus rex Manniæ profectus in Angliam, fit miles à rege Angliæ.*

1257. *Eccleſia S. Mariæ de* Ruſſin *dedicata eſt à Richardo Soderenſi.*

Anno 1260. *Haco rex Norwegiæ venit ad partes Scotiæ, & nihil expediens, verſus ad Orcades ibi apud* Kirkwas *moritur, & ſepultus eſt* Bergæ.

Anno 1265. *obijt Magnus filius Olauui rex Manniæ & inſularum apud caſtellum de* Ruſſin, *& ſepultus in eccleſia S. Mariæ de* Ruſſin.

1266. *Tranſlatum eſt regnum inſularum propter Alexandrum regem Scotorum.*

Quæ sequuntur alio charactere, & recentiore descripta sunt.

Anno 1270. *die* 7. *Octobr. classis Alexandri regis Scotorum applicuit apud* Roghalwath, *& sequenti die ante solis ortum commissum est prælium inter Mannenses, & Scotos, & ceciderunt* 535. *Mannensium: Vnde quidam versificator,*

L. dies, X. ter, & penta duo cecidere,
Mannica gens de te, damna futura caue?

Anno 1313. *Robertus rex Scotorum obsedit castrum de Russin, quod Dingawy Dowyl tenuit contra eum, sed tandem rex castrum cœpit.*

1316. *Die Ascensionis, Richardus* le Mandeuile, *& fratres eius cum magnatibus alijs Hiberniæ applicuerũt apud Ramaldwath, petentes sibi victualia, & argentum ministrari, quòd depræd ati erant per hostes super eos continuè debellantes. Cum Cõmunitas respondisset se nihil velle dare, processerunt contra Mãnenses cum duabus turmis quoúsque venerunt sub latere montis* Warthfel, *in campo vbi manebat Ioannes* Mandeuile, *& ibi commisso prælio deuicerunt Hibernici Mannenses, spoliauerunt insulam, & abbatiam de Russin, & cùm per mensem insula perindinassent, impletis nauibus ad propria sunt reuersi.*

Hactenus è libro illo antiquo.

Finis Chronici Regum Mannæ.

Sequentis historiæ seriem nunc ex aliis attexam.

CVM Scotus non sine cæde rerum in Mannia potitus esset, Maria Reginaldi vltimi filia litem de Insula intendit coram Rege Angliæ, sed responsum tulit vt à Scoto peteret, quòd ille tunc temporis Insulam tenuit; huiusq; ex filio nepos Ioannes Waldebeof (nupta enim fuit Maria in familiam de Waldebeofe) ius auitum persequutus est in Parlamento anno Edwardi primi triceſſimo tertio, coram Angliæ rege tanquam superiore Domino regni Scotiæ, sed quod ille iure non potuit Guil. de *Monteacuto* Eques affinis eius, (erat enim è Mannensium Regum familia oriundus,) armis obtinuit. Tumultuaria enim Anglorum manu Scotos omnes Insulâ exturbauit, sed cùm ille ad hoc bellum, magnum æs alienum conflâsset, nec vnde nomina dissolueret, haberet; Anthonio Becco Episcopo Dunelmensi, & Patriarchæ Hierosolimitano in VII, annos oppignorauit, & vsum fructum legauit. Inde ad Guilielmum de *Monteacuto* eius filium Sarisburiæ iam Comitem creatum redijt, qui *Manniam cum coronâ Anno Domini* MCCCXCIII. (vt habet Walsinghamus) Guilielmo Scrope grandi pecunia vendidit, quo ob læsam maiestatem capite mulctato & bonis publicatis, Mannia in Henrici Quarti Regis Angliæ ius deuenit, qui primùm hanc insulam (vt aiunt) Henrico Percio Northumbriæ Comiti assignauit, eâ lege vt ipse posterique cùm Reges Angliæ inaugurarentur, præferrent ensem quo Henricus ille cinctus esset, cùm Angliam redux adiret, vulgò Lancasterſword. Verùm illo ciuili bello interfecto, Ioanni Stanleio contulit, cuius posteri Comitatus Derbię titulo insigniti, etiamnum tenent, & Manniæ reguli appellantur.

Hinc ad Nouantum Promontorium nisi exiguæ, planè nullæ occurrunt insulę; sed hoc superato, in GLOTTA æstuario, siue Dunbritton Frith, GLOTTA insula emi- Glotta insula.

Arran. net, cuius meminit Antoninus, nunc Scotis *Arran*, vnde Comites Arraniæ in Scotia, & huic vicina est quæ olim Rothesia, nunc *Buthe*, à sacra cellula quam Brendanus posuit, (sic enim cellula Scoticè dicitur,) cui vt ferunt, Stewarti Scotorum reges suam originem debent. Inde *Hellan*, olim *Hellan Leneow*, id est, vt interpretatur I. Fordonus, Sanctorum insula, & *Hellan Tinoc*, id est, Insula Porcorum, in eodem sinu conspiciuntur.

Hebrides. Scottish, or Westerne Iles. Extra sinum confertissimæ iacent Insulæ, XLIIII. vulgus nnmerat, quas Scoti *Westerne Iles*, id est, Occiduæ Insulæ, superiores scriptores HEBRIDES, sed Ethicus antiquus Beteoricas, & Giraldus alibi *Inchades*, & *Leucades*, Plinius, Solinus, & Ptolemæus EBVDAS, & Εὐδείας, appellant. Nominis rationem elicere non possum, nisi ita dictas existimem, quod fruges hîc non prouenerint, prodit enim Solinus harum incolas fruges nescire, & pisce tantùm lactéque viuere, & *Eb eid* Britannicè sine frugibus sonat. Harum triginta esse Plinius scripsit, sed quinque percensetPtolemæus. Prima RICINA est,

Ricina, Racline. Plinio RICNEA, Antonino RIDVNA, nunc *Racline*, & *Riclina* in Antonino legendum puto, cl in d cóiuncto temone facilè transit. Insula hæc parua est obiecta Hiberniæ, antiquis nota, quod ipso freto inter Hiberniam & Scotiam interponatur, nullo nomine hodie celebris, quàm Scoto-hibernicorum strage, qui subinde hinc ab Anglis exturbati fuerunt. Proxima EPIDIVM est, quę ex nomine, Epidiorum promontorio, & littori adiecisse conijcerem cum optimo Geographo Ge. Mercatore.

Yla. Cúmq; in eo situ *Ila* Insula satis ampla, & campestri planitie ferax, quę *Mac Conelli* possessio, conspicitur, hanc fuisse Epidium, aut Epidiorum insulam dicam, nam Ἐπιδίων alicubi legitur. Inter hanc & Scotiam *Iona* inter-

Iona. iacet, Bedæ *Hy* & *Hu*, à Pictis Scotorũ Monachis donata ob propagatum inter eos Euangelium, vbi monasterium Regum Scotiæ sepultura, & sanctorum virorum frequentia celebre, inter quos Columba Pictorum Apostolus, primę notę fuit, à cuius cella insula etiã *Columbkill* appella-

appellatur, vti & vir ipse composito nomine Columbkill dictus fuit, testante Beda. Hic demùm Episcopalis sedes constituta erat in *Sodore* viculo, vnde insulæ omnes *Sodorenses* etiam appellatæ fuerunt, quòd in eius diocœsi cẽsentur. Inde MALEOS est Ptolemæi, nunc *Mula*, cuius Plinius videtur meminisse, cum inquit *Reliquarum Mella xxv mill. pass. amplior proditur*. Sic enim antiquissima Plinij æditio Venetijs concipit, vbi vulgatis legitur *Reliquarum nulla*. HEBVDA Orientalior nunc *Skie*, deinde Scotię littori longè obtenditur, & HEBVDA Occidentalior magis in Occasum diuergens, nunc *Lewes*, cui præest *Mac Cloyd*, & in antiquo Manniæ libro, *Lodhus* dicitur, monticulis prærupta, saxosa, & raro cultore, sed omnium ampliſſima, à qua exiguo Euripo *Eust* disiungitur. Cæteræ præter Hyrtham ignobiles sunt, aut saxis asperæ, aut cautibus inüię, & vix virenti cespite vestitæ, has tamen omnes velut imperij sui firmamentum numerata pecunia à Norwegis (vt diximus) coëmerunt Scoti, ersi minimum inde fructum percipiant, cùm incolę, antiqui scilicet Scoti, siue Hibernici, homines erectis animis, & proiecta audacia, legum seueritate, & iudiciorum metu se illigari non patiantur. Quod verò ad mores, cultum, & linguam spectat, à syluestribus illis Hibernicis, de quibus egimus, ne tantillum discrepant, vt facilè vnam eandemque esse gentem cognoscamus.

Episcopus Sodorensis.
Maleos.
Mula.
Hebuda.
Lewes.
Eust.
Hirth.

Ab Hœbudibus ad Ortum æstiuum, si littora legas, ORCADES demùm videas, nunc *Orkney*, xxx. plùs minùs insulas interfuso Oceano discretas, quas ita appellat antiqua quędam membrana, quasi *Argath*, id est, vt ibi interpretatur, supra Getas: malim supra *Cath*, obiacet enim *Cath* regioni Scotiæ, quam ob promontorium *Cathnesse* nunc appellitant, cuius incolas Carini pro Cathini perperam Ptolemæo nominari videntur. Solini ætate homine vacarunt, & vinceis herbeis inhorruêrunt, nunc verò cultę sunt, sed sine syluis, hordei satis feraces, tritici, & arborum omninò indigę. Ex his Pomonia Episcopali cathedra celebris, primaria est; à Solino

Orkney.
Orcades.

Pomona. POMONA *diutina* ob diei prolixitatem vocata, hodie Mainland incolis, quasi continens esset, Sede Episcopali in Kirkwâle oppidulo, & duobus castris ornata. Stanniquè, & plumbi ferax, OCETIS etiam inter has à Ptolemæo recensetur, quam *Hethy* nunc dici coniectamus. An verò *Hey*, quæ inter has numeratur Plinij DVMNAM dicam, nondum statui. Certè si non sit, malim *Faire Yle*, i. *insula pulchra*, cuius oppidum quod habet vnicum *Dumo* dicitur, Dumnam existimare, quàm cum Becano *Wardhuys* in Lappelandia censere. Iul. Agricola classe primus Britanniam circumuectus, Orcadas ad id tempus incognitas inuenit, domuítque, tantum abest vt Claudius deuicerit, (quod Hieronimi Chronicis asseritur,) vt Hadriani tempore Iuuenalis cecinerit:

Ocetis.

Dumna.

Arma quid vltra
Littora Iuuernæ promouimus, & modò captas
Orcades, & minima contentos nocte Britannos?

Deinde verò cùm Romanorum concideret in Britannia imperium, Pictorum sedes fuerunt, & Claudianus poeticè lusit.

Maduerunt Saxone fuso, Orcades.

Nennius etiam prodit, Octham & Ebissum Saxones, qui Britannis meruerunt, cum XL. *Cyulis*, id est, Myoparonibus circa Pictos nauigâsse, & Orcades deuastâsse. Postea in Norwegorum potestatem & Danorum deuenerunt, vnde Gothicè loquuntur incolæ, & demùm Christiernus Danus pacta pecunia, anno 1472, omne ius suum in Scotum transtulit.

Vltra Orcades, & supra Britanniam, antiquus ille in Horatium Commentator, Fortunatas insulas locat, vbi nullos nisi pios & iustos habitare scripserunt, suísq; carminibus loci amœnitatem & fertilitatem celebrãt Græci, Elisios campos appellantes, Sed de his Fortunatis insulis aliud fabulosi Græculi Isacij Tzetzis ex suis ad Lycophronẽ notis (si placet,) accipe. *In Oceano est Britannia Insula inter Occidentalem Britanniam, & Thulem Ortum spectantem, Illuc aiunt mortuorum animas transportari, nam in lit-*

Insulæ Fortunatæ.

E versione B. Bertrandi.

littore Oceani, in quo est Britannia insula, piscatores habitant subditi quidem Francis, tributum verò illis non pendentes, eò quod transmittant mortuorum animas, vt aiunt. Illi enim discedentes, domi circa vesperum dormiunt, pulsantes verò paulò pòst, quosdam in ianua sentiunt, & vocem audiunt illos ad opus vocantem, Surgentes porrò, ad littus accedunt, ignorantes quæ illos ducat necessitas, vidéntq; naues præparatas, sed non suas & vacuas hominibus, quas ingressi remos mouent, & pondus nauium sentiunt, ac si hominibus onerata essent, sed neminem vident. Impetu deinde vno in Britanniam insulam perueniunt, quum vix aliàs suis nauibus vsi, vnius noctis & diei nauigatione illuc perueniunt. Quum verò in insulam peruenerint, rursus neminem vident, sed vocem audiunt recipientium illos qui in nauibus sunt, illósque numerantium ex genere patris ac matris, præterea secundùm dignitatem, artem, & nomen singulos vocantium, Cæterùm illis exonerata naue, rursus vno impetu domum reuertuntur. Hinc multi existimant ibi esse Beatorum insulas.

Quinque dierum & noctium nauigatione ab Orcadibus THVLE à Solino statuitur. Insula si qua alia Poëtis celebratissima, cùm disiunctissimum aliquid innuerent, quasi totius orbis remotissima; hinc Virgilius, *Tibi seruiat vltima Thule*. Seneca, *Terrarum vltima Thule*. Claudianus, *Thulem procul axe remotam*, & alibi, *Ratibus imperuia Thule*. Statius, *Ignotam vincere Thulem*, vt cætera omittam. Hoc tamen adnotasse liceat Thulem pro Britannia à Statio illo istis in versibus vsurpari. Thule.

Thule pro Britannia.

Cærulus haud aliter cùm dimicat incola Thules,
Agmina falcifero circumuenit acta couino.

Et pro remotissima quaque regione in illo Iuuenalis.

De conducendo loquitur iam Rhetore Thule.

Nomen traxisse scribit Suidas à Thule Rege Ægyptio, Isidorus à Sole, Reynerus Reneccius à Saxonica dictione *Tell*, i. *limes* quasi Septentrionis & Occidentis limes fuerit. Verum-enim-verò an Thule aliqua fuerit, dubitat Sinesius, & nusquam comparêre scribit Giraldus noster,

Ep. 148.

Iſlandia.

noſter, ancipitíque de ea ſententia diſtrahuntur doctiores. Plerique *Iſlandiam* cælo rigenti & perpetua hyeme damnatam Thulen olim vocatam aſſeruerunt, his tamen Saxo Grammaticus, Crantzius, Milius, Iouius, Peucerus refragantur. At ſi verum ſit quod doctiſſimus Gaſpar Peucerus libro de Terræ dimenſione retulit, Schetlandiam nautis *Thilenſell* vocari, (nec eius fidem imminuere auſim,) ſanè Thule inuenta, & res iam tandem confecta. Hæc enim Schetlandia eſt inſula alijs exiguis coronata ſub imperio Scoti, frigore obrigens, & vndique procellis expoſita, cuius incolis, perinde vt Iſlandiæ, piſcis exſiccatus & contuſus pro farre eſt. Et quanquam huic Polus Arcticus non ita attollitur, vt diem perpetuum VI. menſes habeat, quod de Thule Pitheas Maſſilienſis à Strabone iuſtè notatus finxit, nec enim hoc Iſlandiæ ipſi contingit, vbi perpetua quaſi hyems, & ferè rigor intolerabilis ſedet, Vt *Schetlandiam* tamen Thulem exiſtimem facit primus ſitus apud Ptolemæum: LXIII enim grad. ab Æquinoctiali definita eſt, vt apud illum Thule, tum quòd inter Normanniam, ſiue Norwegiam, & Scotiam interiacet, vbi Saxo Grammaticus Thulen ponit, inde quod bidui nauigatione à Calidonię promontorio, ſiue *Cathnes* abeſt, qua diſtantia Thulē ponit Solinus. Poſtremò, quòd Bergarum Norwegiæ littori appoſita ſit, quo loci Thulē poſuit Mela, apud quē *Belgarum littori*, corruptè legitur, pro Bergarum. *Bergæ* enim vrbs Norwegię Schetlandiæ obiacet, & Plinius BERGOS hoc tractu nominat, quam non dubito eſſe regiunculam illam, in qua Bergæ florent, vt Norwaye, Plinij eſſe NERIGON, nemo inficias ibit. Sed de hac ſatis ſi adiungam Feſti Auieni è Dioniſio de Thule verſiculos.

Schotlādia, *quæ nōnullis* Hethlādia.

Bergos.

Nerigon.

Longa dehinc celeri ſi quis rate marmora currat,
Inueniat vaſto ſurgentem gurgite Thylen,
Hic cùm plauſtra poli tangit Phœbeius ignis,
Nocte ſub inluſtri rota ſolis fomite flagrat
Continuo, clarumq; diem nox æmula ducit.

Su-

Supra has insulas mare Pigrum, Concretum, & Glaciale dicitur, quòd asperum sit ob glaciei conglomerationes, & vix ratibus peruium. CRONIVM etiam antiquis appellatur à Saturno, quòd in insula hîc quapiam Britannica, vt refert Plutarchus, fabulantur Saturnum in profundo pumicis aurei antro dormientem teneri, illi etiam arctissimum esse somnum à Ioue pro vinculo immissum, aues ambrosiam afferre, cuius odore totus locus fragrat, dæmonas famulos ei multos additos esse, à quibus obseruatur, à quibus ei ministratur, & seruitur. Qua fabella, ni fallor, metallorum venas, quibus Saturnus præest, his insulis latere subindicatur, quæ tamen exercendis fornacibus lignorum inopia damnatæ sunt.

Mare Glaciale sive Cronium.

Saturnus captiuus.

Infra verò Thulen ad Austrum, Germanicum mare diffunditur, in quo septem ACMODAS, Mela HÆMODES vocat, spargi Plinius asserit, sed cùm has Daniæ constet esse insulas in sinu Codano, *Lelant*, *Fuynen*, *Laglant*, *Muen*, *Falstor*, *Leyland*, & *Femerem*, non est cur illis immorer, vti nec in GLESSARIA, siue ELECTRIDA, sic dicta, ob electrum ibi è mari eiectum, quod Sotacus credidit ex arboribus in Britannia effluere, sed cùm Germani antiqui electra *Glesse* vocarint, *Lesse* insulam ad *Scagen* Daniæ Promontorium, Glessariam olim dictam fuisse cum eruditissimo viro Erasmo Michaële Læto existimo.

Acmodæ.

Glessaria.

In ipso autem mari Germanico, quà Britanniam alluit, paucæ comparent insulæ, nisi quę sunt in freto Edenburgensi, *May* scilicet *Bass*, *Keth*, & *Inche Colme*, id est, Columbæ insula. In Northumbriæ littore, Lindi fluuio vna obiecta est *Lindisfarne*, Britannis *Inis Medicante*, quæ vt Bedam audias, *accedente, & recedente reumate, id est, æstu, bis quotidie instar insulæ maris circumluitur vndis, bis renudato littore contigua terræ redditur*. In hac Aidanus Scotus sedem Episcopalem constituit, quæ tandem irruentibus Danis, Dunelmum translata fuit. Hæc tamen ob sanctos ibi sepultos, *Holy Iland*, Anglis vocatur. De qua Alcuinus in Epistola ad Egelredũ Northumbrię regem.

Holy Iland.

Locus

Locus omnibus in Britannia venerabilior Paganis gentibus datur ad depræ dandum, & vbi primùm post discessum S. Paulini ab Eboraco Christiana religio in nostra gente sumpsit exordium, ibi miseria & calamitatis sumpsit initium. Inde *Farne* conspicitur cui aliæ maiores, sed sine cultura, adiacent insulæ. In hac Cuthbertus ille Diuus tutelaris Borealium Anglorum, vt Deo vacaret, *condidit*, (vt inquit in eius vita Beda,) *ciuitatem suo aptam imperio, & domos in hac ciuitate congruas erexit. Erat enim ædificium situ penè rotundum à muro vsque ad murum mensura quatuor, vel quinque perticarum distentum. Murus ipse deforis altior longitudine stantis hominis: nam intrinsecus immanem cædendo rupem multò illum fecit altiorem, quatenus ad cohibendam oculorum, siue cogitationum tasciuiam sufficeret.*

Farne yle.

Post has, Coquedi insula, vulgò *Coquet*, Coquedi fluminis ostio præiacet carbone fossili satis fœcunda, Nec plures hoc tractu eminent insulæ, sed è regione, *Saxonum insulæ*, nunc *Hellichlant*, id est, insula sacra, & multa perpetua quasi serie Frisiæ Orientali, & Occidentali prætexuntur, inter quas Romanis armis notissima erat, quæ Straboni BIRCHANIS, Plinio BVRCHANA, & FABARIA Romanis, à frugis similitudine sponte proueni-entis, quam (vt obiter restituam, quamuis ad institutum non spectet,) Borkun esse Amisiæ ostio obiectam, nomen ipsum loquitur. Inferiùs ad Hollandiæ littus quà Rhenus se olim exonerauit, fluctibus obteguntur Armamentarij antiquissimi fundamenta, quæ rariùs Oceani inundatione nudata, admirandum venerandæ antiquitatis spectaculum, & nobilissimam substructionis formam exhibent, quam elegantissimis typis Abrah. Ortelius veteris Geographię instaurator, & amicus mihi coniunctissimus ex ipso Oceano vindicauit. Huius libentiùs meminerim, quòd Hollandi Huis te Britten, id est, *domum Britannicam* indigitant, vt saltem nomine sit Britannica. Vt enim in confesso est C. Caligulam cùm Britanniam cogitaret in ludicra illa expeditione, pro pharo construxisse; ita Septimium Seuerum vetustate collapsam

Saxonum insulæ.

Birchanii. Lib. 7.

Borkun.

Armamentarium Britannicum *in Hollandiæ littore.*

Britten huis

lapsam restituisse antiqua inscriptio ibi effossa testatur, Vnde tamen Bzitten dicta fuerit, in coniectura positum. A Britannis, vt nomen sortiatur, probabile est, *Brettam* enim Philip. Melanchonis patriam à Britānis denominari ipse credidit, & *Montes* in Hannonia Bzeten à Britannis dictos fuisse, alibi legimus. Veruntamen, vt cum Plinio loquar, cùm ille *Britannicæ herbæ*, quæ Batauiæ peculiaris, nomen miretur, nisi fortè confines Oceano Britanniæ propinquæ dicauerint: sic ego, cur hæc arx, *Britannica* diceretur, demiror, nisi nostræ Britanniæ oppositæ Bataui consecrârint. Locum in Morinis *Portum Morinorum Britannicum* vocat Plinius, vel quòd inde in Britanniam traijcerent, vel quòd ex aduerso prospiceret. Quid igitur impedit, quò minùs hæc Arx eadem ratione Britannica appellaretur? Huc enim Britannos sæpe appuliſſe, & hinc è Germania in Britanniam traiectum fuisse nemo diffiteri possit, cùm Zosimus Oceanum inter Britanniam, & hoc Rheni Ostium interfusum, 900. stadijs tanquam vsitatum traiectum dimensus fuerit, scripseritque annonam è Britannia ad hunc locum subuehi solere, & inde fluuialibus nauigijs aduerso Rheno ad Romanorum castra distrahi: cùm Iulianus Aug. *horrea extrueret*, vt inquit Marcellinus, *vbi condi posset annona à Britannis sueta transferri.* Quo tempore hoc armamentarium in horreum conuersum, & ex Britannica annona, *Britannicum* appellatum videatur, eóque magis quòd in Hollandiæ monimentis Bzitenburg concipitur. Illa enim ætas castra opportuna, & annonæ copia referta, *Burgos*, vt est in Burgundionum historia, vocauit. Quid (vt hac in re, quæ tam multos incertat, coniecturam ex coniectura contexam) si Britanni hoc occupauerint, & suo nomini adoptauerint, quum Magnum Maximum, quem alij Clementem Maximum nominant, purpura contra Gratianum induerint? Ille enim ad hoc Rheni ostium adpulit. Si nec dum hoc Britannicum nomen acceperit, quid si Saxones Huis te Bzitten, vocarint, quòd in Britanniam

Portus Morinorum Britannicus.

Burgus quid.

Zosimus lib. 4.

niam hinc ſoluerint, cùm noſtra littora ſuis *Ciulis*, (ſic myoparones vocarunt) infeſtarent. Saxones enim Batauiam, Salijs Francis expulſis, inſediſſe docet Zoſimus, & inde in Britanniam ſe infudiſſe ſatis clarè conſtat. Quod etiam, vt antea dixi, Dominus Ianus Douza vir verè nobilis & doctiſſimè eruditus in ſua Ode Lugdunenſi innuit. Audi tamen, ne in Britannicam gloriam effuſior videar, cum doctiſſi. Batauiæ alumnus Hadr. Iunius Britannicam herbam ad Britten ſuæ gentis vocabulum reuocarit, quòd copiosè proueniat in ceſpitibus quos illi Britten dicunt, & è quibus contra Oceanum aggeres extruunt: neutiquam abſurdum erit, ſi quis hanc Huis te Britten ad eandem originem referat, ſcilicet ita nuncupatum fuiſſe, quòd contra incurſantes vndas oppoſitis aggerum molibus è ceſpite, ſiue Britten munita fuerit, quas cùm Oceani violentia interſcidiſſet, etiam ædificium depreſſiſſe videatur, ſed hæc viderint illi qui vim verbi, & loci ſitum penitiùs perſpiciunt, & mihi ignoſcant ſi in alienam meſſem hîc falcem immiſerim.

Saxones in Hollandia.

Ianus Douza

In Nomenclatore.

Zeland.

In ea ora Zelandiæ etiam inſulæ Scaldi, Moſa, & Oceano circumfuſæ ſunt, de quibus hoc ſolùm attexam, quòd *Valachriæ* nomen (ea inter has prima eſt) à Wallis noſtris enatum conijcit Lemnius Leuinus. E regione Zelandiæ Tamiſis nobiliſſimus Britanniæ flu. in Oceanum illabitur, quò loci duas inſulas TOLIAPIN, & CAVNAM, ſiue CONVENNON locat Ptolemæus. Hæc nondum nomine conceſſit ſuo, ſed Canuey appellatur, Eſſexiæ littori à Leigh ad Hole hauen per v. mill. obiecta iacet, cuius aliqua pars ad Collegiatam Weſtmonaſterienſem eccleſiam pertinet. Adeò verò humilis vt ſæpe vniuerſa inundetur præter editiores tumulos, in quibus tutus eſt ouibus receptus. Oues enim plus minus 4000. paſcit, ſaporis admodum delicati, quas adoleſcentulos muliebri officio mulgere, & caſeos ouillos conficere in caſearijs illis tuguriolis quæ ibi Wiches vocant, vidimus. De altera verò Toliapi ſententiam ſubinde muto,

Toliapis. Caunus.

Canucy.

vt

vt Sheppey credam præter ſitum nihil video. Ea enim ſatis antiquæ eſt memoriæ, in ſcriptoribus noſtris *Ouium inſula* vbique dicta. Monaſteriolum Mynſter nunc vocant habuit à Sexburga Ercomberti Cantiani regis vxore anno 660. conſtructum. Nunc autem poſſeſſio eſt clariſſimi Equitis, D. Edwardi Hobæi mihi ſemper colendi, qui inter pauculos Angliæ nobiles illuſtre ingenium eruditis ſtudijs excolit. Caſtellum ad occaſum prętendit munitiſſimum, quod Edwardus Tertius poſuit, & Kingſborrow, id eſt, *Regius Burgus*, dixit, pro quo Quinborrow nunc appellatur. Magis ad ortum extra Tamiſis oſtium Tanato inſulæ locus vadoſus, arenoſus, & nauigantibus inſidioſus longè præiacet, quem Goodwine ſands vocant, vbi inſulam anno 1097. abſorptam, quæ Comitis Goodwini patrimonium erat, produnt annales. Forſan hæc Toliapis, ni malis pro Toliapis, Thanatis legere, & nonnullis exemplaribus Toliatis legitur, de quâ in Cantio egimus. Hoc in loco immenſa aquarum vaſtitas ita coarctatur, vt Oceani fauces inter Europæ Continentem & Britanniam non ampliùs xxx. mill. paſſ. pateant, quæ anguſtiæ *Fretum* alijs *Britannicum*, alijs *Gallicum* dicitur, & maris eſt Britannici limes quod ſenſim littora, quæ quaſi coierant, ſemouet, & terris vaſta æqua portione cedentibus, Britanniam & Gallias ab ortu ad occaſum interluit. Ab hoc Britannicum mare incipit, in quo tandem occurrit inſula, ſeu potiùs peninſula *Selſy*, Saxonicè Seolſey, i. iuxta Bedam, Inſula vitulorum marinorum, ſiue Phocarum, quas noſtrâ lingua Seales vocamus, ſed de hac iam ante diximus. Superiùs VECTA inſula iacet, *Guith* Britannis, puiſland, & picþ. Ea Saxonibus (Inſulam enim Ea vocârunt) nobis Wight, altero latere ad Auſtrum, altero ad Septentrionem conuerſo, xx. mill. paſſ. inter ortum occaſumque lenticulari, ſiue ouali figura exporrigitur. Occiduo eius angulo *The nedles*, rupes acuminatæ vnde nomen, & *The Shingelles* præiacent, vti orientali *The Owres*, qui omnes ſcopuli ſunt nauigantibus infeſti.

Sheppey.

Mynſter.

Quinborrow.

Goodwine ſands.

Fretum Britannicum.

Mare Britannicum.

Seales.

Vecta.

Wight.

Tam

Tam modico autem interfluente Euripo Solent olim dicto, à Continente Britanniæ auulsa est, vt cohæsisse videatur, vnde Britannicum illud nomen *Guith*, quod diuortium denotat (vt Nennius habet) factum videtur; quemadmodum etiam *Sicilia*, quum ab Italâ abrupta, & secta fuerit, Latino vocabulo à secando, vt eruditissimo Iulio Scaligero placet, nomen inuenit. Vnde (saluo semper Criticorum iudicio) apud Senecam in VI. Quæst. Natural. *Ab Italia Sicilia resecta* reponerem, vbi vulgò, *reiecta*, habetur. Ex hac situs vicinitate, & nominis affinitate VECTAM hanc ICTAM esse opinari licet, quæ (vt habet Diodorus Siculus) maris fluxu insula videbatur, at cùm refluxisset, exiccato interiecto littore, Britanni prisci curribus eò stannum deuehere solebant, quod in Galliam exportaretur. MICTIM tamen esse Plinij, quæ arcta item cognatione VECTAM attingit, non iudicarim, cùm in ea candidum plumbum proueniret, & in hac nulla sit, quod sciam, metalli vena. Terra est bellicosæ gentis altrix, colono admodum grata, lętissimas fruges, & pabula affatim profundit, cuniculis oppleta, oppidis frequens, triginta enim sex oppida, vicos, & castella numerat, Bedæ autem ætate mille ducentarum familiarum censebatur, & quod ad Ecclesiasticam iurisdictionem spectat, Episcopum Wintonienſem, quod ad ciuilem, Comitatum Southantonenſem respicit. Incolæ facetè gloriari solebant, quasi reliquis beatiores essent, quòd cucullatos monachos, causidicos, & lupos non habuerint. Hanc in Romanorum potestatẽ redegit Vespasianus, dum priuatus sub Claudio meruit. Ad hanc etiam insulam Alecti classis cùm purpuram in Britannia vsurpasset, in speculis, & insidijs collocata Romanorum aduentum præstolabatur, qui tamen nebulę beneficio hostes prętergressi, littore potiti sunt, & nauibus suis ignes iniecerunt, vt nullę fugę prędidium reseruaretur. Saxonum primus Cerdicius iuris sui fecit, concessitque Stuffæ, & Whitgaro, qui Britannicos incolas (pauci enim superfuerent) ad internecionem sustulerunt in

Guith *quid Britannis.*

Sicilia *à secando.*

Ictia.

Mictis.

Panegyricus.

Anno Dñi. 530.

Whit-

Whitgaraburg, ab eo sic dicto, nunc Carbo contractè vocatur, Inde Wolpherus Merciorum Rex Vectam in suam potestatem redegit,& Edelwalcho Australium Saxonum Regi, cum Meanuarorum prouincia attribuit. Posteà Cędwalla Vitisaxo Edelwalcho illo occiso, & Aruando insulę regulo sublato, suo imperio adiunxit, & tragicâ cæde indigenas omnes occidione ferè occîdit, quartámque partem,terram scilicet trecentarum familiarum Wilfrido Episcopo attribuit, qui incolas Christi sacramentis primus imbuit. Voto enim rex ille se Deo obligârat, vt si vinceret, quartam partem regionis Domino daret, quamuis ipse nondum in Christo regeneratus esset. Sed militauit Deo nostro cuncta disponenti hęc Cędwallæ sęuitia, & per eius immanem sęuitiam iudicia sua iusta diuinum numen exercuit. Hoc enim bello cùm impiæ superstitionis caligo qua ante immersa erat hęc insula,fugata est,tùm Christianæ religionis sol simul illuxit: & postquam omnes Britanniarum prouincię fidem Christi (vt inquit Beda) suscepissent, suscepit & hęc insula Vecta.Recentiorem historiam,qui à Normannorum aduentu tenuerunt, & quâ ratione à Riparijs, & Magnauillis ad Reges deuenit, en tibi nostri Lelandi verbis & fide. *Baldwinus de Betona sic forsitan à natali solo dictus,Comes erat Vectæ,qui beneficio Richardi regis in vxorem duxit filiam & hæredem Guilielmi Comitis Vectæ, ac Holderneſſiæ : quo titulo multum ei accessisset ad dignitatis cumulum, si prolem de ea suscepisset. Duxerat ante Baldwinus Vectanus in vxorem Ioannam filiam, & hæredem Guilielmi Vernonij Comitis Deuoniæ : quo coniugio auctus est altero Comitis honore, Mortuo Baldwino, eius vxor filia Guilielmi Grossi Comitis Albemarlæ,secundò nupsit Magnouillano,vulgo Mandeuile. Tertiò etiam nupsit Guilielmo de Fortibus. Ditio Albemarlæ,Vectæ,& Deuoniæ ad hos Fortios peruenit, & honos vterque in Isabellâ Fortia cessauit. Rex Eadwardus, si rectè memini, Tertius precibus, & precio ita per interpretes cum Isabella egit, vt hæc viuens ius omne suum de Vecta Insula illi perpetuò remitteret.* Sed hæc Lelandus quasi per transennam vidit, vt D. R.

Glouerus, siue Somersettus qui antiquitatis Genealogicæ quasi solem in manibus gestat, me è libro vetusto monasterij de *Carbro* dum hęc scriberem docuit. *Vt enim* (inquit liber ille) *Guilielmus Bastardus conquisiuit Angliam, ita Guilielmus filius Osberni* (qui eius Maresçallus, & Comes Herefordiæ) *Vectam insulam conquisiuit*, primúsque Vectæ Dominus erat, sed breui interiecto tempore, ad eius affinem B. de *Reduers*, siue *Riparijs* deuoluta erat huius insulæ hęreditas, atq; per eos in familiam illam Fortiam, siue de *Fortibus* tandem deuenit, & inde in sacrum patrimonium, siue *Domanium* (vt vocant) regium. Legitur tamen in Chronico Tewkesburiensi, *Henricus Comes de Warwic à Rege Henrico Sexto cui charissimus erat coronatus est in Regẽ de Wight, & posteà nominatus primus Comes totius Anglia.* Sed cum illo nouus hic & insolitus titulus omninò euanuit. De Portlandia quæ nunc non insula, sed continenti annectitur, iam antea in Durotrigibus diximus.

Hinc ad oppositum Galliæ littus traijciam, vbi à *Beerfleet* Normanniæ, ad medium vsque canalem mare scopulis, & cautibus quasi constratum esse affirmant nautæ, inter quas Guilielmus Henrici Primi filius Angliæ, & Normanniæ hęres dum è Normannia in Angliam transmitteret, anno Salutis 1120 luctuoso naufragio cùm sorore, fratre notho, & alijs submersus erat. Vnde eius seculo Poëta,

Filij Henrici Primi submersi.

Funus plangendum, priuat lapis æquoris vnus,
Et ratis vna suo principe regna duo.

Aliúsque eodem tempore hæc carmina de illo naufragio procudit.

Dum Normannigenæ Gallis claris superatis,
Anglica regna petunt, obstitit ipse deus:
Asperanam fragili dum sulcant æquora cymba
Intulit excito nubila densa mari.
Dúmque vagi cæco rapiuntur tramite nautæ
Ruperunt imas abdita saxa rates:
Sic mare dum superans tabulata per vltima serpit
Mersit rege satos, occidit orbis honos.

Magis

Magis ad occaſum nonnullæ inſulę Gallicę prætentæ, Anglici tamen iuris in alto apparent: primúmque Normanniæ, ſiue Lexobiorum littori quos Britanni noſtri *Lettaw*, quaſi littorales vocant, CÆSAREA ab Antonino memorata adiacet, quam Galli nunc ita contraxerunt, vt *Caſaris Burgum* in Normannia, & Hiſpani *Caſarauguſtam* in Hiſpania, *Gerzey* enim illi indigitant, vt *Cherburgh* pro *Caſaris burgo*, *Saragoſam* pro *Caſarauguſtâ* dicunt. In hanc olim damnati relegabantur, Prætextatus enim Epiſcopus Rothomagenſis huc relegatus erat, Papiriúsque Maſſonius *Inſulam littoris Conſtantini* vocat, quòd Conſtantiæ antiquę vrbi obiacet, quę Ammiano CASTRA CONSTANTIA dici videantur, & ſuperioribus ſeculis *Moritonium*. Scribit enim Henricus Montenſis, *Comes Moritonij*, id eſt, *Conſtantiarum*. Inſula hæc triginta plùs minus mill. paſſ. ambitu colligit, cautibus, & breuibus (quę vadoſa ſunt loca nauigantibus inſidioſa) defenſa. Terra ſatis fertilis, varijs frugibus & gregibus abundat, oues habet multas, & ex ijs plurimas quatuor cornibus conſpicuas. Cùm autem exiguum ignis alimẽtum ferat, pro lignis alga marina (*Vraic* vocant) vtuntur. Quæ Fucus marinus Plinij eſſe iudicatur, adeóque copiosè his ſcopulis inſulis prouenit, vt Syluę condenſæ eminùs videantur. Hęc ſole ſiccata pro igne eſt, & eius cinere tanquam marga, & terrę adipe agros veruactáque lętificant, vberrimósque faciunt. Villis frequens eſt, paræcijs duodecem exornata & caſtro munitiſſimo *Montorguel* colli impoſito tuta, cui pro Anglis pręfectus conſtitutus qui vniuerſę inſulę pręeſt, quo munere nunc magna cùm laude fungitur honoratiſſimus Eques Aimulius Powlett vir fide, pietate, & cura in maximis Reipub. negotijs ſpectatiſſimus, cuius prudentia & diligentia inſula ſe & cultiorem, & lętiorem eſſe iam agnoſcit. Viginti hinc milliaribus ad occaſum æſtiuum altera abeſt inſula, quę Antonino SARNIA, nobis hodiè Garnſey appellata, cytharæ quaſi forma ab ortu in occaſum proiecta, Cæſareæ quam dixi, nec magnitudine,

Geſarea.

Gerſey.

Ado.

Caſtra Conſtantia.

Moritonium

Vraic.

Sarnia.

Garnſey.

nec fæcunditate adęquanda, paræcias enim tantum decem habet. In hoc tamen præferenda, quod nihil venenosum, vt illa, alat. Naturæ munimentis tutior, vtique præruptâ cautium corona quoque redimita, inter quas Smyris lapis durissimus, & asperrimus reperitur (nos *Emerill* vocamus) quo gemmarij lapides expurgant, scinduntque, & vitriarij vitrum diffindunt. Portus etiam commoditate mercatorumque commeatu multò est celebrior. In extrema enim ferè ad ortum parte, sed australi latere, lunato sinu portus admittitur, cui adsidet oppidulum *S. Petri*, longa platea, & angusta productum, bellico apparatu plenum, & mercatoribus cùm bellum ingruit, frequentissimum. Veteri etenim Regum Angliæ priuilegio perpetuæ hîc sunt quasi inducię, & Gallis alijsque quamuis bellum exardescat, vltrò citróque huc sine periculo venire, & commercia securè exercere licet. Portus aditus vtrinque castris munitur, ad sinistram vetus est castellum, ad dextram alterum (*Cornett* vocant) è regione eminet in rupe satis ædita, & mari circumflua. Quod regnante Maria, Leonardus Chamberlan Eques auratus, & insulæ præfectus nouis operibus firmauit. Hîc enim plerúnque agit insulę prefectus & milites presidiarij qui Gallos & fœminas nullo modo ingredi patientur. Vtraque insula multiplici hortorum viriditate, & pomarijs ridet, vnde vino è pomis factitio (*Siseram* aliqui vocant, nos *Sidre*,) plerúmque vtuntur. Incolæ vtrobique sunt origine vel Normannici, vel Britones, Gallicéque loquuntur. Vtrobique *Vraię* illa pro ignis est fomento, vel fossiles ex Anglia carbones, & piscium vtrobique maxima multitudo. Spectarunt olim hę insulæ cum alijs circumuicinis ad Normanniam, sed cum Henricus noster primus Robertum fratrem anno Christi 1108. debellasset, Normanniam & has insulas Angliæ regno adiunxit, ex quo tempore Angliæ firma fide adhæserunt, licèt Gallus (proscripto Ioanne nostro) Normanniam occupauerit, & Henricus Tertius suo in Normannia iure pacta pecunię summa, & Aquitaniæ possessione,

Smyris lapis.

Portus S. Petri.

Libertas tempore belli

Castle Cornet.

Vraic.

Normannia amissa.

1259

one, cesserit. Quod ad rem ecclesiasticam pertinet, Episcopo Constantiensi in Normannia paruerunt, donec ille nostra memoria Pontificis Rom. in Anglia authoritatem (quod Episcopi nostri faciunt) abiurare recusarit. Iam inde Wintonienſi Episcopo subesse dignoscuntur. De *Serke* insula modica, quę illis interiacet, rupium precipitijs circumuallata, de *Alderney* quę aliquanto maior ecclesiolam, & octoginta ædes habet, de *Arme*, & scopulosa illa cautium eminentia, quæ *Quasquettes* vocantur, cùm ab antiquis scriptoribus non memorentur, non est cur ego pluribus loquar.

Eodem inde littore LIGA Antonini eminet, quæ superstite nomine etiamnum nunc *Ligon* dicitur. Tum septem insulæ sternuntur SIADÆ Antonino, à numero, *Saith* enim septem, Britannicâ linguâ sonat, Gallis hodie *Le set Ysles*. Has Siadas enim existimo *Hiadatas* corruptè apud Strabonem appellari, ab his enim, vt inquit ille, minor est quàm diurnus in Britanniam nostram cursus. A Siadis ad BARSAM, cuius etiam meminit Antoninus, VII. intersunt stadia, Gallis *Ysle de Bas*, Anglis Basepole, *Bas* enim quod minùs profundum, Britanni vocant, & ex bolide demissa in minorem altitudinem, mare hoc loci subsidere nautę deprehendunt. Vix enim septem vel octo cubitis depressum est, cum per reliquum littus 12.18.20. cubit. mare altum sit, vt in chartis Hydrographicis videre est. Inter has tamen insulas & *Foy*, Cornwalliæ mare hoc nostrum Britannicũ in maximam deprimi altitudinem obseruarũt nautę, quam 116. plùs minùs vlnis in canali commensurant. Hinc ad Britannię nostræ oras iam transmittam, & oram legens, *Ideston*, *Mousbole*, *Long shippes* scopulos potiùs infames quàm insulas præteruectus, ad extremũ Cornwalliæ promontorium LISSIAM Antonini conspicio, nunc *Lethowsow* vicinis, alijs verò The gulfe, id est, si interpreteris, vorago, quæ tantùm recedente æstu nudata appareret. Hanc Lissiam antiquorum existimo, quòd *Lis* idem significat, vt accepi, apud nostros Britannos. *Liso* enim

Liga.
Siacla.
Setyles.
Barsa.
Basepole.
Speculum Oceani.
Mare Britannicum vbi altissimum.
Lissa.
The gulfe.

vasto cum murmure sonum edere, cuiusmodi in vorticosis locis audiuntur, & eo loci Oceani fluxus & in Boream, & Orientem magno cum fremitu eluctatur inter Cornwalliam & insulas coarctatus, quas SIGDELES Antoninus, SILLINAS Sulpitius, SILVRAS Solinus, *Silly* Angli, Scylings nautæ Belgici, HESPERIDAS & CASSITERIDES antiqui Græci vocârunt. *Hesperidas* enim dixit Dionysius Alexandrinus, ab occidentali situ. Et *Ostrimydes* Festus Auienus in *Oris Maritimis*, de quibus hęc carmina intexit.

Syllye.

Cassiterides, Sillina & Hesperida.

In quo insulæ sese exerunt Oestrymides
Laxè iacentes, & metallo diuites
Stanni atque plumbi: multa vis hìc gentis est
Superbus animus, efficax solertia,
Negotiandi cura ingis omnibus
Non vsq; nauibus turbidum latè fretum
Et belluosi gurgitem Oceani secant;
Non hi carinas quippe pinu texere
Fecere remos non abiete, vt vsus est,
Curuant phaselo: sed rei ad miraculum
Nauigia iunctis semper aptant pellibus,
Corioq; vastum sæpe percurrunt salum.
Est posteà
Tarteſiisq; in terminos Oestrumnidum
Negotiandi mos erat, Carthaginis
Etiam colonis

Cassiterides verò cæteri Græci à stanno, quemadmodum & apud Drangos Asiæ, à Stanno locum quendam CASSITERON vocat Strabo, & insulam in mari Indico CASSITERAM etiam à stanno dictam fuisse è Dionysio memorat in Vrbibus Stephanus. MICTIN autem illam quam sex dierum nauigatione introrsum à Britannia abesse, & candidum plumbum proferre è Timæo scribit Plinius, inter has fuisse vix ausim affirmare. Non me tamen latet eruditissimum Hermolaum Barbarum pro *Mictim*, *Mitterim* in manuscriptis codicibus legisse, &

pro

pro *Mitterim*, Cattiterim legere. Quod autem has esse CASSITERIDAS toties quæsitas dixerim, facit antiquorum authoritas, ipsarúmque situs, & Stanni venæ. *Artabris* (inquit Strabo) *quibus Britanniæ Occidentales partes è regione adiacent, ad Aquilonem opponuntur insulæ, quas Cassiteridas appellant, quodammodo in Britannico climate constitutæ.* Et alibi: *Amplius est mare inter Hispaniam, & Cassiteridas, quàm à Cassiteridis ad Britanniam interiectum. Aduersus Celtiberiæ latus spectant Cassiterides*, inquit Solinus. Diodorus Siculus: *In insulis Oceano Ibero proximis, quæ à Stanno Cassiterides nominantur.* Eustathius, *Cassiterides insulæ decem sunt contiguæ ad Arctum.* Cùm verò hæ Sillinę Artabris, id est, Gallitię in Hispania oppositæ sint, cùm ab illis in Aquilonem ad amussim vergant, cùm in Britannico climate constituantur, cùm Celtiberiæ latus spectent, cùm longè ampliori mari ab Hispania, quàm à Britannia disiungantur, cùm sint Oceano Ibero proximæ, cùm contiguæ sunt ad Arctum, & melioris notæ tantummodò decem numerentur, scilicet *Sanctæ Mariæ, Annoth, Agnes, Sampson, Silly, Brefar, Rusco*, siue *Triscraw, S. Helenæ, S. Martini, Arthur*, & quod caput est, cùm Stanni venas habeant, vt nullæ aliæ hoc tractu insulę: & à fodinis duæ minores *Minanwitham*, & *Minuisisand*, nomen duxisse videantur: malim ego has Cassiteridas existimare, quam vel *Asores* quę nimis in occasum prouectæ sunt, aut *Bisargo*, nescio quam cum Oliuario, aut iam depressas latere cum *Gemma* Frisio opinari. Quòd verò Herodotus has non nouerit, neutiquam mirandũ est; fatetur enim ipse se pro comperto nihil habere, quod de Europę extremis referat; primùm tamen plumbum in Gręciam hinc delatum erat. Plumbũ (inquit Plinius lib. 8. cap. de rerum inuentoribus) è Cassiteride insula primus apportauit Midacritus. Sed ad *Silly*. Insulę verò hoc nomine insigniuntur plùs minùs centũ quadraginta quinq; gramine vestitę prętер horrentes rupes, & saxa eminentia innumera. Frumẽto nonnullæ satis feraces, cæterùm omnes cuniculis, gruibus, cygnis, ardeis &

marinis auibus abundant. Omnium maxima est quæ à *S. Maria* nomen habet, castrum habet & præsidium militare. *Hæ sunt insulæ illæ quas Fretum turbidum duarum aut trium horarum nauigatione distinguit à Danmoniorum ora, & quarum incolæ custodiunt morem vetustum, Nundinas, & nummum refutant, dant res & accipiunt, mutationibus potiùs, quàm pretijs necessaria parant, Deos percolunt, scientiam futurorum pariter viri, ac fœminæ ostentant,* vt habet Polyhistor. *Melanchlanos* vocat incolas Eustathius, quòd nigris vestibus ad talos vsque demissis induerentur, pectore succincti, & cum virgis ambulantes persimiles Tragicis antiquarum Furijs. Vitáque cedunt (vt habet Sardus) plerumque vita satiati. E rupe enim se proijciunt in mare fœlicioris vitæ spe, quod procul dubio Britannicorum Druidum fuit persuasio. Huc etiam damnatos ad metalla relegare solebant Romani Imperatores. Maximus enim Augustus cùm Priscillanum ob hæreticam prauitatem capitis damnâsset, sectarios eius Instantium Hispanum Episcopum, & Tiberianum publicatis bonis in Syllanas insulas deportari iussit. Contra has ad Gallicum littus Osissimis, siue Britanniæ Armoricæ præiacet AXANTOS Plinij, quæ nomine integro etiamnum *Vshant* vocantur, Antonino VXANTISSENA, qua vna dictione, duæ coaluerunt, VXANTIS, scilicet & SENA. Hęc enim insula inferiùs est nunc *Sayn*, quæ Brestæ obiecta SIAMBIS nonnullis exemplaribus, & *Sounos* corruptè Plinio dicitur, circa quam ab ortu in occasum plùs minùs septem mill. Angl. procurrunt confertissimi scopuli, potiùs quàm insulæ. De hac accipe quod Pomponius Mela refert. *Sena Britannico mari Osissimis aduersa littoribus Gallici numinis oraculo insignis est, cuius antistites perpetua virginitate sancta numero nouem esse traduntur, Galli Zenas, vel Lenas, vocant* (sic potiús cum Turnebo lego, quàm Gallicenas) *putántque ingenijs singularibus præditas maria ac ventos concitare carminibus, séque in qua velint animalia vertere, sanare quæ apud alios insanabilia sunt, scire ventura, & prædicere, &c.* Huic aliæ subtenduntur insulæ *Grane, Penmark*, id est,

Sulpitius Seuerus.

Axantos. Vshant.

Siambis.

The Seames nauti.

Caput

Caput equi, & *Beliſle*, quas VENETICAS vocat Plinius. Venetis enim Britanniæ aduerſæ ſunt, & NESIADAS ex Dionyſio Afro nonnulli vocant, de quibus ille: *Venetica. Neſiada.*

Neſſiadum ſpatio nec diſtant littora longo,
In quibus vxores Amnitum Bacchica ſacra,
Concelebrant hederæ foliis, tectaq; corymbis.
Non ſic Biſtonides Abſinthi ad flumina Thraces,
Exertis celebrant clamoribus ἐλελεῦ.

Quod etiam Feſtus Auienus ſic expreſſit.

Hinc ſpumoſus item ponti liquor explicat æſtum,
Et breuis è pelago vortex ſubit: hic chorus ingens
Fœminei cœtus pulchri colit Orgia Bacchi,
Producit noctem ludus ſacer: aëra pulſant
Vocibus & crebris latè ſola calcibus vrgent.
Non ſic Abſynthi propè flumina Thraces & almæ
Biſtonides, non qua celeri ruit agmine Ganges,
Indorum populi ſtata curant feſta Lyæo.

Beliſle verò & has prædictas Neſſiadas eſſe Poſſidonij apud Strabonem authoritas conuincit. Ligeris enim oſtio præiacet, & in oppoſita Galliæ regione Samnitas poſuit Ptolemæus. Sic enim Strabo: *Poſſidonius in Oceano inſulam paruam non longè in pelago in exitu Ligeris amnis præiacentem eſſe inquit, eam inhabitare Samnitarum mulieres Bacchi numine afflatas, ipſas quidem Deo ipſi propitiantes & feſtis ritibus exorantes.* De hac etiam Artemidorus apud eundem Strabonem ſic ſcribit: *Inſulam Britanniæ proximam eſſe in qua ſimilia Samothracibus Cereri, & Proſerpinæ ſacrificia fiunt.* Et huc vſque ad Ligeris oſtium mare Britannicum diffundi tradunt veteres,

Nihil aliud nunc reſtat, cùm è ſcrupuloſis Antiquitatis cautibus enauigârit oratio, quàm vt nautę olim Neptuno vela lacera, ſic ego etiam aliquod DEO OPT. MAX. & VENERANDÆ ANTIQVITATI anathema conſecrarem, quod libens meritò nunc voueo,

&

& ſuo tempore Deo volente vota ſoluam. Intereà meminerit lector, me cum inuido, & edaci illo hoſte TEMPORE, hoc in opere colluctatum fuiſſe, de quo Græcus optimè cecinit :

Ἀ'ργαλέως φέρεται πολεὶς χρόνος, ἀλλὰ παρίρπει,
Καὶ φωτὰς κλέπτει φθεγγομένων μεμόντων.
Καὶ μὴ φαυόμβρους τοὺς φαυομβρίους ἀφανίζει.
Καὶ μὴ φαυομβρίους, εἰς φαεσὸν φερφέρει.

* *Oblectet animum, plebs eſt moroſa legendo. Ille benè de te dixit, at ille malè.*

Ego verò illo Mimnermi diſticho, quod veriſſimum eſſe noui, me identidem affari, & conſolari ſoleo :

Τλιὸ σεωυτῦ φρένα τέρπε, δυσηλεγίων δὲ πολιτῶν
Αλλος τῖς σὺ χαίρων, ἄλλος ἄμεινον ἰρεῖ.

FINIS.

SOLI DEO GLORIA.

Britanniæ antiquæ populi, vrbes, flumina, promontoria, &c. quorum meminerunt Cæsar, Tacitus, *Ptolemæus*, *Antoninus*, *Notitia Prouinciarum*, & authores alij, cum nominibus recentioribus.

ABallaba.	*Appleby in Westmorland,*	627
Abone.	*Auington in Glocestershire,*	273
Abus æstuarium.	*Humber in Yorkshire,*	432
Æsica.	*Netherby vpon Esk in Cumberland,*	639
Ad Ansam.	*Ithanceaster in Essex,*	348
Ad Pontem.	*Paunton in Lincolnshire,*	426
Adurni Portus.	*Ederington,*	232
Agelocum.	*Ideleton in Nottinghamshire,*	438
Alone.	*Lancaster,*	620
Alaunius flu.	*Auon in Wilshire,*	188
Alaunus flu.	*Alne in Northumberland,*	655
Amboglanna.	*Old ruines at Cambec in Cũberland,*	645
Ancalites.	*The hundred of Henley.*	297
Amnitum insula.	*Ysles vpon the West coasts of Britaine in Fraunce,*	646
Andates lucus.		355
ANDERIDA.	*Newenden in Kent,*	266
Angli.		68
Antona, siue Ausona.	*Auson in Warwickeshire,*	402
Antiuæstæum.	*The Cape of Cornwall,*	116
Aquæ solis.	*Bath in Sommersetshire,*	165
Arbeia.	*Ierby,*	632
Ariconium.	*Kencheſter neare Hereford,*	494
Atacoti.		64
Atrebatij.	*Barkeshire,*	204
Augusta, vide LONDINVM.		
Axelodunum.	*Hexham in Northumberland,*	650

B

Bannauenta.	*Northamton,*	404

Belerium, idem quod Antiuestæum.

Belgæ. *Somerſetſhire, Wilſhire, and Hantſhire,* 151
Beliſama. fl. *Rhibel in Lancaſhire,* 615
Bibroci. *The hundred of Bray in Barkeſhire,* 211
Binouium. *Binchester,* 604
Blatum Bulgium. *Bulneſſe in Cumberland,* 634
Bleſtium. *Old town in Hereford ſhire,* 492
Bonium. *Banchor in Flintſhire.* 481
Bononia. *Bollonge in France,* 258
Borcouicum. *Borwic in Northumberland,* 652
Bouium. *Cowbridge in Glamorganſhire,* 516
BRAGE. *Broughton in Hantſhire,* 191
Brannogenium. *Worceſter,* 457
Brannodunum portus. *Brancester in Norfolke,* 378
Bremenium. *Brampton in Northumberland,* 656
Bremetonicum. *Ribcheſter in Lancaſhire,* 617
Brigantes. *Yorkeſhire, Lancaſhire, B. of Durham, Weſtmorland, Cumberland,* 552
Brouonacum. *Brougham,* 627
Bullæum. *Buelth in Breknocſhire,* 503
Burrium. *Vske in Monmouthſhire,* 510

C

Cæſaromagus. *Burghſted in Eſſex,* 339
Calcaria. *Abberford in Yorkeſhire,* 563
Callena. *Wallengford,* 206
Camboritum. *Cambridge,* 383
Camalodunum. *Maldon,* 326
Camundolunum. Vide Cambodunum,
Cambodunum. *Ruines neere Almonbury in York ſhire,* 559
Calagum. *Ouer Burrow in Lancaſhire,* 619
Canonium. *Canonden in Eſſex,* 339
Cantium. *Kent,* 239
Cantium Promontorium. *The foreland of Kent,* 257
Cangi. 163. 488
Caſtra Exploratorum. *Burge vpon Sands,* 634
Caſſij. *The Hundred of Caiſhow in Hertfordſhire,* 595

Cassiterides.	*The Ilet of Sylly,*	758
Caturactonium.	*Cattarick in Yorkeshire,*	595
Cattieuchlani.	*Buckinghamshire, Bedfordshire, and Hertfordshire,*	298
Cenio flu.	*The riuer by Tregeny in Cornewall,*	120
Ceni-magni.	Vide Iceni.	
Cilurnum.	*Collerton in Northumberland,*	650
Clausentum.	*South-hanton,*	190
Cleuum.	*Gloucester,*	275
Coccium.	*Coccley in Lancashire,*	613
Colonia.	*Colchester in Essex,*	349
Condate.	*Congleton in Cheshire,*	486
Concangij.	*Barony of Kendall,*	626
Condercum.	*Chester vpon the streate in the B. of Durham,*	608
Combretonium.	*Brettenham in Suffolke,*	362
Conouius flu.	*Conwey in Wales,*	541
Conouium vrbs.	Caer hean *vpon Conway in Caernaruonshire,*	542
Conuennos insula.	*Canuey at the Tames mouth,*	338
Congauata.	*A place vpon Caudebec in Cumberland,*	636
Coritani.	*Northamptonshire, Leicestershire, Rutlādshire, Lincolnshire, Nottinghamshire, Derbyshire,*	400
Cornauij.	*Warwickeshire, Worcestershire, Staffordshire, Shropshire, and Cheshire,*	445
Croco-calana.	*Ancaster in Lincolnshire,*	427
Cunetio.	*Marleborrow in Wilshire,*	184
Corinium.	*Circester in Glouceſtershire,*	280
Corstopitum.	*Morpit in Northumberland,*	654
Cossini.		112
Curia.	*Corebridge in Northumberlād,*	651

D

Danmonij.	*Cornwall, and Denshire,*	112
Danmonium promontorium.	*The Lizard in Cornwall,*	119
Danum.	*Dancaster in Yorkeshire,*	557
Delgouitia.	*Godmundham in Yorkeshire,*	577

Deruentio. *Vpon Derwent in Yorkeſhire,* 575
Deua flu. *Dee in Cheſſhire,* 483
Deuana ſiue Deua vrbs. *Cheſter, or Weſtcheſter,* 483
Dictum. *Diganwey,* 542
Dimetæ. *Weſtwales, Caermardenſhire, Penbrochſhire, and Cardigan,* 519
Dobuni, ſiue Boduni. *Gloceſterſhire and Oxfordſhire,* 270
Dubris. *Douer,* 262
Dunum ſinus. *The creek at Dunesby neere Whitby in Yorkeſhire,* 584
Durcornouia. Vide Corinium.
Durotriges. *Dorſetſhire,* 141
Dur-cobriuæ. *Hertford,* 311
Durnium. Vide Durnouariam.
Durobriuæ. *Caſter neere Wandleſworth in Huntingdonſhire,* 398
Durnouaria. *Dorceſter,* 144
Durobrouæ. *Rocheſter,* 248
Durolenum. *Leneham in Kent,* 246
Durolitum. *Old foord vpon the riuer of Lee in Eſſex,* 337
Duroſiponte. *Gormonchester in Huntingdonſhire,* 395
Durouernum. *Canterbury,* 251

E

Eboracum. *Yorke,* 566
Epiacum. *Papcaſtle in Cumberland,* 631
Etocetum. *Vttokceſter in Staffordſhire,* 463
Extenſio Prom. *Eaſten-neſſe in Suffolke,* 366

G

Gabrantvicorũ portuoſus ſinus. *Suerby in Yorkeſhire,* 581
Gabroſentum. *Gateſhead in B. of Durham,* 609
Galacum. *Ouerborrow in Lancaſhire,* 619
Galana. *Kellenton,* 626
Garianonum. *Yarmouth,* 375

Garienis flu. *Yare riuer in Norfolke,* 374
Ganganorum prom. *Lheyn in Caernaruonshire,* 539
Gausennæ. *Brig-Casterton vpon Wash,* 424
Genunia. *Northwales,* 532
Glannibanta lib. Notitiarum. *Bainbrig in Yorkeshire,* 594
Glessariæ. 411
Gobannium. *Abergeuenny,* 509
Gessoriacum, vide Bononiam. 258

H

Herculis promon. *Herty point in Denshire,* 136
Hunnum. *Seuenshale in Northumberland,* 649

I

Iamesa, vide Tamesis.
Iceni. *Suffolke, Norfolke, Cambridgeshire, and Huntingdonshire,* 354
Icianos. *Icborrow in Norfolke,* 380
Idumanius flu. *Blackewater in Essex,* 347
Isannauaria. *Stony-Stratford,* 303
Isca flu. *Ex riuer in Denshire,* 132. 510
Isca Danmoniorum. *Excester,* 132
Isca Leg. Augusta. *Caer Lheon in Monmouthshire,* 510
Iscalis. *Iuelcester,* 153
Isurium. *Aldburge in Yorkeshire,* 566
Iugantes, quorum meminit Tacitus, nescio, nisi Cantiani fuerint, quos Britanni sua lingua *Y. Gaint* dicere solebant. Æquè tamen probabile videatur *Brigantes* pro Iugantes legere. 555
Itium. 258
Ituna flu. *Eden in Cumberland,* 626. 635

L

Lagecium. *Castleford neere Pontfreit,* 561
Legio 11. Aug. vide Isca Silurum.

Legio VI. Victrix, vide Eboracum.
Legio XX. Victrix, vide Deua.
Leuatres. *Neere to Bowes vpon Stanemore,* 597
Leucarum. *Lochar in South Wales,* 517
Littus Saxonicum. 241
Lectorodum. *Bedford,* 305
Lemanis. *Limehill in Kent,* 265
Lindum. *Lincolne,* 428
Londinum. *London,* 323
Longouicum. *Lonchester in the B. of Dureſme,* 608
Luguuallum. *Carlile,* 637
Louentium. 504

M

Magi. *Old Radnor,* 499
Maglona. *Maclenith in Montgomeriſhire,* 522
Magnus portus. *Porteſmouth,* 198
Maleos. *Mula among the Weſterne Iles,* 743
Mancunium. *Manchester,* 612
Mandeueſſedum. *Manchester in Warwickeſhire,* 447
Magni. Vide Magis.
Mediolanum. *Lhan vellin in Montgomeryſhire,* 534
Magioninium. *Aſhwell in Hertfordſhire,* 309
Meatæ. *Northumberland,* 647
Margidunum. *Margedouerton in Leiceſterſhire,* 415
Mena. *Meneg in Cornwall,* 119
Metaris eſt. *The Waſhes betweene Lincolnſhire and*
Mictis vide Vecta. *(Norfolke,* 379. 421
Morbium. *Morſby in Cumberland,* 630
Maridunum. *Caermarden,* 520
Moricambe æſt. *The Bay at Caerdronok in Cumberland,* 634

N

Nidus. *Neath in Glamorganſhire,* 517
Neomagus, ſiue Nouiomagus. *Woodcote neere Croyden in*
Nouus portus. Vide Lemanis. *(Surrey,* 224

Octo-

O

Octopitarum prom. *S. Dauids head in Penbrochshire,* 525
Ocellum prom. *Kellnsey in Yorkeshire,* 580
Olicana. *Oteley in Yorkeshire,* 563
Olenacum. *Elenborrow in Cumberland,* 632
Ocrinum. Vide Danmonium.
Ordouices. *Northwales,* 490
Ostidamnij. 112
Ottadini. *Northumberland,* 647
Othona. *Hastengs in Sussex,* 236

P

Parisi pop. *Holderneſſe in Yorkeshire,* 575
Pennocrucium. *Penkridg in Staffordshire,* 465
Pettuaria. *Beuerley,* 578
Petrianæ. *Some place neere Pete-rill in Cumberland,* 636
Picti. 49
Præsidium. *Warwicke,* 451
Prætorium, *Patrington in Yorkeshire,* 580
Pontes. *Colbroke in Buckinghamshire,* 300
Pons Ælij. *Pontland in Northumberland,* 652
Procolitia. *Coleceaſter in Northumberland,* 651

R

Ratæ. *Ratby in Leiceſterſhire,* 413
Ratostibius fl. *Taf in Glamorganshire,* 515
Regni pop. *Surry, Sussex, and the sea coasts of Hantshire,* 217
Regnum. *Regnsted in Hantshire,* 187
Regulbium. *Reculuer in Kent,* 250
Rigodunum. Vide Brementuracum.
Rhutupiæ. *Richborrow neere Sandwich,* 253
Ruthunium. *Routon in Shropshire,* 473

S

Sabrina flu. *Seauern,* 532
Salenæ. *Salndy in Bedfordshire,* 307

Segodunum. *Seton in Northumberland,* 654
Segontium. *Caer Seiont neere Caernaruon.* 540
Segontiaci. *In Hantſhire,* 199
Setantiorum Palus. *Winandermer,* 621
Scoti. 55
Seteia æſtuar. pro Deia. *Dee mouth,* 483
Segelocum. Vide Agelocum.
Silures. *Southſtales,* 490
Sitomagus. *Thetford in Norforke,* 369
Simeni. Vide Iceni.
Sinus ſalutaris. Vide Gabrantouicorum.
Sorbiodunum. *Old Sariſbury,* 179
Spinæ. *Spene neere Newbury,* 208
Stuccia flu. *Iſtuyth in Cardiganſhire,* 529
Sulloniacæ. *Brockley hill neere Edgeworth.* 319

T

Tau ęſtu. Ptol. *Tueſis, Twede,* 656
Tamarus flu. *Tamar,* 124. 127
Tamara. *Tamarton,* 124
Tamiſis. *Tames,* ſiue *Teames,* 295
Tanatos. *Tenet,* 254
Teſis flu. *Teſe,* 601
Tina flu. *Tine in Northumberland,* 649
Toiſobios. Vide Conouius. 541
Tobius flu. *Touy in Wales,* 520
Traiectus. *Paſſage neere Auſt,* 278
Trinobantes. *Middleſex, and Eſſex,* 320
Tripontium. *Torceſter* 401
Triſantonis Portus. *Southanton,* 189
Tueſis. *Berwick vpon Twede,* 658
Tuerobius flu. *Tiuy in Wales,* 528
Tunnocellum. *Tinne-mouth,* 653
Trutulenſis Portus. Vide Rhutupias, Tacitum Trutulenſem pro Rhutupenſi vocare exiſtimat B. Rhenanus.

V

Vagmiacæ.	*Maidstone,*	246
Valentia.		647
Vallum.	*The Picts Wall,*	642
Varis.	*Bod-vary in Flintshire.*	547
Viroconium.	*Wroxcester,*	474
Vedra flu.	*Were in the B. of Duresme,*	603
Venta Belgarum.	*Wintchester,*	192
Venta Icenorum.	*Caster neere Norwich,*	370
Venta Silurum.	*Caer Went in Monmouthshire,*	508
Vennones.	*Bennsford bridge,*	409
Verlucio.	*Werminster,*	177
Verometum.	*Burrow hill in Leicestershire,*	415
Verolamium.	*Verulam neere S. Albons,*	313
Verteræ.	*Burgh vpon Stanemore,*	627
Vzellæ æstuarium.	*Iuell mouth,*	153.156
Viconia. Vide Vinouium.		
Vinouium.	*Bincheſter in the B. of Duresme,*	604
Villa Faustini.	*S. Edmunds Bury,*	358
Vindobala. Vide Vidomora.		
Vindomora.	*Walleſend in Northumberland,*	653
Vindonum.	*Silceaſter,*	199
Vindolana.	*Wincheſter in the wall,*	652
Vindogladia.	*Winburne in Dorſetshire,*	148
Vitosidum.	*Werewic vpon Eden neere Carlile,*	700
Voluba.	*Volemouth,*	120
Voreda.	*Old Carlile,*	633
Vsocona.	*Oken yate,*	475
Vzella.	*Loſt-vthiel,*	121

Populi & loca antiquioris memoriæ

IN SCOTIA.

A *Brauanus.*	666	*Bodetria flu.*	664
Alauna.	668	*Caledonij.*	668
Banatia.	670	*Canta.*	671
Berubium.	671	*Carbantoricum.*	665

wareni, siue Catini. 671
Cornabij. ibid.
Carnouacæ. 670
Castra Alata. 663
Cerones. 670
Colania. 663
Celnius fl. 671
Corda 665
Coria. 667
Creones. 670
Damnij. 666
Dea. 665
Deuana. 670
Diua fl. ibid.
Epidij. 670
Gadeni. 662
Glotta. 666
Grampius. 668
Horesci. 665
Iiena. ibid.
Ila fl. 671
Itis fl. 670
Lelanonius. 666
Leucopibia. 665
Lindum. 668
Littus altum. 671
Longus fl. 670
Loxa fl. ibid.
Lugi. 671
Merta. ibid.
Nouantes. 665
Nouantum Prom. 665
Nodios. 665
Orcas, vide Taruedrum 671
Orrea. 670
Rherigonium. 666
Selgoua. 665
Tamea. Fortasse Tanea in Ro- (ssia. 671
Taizali. 670
Taruedrum prom. 671
Taua fl. 670
Trimontium. 665
Vacomagi. 670
Vararis 671
Vernicones. 670
Victoria. 667
Vindagora. 666
Viruedrum. 671
Volsa. 670
Vzellum. 665

IN HIBERNIA.

ARgita fl. 709
Ausoba fl. 704
Auteri 743
Birgus fl. 795
Boreum prom. 702
Brigantes. 794
Buuinda fl. 701
Cauci. 698
Coriondi. 694
Darnij. 707
Daurona. 692
Dunum. 707
Duris fl. 690
Eblana. 699
Eblani. ibid.
Erdini. 709
Gangani. 689
Iberni. 691
Iernus fl. 691
Issannium prom. 707

Laberus

Laberus. 701
Libnius fl. 704.699
Logia fl. 708
Luceni. 690
Macolicon. 702
Menapia. 696
Menapij. ibid.
Modana fl. 697
Nagnata. 704
Nagnatæ. ibid.
Notium prom. 690
Oboca fl. 698
Rauius fl. 705
Rhæba. 695
Rhobogdij. 709
Rhobogdium prom. ibid.
Rigia. 70
Rigia altera. 710
Sacrum prom. 697
Senus fl. 690
Velabri. 702
Vennicnium prom. 709
Vennicnij. ibid.
Vidua fl. ibid.
Vinderius fl. 707
Vodi. 691 Voluntij. 706

Insulæ Britannicæ adiacentes.

Amnitum insula. 758
Adros, qua & Andium. 722
Axantos, vide Vxantisa.
Barsa. 757
Bergaæ 746
Cæsarea. 755
Cassiterides. 758
Caunos. 750
Dumna. 744
Epidium, 742
Glota. 741
Hebrides. 742
Ebuda prima. ibid.
Ebuda secunda. 743
Limnos. 721
Liga. 757
Lisia. 757
Mictis fortasse Vectis. 752
Mona. 722
Monaeda. 724
Mula. 743
Nerigon. 746
Pomona. 744
Ocetis. ibid.
Orcades. 743
Ricina, sive Riduna 742
Sarnia. 755
Sena. 760
Silimnus. 721
Siambis. 760
Sicdelis. 758
Siata. 757
Tanatos. 254
Thule 745
Toliapis. 750
Vecta. 752
Venetica Insula. 761
Vindelis. 142
Vxantisa. 760

Barkshire,	204
Bedfordshire,	304
Buckinghamshire,	294
Cambridgeshire,	382
Chesshire,	480
Cornwall,	112
Comberland,	628
Darby,	440
Deuonshire,	126
Dorset,	141
Durham,	599
Esser,	336
Glocestershire,	271
Yantshire,	186
Hereford,	491
Hertford,	309
Huntington,	393
Kent,	240
Lancashire,	611
Leicester,	409
Lincolne,	420
Midleser,	322
Monmouth,	505
Northfolk,	368
Northamton,	400
Nottingham,	435
Northumberland,	648
Orfordshire,	284
Richmondshire,	592
Rutland,	417
Shropshire,	469
Sommerset,	152
Staffordshire,	462
Suffolk,	357
Suller,	226
Surrie,	217
Warwickshire,	446
Westmorland,	625
Wiltshire,	173
Worcestershire,	455
Yorkshire,	555

Walliæ Comitatus.

Anglesey,	722
Brecnock,	502
Cardigan,	527
Carmarthen,	519
Carnaruan,	538
Denbigh,	543
Flint,	547
Glamorgan,	512
Merioneth,	536
Mountgomerie,	532
Penbroke,	522
Radnor,	498

Insulæ præcipuæ.

Anglesey,	722
Man,	724
Wight,	751
Garnsey,	755
Gersey,	755
Orkney,	743
Western Iles,	742
Tanet,	354
Sheppey,	751
Canuey,	750
Holy Iland,	747
Silly,	758
Vlhant,	716
Beardsey,	722

Abies nulla Cæsaris tempore in Britannia 614
Abergeuenniæ Domini 510
Academia Oxoniensis 287. Cantabrigiensis 383
Academia Stanfordiæ 424
Acus Wilfridi 565
Adamantes 172
Adeliza Henrici 1. vxor 230
Admiralij curia 108
Aes 592, 630. 636
AEthelwerdus scriptor 68
Agazæus canis Britannicus 193
Agricolæ optimi 395
Albanns Protomartyr Angliæ 315
Alabastrum 468
Alabastrites 433
Albion 25
Albinus siue Alcuinus 571
Albemarlę comites & Holderneſſię 582
Alfredus rex 155
Ale potus Britannicus 441
Alex. Hales 280
Alæ in Architectura 663
Alingtonij 311
Alumen 149
Ambrones 64
Ambrosius Aurelius 184
Amphibolia Comitis Godwini 228
Anchora effossa 316
Andates 355
Anderida sylua 227
Androgeus 320
Angli 68
Anglia primum sic dicta 74. expugnata per Normannos 80
Anglia in Comitatus diuisa 96. secundum leges 98. in Parochias 99. in Episcopatus 99
Angel in Dania Anglorum sedes 68
Angli mediterranei 462
Anglorum primũ bellum intestinũ 223
Anglicæ victoriæ in Scotia limes 671
Antimonium 443
Apothegma Wiccamij 214
Aquæ vitæ, siue Vske-bah Hibernicorum 68
Aquilæ vaticinium 147
Aquę diuisæ 305
Aqua Solis 165
Ara & templum Claudij 347
Arar 21. 560
Arbores terræ obrutæ 486. 613
Arborum stipites in mari 525
Armamentarium Britannicum 748
Arcani exploratores 645
Argentum 549
Argetecoxus Britannus 669
Argentonij 310
Armaturæ 617
Armigeri 106
Armorica 20
Armoricani Britones 46
Arma ænea 118
Arma siue insignia Arundeliorum 123 Ripariorum 139 Comitum Warrenniæ 225. Sturtonorum 147. Charltonorum 535. Argentoniorum 310. de Monte Alto 549. Baronum de Malolacu 558. Ducum Brunsuici 591. Luciorum 630. familię de vallibus siue *Vaux* 639
Arthurus 159. 160
Arthuri locus natalis 124
Asisæ 108
Astroites lapis 426
Asyla 189. 235. 578
Argenti fodina 549
Arondeliæ Comites 230
Attacotti 64
Audientiæ Curia 110
Aucupij Diua 419
Augustini Quercus 461
Aulafus Danus 191
Australium Saxonum regnum 238
Aurum 666
Aurum in pinguedinis liquorem solutum 569
Azurum, siue Cæruleum fossile 666

B

Bachaudæ 20
Banaretti 105
Bannomanna 678
Bancus Communis 107
Bancus Regius 107
Baptisterium è manubijs Scoticis 318
Bardi 14
Bardocucullus 20
Barritus 718
Barones 104. de Asteley 447. de Barkeley 171. Bardolph 380. Broke 176. Bedal 596. Bedford 308. Darcye 433. Dudley 468. Howard de *Effingham* Estoteuill 579. *Euerers* 604. Ferrers de Chartley 465. Ferrers de Groby 413. Grey 497. Grey de Codnor 442. Gillesland 639. Harrington

622. Insula 563. S. Iohn 305. Latimer 595. Lumley 607. Malo-lacu 586. Monte-alto 549. North 549. Paget 465. Tattershall 431. Sudley 280. Wem 475. Wharton 626. Windesor 215.
Baronia de Denbigh 544
Barbacan quid 333
Barbaricum salum 657
Bascauda 389
Bathoniæ Comites 168
Battable ground 639
Becco 21
Beda 609
Bedfordiæ Barones, Comites & Duces, pag. 308
Bega Sancta 630
Baleus Cymber 11
Belin quid 299
Belgæ Britanniæ è Belgis Galliæ 151
Bellum Primum intestinum inter Anglos 223
Bellonæ templum 569
Berricus Britannus 359
Bernacles 725
Betula 21
Bergos Norwegiæ 746
Bernicij 555.660
Bibliotheca Eboraci 571
Bituminis fons 473
Boues Lancastrenses 612
Boadicia siue Bunduica 355
Bode quid 270
Bononia Galliæ 258
Black leade 631
Boghs subuuidi in Hibernia 703
Brachæ 20
Brance 20
Brechiniæ Domini 504
Brendani Purgatorium 210
Brigida Sancta 698
Biocus Sanctus 692
Britannia vectigalis Rom. 35. præsidialis prouincia 36. cui signo subiecta 110. magna & parua 92. inferior, superior 92. triplex 93. quinque partita 93. Prima, secunda 94. Anglia dicta 74
Britanniæ primi incolæ 5. nomen 24. Præsides & seq.
Britannorum Resp. 14. mores 14. 29. religio 12. Linguæ 16. nummi 314. oppida 323. naues 676
Britanni in expeditionibus cum Cymbris 34. Armoricani 46. magiæ dediti 167. primi Hiberniæ incolæ. 682
Britannica herba 244
Britomarus 34
Briua quid Britannis & Gallis 311
Brundusium 609
Brunswici Duces 591
Brutij 6
Buchananus 61
Buchinghamiæ Comites 304
Bulga 21
Burgundi in Britannia 48
Burgus quid 749
Burn quid 148
Bursa 335
Burthredus rex 446
Byne 382
Byrsa 432

C

Caer quid 133
Calchantum siue *Coperas* 149
Calgacus Britannus 669
Camera stellata 107
Camera Hiberniæ 701
Campus cælestis 659
Campi lapidei 21
Cancellaria 109
Candaliæ Barones & Comites 625
Candetum 21
Canole Coale 599
Cans quid 239
Cantabrigiæ Comites 393
Cantianorum virtus militaris 240
Cantium Saxonibus traditum 242
Cantij Comites 267
Canes Britannici 193
Cannabis optima 142
Canuti χρεῖαι 191
Castella in Anglia 657
Carbo fossilis 592.599.648
Carbonum area 668
Caratacus Rex 470. 528
Carausius 42.325
Carewj in Surria 223
Carocium vexillum 590
Cartismandua Regina 554
Catigerni sepulchrum 248
Cæra sa in Britanniam translata 240
Cæruli Insula 25
Cæsar 34.240.259.260
Cataractæ 594
Cateia 18
Caterra 16

Caſei 357
Caſſibellini oppidum 313
Caſſis aurea 427
Caſtra Conſtantia 755
Cauanaghi 696
Cæciliæ Neuilla 406
Cæciliorum ſedes 492
Centuriæ 97
Cerdicus Saxo 187
Cerdicij vadum ibid. 375
Cerne inſula 679
Ceruiſia potus 21
Ceſpites bituminoſi 611
Ceſtriæ Comites 488
Cetos 19
Chalcondylas 91
Chamberlanorum familiæ 297
Chare piſcis 621
Chriſtiana religio prima in Northumbria 650
Cochleæ lapideæ 592
Chryſtallus 443
Cimbri, & Cimmerij 9
Circius 19
Ciuitas quid apud Cæſarem 320
Claræ Comites 361
Clarentię duces 367
Claudius in Britan. 343. & ſeq.
Cnoberi vrbs 367
Cochleæ lapideæ 278
Coloniarum termini 348
Columbanus 684. 743
Comb quid 138
Comites 102
Comes Northumbriæ à ſeditioſis interfectus 590
Comes littoris Saxonici 241
Comes de *Bridgwater* 156
Comius Atrebatenſis 204
Comitatus Palatinus 600
Comitatus Pontiui 301
Commodi Imp. ſtatua 593
Concilium limitaneum 471
Concilium in partib. Boreal. 573
Connaghtiæ Domini 705
Conſtans è monacho Cæſar 194
Conſtantius ſpe nominis electus 200
Conſtantius Chlorus 569
Conſtantinus Magnus 570
Cornage 645
Corn-wales 48
Cornewail in Armorica 113
Cornwalliæ Comites & Duces 125
Coſſini 112
Cotes 443
Corinus 19
Crocum 352
Cumbriæ reges, præfecti & Comites pag. 640
Cunobellinus, & eius nummi antiqui pag. 342
Curia de *Arcubus* 200
Curmi potus 441
Cuthberti Patrimonium 600
Cynegium Rom. in Britannia 193

D

Dæmones Crowlandici 422
Dani 75
Danica vaſtatio 76
Dani primum in Britanniam ingreſſi pag. 131
Danes bloud 352
Danorum vex illum 138
Danegelt 76
Darbiæ Domini & Comites 444
Decimatio 219. 572
Deorum fanum 577
Dermicius Murchardi 685
Deiri 555
Deſmoniæ Comites 691
Deucalidonij 53
Deuoniæ Comites 139
Dianæ templum 329
Dinas quid Britannis 324
Diuitiarum contemptus 684
Diuona 17
Diuitiacus Celta Britanniæ præfuit pag. 34
Domeſdaye Booke 89
Dorſettæ Comites & Marchiones 149
Druidæ 13
Duffen quid 270
Dunum quid 179
Dux 101
Duſij 18

E

Earles 103
Ebba virgo 609
Eboracenſes Comites & Duces 591
Eccleſiaſtica fora 109
Eclipſes in Ariete 478
Edmundi regis martyrium 366
Edwardus Confeſſor 77. & ſequentibus
Edwardus primus 634. Prudens eius concilium 551

Edwardus tertius 221. Edwardus eius filius ibid.
Edwardi secundi cædes 278
Edwardus Randolphus 709
Elfleda, siue Ethelfleda 487
Electrum 744
Elizza Iapheti filius 33
Elizabethæ Reg. 243
Eoster 72
Episcopi 99
Epigrammata Poëtæ antiqui in Britanniam 345
Episcopi subdola versutia 278
Episcopi Dunelmenses 610
Equorum decursus solennis 589
Equites aurati 105
Equitum Garterij ordo 212. Fundatores pag. 213
Equi laudatissimi 532. Asturcones in Hibern. 679
Equites Elemosynarij 214
Essexiæ Comites 359
Estangli 356
Ethelbertus Martyr 494
Exoniæ Duces & Marchio 135
Exploratorum castra 634

F

Facultatum curia 110
Falcones 525
Ferrum 227.272.463
Filij Henrici primi submersi 754
Fitzguarini 206
Fitz-Tecæ 310
Fitz-walteri familia 341
Fitz-Williams 557
Flauia Cæsarienſis 94
Flandri in Wallia sedes acceperút 523
Flumina sacra 481
Fluores 443
Fons lignum in saxa conuertens 564
Fons officulorum 496
Fontes salutares 394.548
Fontes salsi 457.496
Fort del Or. 690
Fora siue tribunalia Angliæ 106
Fossę limitaneæ 173.358.388.499
Fremundus 446
Fretum Britannicum 257
Franci è Betauia à Saxonibus expulsi pag. 67
Franci Londini cæsi 325
Frideswida 288
Fucus marinus 755

G

Gagates 586
Galfr. Chaucer Poeta nobilis 286
Galgacus Britannus, vide Calgacus 669
Gall. frutex 433
Gallorum priscorum & Britannorum ijdem mores 14
Galli è Scotia deturbati 664
Galba 21
Garumna 21
Gauelkind 242
Generosi 106
Genounia 532
Germani in Hispania 58
Gessatæ 18
Gessi 18
Gessa ibid.
Gessoriacum 258
Gigantes 351
Gigantum chorea 698
Gilbertini 425
Giraldorum familiæ origo 523
Glamorganiæ vnde nomen 513
Glamorganiæ debellatio 517
Glamorganiæ domini 518
Glanon Galliæ 594
Gliscomarga 21
Gloceſtriæ Comites 282
Glycurlza 439
Grand Sergeanty Tenur 310
Gnuia 21
Goodwini fraus 277
Goodwin Sands 751
Gomeri 9
Gournaiorum familia 154
Gothorum habitus 59
Guido warwicensis 452
Guith quid significat 667.752
Guilielmus *conquestor* 78
Guardianus quinque portuum 241
Guenliana virago 520
Guiniad piscis 537
Gypsum 419

H

Habitus idem Gothorum & Scotorum siluestrium 59
Haleces 376
Halecum quæstuosa piscatura 584
Halli work-folke 600
Hantoniæ Comites 203
Hakeds, siue Lucij 397

INDEX.

Haſtæ Luculleæ 39
Hell-kettles 603
Helena Conſtantini M. mater 350
Helenæ via 537
Henricus 2 rex Angliæ 210. 686
Henricus v. 567
Henricus vi. 218
Heus Deus 17
Herberti via 537
Herbertorum familia 527
Herwardus Anglus. 423
Herculis promontorium 136
Hercules nunquam in Britannia 136
Herefordiæ Comites 497
Hertfordiæ Comites 319
Heteromallæ veſtes 719
Hibernia, nunquam Romanis ſubiecta 682. nunquam Romanæ Eccleſiæ feudalis 686
Hiberniæ commoda 679. expugnatores 685. diuiſio 688. corruptelæ 713
Hibernicorum mores 711
Higre 271
Hilda 585
Hiſpani in Hibernia deuicti 690
Holderneſſię Comites 582
Hollandorum familia 615
Holmes quid ſignificat 720
Honor de Aquila 234
Hugo *Lacy* 702
Humfredus dux Gloceſtriæ 360
Huntingdoniæ Comites 399
Huſcarles 459
Hypocauſtum Romanorum 550

I

Iacobus vi. Rex Scotorum 664
Ida Rex 581
Ignis Brigidæ inextinctus 698
Imaus 539
Incolæ primi Britanniæ 5
Inducię vbi perpetuę belli tępore 756
Jnis I Ven 25
Jnnes of Court 331
Inſignia Vide Arma
Inſulæ ante diluuium 1
Inſula Cæruli 25
Inſulæ fluctuantes 667
Inſulæ fortunatæ 744
Ioannes Hawkwood 349
Ioan. Baconthorp 377
Ioan. Lidgat 360
Ioan. Wickliff 410
Ioſephus Iſcanus 133
Iſis qui poſteà Tamiſis 281
Iſidis Plocamos 143
Itius portus 258
Iutæ 67
Iudicia Dei 753
Iul. Firmicus Chriſtianus 675
Iuſtinianus Martyr 721
Iuſtitiarij Foreſtarum 216. itinerantes 99
Iuo Perſa Sanctus 396

K

Kildariæ Comites 698

L

Laberius Durus 251
Laina 20
Lana optima 496
Lancaſtriæ Domini, Comites & Duces Pag. 622
Lapis tituli 254
Lapides molares 443. 549
Lathes 97
Latomiæ 408
Latium 560
Leiceſtriæ Comites 415
Legiones 36
Legio vi. Victrix 568
Legio ii. Auguſta 510
Legio xx. Victrix 483
Leolinus 500
Lenæ 18
Lepra in Anglia 415
Letania 47
Læti Galliæ populi 47
Leporarium 184
Limitanei domini 469
Limitanei Velites 639
Limitum præfecti 642. 648
Limitaneis ducibus cur agri aſſignati 643
Lincolniæ Comites 434
Lingua Britannorum 16
Littora munita 630
Littora Saxonica 71
Littoris Saxonici Comites 241
Londinum 323
Lucus & Lugdus, quid Britannis & Gallis priſcis 637
Lugdunum Galliæ 637
Lupi in Anglia extincti 536
Luſoriæ naues 653
Lutetia 637
Lycanthropia morbus 695

M

Magnetes in Britannia 130
Magnus Rex Norvegiæ 723.729
Maior siue Prætor 334
Male-vicina turris 656
Malt 382
Manniæ Reges 727
Manubrium aureum 658
Marchiæ Comites 501
Marchiones 102
Markhamorum familia 438
Mare Britannicum 675.676
Mare Britannicum vbi altissimum 757
Mare Glaciale 747
Marius 638
Marga 21.419
Margaritæ 542.629.676
Marmor 492
Matildis vxor Henrici primi 197
Matildis Augusta 209
Maximus Aug. 255
Maxima Cæsariensis 94
Meanuan 198
Menna 119
Mercij Aquilonares 445
Mercatus die Dominico 235
Merse-wari 266
Merlinus 520
Metallicorum politia 117
Milliarium Lapis 186
Milites Balnei 105
Mineruæ templum 166
Molineaux familia 614
Montes æditissimi 615.536
Mons *se mouens* 497
Mons Badouicus 168
Montani duri, & asperi 668
Monachi antiqui. 158. Hibernici 684
Monomachia 275
Monarchia in Heptarchia 73
Morini 21.257
Mores Britannorum 14.29
Moritonium 755
Monumuthiæ Domini 507
Mossei 611.613
Mowbraiorum familia 588
Murenæ 456
Municipium 313.472.568
Municipalis iuris Collegia 331
Murus Lolij Vrbici 657
Murus 642.645.649.667

N

Natanleod Rex 187
Nauis Hieronis 33
Naualia castra Cæsaris 261
Neotus Sanctus 394
Nesse quid 351.603
Neuillorum familia 602
Neustria 89
New Forrest 188
Niphates 539
Niuicollini 539
Norfolciæ Comites & Duces 380
Normanni. 78. Vnde appellati. 89. Bigoti dicti 89
Normannia Angliæ adiuncta, & amissa 756
Northantoniæ Comites 408
Northumbriæ Reges, Duces & Comites 660
Nottinghamiæ Domini & Comites 439
Norvegi Hiberniam vastant 685
Nummi antiqui 314.342

O

O litera nominibus regulorum Hibernicorum præponitur 713
Obsidianus lapis 599
Oceanus Vergiuius 677
Occidui populi proceri 115
Ocra 119
Odium nouercale 143
Officina monetaria 328
Offæ fossa 499
Ogygia 678.681
O Neale Hiberniæ regulus 711
Orwood 113
Ordo Equestris Perisceliidis 212
Oræ Maritimæ Auieni 678
Ordo 111
Ordalium examinis genus 142
Origo familiæ Giraldorum in Hibernia 522
Ormondiæ Comites 694
Ostidamnij 112
Ostrea Rhutupina 257.349
Oswaldus interfectus 478
Oswaldi vexillum 431
Oues 302.400
Oustmanni qui Anglis *Esterlings* 685
Oxoniæ Comites 292

P

Palladius 683
Parlamentum 106
Patricius Hiberniæ Apostolus 683
Patricij Purgatorium 710

Paulus Catena 43
Peculiarium Curia 110
Pelagius Hæresiarcha 482
Penbrochiæ Comites 526
Pempedula 20
Pen quid Britannis. 19. 404. 616
Pennium 19
Percepier herba 169
Petoritum 20
Petrus Gauestõn 125. 452
Pestis grauissima 208
Pharus 264
Philippus Sidneius 245. 471
Picti. 49
Pictorũ mores. 54. Nomen. 51. Lingua 52
Pirry Potus è pyris 455
Pila è rupibus enata 365
Planarat 21
Plantæ salutares 646
Plumbum 442. 546. 592
Plumbum primum vnde in Græciam delatum 752
Plumbeæ laminæ inscriptæ 162. 488
Portus Britannicus 749
Pons Londinensis 187
Pontiui Comitatus 301
Portgreuius 246
Powisiæ Principes & Domini 535
Præbendæ hæreditariò delatæ 476
Prædones Monachorum habitu 422
Prælium ad *Neuill Crosse.* 606. de Standardo 590
Prælium ad *Towton.* 562. ad *Floddon* 657
Prælium ad *Lewes.* 234. apud *Battell.* pag. 78. 234
Prælium apud *Shrewsbury* 477
Prærogatiua Regis 507. 587
Prasutagus 355
Præpostera venus punita 710
Præfectura 325
Prærogatiuæ curia 110
Prodigia 347
Prætentura. Vide Murum.
Prætorium 580
Presbyteri coniugati 458
Principatus Cestriæ 488
Principes Walliæ 551
Priscilianistæ relegati 760
Protoforestarius 215
Pugna Haraldi & Guiliel. Conquestoris 82
Pupillorum & liberationum curia 108
Pugil regius 467
Pusiones virides 363
Putei in Cantio cur facti 249
Putei profundi 603
Pyramides Glasconienses 160. 566
Pyrrocorax 118

Q

Quendreda Regina 494

R

Radulphus Estangliæ præses 356
Rates 478
Ratio Glebas comburendi 543
Regiones quomodo diuiduntur 90
Ratis 21
Regnum Merciorum 489
Reliquiæ ad memoriam occultatæ 329
Religio Britannorum 12
Religio Christiana in Britannia 40
Religio Christiana in Northumbria 650 in Hibernia 683. in Vecta 683
Rex 101
Res pannaria primum in Anglia 267
Requestarium Curia 109
Respublica Britannorum 14
Regnum occidentalium Saxonum 216
Rheda 19
Rhodanus 21
Rhutupina ostrea 257
Richardus Primus 210
Richardus tertius occisus 410
Richardus de *la-Wich* 457
Ripiers 237
Rith quid Britannis & Gallis significauit 383
Riuers Comites 402
Richmondiæ Comites & Duces 598
Robertus *Curthosa* Dux Normandiæ pag. 515
Robertus de Ferrarijs 463
Robertus Fitzhaimo 513
Rogerus Bachon 260
Romani in Britannia 34
Romanorum in Britannia opera 37
Romani è Britannia recedunt 46
Romanarum mulierum impudicitia notata 669
Romescot 316
Rom. Reipub. occasus 618
Rosa-munda, filia Walteri Dom. Clifford 286
Rutlandiæ Comites 420

S

Sabulum viuum 618
Salis conficiendi noua ratio 618

Salmo-

Salmones 619. 708
Salmonis saltus 529
Salopiæ Comites 479
Sampetra 262
Salinæ 457. 486
Saltus, siue forestæ 215
Sarisburiæ Comites 181
Saturnus vbi incarceratus 747
Saxa factitia 183
Saxones 46. 65. à Sacis Asiæ. 66. in Hollandia. 67. in Britanniam vocati. 65. literas ab Hibernicis acceperunt 685
Saxones, Angli, Iutæ gens vna 69
Saxonum diu. 72. in Germ. remigratio. 74. Heptarchia 95
Saxonum mores 70
Saxonicæ linguæ prælectiones 128
Scaccarium 107
Scordium 389
Scoti 56
Scotia Archiepiscopo Eboracensi olim subiecta 570
Scouies 21
Scutum honorarium in insignibus Howardorum 381
Secretum locus iudicij 109
Segebertus Rex occisus 203
Sepulchra effossa 399
Serpentes saxei 169
Scythæ in Hispania 57
Seuerus Imp. 569
Shyres 98
Sicilia à secando dicta 752
Sigilla apud Anglos primum in vsu 340
Sigebertus Rex occisus 203
Simon de *Monte-forti* 460
Sinapis 274
Smiris lapis, siue *Emerill* 756
Soldurij 21
Solum Barbaricum 657
Somersetti Comites & Duces 172
Southantoniæ Comites 203
Specus subterranei 521
Specus *Elden* 444
S. Cuthberti patrimonium 748
Standardum 590
Stannum 114
Stannaria opera 114
Stannariorum Politia 111
Staffordiæ Comites & Barones 469
Steors quid 116
Stock fish 579
Stonheng 182
Suffolciæ Comites & Duces 367
Striguliæ Comites 508
Suffraganeus Archiepiscopi Cantuari. pag. 262
Superbia humanitate deuicta 279
Surriæ Comites 225
Sussexiæ Comites 238
Sybillæ oraculum 27
Synodus de sacerdotum cælibatu 175
Syrtes 618

T

Tabula rotunda 195
Tacitus explicatus 39
Tacitus emendatus 555
Tasc quid 314
Tama & Isis confluentes 295 & seq.
Tamisis 206. 282. quousque maris æstu augetur 222. quo loco Cæsar transmisit 219
Tania 28
Taranis 17
Tarnus quid Britannis 671
Taxea 21
Termini Coloniarum 348
Terra aluminosa 723
Teutates 17
Thermæ 165. 443
Thani 104
Thesaurus 651
Thireos 18
Thor Deus 76
Thomas Comes Lancastriæ 561
Tigris quid Persis 453
Tithings 97
Toscoh piscis 540
Traiectus breuissimus inter Galliam & Britanniam 258
Tres sorores Hiberniæ 695
Tribus Londini 334
Tribunalia 106
Triclinium Romanum 63
Triginta Tyranni 3
Trimarcia 1
Tripetia 21
Tritones & monstra marina 365
Trophæa 117. 53
Trutæ 25
Tubulus æreus 64
Tumuli honorarij 20
Tumuli antiqui 35

V

Vandali in Britannia 4
Valentia 94. 644. 64
Vallum

INDEX.

Vallum militare 387
Vallum 37. & sequent. 642
Vallis aurea 493
Varga 20
Vauasores 104. 562
Vectæ Rex 753
Vecturiones 53
Veneris thorax 261
Vespasianus 186
Vetonica 21
Via Helenæ 537
Viæ militares 37
Vice-Comites 99. 104. Bindon 145. Welles 431. de *Bellomonte* 414
Vffins 356
Vigorniæ Comites 461
Vinum 271
Viuarium in Anglia primum 286.
Vites in Britannia 199. 271. cur vinum non ferunt 680
Vitrum 227
Vitrarij primi in Anglia 609
Vlpij Marcelli vigilantia 641
Vlisses nunquam in Britannia 33
Vlissis ara 668
Vltoniæ Comites 710
Vnci ferrei 471
Vnde portus in Cornwallia obstructi. pag. 121
Vnde Scoti in Hiberniam venerunt. pag. 57
Vortigernus 500
Vipsei aquæ admirandæ 582
Vraic 755
Vrsula 212
Vrsus Symbolum Comitum Warwici. pag. 454
Vsura Senecæ in Britannia 355
Vxellodunum Galliæ 121
Vxores sacerdotibus in Anglia primum interdictæ 129

W

Wada Dux 585
Wallengfordiæ Domini 207
Walli vnde dicti 48. 113
Walliæ Principes 551
Wappentaches 97
Warderum Curia 108
Warwici Comites 454
Westmorlandiæ Comites 628
Wic quid Saxonibus 371
Wiccij 270. 455
Wiltoniæ Comites 185
Winefridus Germanorum Apostolus. pag. 132
Wintoniæ Comites 197
Worth quid Saxonibus significat 467

X

X Britanni non habent 121

Y

Yeomen 106

Z

Zythum. 21

FINIS.